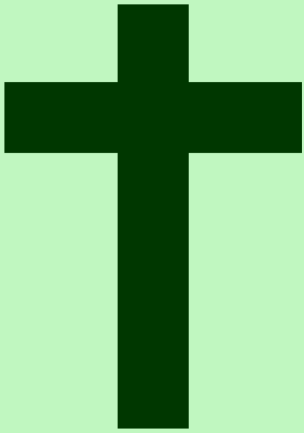
Injili ya Yesu

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

Injili ya Yesu

Matumbi: Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka Portions

copyright © 2017 Pioneer Bible Translators

Language: Matumbi

Contributor: Pioneer Bible Translators

For more information, visit pioneerbible.org.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 May 2025 from source files dated 14 May 2025
82b7e8f8-3527-586f-8e99-1862b2f2e12c

Contents

Mat 1
Maluko 59
Luka 95
Yoani 154
Makowe 197
1 Akolinto 251
1 Atesalonike 274
2 Atesalonike 279
1 Timoteo 282
2 Timoteo 289
Tito 294
Filemoni 297

Matei
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Matei
Kilongolyo

Wammatu'mbi' waupendilwe,
Amani ibe pamope na we!

Kitabu saukikamwa nga abali inannoga ya Yesu Kilisitu (nga yu', Isa Almasihi) kati mwaiandikilwe na banamasi' bake. Igalambulilwe bu'ka ku Kiyunani sa kwai'mbu' no isa ku Kimatu'mbi' kwa kunnyangatiya mwenga. Lakini kwa mwanjaa Kimatu'mbi' saai kinaandikilwali wiso mpaka nambi'yambi', ngatupalikwa tusikisane li'nga tutange mu'lu' mwoandika Kimatu'mbi'.

Patutumbwa andika, tulongolya wi'ti' awanikiya makowe ga.

Nnongelo.

Tukwipwi panga Kimatu'mbi' kibi na milongelo yambone. Kiwolo, Kiki'si', Kimbombwe, Kimapu'ngu'ti' na Kimabanda sakilongelelwa ku Somanga. Mukitabu si'no mulu'a kukibona muno Kimatu'mbi' sa Kiwolo, kwa mwanjaa aandiki bake babu'ka ku Nandete.

Kwa nyo, tusawi andika nnongelo wa pandu pamo, kwo yogopa yangabana milongelo mukitabu simo. Na mana tuyangabine milongelo yambone tulu'a kwapeya tabu balu' bandu babaiyi'gana soma Kimatu'mbi'.

Tusawi nnongelo wa Kiwolo, kwenda ipalikwa soma makowe ga kati mwagaandikilwe lili! Kwa nyo, mana wibweni iandikilwe “Nsese” wendakombwa soma “Ncheche.” “Kasako” wendakombwa soma “Kachako.” Ata kwa milongelo ya Kingelesa na Kialabu', ipi'nga ibi'li' isoma likowe limo kwa milongelo mbali'mbali'.

Elufi.

Kimatu'mbi' kilandanali na Kiswaili. Kimatu'mbi' kibi na elufi saba, Kiswaili kibi na elufi tano. Tuandike elufi ya sita na ya saba kati nnya, i' na u'. Kwa nyo lipinga (yai) na lipi'nga (kundi), buya (kurudi) na bu'ya (kuondoa).

Kimatu'mbi' kipu'ngwi elufi yansima kati elufi - d, f, j, r, v, na z. Patupalikwe andika maina ga pandu na bandu mu Bibilia, twapatike tabu kugaandika wiso. Kati Helode, Kimatu'mbi' tupeandika Elole! Kwa nyo, twamwi kugaandika maina kati mwagaandikilwe mu Bibilia ya Kiswaili, li'nga gatanganikwe.

Tuu'bi'lya panga mulu'a yaliwa kwo soma kitabu si'no, kwa mwanjaa ayi' nga u'mo ya kakape ya Nkosopoli na Masiya witu Yesu Kilisitu. Kai', tulu'ba mutusami kwa gano gagapangike, manaitei ganogelyali kwa bandu boti, au saalu'a nonopa kukisoma, mana ubile na likowe lyolyoti lyo yongeya mukitabu si'no utubakiye li'nga tubi'ke wiso.

Tupanga kasi yi'no kwa utukupu wa mwene Nnu'ngu'. Kati mwaibaya Bibilia, “Mumwegeli Nnu'ngu' naywembe alu'a kumwegelya mwenga.” (Yakobi 4:8) Usome, ulu'a kummona.

Lukolo lwa Yesu Kilisitu
(Luk 3:23-38)

1 Yesu Kilisitu aabelekwi mulukolo lwa Daudi, bu'ka mulukolo lwa Bulaimu. Wu'no nga nsisingwa wa lukolo lwake.
2 Bulaimu aampapite Isaki,
Isaki aampapite Yakobi,
Yakobi aampapite Yuda na alongobe.

3 Yuda aampapite Pelesi na Sela (mau' babe bai Tamali),
Pelesi aampapite Esiloni,
Esiloni aampapite Lamu,
4 Lamu aampapite Aminadabu,
Aminadabu aampapite Nashoni,
Nashoni aampapite Salimoni,
5 Salimoni aampapite Boazi (mau' bake Boazi bai Raabu)
Boazi na Ruthu bai abelei ba Obedi,
Obedi aampapite Yese,
6 Yese aampapite Nkulungwa Daudi.
Daudi aampapite Selemani, ywembe mau' bake baai yu'lu' ywaabile nnyumbowe Ulia, Bathsheba.
7 Selemani aampapite Leoboamu,
Leoboamu aampapite Abiya,
Abiya aampapite Asa,
8 Asa aampapite Yeoshafati,
Yeoshafati aampapite Yoramu,
Yolamu aampapite Uzia,
9 Uzia aampapite Yotamu,
Yotamu aampapite Aazi,
Aazi aampapite Ezekia,
10 Ezekia aampapite Manase,
Manase aampapite Amoni,
Amoni aampapite Yosia,
11 Yosia aampapite Yekonia na alongobe. Awo waai nsimu wa Ayahudi pelekelwa Babeli kulwami.
12 Bu'ka pa Ayahudi pelekelwa kulwami Babeli,
Yekonia aampapite Shealtieli,
Shealtieli aampapite Zelubabeli,
13 Zelubabeli aampapite Abihudi,
Abihudi aampapite Eliakimu,
Eliakimu aampapite Azoli,
14 Azoli aampapite Sadoki,
Sadoki aampapite Akimu,
Akimu aampapite Eliudi,
15 Eliudi aampapite Eleazali,
Eleazali aampapite Matani,
Matani aampapite Yakobi,
16 Yakobi aampapite Yusupu, ywaabile nsengowe Malia, mau' bake Yesu ywakemelwa Kilisitu.
17 Kwa nyo, yumulati ya lubelekwo lwoti bu'ka Bulaimu mpaka Daudi yai ku'mi na nsese, bu'ka Daudi mpaka lu'lu' lwami lwa Babeli yai ku'mi na nsese, bu'ka lu'lu' lwami lwa Babeli mpaka ika kwa Nkosopoli ywakemelwage Kilisitu yai ku'mi na nsese.

Belekwa kwa Yesu
(Luk 2:1-7)

18 Belekwa kwake Yesu Kilisitu kwaabile nnyanya. Malia mau' bake pabayi'ki'tyanie kobekana na Yusupu, lakini babile balo egelyana, Malia aabonekine abile na ndumbo kwa makakala ga Loo Mpeleteu.
19 Yusupu aai mundu ywabi'ngi'ya salya ya Nnu'ngu', lakini kwa mwanjaa aakani kumwisiya Malia, aabini kunneka kwa kinunu.

20 Lakini paawasage panga nyo, malaika wa Bwana ngampitya kwa
ndi'la yo lota, ngammakia, "Yusupu wa mwana wa Daudi, kaneuyogope
kunkobeka Malia, kwa mwanjaa utopelwe wabile nawo aupatike kwa
makakala ga Loo Mpeleteu.
21 Ywembe aapapa mwana nnalu'me, nawenga wantine lina lyake Yesu,
kwa mwanjaa ngaywa aakosopolya bandu bake bu'ka mumasambi gabe."
22 Ago goti gaapangike li'nga litimi li'lu' liyi'gi'yo lya Bwana kwa lilobe
lya nnondoli wa Nnu'ngu' kabaya,
23 "Lingulya, kigoli aayi'ma ndumbo, nembe aapapa mwana nnalu'me,
nabembe bantina lina lyake Emanueli," (lina li' lilombolya, "Nnu'ngu'
pamope natwenga").
24 Yusupu paayumwike mulugono, aapangite kati mwaalagilwe na
malaika wa Bwana na ngantola Malia panga nnyumbowe.
25 Lakini aantangiteli nnyumbowe mpaka Malia paapapite mwana
nnalu'me, ngaantina lina lyake Yesu.

2

Ageni bu'ka kumbwani

1 Yesu aabelekuli ku Betelehemu, kunkoa wa Yudea, nsimu wo Helode
ngaywabile nkulungwa kwo. Nsimu wu'lu' wabelekwile, ajuzi ba ndondwa
bu'ka kumbwani baayi'i Yelusalemu,
2 ngabalaluya, "Abile kwaku' yu'lu' mwana ywabelekwile nkulungwa
wa Ayahudi? Mwanjaa tulubweni lutondwa lwake patwabile kumbwani,
ngatuisi kunkilikitya."
3 Nkulungwa Helode na bandu boti ba Yelusalemu, pabaayu'wine
makowe ga, baapatike kyukala.
4 Helode ngaakema api'ndo boti ba dini na balimu ba salya, li'nga
bammakie Kilisitu aabelekwa kwaku'.
5 Nabembe ngabammakia, "Ku Betelehemu ya Yudea, kwa mwanjaa nyo
ngamwaiandikilwe na nnondoli wa Nnu'ngu',
6 'Wenga wa Betelehemu munni'ma wa Yuda,
wansene lili mukipi'nga sa ilambo ya Yuda,
Kwa mwanjaa kasako alu'a pita nkulungwa
ywaalu'a kwalongoya bandu bangu' Isilaili.' "
7 Bai, Helode aakemite kwa kinunu balu' ajuzi ba ndondwa, li'nga
bammakie masu'ba gaku' lutondwa lu'lu' palwabonekine.
8 Bu'kapo, ngaatuma ku Betelehemu kaabakia, "Muyende mukapekeseni
wisowiso abali ya mwana yu'lu'. Namwenga pamwamona, mwanibakiye
li'nga nanenga niyende, nikankilikiti."
9 Bu'ka pa kumpi'kania nkulungwa, ngababu'ka. Lu'lu' lutondwa
lwabaalubweni pabaabile kumbwani, baimukya kalubonekana kai' na
kwalongoya, ngaluyenda yi'ma panani ya pandu paabile mwana.
10 Baatinapusika muno kwa kulubona lu'lu' lutondwa kai'.
11 Pabaayingi nnyumba, baamweni mwana pamope na Malia mau' bake,
ngabankilikitya yu'lu' mwana, no undwana igombo yabe ya samani na
kumpeya zaabu, ubani na mauta ganannungya.
12 Bu'kapo Nnu'ngu' aatikwakwi'li'ka mumaloto panga, kanebaki'li'bu'ki
kwa ndi'la ya kwa Helode. Ngabaki'li'bu'kya kunni'ma wabe kwo pi'tya
ndi'la yi'ngi'.

Tilya Misili

13 Balu' ajuzi ba ndondwa pababu'i, malaika wa Nnu'ngu' ngaamwisilya
Yusupu mumaloto kammakia, “Uyumuke, untole mwana na mau' bake
mutile muyende Misili. Mukatame kwo mpaka panaakubakia panga
uki'li'bu'ke, kwa mwanjaa Helode ampala mwana ammulage.”
14 Bai, Yusupu ngayumuka, kuntola mwana pamope na mau' bake
ngababu'ka kilo so yenda Misili.
15 Aatami kwo mpaka Helode paawile, li'nga litimi liyi'gi'yo lya Bwana
lyalibayilwe kwa ndi'la ya nnondoli ywa Nnu'ngu',
“Nankemite mwana wangu' abuyangane bu'ka Misili.”

Bulagilwa kwa bana ilekeleke

16 Helode pakwipwi panga balu' atangi ba ndondwa baatikunkonga,
aatiusika muno. Ngatuma bandu ku Betelehemu na kila pandu mbwega
yake li'nga yenda kwabulaga bana analu'me babaabile na myaka ibi'li' au
pai' yake, bu'kana na masu'ba gaabakiyilwe na balu' ajuzi.
17 Ngaapo litimile liyi'gi'yo lyalyaabayilwe na nnondoli wa Nnu'ngu'
Yelemia kabaya,
18 Lilobe liyu'wanika bu'ka Rama,
kili'lo na malombolo gambone.
Aywo Raeli kaali'lya bana bake,
nembe akani kunni'yali'ya, kwa mwanjaa boti bawile.

Buyangana bu'ka Misili

19 Paawile Helode, malaika wa Bwana ngampitya Yusupu mumaloto
ku'lu' Misili,
20 na kummakia, “Uyumuke, umpu'twe mwana na mau' bake uki'li'bu'ki
kunni'ma wa Isilaili, kwa mwanjaa balu' babapalage kummulaga yu'
mwana bawile.”
21 Bai, Yusupu ngakatuka na kuntola mwana na mau' bake, ngabuyan-
gania kunni'ma wa Isilaili.
22 Lakini Yusupu paayu'wine panga Alikelao atawalage kwo Yudea
pandu pa tati' bake Helode, aatiyogopa yenda kwo. Ayomwike kwi'li'ki'lwa
mumaloto, ngayenda lwingo lwa Galilaya,
23 Ku'lu' ngatama kukilambo sa Nasaleti, li'nga gatimi gagaabayilwe na
alondoli ba Nnu'ngu', “Aakemelwa mundu wa ku Nasaleti.”

3

Maalo ga Yoani Ywabatisage
(Mal 1:1-8, Luk 3:1-18, Yoa 1:19-28)

1 Bu'ka po pi'ta myaka yambone, aapitike mundu ywakemelwage Yoani
Ywabatisage kaala kulubele lwa ku Yudea kabaya,
2 “Mugalambuke bu'ka mumasambi ginu, kwa mwanjaa Ukulungwa wa
Kunani wegelile.”
3 Ayu' Yoani nga yu'lu' ywabayilwe na Nnu'ngu' kwa ndi'la ya nnondoli
wake Isaya, paabaite,
“Lilobe lya mundu likema kulubele,
‘Mumpetuli Bwana ndi'la yake, mugolwe simbasimba yake.’ ”
4 Yoani abile aweti ngu'bo yaitengenesilwe na matuputupu ga ngamia,
na mukibuno sake lunga lwa liki'ngo, no lya kwake kwaai njige na busi
wa mmwitu.
5 Ngabannyendelya bandu ba ku Yelusalemu, Yudea yoti na mili'ma yoti
yaiti'li'ta mbwega ya libi'ndi' lya Yordani,

6 kabammakia masambi gabe, nembe Yoani ngaabatisa mulibi'ndi' lya
Yordani.
7 Yoani paabweni bandu bu'ka muipi'nga ya Mafalisayo na Masadukayo
kabaisa li'nga babatisilwe, ngaabakia, “Mwenga mwa kinng'ambo! Nyai
ywankwi'li'ke mwenga kuitila nyongo ya Nnu'ngu' yailu'a isa?
8 Bai, mulaye kwa itendo panga mugalambwike kwa kugaleka masambi
ginu.
9 Kanemwipune kwo wasa panga, ‘Nnu'ngu' alu'a tuyi'ki'tya kwa
mwanjaa twenga twabana ba Bulaimu.’ Nimmakianga, Nnu'ngu' awesa
kugagalambwa ata maliwe ga yu'ka bana ba Bulaimu.
10 Libago libi'kilwe wiso pa liina lya nkongo li'nga kuupi'ngwana
kila nkongo waukotoka pambika matunda ganannoga na kuutaikulya
pamwoto.
11 Nenga nimmatisanga kwa masi' li'nga itanganikwe panga mugalamb-
wike kwa kwileka sambi. Lakini ywaalu'a isa nsu'gu' yangu' alu'a
kummatisanga kwa Loo Mpeleteu na kwa mwoto. Ywembe abile na
makakala pi'ta nenga, ata ilatu yake nipwaikali pu'twa.
12 Ywembe akamwa kyelo sake so pepekea ngano, alu'a kwiuna
na kwibi'ka paligu'lu', lakini mayu'ngu'lu'lu' alu'a kugatiniya pamwoto
wangaimika.”

Yesu endabatisilwa
(Mal 1:9-11, Luk 3:21-22)

13 Nsimu wo, Yesu aabu'i Galilaya no ika kulibi'ndi' lya Yordani
kannyendelya Yoani Ywabatisage, li'nga abatisilwe.
14 Lakini Yoani aapayite kunkania Yesu na kummakia, “Nenga nganipa-
likwa batisilwa na wenga, wenga uniisilya nenga kai'?”
15 Yesu ngannyangwa, “Uyi'ki'ti panga nambi'yambi', kwa mwanjaa
ngamwaipalikwa timisa salya yoti ya Nnu'ngu'.” Bai Yoani ngayi'ki'tya.
16 Yesu paayomwi batisilwa no pita nkati ya masi', ngaimukya kunani
kuyu'gwi'kya, ngammona Loo Mpeleteu wa Nnu'ngu' kauluka kwa ubee
wa ngunda no tama panani yake.
17 Lilobe lyayu'wanike bu'ka kunani kalibaya, “Ayu' nga mwana wangu'
ywanimpendile, ninogelilwe nakwe.”

4

Payilwa kwa Yesu
(Mal 1:12-13, Luk 4:1-13)

1 Bu'kapo, Yesu ngalongoyelwa na Loo Mpeleteu mpaka kulubele li'nga
apayilwe na Ibilisi.
2 Yesu paayomwi punga lya kwa masu'ba alubaini kilo na muntwekati,
ngaimminya njala.
3 Ibilisi ngamwisilya na kummakia, “Manaitei wenga wa Mwana wa
Nnu'ngu', ugaamulise maliwe ga li'nga gabe makati.”
4 Yesu ngannyangwa, “Iandikilwe nyinyo,
‘Mundu akombwali lama kwa likati bai,
ila kwa kila liyi'gi'yo lyaliuma munkano wa Nnu'ngu'.’ ”
5 Bu'kapo, Ibilisi ngampu'twa mpaka pansengo mpeleteu wa Yelusalemu
na kunnyi'mi'ka pandu patu'ndu'bau munyumba ya Nnu'ngu',
6 na kummakia, “Manaitei wenga wa mwana wa Nnu'ngu', witaikuli pai',
kwa mwanjaa iandikilwe,
‘Nnu'ngu' aakulagya malaika bake,

baakupu'twa mumaboko gabe,
li'nga magu'lu' gako gaakanekunywa pa liwe.' "
7 Yesu ngammakia, "Kai' iandikilwe,
'Kaneumpaye Bwana Nnu'ngu' wako.' "
8 Bu'kapo, Ibilisi ngampeleka pakitu'mbi' kilaso na kunnaya kulungwa yoti ya padunia na uku'lu' wake,
9 ngammakia, "Nilu'a kupeya yi'no yoti mana unikilikitile na kuniyi-namya."
10 Lakini Yesu ngammakia, "Bu'kya kwo wenga wa Ibilisi, kwa mwanjaa iandikilwe,
'Unkilikiti Bwana Nnu'ngu' wako,
na untumikiye ywembe kisake bai.' "
11 Bai, Ibilisi nganneka, malaika ngabaisa kunnyangatia.

Yesu atumbwa lyengo ku Galilaya
(Mal 1:14-15, Luk 4:14-15)

12 Bai, Yesu paayu'wine panga Yoani abile muutabilwe, ngayenda mpaka Galilaya.
13 Ywembe aabu'i Nasaleti no yenda tama Kapernaumu, nsengo waubile mbwega ya litanda lya Galilaya, muilambo ya Zebuluni na Nafutali,
14 li'nga gatimi mayi'gi'yo gagaalongelikwe na Nnu'ngu' kwo pi'tya nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya,
15 "Nni'ma wa Zebuluni na nni'ma wa Nafutali,
li'nga kubaali kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani,
Galilaya, nni'ma wa bandu bangali Ayahudi.
16 Bandu bo babatama mulubi'ndu',
Baubweni bweya nku'lu',
Babatama mukiwili sa kiwo,
Bamulikilwe na mwaana wa kindai."
17 Bu'ka masu'ba go, Yesu aatumbwi aala no baya, "Muileke sambi na munng'alambuki Nnu'ngu', kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wegelile!"

Yesu akema alobi ba omba
(Mal 1:16-20, Luk 5:1-11)

18 Yesu paabile katyanga mbwega ya litanda lya Galilaya, aabweni alobi ba abi'li'. Bandu bo baai Simoni ywakemelwage Petili, na nnunawe Andelea, aakoli kabaulukia mbi'li'li' mulitanda.
19 Yesu ngaabakia, "Munibi'ngi'ye, nipala mupange mwa alobi ba bandu."
20 Popopo, ngabaileka mbi'li'li' yabe na kummi'ngi'ya.
21 Payendeli nnu'ngi' ngaakolya kai' Yakobi na nnunawe Yoani, batami mungalaba na tati' babe Zebedayo kabatendekeya mbi'li'li' yabe. Yesu ngaakema,
22 nabembe popopo ngabaaleka tati' babe na ngalaba, na kummi'ngi'ya Yesu.

Yesu ayi'gana bandu no tepwa atamwe
(Luk 6:17-19)

23 Yesu aabile kapi'ta pano na palu' ku ilambo ya Galilaya, kaala no yi'gana abali inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' mumayumba gabe ga kunnu'ba Nnu'ngu' no aatepwi atamwe boti.

24 Abali yake yaayu'wanike munni'ma woti wa Shamu. Ngabannetya
bandu boti babatesilwe na matamwe mbali'mbali', na bene moka, kyun-
daunda no tomboloka payi'ga, nembe Yesu ngaatepwa.
25 Ipi'nga ya bandu yendekumi'ngi'ya bu'ka Galilaya, Dekapoli,
Yelusalemu, Yudea no bu'ka kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani.

5

Utuba ya Pakitu'mbi'

1 Yesu paibweni ipi'nga ya bandu, aau'bwike pakitu'mbi' no tama pai',
na banamasi' bake ngabamwisilya.
2 Nembe ngatumbwa kwayi'gana kabaya,

Napusika kwa kakape
(Luk 6:20-23)

3 "Nantali bababile aki'ba ba loo,
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wabe.
4 Nantali babanyopa,
kwa mwanjaa Nnu'ngu' alu'a kwapembeya.
5 Nantali babaliyaa,
kwa mwanjaa baalu'a kuilisi dunia yoti.
6 Nantali bene njala na nnyota yo panga gapala Nnu'ngu',
kwa mwanjaa baalu'a yukutiyilwa.
7 Nantali bababile na kiya,
kwa mwanjaa baabi'ki'lwa kiya.
8 Nantali anoga mwoyo,
kwa mwanjaa baalu'a kummona Nnu'ngu'.
9 Nantali ya balu' babaleta amani,
kwa mwanjaa baakemelwa bana ba Nnu'ngu'.
10 Nantali babateselwa kitumbu so panga mwapala Nnu'ngu',
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani wabe.
11 "Nantali yinu mwenga bandu pabaalu'a kuntukana, kunku'su'mbwa
na kunku'pi'ki'a malau goti kwa kitumbu sangu'.
12 Munapusike no luluta, kwa mwanjaa mubi'kilwe upo yinu ngu'lu'
kunani. Nnyo, ngamwabaatesike alondoli ba masu'ba ga nsu'gu'.

Mwinyo na bweya
(Mal 9:50, Luk 14:34-35)

13 "Mwenga nga kati mwinyo kwa bandu boti, lakini mwinyo mana
wobiye kilyi'lyi' sake, ulu'a kuuyi'ya namani uki'li'bu'ye kilyi'lyi' sake?
Upwaikali ata pasene, waigala taikulwa kuundi no li'batilwa na bandu.
14 "Mwenga nga mwabweya wa padunia. Nsengo wausengilwe pak-
itu'mbi' wiyanikwa lili.
15 Wala ntu'pu' mundu ywakoya kimuli na kukiwi'ki'lya mukitu'ndu',
ila, aakibi'ka patu'ndu'bau li'nga kipiye bweya kwa bandu boti bababile
nnyumba.
16 Nyinyonyo namwenga, bweya winu upalikwa umulike kwa bandu
li'nga bagabone manogau gamugapanga, nabembe baalumbe Tati' binu
bababile kunani.

Bu'kana na salya

17 "Kanemuwase panga niisi bu'ya salya ya Musa na mayi'gano ga
alondoli ba Nnu'ngu'. Nenga naisali bu'ya, ila niisi timilisa.

18 Kwa mwanjaa nimmakianga kakape, mpaka kunani na pai' payay-
omoka, ntu'pu' ata pandu pasene mu salya papa alu'a bu'yi'lwa mpaka
goti gatimi.
19 Bai, mundu ywaalu'a ti'kwana yimo muamuli njene yi' na kwayi'gana
bandu, aywo aapanga nsene muno muukulungwa wa Kunani. Lakini
mundu ywaalu'a kwikamwa na kwayi'gana bi'ngi', aywo aakemelwa
nku'lu' muukulungwa wa Nnu'ngu'.
20 Bai nimmakianga, aki yinu mana ikotwike pi'ta yi'lu' ya balimu ba
salya na Mafalisayo, mwauyingyali Ukulungwa wa Kunani.

Bu'kana na nyongo
(Luk 12:57-59)

21 “Muyu'wine mwabaabakiyilwe au'ku' bitu kwai'mbu' panga, ‘Ka-
neubulage, mundu ywaabulaga aukumilwa.’
22 Lakini nenga nimmakianga, mundu ywoywoti ywamusikya nnongowe
apalikwa ukumilwa. Mundu mana kantukana nnongowe apalikwa uku-
milwa kubalasa, na mana kammakia nnongowe ‘Wenga wa nnogeloge',
apalikwa yingya mumwoto wangayomoka.
23 “Bai, mana kauyenda pandu papeleteu piya salaka kwa Nnu'ngu',
pauku'mbu'kya panga uyu'mine na nnongogo,
24 wileke salaka yako, ukaawane na nnongogo, bu'kapo ukapiye salaka
yako.
25 “Uyomwane na nsitaki wako kiyu'ngu'ya mubile balo mundi'la
kamuyenda kumwalo. Mana nyoli, aakuikiya kwa akimu, nembe
aakukamukia kwa asikali na kukuyingiya muutabilwe.
26 Kakape nikubakia, waapitali mo mpaka uyomwe li'pa lwela lwa
kuundi'la.

Bu'kana na ugoni

27 “Muyu'wine panga ibayilwe ‘Kaneupange ugoni.’
28 Lakini nenga nikubakia panga, mundu ywoywoti ywanningulya
nnwawa kwa kumminyikia, ayomwike gonja nakwe nkati ya mwoyo wake.
29 Manaitei liyo lyako lya kummalyo likupanga upange sambi, uliyokwe
na kulitaikulya kuutalu. Nantali obeya kikowe simo mu yi'ga yako,
kulikoni yi'ga yako yoti taikulilwa kumwoto wangayomoka.
30 Kai', nyinyonyo na luboko lwako lwa kummalyo, mana kalukupeleka
musambi, ulukate na kulutaikulya kuutalu. Kwa mwanjaa nantali obeya
kikowe simo muyi'ga yako kulikoni yi'ga yako yoti taikulilwa ku mwoto
wangayomoka.

Bu'kana na talaka
(Mat 19:9, Mal 10:11-12, Luk 16:18)

31 “Kai', yaabayilwe panga, ‘Mundu mana kanneka nnyumbowe ampei
talaka.’
32 Lakini nenga nimmakianga panga, ntu'pu' mundu ywayi'ki'ti'lwa
kunneka nnyumbowe ila kwa kitumbu sa ugoni. Kai', ampanga nnwawa
ywo abe nng'oni mana aaku'ndike kwa nnalu'me ywi'ngi'. Na mundu
ywakobeka nnwawa ywalekilwe apanga ugoni.

Bu'kana na lapa

33 “Muyu'wine kai' au'ku' binu baabayilwe panga, ‘Kaneuti'kwane kilapo
sawannapi Bwana, lakini utimise ndapo yako.’
34 Lakini nenga nimmakianga, kanemulape ata pasene, kwa lina lya
kunani, kwa mwanjaa nga kiti'gu' sa lenji sa Nnu'ngu',

35 wala kwa dunia, kwa mwanjaa nga kiti'gu' sake so bi'kya magu'lu',
wala kwa Yelusalemu kwa mwanjaa nga nsengo wa Nkulungwa nku'lu'.
36 Wala mundu kaneulape kwa ntwe wako, kwa mwanjaa uwesali ata
kulugalambwa lunywili lwako lumo panga luu au lupili.
37 Ila pamulongela, mupalikwa longela kakape. ‘Elo,’ yinu ipange
kakape ‘Elo’, na ‘Lili’ ipange kakape ‘Lili’. Sakiyongeya po kibu'ka kwa
yu'lu' nnau Ibilisi.

Bu'kana na bukiya
(Luk 6:29-30)

38 “Muyu'wine panga ibayilwe, ‘Liyo kwa liyo, na lino kwa lino.’
39 Lakini nenga nimmakianga kanemubukiye, maakau kwa
maakau. Mana mundu akuku'mbwi mbande muligomo lya mmalyo,
unng'alambukiye na ligomo lya nki'ya.
40 Mundu mana kakusitakya kwa kukutolya kiyampani sako, wanneki
na likoti lyako kai'.
41 Mundu mana akulasimise pu'twa kigombo ulipau wa kilometa yimo,
ukipu'twe kigombo so ata kwa kilometa ibi'li'.
42 Mundu mana kakulu'ba kili'be umpei, ywapala nngu'ta kaneunnyime.

Kwapenda andumu
(Luk 6:27-28,32-36)

43 “Muyu'wine panga ibayilwe, ‘Umpende ywa papipi yako, na unsukwe
ndumu wako.’
44 Lakini nenga nimmakianga panga mwapende andumu binu na
kwalu'bya babantesa.
45 Mupange nyo li'nga mupate panga kakape mwabana ba Tati' binu ba
kunani. Bembe babawali, kwa mwanjaa aapea lumu na ula anogau na
alau.
46 Mana kamwapenda balu' babampenda mwenga bai, mupata upo
yaku' kwa Nnu'ngu'? Ata alonga koli bapanga nyinyo.
47 Mana kamwapanga abali alongo binu bai, mupanga namani sak-
wapi'ta bi'ngi'? Ata bandu bangau'bi'lya bapanga kati go!
48 Kwa nyo, mupange mwatimya, kati mu'lu' Tati' binu ba kunani
mwababile atimya.”

6

Bu'kana na kwayangatia aki'ba

1 “Mwili'ndi'le, mwakanepanga makowe ginu manogau li'nga
mubonekane na bandu, kwa mwanjaa pamwapanga nyo mwaapatali
upo bu'ka kwa Tati' binu bababile kunani.
2 “Bai, mana kaumpeya kili'be nki'ba, kaneunwaye kati mwabapanga
anapiki mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na musimbasimba li'nga
balumbilwe na bandu. Nimmakianga kakape panga bayomwile pata upo
yabe.
3 Lakini wenga ponnyangatia nki'ba, ata luboko lwako lwa nki'ya
kanelutange salupanga luboko lwa malyo,
4 li'nga salaka yako ipange ya kinunu. Nabembe Tati' bako bababile
kunani babalinga saupanga kwa kinunu, baakutwi'li'ki'a.

Bu'kana na salya
(Luk 11:2-4)

5 “Kai', pamusalya kanemupange kati anapiki, kwa mwanjaa bapenda
yi'ma no saalya mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', na mbwega ya sim-
basimba, li'nga babonekane na bandu. Nimmakianga panga bayomwile
pata upo yabe.
6 Lakini wenga pausali, uyingi kungati yako no yigala nniango ulu'be
kwa Tati' bako bababile pa kinunu. Na Tati' bako babakubona saupanga
kwa kinunu balu'a kupeya upo yako.
7 “Kai', pamulu'ba, kanemupange kati bandu bangantanga Nnu'ngu',
kwa mwanjaa batumya mayi'gi'yo gambone gangali maana kabawasa
panga Nnu'ngu' alu'a kwayu'wa kwo yoloka mayi'gi'yo gabe.
8 Bai, kanemulandane na abo, kwa mwanjaa Tati' binu baagatangite
gamupala mubile balo munalu'bali.
9 Bai, mupalikwa salya kati nya,
Tati' bitu ba kunani,
Lina linu likwi'yi'lwe.
10 Ukulungwa winu wise,
Lyamupala lipangike, padunia kati kunani.
11 Mutupei li'no kilyo situ sa kila lisu'ba.
12 Mutusami makosa gitu,
kati twenga mwatwaasamya babatukosile.
13 Kanemutuyingiye mumapayilwo,
lakini mutukosopoli na yu'lu' nnau, Ibilisi.
14 “Kwa mwanjaa mana mwasamile bandu makosa gabe, Tati' binu ba
kunani baalu'a kunsamya mwenga nyinyonyo.
15 Lakini mana mukani kwasamya bi'ngi' makosa gabe, Tati' binu ba
kunani bansamyali makosa ginu.

Bu'kana na punga

16 “Kai', pamupunga, kanemupange kati anapiki, babakekenala kuminyo
kati babile mumaku'ku'li'ko, li'nga bandu baatange panga bendapunga.
Nimmakianga kakape panga bayomwile pata upo yabe.
17 Lakini wenga paupunga, uuluge masi' kuminyo no pakala mauta
munywili yako,
18 li'nga bandu kanebakutange panga wendapunga. Likowe lyo litan-
ganikwe na Tati' bako babakubona saupanga kwa kinunu balu'a kupeya upo yako.

Mabi'ko gagabile kunani
(Luk 12:33-34)

19 “Kanemwibi'ki mabi'ko pano padunia, pandu pene ngu'lu'ku'lu' na
ngugu kwialabiya, na baii bomwa nyumba li'nga yiba.
20 Mwibi'ki mabi'ko ginu kunani kwembe ntu'pu' ngu'lu'ku'lu', ngugu ata
baii bati'kwanali no yiba.
21 Kwa mwanjaa pagabile mabi'ko gako, nga pawaalu'a ba na mwoyo
wako.

Bweya wa yi'ga
(Luk 11:34-36)

22 “Liyo nga kimuli sa yi'ga. Manaitei minyo gako makoti, yi'ga yako yoti
yabaa mubweya.
23 Lakini manaitei minyo gako gaina utamwe, yi'ga yako yoti yabaa
mulubi'ndu'. Bai, manaitei bweya waubile nkati yako ugalambwike panga
lubi'ndu', lubi'ndu' lwo lwapanga totolo.

Nnu'ngu' na mali
(Luk 16:13)

24 “Ntu'pu' mundu ywakombwa tumika kwa akulungwa abi'li', kwa
mwanjaa aansukwa yu' na kumpenda yu'lu', au alu'a lu'mbana na yumo na
kunsalawa ywi'ngi'. Mukombwali kuntumikia Nnu'ngu' pamope na mali.

Kyukala
(Luk 12:22-31)

25 “Kwa nyo nimmakianga panga, kanemuauke mubwu'mi winu bu'kana
na kilyo, au kinywo, wala payi'ga yinu muwale ki'li'. Kwa mwanjaa bwu'mi
nga wangama kulikoni kilyo, na yi'ga yangama kulikoni mawalo.
26 Mwalinge iyuni ba mmwitu, bapandali, baunali wala ligu'lu' ntu'pu'
kwabe, lakini Tati' binu ba kunani bendakwayukutiya. Buli, nengite
mwenga mwa bampu'ku'bi'la kulikoni iyuni?
27 Nyai mukipi'nga sinu kwa kwiauya kwake muno awesa kwiyongeya
lisu'ba limo lya bwu'mi wake?
28 “Kwa kitumbu saku' mwiauya kwa mawalo? Mugalinge malu'ba
mwagalembulya, gapangali kibalua, wala kwisonia ngu'bo.
29 Nanenga nimmakianga panga ata Nkulungwa Selemani, muutayili
wake woti waabile nawo, aawetili ngu'bo inannoga yaipi'ta ata lilu'ba limo.
30 Bai, manaitei Nnu'ngu' agawalika nya maakapi ga mmi'ndi'
gagaboneka li'no na malau' gayu'mi no sonjelwa mwoto, buli, aakotoka
kunng'walika wisowiso, mwenga mwabene imani njene?
31 “Bai, kanemube na kyukala panga, ‘Tulu'a lya ki'li', nywa ki'li', no
wala namani?’
32 Bandu bangantanga Nnu'ngu' nga babaangaikya ikowe yo, lakini Tati'
binu ba kunani batangite panga mupala ago goti.
33 Lakini mwenga muupale wi'ti' Ukulungwa wa Nnu'ngu' no koleya
mu'lu' mwapala, nembe alu'a kunnyongea gamugapala goti.
34 Kwa nyo, kanemube na kyukala bu'kana na makowe ga malau', kwa
mwanjaa makowe ga malau' gaiaukilya gene. Mbalanga ya lisu'ba limo
ili'ngani kwa lisu'ba lyo.”

7

Bu'kana na kwaukumu bandu bi'ngi'
(Luk 6:37-38,41-42)

1 “Kanemwaukumu bandu bi'ngi', li'nga Nnu'ngu' aakane kumuukumu
mwenga.
2 Kwa mwanjaa mwenga mwaukumilwa kati mwamwaaukumu ainu,
na kili'ngo soso samwali'ngya ainu na Nnu'ngu' nga saatumya kunni'ngya
mwenga.
3 Mwanjaa namani ukibona kielenje sakibile muliyo lya nnongogo, lakini
ulubonali lubago lwalubile muliyo lyako?
4 Au ukombwabuli kummakia nnongogo, ‘Baliya nikubu'ye kielenje
muliyo,’ naapo kubile na lubago muliyo lyako wamwene?
5 Wenga wa nnapiki, ubu'ye wi'ti' lubago lwalubile nkati ya liyo lyako,
bu'kapo uwesa kulubona wiso lwelenje lwalubile muliyo lya nnongogo.
6 “Kanemwapei mbwa ikowe mbeletau, li'nga baakane galambuka na
kumpoteka. Wala kanemwataikuli magu'be ili'be ya samani ngu'lu'. Mana
mwapanga nnya, baaili'bata.

Ulu'be, upale, upange u'li
(Luk 11:9-13)

7 “Mulu'be, namwenga mwapeyelwa, mupale namwenga mwapata,
mupange u'li, namwenga mwayu'gu'li'lwa.
8 Kwa mwanjaa kila mundu ywalu'ba endapeyelwa, na ywapala endap-
ata, na ywapanga u'li endayu'gu'li'lwa.
9 Nyai mukipi'nga sinu ywawesa kumpeya mwana wake liwe mana
kannu'ba likati?
10 Au nyai ywawesa kumpeya nng'ambo mana kannu'ba omba?
11 Manaitei mwenga mwalau mumanyi kwapeya bana binu ikowe
inannoga, nengite Tati' binu ba kunani nga munomuno kwapeya ili'be
inannoga babannu'ba.
12 “Kwa nyo, sosoti samupala mupangilwe na bandu, namwenga
mwapangi ainu nyinyonyo. Aga nga malombolyo ga salya ya Musa na
maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu'.

Nniango wo patimwa
(Luk 13:24)

13 “Muyingi kwo pi'tya nniango wo patimwa. Kwa mwanjaa nniango
na ndi'la yaibile ngu'lu' ili'nga kuulanganyiki, na babayingya mo nga
bambone.
14 Lakini nniango na ndi'la yaili'nga kuukoto nga yo patimwa. Bandu
bamboneli bakombwa kwipwa ndi'la yo.

Nkongo utanganikwa kwa matunda gake
(Luk 6:43-44)

15 “Mwili'ndi'le na alondoli ba ubu'su'. Bembe bamwisilya kwo tu'lya
kati ngondolo, lakini nkati ya myoyo yabe ibile kati pu'mbe akali'.
16 Mwalu'a kwatanga kwa makowe gabagapanga. Buli, bandu bawesa
tu'mbwa itunda inannoga mumikongo ya mimimwa?
17 Nyinyonyo, nkongo nnogau upambika itunda inannoga, na nkongo
unannyata, upambika itunda inannyata.
18 Nkongo unannoga upambikali itunda inannyata, wala nkongo unany-
ata upambika itunda inannoga.
19 Kila nkongo waukotoka pambika itunda inannoga wendapi'ngu'lwa
no taikulilwa palitu'ta lya mwoto.
20 Nyinyonyo, mwalu'a kwatanga alondoli ba ubu'su' bu'kana na
makowe gabe gabagapanga.

Nintangiteli mwenga
(Luk 13:25-27)

21 “Kwenda kila mundu ywanikema, ‘Bwana, Bwana’, aayingya muuku-
lungwa wa kunani, ila yu'lu' ywapanga gabagapendi Tati' bangu' ba
kunani.
22 Lisu'ba li'lu' lya ukumu, baingi baanibakia, ‘Bwana, Bwana! Kwa
lina lyako twaalike liyi'gi'yo lyako, bi'nga moka no panga mangelongelo
maingi?’
23 Nenga naalu'a kummakianga mpu'la, ‘Nintangiteli mwenga katu.
Mubu'ke nnu'ngi' yangu' mwenga mwapanga malau.’

Asengi abi'li'
(Luk 6:47-49)

24 “Bai, kila mundu ywagapi'kania mayi'gi'yo gangu' na kugakamwa
alandana na mundu mwene malango, ywasengite liku'ta lyake panani ya
liwe lya mpi'mbi'.

25 Ula ngania na mabi'ndi' twi'lya masi', na kimbu'nga ngakiipukatya
nyumba yo, lakini yaayilwikeli kwa mwanjaa yaasengilwe muliwe lya
mpi'mbi'.
26 “Lakini kila mundu ywagayu'wa mayi'gi'yo ganigalongela wangali
kugakamwa, aywo alandana na mundu nnogeloge ywasengite nyumba
yake pakyangi,
27 ula paanile na mabi'ndi' twi'lya masi', mbu'nga ngaipukatya
kwiku'mbwa nyumba yo, nayembe ngaiyiluka no sengwanika yoti.”

Uweso wa Yesu

28 Yesu payomwi longela makowe go, ipi'nga ya bandu yaatisangala
muno bu'kana na mu'lu' mwaayi'ganiye,
29 kwa mwanjaa mayi'gano gake gaai ga kitawala, kwenda kati
mwabayi'gana balimu ba salya lili.

8

Yesu antepwa mundu mwene matana
(Mal 1:40-45, Luk 5:12-16)

1 Yesu paeli bu'ka kukitu'mbi', ipi'nga yambone ya bandu
yaatikummi'ngi'ya.
2 Mundu yumo mwene matana ngaisa kilikita nnu'ngi' yake kammakia,
“Bwana, mana upendile, unipeleteye.”
3 Yesu nga goloya luboko lwake na kunkunywa mundu yu'lu', kummakia,
“Mbala, upeleteke.” Yu'lu' mundu aimukya matana gake gapeletike.
4 Bu'kapo, Yesu ngammakia, “Ulibi'ke pamwoyo wako likowe li', kaneum-
makie mundu. Lakini uyende kwa mpi'ndo ywa dini ukannaye mwaubile
nambi'yambi'. Bu'kapo, upiye salaka kati mwaamulise Musa, li'nga ipange
ukong'ondeli kwa bandu boti panga upeleteyilwe.”

Yesu antepwa ntumisi wa mpi'ndo ywa asikali ba Roma
(Luk 7:1-10)

5 Yesu paabile kayingya pakilambo sa Kapernaumu, mpi'ndo yumo ywa
asikali ba Roma aatikunnyendelya na kunnu'ba,
6 “Ntumisi wangu' endatetelya, aminya utamwe wo tomboloka.”
7 Yesu ngammakia, “Nilu'a isa nintepwe.”
8 Ila yu'lu' mpi'ndo ywa asikali ngannyangwa, “Bwana, nenga nipwaikali
kukupokya wenga nnyumba yangu'. Lakini kwa amuli yako bai, ntumisi
wangu' alu'a yu'yu'ki'lwa.
9 Kwa mwanjaa ata nenga na mundu ywanibile pai' ya utawala wa
alongosi, kai' nibile na asikali bababile pai' yangu'. Na mana nimmakie
yumo, ‘Yenda!’, nembe endayenda. Mana nimmakie ywi'ngi', ‘Wise!’,
nembe endaisa. Na mana nimmakie ntumisi wangu', ‘Panga mono’,
nembe apanga mwanimmakie.”
10 Yesu pagayu'wine mayi'gi'yo go, aatisangala na kwabakia bandu
babaabile kabammi'ngi'ya, “Kakape nendakummakianga, munni'ma woti
wa Isilaili, nammonali mundu mwene imani ngu'lu' kati yu'.
11 Nimmakianga panga baaisa bandu bambone bu'ka kumbwani na
kundondi, nabembe baatama pakitamo simo na Bulaimu, Isaki na Yakobi
pakalamu ya Ukulungwa wa Kunani.
12 Lakini Baisilaili baingi babaapalikwe baa muukulungwa wo
bataikulilwa panja kulubi'ndu', na akwo balu'a li'la no yaga mino.”

13 Bu'kapo, Yesu ngammakia yu'lu' mpi'ndo ywa asikali, “Ubuyangani
kasako, na ipangike kati mwauu'bi'lile.” Na ntumisi wake ngayu'yu'ki'lwa
saa yi'yi'lu'yi'lu'.

Yesu aatepwa bandu baingi
(Mal 1:29-34, Luk 4:38-41)

14 Yesu payingi munyumba ya Petili, aakwembite mau' mukwe ba Petili
bagonjike pakindanda kabaminya oma.
15 Bai, Yesu ngankunywa na luboko lwake, ngayu'yu'ki'lwa. Abo mau'
ngabayi'ma no tumbwa kuntumikia.
16 Na payabile kakupilya, bandu baingi babaabile na moka ngabaletelwa
kwa Yesu. Yesu ngaabi'nga balu' moka, kaamulisa kwa mayi'gi'yo gake bai,
na kwatepwa atamwe boti.
17 Aapangite nyo li'nga gatimi mayi'gi'yo gagalongelilwe na nnondoli
Isaya,
“Ywembe aapu'twi ukigopi witu,
no pu'twa kigombo sa matamwe gitu.”

Babapwaika panga aumini
(Luk 9:57-62)

18 Yesu paabweni bandu bambone kabanti'li'ta, ngaamulisa banamasi'
bake baloki liyi' li'ngi' lya litanda.
19 Mwalimu yumo ywa salya ngannyendelya na kummakia, “Mwalimu,
nenga nilu'a kubi'ngi'ya kwokwoti kwalu'a yenda.”
20 Yesu ngannyangwa, “Ibweya babile na mapango gabe go tama na
iyuni babile na iyumba yabe, lakini Mwana wa Mundu aoba na pobi'ka
lubau lwake.”
21 Na mundu ywi'ngi' mukipi'nga sa banamasi' bake ngammakia,
“Bwana, uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikasike tati' bangu'.”
22 Lakini Yesu ngannyangwa, “Unibi'ngi'ye, waleke babawile basikane
bene na bene.”

Yesu aamulisa mabi'mbi' ga baali gatame liki
(Mal 4:35-41, Luk 8:22-25)

23 Nembe Yesu ngayingya mungalaba, banamasi' bake ngabammi'ngi'ya
no longwana nakwe.
24 Lolekeya, baimukya mabi'mbi' mubaali kagapukatya no tumbwa
kwiwi'ki'lya ngalaba yoti. Apo, yai Yesu agonjike lugono.
25 Banamasi' bake ngabamwegelya na kunnyumuya kabammakia,
“Bwana, twendawaa! Utukosopoli!”
26 Yesu ngaabakia, “Mwanjaa namani muyogopa mwenga mwabene
imani njene?” Bu'kapo, ngayi'ma na kuukalipya wu'lu' nsunga na mapi'lu',
ngakubaa liki muno.
27 Balu' bandu baatisangala kababaya, “Ayu' mundu, mundu gani? Ata
nsunga wa mubaali wendakunnyu'wa!”

Yesu aatepwa bandu abi'li' bene moka
(Mal 5:1-20, Luk 8:26-39)

28 Nembe Yesu paikite kwiyi' ya litanda kunni'ma wa Agelasi, aak-
wembine na bandu abi'li' babaatwi'li'yilwe na moka kababu'ka kumasiko.
Babile akali' muno, ata bandu baakombwili pi'ta ndi'la yo.
29 Nabembe ngabatumbwa kemelya kababaya, “Ubile na makowe gani
na twenga, wenga wa Mwana wa Nnu'ngu'? Wisi pano kutuku'su'mbwa
pangali timya nsimu watubi'kilwe?”
30 Papipi na pandu po, paabile na kipi'nga kiku'lu' sa magu'be kabali'lya.

31 Balu' moka ngabampembelelya Yesu kabammakia, “Mana kau-
tubi'nga, utuyi'ki'ti'ye tuyende tukayingi mukipi'nga si'lu' sa magu'be.”
32 Yesu ngaabakia, “Muyende!” Ngababu'ka na kwayingya balu'
magu'be, na kipi'nga soti ngakibutuka kakielya mungeleuko, mpaka
mulitanda, ngabawaa.
33 Balu' bandu babasungage magu'be ngababutuka yenda kumisengo no
yaulya goti gagapangike, na galu' gagaapiti balu' bandu abi'li' babaatwi'li
moka.
34 Bu'kapo, bandu boti ba misengo yo ngabayenda kwembana na Yesu.
Nabembe pabaamweni, ngabannu'ba abu'ke mumisengo yabe.

9

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mal 2:1-12, Luk 5:17-26)

1 Yesu aau'bwike mungalaba, ngaloka litanda liku'lu', ngaika kukilambo
sake.
2 Na ku'lu', banneti mundu mwene utamwe wo tomboloka, aabi agonjike
pakindanda. Yesu paabweni balu' bandu mwabaamwu'bi'lile, ngammakia
yu'lu' ywatombolwike, “Mwana wangu', uku'le mwoyo, masambi gako
gasamilwe.”
3 Kwa kitumbu sa likowe lyo, bi'ngi' ba balimu ba salya, ngabawasa
mumyoyo yabe, “Mundu yu' ankupulu Nnu'ngu'!”
4 Lakini Yesu abile agatangite gabagania, ngaalaluya, “Mwanjaa namani
mugania makowe malau mumyoyo yinu?
5 Buli, kikowe saku' sakibile kiyu'yu'u kukibaya, ‘Masambi gako
gasamilwe’ au baya, ‘Uyi'me, uyende’?
6 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na amuli yo
samya sambi pano padunia.” Kwa nyo ngammakia yu'lu' mundu
ywaatombolwike, “Uyi'me, witwi'ke kindanda sako, uyende kasako.”
7 Yu'lu' mundu ngayi'ma no yenda kasake.
8 Bandu boti babaabile pakipi'nga so pabagabweni go, baatiyogopa
muno. Ngabannumba Nnu'ngu' ywaapei bandu uweso wa kubi nnya.

Kemelwa kwa Matei
(Mal 2:13-17, Luk 5:27-32)

9 Yesu paabile kapi'ta bu'ka kwo, aamweni mundu ywakemelwa Matei
atami munyumba yo li'pya koli. Yesu ngammakia, “Unibi'ngi'ye.” Matei
ngakatuka na kummi'ngi'ya.
10 Yesu paabile kalya kilyo munyumba ya Matei, baaisi alonga koli na
bene sambi. Abo baatami lya nakwe pamope na banamasi' bake.
11 Mafalisayo pabagabweni makowe go, ngabaalaluya banamasi' bake,
“Mwanjaa namani mwalimu winu alya na bene sambi na alonga koli?”
12 Nembe Yesu payu'wine mu'lu' mwabaalongei, ngaabakia, “Akoto
bapalali pundi, ila atamwe ngabapala pundi.
13 Lakini muyende mukaiyi'gane kikomeko sa Maandiko Mapeleteu
gagabaya, ‘Nipala kiya, wala salaka yinu lili,’ kwa mwanjaa niisili
kwakema bene aki, ila niisi kwakema bene sambi.”

Likowe lyo bu'kana no punga
(Mal 2:18-22, Luk 5:33-39)

14 Banamasi' ba Yoani Ywabatisage bannyendeli Yesu na kunnaluya,
“Mwanjaa namani twenga na Mafalisayo twendakokotya punga, lakini
banamasi' bako bapungali?”

15 Yesu ngaayangwa, “Mwenga muwasa babakokilwe kulisengele
bawesa baa kati babalombola, na mwene lisengele abile pamope nabo?
Iwesekanali! Lakini libile lisu'ba mwene lisengele paabu'yilwa pakati
yabe, masu'ba go ngapabaapunga.
16 “Ntu'pu' mundu ywabi'ka kibamba sayambi' mungu'bo ngona. Mana
apangite nyo, aso kibamba sayambi' kilu'a popwana ngu'bo ngona, no
popwanika kwake kwamambulya. 17 Kai', bandu bayi'yali divai yayambi'
mumapu'tu' magona. Mana bapangite nyo, divai yaalu'a puwana ago
mapu'tu', nayembe divai pamope na mapu'tu' gaalabika. Divai yayambi'
iyi'yi'lwa mumapu'tu' gayambi'. Mwaipalilwa yi'ya divai yayambi' nkati
ya mapu'tu' gayambi', divai na mapu'tu' yoti, yaaba salama.”

Mwi'nja ywa mpangakasi wa silikali na mau' yumo bendatepulwa (Mal 5:21-43, Luk 8:40-56)

18 Yesu paabile kaabakia makowe go, ngaisa mpi'ndo yumo na kunkilik-
itya nnu'ngi' yake kammakia, “Mwi'nja wangu' awile nambi'yambi', lakini
sonde li'li'li', wise saubi'ke luboko lwako panani yake, li'nga apate yu'ka.”
19 Yesu pamope na banamasi' bake ngabammi'ngi'ya yu'lu' mundu.
20 Nnwawa yumo ntamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi na ibi'li',
aaisi nsu'gu' ya Yesu no kunywa mpindo wa ngu'bo yake.
21 Mwanjaa aalongei pamwoyo wake panga, “Mana nikunywile ngu'bo
yawati bai, naayu'yu'ki'lwa.”
22 Nembe Yesu paagalambwike, ngammona na kummakia, “Wenga wa
mwi'nja wangu', ube na mwoyo nku'lu'! Imani yako ikutepwile.” Yu'lu'
nnwawa ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.
23 Yesu paaikite kasake yu'lu' mpi'ndo, ngaabona bandu kabayi'mba
myambo yo lombola kwa pilimbi, na kipi'nga sa bandu kabapanga ndu'ti,
24 ngaabakia, “Mubu'kange! Kwa mwanjaa mwi'nja yu' anawaali, ila
atigonja bai.” Ngabamweka kwa kunsalawa.
25 Payomwi kwabi'ngya panja balu' bandu, ngayingya nnyumba na
kunkamwa luboko yu'lu' mwi'nja, nembe ngayi'ma.
26 Likowe li' lyaatiyu'wanika munni'ma wu'lu' woti.

Yesu aatepwa kimbulibuli abi'li'

27 Yesu paabile kabu'ka pandu palu', mbulibuli abi'li' baatikummi'ngi'ya
kabau'bu'ya malobe gabe kababaya, “Wa Mwana wa Daudi, utubi'ki kiya!”
28 Yesu paayingi nnyumba, balu' mbulibuli abi'li' baatikunnyendelya,
nembe aatikwalaluya, “Mwendau'bi'lya panga niwesa kumpangya likowe
lyo?” Nabembe ngabannyangwa, “Eloo, Bwana.”
29 Bu'kapo Yesu ngagakunywa minyo gabe kabaya, “Kwinu mwenga,
ipangike kati mwamuu'bi'lya.”
30 Minyo gabe ngagabanjuka. Yesu ngaakong'ondelya kabaya,
“Mupi'kani, likowe li', kanemummakie mundu ywoywoti.”
31 Lakini bembe ngabayenda no tumbwa yaulya abali ya Yesu mu nni'ma
wu'lu' woti.

Yesu antepwa bubu

32 Abo bandu abi'li' pabaabile kababu'ka, ngabannetya Yesu mundu
yumo bubu, ywaayingililwe na moka.
33 Yesu paayomwi bi'nga yu'lu' moka, yu'lu' bubu aatumbwi longela.
Bandu boti baatisangala no baya, “Tunalibonali likowe kati li' munni'ma
woti wa Isilaili!”

34 Lakini Mafalisayo ngababaya, “Mpi'ndo wa akamoka ngabampeya yu' makakala go bi'nga moka.”

Yesu aabi'kya kiya bandu

35 Yesu aati'li'tike mumisengo na ilambo yoti kayi'gana mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', kaala abali inannoga ya ukulungwa no tepwa matamwe na ukigopi woti.
36 Paibweni ipi'nga ya bandu aabi'ki kiya, kwa mwanjaa aabweni kabaauka pangali yangatiyilwa kati ngondolo bangali nsungi.
37 Apo ngaabakia banamasi' bake, “Mauno gambone, lakini apangakasi bali'nganali.
38 Bai, munnu'be Bwana wa mauno, aatume auni bi'ngi' li'nga baune mauno gake.”

10

Atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mal 3:13-19, Luk 6:12-16)
1 Yesu aakemite banamasi' bake ku'mi na abi'li' na kwapeya amuli yo bi'nga moka, tepwa matamwe goti, na ukigopi wa kila sampuli.
2 Na gano nga maina ga abo atumilwe bake ku'mi na abi'li', mosi nga Simoni (kwa lina li'ngi' akemelwa Petili) na nnunawe Andelea, Yakobi mwana wa Zebedayo na nnunawe Yoani.
3 Pilipi na Batolomayo, Tomasi na Matei ywaabile nnonga koli, Yakobi mwana wa Alufayo na Tadei,
4 Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti, na Yuda Isikalioti ywaansongi Yesu.

Yesu aatuma atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mal 6:7-13, Luk 9:1-6)
5 Abo nga banamasi' ku'mi na abi'li' babaatumilwe na Yesu no lagilwa makowe ga, “Kanemuyende kumili'ma ya bandu bangali Ayahudi wala kanemuyingi mukilambo sosoti sa Asamalia.
6 Ila mwayendeli alongo binu ba nni'ma wa Isilaili, babapanga kati ngondolo babaobite.
7 Pamwaalu'a yenda, mwaali bandu kamubaya, ‘Ukulungwa wa Kunani wegelile.’
8 Mwatepwe atamwe, mwayu'ye babawile, mwapeleteye bene matana, mubi'nge moka. Mwaapeyilwe wabule, namwenga mupiye wabule.
9 Mumipuko yinu kanemupu'twe zaabu wala mbanje yoyoti.
10 Mumyanja yinu kanemupu'twe utingo, wala nganju ibi'li', wala ilatu, wala pimbo, kwa mwanjaa mpangakasi apeyelwe yoti yaipalikwa mumaisa gake.
11 “Pamwaika pamisengo au kilambo sosoti, mumpale mundu ywayi'ki'tya kunkemya, namwenga mwaatame kasake mpaka pamwabu'ka pandu po.
12 Pamwayingya munyumba, mwapange abali benekaya kamubaya, ‘Amani ibe kasinu.’
13 Manaitei bandu ba nyumba yo bankemile, amani yinu ilu'a tama pamope nabo. Lakini manabakani kunkemya, amani yi'lu' inki'li'bu'ki mwenga.
14 Manaitei mundu ywoywoti aakana kunkemya mwenga, ata pi'kania mayi'gi'yo ginu, pamwabu'ka munyumba au kilambo so, mwapapate lyu'ku'mbi' lyalibile mumagu'lu' ginu na kwaleka kati mwabaabile.

15 Kakape nimmakianga, lisu'ba lyo ukumilwa, bandu ba kilambo si'lu' baaukumilwa paku'lu' kulikoni bandu ba ilambo ya Sodoma na Gomola.

Ngu'su'mbu'
(Mal 13:9-13, Luk 21:12-17)

16 “Lingulya! Nintumanga kati ngondolo pakatikati ya mapu'mbe. Bai, mube mwang'anga kati nng'ambo, na mwatu'lya kati ngunda.
17 Mwili'ndi'le na bandu, kwa mwanjaa bampeleka kumabalasa gabe na kunku'mbwanga mumayumba gabe go salya.
18 Kai', mwalu'a pelekelwa nnu'ngi' ya api'ndo na akulungwa kwa kitumbu sangu', li'nga munikong'ondeli kwabe na bandu bangali Ayahudi.
19 Lakini pabampeleka kwo ukumilwa, kanemwisuluye bu'kana na galu' gamwalu'a longela wala mu'lu' mwamwalu'a longela, kwa mwanjaa popopo mwapeyelwa makowe gamwalu'a longela.
20 Kwa mwanjaa gamwalongela gapitali kwinu, gaapita kwa Loo wa Tati' binu Nnu'ngu' ywaalongela nkati yinu.
21 “Nnongo alu'a kunsongya nnongowe li'nga abulagilwe, nyinyonyo na tati' kunsongya mwana wabe. Nabembe bana baalu'a kwakania abelei babe li'nga babulagilwe.
22 Namwenga mwalu'a sukilwa na bandu boti kwa kitumbu sa lina lyangu', lakini yu'lu' ywaalu'a komeya mpaka kuundi'la alu'a kosopolelwa.
23 “Pabaalu'a kunku'su'mbwa pakilambo simo, mwatili kukilambo si'ngi'. Kwa mwanjaa kakape nimmakianga, mubile balo yomwa lyengo linu muilambo yoti ya Isilaili, Mwana wa Mundu aapanga aisile.
24 “Mwanamasi' ampi'tali mwalimu wake, wala mpangakasi ampi'tali bwana wake.
25 Ili'ngani kwa mwanamasi' landana na mwalimu wake na ntumisi landana na bwana wake. Manaitei mwene nyumba bankema Belisebuli, yu'lu' mpi'ndo wa moka, balu' ba munyumba yake ngabaakemelwa maina maakau munomuno.

Ywapalikwa yogopelwa
(Luk 12:2-7)

26 “Kwa nyo, kanemwayogope bandu bo, kwa mwanjaa ntu'pu' likowe lyaliiyilwe lyalyasomwa tanganikwa, wala sakiwi'ki'lilwe sasasomwa umukulwa.
27 Likowe lyanimmakianga palubi'ndu' mulinwaye pabweya, na likowe lyamuliyu'wa kwo iya, mulinwaye muyi'mi patu'ndu'bau li'nga bandu bayu'we.
28 Kanemwayogope balu' bababulaga yi'ga bai, lakini bakombwali bulaga loo. Munomuno munnyogope Nnu'ngu' ywakombwa langamisa yi'ga pamope na kwipeleka loo kumwoto wangayomoka.
29 Injosi ibi'li' ipi'mi'yi'lwali kwa lwela lumo bai? Lakini ntu'pu' ata yumo ywatu'la pai' wangali tanga Tati' binu.
30 Na kwinu mwenga, ywembe atangite ata isabu ya nywili yoti ya mitwe yinu.
31 Bai kanemuyogope, kwa mwanjaa mwenga nga mwabangama kulikoni kipi'nga kiku'lu' sa iyuni.

Kunnyi'ki'tya na kunkana Yesu
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

32 “Kila ywaniyi'ki'tya pa bandu, nani nannyi'ki'tya nyinyonyo kwa Tati' bangu' ba kunani kabalola.

33 Lakini kila mundu ywanikana bandu kabalola, nani nankana nyinyonyo kwa Tati' bangu' ba kunani kabalola.

Mayu'mano
(Luk 12:8-9)
34 “Kanemuwase panga niisi leta amani padunia yi'no. Lili, ila niletike mayu'mano.
35 Kwa mwanjaa niisi kwayu'maniya mwana na tati' bake, mwi'nja na mau' bake, na nkwano na nkiwe.
36 Na andumu ba mundu nga balu' alongobe.
37 “Ywaapenda tati' bake au mau' bake kulikoni nenga, anipwaikali. Na nyinyonyo, ywampenda mwana wake au mwi'nja wake kulikoni nenga anipwaikali.
38 Kai', mundu ywakotoka pu'twa nsalaba wake na kunibi'ngi'ya apwaikali panga ywangu'.
39 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuuli'ndi'la bwu'mi wake auobeya, lakini ywaalu'a kuupiya bwu'mi wake kwa kitumbu sangu' alu'a kuupata kai'.

Upo
(Mal 9:41)
40 “Mundu ywampokya mwenga anipokya nenga, na ywanipokya nenga ampokya yu'lu' ywanitumike.
41 Nnu'ngu' aapiya upo bu'kana na mundu ywaumpokya, ywampokya nnondoli, kitumbu sa ywembe nnondoli, aapata upo ya nnondoli. Nembe ywampokya mwene aki, kwa kitumbu sa ywembe mwene aki, aapata upo ya mwene aki.
42 Nimmakianga kakape panga, ywoywoti ywaalu'a kumpeya yumo ywa asene ba, nnobo gumo wa masi' maimu kwa mwanjaa ya mwanamasi' wangu', aaikosali upo yaibu'ka kwa Nnu'ngu'.”

11

Abali bu'ka kwa Yoani Ywabatisage
(Luk 7:18-35)
1 Yesu paayomwi kwalagya go banamasi' bake ku'mi na abi'li', ngabu'ka ku'lu' yenda yi'gana no ala muilambo ya nni'ma gu'lu'.
2 Yoani Ywabatisage paabile muutabilwe aayu'wine abali ya makowe ga Kilisitu. Bai ngaatuma banamasi' bake,
3 bannaluye, “Buli, wenga nga wayu'lu' ywapalikwage isa, au tunni'nde ywi'ngi'?”
4 Yesu ngaayangwa, “Muyendange mukammakie Yoani makowe gamugayu'wa na kugabona.
5 Kimbulibuli bendalola, itewe bendatyanga, bene matana bendapeleteyelwa, aibamakutu bendayu'wa, babawile bendayu'yi'lwa na aki'ba baalilwa abali inannoga.
6 Nantali mundu yu'lu' ywakotoka baa na kyukala nanenga.”
7 Bai, abo banamasi' ba Yoani pabaabu'i, Yesu aatumbwi kwibakia ipi'nga ya bandu abali ya Yoani, “Mwayi'i lola namani ku'lu' kulupu'ngu'ti'? Buli mwaapalite kummona mundu kigopi kati nnai mwautenandena na nsunga?
8 Au mwayi'i lola namani? Mwayi'i kunnola mundu ywaawati ngu'bo inanng'oloka? Bandu babawati ngu'bo inanng'oloka batama mumayumba ga akulungwa.

9 Lakini mwayi'i lola namani? Nnondoli wa Nnu'ngu'? Eloo, kakape
ywembe nku'lu' kuliko nnondoli wa Nnu'ngu'.
10 Ayu' nga ywabayilwa mu Maandiko Mapeleteu,
‘Lola, nintuma kinala wangu' akulongoli,
ywaakubi'kya wiso ndi'la nnu'ngi' yako.’
11 “Kakape nimmakianga, nkati ya bana boti ba bandu, anapityali nku'lu'
kuliko Yoani Ywabatisage. Ata nyo yu'lu' nsene muno muukulungwa wa
kunani nga nku'lu' kuliko ywembe.
12 Bu'ka nsimu wa Yoani Ywabatisage mpaka nambi'yambi', Ukulungwa
wa Kunani bautangya kwa ukali', na bandu akali' ngabaupokonywa.
13 Mayi'gano goti ga alondoli ba Nnu'ngu' na salya ya Musa mpaka nsimu
wa Yoani gaalondolilwe bu'kana na nsimu gu'no.
14 Mana kamuliyi'ki'tya lyo, bai Yoani nga Elia ywembe ngaalu'e isa.
15 Mwene makutu go yu'wa, ayu'we!
16 “Lubelekwo lu'no nilu'a kululandanisa na kili'be saku'? Lulandana na
anng'elo babatama kusoko babaakema ayabe, kababaya,
17 ‘Tumwonekiye ngoma, lakini mwinikeli!
Tunnyi'mbi myambo ya ili'lo, lakini muli'ili!’
18 “Kwa mwanjaa Yoani aaisi kapunga na wala anywileli divai, bembe
ngababaya ‘Ai na moka’.
19 Mwana wa Mundu aaisi kalya no nywa, nabembe ngababaya
‘Munnolange ayu', mundu mwamila no lobya, mbwiga lyabe alonga koli
na bene sambi!’ Ata nyo ikima ya Nnu'ngu' ilaya panga ya aki bu'kana na
makowe gake.”

Mili'ma yangaliu'bi'lya (Luk 10:13-15)

20 Bu'kapo Yesu ngatumbwa kwikwi'li'ka ilambo yalu' yaapangite man-
gelongelo gambone, kwa mwanjaa bandu ba ku'lu' baagalambwikeli bu'ka
mumasambi gabe.
21 Ngabaya, “Wakibona wa kilambo sa Kolazini! Wakibona wa kilambo
sa Betisaida! Kwa mwanjaa ikapangage mangelongelo gagaapangilwe
kwinu gakapangilwa ku'lu' Tilo na Sidoni, bandu bake kenda bayomwike
wala mabunia bu'ka palipite, no pakala maligu laya panga bagalambwike
bu'ka mumasambi gabe.
22 Ata nyo, nimmakianga panga lisu'ba lya ukumu mwenga mwapata
ukumu ngu'lu' kulikoni ya Tilo na Sidoni.
23 Nawenga wa Kapernaumu, buli ulu'a kwiu'bu'ya mpaka kunani? Ulu'a
uluyilwa mpaka kumambi'! Mwanjaa, mangelongelo gagapangilwe kasako
gapangika ku'lu' Sodoma kilambo so kilu'e baa mpaka li'no.
24 Lakini nimmakianga, lisu'ba lya ukumu wenga wapata ukumu ngu'lu'
kulikoni ya Sodoma.”

Mwisange kasangu' samupu'mu'li (Luk 10:21-22)

25 Pamasu'ba go Yesu aatibaya, “Nendakunsukulu mwa Tati', mwa
Bwana ba kunani na padunia, kwa mwanjaa makowe gano mwaiyite bene
ikima na bene ilimu, na kwaumukulya anangu'ta.
26 Eloo, Tati', amo nga mwainnogelile.
27 “Tati' bangu' bangamukiye ili'be yoti. Ntu'pu' ywantangite Mwana
ila Tati', wala ywatangite Tati' ila Mwana na ywoywoti yu'lu' Mwana
ywapenda, ngamwumukulya.

28 Mwisange kasangu', mwaboti mwamuauka no topelwa na igombo,
nanenga nalu'a kuntu'la.
29 Muyi'ki'ti longoyelwa nanenga, kati ng'ombe ywatabilwe lukamba,
na mwenga mukoleye mayi'gano gangu' mwanjaa nenga nantu'lya na
ywangali kibuli. Kwa nyo myoyo yinu yaapu'mu'lya.
30 Kwa mwanjaa mayi'gano gangu' malegeleu na kigombo sangu'
kiyu'yu'u."

12

Bu'kana na Sabato
(Mal 2:23-28, Luk 6:1-5)

1 Masu'ba go Yesu aabi kapi'ta mumigunda ya ngano, lyai lisu'ba lya
Sabato ya Ayahudi. Banamasi' bake pabaminyike njala, ngabati'kwa yeyo
ya ngano no tauna nombo yake.
2 Mafalisayo pabagabweni go ngabammakia Yesu, "Lola, banamasi' bako
bapanga likowe lya mwilo lisu'ba lya Sabato."
3 Yesu ngaayangwa, "Buli munasomali mwaapangite Daudi pamope na
aine pabaabile na njala?
4 Ywembe aayingi munyumba ya Nnu'ngu' no lya makati mapele-
teu gagaapiyilwe kwa Nnu'ngu' na kwapeya aine, pamope no panga
baayi'ki'tilweli lya makati go, ila api'ndo ba dini kisabe bai.
5 Kai', munasomali mukitabu sa salya ya Musa panga kila lisu'ba lya
Sabato, api'ndo ba dini bendatumika munyumba ya Nnu'ngu'? Bati'kwana
salya ya Sabato, ata nyo Nnu'ngu' aabalangilyali makosa.
6 Lakini nimmakianga panga pano pabile na nku'lu' pi'ta nyumba ya
Nnu'ngu'.
7 Mukatangage malombolyo ga Maandiko Mapeleteu gagabaya, 'Nipala
kiya wala kwenda salaka yinuli,' mulu'e kwaukumuli bandu ba bangali
na makosa.
8 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato."

Mundu mwene luboko lutomboloka
(Mal 3:1-6, Luk 6:6-11)

9 Yesu paabu'i po, ngayenda munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kwa
Ayahudi.
10 Mu'lu' nnyumba kwabile na mundu mwene luboko lutomboloka.
Bandu ngabannaluya Yesu, "Buli mwiloli kuntepwa mundu lisu'ba lya
Sabato?" Bannalwiye nyo li'nga bapate kitumbu sa kunsitakya.
11 Yesu ngaabakia, "Tubaye yumo ywinu ai na ngondolo wake ywatum-
buki mulyi'mbwa lisu'ba lya Sabato, buli, ankamwali na kumpiya?
12 Lakini mundu nga ywampu'ku'bi'la kulikoni ngondolo! Bai, mwiloli
panga ganannoga lisu'ba lya Sabato."
13 Bu'kapo ngaammakia yu'lu' mundu, "Golwa luboko lwako." Ngalu-
golwa, na lwembe ngalupanga lukoti kati lu'lu' lwi'ngi'.
14 Bai, Mafalisayo ngabapita panja no sikisana mu'lu' mwa kun-
nangamisa Yesu.

Ntumisi ywasaulilwe na Nnu'ngu'

15 Lakini Yesu paakwipwi likowe lyo, ngabu'ka pandu po. Bandu baingi
baatikunki'ngama, ngaatepwa atamwe boti.
16 Ngaamulisa kanebabakiye bandu panga ywembe nyai,
17 li'nga galu' gaalongei Nnu'ngu' kwa ndi'la ya nnondoli wake Isaya
gatimi.

18 “Munnole ntumisi wangu' ywaninsawile,
ywanimpendile na kunipulaisa pamwoyo wangu'.
Nalu'a kuntwi'li'ya Loo wangu'
naywembe aanwaya ukosopoli wangu' kwa bandu boti.
19 Aabali na ntau, wala ndu'ti,
wala lilobe lyake lyayu'wanikali musimbasimba.
20 Nnai waubuguywike aauti'kwanali, wala utambi waupiya lyoi auimiali,
mpaka paalu'a kuupanga ukosopoli utawale.
21 Kasake ywembe bandu bangali Ayahudi baapanga na mau'bi'lyo.”

Yesu abayilwa panga uweso wake ubu'kana na Belisebuli (Mal 3:20-30, Luk 11:14-23)

22 Apo bandu ngabannetya Yesu mundu ywaabile mbulibuli na bubu kwa kitumbu sa moka. Yesu ngaantepwa ata ngakombwa longela no lola.
23 Lipi'nga lyoti lya bandu ba palu' baatisangala ngababaya, “Buli, ayu' iwesa panga Mwana wa Daudi?”
24 Lakini Mafalisayo pabaayu'wine go ngababaya, “Mundu yu' abi'nga moka kwa makakala ga Belisebuli, mpi'ndo wa akamoka.”
25 Yesu abile atangite maganiyo gabe, ngaabakia, “Ukulungwa wowoti waubaganike ipi'ngaipi'nga yaitaukyana ukombwali konda, na ilambo yoyoti au alongo boboti bababaganike ipi'ngaipi'nga yaitaukyana ikondali.
26 Manaitei Ibilisi ammi'nga Ibilisi, aitaukya mwene. Bai, ukulungwa wake walu'ayi'ma buli?
27 Ikapanga kakape panga nenga nibi'nga moka kwa makakala ga Belisebuli, buli? Bandu ba kipi'nga sinu babi'nga kwa makakala ga nyai? Kwa nyo bandu binu bakong'ondelya panga kikowe samukilongela sa kakape lili!
28 Lakini manaitei nibi'nga moka kwa makakala ga Loo wa Nnu'ngu', bai mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' uikite kasinu.
29 “Au akombwabuli mundu kuitangya nyumba ya mwene makakala na kumpokonywa mali yake, wangali wi'ti' kuntaba? Apo ngapaalu'a kombwa kumpokonywa mali yake.
30 “Ywoywoti ywakotoka lu'mbana nanenga endanitaukya, na ywakotoka kongwa pamope nanenga endamesana.
31 Kwa nyo nimmakianga panga, kila sambi na kila liyi'gi'yo lya kupulu bandu baalu'a samilwa, ila kwa kunkupulu Loo Mpeleteu baasamilwali.
32 Kai' ywaalongela liyi'gi'yo lya kuntaukya Mwana wa Mundu aasamilwa, lakini yu'lu' ywaalongela lya kuntaukya Loo Mpeleteu aasamilwali, wala mudunia yi'no, wala mudunia yayaaisa.

Nkongo na itunda yake (Luk 6:43-45)

33 “Nkongo unannoga na itunda yake yapanga inannoga, kai' nkongo unannyata na itunda yake yapanga inannyata. Kwa mwanjaa nkongo utanganikwa kwa itunda yake.
34 Mwenga mwa abu'su' kati nng'ambo! Mukombwabuli longela makowe ganannoga, lakini mwabene mwalau? Kwa mwanjaa mundu agalongela gagatwi'li mumoyo wake.
35 Mundu nnogau apiya makowe manogau bu'ka mumabi'ko gake manogau, na mundu nnau apiya makowe malau bu'ka mumabi'ko gake malau.
36 “Bai, nimmakianga, lisu'ba lya ukumu bandu baapalikwa yangwa bu'kana na kila liyi'gi'yo lyangali pwaika lyabalongei.

37 Kwa mwanjaa ya mayi'gi'yo gako wabalangilwa aki, na kwa mayi'gi'yo
gako waukumilwa."

Pala mwanju
(Mal 8:11-12, Luk 11:29-32)
38 Bu'kapo bi'ngi' ba balimu ba salya na Mafalisayo ngabammakia Yesu,
"Mwalimu, tupala tuubone mwasu bu'ka kasako."
39 Naywembe ngaayangwa "Lubelekwo lulau lwangau'bi'li'ka! Mupala
myasu, lakini mwaapeyelwali ila gu'lu' mwasu wa nnondoli Yona.
40 Kwa mwanjaa kati mwaatami Yona mundumbo ya omba nku'lu' kwa
masu'ba gatatu kilo na muntwekati, nga nyinyonyo na Mwana wa Mundu
alu'a tama mubwi' masu'ba gatatu, kilo na muntwekati.
41 Lisu'ba lya ukumu, bandu ba Ninawi baayi'ma pamope na mwenga
mwabandu ba lubelekwo lu'no na kabansitakya, kwa kitumbu bembe
baagalambwike bu'ka mumasambi gabe pabaayu'wine maalo ga Yona, na
kumbe pano abile nku'lu' kumpi'ta Yona!
42 Nyinyonyo kwa lisu'ba lya ukumu, Malikia bu'ka kusi alu'a yi'ma na
bandu ba lubelekwo lu'no na kasitakya, kwa mwanjaa ywembe aabu'i
kuutalu muno isa pi'kania mayi'gi'yo ga ikima ga nkulungwa Selemani,
na kumbe pano pabile na nku'lu' kumpi'ta Selemani!

Ki'li'bu'ka kwa moka
(Luk 11:24-26)
43 "Moka pammu'ka mundu, atyangatyanga mulubele kapala pandu po
pu'mu'lya. Lakini mana akotwike pata,
44 apo ngaibakia, 'Nilu'a ki'li'bu'kya kasangu' kwanibu'i.' Lakini paabuya
na kwikolya ntu'pu' kili'be ipyagililwe no nemekelwa,
45 bai, ngayenda kwaatola moka bi'ngi' saba, alau muno kuliko ywembe,
na boti ngabaisa kunnyingya mundu ywo. Na ali ya mundu ywo yapanga
mbaya kuliko patumbu. Na nyo ngamwayalu'a panga mulubelekwo lwa
bandu bano alau."

Alongo ba Yesu
(Mal 3:31-35, Luk 8:19-21)
46 Yesu paabile anayomwali longela na lipi'nga lya bandu, mau' bake na
anunabe baatiisa. Ngabayi'ma panja kabapala longela nakwe.
47 Bai, mundu yumo ngammakia, "Mau' bako na anunabo bai panja
bapala longela nawe."
48 Lakini Yesu ngannyangwa mundu ywo, "Mau' bangu' nga nyai na
anunangu' nga kinyai?"
49 Bu'kapo ngagoloya luboko lwake li'nga kwa banamasi' bake, kabaya,
"Aba nga mau' bangu' na akina anunangu'!
50 Kwa mwanjaa ywoywoti ywapanga mwabapendi Tati' bangu' ba
kunani, abo nga mau' bangu', nnunangu' na nnu'mbwangu'."

13

Lukongo lwa mpandi
(Mal 4:1-9, Luk 8:4-8)
1 Lisu'ba lyolyolyo, Yesu aabu'i muyi'lu' nyumba ngayenda tama mbwega
ya litanda liku'lu' kayi'gana.
2 Ipi'nga ya bandu yaatikunti'li'ta, kwa nyo Yesu ngau'bu'ka mungalaba
no tama. Bandu boti baayi'mi mbwega ya litanda liku'lu',
3 naywembe Yesu ngaabakia makowe gambone kwa ngongo.

“Mupi'kaniange! Mpandi aayi'i panda mbeyu.
4 Paabile kamisa, mbeyu yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la na iyuni ngabaisa sonywa.
5 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamaliwe pangali ukando wambone. Ngaibalika kwa kiyu'ngu'ya mwanjaa ukando wayendekiyeli.
6 Lilumu palyaibalile ngaiyu'ma, kwa mwanjaa ngi'ga yake yatotili mubwi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamimimwa, na yi'lu' mimimwa ngaiku'la na kwikombaya.
8 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki paukando nnogau, ngaibalika no beleka. Yi'ngi' mya, yi'ngi' sitini na yi'ngi' salasini.
9 Mwene makutu go yu'wa na ayu'we!”

Kitumbu so longela kwa ngongo (Mal 4:10-12, 8:9-10)

10 Banamasi' bake ngabannyendelya na kunnaluya “Kwa mwanjaa namani ulongela na bandu ba kwa ngongo?”
11 Yesu ngaayangwa, “Mwenga muyaliwite kugatanga makowe gangau-mukulilwa ga Ukulungwa wa Kunani, lakini bembe bayaliwiteli.
12 Kwa mwanjaa ywoywoti ywagatangite makowe go, Nnu'ngu' alu'a kumpeya kugatanga muno, lakini ywoywoti ywaakotwike kugatanga, Nnu'ngu' alu'a kumpokonywa ata galu' masene gagatangite.
13 Kwa nyo nilongela nabo kwa ngongo, kwa mwanjaa bendalola lakini babonali, bendapi'kania lakini bayu'wali na wala batangali.
14 Kwabe gatimile gaalongei nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya,
‘Yu'wa mwalu'a yu'wa lakini mwalu'a tangali.
Lola mwalu'a lola lakini mwalu'a bonali.
15 Kwa mwanjaa myoyo ya bandu ba itenonopa, na makutu gabe manonopau kwo yu'wa, minyo gabe gatiwiliwitya.
Ikapanga nyoli balu'e lola kwa minyo gabe, balu'e yu'wa kwa makutu gabe, balu'e tanga kwa malango gabe
na kunigalambukya, nanenga nilu'e kwakosopolya.’
16 “Lakini nantali mwenga minyo ginu gendalola na makutu ginu gendayu'wa.
17 Kakape nimmakianga, alondoli ba Nnu'ngu' na bene aki baingi baaminyikie kugabona na kugayu'wa gamugabona na kugayu'wa, lakini baakombwili.

Maawanikio ga lukongo lwa mpandi

18 “Bai, mwenga mupi'kaniange malombolyo ga lukongo lwa mpandi.
19 Ywoywoti ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu' wangali kulitangiya, alandana na yi'lu' mbeyu yaitu'mbu'ki mundi'la, yu'lu' nnau Ibilisi ngaisa no tola sakipandilwe pamwoyo wake.
20 Yi'lu' mbeyu yaipandilwe pamaliwe nga kati mundu ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu' na popopo alipokya kwo napusika.
21 Lakini liyendekeali nkati yabe kati ngi'ga. Balikamwa pasene bai, paiisa tabu na ngu'su'mbu' kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', popopo bendatu'mbu'ka.
22 Mbeyu yaitu'mbu'ki pamimimwa nga kati mundu ywaliyu'wa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lakini kyukala sa padunia yi'no na makowe ga mali ngagakombaya liyi'gi'yo lyo no kotoka beleka itunda.

23 Mbeyu yaipandilwe muukando nnogau nga kati mundu ywaliyu'wa
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na kulitangia, naywembe beleka itunda, yumo mya,
ywi'ngi' sitini na ywi'ngi' salasini.”

Lukongo lwa magu'gu'

24 Yesu ngaabakia bandu lukongo lwi'ngi', “Ukulungwa wa Kunani
ulandana na mundu ywapandike mbeyu inannoga munng'unda wake.
25 Lakini bandu pabaabile bagonjike, nndumu wake ngaisa, ngapanda
magu'gu' pakati ya mbeyu inannoga no bu'ka.
26 Bai, mitombo paibalike no tumbwa ku'la, na gembe magu'gu'
ngagabonekana momomo.
27 Atumisi ba yu'lu' mwene nng'unda ngabannyendelya na kummakia,
‘Bwana, tutangite panga waapandike mbeyu inannoga munng'unda wako,
aga magu'gu' gabu'ka kwaku'?’
28 Ywembe ngaayangwa, ‘Nndumu ngaywapangite nyo.’ Bai, atumisi
bake ngabannaluya, ‘Buli upala tukagayokwane?’
29 Naywembe ngaayangwa, ‘Lili, pamwayokwana magu'gu' mwakane
ponekea yokwa pamope na ngano.
30 Mugaleke gaku'le pamope mpaka nsimu wa mauno. Nsimu wo
naalu'a kummakia mwaauni, Mukongwange wi'ti' magu'gu' mukagatabe
matu'tamatu'ta go sonjelwa. Lakini ngano mwikongwe mukaibi'ke
paligu'lu' lyangu'.’ ”

Lukongo lwa mbeyu ya aladali
(Mal 4:30-32, Luk 13:18-19)

31 Yesu ngaabakia bandu lukongo lwi'ngi'. “Ukulungwa wa Kunani
ulandana na mbeyu ya nkongo wa aladali yaatweti mundu na kwipanda
munng'unda wake.
32 Yembe njene kuliko mbeyu yoyoti, lakini mana ibalike no ku'la upanga
nkongo nku'lu' kuliko nkongo wowoti, ata iyuni bendaisa no senga iyumba
mundambi' yake.”

Lukongo lwa ngelule
(Luk 13:20-21)

33 Yesu ngaabakia lukongo lwi'ngi'. “Ukulungwa wa Kunani ulandana na
ngelule njene yaaitweti mau' yumo, ngayangabana na bwembe wambone
na bwembe woti ngaulu'la.”

Tumya ngongo
(Mal 4:33-34)

34 Yesu ngaabakia bandu boti makowe go kwo tumya ngongo, wala
alongeili nabo sosoti wangali tumya ngongo,
35 li'nga likowe lyalyalongelilwe na nnondoli litimi,
“Nalu'a longela nabo kwa ngongo,
nalu'a kugabi'ka panja gagaiyilwe bu'ka umbilwa kwa dunia.”
36 Bu'kapo Yesu aatikwalaga balu' bandu, ngayingya nnyumba. Bana-
masi' ngabannyendelya na kummakia “Utuawanikie lu'lu' lukongo lwa
magu'gu' munng'unda lulombolya namani.”
37 Yesu ngaabakia, “Mpandi wa mbeyu inannoga nga Mwana wa Mundu.
38 Gu'lu' nng'unda nga dunia. Yi'lu' mbeyu inannoga nga bandu balu'
bababile nawo ukulungwa. Galu' magu'gu' nga balu' bandu ba yu'lu' Ibilisi.
39 Nndumu ywapandike manyei nga Ibilisi. Mauno nga kuundi'la wa
dunia, na auni nga malaika.

40 Kati manyei mwagakongolelwa li'nga yoselwa mwoto, amo ngamwayalu'a baa kuundi'la wa dunia.
41 Mwana wa Mundu aatuma malaika bake baakongwe balu' boti babaapangia ayabe sambi na alau boti bu'ka muukulungwa wake,
42 na kwataikulya mulitu'ta lya mwoto, na akwo baali'la no yaga mino.
43 Bu'kapo balu' anogau baamelemetya kati lisu'ba muukulungwa wa Tati' babe. Mwene makutu go yu'wa ayu'we!

Lukongo lwa mabi'ko gagaiyilwe

44 “Ukulungwa wa Kunani ulandana na mali yaiiyilwe munng'unda. Mundu yumo paaibweni ngaiiya kai'. Aatinapusika muno ngayenda pi'mi'ya ili'be yoti yabile nayo li'nga pi'ma nng'unda gu'lu'.

Lukongo lwa kili'be sa samani ngu'lu'

45 “Kai', Ukulungwa wa Kunani ulandana na nsulusi ywaapalite kili'be sa samani ngu'lu'.
46 Paaipatike yimo ya yi'lu' yene samani ngu'lu', aayi'i pi'mi'ya ili'be yoti yabile nayo, ngapi'ma so.

Lukongo lwa lupi'li'li' lwa omba

47 “Kai', Ukulungwa wa Kunani ulandana na lupi'li'li' lwalutumbukiyilwe mubaali no loba omba ba kila lukolo.
48 Palwaatwi'lile, bandu baaluuti kumbwani, ngabatama, no sawa omba banannoga na kwabi'ka mwiitu'ndu' yabe, na anyatau ngabataikwa.
49 Na nyo ngamwayalu'a baa kuundi'la wa dunia. Malaika baaisa na kwabawa bandu alau na bandu anogau,
50 na kwataikwa balu' alau mulitu'ta lya mwoto. Akwo baali'la no yaga mino.”

Mabi'ko gayambi' na magona

51 Yesu ngaalaluya, “Buli, mugatangite makowe gano goti?” Ngabannyangwa, “Eloo.”
52 Naywembe ngaabakia, “Kwa nyo, kila mwalimu ywapanga mwanamasi' wa Ukulungwa wa Kunani alandana na mwene nyumba ywapiya mumabi'ko gake ili'be yayambi' na ngona.”

Yesu endakanilwa akwo ku Nasaleti
(Mal 6:1-6, Luk 4:16-30)

53 Yesu paayomwi longela ngongo yo ngabu'ka pandu po,
54 ngayenda kukilambo sake. Akwo ngaayi'gana bandu munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ata ngabasangala kababaya, “Ayu' apatike kwaku' ikima yi' na mangelongelo ga?
55 Buli, ayu' mwana wa yu'lu' selemala li? Mau' bake akemelwali Malia, na akina alongobe ki Yakobi, Yusupu, Simoni na Yuda?
56 Na alu'mbu'be boti babileli pano pamope na twe? Buli, apatike kwaku' aga goti?”
57 Bai, ngababi'ka kyukala nakwe. Lakini Yesu ngaabakia, “Nnondoli wa Nnu'ngu' endaisimilwa kila pandu, lakini munni'ma wake na panyumba yake aisimilwali!”
58 Kwa nyo aapangiteli mangelongelo gambone palu', kwa kitumbu so kotoka u'bi'lya kwabe.

14

Kiwo sa Yoani Ywabatisage (Mal 6:14-29, Luk 9:7-9)

1 Nsimu wo nkulungwa Helode aayu'wine abali ya Yesu.
2 Bai, ngaabakia atumisi bake, “Mundu yu' nga Yoani Ywabatisage, ayu'kite bu'ka kuuwi'li. Kwa kitumbu so ngaaba na makakala go panga mangelongelo nkati yake.”
3 Kubile balo ika nsimu wo, Helode aammoywi Yoani, ngaantaba na kunnyi'ya muutabilwe kwa kitumbu sa Helodia nnyumbo wa Pilipi nnunawe Helode.
4 Kwa mwanjaa Yoani ammakie Helode, “Mwilo wenga kunkobeka nnwawa ywaakobekilwe na nnunago!”
5 Helode aapalike kummulaga Yoani, lakini aayogwipe bandu kwa mwanjaa bau'bi'li panga Yoani aai nnondoli wa Nnu'ngu'.
6 Lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' yo belekwa kwa Helode, biti wa Helodia aatiina nnu'ngi' ya ageni. Helode aatikunapusikya,
7 ata ngammakia kwa kilapo aywo mwi'nja panga alu'a kumpeya kili'be sosoti saalu'a kunnu'ba.
8 Naywembe ku'no kasopelwa na mau' bake, ngalu'ba, “Papanopano unipei ntwe wa Yoani Ywabatisage mukyani.”
9 Nkulungwa aatinyopa, lakini kwa mwanjaa ya si'lu' kilapo saalapike nnu'ngi' ya ageni ba pasi'li'ku'si'li'ku', ngaamulisa apeyelwe.
10 Bai, Helode ngantuma mundu kunyumba ya atabilwe ankate ntwe Yoani.
11 Ntwe wa Yoani ngauletelwa mukyani, ngabampeya yu'lu' mwi'nja, naywembe ngaapelekya mau' bake.
12 Banamasi' ba Yoani ngabaisa, ngabautola ntwi wake na kuusika. Bu'kapo ngabayenda kumpeya Yesu abali yo.

Yesu apeya kilyo bandu elupu tano no pi'ti'li'ki'ya (Mal 6:30-44, Luk 9:10-17, Yoa 6:1-14)

13 Yesu paayu'wine abali yo, aabu'i pandu palu' kwa ngalaba yenda pandu pakiyi'yi'. Lakini bandu baapatike abali, ngabanki'ngama kwa magu'lu' bu'ka kumisengo.
14 Yesu paaulwike bai kumbwani, aalibweni lipi'nga liku'lu' lya bandu, aabi'ki kiya, ngaatepwa atamwe babe.
15 Pakwabile kitamwiyo, banamasi' bake baatikunyendelya ngabammakia, “Pandu pano palupu'ngu'ti', na lisu'ba lipilile. Walage bandu li'nga bayende kumisengo bakaipi'mi ilyo.”
16 Yesu ngaayangwa, “Ipalikwali bayende, mwapeyange mwenga ilyo.”
17 Lakini bembe ngabannyangwa, “Tubile nago makati matano, na omba abi'li' bai.”
18 Yesu ngaabakia, “Munileti pano.”
19 Ngaamulisa bandu batamange mumanyei. Bu'kapo Yesu ngagatola galu' makati matano na omba abi'li', ngalola kunani na kunsukulu Nnu'ngu'. Bu'kapo ngagametwa galu' makati, ngaapeya banamasi' bake, nabembe ngabapeya bandu.
20 Bandu boti ngabalya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa yakulya yaigile, batwi'li'ye itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
21 Mayumu ga bandu babaalile baai analu'me mitumbi 5,000, pangali balangilya alwawa na bana.

Yesu atyanga panani ya masi'
(Mal 6:45-52, Yoa 6:15-21)

22 Bai, Yesu paabile kailaga ipi'nga ya bandu, ngaamulisa banamasi' bake
bau'bu'ke ngalaba, bannongoli kwiyi' ya litanda liku'lu'.
23 Bu'ka pa kwalaga bandu, aau'bu'ki kukitu'mbi' kisake salya. Payaabile
kitamwiyo, akwo ywembe abile kisake,
24 na apo ngalaba yabile iikite pakatikati ya litanda liku'lu'
kaiku'mbu'lwa na mabi'mbi' kwa mwanjaa nsunga wapitike nnu'ngi'
yake.
25 Kungu'ku', Yesu aayendeli banamasi' bake katyanga panani ya masi'.
26 Banamasi' bake pabaamweni katyanga panani ya masi', baatiyogopa
muno ngababaya, “Nga lyoka!” Ngabakemelya kwo yogopa.
27 Popopo Yesu ngaabakia, “Muliye, nga nenga. Kanemuyogope!”
28 Petili ngammakia, “Bwana, manaitei kakape nga wenga uniamulise
nise kasako kanityanga panani ya masi'.”
29 Yesu ngabaya, “Aya, isa.” Petili ngauluka bu'ka mungalaba, katyanga
panani ya masi' kannyendelya Yesu.
30 Lakini paauyu'wine wu'lu' nsunga, aatiyogopa, ngatumbwa swikya no
li'la kwa lilobe kabaya, “Bwana, unikosopoli!”
31 Apo, Yesu ngagoloya luboko lwake, ngaankamwa na kummakia,
“Wenga wamwene imani njene! Mwanjaa namani uba na kyukala?”
32 Na boti abi'li' pabaau'bwike mungalaba, nsunga ngaukotoka.
33 Boti babaabile mu'lu' mungalaba baankilikiti Yesu, kababaya, “Kakape
wenga ngawa Mwana wa Nnu'ngu'.”

Yesu antepwa ntamwe ku Genesaleti
(Mal 6:53-56)

34 Pabaalokite litanda liku'lu', ngabaika kunni'ma wa Genesaleti.
35 Bandu ba akwo pabankwipwile, ngabayaulya abali yo pandu poti. Bai,
ngabannetya Yesu atamwe boti,
36 ngabannu'ba aayi'ki'ti'ye kunywa mpindo wa ngu'bo yake bai.
Nabembe babankunywile baatiyu'yu'ki'lwa.

15

Mapokyo ga kiu'ku'lu'
(Mal 7:1-13)

1 Bu'kapo Mafalisayo na balimu ba salya bu'ka ku Yelusalemu, ngaban-
nyendelya Yesu na kunnaluya,
2 “Mbona banamasi' bako bati'kwana mimu ya api'ndo bitu? Kwa
mwanjaa pabatumbwa lya bauluwali moko!”
3 Yesu ngaayangwa, “Mboni mwenga muti'kwana salya ya Nnu'ngu' kwa
kitumbu so koleya mimu yinu?
4 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' aabaite, ‘Waisimu tati' bako na mau' bako,’ na,
‘Ywaapwiwa tati' bake au mau' bake, ipalikwa abulagilwe.’
5 Lakini mwenga mubaya, ‘Munisami, niwesali kunnyangatia mwa
abelei bangu', kwa mwanjaa naabi'i nyalili ya kumpeya Nnu'ngu' yi'lu'
yanipalage kumpeya mwenga.’
6 Kwa nyo ipalikwali kai' kwaisimu abelei bake! Amo ngamwa
mulisalawa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwo koleya mimu yinu mwabene.
7 Mwenga mwa anapiki! Ulondoli wa Nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya waai
wa kakape bu'kana na mwenga, paabaite panga,

8 ‘Bandu ba baniisimu pankano bai,
lakini mumyoyo yabe babile kuutalu nanenga.
9 Kunikilikitya kwabe kupwaikali,
kwa mwanjaa mayi'gi'yo gabagayi'gana ga Nnu'ngu' li ila ga bandu bai.’ ”

Makowe gagannyi'ya mundu usapu wa loo
(Mal 7:14-23)

10 Yesu aalikemite li'lu' lipi'nga lya bandu, ngaabakia, “Mupi'kaniange na mugatange makowe ganipala kummakia!
11 Kili'be sakiyingya munkano wa mundu kinsapuyali loo. Lakini si'lu' sakipita munkano wa mundu nga kinsapuya loo.”
12 Bu'kapo banamasi' ngabannyendelya, na kummakia, “Buli, utangite panga Mafalisayo baatiusika pabaayu'wine mayi'gi'yo gako?”
13 Ywembe ngaayangwa, “Kila ntombo waukotwike pandilwa na Tati' bangu' ba kunani waayokolelwa.
14 Mwaalekange! Bembe nga kimbulibuli, alongosi ba kimbulibuli. Na mbulibuli mana annongoya mbulibuli nnyine, boti abi'li' baatumbukya mulyi'mbwa.”
15 Petili ngabaya, “Utuawanikiye lukongo lwo lulombolya buli.”
16 Yesu ngabaya, “Ata mwenga balo munatangali?
17 Buli, munatangali panga kila sakiyingya munkano kiyenda mundumbo, bu'kapo kiyenda pita no tumbukya mulindi?
18 Lakini mayi'gi'yo gagapita munkano, gabu'ka mumyoyo na ago ngagagasapuya loo ya mundu.
19 Mwanjaa mumyoyo ngamupita maganiyo manyatau, ubulagi, upege, ugoni, bwii, ubu'su' na matukano.
20 Ago nga makowe gakunnyi'ya mundu usapu wa loo. Lakini lya wangali uluwa moko kunnyi'yali mundu usapu wa loo.”

Imani ya mau' yumo
(Mal 7:24-30)

21 Yesu aabu'i pandu po ngayenda munni'ma wa ku Tilo na Sidoni.
22 Bai, mau' yumo Nkanaani wa nni'ma wo aatiisa no tu'ndu'bi'ya lilobe kabaya, “Bwana, Mwana wa Daudi, umbi'ki kiya! Biti wangu' aauyilwa na moka.”
23 Lakini Yesu annyangwili. Banamasi' bake ngabannyendelya na kummakia, “Ummakie ayende kasake kwa mwanjaa atuki'ngama ku'no kapanga ndu'ti.”
24 Yesu ngayangwa, “Nitumilweli kwa bandu bi'ngi', ila kwa bandu ba Isilaili babaaobite kati ngondolo.”
25 Apo aywo mau' ngaisa, ngaankilikitya, kabaya, “Bwana, uniyangatiye.”
26 Yesu ngannyangwa, “Inogelelyali tola kilyo sa bana na kwataikulya mapwa.”
27 Aywo mau' ngayangwa, “Kakape, Bwana, lakini ata mapwa balya mbolotya yabapoloya mabwana babe.”
28 Apo Yesu ngannyangwa, “Mau', imani yinu ngu'lu'! Bai, mupangilwe kati mwamupala.” Yu'lu' mwi'nja ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.

Yesu aatepwa bandu bambone

29 Yesu paabu'i po aayi'i mbwega ya litandaliku'lu' lya Galilaya, ngau'bu'ka kukitu'mbi' no tama kwo.

30 Bandu baingi ngabamwisilya kabaaleta alemau kati kimbulibuli,
itewe, mabubu na bi'ngi' baingi babaabile atamwe. Ngabaabi'ka nnu'ngi'
yake, Yesu ngaatepwa.
31 Lipi'nga li'lu' lya bandu lyaatisangala muno, palyaabweni mabubu ka-
balongela, babaabile alemala baai akoti, itewe kabatyanga na kimbulibuli
kabalola, bandu ngabannumba Nnu'ngu' wa Isilaili.

Yesu apeya kilyo bandu elupu nsese
(Mal 8:1-10)

32 Yesu aakemite banamasi' bake, ngabaya, “Naabi'kya kiya aba bandu,
kwa mwanjaa babile nanenga kwa masu'ba gatatu na ntu'pu' kilyo.
Nipendili kwaleka babu'ke wangali lya baakane induka mundi'la.”
33 Banamasi' ngabammakia, “Pano tubile palupu'ngu'ti', tulu'a pata
kwaku' kilyo sa kwali'ngana bandu bambone kati ba?”
34 Yesu ngaalaluya, “Mubile na makati gali'nga?” Ngabannyangwa,
“Tubile na makati saba na omba asene bai.”
35 Bai, Yesu ngaamulisa bandu batame pai'.
36 Bu'kapo ngagatola galu' makati saba na balu' omba, ngaansukulu
Nnu'ngu', ngagametwa, ngaapeya banamasi', nabembe ngabaabagana
bandu.
37 Boti baatilya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa makombo,
ngabatwi'li'ya itu'ndu' saba.
38 Abo babaalile baai analu'me elupu nsese wangali balangilya alwawa
na bana.
39 Bai, Yesu bu'ka pa kwalaga bandu, ngau'bu'ka ngalaba, yenda lwingo
lwa Magadani.

16

Bandu bapala myanju
(Mal 8:11-13, Luk 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo bannyendeli Yesu kwa kumpaya, nga-
bannu'ba alaye mwanju wabu'ka kunani.
2 Lakini Yesu ngaayangwa, “Paiika saa ya kitamwiyo, pamukubona
kunani kuku'ngu'lwike, mwenga mubaya panga pamalau' yake kwasa
kuku'ngu'lwike.
3 Na kindai' pamukubona kunani gai maunde mapili, mubaya panga ula
alu'a nia. Mumanyi kugatanga maunde, lakini mukombwali kugatanga
makowe ga nsimu gu'no.
4 Bandu ba lubelekwo lwaakau na lwalukotwike u'bi'li'ka kwa Nnu'ngu'
bapala balayilwe mwanju. Lakini balayilwali mwanju wowoti ila mwanju
wa nnondoli Yona.” Bai, ngaaleka no bu'ka.

Ulu'u wa Mafalisayo na Masadukayo
(Mal 8:14-21)

5 Banamasi' bake pabaalokile liyi' lyenebi'li' lya litanda liku'lu',
ngabaku'mbu'kya panga balibalile pu'twa makati.
6 Yesu ngaabakia, “Mutame minyo na mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafal-
isayo na Masadukayo!”
7 Lakini banamasi' bake ngabalaluyana bene na bene kababaya, “Abaya
nyo kwa mwanjaa tupu'twili makati.”
8 Yesu ataangite mwabaganiyage ngaabakia, “Mwenga mwabandu
mwabene imani njene! Mboni mulongelya abali yo kotoka baa na makati?

9 Buli, munatangali wala ku'mbu'kya palu' bandu elupu tano pabaayukwite makati matano? Mwatwi'liye itu'ndu' ili'nga ya makombo?
10 Au galu' makati saba gabaabaganilwe bandu elupu nsese, buli mwakongwi itu'ndu' ili'nga ya makombo?
11 Mboni mutangali panga nilongelyageli bu'kana na makati? Mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafalisayo na Masadukayo!”
12 Apo banamasi' ngabakwipwa panga aabakiye baili'ndi'le, kwenda kwa ulu'u wa makati li, ila kwa mayi'gano ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petili ayi'ki'tya panga Yesu nga Mwana wa Nnu'ngu' (Mal 8:27-30, Luk 9:18-21)

13 Yesu paaikite lwingo lwa Kaisalia Filipi, ngaalaluya banamasi' bake, “Bandu babaya Mwana wa Mundu nga nyai?”
14 Ngabannyangwa, “Bi'ngi' babaya panga Yoani Ywabatisage, bi'ngi' Elia, bi'ngi' Yelemia au yumo ywa alondoli bi'ngi'.”
15 Yesu ngaalaluya, “Na mwenga mubaya nenga nanyai?”
16 Simoni Petili ngayangwa, “Wenga nga wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu' ywabile nkoti.”
17 Yesu ngabaya, “Nantali wenga wa Simoni mwana wa Yona, kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywoywoti ywakutakulile likowe li'no, ila Tati' bangu' ba kunani.
18 Nanenga nikubakia panga wenga wa Petili nga wa mpi'mbi', na panani ya mpi'mbi' gu' nalu'a lisenga kanisa lyangu', wala makakala ga kiwo gaalikombwali.
19 Naakupeya punguo ya Ukulungwa wa Kunani. Kila sawakiyigala padunia sayigalilwa kai' kunani, na kila sawakiyu'gu'lya padunia sayu'gu'li'lwa kai' kunani.”
20 Bu'kapo ngaaking'indya banamasi' bake, kane bammakie mundu ywoywoti panga ywembe nga Kilisitu.

Yesu alongelya ngu'su'mbu' na kiwo sake

21 Tangu' nsimu wo, Yesu aatumbwi kwabakia banamasi' bake mpu'la panga ipalikwa ayende ku Yelusalemu na akwo akapate ngu'su'mbu' yayaapangilwa na api'ndo, api'ndo ba dini na balimu ba salya na kwo aabulagilwa na lisu'ba lyenetatu aayu'yi'lwa.
22 Apo Petili ngaampeleka pambwega na kunkwi'li'ka, “Bwana, kaneibe nyo! Likowe li' lyakupityali!”
23 Lakini Yesu ngagalambuka na kummakia Petili, “Ubu'ke nnu'ngi' yangu' wenga wa Ibilisi! Wenga ngawa kiku'bala sangu'. Uganiali gagabu'ka kwa Nnu'ngu' ila ga kimundu!”
24 Bu'kapo Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Mundu ywoywoti mana kapala panga mpwasi wangu', ipalikwa aikane mwene, apu'twe nsalaba wake, aniki'ngame.
25 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuukosopolya bwu'mi wake mwene auobeya, lakini mundu ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sa nenga aaupata.
26 Lakini mundu ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sa nenga aaupata. Au mundu aapata ki'li' mana aaupata utayili woti wa padunia lakini aobiye bwu'mi wake? Ntu'pu' kili'be sowesa yangangana na bwu'mi wake.
27 Mwanjaa Mwana wa Mundu aaisa muutukupu wa Tati' bake pamope na malaika bake, apo ngalu'a kunni'pa kila mundu bu'kana na yendo yake.

28 Kakape nimmakianga, bi'ngi' babile papanopano baawaali wangali
kummona Mwana wa Mundu kaisa muukulungwa wake."

17

Galambuka kwa Yesu
(Mal 9:2-13, Luk 9:28-36)

1 Pagaapite masu'ba sita bu'ka pa likowe li' Yesu aatweti Petili, Yakobi na
Yoani nnunawe, ngayenda nabo panani ya kitu'mbi' kilaso, na kwo baabile
kisabe.
2 Akwo, Yesu ngagalambuka ywoti nnu'ngi' yabe, kuminyo yake
ngakung'alang'atya kati lisu'ba na iwalo yake ngaipanga uu kati bweya.
3 Popopo Musa na Elia ngabaapitya, ngababaa kabalongela nakwe.
4 Apo Petili ngammakia Yesu, "Bwana, inogelelile tube pano! Mana
upendile naasenga isewe itatu, simo sako, simo sa Musa na simo sa Elia."
5 Paabile balo kalongela ago, lyunde lyu ngalyawi'ki'lya, na lilobe
ngaliyu'wanika bu'ka mulyunde lyo, "Aywo nga Mwana wangu' ywanim-
pendile, ywaninogelelile. Mupi'kaniange!"
6 Banamasi' pabaayu'wine nyo, baatu'i pai' wakukama, ngabayogopa
muno.
7 Lakini Yesu ngaayendelya na kwakunywa, kabaya, "Muyi'mange,
kanemuyogope!"
8 Pabaloi kunani baamwenili mundu ywi'ngi' ila Yesu kisake.
9 Pabaabile kabaelya kukitu'mbi', Yesu ngaaking'indya, "Kanemum-
makie mundu makowe gamugabweni mpaka Mwana wa Mundu
paayu'yi'lwa bu'ka kuuwi'li."
10 Bu'kapo banamasi' ngabannaluya, "Mboni balimu ba salya babaya
panga Kilisitu abile balo isa alongolya wi'ti' Elia?"
11 Yesu ngaayangwa, "Kakape, ipalikwa wi'ti' buya Elia li'nga bi'ka wiso
makowe goti.
12 Lakini nimmakianga, Elia aisile nabembe baankwipwili, ila baam-
pangi mwabaapendile. Mwana wa Mundu aaku'su'mbu'lwa nyinyonyo na
bandu babalu'balu'."
13 Apo banamasi' ngabakwipwa panga aai kaabakia abali ya Yoani
Ywabatisage.

Yesu antepwa mwana mwene moka
(Mal 9:14-29, Luk 9:37-43)

14 Pabaikite palu' pa lipi'nga lya bandu, mundu yumo aannyendeli Yesu,
ngakilikita nnu'ngi' yake,
15 ngabaya, "Bwana, ummi'ki kiya mwana wangu'! Mwanjaa aminya
kyundaunda, na utamwe wo wendakunku'su'mbwa muno, ywembe
atu'mbu'kyatu'mbu'kya pamwoto au mumasi'.
16 Naatikunneta kwa banamasi' bako, lakini baakombwili kuntepwa."
17 Yesu ngayangwa, "Mwenga mwa lubelekwo lulau na lwangali u'bi'lya!
Nilu'a tama na mwenga na kunkomeya mpaka pakubawi? Unnete mwana
wako pano."
18 Bai, Yesu ngankalipya aywo moka, naywembe ngammu'ka na yu'lu'
mwana, ngayu'yu'ki'lwa saa yi'yi'lu'yi'lu'.
19 Bu'kapo banamasi' ngabannyendelya Yesu paakisake, ngabannaluya,
"Kwa mwanjaa buli twenga tukombwili kummi'nga yu'lu' moka?"
20 Yesu ngaayangwa, "Kwa kitumbu sa imani yinu njene. Nimmakianga
kakape, mana mwabaa na imani njene ata kati mbeyu ya nkongo wa

aladali, mwaakombwa kukibakia kitu'mbi' si', 'Bu'ka pano uyende palu',' nasembe kilu'e yenda. Ntu'pu' kili'be sosoti sasaakotoka kombolwa kasinu."

Yesu alongelya kai' bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mal 9:30-32, Luk 9:43-45)

22 Banamasi' pabaabile pamope akwo Galilaya, Yesu aatikwabakia, "Mwana wa Mundu alu'a kamukiyilwa mmoko ga bandu,
23 nabembe baamulaga, lakini lisu'ba lyenetatu ayu'yi'lwa." Banamasi' baatinyopa muno.

Li'pa koli ya nyumba ya Nnu'ngu'

24 Pabaaikite Kapernaumu, bandu babakongwa koli ya nyumba ya Nnu'ngu' bannyendeli Petili ngabannaluya, "Buli, mwalimu winu endali'paga koli?"
25 Petili ngayangwa "Elo, endali'paga." Bai Petili paayingi nnyumba abi balo analongelali, Yesu ngannaluya, "Simoni, wenga wibona buli? Akulungwa ba dunia bakongwa koli bu'ka kwa kinyai? Kwa benekaya au kwa ageni?"
26 Petili ngayangwa, "Bu'ka kwa ageni." Yesu ngammakia, "Aya kumbe, benekaya bapalikwali.
27 Lakini li'nga kanetwausi, uyende kulitanda liku'lu' ukataikuli ndowana, wantole omba ywaalongolya kola, waumukwe nkano wake, na nkati waikolya mbanje ya koli. Waitole ukali'pe kwa twenga twabi'li'."

18

Nyai ywabile nku'lu'?
(Mal 9:33-37, Luk 9:46-48)

1 Nsimu gu'lu' banamasi' bannyendeli Yesu, ngabannaluya, "Nyai ywabile nku'lu' muno muukulungwa wa kunani?"
2 Yesu ngaankema mwana yumo, ngaannyi'mi'ka pakatikati yabe,
3 ngabaya, "Kakape nimmakianga, mana mukotwike galambuka no baa kati bana, mwayingyali katu muukulungwa wa kunani.
4 Ywoywoti ywaiuluya kati mwana yu', aywo ngaywaalu'a panga nku'lu' muukulungwa wa kunani.
5 Ywoywoti ywampokya mwana nnangu'ta kati yu' kwa lina lyangu', anipokya nenga."

Iku'balo
(Mal 9:42-48, Luk 17:1-2)

6 "Ywoywoti ywaalu'a kumpanga yumo ywa bandu babaniu'bi'lya kati mwana apange sambi, yapanga nantali kuntabya liwe lya lwaga paingo na kuntumbukiya mubaali. 7 Mwakibona mwenga mwabandu ba pa dunia yi'no kwa kitumbu so panga makowe gagapangya bandu bapange sambi.
8 "Manaitei luboko au lugu'lu' ngalukupanga upange sambi, ulukate na kulutaikulya kuutalu na wenga. Nantali uyingi muukoto wangali luboko au lugu'lu' kuliko kukutaikulya mumwoto wangayomoka ubile nago moko na magu'lu.
9 Na liyo lyako mana likupangite upange sambi, uliyokwe na kulitaikulya kuutalu na wenga. Nantali yako uyingi muukoto ubile na liyo limo, kulikoni taikulwa mumwoto wangayomoka ubile na minyo gabi'li'."

Lukongo lwa ngondolo ywaobite

10 “Mwili'ndi'le! Kane munsalawe yumo ywa bana asene ba. Nim-
makianga, malaika babe akwo kunani babile nnu'ngi' ya Tati' bangu'
masu'ba goti.
11 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisi kwakosopolya babaobite.
12 Buli? Mundu mana abile na ngondolo mya yimo, na mana amwobiye
yumo apanga buli? Aaleka balu' tisini na tisa kukitu'mbi' no yenda
kumpala yu'lu' yumo ywaaobite?
13 Mana ampatike, kakape nimmakianga ampulaikya ywo kuliko balu'
tisini na tisa babile nabo.
14 Na nyinyonyo, Tati' binu ba kunani bapendili ata yumo ywa bana
asene ba aobe.”

Bi'kana wisowiso

15 “Nnongogo mana akukosile, unnyendeli ukankwi'li'ke mubile kisinu.
Mana akuyu'wine wapanga umpatike nnongo wako.
16 Mana akani kukuyu'wa, untole mundu yumo au abi'li' pamope na
wenga, li'nga ‘Kwa ukong'ondeli wa bandu abi'li' au atatu kila iku'balo
yabi'ki'lwa wiso,’ kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu.
17 Mana akotwike kwayu'wa bo, ulibakiye kanisa. Na mana aaliyu'wali
kanisa, na abe kwinu kati bandu bangali kuntanga Nnu'ngu' na alonga
koli.”

Kanikiya no yi'ki'ti'a

18 “Kakape nimmakianga, lyolyoti lyamwalitaba padunia lyapanga
litabilwe kunani, na lyolyoti lyamwaliyu'gu'lya padunia lyapanga
liyu'gu'lilwe kunani.
19 Kai' nimmakianga panga, abi'li' nkati yinu mana bayi'ki'tyaniye lu'ba
likowe lyolyoti pano padunia, Tati' bangu' ba kunani baalu'a kumpangya
likowe lyo.
20 Kwa mwanjaa popoti palu' pabakongolekana bandu abi'li' au atatu
kwa lina lyangu', nenga nibile pakati yabe.”

Lukongo lwa ntumisi ywangasamya

21 Bu'kapo Petili ngannyendelya Yesu na kunnaluya, “Buli, nnongo
wangu' mana anikosile ninsami pali'nga? Mala saba yendali'ngana?”
22 Yesu ngaanyangwa, “Nibayali mala saba bai, ila, ata saba mala sabini.
23 Kwa nyo, Ukulungwa wa Kunani ulandana na nkulungwa yumo
ywaapalike kabwa isabu ya maleni ga atumisi bake.
24 Paatumbwi kabwa bai, ngaletelwa mundu yumo ywaabile na leni
liku'lu' muno lyosindwa mundu kulili'pa.
25 Mundu ywo abileli na sosoti so li'pa, kwa nyo bwana wake aamulise
api'mi'yi'lwe ywembe, nnyumbowe, bana bake na ili'be yoti yaabile nayo,
li'nga lili'pi'lwe leni lyo.
26 Bai ntumisi ywo ngakilikita nnu'ngi' yake kabaya, ‘Nilu'ba unikomeye
nanenga nalu'a kuli'pa lileni lyoti.’
27 Yu'lu' bwana ngaammi'kya kiya, kunsamya li'lu' leni na kunneka
ayende kasake.
28 “Lakini ntumisi ywo ngabu'ka na kunkolya yumo ywa atumisi aine
ywaannongage lileni lisene. Ngammoywa na kuntangya paingo kabaya,
‘Uli'pe leni lyako!’
29 Aywo ntumisi nyine ngakilikita na kunnu'ba kabaya, ‘Nikulu'ba
unikomeye nanenga nalu'a kuli'pa.’

30 Lakini ywembe ayi'ki'tili, ila aammi'kite munyumba ya atabilwe
mpaka palu' paali'pa li'lu' leni.
31 “Bai, atumisi aine pabalibweni likowe lyo, baatiku'ku'li'ka muno,
ngabayenda kummakia bwana wabe bu'kana na makowe go gagapitike.
32 Apo, yu'lu' bwana aatikunkema aywo ntumisi, ngaammakia, ‘Wenga
wantumisi nnau muno! Waatinilu'ba, nanenga nganikusamya leni lyako
lyoti.
33 Buli yali'nganili na wenga kummi'kya kiya ntumisi nnyino kati
mwanikubi'ki kiya nenga?’
34 “Bai, bwana ywo aatiusika muno, ngaampeleka kwa asikali aywo
ntumisi apwatilwe mpaka paali'pa leni lyoti.
35 Na Tati' bangu' ba kunani baampangyanga nyinyonyo, manaitei yumo
nkati yinu, ansamyali nnongowe kwa mwoyo wake woti.”

19

Bu'kana na talaka
(Mal 10:1-12)

1 Yesu paayomwi longela ago, aabu'i ku Galilaya yenda lwingo lwa ku
Yudea kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani.
2 Bandu baingi baatikunki'ngama kwo, naywembe ngaatepwa.
3 Bi'ngi' ba Mafalisayo baatikumwisilya, ngabannaluya kwa
kumpi'ndi'ka, “Buli yendayi'ki'ti'lwa mundu kumpeya talaka nnyumbowe
kwa kitumbu sosoti?”
4 Yesu ngaayangwa, “Buli, munasomali mu Maandiko Mapeleteu panga
Nnu'ngu' ywaamumbite mundu bu'ka kwai'mbu', aampangite nnalu'me
na nnwawa,
5 ngabaya, ‘Kwa kitumbu si' nnalu'me alu'a kwaleka tati' bake na mau'
bake no lu'mbana na nnyumbowe, na abo abi'li' baapanga yi'ga yimo?’
6 Kwa nyo, bembe abi'li' li kai', ila yi'ga yimo. Bai, sakilu'mbaniye
Nnu'ngu', mundu kane alekanganiye.”
7 Lakini bembe ngabannaluya, “Tumbwe lelo mwanjaa buli Musa
aamulise panga nnwawa apeyelwe talaka no lekelwa?”
8 Yesu ngaayangwa, “Musa aannyi'ki'tiye kwaleka akinayumbo binu kwa
kitumbu sa unonopau wa myoyo yinu. Lakini bu'ka kwai'mbu' yaabileli
nyo.
9 Nanenga nimmakianga, ywoywoti ywaalu'a kunneka nnyumbowe, ila
kwa mwanjaa ya upege, no kobeka nnwawa ywi'ngi' apanga ugoni.”
10 Banamasi' bake ngabammakia, “Mana ipangite makowe ga nnalu'me
na nnyumbowe nga nyo, nantali kotoka kobeka.”
11 Yesu ngaabakia, “Boti li babakombwa kulipokya liyi'gi'yo li', ila balu'
bai babayaliwite na Nnu'ngu'.
12 Kwa mwanjaa kubile na itumbu yambone yo kotoka kobeka. Bi'ngi'
kwa mwanjaa babelekwi awaambende, bi'ngi' bapangilwe na bandu babe
awaambende, na bi'ngi' baamwile kobekali kwa kitumbu sa Ukulungwa
wa Kunani. Ywakombwa kulipokya liyi'gi'yo li'no, alipoki.”

Yesu endakwayalya bana anangu'ta

13 Bu'kapo bandu ngabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga aabi'ki moko
na kwalu'bya. Lakini banamasi' bake ngabaakalipya.
14 Yesu ngabaya, “Mwaleke abo bana baise kasangu', wala
kanemwakanikiye, kwa mwanjaa Ukulungwa wa Kunani ngawa bandu
bababile kati bana ba.”

15 Bai, ngaabi'kya moko, bu'kapo ngabu'ka pandu po.

Mwinsembe tayili
(Mal 10:17-31, Luk 18:18-30)

16 Mundu yumo aamwisili Yesu, ngaannaluya, “Mwalimu, nipange kili'be saku' kinogau li'nga niupate ukoto wangayomoka?”
17 Yesu ngammakia, “Mboni unilaluya bu'kana na likowe linogau? Yumo bai ywabile nnogau. Mana kaupala yingya muukoto wangayomoka, wikamwe amuli ya Nnu'ngu'.”
18 Yu'lu' mundu ngaannaluya, “Amuli yaku'?” Yesu ngabaya, “Kaneubulage, kaneupange upege, kaneuyibe, kaneukong'ondeli ubu'su',
19 waisimu tati' bako na mau' bako, na umpende ywapapipi yako kati mwawipenda wamwene.”
20 Aywo mwinsembe ngammakia, “Ago goti nigakamwile, nipu'ngu'kilwe muno na ki'li'?”
21 Yesu ngammakia, “Mana upendi panga wantimya, uyende ukapi'mi'ye mali yako, ela yo waapei aki'ba, nawenga wabaa na amana kunani, bu'kapo uniki'ngame”.
22 Aywo mwinsembe paayu'wine ago aayi'i kasake abile kanyopa kwa mwanjaa abile na mali yambone.
23 Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Kakape nimmakianga, yapanga nonopa kwa tayili yingya muukulungwa wa kunani.
24 Kai' nimmakianga, yapanga kwani ngamia pi'ta pa lipoyo lya singano kuliko tayili yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'.”
25 Balu' banamasi' pabayu'wine go baatisangala, ngabannaluya, “Nyai lelo ywakombwa kosopolelwa?”
26 Yesu ngaalola, ngabaya, “Kwa mundu likowe li' liwesekanikali, lakini kwa Nnu'ngu' makowe goti gendawesekana.”
27 Bu'kapo Petili ngabaya, “Na twenga buli? Tugalei goti kukuki'ngama wenga, twaapata ki'li'?”
28 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, Mwana wa Mundu paalu'a tama pakiti'gu' sake kitukupu sa lenji mudunia yayambi', mwenga mwamuniki'ngime mwaatama mwiiti'gu' ku'mi na ibi'li' kamwiukumu ngolo ku'mi na ibi'li' ya Isilaili.
29 Na kila mundu ywailei nyumba yake, mwasawe, nnu'mbu'we, tati', mau', bana, au migunda kwa kitumbu sa nenga aapokya mala mya no pi'ti'li'ki'a na aapata ukoto wangayomoka.
30 Lakini baingi babalu'a baa alongoi baalu'a panga bansu'gu', na bansu'gu' bapanga alongoi.”

20

Apangakasi ba munng'unda

1 “Ukulungwa wa Kunani ulandana na mundu mwene nng'unda ywaabu'i kindai' putiputi yenda kwayi'mi'ka apangakasi munng'unda wake.
2 Ngayi'ki'tyana nabo kwali'pa mbanje dinali yimo kwa lisu'ba, bu'kapo ngaapeleka munng'unda wake.
3 Payikite saa itatu kindai', ngayenda kai' kusoko, na kwakolya bandu bi'ngi' bayi'mi wangali panga kasi.
4 Ngaabakia, ‘Namwenga, muyendange mukapange kasi munng'unda wangu', nanenga naalu'a kunni'pa aki yinu.’

5 Bai ngabayenda. Mwene nng'unda ngabu'ka kai' musaa sita, na saa
tisa kai' ngapanga nyinyonyo.
6 Ata musaa ku'mi na moja kitamwiyo, ngabu'ka kai', ngaakolya bi'ngi'
balo bayi'mi pasoko wangali kasi. Ngaalaluya, ‘Mboni muyi'mi pano
muntwekati yoti yi'no wangali panga kasi?’
7 Ngabannyangwa, ‘Kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywakutupeya
kasi.’ Naywembe ngaabakia, ‘Na mwenga muyende mukapange kasi
munng'unda wangu'.’
8 “Pakupilile, aywo mwene nng'unda ammakie mmi'ki wa mabi'ko gake,
‘Waakeme apangakasi na wali'pe nkwiso wabe. Utumbuli kwakema balu'
ba kuundi'la, na uyomoli kwa balu' bawaalongoli kwayi'mi'ka.’
9 Bai, ngabaisa balu' babaapeyilwe kasi musaa ku'mi na moja kitamwiyo,
ngabapokya kila mundu mbanje dinali yimo.
10 Balu' alongoi pabaikite, bakitage bapala peyelwa paku'lu', lakini
nabembe baapeyilwe kila mundu dinali yimo.
11 Pabapoki mbanje yabe, ngabatumbwa kunku'ku'li'kya yu'lu' mwene
nng'unda,
12 ngababaya, ‘Aba bandu babakemilwe kukasi nsu'gu' yitu bapan-
gite kasi kwa lisaa limo bai, nawenga wali'pite nsawani na twenga
twatukomeyite tabu na lilumu lyoti lya muntwekati?’
13 “Apo yu'lu' bwana ngannyangwa yumo ywabe, ‘Mbwiga,
nakubonelali! Buli twayi'ki'tyanieli kukuli'pa dinali yimo?
14 Utole aki yako, uyende. Nipendi kumpeya ayu' ywaisi nsu'gu'
yi'yi'lu'yi'lu' kati yanikupei wenga.
15 Buli, ntu'pu' aki yo tumya mali yangu' kati mwanipai? Au ubona
bwigu kwa mwanjaa nenga na nnoga mwoyo?’ ”
16 Yesu ngayomolya kwo baya, “Kwa nyo, babaalu'a ba bansu'gu' baalu'a
panga alongoi, na alongoi baalu'a panga bansu'gu'.”

Yesu alongela pampanda patatu bu'kana na kiwo na uyu'ki wake (Mal 10:32-34, Luk 18:31-34)

17 Yesu paabile mundi'la yenda ku Yelusalemu, ngaakema banamasi'
bake ku'mi na abi'li' pakisake, ngaabakia,
18 “Mupi'kani! Tuyenda ku Yelusalemu, na akwo Mwana wa Mundu
alu'a kamukiyilwa kwa api'ndo ba dini na balimu ba salya, nabembe
baalu'a kumuukumu kiwo.
19 Baalu'a kunkamukiya kwa bandu bangali Ayahudi li'nga asalangilwe,
aku'mbu'lwe mikwasu no bambilwa, lakini lisu'ba lyenetatu aalu'a
yu'yi'lwa.”

Lu'ba kwa mau' bake Yakobi na Yoani (Mal 10:35-45)

20 Apo, mau' babe bana ba Zebedayo, baamwisili Yesu pamope na bana
bake. Ngakilikita nnu'ngi' yake, na kunnu'ba kili'be.
21 Yesu ngannaluya, “Upala namani?” Aywo mau' ngammakia, “Sonde,
wayi'ki'ti'ye bana bangu' ba batame, yumo kummalyo na ywi'ngi' kunki'ya,
muukulungwa wako.”
22 Yesu ngayangwa, “Mwenga mulitangiteli lyamulilu'ba. Buli, mwen-
dakombwa nnywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wa naalu'a nnywelya
nenga?” Ngabayangwa, “Twendakombwa.”
23 Yesu ngaabakia, “Kakape mwaalu'a kombwa nywelya nnobo
wanaalu'a nywelya nenga, lakini tama kummalyo au kunki'ya wangu',

alyo lyengo lyangu'li. Ila Tati' bangu' babi'i wiso lipala lyo tama bandu bo baalu'a kwasawa."
24 Balu' banamasi' bi'ngi' ku'mi pabayu'wine go, ngabaausikya abo alongo abi'li'.
25 Kwa nyo Yesu ngaakema na kwabakia, "Mutangite panga atawala ba bandu bangali Ayahudi batawala bandu babe kwa makakala, na api'ndo babe baalaya makakala gabe.
26 Lakini kwinu mwenga, kaneibe nyo, ila ywapala panga nku'lu' nkati yinu, apalikwa abe ntumisi winu,
27 na ywapala panga nnongoi nkati yinu, aapalikwa abe mmanda winu.
28 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisili li'nga tumikilwa, ila tumikia no pi'ya bwu'mi wake ube mali'po ga kwakombwa bandu baingi li'nga bakosopolelwe."

Yesu aatepwa kimbulibuli abi'li'
(Mal 10:46-52, Luk 18:35-43)

29 Yesu na banamasi' bake pabaabile kababu'ka ku kilambo sa Yeliko, lipi'nga liku'lu' lya bandu lyaatikunki'ngama.
30 Bai, kwaai na kimbulibuli abi'li' baatami mbwega ya ndi'la, na pabayu'wine panga Yesu aabile kapi'ta ngabau'bu'ya lilobe, kababaya, "Bwana, Mwana wa Daudi, utubi'ki kiya!"
31 Li'lu' lipi'nga lya bandu ngalyaakalipya na kwabakia batame liki. Lakini bembe ngabayongeya u'bu'ya lilobe, kababaya, "Bwana, Mwana wa Daudi, utubi'ki kiya!"
32 Yesu ngayi'ma, kwakema na kwabakia, "Mupala nimpangi ki'li'?"
33 Ngabannyangwa, "Bwana, tulu'ba tepulwa minyo gitu."
34 Yesu ngaabi'kya kiya, na kwakunywa minyo gabe, saa yi'yi'lu'yi'lu' ngabalola, nabembe ngabanki'ngama.

21

Yesu ayingya Yelusalemu kwo pulaika
(Mal 11:1-11, Luk 19:28-40, Yoa 12:12-19)

1 Yesu na banamasi' bake pabaabile kabaegelya ku Yelusalemu no ika Bethfage ku Kitu'mbi' sa Minjaituni, ngaatuma banamasi' bake abi'li',
2 ngaabakia, "Muyende mpaka kukilambo sakibile nnu'ngi' yinu, pamutumbwa yingya bai, mukammona mbu'nda abile pamope na likinda lyake batabilwe. Mukaundwe na munileti pano'.
3 Mana mundu alu'a kunnaluya kitumbu, mwammakie, 'Bwana endakwapala,' naywembe popopo alu'a kunnyi'ki'ti'yanga."
4 Likowe li' lyaapangike li'nga galu' gagaabayilwe na nnondoli ywa Nnu'ngu' gatimi,
5 Mukibakie kilambo sa Sayuni,
"Linga, nkulungwa wako endaisa!
Ywembe ntu'lya na au'bwi'ke mbu'nda,
na mwana wa mbu'nda."
6 Kwa nyo, balu' banamasi' ngabapanga kati mwababakiyilwe.
7 Ngabanneta yu'lu' mbu'nda na mwana wake, ngabatandika magu'bo panani ya abo mbu'nda abi'li', na Yesu ngatama panani ya ngu'bo.
8 Lipi'nga liku'lu' lya bandu baatandike magu'bo gabe, na bi'ngi' baapalwi ndambi' ya mikongo no tandika musimbasimba.
9 Lipi'nga lya bandu babaalongolile na balu' babanki'ngime ngabau'bu'ya lilobe, kababaya,

“Lilumbo kwa Mwana wa Daudi!
Ayaliwite aywo ywaisa kwa lina lya Bwana!
Lilumbo kwa Nnu'ngu' kunani!”
10 Yesu paabile kayingya ku Yelusalemu, malango ga bandu pakilambo
soti gaatiyelenganika, bandu ngabalaluyana, “Ayu' nga nyai?”
11 Kipi'nga sa bandu ngakibaya, “Ayu' nga nnondoli wa Nnu'ngu' Yesu,
bu'ka Nasaleti kilambo sa ku Galilaya.”

Yesu aabi'nga babapanga nsuluso munyumba ya Nnu'ngu'
(Mal 11:15-19, Luk 19:45-48, Yoa 2:13-22)

12 Bai, Yesu ngayingya munyumba ya Nnu'ngu', ngaabi'ngya panja
bandu babaabile kabapi'mi'ya no pi'ma ili'be munyumba ya Nnu'ngu',
ngapi'li'ngwana mesa ya balu' babaabile kabapunja mbanje, na iti'gu' ya
balu' babaabile kabapi'mi'ya ngunda.
13 Ngaabakia, “Iandikilwe mu Maandiko Mapeleteu, ‘Nyumba yangu'
yaakemelwa nyumba ya salilya,’ lakini mwenga muipanga ibe lipango lya
apokonyoli.”
14 Kimbulibuli na alemau bi'ngi' ngabannyendelya akwo kunyumba ya
Nnu'ngu', nembe Yesu ngaatepwa.
15 Bai, api'ndo ba dini na balimu ba salya pabagabweni mangelongelo
gaapangite Yesu, na bana pabaabile kabau'bu'ya malobe gabe munyumba
ya Nnu'ngu', kababaya, “Lilumbo kwa Mwana wa Daudi,” ngabamusikya
Yesu.
16 Kwa nyo ngabannaluya Yesu, “Buli, wendakugayu'wa gabagabaya
bana?” Yesu ngayangwa, “Elo, nendayu'wa! Buli aga Maandiko
munasomali?
‘Kwa mikano ya bana anangu'ta na bana ilekeleke,
wipatya lilumbo lyako.’ ”
17 Bai, ngaaleka no pitya panja ya kilambo yenda Betania, na akwo
ngagonja.

Nkongo wa ntini wangali pambika
(Mal 11:12-14, 11:20-24)

18 Pammalau' yake kindai', Yesu paabile kaki'li'bu'kya ku Yelusalemu,
ngaminya njala.
19 Ngaubona ntini gumo mbwega ya ndi'la, ngauyendelya, lakini aukoli
ntu'pu' itunda, ila maakapi sika. Bai ngaubakia, “Katu kaneupambike kai'
itunda!” Na papalu'palu' wu'lu' ntini ngauyu'ma.
20 Banamasi' pabaubweni, ngabasangala kababaya, “Kwa mwanjaa
namani ntini wu' uyu'mite kwa kiimuimu?”
21 Yesu ngaayangwa, “Kakape nimmakianga, mana mwapanga na imani
wangali kyukala, mwawesa kai' kwo panga nya baili, ila ata mana
mukibakie kitu'mbi' si', ‘Yokoka ukaitumbukiye mubaali,’ ilu'a pangika.
22 Na mana mubile na imani, sosoti samwaalu'a lu'ba kwa sala mwaalu'a
pata.”

Likowe bu'kana na makakala ga Yesu
(Mal 11:27-33, Luk 20:1-8)

23 Yesu payingi munyumba ya Nnu'ngu', ai kayi'gana. Paabile kayi'gana,
api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu ngabannaluya, “Upanga makowe ga
kwa makakala ga nyai? Na nyai ywakupeile makakala ga?”
24 Yesu ngaayangwa, “Nanenga nilu'a kunnaluya liswali limo, mana
muniyangwile, bai na nani naalu'a kummakia nipanga makowe ga kwa
makakala ga nyai.

25 Buli Yoani aapatike kwa nyai makakala go batisa? Buli gaabu'i kunani
au kwa bandu?” Lakini ngabalaluyana bene na bene kababaya, “Mana
tubaite, ‘Gaabu'i kunani,’ Alu'a tulaluya, ‘Buli mboni mwaamwu'bi'lili?’
26 Na mana tubaite, ‘Gaabu'kite kwa bandu,’ tuyogopa kipi'nga sa bandu,
kwa mwanjaa boti bendayi'ki'tya panga Yoani nga nnondoli wa Nnu'ngu'.”
27 Bai ngabannyangwa, “Tutangiteli.” Naywembe ngaabakia, “Nanenga
nyinyonyo nimmakiali panga nipanga makowe ga kwa makakala gaku'.

Lukongo lwa bana abi'li'

28 “Mwenga mwibona buli? Mundu yumo aai na bana abi'li'. Ngam-
makia yu'lu' mwana mmele, ‘Mwana wangu', li'no uyende ukapange kasi
munng'unda wa minjabibu.’
29 Yu'lu' mwinsembe ngammakia, ‘Niyendali!’ Lakini bu'ka po nga-
galambwa maganio gake, ngayenda panga.
30 Bu'kapo yu'lu' tati' ngammakia mwana wake wenebi'li' nyinyonyo,
naywembe ngayangwa, ‘Eloo tati'!’ Lakini aayi'ili.
31 Buli, ywaku' kati ya abi'li' ba ywapangite kati mwabapalage tati'
babe?” Ngababaya, “Yu'lu' mwana mmele.”
Bai, Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, alonga koli na apege
baalu'a kunnongolya yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'.
32 Kwa mwanjaa Yoani aaisi kasinu kunnaya ndi'la ya aki yo lama, lakini
mwenga mwaamwu'bi'lili, ila alonga koli na apege baatikumwu'bi'lya.
Lakini mwenga ata pamwaagabweni ago goti mwagalambwikeli no
u'bi'lya.”

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na nni'mi
(Mal 12:1-12, Luk 20:9-19)

33 Yesu ngabaya, “Mupi'kani lukongo lwi'ngi'. Mundu yumo mwene
nyumba aali'mite nng'unda wa minjabibu, ngati'li'ti'ya lubi'go, no ten-
genesa pandu po komangya minjabibu li'nga ipiye divai, no senga kisewe.
Bu'kapo ngaakolisa ali'mi, no yabwa mwanja wa kunni'ma wi'ngi'.
34 Pawikite nsimu wo una, aatumike atumisi bake kwa balu' ali'mi, li'nga
bampei mauno gake.
35 Balu' ali'mi ngabaaboywa abo atumisi, yumo ngabanku'mbwa,
ywi'ngi' ngabammulaga na ywi'ngi' ngabanku'mbwa maliwe mpaka waa.
36 Aywo mundu ngaatuma kai' atumisi bi'ngi', bambone kulikoni balu'
alongoi. Balu' ali'mi ngabaapangya kai' nyinyonyo.
37 Kuundi'la, ngantuma mwana wake, kabaya, ‘Ndangite panga baalu'a
kumwisimu mwana wangu'.’
38 Lakini balu' ali'mi pabamweni mwana wake, ngababakiana bene na
bene, ‘Ayu' nga nnisi, satummulage li'nga tuutole twenga ulisi wake!’
39 Bai, ngabammoywa na kumpiya panja ya wu'lu' nng'unda wa
minjabibu, ngabammulaga.
40 “Kwa nyo, aywo mwene nng'unda wa minjabibu paalu'a isa, alu'a
kwapanga namani abo ali'mi?”
41 Bembe ngabannyangwa, “Alu'a kwabulaga abo bandu alau pangali
kiya, na wu'lu' nng'unda alu'a kwakolisa ali'mi bi'ngi' babaalu'a kumpeya
mauno gake nsimu waupalikwa.”
42 Apo Yesu ngaabakia, “Buli, munasomali likowe li' mu Maandiko
Mapeleteu?
‘Liwe lyabalikani asengi,
nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe.
Bwana ngaywapangite likowe li',

nalyembe nga lya ayabu muno kasitu!’
43 “Kwa nyo nimmakianga, Ukulungwa wa Nnu'ngu' walu'a bu'yi'lwa kasinu no peyelwa bandu bi'ngi' babaabeleya itunda yake.”
44 Ywaatu'mbu'kya panani ya liwe li' alu'a ti'kwanika ipande ipande, na yu'lu' ywaatu'mbu'ki'lwa, lyalu'a kuntimbinywa.
45 Api'ndo ba dini na Mafalisayo pabayu'wine ayo ngongo yake, ngabakwipwa panga, aabile kalongela makowe go bu'kana na bembe.
46 Kwa nyo, baabini pala kummoywa, lakini baayogwipe bandu kwa mwanjaa bembe baau'bi'li panga ywembe nnondoli ywa Nnu'ngu'.

22

Lukongo lwa kalamu ya lisengele
(Luk 14:15-24)

1 Yesu ngayendelya longela na li'lu' lipi'nga lya bandu kwa ngongo, kaabakia,
2 “Ukulungwa wa Kunani ulandana na nkulungwa yumo ywaampangi mwana wake si'li'ku'si'li'ku' ya lisengele.
3 Bai, ngaatuma atumisi bake kwakema balu' babaakokilwe isa kulisengele, lakini baatikana isa.
4 Ngaatuma kai' atumisi bi'ngi', kabaya, ‘Mwabakie balu' babaakokilwe panga si'li'ku'si'li'ku' yangu' niyomwile bi'ka wiso, nisinjike ng'ombe na makinda gagaatike, baisange bai.’
5 Lakini balu' babaakokilwe baasitwikeli, ngabayenda kila mundu kundu kwake, yumo kunng'unda wake na ywi'ngi' kunsuluso wake,
6 na bi'ngi' ngabaaboywa balu' atumisi, ngabaapwi'wa, na kwabulaga.
7 Yu'lu' nkulungwa ngausika, aatumike asikali bake bakaabulage abo abulagi, no langamisa kilambo sabe kwa mwoto.
8 Bu'kapo ngaabakia atumisi bake, ‘Si'li'ku'si'li'ku' ya lisengele ibi'kilwe wiso, lakini balu' babaakokilwe baapwaikeli.
9 Bai, muyende pamalekano ga simbasimba, na boboti bamwaalu'a kwabona mwakemi baise kulisengele.’
10 Balu' atumisi ngabapita, yenda mumali'la, ngabaaleta bandu boti, anogau na alau. Nyumba ya lisengele ngaitwi'lya ageni.
11 “Nkulungwa paayingile li'nga kwabona ageni, ngammona mundu yumo aai anawalali ngu'bo ya lisengele.
12 Nkulungwa ngannaluya, ‘Mbwiga, uyingi kitiwi pano wangali wala ngu'bo ya lisengele?’ Lakini ywembe annyangwili.
13 Apo nkulungwa ngaabakia atumisi bake, ‘Muntabe magu'lu' na maboko, mukantaikuli panja palubi'ndu', akwo alu'a li'la no yaga mino.’ ”
14 Yesu ngayomolya kwo baya, “Bandu babakokilwe bambone, lakini babasaulilwe asene.”

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mal 12:13-17, Luk 20:20-26)

15 Bu'kapo, Mafalisayo ngabayenda sikisana li'nga bapate kunnyonja Yesu mumayi'gi'yo gake.
16 Bai, ngabaatuma apwasi babe pamope na bandu babaalu'mbi'ne na kipi'nga sa Helode. Ngabannaluya, “Mwalimu, tutangite panga wenga wa mundu wa kakape, na uyi'gana ndi'la ya Nnu'ngu' kwa ukakape. Unnyogopali mundu ywoywoti kwa mwanjaa uyi'me wa mundu kili'be lili kasako.

17 Aya, utubakie mwawibona wenga, buli yendayi'ki'ti'lwa au lili twenga
li'pa koli kwa Kaisali?"
18 Lakini Yesu autangite ulau wababiniage, ngaayangwa, "Mwenga
mwaanapiki, mwanjaa namani munipi'ndi'ka?
19 Munilaye mbanje yo li'pya koli." Nabembe ngabannetya lwela.
20 Naywembe ngaalaluya, "Kuminyo ku' na lina li' lyaliandikilwe pa lya
nyai?"
21 Ngabannyangwa, "Ya Kaisali." Bai Yesu ngaabakia, "Mumpei Kaisali
yaibile ya Kaisali, na ya Nnu'ngu' yaibile ya Nnu'ngu'."
22 Pabayu'wine nyo, ngabasangala muno, ngabanneka Yesu no bu'ka.

Likowe lyo bu'kana na uyu'ki
(Mal 12:18-27, Luk 20:27-40)

23 Lisu'ba lyo bi'ngi' ba Masadukayo, bababaya panga awi'li baalu'a
yu'kali, bannyendeli Yesu,
24 ngabammakia, "Mwalimu, Musa aabaite panga, 'Mundu ywakobike
mana awile wangali papa mwana, ipalikwa nnongo wake ankobeke aywo
mau' nng'wi'li'kwa, li'nga ampapi nnongowe bana.'
25 Bai, pano pakasitu kwaabile na alongo saba. Yu'lu' nnongoi belekwa
aatikobeka bu'kapo ngawaa pangali papa mwana, ngannekya nnunawe
aywo nnwawa nng'wi'li'kwa.
26 Ngaipitya kai' nyinyonyo, kwa nnongo ywenebi'li', na ywenetatu
mpaka ywa saba.
27 Bu'ka po waa abo alongo boti, ngawaa kai' na yu'lu' mau'.
28 Buli, lisu'ba lya awi'li pabaalu'a yu'ka, mau' yu' alu'a panga
nnyumbowe nyai mwa balu' alongo saba? Kwa mwanjaa abo boti saba
baankobike nnwawa ywo."
29 Yesu ngaayangwa, "Mwenga mukosea, kwa mwanjaa mugatangiteli
Maandiko Mapeleteu wala uweso wa Nnu'ngu'.
30 Kwa mwanjaa awi'li pabaalu'a yu'ka baakobekali wala baaku'ndali,
kati mwababile malaika ba kunani.
31 Lakini kwa uyu'ki wa awi'li, buli munasomali galu' gamwaabakiyilwe
na Nnu'ngu'? Ammakie,
32 'Nenga na Nnu'ngu' ywa Bulaimu, Nnu'ngu' ywa Isaki na Nnu'ngu'
ywa Yakobi.' Bai, ywembe Nnu'ngu' ywa awi'li lili, ila ywembe Nnu'ngu'
ywa akoti."
33 Si'lu' kipi'nga sa bandu pasaayu'wine nnya, ngakisangala muno
mayi'gano gake.

Amuli ngu'lu'
(Mal 12:28-34, Luk 10:25-28)

34 Mafalisayo pabayu'wine panga Yesu aatamike liki Masadukayo,
Mafalisayo ngabakwembana pamope.
35 Yumo ywabe, ywaabile mwalimu wa salya, ngannaluya Yesu kwa
kumpi'ndi'ka, kabaya,
36 "Mwalimu, amuli yaku' musalya yaibile ngu'lu' pi'ta yoti?"
37 Yesu ngannyangwa, " 'Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo
wako woti, kwa loo yako yoti na kwa malango gako goti.'
38 Yi'no nga amuli yaibile ngu'lu', kai' nga nnongoi.
39 Na yenebi'li' ilandana na ayo, 'Umpende ywapapipi yako kati
mwawipenda wenga wamwene.'

40 Salya yoti ya Musa na mayi'gano ga alondoli ibu'kana na amuli ibi'li' yi'.”

Makowe bu'kana na Kilisitu
(Mal 12:35-37, Luk 20:41-44)

41 Mafalisayo pabaabile kabakwembana pamope, Yesu ngaalaluya,
42 “Mugania buli bu'kana na Kilisitu? Ywembe mwana wa nyai?” Ngabannyangwa, “Ywembe nga mwana wa Daudi.”
43 Yesu ngaabakia, “Tumbwe, iwesekana buli Daudi mana alongoyilwe na Loo Mpeleteu ankema ‘Bwana’? Kwa mwanjaa aabaite,
44 ‘Bwana Nnu'ngu' ammakie Bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
45 “Bai, Daudi ankema Kilisitu ‘Bwana,’ kwa nyo Kilisitu apangali mwana wake bai, ila Bwana wake kai', au lili?”
46 Bai, ntu'pu' ata mundu yumo ywakombwi yangwa kili'be, kai' tumbulya lisu'ba lyo ntu'pu' mundu ywaalowite kunnaluya liswali.

23

Yesu aabi'kya lukoolo balimu ba salya na Mafalisayo
(Mal 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46)

1 Bu'kapo Yesu ngakibakia kipi'nga sa bandu na banamasi' bake,
2 “Balimu ba salya na Mafalisayo baina uweso wo awanikia salya ya Musa,
3 kwa nyo, mugakamwe na kugakoleya galu' gabaalu'a kummakianga. Lakini kanemukoleye iyendo yabe, kwa mwanjaa bakoleyali galu' gabagaala.
4 Bataba igombo ndopau na kwatwi'ka bandu mmapamba, lakini bene bo bakani ata pasene tu'ndu'bi'ya lukonji kwayangatia pu'twa.
5 Bembe bapanga makowe gabe goti li'nga babonekane na bandu. Bawala tusanduku twene maandiko ga salya pakibu'ngi' na mmoko, no wala nganju yene mipembo milaso kulikoni bandu bi'ngi'.
6 Bapendi tama pandu pa isima muiyambo no tama muiti'gu' ya nnu'ngi' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
7 Bapendi pangilwa abali kwa isima kusoko no kemelwa na bandu, ‘Mwalimu.’
8 Lakini mwenga kanemuyi'ki'ti kemelwa, ‘Mwalimu,’ kwa mwanjaa mwenga mwaboti mwa alongo na Mwalimu winu yumo bai.
9 Nyinyonyo kanemunkeme mundu ywoywoti, ‘tati',’ pano padunia, kwa mwanjaa Tati' binu bamo bai bababile kunani.
10 Wala kanemukemelwe, ‘Kolongosi,’ kwa mwanjaa kolongosi winu nga yumo bai, naywembe nga Kilisitu.
11 Ywembe ywabile mpi'ndo kwinu apalikwa abe ntumisi winu.
12 Na ywoywoti ywaalu'a kwiu'bu'ya auluyilwa, na ywaalu'a kwiuluya alu'a u'bu'yi'lwa.

Yesu aabi'kya lukoolo anapiki
(Mal 12:40, Luk 11:39-42,44,52, 20:47)

13 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo mwa anapiki! Muuyigala nniango wa Ukulungwa wa Kunani. Mwenga mwabene muyingyali nnyumba na ata balu' babapala yingya mwendakwaibya.”

15 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa
anapiki! Muyabwa mwanja wa kuutalu li'nga kumpata mwanamasi'
yumo, lakini bu'ka pa kumpata, mumpanga abe mumwoto wangayomoka
kulikoni mwenga.
16 “Mwakibona mwenga mwa alongosi mbulibuli! Mwenga mubaya,
‘Mundu mana alapite kwa Nyumba ya Nnu'ngu', kilapo sake kili'be lili,
lakini mundu mana alapite kwa zaabu yayabile munyumba ya Nnu'ngu',
aitabite kwa kilapo sake.’
17 Mwenga mwa kimbulibuli, mwalogeloge! Saku' sa ngama muno,
maliwe gagaleta mbanje au yi'lu' nyumba ya Nnu'ngu' yaipanga maliwe
gagaleta mbanje gapange mapeletau?
18 Kai' mubaya ati' mundu mana alapite katambwa kibi'ki'lyo, kili'be
lili, lakini mana alapite katambwa salaka yaibile kunani yake, aapalikwa
timisa kilapo sake.
19 Mwenga mwakimbulibuli! Saku' sakibile sangama muno, yi'lu' salaka
au kibi'ki'lyo sakipangya ayo salaka ibe mbeletau?
20 Kwa nyo, mundu ywalapa kwa kibi'ki'lyo, alapa kwa aso kibi'ki'lyo na
ili'be yoti yaibile panani yake.
21 Naywembe ywalapa kwa Nyumba ya Nnu'ngu', alapa kwa ayo
Nyumba ya Nnu'ngu' na kwa aywo ywatama nkati yake.
22 Naywembe ywalapa kwa kunani, alapa kwa kiti'gu' sa lenji ya
Nnu'ngu' na kwa ywembe ywatama panani ya kiti'gu' so.
23 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa
anapiki! Kwa mwanjaa mumpeya Nnu'ngu' saka ya ndakyo, lakini
mugaleka makowe maku'lu' ga salya, yani aki, kiya na imani. Yaapalikwe
panga wi'ti' aga maku'lu' ga salya pangali kugaleka ago gi'ngi'.
24 Mwenga mwaalongosi mbulibuli! Mulopwa libembe mukinywo,
lakini ngamia mwendakummila.
25 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo, mwa
anapiki! Mugu'lwa nnobo na ibakuli kwa panja, lakini mukuleka nkati
kwakutwi'li upokonyoli na matamanio manyatau.
26 Wenga wa Falisayo mbulibuli! Ugu'lwe wi'ti' nnobo na kibakuli kwa
nkati, na panja kwaalu'a baa kupeleteu.
27 “Mwakibona mwenga mwa balimu ba salya na Mafalisayo,
mwaanapiki! Mulandana na masiko gagapakayilwe swakala, gembe
gendanogelelya kwa panja, lakini nkati kutwi'li yupa ya awi'li na usapu
wa kila lukolo.
28 Nga nyinyonyo na mwenga, panja mubonekana panga mwabandu
anogau, lakini nkati yinu mutwi'li unapiki na ulau.

Mbwatyo yendaisa
(Luk 11:47-51)

29 “Mwakibona mwenga Mafalisayo na balimu ba salya, mwa anapiki!
Mwamusenga masiko ga alondoli ba Nnu'ngu' na kuganemeka masiko ga
bene aki.
30 Na mwenga mubaya, ‘Na twenga ikapangage tubile nsimu wa
kiu'ku'lu' bitu, tulu'e yi'ki'tyanali nabo mumakowe go bulaga alondoli ba
Nnu'ngu'!’
31 Kwa nyo, mwikong'ondelya mwabene panga mwenga mwa lukolo lwa
balu' babaabulige alondoli ba Nnu'ngu'.
32 Aya lelo, muyomoli li'lu' lyengo lyabalitumbwi kiu'ku'lu' binu!
33 Mwenga mwa lukolo lwa nng'ambo, mwaiyepabuli ukumu ya mwoto
wangayomoka?

34 Kwa mwanjaa nya naatuma kwinu alondoli ba Nnu'ngu' na bene ikima
na balimu. Bi'ngi' babe mulu'a kwabulaga na kwabamba, na bi'ngi' babe
mulu'a kwamesa mikwasu mumayumba ginu ga kunnu'ba Nnu'ngu', na
kwaaka bu'ka ku kilambo simo mpaka kukilambo si'ngi'.
35 Kwa nyo yi'lu' myai ya bene aki yaiyitanike pano padunia, tumbulya
Abeli ywaai mwene aki, mpaka myai ya Zakalia mwana wa Balakia ywa-
mummulige pakati ya papeleteu munyumba ya Nnu'ngu' na pakibi'ki'lyo,
myai yabe yoti yaalu'a kummi'kya lukoolo.
36 Kakape nimmakianga, makowe aga goti gaalu'a pangika kwa
lubelekwo lu'no.

Yesu mwakipendile kilambo sa ku Yelusalemu
(Luk 13:34-35)

37 “Yelusalemu! Ee Yelusalemu! Wabulaga alondoli ba Nnu'ngu' na
kwaku'mbwa maliwe balu' babatumilwe kasako! Pali'nga panipalite
kwakongolya bana bako pamope, kati mu'lu' ngu'ku' mwaakongolya bana
bake pai' ya mapapayo gake, lakini waapaili.
38 Lingulya nambi'yambi', nyumba yinu iyu'kite kyame.
39 Kwa mwanjaa nimmakianga, tumbulya nambi'yambi' mwalu'a ni-
bonali kai' mpaka pamwaalu'a baya,
‘Ayaliwite ayu' ywaisa kwa lina lya Bwana.’ ”

24

Yesu alongelya bu'kana no alabiyilwa kwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mal 13:1-2, Luk 21:5-6)

1 Yesu ngapita munyumba ya Nnu'ngu', na paabile kabu'ka banamasi'
bake ngabannyendelya li'nga kunnaya uku'lu' wa mayumba ga Nnu'ngu'.
2 Lakini Yesu ngaabakia, “Buli, mwendakugabona aga goti? Kakape
nimmakianga, lyaigalali ata liwe limo panani ya li'ngi', goti gaalu'a
sengemwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mal 13:3-13, Luk 21:7-19)

3 Yesu paabile atami pa Kitu'mbi' sa Minjaituni, banamasi' bake
ngabannyendelya pakisake, ngabannaluya, “Tubakia makowe ga galu'a
pitya pakubawi? Mwasu waku' wawaalu'a tulaya kwo isa kwako na
kuundi'la ya dunia?”
4 Yesu ngaayangwa, “Mwili'ndi'le mwakane kongelwa na mundu.
5 Kwa mwanjaa bandu bambone baalu'a isa kwa lina lyangu', kababaya,
‘Nenga nga Kilisitu,’ Nabembe baalu'a kwakonga bandu bambone.
6 Mulu'a yu'wa makowe ga ngondo na mayu'yu'to gake, lakini
kanemwayogope. Kwa mwanjaa aga goti gapalikwa pitya, lakini kuundi'la
yake balo.
7 Kwa mwanjaa nni'ma gumo waalu'a ku'mbwana na nni'ma wi'ngi',
ukulungwa gumo waalu'a ku'mbwana na ukulungwa wi'ngi'. Na pandu
mbali'mbali' paalu'a baa njala na ntikotiko wa bwi'.
8 Aga goti gaalu'a panga kati mwalutumbwa lwu'ngu' lwo papa mwana.
9 “Bu'kapo bandu baalu'a kumpiya li'nga mupate ngu'su'mbu' no
bulagilwa, na bandu boti baalu'a kunsukya kwa kitumbu sa lina lyangu'.
10 Kai' bandu bambone baalu'a kwileka imani yabe, baalu'a songyana
bene na bene no sukyana.
11 Baalu'a pitya alondoli bambone ba ubu'su', nabembe baalu'a
kwakonga bandu baingi.

12 Kwa mwanjaa yo yolokana kwa ulau, upendo wa bandu baingi waapu'ngwa.
13 Lakini ywaalu'a komeya mpaka kuundi'la ngaywaalu'a kosopolelwa.
14 Yi'no abali ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' yaalu'a alilwa mudunia yoti kati ukong'ondeli kwa mili'ma yoti. Apo ngapapaalu'a isa kuundi'la ya dunia.

Siki ngu'lu'
(Mal 13:14-23, Luk 21:20-24)
15 “Kwa nyo, mwalu'a kibona kili'be sakisukwa Nnu'ngu' na sakileta usapu kiyi'mi pandu papeleteu kati mwaabaite nnondoli ywa Nnu'ngu' Danieli, (Ywasoma na atange).
16 Bai, pamwakibona, babaalu'a baa ku Yudea baabutuki muitu'mbi'.
17 Ywabile panani ya mwagala wa nyumba yake, kaneauluke tola kili'be sosoti nnyumba yake.
18 Na mundu ywabile munng'unda kaneabuye kasake tola ngu'bo yake.
19 Mumasu'ba go, baakibona balu' akina mau' atopelwa na babayongeya!
20 Munnu'be Nnu'ngu' li'nga butuka kwinu kanekwabee nsimu wa mbepo au lisu'ba lya Sabato.
21 Kwa mwanjaa nsimu wo kwaalu'a baa na siki ngu'lu' nayembe inapityali bu'ka umbilwa kwa dunia mpaka nambi'yambi', na wala yaapityali kai'.
22 Ikapangage Nnu'ngu' akotwike pu'ngu'ya masu'ba go, ntu'pu' ata mundu yumo ywapalage kosopolelwa. Lakini kwa kitumbu sa balu' babasaulilwe, masu'ba go gapu'ngu'yilwe.
23 “Nsimu wo manaitei mundu ywoywoti ammakie, ‘Lingulya, Kilisitu abile pano,’ au ‘Abile palu',’ kanemwamwu'bi'li.
24 Kwa mwanjaa baalu'a pitya Kikilisitu ba ubu'su' na alondoli ba ubu'su', baalu'a panga myanju miku'lu' na mangelongelo go kombwa kwaobeya bandu, kai' ata kwakonga balu' babasaulilwe na Nnu'ngu'.
25 Pi'kania, niyomwile kunkwi'li'ka gabile balo pitya.
26 Bai, mana bammakiangite, ‘Lingulya, ai kulubele,’ kanemuyende, au mana abaite ‘Lingulya ayu'bite nnyumba,’ kanemwau'bi'li.
27 Kwa mwanjaa yapanga kati mwaibeyulya njai bu'ka kumbwani no bonekana mpaka kundondi, ngamwayapanga isa kwake Mwana wa Mundu.
28 Tai bakongolekana palu' paubile ntwi.

Isa kwake Mwana wa Mundu
(Mal 13:24-27, Luk 21:25-28)
29 “Bu'ka pa siki ya masu'ba galu', lisu'ba lyagubikilwa na lubi'ndu', mwei waalu'a piyali bweya, ndondwa yaalu'a tu'mbu'ka bu'ka kumaunde, makakala go goti ga kunani galu'a tikatika.
30 Bu'kapo mwasu wa Mwana wa Mundu waalu'a bonekana kumaunde, na apo makabila goti mudunia gaalu'a lombola muno kummona Mwana wa Mundu kaisa kunani ya maunde, mwene makakala na utukupu wambone.
31 Naywembe aatuma malaika bake bene matalumbeta gagayu'wanika muno, li'nga baakongwe bandu baasawile Nnu'ngu' bu'ka mumbande nsese ya dunia, bu'ka kuundi'la wu' wa kunani mpaka kuundi'la wu'.

Mayi'gano bu'ka nkongo
(Mal 13:28-31, Luk 21:29-33)

32 “Bai, bu'kana na mikongo, mutangite panga ndambi' paitumbwa ipuka
no piya maakapi, ngapamutanga nsimu wo una wendaegelya.
33 Nga nyinyonyo na mwenga pamwaalu'a gabona makowe ga goti
kagapangika, mwatange panga ai pipi nnu'ngi'.
34 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwaapi'tali pangali pitya
makowe ago goti.
35 Kunani na dunia kwaalu'a pi'ta, lakini mayi'gi'yo gangu' katu gaalu'a
pi'tali.

Ntu'pu' ywatangite lisu'ba wala saa
(Mal 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36)

36 “Lakini bu'kana na lisu'ba na saa yi'lu' ntu'pu' ywatangite, ata malaika
bababile kunani wala Mwana, ila Tati' kisake bai.
37 Kati mwayaabile nsimu wa Nuu, ngamwayapanga nsimu wo isa
kwake Mwana wa Mundu.
38 Papipi na masu'ba galu' ga nkukulo nku'lu', bandu bendelya no
nywa, bendekobeka no ku'nda, mpaka paliikite lisu'ba li'lu' Nuu paayingi
musafina.
39 Nabembe baatangiteli lyolyoti mpaka wu'lu' nkukulo nku'lu' pawaapi-
tile na kwakumba boti. Na nyo ngamwayapanga paaisa Mwana wa
Mundu.
40 Wakati wo bandu abi'li' baalu'a baa munng'unda, yumo alu'a tolelwa
na ywi'ngi' lekelwa.
41 Alwawa abi'li' baalu'a panga kabayaga pamope, yumo alu'a tolelwa
na ywi'ngi' alu'a lekelwa.
42 Bai, mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli lisu'ba lyaku' lyaalu'a isa
Bwana winu.
43 Lakini muku'mbu'ki likowe li', kenda mwene nyumba atangite lisu'ba
lyo isa mwii, alu'e keleka, na wala alu'e kwilekali nyumba yake iyingililwe.
44 Kwa nyo, na mwenga mutame wiso, kwa mwanjaa mutangiteli saa
yaaisa Mwana wa Mundu.”

Ntumisi ywau'bi'li'ka na ywangali u'bi'li'ka
(Luk 12:41-48)

45 Yesu ngayendelya baya, “Nga ywaku' ntumisi ywau'bi'li'ka na mwene
malango? Ywembe bwana wake ami'i kwayi'mi'li'ka atumisi bi'ngi'
munyumba yake, li'nga aapei ilyo yabe kwa saa yaipalikwa.
46 Nantali ntumisi yu'lu', bwana wake paalu'a buyangana alu'a kunkolya
kapanga kati mwatumilwe.
47 Kakape nimmakianga, bwana wake alu'a kummi'ka ntumisi ywo abe
nnyi'mi'li'ki wa mali yake yoti.
48 Lakini mana ntumisi ywo nnau, naywembe aaibakia pamoyo wake
panga, ‘Bwana wangu' alu'a si'li'ya buya,’
49 naywembe ngatumbwa kwaku'mbwa atumisi aine no tumbwa lya no
nywa pamope na babalobya,
50 bai, bwana wa ntumisi ywo alu'a isa lisu'ba lyangapi'kanilya na saa
yangatanganikwa,
51 Alu'a kumbwatya paku'lu' na kummi'ka likundi limo na anapiki. Akwo
kwaalu'a ba na kili'lo no yaga mino.

25

Lukongo lwa ai'nja ku'mi

1 “Nsimu wo, Ukulungwa wa Kunani waalu'a landana na ai'nja ku'mi
babaatweti imuli yabe yenda kunni'nda mwene lisengele.
2 Batano baai alogeloge na batano baai bene malango.
3 Balu' alogeloge baatweti imuli yabe lakini baapu'twili mauta go
yongeya.
4 Lakini balu' bene malango baatweti imuli yabe na mauta go yongeya
muyombo.
5 Kwa mwanjaa mwene lisengele aasi'li'ye isa, boti ngalwaapi'tya lugono
no gonja.
6 Lakini payiikite meku ngakubaa na ndu'ti, ‘Lingulyange, mwene
lisengele endaisa, mupitange panja mukampoki!’
7 Apo balu' ai'nja boti ngabayumuka no bi'ka wiso imuli yabe.
8 Balu' alogeloge ngabaabakia balu' bene malango, ‘Tulu'ba mu-
tupu'ngu'li mauta ginu, kwa mwanjaa imuli yitu yendaimika.’
9 Lakini balu' bene malango ngabaayangwa, ‘Mauta gatubile nago gat-
uli'nganali twenga na mwenga! Nantali muyende kuliluka, mukapi'me,’
10 Balu' alogeloge pabaabile kabayenda pi'ma mauta, mwene lisengele
ngaisa. Balu' batano babaaibi'kite wiso ngabayi'ngya pamope naywembe
musi'li'ku'si'li'ku' ya lisengele. Bu'kapo niango ngauyigalilwa.
11 Pasu'gu', balu' bi'ngi' ngabaika no tumbwa kema, ‘Bwana! Bwana!
Utuyu'gu'li niango!’
12 Lakini mwene lisengele ngayangwa, ‘Kakape nimmakianga, nintan-
giteli mwenga.’ ”
13 Bu'kapo Yesu ngabaya, “Mukelekange, kwa mwanjaa mutangiteli
lisu'ba wala saa.”

Lukongo lwa atumisi atatu
(Luk 19:11-27)

14 “Nsimu wo waalu'a panga kati mundu yumo ywapalage yabwa
mwanja, ngaakema atumisi bake na kwakamukiya mali yake.
15 Aampei kila mundu kati mwawesa, yumo aampei mbanje ela tano,
ywi'ngi' ela ibi'li', na ywi'ngi' ela yimo, bu'kapo ngayabwa mwanja.
16 Pangali si'li'ya, yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela tano ngaipangya
nsuluso, ngaibeleya yi'ngi' tano kai'.
17 Yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela ibi'li', ngaipangya nyinyonyo,
ngaibeleya yi'ngi' ibi'li'.
18 Lakini yu'lu' ywaapeyilwe mbanje ela yimo ngayenda kwii'mbya pai'
li'nga kwiiya yi'lu' mbanje ya bwana wake.
19 “Pagapite masu'ba maingi, yu'lu' bwana ywa balu' atumisi
ngaki'li'bu'ka no panga nabo isabu.
20 Yu'lu' ntumisi ywaapokile mbanje ela tano ngaisa, ngaleta tano yi'ngi'
yaabeliye. Ngabaya, ‘Bwana, wabi'i kasangu' mbanje tano, lingulya,
nibeliye yi'ngi' tano kai'.’
21 Bwana wake ngammakia, ‘Unogiye muno, ntumisi nnogau na
wauu'bi'like! Wau'bi'like kwa makowe masene, nilu'a kubi'ka ube
wannyi'mi'li'ki wa makowe maku'lu'. Isa sonapusike pamope na bwana
wako.’
22 “Yu'lu' mwene mbanje ela ibi'li', nembe ngaisa ngabaya, ‘Bwana,
wabi'i kasangu' mbanje ela ibi'li', lingulya, nibeleye yi'ngi' ibi'li'.’
23 Bwana wake ngammakia, ‘Unogiye, wantumisi nnogau na
wauu'bi'like. Wau'bi'like kwa makowe masene, nanenga nilu'a kupanga

ube wannyi'mi'li'ki wa makowe maku'lu'. Isa sonapusike pamope na bwana wako.’
24 “Bu'kapo yu'lu' ntumisi ywaapoki mbanje ela yimo ngaisa no baya, ‘Bwana, natangite panga wenga wa nnonopau, uuna pangali panda, ukumba pangali misa mbeyu.
25 Kwa nyo naatiyogopa, nganiyenda kwiiya mbanje yako mubwi'. Bai, ayi' nga mali yako, utole.’
26 “Bwana wake ngayangwa, ‘Wenga wa ntumisi nnau na nkata! Waatangite panga niuna pangali panda na nikumba pangali misa mbeyu.
27 Bai, upalikwage bi'ka mbanje yangu' kwa bababeleya, li'nga paniki'li'bu'ka nitole yangu' na yi'lu' yaibeliye.
28 Bai, mumpokonywe ayo mbanje yabile nayo, mumpei yu'lu' mwene mbanje ela ku'mi.
29 Kwa mwanjaa kila mundu ywabile na kili'be alu'a yongeyelwa si'ngi', lakini mundu ywangali kili'be ata si'lu' sabile naso, saatolelwa.
30 Na kwa ayu' ntumisi ywangali pwaika, muntaikuli panja kulubi'ndu'! Akwo kwaalu'a panga kili'lo no yaga mino.’

Mbwatyo ya kuundi'la

31 “Nsimu wa Mwana wa Mundu paalu'a isa mu utukupu wake na malaika boti babile pamope nakwe, apo alu'a tama panani ya kiti'gu' sake sa lenji kitukupu.
32 Bandu ba mili'ma yoti baalu'a kongolekana nnu'ngi' yake, naywembe alu'a kwabaganiya kati nsungi mwaabaganiya ngondolo na mbwi.
33 Alu'a kwabi'ka ngondolo kuluboko lwa mmalyo na mbwi kuluboko lwa nki'ya.
34 “Apo Nkulungwa ngaalu'a kwabakia balu' babahile kuluboko lwa mmalyo, ‘Mwisange mwenga mwamuyaliwite na Tati' bangu', muyingi muukulungwa wamwaabi'kilwe wiso tangu' umbilwa kwa dunia.
35 Kwa mwanjaa panaaminyike njala, mwanipei kilyo, panaaminyike nnyota, mwanipei masi', panaai na nng'eni, mwanikemi kasinu,
36 panaai na buula, ngamuniwalika, panaai na ntamwe, ngamuisa kunibu'bu'ya, panaai muutabilwe, na mwenga ngamuisa kunityangilya.’
37 Apo balu' bandu anogau ngapabalu'a kunnyangwa, ‘Bwana, pakubawi patukubweni ubile na njala na twenga ngatukupeya kilyo, au ubile na nnyota, na twenga ngatukupeya masi' go nywa?
38 Kai' pakubawi patukubweni ubile wa nng'eni ngatukukemya kasitu, au ubile na buula, ngatukuwalika?
39 Au pakubawi patukubweni ubile wa ntamwe au ubile muutabilwe, ngatuisa kukulingulya?’
40 Nkulungwa alu'a yangwa, ‘Kakape nimmakianga, kwa kila kili'be samumpangi yumo ywa aba alongo bangu' bangali isimilwa, mwaanipangi nenga.’
41 “Bu'kapo alu'a kwabakia balu' ba kuluboko lwa nki'ya, ‘Mubu'ke kasangu', mwenga mwamukosite lasi kwa Nnu'ngu', muyende mumwoto wangali yomoka waubi'kilwe wiso kwa Ibilisi na malaika bake.
42 Kwa mwanjaa panaabile na njala, mwanipeili kilyo, panaabile na nnyota, mwanipeili masi' go nywa,
43 panaabile na nng'eni mwenga mwanikemili kasinu, panaabile na buula mwenga mwaniwalikeli ngu'bo, na panaabile na ntamwe na muutabilwe mwenga mwaaisili kunilingulya.

44 “Apo nabembe ngabaalu'a yangwa, ‘Bwana pakubawi patukubweni
ubile na njala au nnyota, ubile wa nng'eni au ubile na buula, ubile wa
ntamwe au ubile muutabilwe, na twenga ngatukotoka kukuyangatiya?’
45 Naywembe ngaayangwa, ‘Kakape nimmakianga, kila kili'be
samwaakani kumpangya yumo ywa aba bangali isimilwa, mwaakani
kunipangya nenga.’
46 Bai, aba baalu'a yenda kungu'su'mbu' yangayomoka, lakini balu' bene
aki baalu'a yingya muukoto wangayomoka.”

26

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mal 14:1-2, Luk 22:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Yesu paayomwi longela ago goti, ngaabakia banamasi' bake,
2 “Mutangite panga bu'ka pa masu'ba gabi'li' kwaalu'a baa na
si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika. Lisu'ba lyo Mwana wa Mundu alu'a songelwa
li'nga abambilwe.”
3 Nsimu wo, api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu baatikwembana
pamope munyumba ya mpi'ndo nku'lu' wa dini ywakemelwa Kayafa.
4 Ngabasikisana ndi'la ya kummoywa Yesu kwa kinunu na kummulaga.
5 Lakini ngababaya, “Likowe li' kanelipangike lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku',
kwa akane pitya puyo kwa bandu.”

Yesu apakilwa mauta ku Betania
(Mal 14:3-9, Yoa 12:1-8)

6 Yesu paabile Betania munyumba ya Simoni, mwene matana.
7 Pabaabile nnyumba kabalya ayingi nnwawa yumo, abile na supa ya
liwe yene mauta ga bei ngu'lu'. Ngagamiminia muntwe wa Yesu.
8 Banamasi' bake pabagabweni go ngabausika, ngababaya, “Kwa mwan-
jaa namani anyamanie mali kati yi'?
9 Mauta ga gakapi'mi'yi'lwa kwa bei ngu'lu', na mbanje ye kwapeya
aki'ba.”
10 Yesu paakwipwi gabaganiyage, ngaabakia, “Kwa mwanjaa namani
mumwauya mau' yu'? Ywembe anipangile likowe linannoga.
11 Aki'ba mubile nabo masu'ba goti, lakini nenga naabali na mwenga
masu'ba goti.
12 Ayu' mau' animimini mauta ganannungya muyi'ga yangu' li'nga
kwibi'ka wiso yi'ga yangu' kwo sikilwa.
13 Kakape nimmakianga, pandu popoti palu' mudunia yi'no kwayaalilwa
abali inannoga yi', likowe li' lyalipangite mau' yu' lyalu'a tambulwa kwa
kunku'mbu'kya ywembe.”

Yuda amwa kunsongya Yesu
(Mal 14:10-11, Luk 22:3-6)

14 Bu'kapo Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li',
ngayenda kwa api'ndo ba dini
15 na kwalaluya, “Mulu'a nipeya ki'li' mana nimmi'i Yesu mumaboko
ginu?” Ngabammalangya ipande salasini ya mbanje.
16 Bu'ka lisu'ba lyo, Yuda aabile kapala lipala lya kunsongya Yesu.

Bi'ka wiso kalamu ya Pasika
(Mal 14:12-21, Luk 22:7-13,21-23, Yoa 13:21-30)

17 Lisu'ba lyo tumbulya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, banamasi'
bannyendeli Yesu, ngabannaluya, “Kilyo sa Pasika upala tukakubi'ki wiso
kwaku'?”
18 Ywembe ngayangwa, “Muyende kukilambo kwa mundu nsi'si',
mukammakie, ‘Mwalimu abaya, Lisu'ba lyangu' liegelile, nenga na
banamasi' bangu' tupala panga ngu'mbu'ku'mbu' ya Pasika munyumba
yako.’ ”
19 Kwa nyo, banamasi' ngabapanga kati mwababakiyilwe na Yesu,
ngabaibi'ka wiso Pasika.
20 Pakupilile, Yesu ngatama pamesa pamope na banamasi' bake ku'mi
na abi'li'.
21 Pabaabile kabalya, Yesu ngabaya, “Kakape nimmakianga, yumo
mukipi'nga sinu alu'a nisongya.”
22 Banamasi' ngabanyopa muno, ngabatumbwa kunnaluya yumo yumo,
“Bwana, nengali, au lili?”
23 Yesu ngaabakia, “Ywasuyite likati pamope nanenga mukibakuli,
ngaywaalu'a nisongya.
24 Mwana wa Mundu ayenda kati mu'lu' Maandiko Mapeleteu
mwagabaya, lakini akibona yu'lu' mundu ywaalu'a kunsongya! Ilu'e panga
nantali mundu ywo akakotoka belekwa.”
25 Yuda yu'lu' ywaapalage kunsongya Yesu ngalaluya, “Mwalimu!
Nengali, au lili?” Yesu ngannyangwa, “Wenga wamwene ngawaubaya.”

Kalamu ya Bwana
(Mal 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kol 11:23-25)

26 Pabaabile kabalya, Yesu ngatola likati, ngasukulu Nnu'ngu', ngalimet-
wana na kwapeya banamasi' bake kabaya, “Mutole mulye, yi'no nga yi'ga
yangu'.”
27 Bu'kapo ngatola nnobo wa divai no sukulu kabaya, “Munywelyange
mwaboti munnobo gu'no.
28 Kwa mwanjaa yi'no nga myai yangu' yaikangamaya lilagano, iyitanika
kwa kitumbu sa bandu baingi li'nga kwabu'ki'ya sambi.
29 Lakini nimmakianga, naainywali kai' divai ya njabibu mpaka lisu'ba
li'lu' lyanainywa yayambi' pamope na mwenga mu ukulungwa wa Tati'
bangu'.”
30 Bu'ka po yi'mba mwambo, ngababu'ka yenda mu Kitu'mbi' sa
Minjaituni.

Yesu abaya panga Petili alu'a kunkana
(Mal 14:27-31, Luk 22:31-34, Yoa 13:36-38)

31 Bu'kapo Yesu ngaabakia, “Kilo sa li'no, mwenga mwaboti mwalu'a
nileka nenga, kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya,
‘Naalu'a kunku'mbwa nsungi,
na kipi'nga sa ngondolo saalu'a baganika.’
32 Lakini bu'ka pa uyu'ki wangu', naalu'a kunnongolya yenda ku Galilaya.”
33 Petili ngammakia Yesu, “Ata mana boti baalu'a kuleka wenga, katu
nenga nikulekali.”
34 Yesu ngannyangwa, “Kakape nikubakia, li'no kilo kapala bi'ka njogolo,
waalu'a nikana mala itatu.”
35 Petili ngammakia, “Ata mana kanipalikwa waa pamope na we, katu
naalu'a kukanali.” Na balu' banamasi' aine ngababaya nyinyonyo.

Yesu endasali mukyati' sa Getisemani
(Mal 14:32-42, Luk 22:39-46)

36 Bu'kapo Yesu ngayenda pamope na banamasi' bake mpaka ku kyati' sakikemelwa Getisemani, ngaabakia, “Mutame pa, nanenga niyenda palu'ngi' nikalu'be.”
37 Ngantola Petili na balu' bana abi'li' ba Zebedayo, apo ngatumbwa nyopa no auka.
38 Apo ngaabakia, “Mwoyo wangu' utwi'li manyingipalo, ata pipi no waa. Mutame pano li'nga mukeleke pamope nanenga.”
39 Bai, ngayenda nnu'ngi' pasene, ngatu'la ukukama, ngalu'ba kabaya, “Mwa Tati' bangu', mana iwesekine nnobo gu' wa ngu'su'mbu' munibu'ki'ye, lakini kaneipange kati mwanipala nengali, ila mwamupala mwa Tati'.”
40 Ngaayendelya balu' banamasi' bake, ngaakolya bagonjike. Ngammakia Petili, “Mukombwili keleka pamope nanenga ata kwa lisaa limo?
41 Mukeleke na mulu'be li'nga mwaakane yingya mumapayilwo, kwa mwanjaa, loo yinu ipala panga makowe manogau, lakini yi'ga yinu nga kigopi.”
42 Ngayenda kai' pampanda pabi'li' no lu'ba, “Mwa Tati', manaitei nnobo gu' ukombwali pi'ta kuutalu nanenga wangali kuunywelya, bai gamupala gapangike.”
43 Ngaayendelya kai', ngaakolya bagonjike, kwa mwanjaa minyo gabe gaatopilwe na lugono.
44 Bai, ngaaleka, ngayenda kai' lu'ba pampanda patatu kabwi'li'gi'ya baya gagalu'galu'.
45 Bu'kapo ngaayendelya balu' banamasi' bake ngaabakia, “Buli, balo mukagonja no pu'mu'lya? Lingulyange! Saa itimile, na Mwana wa Mundu alu'a kamukiyilwa kwa bandu bene sambi.
46 Muyumuke, tubu'ke. Lingulyange! Yu'lu' ywanisongya endaisa.”

Yesu endaboyolwa
(Mal 14:43-50, Luk 22:47-53, Yoa 18:3-12)

47 Yesu paabile anayomwali longela nabo Yuda, yumo ywa balu' ku'mi na abi'li', ngaika pamope na kipi'nga kiku'lu' sa bandu bene mapanga na mandolonga babaatumilwe na api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu.
48 Aywo ywapalage kunsongya Yesu, aabile aayomwile kwapeya abo bandu mwasu kabaya, “Yu'lu' ywanannonia ngaywembe, mummoywe.”
49 Bai, Yuda paamwegeli Yesu na kumpanga abali kabaya, “Abali, Mwalimu,” ngannonia.
50 Yesu ngammakia, “Mbwiga, upange si'lu' soisilile.” Apo balu' bandu ngabaisa, ngabammoywa Yesu, na kuntaba.
51 Yumo ywa balu' babaabile pamope na Yesu ngasolomwa lipanga lyake, nganku'mbwa ntumisi ywa mpi'ndo ywa dini, na kunkata lisikilo.
52 Apo Yesu ngammakia, “Ki'li'bu'ya lipanga lyako mulupata lwake, kwa mwanjaa boti babatumya lipanga, baalu'a waa kwa lipanga.
53 Buli, Utangiteli panga niwesa kwalu'ba Tati' bangu', nabembe bawesa niletya saa yi'yi'noyi'no ipi'nga yaipi'ta ku'mi na ibi'li' ya malaika kuniyangatia?
54 Nikapangage nyo, galu'e timya buli Maandiko Mapeleteu gagabaya panga amo ngamwaipalikwa ba?”
55 Bu'kapo Yesu ngakibakia kipi'nga sa bandu babaaisi kummoywa, “Buli, mwisi kuniboywa kwa mapanga na mandolonga, baya kwake kati nenga nampokonyoli? Kila lisu'ba naabile munyumba ya Nnu'ngu' kaniyi'gana, na mwenga mwaniboywili!

56 Lakini aga goti gapangike li'nga maandiko mapeleteu ga alondoli ba
Nnu'ngu' gatimi." Bu'kapo banamasi' boti ngabanneka no butuka.

Yesu nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu'
(Mal 14:53-65, Luk 22:54-55, 22:63-71, Yoa 18:13-14, 19-24)

57 Bai, balu' babammoywi Yesu ngabampeleka kwa Kayafa, mpi'ndo ywa
dini, pandu po baakongolekine balimu ba salya na api'ndo ba bandu.
58 Petili nganki'ngama Yesu kwa kuutalu mpaka kulua lwa mpi'ndo
ywa dini, ngayingya nnyumba pamope na ali'ndi'li li'nga apate kugabona
makowe gagalu'a pitya.
59 Bai, api'ndo ba dini na Balasa Liku'lu' lya Ayahudi lyoti ngabapala
ukong'ondeli wa ubu'su' bu'kana na Yesu li'nga bapate kummulaga,
60 lakini baapatikeli likowe lyolyoti, pamope no panga baaisi
akong'ondeli baingi ba ubu'su'. Kuundi'la ngabaisa akong'ondeli abi'li' ba
ubu'su',
61 no baya, "Mundu yu' aabaite panga, 'Nendakombwa kwisengwana
nyumba ya Nnu'ngu', na kwisenga kwa masu'ba gatatu.' "
62 Bu'kapo mpi'ndo ywa dini ngayi'ma na kummakia Yesu, "Buli,
uyangwali kili'be? Bandu ba bakong'ondelya ki'li' bu'kana na wenga?"
63 Lakini Yesu ngatama liki. Mpi'ndo wa dini ngammakia, "Ulape kwa
lina lya Nnu'ngu' ywabile nkoti panga ulu'a kutubakia kweli. Buli, wenga
wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu'?"
64 Yesu ngammakia, "Wenga ngaulongei. Lakini nimmakianga, tum-
bulya nambi'yambi' mwalu'a kummona Mwana wa Mundu atami kum-
malyo ga yu'lu' Bwana Mwene Makakala, kauluka bu'ka kumaunde ga
kunani."
65 Apo mpi'ndo ywa dini ngapapwana magu'bo gake no baya,
"Atikupulu! Tupala ukong'ondeli wi'ngi' kai'? Linga, nambi'yambi'
mwenga muyu'wine ayo kupulu yake.
66 Mwenga mwibona buli?" Bembe ngabannyangwa, "Apalikwa waa!"
67 Bu'kapo ngabammunia mmata kuminyo, ngabanku'mbwa ngondi, na
bi'ngi' baabile kabanku'mbwa mapande,
68 kababaya, "Wenga wa Kilisitu, ummaye nyai ywakuku'mbwile!"

Petili ankana Yesu
(Mal 14:66-72, Luk 22:56-62, Yoa 18:15-18,25-27)

69 Petili atami panja muluwa. Ntumisi yumo nnwawa ngannyendelya
na kummakia, "Wenga waabile pamope na Yesu ywa ku Galilaya."
70 Petili ngakana nnu'ngi' ya boti babaabile palu', kabaya, "Ndangiteli
ata lyo baya."
71 Paabile paniango kaapita, ntumisi ywi'ngi' nnwawa ngammona,
ngaabakia balu' babaabile palu', "Mundu yu' abile pamope na Yesu ywa
ku Nasaleti."
72 Petili ngakana kai' kwa kilapo, kabaya, "Nintangiteli mundu yu'!"
73 Bu'ka pa masaa masene, balu' babaayi'mi palu' bannyendeli Petili,
ngabammakia, "Kakape wenga ngawa yumo ywabe, kwa mwanjaa
nnongelo wako ukupanga utanganikwe."
74 Apo Petili ngatumbwa kwilani no lapa kabaya, "Nintangiteli mundu
yu'!" Papalu'palu' njogolo ngabi'ka.
75 Petili ngaku'mbu'kya mayi'gi'yo galu' gaabakiyilwe na Yesu, "Li'no,
kilo kapala bi'ka njogolo, waalu'a nikana mala itatu." Bai ngapita panja,
ngali'la kwa lwu'ngu' muno.

27

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mal 15:1, Luk 23:1-2, Yoa 18:28-32)

1 Pakusile, api'ndo ba dini boti na api'ndo ba bandu baatisikisana li'nga
bapate ndi'la ya kummulaga Yesu.
2 Ngabantaba pingwi, ngabantola na kunkamukiya kwa Pilato, mpi'ndo
ywa nkoa.

Kiwo sa Yuda
(Mat 1:18-19)

3 Apo Yuda ywembe ngaywaansongile Yesu, paabweni panga bayomwile
kumuukumu Yesu, ngayuta no ki'li'bu'ya ipande yoti salasini ya mbanje
yaapeyilwe na alongosi ba api'ndo ba dini na api'ndo ba bandu.
4 Ngabaya, “Ngosite kwa kumpiya mundu yu' ywangali likosa abulag-
ilwe.” Lakini bembe ngababaya, “Likowe lyo litu twenga lili, alyo lyako
wamwene!”
5 Bai, Yuda ngaitaikulya yi'lu' ipande ya mbanje munyumba ya Nnu'ngu',
naywembe ngayenda kwiku'ngi'la.
6 Api'ndo ba dini ngabatondwa yi'lu' ipande ya mbanje, kababaya,
“Mbanje yi' ipwaikali bi'ka mulisanduku lya mabi'ko ga munyumba ya
Nnu'ngu', kwa mwanjaa mbanje yi' ipatikine kwa ndi'la yo bulagilwa
mundu.”
7 Bai, bu'ka po sikisana, ngabaamwa tumya mbanje yi'lu' kwo pi'ma
Nng'unda wa Bwiba, li'nga waapange nng'unda wo sikya ageni.
8 Kwa nyo, mpaka li'no nng'unda wo ukemelwa Nng'unda wa Myai.
9 Kwa nyo mayi'gi'yo ga nnondoli ywa Nnu'ngu' Yelemia ngagatimya,
“Baatweti ipande salasini ya mbanje, bu'kana na bei yayaabi'kilwe na
bandu ba Isilaili, bu'kana na ywembe,
10 ngabapi'ma nng'unda wo bwiba, kati mu'lu' Bwana mwaanilagile.”

Pilato ampekeseni Yesu
(Mal 15:2-5, Luk 23:3-5, Yoa 18:33-38)

11 Yesu ngabannyi'mi'ka nnu'ngi' ya mpi'ndo ywa nkoa, ngannaluya,
“Buli wenga ngawa Nkulungwa wa Ayahudi?” Yesu ngammakia, “Wenga
ngawaubaya.”
12 Lakini api'ndo ba dini na api'ndo pabaabile kabansitakya, aayangwili
kili'be.
13 Kwa nyo Pilato ngannaluya, “Buli uyu'wali makowe aga goti gabakusi-
takya?”
14 Lakini Yesu aayangwili ata kili'be simo, ata aywo mpi'ndo ywa nkoa
ngasangala muno.

Yesu apeyelwa ukumu ya kiwo
(Mal 15:6-15, Luk 23:13-25, Yoa 18:39-19:16)

15 Kila nsimu wa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, mpi'ndo ywa nkoa aai na
mimu ya kwayu'gu'lya Ayahudi ntabilwe yumo ywabampala.
16 Pamasu'ba go kwaabile na ntabilwe ywaayu'wanike muno, lina lyake
Balaba.
17 Kwa nyo bandu pabaakongolekine, Pilato ngaalaluya, “Mupala nin-
nyu'gu'li ywaku' muabi'li' ba, Balaba au Yesu ywakemelwa Kilisitu?”
18 Aabaite nyo kwa mwanjaa aatangite panga baankamukiye Yesu
kasake kwa kitumbu sa bwigu bai.
19 Pilato paabile atami pakiti'gu' sa ukumu, nnyumbowe ngampelekya
abali panga, “Kaneube na likowe lyolyoti kwa mundu yu' ywangali kipi'li',

kwa mwanjaa li'no nipatike ngu'su'mbu' muno mumaloto kwa kitumbu sa mundu yu'."
20 Lakini api'ndo ba dini na api'ndo ngabaasopa bandu panga balu'be
Balaba ayu'gu'li'lwe, na Yesu abulagilwe.
21 Mpi'ndo wa nkoa ngaalaluya, "Mupala ninnyu'gu'li ywaku' mwa abi'li'
ba?" Ngabannyangwa, "Balaba!"
22 Pilato ngaalaluya, "Bai, nipange buli kwa ayu' Yesu ywakemelwa
Kilisitu?" Boti ngabayangwa, "Abambilwe!"
23 Pilato ngalaluya, "Kwa kitumbu saku'? Apangite likosa lyaku'?" Lakini
bembe ngabayongeya panga ndu'ti, kababaya, "Abambilwe!"
24 Pilato paibweni akombwali panga likowe lyolyoti na puyo yendey-
ongekeya, ngatola masi' no uluwa maboko gake nnu'ngi' ya bandu boti,
kabaya, "Nenga lawama ntu'pu' kwa kiwo sa mundu yu', myai yake yalu'a
baa kwinu mwabene."
25 Bandu boti ngababaya, "Myai yake na ibe kasitu na kwa bana bitu!"
26 Apo Pilato ngaayu'gu'lya Balaba bu'ka munyumba ya atabilwe, no
bu'ka pakunku'bata Yesu mikwasu, ngampiya abambilwe.

Asikali bansalanga Yesu
(Mal 15:16-20, Yoa 19:2-3)

27 Bu'kapo asikali ba mpi'ndo ywa nkoa ngabampeleka Yesu kunyumba
ya liwali, na kipi'nga sabe soti ngakikongolekana, kunti'li'ta.
28 Ngabammula ngu'bo yake na kunng'walika nganju ya lukanda lwa
sambalau.
29 Ngabalu'ka kapiya ya mimimwa, ngabang'walika muntwe.
Ngabammi'kya nnai muluboko lwake lwammalyo, no kilikita nnu'ngi'
yake kabansalanga kwo baya, "Ukayumuka, nkulungwa wa Ayahudi!"
30 Ngabammunia mmata, no tola wu'lu' nnai, ngabanku'mbu'lya nawo
muntwe.
31 Bu'ka pakunsalanga, ngabammula yi'lu' nganju, ngabang'walika
nganju yake, bu'kapo ngabampeleka li'nga kummamba.

Yesu endabambilwa
(Mal 15:21-32, Luk 23:26-43, Yoa 19:17-27)

32 Pabaabile kabayenda, ngabankolya mundu yumo lina lyake Simoni,
mwenekaya wa Kulene, ngabanni'ndi'li'lya aupu'twe wu'lu' nsalaba wa
Yesu.
33 Pabaaikite pandu papakemelwa Golgotha, lombolya Pandu pa Li-
pakala lya Ntwe.
34 Apo ngabampeya Yesu divai yaiyangabanike na kikaa li'nga anywe,
lakini paipayite, ngakana nywa.
35 Pabayomwi kummamba, ngababagana ngu'bo yake kwa kwipangya
mpumbe.
36 Bu'kapo ngabatama na kunni'ndi'la.
37 Panani ya ntwe wake ngababi'ka maandiko gagabaya kitumbu so
sitakilwa kwake gagaandikilwe, "Ayu' Yesu, nga Nkulungwa wa Ayahudi."
38 Apokonyoli abi'li' baabambilwe pamope nakwe, yumo kunki'ya na
ywi'ngi' kummalyo.
39 Bandu babaabile kabapi'ta palu' ngabampwi'wa ku'no kabatikatika
mitwe yabe kwa kunsalawa,
40 kababaya, "Wenga! Ka ngawipunage kobaya, uwesa kwisengwana
nyumba ya Nnu'ngu' na kwisenga kwa masu'ba gatatu? Nambi'yambi'

wikosopoli wamwene! Mana kakape ngawa Mwana wa Nnu'ngu', uluka munsalaba!”
41 Nyinyonyo na api'ndo ba dini pamope na balimu ba salya na api'ndo ba bandu baatikunsalanga, kababaya,
42 “Aakosopoli bi'ngi', lakini kwikosopolya mwene akombwali! Ati' ywembe nga nkulungwa wa Ayahudi! Nambi'yambi' aulu'ke munsalaba li'nga na twani tumwu'bi'li.
43 Ywembe aamwu'bi'li Nnu'ngu' no baya ati' nga Mwana wa Nnu'ngu', bai, Nnu'ngu' ankosopoli mana ampendile.”
44 Nyinyonyo na balu' babaabambilwe pamope nakwe baatikupwi'wa.

Yesu awaa munsalaba
(Mal 15:33-41, Luk 23:44-49, Yoa 19:28-30)
45 Tumbulya saa sita mutwekati mpaka musaa tisa, lubi'ndu' lwawi'ki'li nni'ma woti.
46 Musaa tisa Yesu ngakemelya kwa lilobe liku'lu', “Eli, Eli, lema sabakitani?” Lombolya “Nnu'ngu' wangu', Nnu'ngu' wangu', mboni utenileka?”
47 Lakini bandu babaayi'mi palu' pabayu'wine nyo, ngababaya, “Ankema Elia.”
48 Popopo yumo ywabe ngabutuka yenda tola sifongo, ngasuya mukasiki, na kwibi'ka munnai li'nga kumpeya Yesu anywe.
49 Bi'ngi' ngababaya, “Bai, munneke, tulole mana aywo Elia alu'a isa kunkosopolya.”
50 Bai, Yesu ngali'la kai' kwa lilobe liku'lu' no yomoka.

51 Na saa yi'yi'lu'yi'lu' panjia ya nyumba ya Nnu'ngu' yapapwike ipande ibi'li', tumbulya kunani mpaka pai'. Nnendemo wa nni'ma ngaupitya na mipi'mbi' yaatipuanika,
52 masiko ngagaumukuka na bandu bambone babawile bayi'ki'tilwe na Nnu'ngu', ngabayu'yi'lwa,
53 ngabapita mumasiko, no bu'ka po yu'ka kwa Yesu, ngabayingya mu Yelusalemu, ngababonekana na bandu bambone.

54 Bai, yu'lu' mpi'ndo ywa asikali pamope na balu' babaabile ka-banni'ndi'la Yesu pabaubweni nnendemo wa bwi' na galu' makowe gagapitile, ngabayogopa muno, no baya, “Kakape mundu yu' aabile Mwana wa Nnu'ngu'!”
55 Pandu po paabile na alwawa bambone babaammi'ngi'yage Yesu na kuntumikia. Alwawa bo, baayi'mi kuutalu kabalingulya goti gagaabile kagapangika.
56 Nkati yabe baabile Malia Makatalena, Malia mau' babe Yakobi na Yusupu, pamope na mau' babe bana ba Zebedayo.

Sikilwa kwa Yesu
(Mal 15:42-47, Luk 23:50-56, Yoa 19:38-42)
57 Paiikite kitamwiyo, ngaisa mundu yumo tayili mwenekaya wa Alimataya, lina lyake Yusupu. Naywembe aai mwanamasi' wa Yesu.
58 Ngannyendelya Pilato li'nga kunnu'ba ntwi wa Yesu. Pilato ngaa-mulisa apeyelwe.
59 Yusupu ngautola wu'lu' ntwi, ngaubilingilya musanda yaipeletike,
60 ngaubi'ka nkati ya lisiko lyake lyayambi' lyaaliyi'mbite mumpi'mbi'. Bu'kapo ngayigala nniango wa lisiko kwo imbilikiya liwe liku'lu', na kwibu'kya.

61 Malia Makatalena na yu'lu' Malia ywi'ngi' baabile batami kabalinga kulisiko.

Lisiko lyendali'ndi'li'lwa

62 Pammalau' yake, lyaai lisu'ba lyaliegelyage bi'ka wiso Sabato, Api'ndo ba dini na Mafalisayo ngabannyendelya Pilato
63 no baya, “Bwana, tuku'mbu'kile panga yu'lu' nkongi paabile balo mwu'mi aabaite, ‘Masu'ba gatatu bu'ka po waa kwangu', naalu'a yu'ka.’
64 Kwa nyo uamulise lisiko lili'ndi'li'lwe mpaka lisu'ba lyenetatu, li'nga banamasi' bake baakane yiba yi'ga yake na kwabakia bandu panga ateyu'ka. Ubu'su' wu'no wa kuundi'la waalu'a nyata muno kulikoni wu'lu' waulongolile.”
65 Pilato ngaabakia, “Mutole asikali, mukali'ndi'le lisiko kati mwa-muwesa mwabene.”
66 Kwa nyo ngabayenda na ali'ndi'li, li'nga kulili'ndi'la lisiko, ngabayi'ya muhuli mu li'lu' liwe no bi'ka asikali kwa uli'ndi'li nku'lu'.

28

Yu'ka kwa Yesu
(Mal 16:1-10, Luk 24:1-12, Yoa 20:1-10)

1 Bu'ka pa Sabato lisu'ba lya jumapili kindai' bulabula, Malia Makatalena na yu'lu' Malia ywi'ngi', baayi'i kulilingulya lisiko.
2 Imukya, ngakupitya nnendemo nku'lu' wa bwi', na malaika wa Bwana ngauluka bu'ka kunani, ngaliimbilikiya pambwega li'lu' liwe na kulitamya.
3 Kuminyo ya aywo malaika kwaabile kati njai, na magu'bo gake gaabile mauu muno.
4 Balu' ali'ndi'li ba lisiko baatiyogopa muno, ngabalendema no baa kati baatiwaa.
5 Yu'lu' malaika ngaabakia balu' alwawa, “Kanemuyogope, kwa mwan-jaa nitangite panga mumpala Yesu ywaabambilwe.
6 Ntu'pu' pano, kwa mwanjaa ayu'kite kati mu'lu' mwaabaite. Mwisange samulole pandu pabanng'onjike.
7 Bai, muyende kiyu'ngu'ya mukaabakie banamasi' bake, ‘Ayu'kite bu'ka kuuwi'li, naywembe alu'a kunnongolya yenda ku Galilaya. Akwo ngamwaalu'a kummona.’ Aya, niyomwile kummakia.”
8 Abo alwawa ngabapita kiyu'ngu'ya mulisiko, babi na bwoga na pulaa ngu'lu', ngababutuka yenda kwabakia banamasi' bake abali yo.
9 Popopo, ngabakwembana na Yesu, ngabaya, “Mukayumuka.” Balu' alwawa ngabamwegelelya na kunkamwa magu'lu' gake, ngabankilikitya.
10 Bu'kapo Yesu ngaabakia, “Kanemuyogope! Muyende mukaabakie alongo bangu' bayende ku Galilaya, na akwo bakanibona.”

Abali ya ali'ndi'li ba lisiko

11 Balu' alwawa pabaabile kabayenda, bi'ngi' ba ali'ndi'li ba li'lu' lisiko, baayi'i kukilambo kwapeya abali api'ndo ba dini bu'kana na makowe goti gagaapitike.
12 Bai, ngabakwembana na api'ndo ba dini pamope na api'ndo ba bandu no yi'ki'tyana. Ngabaapeya balu' asikali mbanje yambone,
13 kabaaking'indya kababaya, “Mwenga mwabaye nya, ‘Banamasi' bake baaisi kilo twenga tugonjike, ngabannyiba.’
14 Na mpi'ndo ywa nkoa mana aayu'a abali yi', twenga twaalu'a longela nakwe na kummu'ya kyukala, li'nga mwenga mwaakane pata tabu.”

15 Kwa nyo balu' ali'ndi'li ngabatola yi'lu' mbanje, no panga kati
mwabayi'ganilwe. Abali yo ngaiyu'wanika kwa Ayahudi mpaka li'no.

Yesu aapitya banamasi' bake
(Mal 16:14-18, Luk 24:36-49, Yoa 20:19-23, Mako 1:6-8)
16 Balu' banamasi' ku'mi na yumo ngabayenda ku Galilaya kukitu'mbi'
saalagile Yesu.
17 Nabembe pabaamweni ngabankilikitya, lakini bi'ngi' babe baabi na
kyukala nakwe.
18 Yesu ngaisa papipi nabo, na kwabakia, “Nipeyilwe utawala woti wa
kunani na padunia.
19 Bai, mwayendeli bandu boti li'nga bapate panga banamasi' bangu', na
kwabatisa kwa lina lya Tati', na Mwana na Loo Mpeleteu,
20 Mwayi'gane kugayu'wa makowe goti ganinnagile mwenga. Na
mutange panga nenga nibile pamope na mwenga masu'ba goti, ata
kuundi'la ya dunia.”

Maluko
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Maluko

Maalo ga Yoani Ywabatisage
(Mat 3:1-12, Luk 3:1-18, Yoa 1:19-28)

1 Pano nga paitumbwa abali inannoga ya Yesu Kilisitu, Mwana wa
Nnu'ngu'.
2 Yaatumbwi kati mwaiandikilwe mukitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu'
Isaya.
"Nnu'ngu' aatibaya, 'Lola, nintuma ntumisi wangu' akulongoli,
ywaalu'a kubi'kya wiso ndi'la yako.'
3 Lilobe lya mundu liyu'wanika kulupu'ngu'ti',
'Mummi'ki wiso Bwana ndi'la yake,
mugolwe simbasimba yake.' "
4 Yoani Ywabatisage aabonekine kulupu'ngu'ti', ngaala panga bandu
banng'alambuki Nnu'ngu' no batisilwa li'nga basamilwe masambi gabe.
5 Bandu bu'ka ku nni'ma wa Yudea yoti na benekaya boti ba ku
Yelusalemu baatikunnyendelya, ngabaungama masambi gabe, naywembe
ngaabatisa mulibi'ndi' lya Yordani.
6 Yoani aabile aweti ngu'bo yaitengenesilwe kwa mandenga ga ngamia
na lunga lwa liki'ngo. Kilyo sake saai njige na busi wa mmwitu.
7 Naywembe aatiala kabaya, "Bu'ka pangu', aaisa mwene makakala
kulikoni nenga, ata ne nipwaikali lita undwa ngoi ya ilatu yake.
8 Nenga nimmatisa kwa masi', lakini ywembe alu'a kummatisa kwa Loo
Mpeleteu."

Batisilwa no payilwa kwa Yesu
(Mat 3:13-4:11, Luk 3:21-22, 4:1-13)

9 Masu'ba go, Yesu aaisi bu'ka ku Nasaleti kunkoa wa Galilaya, nga-
batisilwa na Yoani mulibi'ndi' lya Yordani.
10 Paapitike mumasi' bai, ngaakubona kunani kupuwanike na Loo
Mpeleteu kamuulukya panani yake kati ngunda.
11 Lilobe ngaliyu'wanika bu'ka kunani, "Wenga nga wa Mwana wangu'
wanikupendile, ninogelilwe nawenga."
12 Popopo Loo Mpeleteu ngannongoya ayende kulupu'ngu'ti',
13 ngatama kwo masu'ba alubaini kapayilwa na Ibilisi. Aabile kwo
pamope na inyama ya mmwitu, nabembe malaika ngababaa kabantu-
mikia.

Yesu akema alobi nsese
(Mat 4:12-22, Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Yoani paabile muutabilwe, Yesu aayi'i ku Galilaya ala abali inannoga
ya Nnu'ngu' kabaya,
15 "Nsimu wawalondolilwe utimile, na Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile.
Munng'alambuki Nnu'ngu' na kwiu'bi'lya abali inannoga!"
16 Yesu paabile kapi'ta mbwega ya litanda liku'lu' lya ku Galilaya,
aabweni alobi abi'li' Simoni na Andelea nnunawe kabaloba omba kwa
lupi'li'li'. 17 Yesu ngaabakia, "Mungi'ngame nane nalu'a kumpanga
mwaalobi ba bandu."
18 Popopo ngabaileka mbi'li'li' yabe na kunki'ngama.

19 Paayi'i nnu'ngi' pasene aabweni Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo.
Nabembe baai mungalaba kabanogeya mbi'li'li' yabe.
20 Popopo Yesu ngaakema, nabembe ngabaaleka tati' babe mungalaba
pamope na apangakasi na kunki'ngama.

Mundu mwene moka
(Luk 4:31-37)

21 Ngabaika kukilambo sa Kapernaumu, na palyaaikite lisu'ba lya
Sabato, Yesu ayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' no tumbwa yi'gana.
22 Bandu boti pabannyu'wine baatisangala muno kwa mayi'gano gake,
mwanjaa aayi'gineli kati balimu ba salya ya Musa, ila kati ntawala.
23 Popopo mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ngapitya mundu
mwene moka katu'ndu'bi'ya lilobe,
24 "Ubile na ki'li' na twenga, wenga wa Yesu wa ku Nasaleti? Buli, wisi?
Nikutangite wenga wanyai. Wenga nga wa Mpeleteu wa Nnu'ngu'!"
25 Yesu ngaankalipya yu'lu' moka kabaya, "Ndu'ti! Ummu'ke mundu
yu'."
26 Bai, aywo moka ngaantikatika mundu ywo, bu'kapo ngali'la kwa lilobe
liku'lu', ngammu'ka.
27 Bandu boti baatisangala, ngabalaluyana, "Aga nga makowe gani? Buli,
nga mayi'gano gayambi'? Mundu yu' abi na amuli yo amulisa ata moka,
nagembe gendakunnyu'wa!"
28 Abali ya Yesu ngaiyu'wanika kwa kiyu'ngu'ya mu Galilaya yoti.

Yesu atepwa bandu baingi
(Mat 8:14-17, Luk 4:38-41)

29 Ngabapita munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' no yenda ntawalia
mpaka kasabe ki Simoni na Andelea, Yakobi na Yoani baayi'i pamope nabo.
30 Bai, mau' yumo, nkiwe Simoni aai pakindanda kaminya oma ngali'.
Yesu paikite bai, ngabammakia abali yo.
31 Yesu ngannyendelya aywo mau' na kunkamwa luboko,
ngantu'ndu'bi'ya. Yi'lu' oma ngayu'yu'ki'lwa, ngatumbwa kwatumikia.
32 Kitamwiyo, lisu'ba paliswikite, ngabannetya Yesu atamwe boti na
bandu babaalobi moka.
33 Bandu boti ba kilambo si'lu' ngabakongolekana paniango.
34 Naywembe Yesu ngaatepwa bandu bambone babaabile na matamwe
mbali'mbali', agabi'ngite moka maingi. Lakini aagayi'ki'tiyeli longela
kili'be kwa mwanjaa baai bantangite panga ywembe nga nyai.

Yesu aala ku Galilaya
(Luk 4:42-44)

35 Pammalau' yake bulabula, Yesu aatiyumuka no bu'ka yenda pandu
pakiyi'ki'ya li'nga sali.
36 Simoni na aine ngabayenda kumpala.
37 Pabankolile, ngabammakia, "Bandu boti bendakupala."
38 Yesu ngaabakia, "Tubu'ke kuilambo yi'ngi' ya papipi nikaale kwo kai',
kwa mwanjaa niisi kwa kitumbu so."
39 Bai, ngayenda kila pandu akwo ku Galilaya kaala mumayumba ga
kunnu'ba Nnu'ngu' no bi'nga moka.

Yesu antepwa mundu mwene matana
(Mat 8:1-4, Luk 5:12-16)

40 Mundu yumo mwene matana annyendeli Yesu, ngakilikita, ngannu'ba,
"Mana upendile, wendakombwa kunitepwa li'nga nipeleteke!"

41 Yesu ngammi'kya kiya, ngagolwa luboko lwake, ngankunywa na
kummakia, “Mbala upeleteke.”
42 Popopo mundu ywo ngayu'yu'ki'lwa galu' matana, naywembe
ngapeleteka.
43 Bu'kapo Yesu ngankwi'li'ka abu'ke kiyu'ngu'ya kwa kummakia,
44 “Pi'kania, kaneummakie mundu ywoywoti likowe li'no. Ila uyende
ukailaye kwa mpi'ndo ywa dini na ukapiye salaka kwo peleteka kwako,
kati mwaamulise Musa kong'ondelya panga utepulilwe.”
45 Lakini aywo mundu ngayenda no tumbwa bambia makowe go kila
pandu no baya makowe gambone. Kwa nyo, Yesu akombwili kai' yingya
mukilambo sosoti mpu'la, aapalikwe tama panja pandu pakiyi'ki'ya. Ata
nyo, bandu ngabannyendelya bu'ka kila lwingo.

2

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mat 9:1-8, Luk 5:17-26)

1 Bu'ka pa masu'ba nsi'si', Yesu aki'li'bu'ki ku Kapernaumu, bandu
ngabayu'wa panga aabile pakaya.
2 Bandu bambone ngabakongolekana palu', tumbulya nnyumba mpaka
paniango. Yesu paabile kaalya mayi'gi'yo ga Nnu'ngu',
3 bandu nsese bannetike mundu yumo ywatombolwike abile mpu'tu'lwa
mulikai.
4 Kwa kitumbu sa uyolou wa bandu, bakombwili kumpeleka papipi na
Yesu. Bai, ngabaotwa mwagala wawaabile panani ya Yesu. Pabaabile
bapatike lipala, ngabamweleya aywo mundu.
5 Yesu paabweni imani yabe ngangamau, ngammakia yu'lu' mundu
ywatombolwike, “Mwana wangu', usamilwe masambi gako.”
6 Bi'ngi' ba balimu ba salya ya Musa babaabile batami palu' ngabagania
mumyoyo yabe,
7 “Akombwabuli baya nyo? Ankupulu Nnu'ngu'! Ntu'pu' mundu
ywakombwa samya sambi ila Nnu'ngu' kisake.”
8 Popopo Yesu ngakwipwa maganiyo gabe, ngaabakia, “Mboni mugania
nyo mumyoyo yinu?
9 Nga lyaku' lyalibile kwani muno, kummakia mundu yu' ywatombol-
wike, ‘Usamilwe masambi gako,’ au kummakia, ‘Uyi'me! Utole likai lyako
utyange’?
10 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na utawala
wa kwasamya bandu sambi padunia.” Apo ngammakia aywo mundu
ywatombolwike,
11 “Nikubakia uyi'me, utole likai lyako uyende kasako!”
12 Popopo, bandu boti baabile kabannola aywo mundu mwayi'ma, tola
likai lyake no bu'ka. Boti ngabasangala na kunkwi'ya Nnu'ngu' kababaya,
“Tunalibonali likowe kati li'no.”

Lawi endakemelwa
(Mat 9:9-13, Luk 5:27-32)

13 Yesu ayi'i kai' mbwega ya litanda liku'lu' lya Galilaya. Lipi'nga lya
bandu ngalinnyendelya, naywembe ngatumbwa kwayi'gana.
14 Paabile kapi'ta, ngammona Lawi, mwana wa Alufayo, atami muopisi
ya alonga koli. Yesu ngammakia, “Ungi'ngame.” Lawi ngayi'ma,
nganki'ngama.

15 Yesu paabile kalya munyumba ya Lawi, alonga koli baingi na bene
sambi baabile kabalya pamope naywembe na banamasi' bake, kwa
mwanjaa kwai na bandu baingi babaabile kabanki'ngama.
16 Bai, bi'ngi' ba balimu ba salya babaabile Mafalisayo baamweni Yesu
kalya pamope na alonga koli na bene sambi. Ngabaalaluya banamasi'
bake, "Kwa mwanjaa buli alya pamope na alonga koli na bene sambi?"
17 Yesu paayu'wine, ngaabakia, "Bandu bene ukoto bapalali nng'anga,
babampala nng'anga balu' bababile atamwe. Niisili kwakema bandu
anogau ila bene sambi."

Likowe lyo bu'kana no punga
(Mat 9:14-17, Luk 5:33-39)

18 Banamasi' ba Yoani Ywabatisage na Mafalisayo baabile kabapunga.
Bai, bandu ngabaisa kunnaluya Yesu, "Kwa mwanjaa buli banamasi' ba
Yoani na ba Mafalisayo bendapunga lakini banamasi' bako bapungali?"
19 Yesu ngayangwa, "Buli, babakokilwe kulisengele bapalikwa punga
ku'no babile pamope na nkobeki? Pababaa pamope na nkobeki bapalik-
wali punga.
20 Lakini nsimu walu'a ika wo bu'yi'lwa nkobeki kwa akokelwe, na nsimu
wo ngapabalu'a punga.
21 "Ntu'pu' mundu ywabi'ka kibamba sayambi' mungu'bo ngona. Mana
apangite nyo kibamba sayambi' sapopwana ayo ngu'bo ngona, no pop-
wanika kwake kwamambulya muno.
22 Wala bandu bayi'yali divai yayambi' mumapu'tu' magona. Mana
bapangite nyo divai yalu'a puwana ago mapu'tu', na yembe divai pamope
na mapu'tu' yaalabika. Divai yayambi' iyi'yi'lwa mumapu'tu' gayambi'!"

Makowe ga Lisu'ba lya Sabato
(Mat 12:1-8, Luk 6:1-5)

23 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aabile kapi'ta mumigunda
ya ngano. Banamasi' bake ngabatumbwa ti'kwa yeyo ya ngano.
24 Bai, Mafalisayo ngabammakia Yesu, "Lola, mwanjaa namani bana-
masi' bako bapanga likowe lyalikanilwa lisu'ba lya Sabato?"
25 Yesu ngaayangwa, "Buli, munasomali mwaapangite Daudi pamope na
aine pabaabile na njala?
26 Abiatali paabile mpi'ndo nku'lu' ywa dini, Daudi aayingi munyumba
ya Nnu'ngu' no lya makati mapeleteu na kwapeya aine. Yayi'ki'tilweli
mundu lya makati go, ila api'ndo ba dini bai."
27 Bai Yesu ngaabakia, "Lisu'ba lya Sabato lyabi'kilwe kwa bandu, na
kwenda bandu baabi'kilwe kwa lisu'ba lyo lili.
28 Kwa nyo, Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato."

3

Yesu antepwa mwene luboko lwalutombolwike
(Mat 12:9-14, Luk 6:6-11)

1 Yesu aayingi kai' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' na amo kwaabile
na mundu yumo mwene luboko lutomboloka.
2 Mafalisayo baabile kabanni'nda bammone kantepwa mundu ywo
lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi, li'nga kunsitakya.
3 Yesu ngammakia yu'lu' mundu mwene luboko lutomboloka, "Wise
pano pakatikati."
4 Bu'kapo ngaalaluya, "Salya yendayi'ki'ti'a panga manogau au maakau
lisu'ba lya Sabato? Tepwa au bulaga?" Lakini bembe baayangwili kikowe.

5 Yesu ngaabu'nju'lya minyo kwa nyongo kanyopa kwa kitumbu sa
unonopau wa myoyo yabe, ngammakia yu'lu' mundu, “Golwa luboko
lwako.” Ngalugolwa na lwembe ngalupanga lukoti.
6 Popopo Mafalisayo ngabapita panja, panga kitamo pamope na bandu
ba kipi'nga sa Helode li'nga pala ndi'la ya kummulaga Yesu.

Kipi'nga sa bandu mbwega ya litanda liku'lu'

7 Yesu pamope na banamasi' bake ngababu'ka yenda mbwega ya litanda
liku'lu' lya Galilaya, na kipi'nga kiku'lu' sa bandu satikunki'ngama. Bandu
bo baaumi Galilaya, Yudea,
8 Yelusalemu, Idumea, kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani, Tilo na Sidoni.
Bandu bo baingi bannyendeli Yesu kwa kitumbu baayu'wine makowe
maingi gaagapangite.
9 Yesu ngaabakia banamasi' bake bammi'ki wiso ngalaba yimo li'nga
kipi'nga sa bandu sakane kumpapania.
10 Aatikwatepwa bandu baingi, na atamwe bambone babaabile kabam-
papania li'nga bankunywe.
11 Na bandu babaalobi moka baatu'i pai' kila pabaamweni Yesu
kabau'bu'ya malobe, “Wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'.”
12 Lakini Yesu ngagaamulisa kwa ukali' panga kanebannyu'waniye kwa
bandu.

Yesu asawa atumilwe ku'mi na abi'li'
(Mat 10:1-4, Luk 6:12-16)

13 Yesu au'bwike kukitu'mbi', ngaakema bandu baapalike nabembe
ngabannyendelya.
14 Ngaasawa bandu ku'mi na abi'li' nkati yabe, li'nga atame nabo na
kwatuma ala,
15 na kwapeya uweso wo bi'nga moka.
16 Bai, ku'mi na abi'li' babaasaulilwe nga aba Simoni (ywaapeyilwe na
Yesu lina lya Petili),
17 Yakobi na Yoani bana ba Zebedayo (Yesu aapei lina lya Boanerge
lombolya kwake, “Bana ba njai”),
18 Andelea, Pilipi, Batolomayo, Matei, Tomasi, Yakobi mwana wa Alufayo,
Tadei, Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti na
19 Yuda Isikalioti yu'lu' ywaansongi Yesu.

Yesu na Belisebuli
(Mat 12:22-32, Luk 11:14-23, 12:10)

20 Bu'kapo Yesu ayi'i kasake. Bandu bambone baatikongolekana kai',
kwa kitumbu so ywembe na banamasi' bake baakombwili ata lya kilyo.
21 Bai, alongo bake pabaayu'wine makowe go ngabayenda kuntola kwa
mwanjaa babayage panga ai na lilalu'.
22 Nabembe balimu ba salya babaabu'i ku Yelusalemu ngababaya, “Ai
na Belisebuli! Agabi'nga moka kwa makakala ga mpi'ndo wa moka.”
23 Apo Yesu ngaakema na kwabakia kwa ngongo, “Ibilisi akombwabuli
kwibi'nga mwene?
24 Mana ipangite utawala gumo ubaganike iku'ta iku'ta, utawala wo
waalu'a kondali.
25 Kai' mana ipangite alongo bamo babaganike iku'ta iku'ta, ulongo wo
waalu'a kondali.
26 Bai manaitei utawala wa Ibilisi ubaganike iku'ta iku'ta waalu'a
kondali, na wayomoka.

27 “Lakini ntu'pu' mundu ywakombwa kuitangya nyumba ya mwene
makakala na kumpokonywa mali yake, ila ipalikwa wi'ti' antabe aywo
mundu mwene makakala, bu'kapo ngapaalu'a kombwa kumpokonywa
ili'be yake.
28 “Kakape nimmakianga, bandu baasamilwanga masambi gabe goti na
ata mayi'gi'yo gabe ga kupulu,
29 lakini ywalongela maakau kwa Loo Mpeleteu, asamilwali katu, aywo
ai na ukumu ya sambi yangayomoka.”
30 (Yesu aalongei go kwa kitumbu baabile kababaya panga, “Ai na
moka.”)

Mau' na anunabe Yesu
(Mat 12:46-50, Luk 8:19-21)

31 Mau' bake Yesu na anunabe baaikite palu', ngabayi'ma panja na
kuntuma mundu yenda kunkema.
32 Bandu bambone baatami po kabanti'li'ta. Bai, ngabammakia, “Lola,
mau' bako na anunabo bai panja, bapala kukubona.”
33 Yesu ngaayangwa, “Mau' bangu' na anunangu' nga kinyai?”
34 Apo ngaalola bandu babanti'li'tike kabaya, “Lolange, mwenga nga
mwakina mau' bangu' na mwakina nnunangu'!
35 Mundu ywoywoti ywapanga gapala Nnu'ngu', aywo nga nku'lwangu',
nnu'mbwangu' na mau' bangu'.”

4

Lukongo lwa mpandi
(Mat 13:1-9, 8:4-8)

1 Yesu atumbwi yi'gana kai' abile mbwega ya litanda liku'lu' lya Galilaya.
Lipi'nga liku'lu' lya bandu baakongolekine papipi nakwe, kwa nyo
ngayingya mungalaba no tama. Bandu boti ngababa batami kuuyu'mu',
mbwega ya litanda liku'lu'.
2 Yesu aayi'ganie makowe gambone kwa ngongo, na mumayi'gano gake
aabakiye,
3 “Mupi'kaniange! Mpandi yumo aayi'i panda mbeyu.
4 Paabile kamisa, mbeyu yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la na iyuni ngabaisa
sonywa.
5 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pamaliwe pangali ukando wambone, mbeyu yo
yasi'yiteli balika kwa mwanjaa ukando wo wayendekiyeli.
6 Lilumu palyaibalile muno mitombo yo ngaiyu'ma, kwa mwanjaa ngi'ga
yake yatotili mubwi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pakatikati ya mimimwa, na mimimwa yaatiku'la
na mitombo ngaitola kikolo mpaka yaakombwili yela.
8 Yi'ngi' yatu'mbu'ki paukando unannoga yaatibalika no ku'la no piya
mauno, yimo nombo salasini, yimo sitini na yi'ngi' mya.”
9 Bu'kapo ngaabakia, “Mwene makutu go yu'wa na ayu'we!”

Mabinio ga ngongo
(Mat 13:10-17, Luk 8:9-10)

10 Pabaabile kisabe, banamasi' ku'mi na abi'li' ba Yesu, pamope na bandu
babaabile mbwega yake, ngabannaluya mwailombolya ngongo yi'lu'.
11 Naywembe ngaabakia, “Mwenga muyaliwite kugatanga makowe
gangaumukulilwa ga Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini balu' bababile panja
babakiyilwa kila kili'be kwa ngongo,

12 li'nga
‘Kakape balole, lakini babonali.
Kakape bayu'we, lakini bakwipwali.
Mana buli bakanng'alambukya Nnu'ngu',
naywembe alu'e kwasamya.’ ”

Yesu aawanikia lukongo lwa mpandi
(Mat 13:18-23, Luk 8:11-15)

13 Bai Yesu ngaalaluya, “Buli, mwenga munatangali lukongo lu'no? Mwakombwabuli tanga lukongo lwi'ngi'?
14 Mpandi apanda liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
15 Mbeyu yaitu'mbu'ki mundi'la nga kati bandu babaliyu'wa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', lakini popopo Ibilisi endaisa na kulibu'ya liyi'gi'yo li'lu' lyalipandilwe nkati yabe.
16 Bandu bi'ngi' nga kati mbeyu yaipandilwe pa maliwe. Pabaliyu'wa liyi'gi'yo lyo bai, balipokya kwo napusika.
17 Lakini liyingilikali no bi'ka ngi'ga nkati yabe, balikamwa kwa masu'ba masene bai, na mana kupitike tabu au ngu'su'mbu' kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lyo, popopo baileka imani.
18 Bandu bi'ngi' nga kati mbeyu yaitu'mbu'ki pamimimwa. Nga kati balu' babaliyu'wa liyi'gi'yo lyo,
19 lakini bembe bagania muno makowe ga padunia yi'no, bautilwa no minyikia mali na tamaa mbali'mbali'. Ago goti ngagalipanga li'lu' liyi'gi'yo likombale no pu'ngwa makakala go panga kasi.
20 Lakini bi'ngi' nga kati mbeyu yaipandilwe muukando nnogau. Aba nga babaliyu'wa liyi'gi'yo, ngabalipokya no piya mauno. Bi'ngi' salasini, bi'ngi' sitini na bi'ngi' mya.”

Lukongo lwa kimuli sakiwi'ki'lilwe
(Luk 8:16-18)

21 Yesu ngayendelya kwabakia, “Buli, bandu bakoya kimuli nnyumba na kukiwi'ki'lya kitu'ndu' au kukibi'ka mmu'ngu'? Lili! Ila bakibi'ka papatu'ndu'bile.
22 Bai, kila sakiiyilwe salu'a bonekana, sakiwi'ki'lilwe salu'a umukulwa.
23 Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we!”
24 Ngaabakia kai', “Mupi'kani wiso! Kili'ngo si'si'lu'si'lu' samwali'ngya bandu bi'ngi' nga samwalu'a li'ngi'lwa kai' no yongekeyelwa.
25 Ywabile na kili'be alu'a yongekeyelwa, ywangali kili'be ata si'lu' sabile naso saatolelwa.”

Lukongo lwa mbeyu yaibalika

26 Yesu ngayendelya longela, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulandana na mundu ywapandike mbeyu munng'unda.
27 Masu'ba goti endegonja no yumuka na mbeyu yatibalika no ku'la. Lakini atangiteli panga ipangikabuli.
28 Ukando ngawipangia mitombo ku'la no piya yeyo. Ilongolya wi'ti' ipuka lyakapi, bu'kapo seyo na kuundi'la lunombo museyo.
29 Nombo yo mana ikelile, apo mundu atumbwa una kwa mwanjaa nsimu wo una wikite.”

Lukongo lwa mbeyu ya aladali
(Mat 13:31-32,34, Luk 13:18-19)

30 Kai' Yesu ngabaya, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' tuulandanie na ki'li'? Tuuawanikiye kati lukongo gani?

31 Ubile kati mbeyu ya aladali, mwaibile njene kulikoni mbeyu yi'ngi' yoyoti.
32 Lakini mana upandilwe no balika, upanga nkongo nku'lu'. Ndambi' yake ipanga ngu'lu' ata kiiyuni bendakombwa senga iyumba yabe mumwili wake.”
33 Yesu aalongei na bandu mayi'gi'yo gake kwa ngongo yi'ngi' yambone yaibile kati yo, bu'kana na mwabakombwi yu'wa.
34 Aalongeili nabo sosoti wangali tumya ngongo, lakini paabile na banamasi' bake bai aabile kaawanikia kila kili'be.

Yesu aamulisa kimbu'nga kikotoke
(Mat 8:23-27, Luk 8:22-25)

35 Lisu'ba lyolyolyo kitamwiyo, Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Tuloke litanda liku'lu' tuyende kwiyi'.”
36 Bai, ngabalileka lipi'nga li'lu' lya bandu na kumpu'twa Yesu mungalaba yaabile. Na mangalaba gi'ngi' gaatikunki'ngama.
37 Kimbu'nga kikali' satumbwi pukatya, mawi'mbi' ngagaiku'mbwa yi'lu' ngalaba na ngaitumbwa twi'lya masi'. 38 Yesu aabile nsu'gu' ya ngalaba, agonjike no yegekya ntwe wake pakiyegekyo. Bai, banamasi' ngabannyumuya na kummakia, “Mwalimu, utangite panga twenga twendawaa?”
39 Bai, ngayumuka ngaukalipya gu'lu' nsunga na kugaamulisa mawi'mbi', “Tama liki! Tu'ya!” Apo kimbu'nga ngakikotoka no tama liki.
40 Bu'kapo Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Mboni mwendayogopa? Buli, ntu'pu' imani?”
41 Nabembe ngabayogopa muno, ngababa kabalaluyana, “Ayu' nga nyai, ata nsunga na mawi'mbi' gendakunnyu'wa?”

5

Yesu abi'nga moka kwa mundu
(Mat 8:28-34, Luk 8:26-39)

1 Bai, ngabaika munni'ma wa Agelasi, kwiyi' ya litanda liku'lu'.
2 Yesu paaulwike bai mungalaba, popopo ngakwembana nakwe mundu yumo ywaalobi moka aumi kumasiko.
3 Mundu ywo atamage kumasiko na ntu'pu' mundu ywaakombwi kuntaba, ata kwa nyololo.
4 Baatikuntaba mundu ywo kwa pingwi na minyololo, lakini kila pabantaba, aatikwikutwana minyololo yo na kwiti'kwana pingwi yo, wala ntu'pu' mundu ywaakombwi kunkanikiya.
5 Kilo na muntwekati atamage kumasiko na muitu'mbi' kakemelya na kwitema kwa maliwe.
6 Paamweni Yesu kwa kuutalu, aatikummutukya no kilikita nnu'ngi' yake
7 kalongela kwa lilobe liku'lu', “Ubile na ki'li' nanenga, wenga wa Yesu, Mwana wa Nnu'ngu' ywabile panani ya ili'be yoti. Kwa lina lya Nnu'ngu' nikulu'ba kaneuniku'su'mbwe!”
8 (Aalongei nyo kwa mwanjaa Yesu ammakie, “Moka, mmu'ke mundu yu'.”)
9 Yesu ngannaluya, “Lina lyako wanyai?” Naywembe ngayangwa, “Lina lyangu' na ‘Yesi,’ lombolya twenga twabambone.”
10 Bu'kapo ngannu'ba Yesu panga kaneagabi'nge moka go munni'ma gu'lu'.
11 Na palu' pakitu'mbi' sa papipi paabile na lipi'nga lya magu'be kabaipalya ilyo.

12 Bai, ago moka ngagannu'ba panga, “Utuyi'ki'ti'e li'nga tukaayingi balu' magu'be.”
13 Naywembe ngagayi'ki'ti'ya. Bai, galu' moka ngagabu'ka kwa yu'lu' mundu no yingya kwa magu'be. Magu'be gagaabile elupu ibi'li' gaaeli pakitu'mbi' mpaka pa litanda liku'lu', ngagatumbukya mumasi' no swikya.
14 Asungi ba galu' magu'be baatitila, ngabaliyaulya likowe lyo mukil-ambo na mumigunda. Bandu ngabaisa lola gagaapitike.
15 Ngabannyendelya Yesu, ngabammona na mundu yu'lu' ywaabile alobi moka atami, aweti ngu'bo na malango gake ganki'li'bu'kile, ngabayogopa.
16 Bandu babaalibweni likowe lyo, ngabaawanikia bi'ngi' makowe gagampatike aywo mundu ywaalobi moka na abali ya galu' magu'be.
17 Bai ngabatumbwa kunnu'ba abu'ke munni'ma wabe.
18 Yesu paabile kau'bu'ka mungalaba, yu'lu' mundu ywaalobi moka ngannu'ba balongwane.
19 Lakini Yesu aatikunkania. Paali pake ngammakia, “Uyende kaya kwa alongobo, ukabakiye makowe goti Bwana gakupangile na mwakubi'ki kiya.”
20 Bai, mundu ywo ngayenda awanikia akwo Dekapoli makowe goti gaapangilwe na Yesu, na bandu boti baatisangala.

Biti Yailo na nnwawa yumo bendayu'yu'ki'lwa (Mat 9:18-26, Luk 8:40-56)

21 Yesu aloki kai' liyi' li'ngi' lya litanda liku'lu' lya Galilaya kwa ngalaba. Lipi'nga lya bandu ngalikongolekana nnu'ngi' yake, naywembe abile ayi'mi mbwega ya litanda liku'lu'.
22 Bu'kapo ngaisa mundu yumo nku'lu' ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ywakemelwage Yailo. Paamweni Yesu, ngaitaikulya nnu'ngi' yake,
23 nganku'ku'li'kya kabaya, “Biti wangu' nsene endakomya. Sondesonde nikulu'ba tubu'ke ukammi'ki moko gako li'nga ayu'yu'ki'lwe no lama.”
24 Bai, Yesu ngayenda pamope nakwe. Bandu baingi baatikunki'ngama na ngababa kabapatigana kila pandu.
25 Na nkati yabe kwabile na nnwawa yumo mwene utamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi na ibi'li'.
26 Nnwawa ywo aatiauka muno kwo yenda kwa mapundi bambone. Pamope no panga aatumi mali yake yoti, ayu'yu'kilweli ila ayendeli minya muno.
27 Paayu'wine abali ya Yesu, nnwawa ywo aatiisa no yingya pakatikati ya lipi'nga lya bandu kusu'gu' ya Yesu no kunywa ngu'bo yake.
28 Aapangite nyo kwa mwanjaa aabaite pamwoyo wake panga, “Mana nikunywile ngu'bo ya Yesu bai, nalu'a yu'yu'ki'lwa.”
29 Popopo nkongomokwa wake ngauyu'ma na ngaibona payi'ga yake panga payu'yu'kilwe.
30 Popopo Yesu ngakwipwa panga makakala gaammu'i. Bai ngali-galambukya li'lu' lipi'nga lya bandu, ngalaluya, “Nyai ywakunywi ngu'bo yangu'?”
31 Banamasi' bake ngabannyangwa, “Wendakwabona bandu mwabaku-papania! Mbona ulaluya nyai ywakukunywile?”
32 Lakini Yesu ayendeli linga, li'nga ammone nyai ywapangite nyo.
33 Apo yu'lu' nnwawa atangite gagampatike, ngapitya kwo lendema kayogopa, ngaitaikulya nnu'ngi' ya Yesu no baya ukakape woti.

34 Yesu ngammakia, “Biti, imani yako ikutepwile. Uyende kwa amani, utamwe wako uyu'yu'kilwe.”
35 Yesu paabile balo kalongela, bandu baaisi bu'ka kunyumba ya Yailo, ngabammakia, “Biti wako ayomwike. Kwa buli uyendelya kumwauya mwalimu?”
36 Lakini Yesu api'kanili mayi'gi'yo gabe, ngammakia Yailo, “Kaneuyo-gope, uu'bi'li bai.”
37 Wala annyi'ki'tiyeli mundu ywoywoti longwana nakwe ila Petili, Yakobi na Yoani nnunawe.
38 Pabaaikite kunyumba yake, Yesu ngayu'wa ndu'ti, kili'lo no lombola muno.
39 Ngayingya nnyumba ngaabakia, “Mboni mupanga ndu'ti no li'la? Biti anawaali ila atigonja bai.”
40 Bembe ngabamweka kwa kunsalawa. Bai ngaabi'ngya panja boti, ngaatola abelei ba yu'lu' biti na balu' banamasi' bake yingya ku'lu' kuswi kwaabile aywo biti.
41 Bu'kapo ngankamwa luboko, ngammakia, “Talita, koumu,” lombolya kwake, “Biti, nikubakia, uyumuke!”
42 Popopo biti ywo ngayi'ma, tumbwa tyanga. (Aabile ywa nng'elo wa myaka ku'mi na ibi'li'.) Apo bandu baatisangala pi'ta.
43 Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu likowe lyo. Bu'kapo ngaabakia bampei kilyo aywo biti.

6

Yesu endakanilwa akwo ku Nasaleti
(Mat 13:53-58, Luk 4:16-30)

1 Apo Yesu ngabu'ka akwo, buyangania kukilambo sake sa ku Nasaleti pamope na banamasi' bake.
2 Paliikite lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi, ngatumbwa yi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', na bandu baingi pabannyu'wine baatisangala. Nabembe ngabalaluya, “Mundu yu' apatike kwaku' makowe aga goti? Ayi' ilimu yatumya ya sampuli yaku'? Kwa makakala gani apanga mangelongelo goti ga?
3 Buli, kanga yu'lu' selemala li, mwana wa Malia? Na alongobe nga Yakobi, Yose, Yuda na Simoni au lili? Akina alu'mbu'be boti babileli na twenga pano?” Nabembe ngabausika muno kwa kitumbu sake, ngabakana kumwu'bi'lya.
4 Yesu ngaabakia, “Nnondoli ywa Nnu'ngu' endaisimilwa kila pandu, lakini munni'ma wake na panyumba yake aisimilwali!”
5 Kwa nyo, Yesu aakombwili panga mangelongelo, ila aabi'ki maboko atamwe asene na kwatepwa.
6 Naywembe ngasangala muno kwa kitumbu sa bembe kotoka baa na imani ata pasene.

Yesu atuma banamasi' ku'mi na abi'li'
(Mat 10:5-15, Luk 9:1-6)

Bu'kapo Yesu aityangili ilambo ya palu' papipi, kaayi'gana bandu.
7 Ngaakema balu' banamasi' ku'mi na abi'li', ngatumbwa kwatuma abi'li' abi'li' na kwapeya uweso wo bi'nga moka.
8 Ngaalagya panga, “Mumwanja winu kanemutole kili'be sosoti ila pimbo bai. Kanemutole likati wala utingo, wala mbanje muiwindu yinu.
9 Muwalange ilatu, lakini kanemupu'twe nganju yo galambwa.”

10 Kai' ngaabakia, “Nyumba yoyoti yabaalu'a kunkemya, mwaatame po
mpaka pamwaalu'a bu'ka pandu po.
11 Na pandu popoti pabaalu'a kotoka kunkemya au kumpi'kanianga,
mwaabu'ke po no kung'unda lyu'ku'mbi' mumagu'lu' ginu, kati
kwakwi'li'ka panga Nnu'ngu' endakana.”
12 Kwa nyo ngababu'ka no ala panga bandu boti bapalikwa galambuka
na kugaleka masambi gabe.
13 Ngababi'nga moka maingi no tepwa atamwe baingi kwa kwapakaya
mauta.

Kiwo sa Yoani Ywabatisage
(Mat 14:1-12, Luk 9:7-9)

14 Bai, Nkulungwa Helode ngayu'wa abali yo, kwa mwanjaa lina lya
Yesu lyaabile liyu'wanike lwingo lwoti. Bi'ngi' babe baabile kababaya,
“Yoani Ywabatisage atiyu'ka bu'ka kuuwi'li, nga kitumbu sa makakala ga
gagapanga kasi nkati yake.”
15 Bi'ngi' baabaite, “Mundu yu' nga Elia.” Bi'ngi' baabaite, “Ayu' nga
nnondoli ywa Nnu'ngu' kati alondoli bi'ngi' ba kwai'mbu'.”
16 Lakini Helode paayu'wine abali yi', ngabaya, “Ayu' nga Yoani
Ywabatisage, ywanaansinjite, atiyu'ka bu'ka kuuwi'li.”
17 Helode aapiyite amuli ya kummoywa Yoani na kummi'ka munyumba
ya atabilwe. Aapangite nyo kwa kitumbu sa Helode kunkobeka Helodia
ywaabile nnyumbo wa Pilipi nku'we.
18 Yoani ammakie Helode panga, “Mwilo wenga kunkobeka nnwawa
ywaakobekilwe na nku'go.”
19 Bai Helodia ngaansukya muno Yoani, ngapala kummulaga lakini
aakombwili,
20 Helode aannyogwipe Yoani kwa mwanjaa aatangite panga ywembe
mundu mwene aki na mpeleteu, kwa nyo ngaani'ndi'la. Helode pan-
nyu'wine Yoani, aatiauka muno pamope no panga aapulaike kumpi'kania.
21 Bai, lisu'ba limo Helodia aapatike ndi'la ya kummulaga Yoani. Lisu'ba
lyo lyabile lya si'li'ku'si'li'ku' ya ngu'mbu'ku'mbu' yo belekwa kwa Helode,
na Helode aakemite ayi'mi'li'ki bake, api'ndo ba asikali na api'ndo ba nkoa
wa Ku Galilaya.
22 Biti wake Helodia payingile, aatiina, ngampulaisa Helode pamope na
ageni bake. Nkulungwa Helode ngammakia yu'lu' biti, “Unilu'be kili'be
sosoti saupala, nanenga nilu'a kupeya.”
23 Kai' ngakong'ondelya kwo lapa panga, “Nilu'a kupeya sosoti saulu'a
nilu'ba, ata ikatei nusu ya ukulungwa wangu'.”
24 Yu'lu' biti ngapita panja, ngayenda kwalaluya mau' bake, “Nilu'be
ki'li'?” Mau' bake ngannyangwa, “Ulu'be ntwe wa Yoani Ywabatisage.”
25 Yu'lu' biti ngaki'li'bu'ka kiyu'ngu'ya kwa nkulungwa, ngammakia,
“Nipala unipei papanopano ntwe wa Yoani Ywabatisage mukyani.”
26 Nkulungwa nganyopa muno, lakini kwa mwanjaa aabile alapite
nnu'ngi' ya ageni bake, aapaili kunkania.
27 Papalu'palu' nkulungwa ngatuma asikali leta ntwe wa Yoani.
Ngayenda kunsinja Yoani munyumba ya atabilwe,
28 ngauleta ntwe mukyani na kumpeya yu'lu' biti, naywembe ngaaka-
mukiya mau' bake.
29 Banamasi' ba Yoani pabapatike abali, ngabayenda tola yi'ga yake no
yenda sika.

Yesu aapeya kilyo bandu babapi'ta elupu tano
(Mat 14:13-21, Luk 9:10-17, Yoa 6:1-14)

30 Balu' banamasi' baabuyangani kwa Yesu na kumpeya abali ya makowe
goti gabaapangite no yi'gana.
31 Bai, bandu bambone baabile kabaisa no bu'ka, kwa nyo Yesu na bana-
masi' bake baapatikeli ata lipala lyo lya. Na po Yesu ngaabakia banamasi'
bake panga, “Mwisange, tubu'ke pandu pakiyi'ki'ya tukapu'mu'li pasene.”
32 Kwa nyo ngababu'ka kwa ngalaba bembe kisabe, yenda pandu
pakiyi'ki'ya.
33 Lakini bandu baingi pabaabweni kababu'ka, ngabaakwipwa, nabe-
mbe ngabayenda kiyu'ngu'ya kwa magu'lu' bu'ka muilambo yoti, na abo
bandu ngabalongolya ika.
34 Ngalaba paiikite kumbwani, Yesu alibweni lipi'nga liku'lu' lya bandu,
ngaalibi'kya kiya kwa mwanjaa lyaabile kati ngondolo bangali nsungi.
Ngatumbwa kwayi'gana makowe gambone.
35 Ata palyabile lisu'ba kalipilya, banamasi' bake Yesu baatikunnyen-
delya na kummakia, “Pandu pano palupu'ngu'ti' sika na lisu'ba lipilile,
36 nantali waalage bandu ba li'nga bayende kumigunda na kumisengo
ya papipi bakapi'me ilyo.”
37 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwapei ilyo mwenga.” Nabembe ngaban-
naluya, “Buli, tukapi'me makati kwa mbanje dinali mya ibi'li', na kwapeya
ilyo?”
38 Yesu ngaalaluya, “Mubile na makati gali'nga? Muyende mukalinge.”
Pabalingite, ngabammakia, “Kubile na makati matano na omba abi'li'.”
39 Bai Yesu ngaamulisa banamasi' bake baatamike pai' mumanyei bandu
boti muiku'ta iku'ta.
40 Nabembe ngabatama muiku'ta iku'ta ya bandu mya na ya bandu
amusini.
41 Bu'kapo Yesu ngagatola galu' makati matano na balu' omba abi'li',
ngalola kunani no sukulu, ngagametwa makati na kwapeya banamasi'
bake baabagane bandu. Na balu' omba abi'li' nyinyonyo aabagine boti.
42 Bandu boti baatilya no yukuta.
43 Nabembe banamasi' bake ngabakongwa makombo ga makati na
omba, ngabatwi'li'ya itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
44 Isabu ya bandu babaalile makati yaabile analu'me elupu tano.

Yesu atyanga panani ya masi'
(Mat 14:22-33, Yoa 6:15-21)

45 Popopo, Yesu ngaabakia banamasi' bake bau'bu'ke mungalaba, ban-
nongoli yenda Betisaida, kwiyi' ya litanda liku'lu', apo ywembe aabile
kailaga ipi'nga ya bandu.
46 Bu'ka pa kwalaga balu' bandu, ngayenda kukitu'mbi' lu'ba Nnu'ngu'.
47 Pakupilile yi'lu' ngalaba yaabile iikite pakatikati ya litanda liku'lu', na
Yesu aabile kisake kuuyu'mu'.
48 Ngaabona banamasi' bake kabaauka endelesa ngalaba yo, kwa
mwanjaa nsunga waabile kawaaki'li'bu'ya nsu'gu'. Bai kakupala saa,
Yesu ngaayendelya banamasi' bake katyanga panani ya masi'. Ngapala
kwapi'ta,
49 lakini pabamweni katyanga panani ya masi', baganiyage panga lyoka,
ngabakemelya,
50 kwa mwanjaa boti pabaamweni baatiyogopa. Apo Yesu ngaabakia,
“Mukangamale! Nga nenga, kanemuyogope!”

51 Naywembe ngau'bu'ka nkati ya ngalaba, na wu'lu' nsunga ngautama liki. Nabembe ngabasangala muno,
52 kwa mwanjaa baabile banakwipwali kitumbu sa galu' mangelongelo ga makati. Malango gabe gaai ganayu'gu'kali.

Yesu aatepwa atamwe ku'lu' Genesaleti
(Mat 14:34-36)

53 Ata pabayomwi loka, ngabaika kunni'ma wa Genesaleti no tabya ngalaba yabe mulipi'pi'li'.
54 Bu'ka po uluka mungalaba, popopo bandu ngabankwipwa Yesu.
55 Ngabayenda kiyu'ngu'ya muilambo yoti, no tumbwa kwapu'twa atamwe mumakai li'nga kwapeleka pandu popoti pabaayu'wine panga Yesu abile po.
56 Kila pandu Yesu paayi'i, ibe muilambo, mumisengo au mumigunda, bandu baabi'i atamwe babe mumasoko. Ngabannu'ba aayi'ki'ti'ye abo atamwe bakunywe ata mpembo wa ngu'bo yake. Na boti babaakunywile ngabatepulwa.

7

Mimu ya kiu'ku'lu'
(Mat 15:1-9)

1 Mafalisayo na bi'ngi' ba balimu ba salya ya Musa babaabile babu'kite Yelusalemu ngabakongolekana nnu'ngi' ya Yesu.
2 Ngabaabona bi'ngi' ba banamasi' bake kabalya makati kwa maboko gangali uluwa kati mwaipalikwa na salya ya dini ya Ayahudi.
3 Saai kiku'balo kwa Mafalisayo na Ayahudi boti kwa mwanjaa bembe balyali kilyo wangali uluwa kwo kotea mimu ya api'ndo babe.
4 Pababuya kusoko bawesali lya wangali uluwa. Kai' kwina mimu yi'ngi' yambone yabakotea, kati gu'lwa ikombe, iteleko na yombo ya yu'ma.
5 Bai, Mafalisayo na balimu ba salya ngabannaluya Yesu panga, “Mwanjaa namani banamasi' bako bakotali mimu ya api'ndo bitu? Balya kilyo wangali uluwa maboko!”
6 Yesu ngaayangwa, “Nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya alongei makowe ga kakape paalondwi kwa abali yinu mwenga, mwenga mwaanapiki. Kati mwaandike,
‘Nnu'ngu' abaya, bandu ba baniisimu kwa mikano bai
lakini mumyoyo yabe babile kuutalu nanenga.
7 Kunikilikitya kwabe kupwaikali
kwa mwanjaa malagyo gabagayi'gana ga Nnu'ngu' li, ila ga bandu bai.’
8 Mwenga mwiileka amuli ya Nnu'ngu' no kamuliya mimu ya bandu.”
9 Yesu ngayendelya baya, “Mwenga mubile na ndi'la inannoga yo kana kamwa amuli ya Nnu'ngu' li'nga mupate kamwa mimu yinu.
10 Mwanjaa Musa aabaite, ‘Waisimu tati' bako na mau' bako,’ na, ‘Ywoywoti ywaatukana tati' bake au mau' bake apalikwa bulagilwa.’
11 Lakini mwenga mubaya panga mundu abe na kili'be sa kwayangatia abelei bake, lakini mana ammakie panga kili'be si'lu' sa ‘Kobane’, (lombolya kipiyilwe panga salaka mbeletau kwa Nnu'ngu'),
12 bai apalikwali kai' kwayangatia abelei bake.
13 Kwo panga nyo, ngapamulisalawa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwa kitumbu sa mimu yamupokile. Kai' mupanga makowe maingi gagalandana na ga.”

Makowe gagannyi'a mundu usapu (Mat 15:10-20)

14 Yesu ngakikema kai' si'lu' kipi'nga sa bandu, ngaabakia, “Kwa kila
yumo ywinu, anipi'kani na mulitange likowe li'.
15 Ntu'pu' kili'be sakiuma panja sakikombwa kunnyi'ya mundu usapu
wa loo, lakini si'lu' sakimpita bu'ka nkati ngasakilu'a kunnyi'ya usapu wa
loo.
16 Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we.”
17 Bu'ka pakukileka si'lu' kipi'nga sa bandu no yingya nnyumba,
banamasi' bake ngabannaluya kilombolyo sa lukongo lu'lu'.
18 Ngaayangwa, “Buli ata mwenga munatangali? Buli, munatangali
panga kili'be sakinnyingya mundu uma panja kinnyi'yali usapu wa loo?
19 Mundu mana alile kilyo, kiyingyali mumwoyo wake ila nndumbo,
bu'kapo kilu'a piyilwa panja ya yi'ga yake.” (Kwo baya nyo Yesu aayi'ki'tiye
panga yakulya yoti ili'li'lwe bai.)
20 Ngayendelya baya, “Si'lu' sakimpita mundu, ngasakinnyi'ya usapu wa
loo.
21 Kwa mwanjaa bu'ka nkati ya mwoyo wa mundu, ngakupita maganio
manyatau, upege, bwii, ubulagi,
22 Ugoni, bwimi, ulau, ukongani, mila muno, bwigu, matukano,
umbu'ku'su' na ulogeloge.
23 Aga malau goti gabu'ka nkati ya mundu, na gembe ngaganyi'ya mundu
usapu wa loo.”

Imani ya mau' yumo (Mat 15:21-28)

24 Apo Yesu ngabu'ka yenda kuwilaya ya Tilo. Ngayingya munyumba
yimo na aapaili mundu ywoywoti atange panga ai mo, lakini aakombwili
yu'ba.
25 Akwo kwai na nnwawa yumo ywembe biti wake nsene aai na moka,
aayu'wine abali ya Yesu. Bai ngaisa kwitaikulya pamagu'lu' gake.
26 Bai aywo nnwawa aabileli Nnyahudi, ila aabelekuli Foinike ya ku Silia.
Ngannu'ba Yesu abi'nge moka kwa biti wake.
27 Yesu ngammakia, “Waleke wi'ti' bana bayukute, kwa mwanjaa
inogelelyali tola kilyo sa bana na kwataikulya mapwa.”
28 Lakini yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Kakape Bwana, lakini ata
mapwa bababile pai' ya mesa balya mbolotya yabapoloya bana.”
29 Yesu ngammakia, “Apo ulongei wiso. Tumbwelelo, uyende bai kasako,
biti wako moka ammu'kite.”
30 Ngayenda kasake na kunkolya biti wake agonjike pakindanda, yu'lu'
moka ammu'kite.

Yesu antepwa mwene kimama na kiibamakutu

31 Bu'kapo Yesu ngabu'ka kuwilaya ya Tilo, aapi'ti Sidoni, ngaika
kulitanda liku'lu' lya Galilaya munni'ma wa Dekapoli.
32 Akwo bandu ngabannetya Yesu mundu yumo kiibamakutu, kai'
mwene kimama, ngabannu'ba Yesu abi'ke maboko panani ya aywo mundu
li'nga akombwe yu'wa no longela.
33 Yesu ngammu'ya yu'lu' kiibamakutu pakipi'nga sa bandu yenda nakwe
pakisake, ngannyi'ya ngonji yake mumakutu gake, ngauna mmata na
kunkunywa lulimi kwa galu' mmata.
34 Bu'kapo ngalingulya kunani, ngauta mbu'mwo no eleya na kummakia,
“Efata” lombolya, “Yu'gu'ka.”

35 Papalu'palu' makutu na lulimi lwake ngaiyu'gu'ka. Ngatumbwa yu'wa
no longela wisowiso.
36 Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu, lakini kwa kila mwaak-
ing'indyage panga kanebabaye, bembe ngabayongeya yaulya abali yo.
37 Ngabasangala muno, ngababaya, “Makowe goti gaapangite manogau
muno, ata aapangiye aibamakutu bayu'we na bene kimama balongele
wisowiso.”

8

Yesu aapeya sakulya bandu elupu nsese
(Mat 15:32-39)

1 Mumasu'ba galu' kipi'nga sa bandu saatikongolekana kai'. Nabembe
pabaakosike kilyo, Yesu ngaakema banamasi' bake na kwabakia,
2 “Asi' kipi'nga sa bandu nikibi'kya kiya, kwa mwanjaa batami pamope
nanenga kwa masu'ba gatatu na nambi'yambi' ntu'pu' kilyo.
3 Mana naabakiye bayende kasabe pangali lya baalu'a induka mundi'la,
kwa mwanjaa bi'ngi' babe baaumi kuutalu.”
4 Banamasi' bake ngabannyangwa, “Pano patubileye palupu'ngu'ti' sika,
tulwapata kwaku' makati ga kwali'ngana bandu ba boti?”
5 Yesu ngaalaluya, “Mubile na makati gali'nga?” Ngabayangwa, “Tubile
na makati saba.”
6 Yesu ngaamulisa boti batame pai', ngatola galu' makati saba, nga-
sukulu, ngagametwana na kwapeya banamasi' bake li'nga baabagane
bandu. Nabembe ngabapanga nyo.
7 Kai' kwaabile na tuomba tusini. Yesu ngasukulu, na kwaamulisa
banamasi' bake baabagane bandu.
8 Balu' bandu ngabalya no yukuta. Bu'kapo banamasi' ngabakongwa
makombo gagaaigile, ngabatwi'li'ya itu'ndu' saba.
9 Bandu babaalile baai pipi na elupu nsese. Bu'kapo ngaalaga.
10 Popopo Yesu ngau'bu'ka mungalaba pamope na banamasi' bake,
yenda lwingo lwa Dalmanuta.

Mafalisayo bapala mwasu
(Mat 16:1-4)

11 Mafalisayo ngabaisa no tumbwa taukana na Yesu li'nga kumpi'ndi'ka.
Ngabannu'ba aalaye mwasu waubu'ka kunani.
12 Nganyopa pamwoyo wake na ngaabakia, “Kwa mwanjaa namani
lubelekwo lu'no lupala mwasu? Kakape nimmakianga, lupeyelwali
mwasu wowoti.”
13 Bai, ngaaleka, no u'bu'ka kai' ngalaba, tumbwa mwanja wo yenda liyi'
lyenebi'li' lya litanda liku'lu'.

Ulu'u wa Mafalisayo na Helode
(Mat 16:5-12)

14 Banamasi' baatilibalya pu'twa makati gambone, ila mungalaba yabe
babile na likati limo bai.
15 Yesu ngaabakia, “Mwili'ndi'le na ulu'u wa Mafalisayo na Helode.”
16 Banamasi' baatumbwi longelya bene na bene panga, “Alongela nyo
kwa kitumbu tubileli nago makati.”
17 Yesu ngagakwipwa makowe gabalongela, bai ngaalaluya, “Kwa
mwanjaa namani mulongelya bu'kana no kotoka ba na makati? Buli, balo
munakwipwali wala tanga? Buli, malango ginu balo ganayu'gu'kali?

18 Mubile na minyo, lakini mukibonali kili'be? Mubile na makutu, lakini
muyu'wali? Buli wala muku'mbu'kyali?
19 Panaagametwi galu' makati matano na kwapeya bandu babapi'ta
elupu tano, mwakongwi itu'ndu' ili'nga ya makombo?" Ngabannyangwa,
"Ku'mi nebi'li'."
20 "Na panaagametwi galu' makati saba na kwapeya bandu elupu nsese,
mwakongwi itu'ndu' ili'nga ya makombo?" Ngabannyangwa, "Saba."
21 Bai, ngaabakia, "Na balo munatangali?"

Yesu ampanga alole mbulibuli wa ku Betisaida

22 Yesu na banamasi' bake ngabaika Betisaida. Ku'lu' ngabannetya
mundu yumo mbulibuli na kunnu'ba Yesu ankunywe li'nga ayu'yu'ki'lwe.
23 Yesu ngaankamwa luboko aywo mbulibuli na kumpeleka panja ya kil-
ambo. Ngaamwunia mmata muminyo, ngaammi'kya moko, ngannaluya,
"Buli, wendakombwa kukibona kili'be?"
24 Yu'lu' mbulibuli ngalola, ngabaya, "Naabona bandu, lakini
babonekana kati mikongo yaityanga."
25 Bu'kapo, Yesu ngaammi'kya kai' moko muminyo. Minyo gake
ngagayu'gu'ka, ngatumbwa lola na kukibona kila kili'be wisowiso.
26 Yesu aammakie ayende kasake na kumwamulisa, "Kaneubuye mukil-
ambo."

Petili annyi'ki'tya Yesu panga Kilisitu (Mat 16:13-20, Luk 9:18-21)

27 Bu'kapo Yesu na banamasi' bake, ngabayabwa yenda muilambo ya
Kaisalia Filipi. Pabaabile mundi'la Yesu aatikwalaluya, "Bandu babaya
nenga nanyai?"
28 Ngabannyangwa, "Bi'ngi' babaya wenga wa Yoani Ywabatisage, bi'ngi'
babaya wa Elia na bi'ngi' babaya wa yumo ywa alondoli ba Nnu'ngu'."
29 Naywembe ngaalaluya, "Na mwenga buli, mubaya nenga nanyai?"
Petili ngannyangwa, "Wenga ngawa Kilisitu."
30 Bu'kapo Yesu ngaaking'indya kanebammakie mundu ywoywoti abali
yake.

Yesu alongelya bu'kana na ngu'su'mbu', kiwo na uyu'ki wake (Mat 16:21-28, Luk 9:22-27)

31 Apo Yesu ngatumbwa kwayi'gana banamasi' bake kabaya, "Ipalikwa
Mwana wa Mundu ateselwe no kanilwa na ayi'mi'li'ki ba bandu, api'ndo
ba dini na balimu ba salya. Kai' ipalikwa abulagilwe no yu'ka lisu'ba
lyenetatu."
32 Aagabaite ga mpu'la, apo Petili ngantola Yesu no tumbwa kunkwi'li'ka.
33 Lakini Yesu ngaagalambukya na kwalingulya banamasi' bake,
nganku'li'ka Petili kwa kummakia, "Ubu'ke nnu'ngi' yangu' wenga wa
Ibilisi! Wenga uganiali gagabile ga Nnu'ngu', ila ugania gagabu'ka kwa
bandu bai."
34 Bu'kapo ngakikema si'lu' kipi'nga sa bandu pamope na banamasi'
bake na kwabakia, "Mana mundu kapala kuniki'ngama, aikane mwene
na aupu'twe nsalaba wake aniki'ngame.
35 Kwa mwanjaa ywoywoti ywapala kuukosopolya bwu'mi wake alu'a
kuuobeya, lakini ywoywoti ywauobeya bwu'mi wake kwa kitumbu sangu'
nenga na kwa abali inannoga, aalu'a kuukosopolya.
36 Buli, mundu aalu'a pata namani kwipata dunia yoti, na kuuobeya
bwu'mi wake?
37 Au mundu aalu'a piya namani pandu pa bwu'mi wake?

38 Lu'no lubelekwo lwene sambi na lwangali u'bi'li'ka. Bai, mundu ywoywoti ywanibi'kya oni nenga na mayi'gano gangu', Mwana wa Adamu naywembe aammi'kya oni mundu ywo lisu'ba lya alu'a buya muutukupu wa Tati' bake abile na malaika bake apeleteu."

9

1 Yesu ngayendelya kwabakia, "Kakape nimmakianga, babile bi'ngi' papanopano baalu'a panga banawaali pangali kuubona Ukulungwa wa Nnu'ngu' kawisa kwa makakala."

Galambuka kwa Yesu
(Mat 17:1-13, Luk 9:28-36)

2 Pagapite masu'ba sita, Yesu ngaatola Petili, Yakobi na Yoani, ngaapeleka pakitu'mbi' kilaso pandu pakiyi'ki'ya. Akwo Yesu ngagalambuka ywoti nnu'ngi' yabe.

3 Magu'bo gake gaatimelemetya, ngagapanga mauu muno, wala pano padunia ntu'pu' nkusili ywawesa kusa ipange uu kati nyo.

4 Musa na Elia ngabapitya, ngababa kabalongela na Yesu.

5 Petili ngammakia Yesu, "Mwalimu, inogelile twenga baa pano. Utuyi'ki'ti'ye tusenge isewe itatu, simo sako, si'ngi' sa Musa na si'ngi' sa Elia."

6 Petili aatangiteli lyo longela kwa mwanjaa ywembe na aine baabile kabayogopa muno.

7 Bu'kapo lyunde ngalyaawi'ki'lya na lilobe lyayuwanike bu'ka mulyunde lyo, "Ayu' nga Mwana wangu' ywanimpendile, mumpi'kani ywembe."

8 Papalu'palu' pabalinguli ku'no na akwo, baamwenili kai' mundu ywi'ngi' kati yabe ila Yesu kisake.

9 Pabaabile kabaelya bu'ka kukitu'mbi', Yesu ngaaking'indya, "Kanemummakie mundu ywoywoti makowe gamugabweni, mpaka Mwana wa Mundu paalu'a yu'ka bu'ka kuuwi'li."

10 Bai, ngabaliiya likowe lyo bene, lakini baabile kabalaluyana, "Yu'ka kwa awi'li kulombolya namani?"

11 Ngabannaluya Yesu, "Mboni balimu ba salya babaya panga Kilisitu abile balo isa aalongolya wi'ti' Elia?"

12 Yesu ngaayangwa, "Kakape Elia aapalikwa buya wi'ti' li'nga bi'ka wiso makowe goti. Lakini mwanjaa namani iandikilwe panga Mwana wa Mundu alu'a teselwa muno no salaulilwa?

13 Lakini nimmakianga Elia ayomwike isa, nabembe ngabampangya maakau goti gabapalage, kati mu'lu' mwayaandikilwe kwa ywembe."

Yesu abi'nga moka kwa mwana
(Mat 17:14-21, Luk 9:37-43)

14 Yesu, Petili, Yoani na Yakobi pabaabuyangine bu'ka kukitu'mbi', ngabakikolya kipi'nga kiku'lu' sa bandu. Bi'ngi' ba balimu ba salya kabataukana na banamasi' bi'ngi'.

15 Balu' bandu pabamweni Yesu baatisangala muno, popopo ngabammutukya li'nga kumpanga abali.

16 Ngaalaluya banamasi' bake, "Mutaukana nabo kwa kitumbu saku'?"

17 Mundu yumo mu si'lu' kipi'nga sa bandu ngayangwa, "Mwalimu, ninnetike mwana wangu' kasako, aina moka gagampangiya abe bubu.

18 Kila pantangya, antu'ya pai' na kumpanga apiye matutume munkano no tauna mino, bu'kapo yi'ga yake yendang'ong'onala. Naalu'bite banamasi' bako bammi'nge moka, lakini bakombwili."

19 Yesu ngaabakia, “Mwenga mwa lubelekwo lwangali u'bi'lya! Nilu'a
tama na mwenga mpaka pakubawi? Nilu'a kunkomeya mpaka pakubawi?
Munnete mwinsembe pano.”
20 Nabembe ngabanneta yu'lu' mwinsembe kwa Yesu. Yu'lu' moka
paamweni Yesu, popopo ngannyi'ya yu'lu' mwinsembe kyundaunda,
ngatu'la pai' no galabuka ku'no kapiya matutume munkano.
21 Yesu ngaalaluya tati' bake mwinsembe, “Mwana wako ngu'su'mbu' yi'
intumbwi pakubawi?” Ngannyangwa, “Bu'ka kuunangu'ta wake.
22 Aywo moka akokotyage kuntu'mbu'ki'ya mumwoto au mumasi' li'nga
kunnangamisa. Lakini mana kaukombwa panga kikowe sosoti, sonde
utubi'ki kiya utuyangatiye.”
23 Yesu ngannyangwa panga, “Kwa mwanjaa buli ubaya panga, ‘Mana
kaukombwa?’ Goti gendawesekana kwa ywembe ywau'bi'lya.”
24 Popopo, aywo tati' ywa mwinsembe ngau'bu'ya lilobe kabaya, “Nen-
dau'bi'lya! Lakini uniyangatiye kwo kotoka u'bi'lya kwangu'.”
25 Yesu pakibweni kipi'nga sa bandu kakikongolekana pamope
kiyu'ngu'ya, ngankalipya yu'lu' moka kammakia, “Wenga wa moka bubu
na kiibamakutu, nikuamulisa ummu'ke na kaneunnyingi kai'!”
26 Yu'lu' moka aatikemelya, ngannyi'ya kyundaunda kwa makakala na
kummu'ka. Yu'lu' mwinsembe aabile kati ntwi, kwa nyo bandu baingi
ngababaya, “Ayomwike.”
27 Lakini Yesu ngankamwa luboko kunkakatuya, naywembe ngayi'ma.
28 Bai, Yesu paayingi nnyumba, banamasi' bake ngabannaluya pakisake,
“Mwanjaa namani twenga tukombwili kummi'nga yu'lu' moka?”
29 Naywembe ngaabakia, “Moka ywa kubinnya awesekanali bu'ka
mpaka kwo lu'ba.”

Yesu alongelya kai' bu'kana na kiwo na uyu'ki wake (Mat 17:22-23, Luk 9:43-45)

30 Yesu na banamasi' bake ngababu'ka kwo no yendelya na mwanja kwo
pi'tya ku Galilaya. Yesu aapaili mundu ywoywoti atange pandu pabaabile,
31 kwa mwanjaa aai kaayi'gana banamasi' bake kaabakia, “Mwana wa
Mundu aalu'a songelwa no kamukiyilwa kwa bandu. Nabembe baalu'a
kummulaga, lakini lisu'ba lyenetatu bu'ka waa kwake alu'a yu'ka.”
32 Lakini banamasi' bake baatangiteli panga saakilongei saalomboli
namani, nabembe ngabayogopa kunnaluya.

Ywaku' ywabile nku'lu'? (Mat 18:1-5, Luk 9:46-48)

33 Bai ngabaika Kapalanaumu no bu'ka po yingya nnyumba Yesu
ngaalaluya, “Mwabile kamulongelya ki'li' mundi'la?”
34 Lakini banamasi' baayangwili, kwa mwanjaa mundi'la baabile ka-
bataukana panga ywaku' mukipi'nga sabe ywabile nku'lu' muno kulikoni
boti.
35 Ngatama pai' na kwakema boti ku'mi na abi'li', ngaabakia, “Mundu
ywoywoti mana kapala panga nku'lu' ywa boti, apalikwa apange wa
kuundi'la kuliko boti na apange ntumisi ywa boti.”
36 Bu'kapo ngantola mwana nsene, ngannyi'mi'ka pakatikati yabe.
Ngankumbatya na kwabakia,
37 “Mundu ywoywoti ywampokya yumo ywa aba bana asene kwa lina
lyangu' anipokya nenga. Na ywaanipokya nenga anipokya nenga baili, ila
ampokya ata yu'lu' ywaanitumike.”

Ywangali taukana na twe abile kulwingo lwitu
(Luk 9:49-50)

38 Yoani ngammakia, “Mwalimu, tumweni mundu kabi'nga moka kwa
lina lyako, na twenga ngatunkanikiya kwa mwanjaa ywembe abileli
pamope na twenga.”
39 Yesu ngaabakia, “Kanemunkanikiye, kwa mwanjaa ntu'pu' ywoywoti
ywapanga mangelongelo kwa lina lyangu', bu'kapo kalongela likowe
linyatau kwangu' nenga.
40 Kwa mwanjaa ywakotoka taukana na twenga abile kasitu.
41 Kakape nimmakianga, ywoywoti ywampeya mwenga ata kikombe
sa masi' go nywa kwa mwanjaa mwenga mwabandu ba Kilisitu kakape
mundu ywo, aakosali upo yaibu'ka kwa Nnu'ngu'.”

Iku'balo
(Mat 18:6-9, Luk 17:1-2)

42 Ywoywoti ywampanga yumo ywa bana ba babaniu'bi'lya aponeye, ya-
panga male kwake atabilwe liwe liku'lu' lya lwaga paingo na kuntaikulya
mubaali.
43 Luboko lwako mana lukupangiye uponeye, ulukate! Yapanga male
kwako yingya muukoto wangayomoka ubile na luboko lumo, kulikoni baa
na maboko gabi'li' no yingya mumwoto wangayomoka.
44 Pandu po, matekenya gake gawaali, wala mwoto wake uimikali.
45 Mana lugu'lu' lwako lukupangiye uponeye, ulukate! Yapanga male
kwako yingya muukoto wangayomoka ubile na lugu'lu' lumo, kulikoni baa
na magu'lu' gabi'li' no taikulilwa mumwoto wangayomoka.
46 Pandu po, matekenya gake gawaali, wala mwoto wake uimikali.
47 Mana liyo lyako likupangiye uponeye, uliyokwe! Yapanga male kwako
yingya muukulungwa wa Nnu'ngu' ubile na liyo limo kulikoni baa na
minyo gabi'li' no taikulilwa mumwoto wangayomoka.
48 Pandu po matekenya gake gawaali wala mwoto wake uimikali.
49 “Kwa mwanjaa kila mundu aatakilwa kwa mwoto.
50 Mwinyo unogite, lakini mana uobiye kilyi'lyi' sake, mwayi'ya namani
li'nga uki'li'bu'ye kilyi'lyi' kai'? Mubee na mwinyo nkati yinu na mutame
pamope kwa amani kila mundu na nnyine.”

10

Bu'kana na talaka
(Mat 19:1-12, Luk 16:18)

1 Yesu ngabu'ka ku'lu' yenda kunkoa wa Yudea no loka liyi' lya
Yordani. Na ipi'nga yambone ya bandu yaatikongolekana kai' nnu'ngi'
yake, naywembe ngatumbwa kwayi'gana kati mwayobelile.
2 Bi'ngi' ba Mafalisayo ngabaisa li'nga kumpaya kwa kunnaluya, “Buli,
yendayi'ki'ti'lwa nnalu'me kupeya talaka nnyumbowe?”
3 Yesu ngaayangwa, “Musa aamwamulise namani?”
4 Ngabayangwa, “Musa aayi'ki'tiye panga nnalu'me endakombwa
kumwandikya nnyumbowe talaka na kummu'ya.”
5 Yesu ngaabakia, “Musa aamwandiki salya yo kwa kitumbu so nonopa
kwinu kwa myoyo.
6 Lakini tangu' nsimu wa Nnu'ngu' paumbike dunia, aaumbike nnalu'me
na nnwawa.
7 Kwa kitumbu si', nnalu'me aalu'a kwaleka tati' bake na mau' bake no
lu'mbana na nnyumbowe,

8 na abo abi'li' baapanga yi'ga yimo. Kwa nyo, baapangali abi'li' kai', ila
yi'ga yimo.
9 Bai, saakilu'mbaniye Nnu'ngu', mundu kaneakilekanganiye.”
10 Pabaabile nnyumba kai', banamasi' bake ngabannaluya abali ya
likowe lyo.
11 Ngaayangwa, “Mundu ywoywoti ywanneka nnyumbowe no kobeka
nnwawa ywi'ngi' apanga ugoni.
12 Nyinyonyo na nnwawa ywanneka nsengowe no ku'nda kwa nnalu'me
ywi'ngi', apanga ugoni.”

Yesu aayalya bana anangu'ta
(Mat 19:13-15, Luk 18:15-17)

13 Bandu baabile kabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga aakunywe,
lakini banamasi' bake ngabaakalipya.
14 Lakini Yesu paabweni nyo, aatiusika muno, ngaabakia, “Mwayi'ki'ti'ye
bana anangu'ta baisange kasangu', kanemwakanikiye, kwa mwanjaa bana
kati ba Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga wabe.
15 Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti ywakotoka kuuyi'ki'tya Uku-
lungwa wa Nnu'ngu' kati mwana nnangu'ta, katu auyingyali ukulungwa
wo.”
16 Bu'kapo ngaakumbatya bana balu', no bi'ka maboko panani yabe
li'nga kwayalya.

Mundu ywabile tayili
(Mat 19:16-30, Luk 18:18-30)

17 Yesu paabile kabu'ka, mundu yumo aatikummutukya, ngakilikita
nnu'ngi' yake ngannaluya, “Mwalimu nnogau, nipange buli li'nga niulisi
ukoto wangayomoka?”
18 Yesu ngammakia, “Mbona unikema nannogau? Ntu'pu' ywoywoti
ywabile nnogau ila Nnu'ngu' kisake.
19 Witangite amuli, ‘Kaneubulage, kaneupange upege, kaneupange
ugoni, kaneuyibe, kaneukong'ondeli ubu'su', kaneuku'pi'ye, waisimu tati'
na mau' bako.’ ”
20 Ngayangwa, “Mwalimu, amuli yoti yi' niikamwile bu'ka kuunangu'ta
wangu'.”
21 Yesu nganningulya kwa kumpenda, ngammakia, “Upu'ngu'kilwe na
kili'be simo. Uyende, ukapi'mi'ye kila kili'be saubile naso na mbanje
ye ukaapei aki'ba, nawenga waapanga na amana kunani. Bu'kapo,
uniki'ngame.”
22 Aywo mundu payu'wine nyo, ngaku'ku'li'ka muno, Ngabu'ka kanyopa
kwa mwanjaa aabile na mali yambone.
23 Yesu ngalingulya lwingo lwoti na kwabakia banamasi' bake, “Mulin-
guli mwainonwipe kwa bababile na mali, yingya mu Ukulungwa wa
Nnu'ngu'!”
24 Banamasi' baatisangala kwa mayi'gi'yo go. Lakini Yesu ngaabakia kai',
“Mwabana bangu', kunonwipe muno yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'!
25 Male kwa mbu'nda pi'ta mulipoyo lya singano kulikoni mundu tayili
yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.” 26 Banamasi' bake ngabasangala
muno, ngabalaluyana bene na bene, “Kwa nyo nyai lelo ywawesa
kosopolelwa?”
27 Yesu ngaalingulya na kwabakia, “Likowe li' kwa mundu liwesekanali,
lakini kwa Nnu'ngu' makowe goti gendawesekana.”

28 Apo Petili ngammakia, “Linga, na twenga tukilei kila kili'be
kukuki'ngama wenga!”
29 Apo Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, mundu ywaileka
nyumba yake, mwasawe, nnu'mbu'we, mau', tati', bana au migunda kwa
kitumbu sangu' na kwa abali inannoga,
30 aali'pi'lwa mala mya kwa nsimu wa nambi'yambi'. Aapokya nyumba
na alongo, mau' na tati', bana na migunda pamope na ngu'su'mbu'. Na
nsimu wawaaisa aalu'a pokya ukoto wangayomoka.
31 Lakini baingi bababile alongoi baalu'a ba kuundi'la, na ba kuundi'la
baalu'a ba alongoi.”

Yesu alongela pampanda patatu bu'kana na kiwo na uyu'ki wake
(Mat 20:17-19, Luk 18:31-34)

32 Pabaabile mundi'la kabayenda Yelusalemu Yesu aatilongolya. Ba-
namasi' bake baatisangala muno, na bandu babaabile kabaaki'ngama
ngabayogopa. Yesu ngaatola kai' banamasi' bake ku'mi na abi'li' pamb-
wega na kwabakia gagaalu'a kumpitya.
33 Ngabaya, “Twendau'bu'ka yenda Yelusalemu, na Mwana wa Mundu
aalu'a kamukiyilwa kwa api'ndo ba dini na balimu ba salya. Bembe
baalu'a kumuukumu kiwo na kunkamukiya kwa bandu bangali Ayahudi,
34 abo baalu'a kunsalanga na kummunia mmata, baalu'a kunku'mbwa
na kummulaga. Bu'kapo lisu'ba lyenetatu, aalu'a yu'ka.”

Lu'ba kwa Yakobi na Yoani
(Mat 20:20-28)

35 Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo, baannyendeli Yesu na kummakia,
“Mwalimu, tupala utupangi sosoti satwakulu'ba.”
36 Yesu ngaalaluya, “Mupala nimpangyange ki'li'?”
37 Ngabammakia, “Utuyi'ki'ti'ye tama yumo kummalyo na ywi'ngi'
kunki'ya muutukupu wako.”
38 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwenga mutangiteli samukilu'ba. Buli,
mwendakombwa nywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wanaalu'a nywelya
nenga, au batisilwa ubatiso wa kiwo wanaalu'a batisilwa nenga?”
39 Ngabannyangwa, “Twendakombwa.” Yesu ngaabakia, “Nnobo
waninywelya mwaunywelya na ubatiso wanibatisilwa mwaabatisilwa,
40 lakini tama lwingo lwa mmalyo au lwa nki'ya alyo lyengo lyangu' nen-
gali kumpeyanga. Lipala li'no Nnu'ngu' alu'a kwapeya balu' bababi'kilwe
wisowiso.”
41 Balu' banamasi' bi'ngi' ku'mi pabayu'wine go, ngabatumbwa
kwausikya Yakobi na Yoani.
42 Kwa nyo Yesu ngaakema banamasi' bake pamope na kwabakia,
“Mutangite panga, ayi'mi'li'ki ba bandu bangali Ayahudi batawala bandu
babe kwa ukali', na api'ndo babe baatumya kinyatau.
43 Lakini kwinu mwenga kaneibe nyo. Ila ywoywoti ywapala panga
nku'lu' mukipi'nga sinu aapalikwa ba ntumisi winu,
44 na ywoywoti ywapala panga nnongoi apalikwa ba mmanda ywa boti.
45 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aaisili li'nga tumikilwa, ila tumikia
na kuupiya bwu'mi wake ube mali'po ga kwakombwa bandu baingi li'nga
bakosopolelwe.”

Yesu antepwa Batolomayo mbulibuli
(Mat 20:29-34, Luk 18:35-43)

46 Bu'kapo ngabaika Yeliko. Yesu paabile kabu'ka pakilambo so na
banamasi' bake pamope na kipi'nga kiku'lu' sa bandu, mbulibuli yumo

lina lyake Batimayo, mwana wa Timayo, aabile atami mbwega ya ndi'la kalu'ba yangatiyilwa.
47 Paayu'wine panga Yesu ywa ku Nasaleti aabile kapi'ta, ngatumbwa u'bu'ya lilobe kabaya, “Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!”
48 Bandu baingi ngabankalipya kwa kummakia atame liki, lakini ywembe ngau'bu'ya lilobe kai' kwa makakala kabaya, “Yesu, Mwana wa Daudi, unibi'ki kiya!”
49 Yesu ngayi'ma no baya, “Munkeme aise pano.” Bai ngabankema yu'lu' mbulibuli, ngabammakia, “Ube na mwoyo nku'lu'! Ukatuke, endakukema.”
50 Ngataikwa nganju yake no yi'ma kiyu'ngu'ya, na kunnyendelya Yesu.
51 Yesu ngannaluya, “Upala nikupangi ki'li'?” Yu'lu' mbulibuli ngayangwa, “Mwalimu, mbala lola.”
52 Yesu ngammakia, “Uyende, imani yako ikutepwile.” Popopo aakombwi lola, ngaanki'ngama Yesu kundi'la.

11

Yesu ayingya Yelusalemu kwa kunkwi'ndilya
(Mat 21:1-11, Luk 19:28-40, Yoa 12:12-19)

1 Yesu na banamasi' bake pabaabile kabaegelya ku Yelusalemu lwingo lwa kilambo sa Bethfage na Betania, papipi na Kitu'mbi' sa Minjaituni, Yesu aatumike banamasi' bake abi'li',
2 ngaabakia, “Muyende pakilambo sakibile nnu'ngi' yinu. Pamutumbwa yingya bai, mukammona mwana mbu'nda atabilwe, na anakolelelwali na mundu. Mukamundwe, munnete pano.
3 Manaitei mundu ywoywoti kannaluya panga, ‘Mboni mupanga nnya?’ Mummakie panga, ‘Bwana endakumpala na aasi'yali kunki'li'bu'ya.’ ”
4 Bai, pabayi'i ngabammona mwana mbu'nda, ywatabilwe mbwega ya simbasimba panja ya nniango, ngabamundwa.
5 Pabaabile kabamundwa, bandu babaayi'mi papipi nabo baatik-walaluya, “Mupanga namani? Mwanjaa namani mumundwa mwana mbu'nda yu'?”
6 Banamasi' ngabayangwa kati mu'lu' mwabaabakiyilwe na Yesu, nabembe ngabaaleka bayende.
7 Bu'kapo, ngabampelekya Yesu yu'lu' mwana mbu'nda no tandika magu'bo gabe panani yake li'nga Yesu atame.
8 Bandu baingi baatandike magu'bo gabe mundi'la, na bi'ngi' baatandike ndambi' ya mikongo yabakatike mumigunda yabe.
9 Bandu boti babaalongoli nnu'ngi' ya Yesu na babaabile nsu'gu' yake baau'bwiye malobe gabe kababaya, “Nnu'ngu' alumbilwe! Ayaliwite ywembe ywaisa kwa lina lya Bwana!
10 Uyaliwite ukulungwa wawisa wa au'ku' bitu Daudi! Nnu'ngu' wa kunani alumbilwe!”
11 Yesu aayingi pakilambo sa Yelusalemu, aayi'i ntawalia mpaka mun-yumba ya Nnu'ngu' na kukilinga wisowiso kila kili'be. Lakini kwa mwanjaa yaai kitamwiyo, ngayenda Betania pamope na balu' ku'mi na abi'li'.

Yesu aukosya lasi ntini
(Mat 21:18-19)

12 Pammalau' yake pabaabile kabauma Betania, Yesu yamminyike njala.

13 Bai, ngaubona nkongo wa ntini wene maakapi maingi kwa kuutalu. Ngauegelya li'nga aulinge, pi'ngi' kunani yake awesa pata litunda. Lakini paikite papipi nawo, aakibwenili kili'be ila maakapi sika, kwa mwanjaa nsimu wo waai wo pambikali.
14 Kwa nyo, Yesu ngaukosya lasi nkongo wu'lu' kaubakia, “Tumbulya nambi'yambi' ata milele, mundu kanealye litunda kai' bu'ka kunani yako.” Paabile kalongela go, banamasi' bake bai kabayu'wa.

Yesu ayingya muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-17, Luk 19:45-48, Yoa 2:13-22)

15 Bu'kapo, ngabaika ku Yelusalemu. Yesu paayingi muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', ngatumbwa kwabi'nganga bandu babasulusage na babapi'mage ili'be muluwa lwo. Aapi'li'ngwi mamesa ga balu' babati'kwanage mbanje na iti'gu' ya asulusi ba ngunda.
16 Kai', annyi'ki'tiyeli mundu ywoywoti pi'ta apu'twile kigombo so sulusa paluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu'.
17 Bu'kapo ngaayi'gana mayi'gi'yo gano, “Iandikilweli mu Mayi'gi'yo Mapeleteu panga, ‘Nyumba ya Nnu'ngu' yaakemelwa nyumba yo salilya kwa bandu ba mataipwa goti?’ Lakini mwenga mwiyu'yite mbango ya apokonyoli!”
18 Api'ndo ba dini na balimu ba salya pabayu'wine go, baatumbwi pala ndi'la ya kummulaga, lakini bannyogopage kwa mwanjaa kipi'nga soti sa bandu kisangalage mu'lu' mwaayi'ganage.
19 Payikite kitamwiyo, Yesu na banamasi' bake ngababu'ka pakilambo si'lu'.

Liyi'gano bu'kana na ntini wauyu'mi
(Mat 21:20-22)

20 Pammalau' yake kindai' pabaabile kabapi'ta, baaubweni wu'lu' nkongo wa ntini uyu'mite woti ata ngi'ga yake.
21 Petili aaku'mbu'ki makowe gagaalongolile na ngammakia Yesu, “Mwalimu, uulinge wu'lu' nkongo wa ntini wawaaukosi lasi, uyu'mi.”
22 Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Mupalikwa mumwu'bi'li Nnu'ngu'.
23 Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti mana alongei kwo u'bi'lya na pangali kyukala pamwoyo wake, kakibakia kitu'mbi' si' kiyokoke pakibile kikatu'le mubaali, kakape ilu'a pangika.
24 Kwa nyo nendakummakia, gogoti gamugalu'ba kamusali, muu'bi'li panga mwendagapokya, ago gaalu'a panga ginu.
25 Na pamuyi'ma salya, mana mubile na mayu'mano na mundu ywi'ngi', munsami, li'nga Tati' binu bababile kunani bansami mwenga makosa ginu nyinyonyo.”
26 Lakini mwenga mana mukani kwasamya bi'ngi' makosa gabe, Tati' binu ba kunani bansamyali mwenga makosa ginu nyinyonyo.

Makowe bu'kana na utawala wa Yesu
(Mat 21:23-27, Luk 20:1-18)

27 Bai, Yesu na banamasi' bake ngabaika kai' Yelusalemu. Yesu paabile katyanga muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', api'ndo ba dini, balimu ba salya na ayi'mi'li'ki ba bandu baatikunnyendelya.
28 Ngabannaluya, “Upanga makowe ga kwa utawala gani? Na nyai ywakupei utawala wu'?”
29 Yesu ngaabakia, “Nilu'a kunnaluya liswali limo, mana muniyangwile, nenga nilu'a kummakia kwa utawala gani nipanga makowe ga.

30 Yoani Ywabatisage aapatike utawala wo batisa bu'ka kwa nyai? Kwa Nnu'ngu' au kwa bandu? Muniyangwe.”
31 Nabembe ngabatumbwa laluyana bene na bene kababaya, “Mana tuyangwi panga utawala wake waabu'i kwa Nnu'ngu', aatulaluya, ‘Kwa kitumbu saku' mukotwike kumwu'bi'lya?’
32 Kai', tuwesali baya waaumi kwa bandu.” (Baayogwipe kipi'nga sa bandu, kwa mwanjaa boti baau'bi'lile panga Yoani kakape aai nnondoli ywa Nnu'ngu'.)
33 Bai, ngabannyangwa Yesu, “Tutangiteli.” Nembe ngaabakia, “Na-nenga nimmakiangali panga nipanga ga kwa utawala waku'.”

12

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na ali'mi
(Mat 21:33-46, Luk 20:9-19)

1 Bu'kapo, Yesu aatumbwi longela makowe ga kwa balu' api'ndo kwo tumya ngongo, “Mundu yumo aapandike minjabibu munng'unda wake na auti'li'ti'kiye lubi'go. Pakati yake aatengenise pandu po komangya minjabibu li'nga ipiye divai, na aasengite kisewe. Bu'kapo, ngaakolisa nng'unda wo kwa ali'mi no yabwa mwanja wa kunni'ma wi'ngi'. 2 Masu'ba go una pagatimile, ngantuma mpangakasi wake yumo kwa balu' ali'mi li'nga bampei iku'ta ya mauno gake.
3 Lakini balu' ali'mi ngabammoywa mpangakasi yu'lu', kunku'mbwa na kunki'li'bu'ya pangali kumpeya kikowe sosoti.
4 Yu'lu' mwene nng'unda ngantuma kai' mpangakasi ywi'ngi'. Yu'lu' nembe ngabanku'mbwa, ngabannumiya muntwe na kumpangya makowe malau muno.
5 Mwene nng'unda antumike kai' mpangakasi ywi'ngi', balu' ali'mi ngabammulaga. Bu'kapo ngaatuma bi'ngi' baingi, lakini balu' ali'mi baatikwalumiya na bi'ngi' kwabulaga.
6 Mwene nng'unda aaigali na mundu yumo bai, naywembe aai mwana wake ywampendile. Kuundi'la ngantuma kwa balu' ali'mi kabaya, ‘Nitangite panga balu'a kumwisimu mwana wangu'.’
7 Lakini balu' ali'mi pabamweni kaisa, ngababakiyana, ‘Ayu' nga ywalu'a lisi nng'unda wu'. Bai, tummulage na nng'unda wu' upange witu.’
8 Bai, ngabammoywa yu'lu' mwana na kummulaga, ntwi wake bautaikuli panja ya nng'unda wa minjabibu.”
9 Bu'kapo Yesu ngaalaluya, “Bai, yu'lu' mwene nng'unda wa minjabibu alu'a panga buli? Ywembe alu'a isa na kwabulaga balu' ali'mi. Bu'kapo, alu'a kwakolisa nng'unda wu'lu' ali'mi bi'ngi'.
10 Buli, munasomali Maandiko Mapeleteu gagabaya,
‘Liwe lyabalikani asengi,
nambi'yambi' lipangike liwe liku'lu' lya pakitumembe.
11 Likowe li' libu'i kwa Bwana,
nalyembe lya ayabu muno kasitu.’ ”
12 Bai, abo api'ndo baapalike ndi'la ya kummoywa Yesu, kwa mwanjaa baatangite panga ngongo yo aalongelyage bembe. Lakini kwa kitumbu sa kukiyogopa kipi'nga sa bandu, ngabakotoka no bu'ka.

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mat 22:15-22, Luk 20:20-26)

13 Bai, bi'ngi' ba Mafalisayo na bandu ba kipi'nga sa Helode baatumilwe bampi'ndi'ke Yesu kwo pi'tya milongelo yake.

14 Baatikunyendelya na kunnaluya, “Mwalimu, tutangite panga wenga
wa mundu wa ukakape. Kai', unnyogopali mundu kwa mwanjaa, uyi'me
wa mundu kili'be lili kasako, lakini uyi'gana ndi'la ya Nnu'ngu' kwa
ukakape. Tubakiye, panga salya ya Musa yendatuyi'ki'ti'ya li'pa koli kwa
Kaisali, nkulungwa wa Roma, au lili? Tupalikwa tuli'pe au lili?”
15 Lakini kwa mwanjaa aatangite panga bandu balu' anapiki, ngaabakia,
“Mwanjaa namani munipi'ndi'ka? Munileti lwela lumo pano li'nga
nilulinge.”
16 Ngabannetya lu'lu' lwela. Nembe ngaalaluya, “Kuminyo ku' na lina li'
lyaliandikilwe, lya nyai?” Ngabannyangwa, “Kaisali.”
17 Bai, Yesu ngaabakia, “Ga Kaisali mumpei Kaisali na ga Nnu'ngu'
mumpei Nnu'ngu'.” Boti baatisangala muno.

Likowe bu'kana na uyu'ki
(Mat 22:23-33, Luk 20:27-40)

18 Bu'kapo, Masadukayo, balu' babakana u'bi'lya panga kubile na lisu'ba
lyo yu'yi'lwa kwa awi'li, ngabamwisilya Yesu na kunnaluya,
19 “Mwalimu, Musa aatuandiki panga mundu ywakobike mana awile
pangali papa mwana, ipalikwa nnongowe ankobeke aywo nnwawa
nng'wi'li'kwa li'nga ampapi nnongowe bana.
20 Bai, kwabile na alongo saba, aywo mmele aakobike nnwawa lakini
yu'lu' nnalu'me awile pangali papa mwana.
21 Ywenebi'li' ngankobeka yu'lu' nnwawa, nembe ngawaa kai' pangali
papa mwana. Ngaipanga nyinyo kai' kwa nnongo ywenetatu.
22 Na boti saba bankobike nnwawa yu'lu' bu'ka po waa ywi'ngi', lakini
baawile pangali papa bana. Kuundi'la, yu'lu' nnwawa nembe ngawaa.
23 Bai, lisu'ba lyo yu'yi'lwa babawile, ywembe aapanga nnyumbo wa
nyai, kwa mwanjaa aakobekilwe na balu' alongo boti saba?”
24 Yesu aatikwayangwa, “Mwobite kwa kitumbu so kotoka tanga
mwagaandikilwe Mayi'gi'yo Mapeleteu na makakala ga Nnu'ngu'.
25 Kwa mwanjaa awi'li pabaalu'a yu'ka baakobekali wala baaku'ndali,
kati mwababile malaika ba kunani.
26 No bu'kana na uyu'ki wa babawile, munasomali mukitabu sa salya ya
Musa galu' maandiko gagalongelya bu'kana na si'lu' kiwi'mbi' sasaayakite
mwoto? Nnu'ngu' ammakie Musa, ‘Nenga na Nnu'ngu' wa Bulaimu,
Nnu'ngu' wa Isaki, na Nnu'ngu' wa Yakobi.’
27 Ywembe Nnu'ngu' ywa bandu babawile lili, ywembe Nnu'ngu' wa
bandu akoto. Mwenga mutioba muno.”

Amuli ngu'lu'
(Mat 22:34-40, Luk 10:25-28)

28 Palu' Yesu pataukanage na Masadukayo, kwabile na mwalimu yumo
ywa salya ya Musa, ywembe aatangite panga Yesu aayangwi wiso. Bai,
aatikumwegelya na kunnaluya, “Amuli yaku' yaibile ngu'lu' pi'ta yoti?”
29 Yesu aatiyangwa, “Amuli ngu'lu' nga yi'no, ‘Upi'kani wenga wa Isilaili,
Bwana Nnu'ngu' witu nga Bwana yumo bai.
30 Umpende Bwana Nnu'ngu' wako kwa mwoyo wako woti, kwa loo yako
yoti, kwa malango gako goti na kwa makakala gako goti.’
31 Na amuli yenebi'li' nga yi'no, ‘Umpende ywa papipi yako kati
mwawipenda wamwene.’ Ntu'pu' amuli yi'ngi' ngu'lu' kulikoni yi'no
ibi'li'.”

32 Yu'lu' mwalimu ywa salya ya Musa ngammakia Yesu, “Ulongei wiso
Mwalimu, panga Nnu'ngu' yumo kisake, wala ntu'pu' Nnu'ngu' ywi'ngi' ila
ywembe.
33 Na mundu apalikwa kumpenda Nnu'ngu' kwa mwoyo wake woti,
kwa malango gake goti na kwa makakala gake goti. Nembe apalikwa
kumpenda ywa papipi kati mu'lu' mwaipenda mwene. Makowe go
gangama muno kulikoni salaka ya nyama yo langamisa pamwoto, na
salaka yi'ngi' yoti.”
34 Nembe Yesu pamweni aywo mundu ayangwi kwa malango, ngam-
makia, “Wenga ubileli kuutalu no yingya muukulungwa wa Nnu'ngu'.”
Payomwi longela go, ntu'pu' mundu ywalowite kunnaluya kai' Yesu likowe
lyolyoti.

Likowe bu'kana na Kilisitu
(Mat 22:41-46, Luk 20:41-44)

35 Yesu paabile kayi'gana muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', aatilaluya,
“Mboni balimu ba salya ya Musa babaya panga Kilisitu mwana wa Daudi?”
36 Daudi mwene kalongoyelwa na Loo Mpeleteu aatibaya,
‘Bwana Nnu'ngu' ammakie bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
37 “Daudi mwene ankema Kilisitu ‘Bwana.’ Kwa nyo, Kilisitu apangali
mwana wake bai, ila Bwana wake kai'.” Si'lu' kipi'nga sa bandu saai
kakimpi'kania kwo napusika.

Yesu aaking'indya bandu bu'kana na balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Luk 20:45-47)

38 Mumayi'gano gake aatikwabakia, “Mwili'ndi'le bu'kana na balimu ba
salya ya Musa, bembe bapenda tyanga bawati makanju malaso, no penda
pangilwa abali na bandu kwa isima mumasoko.
39 Kai', bembe bapendi tama muiti'gu' ya nnu'ngi' mumayumba ga
kunnu'ba Nnu'ngu' no penda isimilwa muiyambo.
40 Bapokonywa mali ya alwawa awi'li'ka no salya sala ndaso li'nga
bayu'wanike na bandu. Kwa kitumbu si', balu'a ukumilwa munomuno.”

Salaka ya nnwawa nng'wi'li'kwa
(Luk 21:1-4)

41 Yesu aatami papipi na lisanduku lya amana ya nyumba ya Nnu'ngu',
kaalingulya bandu mwabayi'ya mbanje nkati ya lisanduku li'lu'. Matayili
baingi baayi'i mbanje yambone nkati ya lisanduku.
42 Aaisi nnwawa yumo nng'wi'li'kwa nki'ba, ngapiya ela ibi'li' bai.
43 Bai, Yesu aakemite banamasi' bake na kwabakia, “Kakape nim-
makianga, ayu' nnwawa nng'wi'li'kwa nki'ba, apiyite mbanje yambone
muno kulikoni boti babaayi'ile nkati ya lisanduku lya salaka.
44 Kwa mwanjaa bi'ngi' baabawi bu'ka mumbanje yababile nayo, lakini
ywembe kwa uki'ba wabile nawo, aapiyite ili'be yoti yabile nayo mumaisa
gake.”

13

Yesu alongelya bu'kana no bomolelwa kwa nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 24:1-2, Luk 21:5-6)

1 Yesu paabile kapita bu'ka muluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', yumo ywa
banamasi' bake ngammakia, “Mwalimu, lingulya maliwe ga mwagagol-
wike na mayumba ga maku'lu'!”

2 Yesu aatiyangwa, “Mwendagabona mayumba ga maku'lu'? Lyaigalali
ata liwe limo panani ya liwe li'ngi', goti gabomwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mat 24:3-14, Luk 21:7-19)

3 Yesu paabile atami pa Kitu'mbi' sa Minjaituni kalingulya ku nyumba
ya Nnu'ngu', Petili, Yakobi, Yoani na Andelea ngabannaluya pakiyi'ki'ya,
4 “Tulu'ba utubakiye makowe ga gaugabaite gaapangika pakubawi?
Na ki'li' gani sasalu'a kutulaya twenga tutange panga makowe go
gapalapitya?”
5 Yesu ngaabakia, “Mulinguli wiso, mwakane kongelwa na mundu.
6 Bandu baingi baaisa kwa lina lyangu' kababaya panga, ‘Nenga ngana
Kilisitu’, na abo baalu'a kwakonga baingi.
7 Pamwayu'wa makowe ga ngondo na mayu'yu'to gake kanemwayogope.
Makowe go gapalikwa gapiti wi'ti', lakini kuundi'la yene kunaikali.
8 Kwa mwanjaa nni'ma waayu'mana na nni'ma wi'ngi', na ukulungwa
waayu'mana na ukulungwa wi'ngi'. Kwalu'a ba na nnendemo wa nni'ma
mumatapo mbali'mbali', kai' kwalu'a ba na njala ngu'lu'. Na aga goti
gaalu'a panga kati mwalupanga lwu'ngu' lwo papa mwana.”
9 “Lakini mwenga mwilinge, kwa mwanjaa bandu baalu'a kumpeleka
kumankama na kunku'mbwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'.
Mwapelekelwa kwa atawala na akulungwa kwa kitumbu sangu' li'nga
munikong'ondeli kwabe.
10 Ipalikwa abali inannoga ialilwe wi'ti' kwa bandu ba kila nni'ma.
11 Na pamwalu'a boyolelwa no sitakilwa, kanemwaauke kwo wasa galu'
gamwalu'a yangwa, mwenga mwalongele likowe lyolyoti lyamwapeyelwa
papalu'palu'. Kwa mwanjaa mwalongelali mwenga, ila aalongela Loo
Mpeleteu.
12 Nnongo aansongya nnongowe li'nga abulagilwe, na tati' kunsongya
mwana wake, nabembe bana baalu'a kwagalambukya abelei babe li'nga
babulagilwe.
13 Na bandu boti baalu'a kunsukwa kwa kitumbu sa lina lyangu', lakini
ywaalu'a komeya mpaka kuundi'la aalu'a kosopolelwa.

Siki ngu'lu'
(Mat 24:15-28, Luk 21:20-24)

14 “Lakini pamwakibona kili'be sakisukwa Nnu'ngu' na sakileta usapu
kiyi'mi'kilwe pandu papeleteu (ywasoma atange), apo babaalu'a ba ku
Yudea baabutuki muitu'mbi'.
15 Ywabile panani ya mwagala wa nyumba, kaneauluke yingya nnyumba
yendatola kili'be.
16 Na ywabile kunng'unda kaneagalambuke tola likoti lyake, ila apalikwa
atile.
17 Bakibona alwawa atopelwe na babayongeya bana masu'ba go!
18 Munnu'be Nnu'ngu' li'nga makowe go gaakane pitya nsimu wa kyuku.
19 Kwa mwanjaa masu'ba go gaapanga ga siki ngu'lu', siki kati yo
inapityali apo nsu'gu' tangu' Nnu'ngu' paumbite dunia mpaka li'no, na
yapityali kai' katu.
20 Ikapangage Bwana akotwike pu'ngu'ya masu'ba go, ntu'pu' ata mundu
yumo ywapele kosopolelwa. Lakini kwa kitumbu sa balu' babasaulilwe na
Nnu'ngu', masu'ba go gapu'ngu'yilwe.
21 “Nsimu wo manaitei mundu kammakia, ‘Lingulya, Kilisitu abile pano’
au ‘Abile palu’’, kanemwau'bi'li.

22 Kwa mwanjaa baapitya ‘Kikilisitu’ ba ubu'su' pamope na alondoli
ba ubu'su', nabembe baalaya myanju na mangelongelo li'nga baakonge
bandu, kai' mana iwesekine ata balu' babasaulilwe na Nnu'ngu'.
23 Lakini mwenga mwili'ndi'le, nenga nimmakie makowe goti gabile balo
ganapityali.

Isa kwa Mwana wa Mundu
(Mat 24:29-31, Luk 21:25-28)

24 “Bu'ka pa siki ya masu'ba galu', lisu'ba lyabaa mulubi'ndu' na mwei
wapiyali bweya wake.
25 Ndondwa yalu'a tu'mbu'ka bu'ka kumaunde, makakala go goti ga
kunani gaalu'a kunyangunya.
26 Apo nga pabammona Mwana wa Mundu kaisa bu'ka kumaunde kwa
makakala maku'lu' na utukupu.
27 Nembe aatuma malaika bake li'nga baakongwe baasawile bu'ka
mumbande yoti nsese ya dunia, bu'ka kila pandu pa dunia, mpaka
kuundi'la ya kunani.

Mayi'gano ga nkongo wa ntini
(Mat 24:32-35, Luk 21:29-33)

28 “Kwa nkongo wa ntini mwiyi'gane lukongo lu'no, palu' ndambi' yake
paitumbwa ipuka no piya maakapi, mutangite panga nsimu wo li'ma
wendaegelya.
29 Namwenga nyinyonyo, pamugabona makowe go kagatumbwa
pangika, mutange panga Mwana wa Mundu abile papipi na niango.
30 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwaalu'a pi'tali pangali pitya
makowe ago goti.
31 Kunani na padunia kwalu'a pi'ta lakini mayi'gi'yo gangu' katu
gaapi'tali.

Ntu'pu' ywatangite lisu'ba wala saa
(Mat 24:36-44)

32 “Lakini bu'kana na lisu'ba au saa yi'lu', ntu'pu' mundu ywatangite ata
malaika ba kunani wala Mwana, ila Tati' kisabe bai.
33 Mwili'ndi'le, mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli nsimu wo pawa-
timya.
34 Yalu'a panga kati mundu ywayabwa mwanja na kwalekya apangakasi
bake bayi'mi'like, kila mundu na lyengo lyake, na kummakia nni'ndi'li wa
nniango abe minyo.
35 Mukeleke, kwa mwanjaa mutangiteli mwene nyumba alu'a buya
pakubawi, pi'ngi' iwesa panga kitamwiyo, meku, bulabula au kindai'.
36 Mwili'ndi'le, mana aaisa kwa kimuimu aakane kunkolya mugonjike
lugono.
37 Makowe ganimmakia mwenga, nabakia boti. Mwili'ndi'le!”

14

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Luk 22:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Gaaigali masu'ba gabi'li' bai ika kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika na ya Makati
Gangalu'la, api'ndo ba dini na balimu ba salya ya Musa bapalage ndi'la ya
kummoywa Yesu kwa kinunu na kummulaga.
2 Kwa mwanjaa baabaite, “Kanetupange likowe li' pa si'li'ku'si'li'ku',
bandu baakane panga puyo.”

Yesu apakayilwa mauta ganannungya
(Mat 26:6-13, Yoa 12:1-8)

3 Yesu aabile Betania munyumba ya Simoni ywaabile na matana patumbu. Pabaabile kabalya, nnwawa yumo aayingi nnyumba. Abile na supa ya liwe yaibile na mauta ganannungya gene bei ngu'lu'. Bu'kapo ngati'kwana nkano wa yi'lu' supa no u'lu'ki'ya mauta go panani ya ntwe wa Yesu.
4 Bi'ngi' ba bandu babaabile palu' baatiusika muno kwa galu' gaagapangite yu'lu' nnwawa no bakiyana, “Kwa mwanjaa namani nyamana mali kati yi'?
5 Mauta ga galu'e pi'mi'yi'lwa kwa ela yambone yo kombwa kwapeya masikini.” Ngabammendya aywo nnwawa kwa nyongo.
6 Lakini Yesu ngaabakia, “Mboni mwendakumwauya ayu' nnwawa? Munneke! Ywembe anipangi likowe linannoga muno.
7 Kwa mwanjaa masikini mwalu'a baa pamope nabo masu'ba goti, kila pamupala kwapeya mwendakwapeya, lakini nenga nalu'a baali pamope na mwenga masu'ba goti.
8 Ayu' nnwawa anipangi li'lu' lyaliwesite, aniu'lu'kiye mauta ganannungya li'nga kunibi'ka wiso kwo sikilwa kwangu'.
9 Kakape nimmakianga, kwa ngu'mbu'ku'mbu' ya nnwawa yu', likowe lyalipangite lyabayilwa kila pandu paialilwa abali inannoga mudunia yoti.”

Yuda ayi'ki'tya kunsongya Yesu
(Mat 26:14-16, Luk 22:3-6)

10 Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi na abi'li', aayi'i kwa api'ndo ba dini li'nga kunsongya Yesu kwabe.
11 Pabapatike abali yi'lu' baatipulaika muno, nabembe ngabayi'ki'tyana nakwe kumpeya mbanje. Bu'kapo, Yuda ngatumbwa pala lipala linannoga lya kunsongya Yesu.

Kwibi'ka wiso Pasika
(Mat 26:17-25, Luk 22:7-14, 21-23, Yoa 13:21-30)

12 Lisu'ba lyo yingilya kalamu ya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, napo nga pabasinjike mwana ngondolo wa Pasika, banamasi' ba Yesu baatikunnaluya, “Upala tuyende kwaku' tukakubi'ki wiso kalamu ya Pasika?”
13 Bai, Yesu aatumike abi'li' ba banamasi' bake kaabakia, “Muyende kumisengo, akwo mukankolya nnalu'me yumo apu'twi kibi'ga sa masi'. Mukammi'ngi'ye,
14 mpaka panyumba yaalu'a yingya, mukammakie mwene nyumba, ‘Mwalimu alaluya panga sumba sake so li'lya kalamu ya Pasika ywembe na banamasi' bake saku?’
15 Naywembe aalu'a kunnangya sumba kiku'lu' kugolopwa sakibi'kilwe wiso no nemekelwa, na mwenga mukabi'ke wiso ilyo.”
16 Banamasi' ngababu'ka yenda kumisengo, ngabakikolya kila kili'be kibile kati mu'lu' mwababakiyilwe na Yesu. Nabembe ngababi'ka wiso kalamu ya Pasika.
17 Pakiikite kitamwiyo, Yesu na banamasi' bake ku'mi na abi'li' ngabaika pa yi'lu' nyumba.
18 Nabembe pabaabile pakitamo so lya, Yesu aatibaya, “Kakape nimmakianga, yumo pakati yinu alu'a nisongya.”
19 Apo banamasi' bake baatumbwi nyopa kabalaluyana bene na bene, “Buli, iwesapanga nenga?”

20 Yesu ngaayangwa, “Yumo pakati yinu mwenga ku'mi na abi'li', yu'lu' ywasuyite likati pamope nanenga mukibakuli.
21 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu endawaa kati mu'lu' Maandiko Mapeleteu mwagabaya kwo bu'kana na ywembe, lakini akibona mundu yu'lu' ywansongya! Ilu'e panga nantali kwake akakotoka belekwa.”

Kalamu ya Bwana
(Mat 26:26-30, Luk 22:14-20, 1Kol 11:23-25)
22 Pabaabile kabalya, Yesu aatweti likati ngasukulu Nnu'ngu', bu'kapo aatikulimetwana na kwapeya banamasi' bake kaabakia, “Mutole mulye, yi'no nga yi'ga yangu'.”
23 Bu'kapo, aatweti nnobo wa divai, ngansukulu Nnu'ngu' na kwapeya, boti ngabanywelya munnobo wo.
24 Yesu ngaabakia, “Yi'no nga myai yangu' ya lilagano lya Nnu'ngu' yaiyitanika kwa kitumbu sa baingi.
25 Kakape nimmakianga, tumbulya nambi'yambi' nanywali kai' divai ya njabibu mpaka lisu'ba li'lu' lya Ukulungwa wa Nnu'ngu' panainywa yayambi'.”
26 Nabembe pabayomwi yi'mba mwambo, ngababu'ka yenda ku Kitu'mbi' sa Minjaituni.

Yesu alondwa panga Petili aalu'a kunkana
(Mat 26:31-35, Luk 22:31-34, Yoa 13:36-38)
27 Yesu ngaabakia, “Mwenga mwaboti mwanileka, kwa mwanjaa iandik-
ilwe mu Maandiko Mapeleteu,
‘Naalu'a kummulaga nsungi,
na ngondolo boti baalu'a talanganika.’
28 Lakini bu'ka pauyu'ki wangu', naalu'a kunnongolya yenda ku Galilaya.”
29 Petili ngammakia, “Ata manaitei boti baakuleka, nenga nakuleka lili.”
30 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, kilo si'no sa li'no njogolo abile balo bi'ka pabi'li', wanikana mala itatu.”
31 Lakini Petili ngakong'ondelya baya, “Ata manaitei waa pamope nawenga, katu nakukanali.” Na balu' bi'ngi' boti ngababaya nyinyonyo.

Yesu asali kukyati' sa Getisemani
(Mat 26:35-46, Luk 22:39-46)
32 Ngabaika pakyati' sakikemelwa Getisemani, Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Mutame pano munili'nde, nenga nendasali.”
33 Bu'kapo ngantola Petili, Yakobi na Yoani, no tumbwa nyopa no auka.
34 Ngaabakia, “Mwoyo wangu' wenda nyopa muno, ata pipi no waa. Mutame pano, mukeleke.”
35 Bu'kapo ngaegelya nnu'ngi' pasini, ngaitu'ya pai' ukukama. Ngalu'ba kabaya panga mana iwesekine, saa yi'lu' ya ngu'su'mbu' impi'ti kuutalu.
36 Ngabaya, “Mwenga mwa Tati'! Ntu'pu' sangali kombolwa kasinu, ninnu'ba munibu'ki'ye agu' nnobo wa ngu'su'mbu'. Lakini kaneipange kati mwanipendi nenga, ila ipange kati mwamupendi mwenga.”
37 Paabuyangine, ngaakolya bagonjike lugono. Ngammakia Petili, “Simoni, ugonjike? Ata keleka kwa lisaa limo bai ukombwili?
38 Mukeleke no sali li'nga mwakane yingya mumapayilwo, kwa mwanjaa loo ipenda panga makowe manogau, lakini yi'ga yinu nga kigopi.”
39 Ngayenda sali kai' kaki'li'bu'kya mayi'gi'yo gaagalu'galu'.
40 Paabuyangine kai' aakwembite bagonjike, kwa mwanjaa minyo gabe gaatopilwe na lugono, na baatangiteli saku' sa kunnyangwa.

41 Paabuyangine pampanda patatu, ngaabakia, “Balo mukagonja no
pu'mu'lya? Ili'ngani lelo! Saa itimile. Mulinguli, Mwana wa Mundu
akamuyilwa mumaboko ga bene sambi.
42 Muyumuke tubu'ke. Lingulyange, yu'lu' ywapala nisongya aegelile.”

Yesu endaboyolwa
(Mat 26:47-56, Luk 22:47-53, Yoa 18:3-12)

43 Yesu paabile balo kalongela, Yuda, yumo ywa balu' banamasi' ku'mi
na abi'li', ngaisa pamope na kipi'nga sa bandu babaapu'twi mapanga na
mandolonga. Bandu bo baatumilwe na api'ndo ba dini, balimu ba salya
ya Musa na api'ndo ba bandu.
44 Yuda yu'lu' ywansongya aayomwile kwapeya mwasu wu' kabaya,
“Yu'lu' ywanannonia ngaywembe. Mummoywe na kumpeleka kwa
kunni'ndi'la.”
45 Yuda paikite bai, ngannyendelya Yesu popopo na kummakia, “Mwal-
imu!” Bu'kapo ngannonia.
46 Bai, balu' bandu ngabammoywa Yesu na kuntaba.
47 Yumo ywa balu' babaayi'mi pamope na Yesu aasolomwi lipanga lyake
na kumpoteka ntumisi wa mpi'ndo nku'lu' ywa dini na kummu'ya lisikilo.
48 Bu'kapo Yesu ngaabakia, “Mwisi na mapanga na mandolonga li'nga
kuniboywa, baya kwake kati nenga nampokonyoli.
49 Masu'ba goti naabile pamope na mwenga kaniyi'gana muluwa lwa
Nyumba ya Nnu'ngu', na mwenga muniboywili. Lakini makowe ga
gapangike li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi.”
50 Banamasi' bake boti ngabanneka no tila.
51 Lakini mwinsembe yumo ywaawati ngu'bo mukibuno, aayendeli
kummi'ngi'ya Yesu. Nabembe ngabammoywa.
52 Lakini ayo ngu'bo yaatiulika, ngaileka popo no tila abile wausu.

Yesu pa Balasa Liku'lu'
(Mat 26:57-68, Luk 22:54-55, 22:63-71, Yoa 18:13-14,19-24)

53 Nabembe ngabampeleka Yesu kwa mpi'ndo nku'lu' ywa dini na
api'ndo ba dini, na ayi'mi'li'ki ba bandu pamope na balimu ba salya ya
Musa boti baakongolekine palu'.
54 Petili aami'ngi'yite Yesu kwa kuutalu, ngayingya kulua lwa nyumba
ya mpi'ndo nku'lu' wa dini, ngatama pamope na ali'ndi'li kayota mwoto.
55 Api'ndo ba dini na boti ba Balasa Liku'lu' lya Ayahudi bapalage
ukong'ondeli li'nga bapate kitumbu sa kummulaga Yesu, lakini baapatikeli
kitumbu sosoti.
56 Baingi baapiyite ukong'ondeli wa ubu'su' bu'kana na Yesu, lakini
ukong'ondeli wabe walandineli.
57 Ata bi'ngi' baayi'mi kumpikiya ukong'ondeli wa ubu'su' kababaya,
58 “Twenga twannyu'wine kabaya, ‘Nenga nilu'a kwisengwana nyumba
yi' ya Nnu'ngu' yaisengilwe kwa maboko ga bandu, na kwa masu'ba gatatu
nilu'a kwisenga yi'ngi' yangali sengelwa kwa maboko ga bandu.’ ”
59 Lakini ata nnyo, ukong'ondeli wabe uyi'ki'tyaniyeli.
60 Bai, mpi'ndo nku'lu' ywa dini ngayi'ma pakatikati ya bandu na kun-
naluya Yesu, “Uyangwali ata likowe? Bandu ba bakusitakilya namani?”
61 Lakini Yesu aatami liki, alongeili kikowe sosoti. Mpi'ndo yu'lu'
aatikunnaluya kai', “Wenga nga wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu' ywalum-
bilwa?”

62 Yesu ngayangwa, “Nenga nga Naywembe! Kai', mwammona Mwana
wa Mundu atami kummalyo ga yu'lu' Bwana Mwene Makakala, kaulu'ka
bu'ka kumaunde ga kunani.”
63 Mpi'ndo yu'lu' paayu'wine makowe go, ngapopwana magu'bo gake
no baya, “Tupalikwali yendelya pala ukong'ondeli wowoti waubu'kana na
mundu yu'.
64 Mwabene munnyu'wine mu'lu' mwantukine Nnu'ngu'. Muwasa buli?”
Boti ngabamuukumu panga, apalikwa abulagilwe.
65 Bu'kapo, bandu bi'ngi' baatumbwi kumunia mmata, baantabite kita-
mbala kuminyo na kunku'mbwa makondi na kummakia, “Londwa, nyai
ywakuku'mbwile!” Nabembe ali'ndi'li baamoywi Yesu na kunku'mbwa
mbande.

Petili ankana Yesu
(Mat 26:69-72, Luk 22:56-62, Yoa 18:15-18,25-27)

66 Petili paabile balo pai' kulua, yumo ywa atumisi alwawa ba mpi'ndo
nku'lu' wa dini aaikite palu'.
67 Paamweni Petili kayota mwoto, aatikunningulya na kummakia, “Ata
wenga nyinyonyo waabile pamope na Yesu wa ku Nasaleti.”
68 Lakini Petili aatikana kabaya, “Nigatangiteli makowe gaugabaya
wenga katu!” Bu'kapo Petili aayi'i mpaka paniango wa kuluwa. Apo,
njogolo ngabi'ka.
69 Yu'lu' ntumisi nnwawa, paamweni kai' Petili aatumbwi kai' kwabakia
bandu babaayi'mi po, “Mundu yu' nga yumo mukipi'nga sabe!”
70 Lakini Petili aatikana kai'. Bu'ka po baliya pasene, bandu babaayi'mi
po ngabammakia Petili, “Kakape wenga wa yumo ywabe, kwa mwanjaa
wenga wa mundu wa Galilaya!”
71 Bai, Petili aatumbwi longela kalapangya panga, “Nintangiteli mundu
yu' ywamunnongelya.”
72 Popopo, njogolo ngabi'ka pampanda pabi'li'. Bai, Petili ngaku'mbu'kya
mu'lu' mwaabakiyilwe na Yesu panga, “Pangali njogolo bi'ka pabi'li',
wanikana patatu.” Na, paliku'mbu'ki lyo, aatumbwi li'la muno.

15

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mat 27:1-2, 11-14, Luk 23:1-5, Yoa 18:28-38)

1 Kindai' bulabula, api'ndo ba dini, ayi'mi'li'ki ba bandu, balimu ba salya
ya Musa na api'ndo boti ba Balasa Liku'lu' lya Ayahudi batami kitamo no
yi'ki'tyana. Bantabite Yesu, ngabampeleka na kunkamukia kwa Pilato.
2 Pilato aannalwiye Yesu, “Wenga nga wankulungwa wa Ayahudi?” Yesu
ngayangwa, “Wenga ngawaubaya.”
3 Nabembe api'ndo ba dini bansitaki Yesu kwa makowe gambone.
4 Bai, Pilato ngannaluya kai', “Wenga uyangwali ata likowe limo?
Lingulya makowe ga goti gabakusitakilya!”
5 Lakini Yesu aayangwili ata likowe lyolyoti, na Pilato mwene aatisan-
gala.

Yesu aukumilwa kiwo
(Mat 27:15-26, Luk 23:13-25, Yoa 18:39-19:16)

6 Yaai mimu yabe panga kila paika si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Pilato
aayu'gu'lyage ntabilwe yumo ywabansawi bene bandu.

7 Nsimu wo, kwabile na mundu yumo ywakemilwe Balaba, aabile
ntabilwe pamope na aine bi'ngi' babaapangite makosa go bulaga bandu
no kana kwiyu'wa silikali.
8 Bandu baingi bannyendeli Pilato li'nga kunnu'ba aapangi kati mwaibile
mimu yake.
9 Pilato ngaalaluya, “Mupala ninnyu'gu'lyange ayu' nkulungwa wa
Ayahudi?”
10 Aalongei nyo kwa mwanjaa aatangite panga api'ndo ba dini bampelike
Yesu kasake kwa kitumbu sa kummi'kya bwigu bai.
11 Lakini api'ndo ba dini ngabaasopa bandu li'nga bannu'be Pilato
aayu'gu'li Balaba.
12 Pilato aatikwalaluya kai', “Bai, mupala nipange namani na ayu'
mundu ywamunkema nkulungwa wa Ayahudi?”
13 Ngabapanga ndu'ti kababaya, “Abambilwe munsalaba!”
14 Pilato ngaalaluya, “Aapangite likosa gani?” Lakini baayongiye panga
ndu'ti kababaya, “Abambilwe!”
15 Pilato kwo pala kwapulaisa bandu, ngaayu'gu'lya Balaba no amulisa
Yesu aku'batilwe mikwasu na kunkamukiya kwa asikali li'nga abambilwe
munsalaba.

Yesu asalangilwa na asikali
(Mat 27:27, Yoa 19:2-3)

16 Bu'kapo, asikali ngabampeleka Yesu kunyumba ya liwali no kema
kipi'nga soti sa asikali.
17 Banng'walike Yesu ngu'bo yene lukanda lwa sambalau no lu'ka kapiya
ya mimimwa na kunng'walika muntwe.
18 Ngabatumbwa kumpanga abali kwa kunsalanga, “Ukayumuka,
Wankulungwa wa Ayahudi!”
19 Ngabanku'mbwa muntwe kwa nnai, kumunia mmata, na kunkilikitya
nnu'ngi' yake.
20 Bu'ka pa kunsalanga, ngabammula yi'lu' ngu'bo ya sambalau na
kunng'walika ngu'bo yake, bu'kapo ngabampeleka kummamba.

Bambilwa kwa Yesu
(Mat 27:32-44, Luk 23:26-43, Yoa 19:17-27)

21 Pabaabile kabampeleka, baakwembine na mundu yumo
ywaakemilwe Simoni, mwenekaya wa Kulene kauma kunng'unda. Aywo
aai tati' ywa Alekisanda na Rufo, ngabanni'ndi'ndi'lya aupu'twe nsalaba
wa Yesu.
22 Bu'kapo ngabampeleka Yesu mpaka pandu papaakemilwe Golgotha,
ilombolya Pandu pa Lipakala lya Ntwe.
23 Bampei divai yaiyangabanilwe na manemane, lakini ywembe aakani
nywa.
24 Bu'kapo ngabammamba munsalaba no bagana magu'bo gake kwo
ng'andya mpumbe, li'nga batange panga ngu'bo gani yaipalikwa kila
mundu apate.
25 Yaai musaa itatu ya kindai' paabambilwe munsalaba.
26 Lyaandikilwe lilu'nga bu'kana no sitakilwa kwake lyalyaandikilwe,
“Nkulungwa wa Ayahudi.”
27 Kai' apokonyoli abi'li' baabambilwe pamope na Yesu munsalaba, yumo
kunki'ya na ywi'ngi' kummalyo.

29 Bandu babaabile kabapi'ta palu', ngabatikatika mitwe na kumpwi'wa
kababaya, “Kumbe! Wenga waupalage kuibomwana nyumba ya Nnu'ngu'
na kuisenga kai' kwa masu'ba gatatu,
30 wiuluye munsalaba li'nga wikosopoli wamwene!”
31 Nyinyonyo na api'ndo ba dini pamope na balimu ba salya ya Musa nga-
bankeneka Yesu kababakiyana, “Aakosopoli bi'ngi', lakini kwikosopolya
mwene akombwali!
32 Ati' ywembe aibaya nga Kilisitu, nkulungwa wa Isilaili! Lelo,
aiuluye mwene munsalaba li'nga na twenga tupate lola na kumwu'bi'lya.”
Nabembe babaabambilwe nakwe mumisalaba yabe, ngabampwi'wa.

Yesu awi'lya munsalaba
(Mat 27:45-56, Luk 23:44-49, Yoa 19:28-30)

33 Na payikite saa sita ya muntwekati mpaka saa tisa, lubi'ndu'
lwauwi'ki'li nni'ma woti.
34 Na paikite saa tisa, Yesu aau'bwiye lilobe kakemelya, “Eloi, Eloi,
lema sabakitani?” Lombolya, “Nnu'ngu' wangu', Nnu'ngu' wangu', mboni
utenileka?”
35 Bi'ngi' ba bandu babaayi'mi po pabayu'wine go, baatibaya,
“Mumpi'kani, ankema Eliya.”
36 Mundu yumo ngabutuka lubi'lo yenda suya mukasiki na kwitabya
munnai. Bu'kapo ngamwu'bu'ki'ya Yesu li'nga anywe, kabaya, “Munneke,
tulole mana Eliya alu'a isa kumuluya bu'ka munsalaba.”
37 Lakini Yesu aau'bwiye lilobe liku'lu', ngayomoka.

38 Bai, panjia munyumba ya Nnu'ngu' ngaipopwanika itema ibi'li', bu'ka
kunani mpaka pai'.
39 Mpi'ndo yumo ywa asikali ywaayi'mi nnu'ngi' ya Yesu paibweni mu'lu'
mwayomwike, ngabaya, “Kakape mundu yu' aai Mwana wa Nnu'ngu'!”

40 Kwabile na alwawa babalingulyage kwa kuutalu. Mukipi'nga sabe aai
Malia Makatalena, Malia mau' bake Yakobi nnunawe Yose, na nnwawa
ywi'ngi' Salome.
41 Alwawa ba nga balu' babammi'ngi'yite Yesu na kuntumikia nsimu
waabile Galilaya. Alwawa bi'ngi' baingi babammi'ngi'yite mpaka
Yelusalemu baabile po nyinyonyo.

Sikilwa kwa Yesu
(Mat 27:57-61, Luk 23:50-56, Yoa 19:38-42)

42 Paikite kitamwiyo, lyaai lisu'ba lyo yingilya Sabato ya Ayahudi.
43 Kwabile na Yusupu wa Alimataya, mundu mwene isima mu Balasa
Liku'lu', kai' api'kanilyage isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Kwa nyo,
Yusupu ngayenda lu'ba ntwi wa Yesu kwa Pilato pangali yogopa.
44 Pilato aatisangala payu'wine panga Yesu awile. Ngankema yu'lu'
mpi'ndo ywa asikali na kunnaluya panga kakape Yesu awile.
45 Pilato pabakiyilwe na yu'lu' mpi'ndo ywa asikali panga Yesu awile,
ngannyi'ki'ti'ya Yusupu yenda kuutola ntwi wake.
46 Apo Yusupu ngapi'ma sanda uu, na kuulukiya pai' ntwi, na
kuuti'li'ti'ki'ya sanda. Ngaubi'ka ntwi wo mulisiko lyalisongilwe
mumpi'mbi'. Bu'kapo, ngaimbilikia liwe liku'lu' paniango wa lisiko.
47 Nabembe Malia Makatalena na Malia mau' bake Yose baapabweni
pandu pabanng'onjike.

16

Yu'ka kwa Yesu
(Mat 28:1-8, Luk 24:1-12, Yoa 20:1-10)

1 Paliyomwike lisu'ba lya Sabato, Malia Makatalena, Malia mau' bake
Yakobi, na nnwawa ywi'ngi' Salome baapi'mite mauta go sikya li'nga
bakaupakaye ntwi wa Yesu.
2 Jumapili kindai', lisu'ba kalitumbwa pita, ngabayenda kulisiko.
3 Nabembe baai kababakiyana, “Nyai ywakombwa kulinokwa li'lu' liwe
bu'ka munniango wa lisiko?”
4 Lakini pabalingulile, ngabalibona li'lu' liwe liku'lu' linokolilwe pamb-
wega.
5 Pabaabile kabayingya mulisiko, ngabankolya mwinsembe yumo aweti
nganju uu, atami kummalyo, nabembe ngabang'ang'amuka.
6 Lakini mwinsembe yu'lu' ngaabakia, “Kanemung'ang'amuke!
Mumpala Yesu wa ku Nasaleti ywaabambilwe munsalaba. Ywembe
ayu'kite, abileli pano. Mulinguli, pano nga pandu pabammi'kite.
7 Lakini nambi'yambi' muyende mukaabakiye banamasi' bake pamope
na Petili panga endalongolya yenda ku Galilaya, namwenga mukammona
kwo kati mu'lu' mwaamakiye.”
8 Bai, baapitike mulisiko no butuka lubi'lo ku'no kabalendema no
sangala muno. Nabembe bammakiyeli mundu ywoywoti kwa mwanjaa
baatiyogopa.*

Yesu ampitya Malia Makatalena
(Mat 28:9-10, Yoa 20:11-18)

9 Yesu paayu'kite, yaai kindai' lisu'ba lyo tumbulya yuma. Aampiti wi'ti'
Malia Makatalena, yu'lu' ywammi'ngite moka saba.
10 Malia ngayenda kwabakia balu' babaabile pamope na Yesu. Na paikite
aayi'i kwakolya kabalombola no li'la.
11 Lakini, pabayu'wine panga Yesu ayu'kite na Malia Makatalena
aamweni, baau'bi'li lili.

Yesu aapitya banamasi' abi'li'
(Luk 24:13-35)

12 Bu'kapo banamasi' abi'li' baabile kabayenda kumigunda, Yesu
ngaapitya abile agalambwike kuminyo.
13 Nabembe baatibuyangana na kwabakia banamasi' bi'ngi' makowe
galu', lakini nyinyonyo baau'bi'li lili.

Banamasi' bendatumilwa
(Mat 28:16-20, Luk 24:36-49, Yoa 20:19-23, Mat 1:6-8)

14 Kuundi'la, Yesu aapiti balu' banamasi' ku'mi na yumo pabaabile
kabalya kilyo. Aatikwakalipya kwa kitumbu so kotoka u'bi'lya kwabe na
unonopau wa myoyo yabe kwo kana kwau'bi'lya balu' babaamweni bu'ka
pa uyu'ki wake.
15 Bu'kapo ngaabakia, “Muyende mudunia yoti mukaale abali inannoga
kwa kila mundu.
16 Ywau'bi'lya no batisilwa aalu'a kosopolelwa, lakini ywaakotoka
u'bi'lya aaukumilwa.
17 Na boti babaalu'a u'bi'lya baalaya myasu yi'no. Kwo tumya lina
lyangu', baalu'a bi'nga moka, baalongela kwa luga yayambi'.

* **16:8** Maandiko gi'ngi' ga kwai'mbu' gayomolya Injili yi'no 8

18 Kai', baakamwa nng'ambo kwa maboko gabe, ata mana banywile
kili'be sene sumu baasulikali katu, baabi'ka moko gabe panani ya atamwe,
nabembe baayu'yu'ki'lwa.”

Yesu au'bu'yi'lwa kunani
(Luk 24:50-53, Mat 1:9-11)

19 Bwana Yesu paayomwi longela nabo makowe go, ngakatuyilwa yenda
kunani no tama kummalyo ga Nnu'ngu'.
20 Nabembe banamasi' bake ngabayenda ala abali yake kila pandu.
Bwana Yesu aapangite lyengo pamope nabo na kulikangamaya liyi'gi'yo
lyake kwa myasu yayaayi'i pamope na liyi'gi'yo lyo.

Luka
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Luka

1 Mundumuko Topili, bandu baingi bakasine andika bu'kana na makowe
galu' gagaapangike paminyo gitu.
2 Bagaandike kati mwatubakiyilwe na balu' babaagabweni makowe go
kagapangika bu'ka patumbu na babaalage Liyi'gi'yo lyo.
3 Nanenga bu'kana no pekeseni makowe goti bu'ka patumbu, niibweni
nikwandiki wa mundumuko kwa kindonda,
4 li'nga nawenga wiloli wamwene ukakape ya makowe galu'
goyi'ganilwe.

Lilagano lyo belekwa kwa Yoani

5 Masu'ba ga Helode, nkulungwa wa Yudea, kwai na mpi'ndo wa dini
ywakemelwage Zakalia, ywaabile mukipi'nga sa upi'ndo wa dini wa Abiya.
Nnyumbowe akemelwage Elisabeti nembe aabile mukipi'nga sa lukolo lwa
Aluni.
6 Boti abi'li' baai apeleteu kwa Nnu'ngu', batamage kwo bi'ngi'ya goti
gaalagi Nnu'ngu' wangali bi'ki'lwa lukolo.
7 Lakini, baabile banapapali mwana mwanjaa Elisabeti aai ntonga na
boti abi'li' baai agoi muno.
8 Paliikite lisu'ba lyake lyo panga lyengo lya upi'ndo wa dini palua lwa
nyumba ya Nnu'ngu',
9 Zakalia asaulilwe na bandu kati mwaibile mimu yo yingya mu Nyumba
ya Nnu'ngu' li'nga auye ubani.
10 Kipi'nga sa bandu saamesekine palua kabasali, ku'no Zakalia kauya
ubani.
11 Amo nnyumba, ngampitya malaika ywa Nnu'ngu' ywayi'mi kummalyo
ga kibi'ki'lyo so ukiya ubani.
12 Paamweni, Zakalia aapatike ndele no yogopa.
13 Lakini malaika wa Nnu'ngu' ngammakia, “Wa Zakalia we, kaneuyo-
gope, mwanjaa gonnu'bite Nnu'ngu' akuyu'wine. Nnyumbogo Elisabeti
alu'a kupapya mwana nnalu'me, na lina lyake wantine Yoani.
14 Waalu'a napusika muno na bandu baingi baapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa
kitumbu so belekwa kwake.
15 Alu'a panga wa mpu'ku'bi'la nnu'ngi' ya Nnu'ngu'. Alu'a lobyali
wi'mbi' wowoti, alu'a twi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu bu'ka mundumbo ya mau'
bake.
16 Alu'a kwagalambwa bandu baingi ba Isilaili baamuyangani Nnu'ngu'
wabe.
17 Alu'a kunnongolya Bwana, ku'no kalongoyelwa na makakala ga Loo
Mpeleteu kati nnondoli ywa Nnu'ngu' Elia. Aalu'a kwaawana akina tati'
na bana babe, na kwigalambwa myoyo ya kimbu'ku'su' babe na malango
kati mwabapanga bandu ba Nnu'ngu', bu'kapo ammi'ki wiso Bwana bandu
bake.”
18 Zakalia ngammakia aywo malaika, “Kikowe saku' sakilu'a nipanga
nenga niu'bi'li likowe li'? Nenga na nnyumbo wangu' twaboti tugoime.”
19 Malaika ngannyangwa, “Nenga na Gabulieli, na malaika ywaniyi'ma
nnu'ngi' ya Nnu'ngu', nitumilwe nikubakie abali inannoga.
20 Pi'kania, mwanjaa ukana u'bi'lya makowe ganikubakia ulu'a galam-
buka panga wa bubu, walongelali mpaka gano ganikubakie gatimi.”

21 Apo bandu baakibweni kyukala kwa mwanjaa Zakalia aasi'li'ye pitya
palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'.
22 Paapiti panja, akombwili longela nabo. Yabonekine mpu'la kasabe
Zakalia aagabweni makowe gayambi' mu Nyumba ya Nnu'ngu', mwanjaa
ywembe alongelage kwo langyalangya na moko.
23 Paliyomwike lyengo lyake lyo yi'mi'li'ka mu Nyumba ya Nnu'ngu',
aabuyangani kaya.
24 Bu'kapo, nnyumbowe Elisabeti ngayi'ma ndumbo, ngayu'ba kasake
kwa myei mitano kabaya,
25 "Ago nga gaanipangi Nnu'ngu', anibi'ki kiya na kunibu'ki'ya oni yo
kotoka beleka yanaabile nayo paminyo ga bandu."

Lilagano lyo belekwa kwa Yesu

26 Pawikite mwei wa sita, malaika Gabulieli aatumilwe na Nnu'ngu'
ayende kukilambo sakikemelwa Nasaleti, akwo ku Galilaya,
27 kwa mwi'nja yumo ywangalikuntanga nnalu'me ywakemelwage
Malia, aakobekilwe na Yusupu bu'ka mulukolo lwa Daudi.
28 Malaika ngannyendelya na kummakia, "Abali wenga wauyaliwite na
Nnu'ngu', Nnu'ngu' abile pamope na wenga."
29 Malia paayu'wine makowe go, ngaumpata ntenyo, no tumbwa gania,
"Makowe ga galombolya namani?"
30 Malaika ngammakia, "Malia, kaneuyogope, nnyino Nnu'ngu' aku-
pendile.
31 Ulu'a yi'ma ndumbo, waalu'a papa mwana nnalu'me, na lina lyake
wantine Yesu.
32 Ywembe aalu'a panga mpi'ndo na aakemelwa Mwana wa Nnu'ngu'
nku'lu'. Nnu'ngu' alu'a kumpeya kiti'gu' sa lenji bu'ka mulukolo lwa
nkulungwa Daudi.
33 Kwa nyo, alu'a tawala lukolo lwa Yakobi milele na ukulungwa wake
wayomokali."
34 Malia ngannyangwa, "Ago kagapitya kwaku', nanenga nantangali
nnalu'me?"
35 Malaika ngannyangwa, "Alu'a kuulukya Loo Mpeleteu, na uweso
wa Nnu'ngu' Nku'lu' walu'a kwisilya kati kiwili. Kwa nyo, mwana
ywaabelekwa alu'a kemelwa Mpeleteu Mwana wa Nnu'ngu'.
36 Kai' utange ata Elisabeti nnongogo, ywabammayage ntonga, ai na
ndumbo ya myei sita ya mwana nnalu'me, naywembe nng'oi.
37 Kwa nyo, makowe goti apanga Nnu'ngu'."
38 Malia aabaite, "Nenga na mundu wa Nnu'ngu', nipangilwe kati
mwobaike." Payomwi yangwa nyo, yu'lu' malaika ngabu'ka.

Malia antyangilya Elisabeti

39 Bu'ka pa masu'ba nsi'si', Malia aayabwi mwanja wa kiyu'ngu'ya
mpaka kunni'ma waubile mwitu'mbi' ya ku Yudea.
40 Akwo, aayi'i kunsalimia Elisabeti munyumba ya Zakalia.
41 Elisabeti paayu'wine lilobe lya Malia, mwana nnele mundumbo yake
ngau'mbau'mba, nembe Elisabeti ngatwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu.
42 Ngalongela kwa lilobe liku'lu', "Utiyaliwa pi'ta alwawa boti, na ywolu'a
kumpapa kwa ndumbo yobilenayo, ayaliwite.
43 Mwanjaa namani makowe maku'lu' kati ga kumbitya ne, ata mau'
bake Bwana wangu' baniisili?

44 Paniyu'wine lilobe lyako bai, kaunipanga abali, kaana kakabile
nndumbo yangu' kaatiu'mbau'mba kwo pulaika muno.
45 Nantali wenga wauu'bi'li panga galu' gaakubakie Nnu'ngu' galu'a
pitya."

Mwambo wa Malia kannumba Nnu'ngu'

46 Malia ngabaya,
"Mwoyo wangu' unnumba Nnu'ngu',
47 Na loo yangu' impulaikya Nnu'ngu', ywanikombwile.
48 Kwa mwanjaa anninguli kwa liyo lya kiya, ntumisi wake ywa nnyu'wa.
Kwa nyo, bu'ka nambi'yambi' bandu boti balu'a nikema na ywayali-
wite.
49 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' mwene makakala anipangi maku'lu',
lina lyake lipeleteu.
50 Kwabi'kya kiya balu' bandu babamwisimu,
lama bu'ka lubelekwo mpaka lubelekwo.
51 Apangite makowe maku'lu' kwa luboko lwake,
Aasengemwaniye bene mpyata mumyoyo yabe.
52 Aulwiye bene makakala bu'ka muiti'gu' yabe ya lenji,
na kwa katuya aki'ba.
53 Ayukutiye manogau bene njala,
na kwabu'ya moko gabule bene mali.
54 Annyangatie ntumisi wake Isilaili,
aku'mbu'ki kiya sake.
55 Kati mwaalagi api'ndo bitu,
Bulaimu na lubelekwo lwake mpaka mwiso wa bwu'mi."
56 Malia aatami na Elisabeti kwa myei itatu, no buyangania kasake.
57 Paikomile ndumbo yake, Elisabeti ngapapa mwana nnalu'me.

Belekwa kwa Yoani Ywabatisage

58 Alongobe na bandu, pabayu'wine makowe go panga Nnu'ngu'
ami'kikiya muno, baanapusike pamope nakwe.
59 Paliikite lisu'ba lya nane, baatiisa li'nga kumwina mwana liku'mbi' na
kuntina lina lya tati' bake Zakalia.
60 Mau' bake ngabakana, ngababaya, "Nyinyo lili, mbala akemelwe
Yoani."
61 Ngabammakia, "Mboni ntu'pu' mundu ywakemelwa lina lyo mulukolo
lwinu?"
62 Bai, ngabannaluya Zakalia kwo langyalangya bapate tanga panga
apala mwana wake akemelwe nyai.
63 Nembe aalu'bite kibao so andika, aandike nnyanya, "Yoani nga lina
lyake." Boti baatisangala.
64 Popopo, nkano na lulimi lwa Zakalia ngaiyu'gu'li'lwa, ngalongela na
kunnumba Nnu'ngu'.
65 Alongobe baayingililwe na bwoga pabagabweni makowe go,
gaayu'wanike kila pandu muitu'mbi' ya Yudea.
66 Boti babaagayu'wine makowe go, baatigania mumyoyo yabe ku'no
kababaya, "Mwana yu' alu'a panga mundu gani?" Mwanjaa makakala ga
Bwana gabile pamope nakwe.

Mwambo wa Zakalia

67 Zakalia tati' bake mwana, ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, no piya
kilondwo si'.

68 “Akwi'yi'lwe Bwana Nnu'ngu' wa Isilaili!
Mwanjaa aatikwaisilya na kwakombwa bandu bake.
69 Atupei nkomboli ywa kutukombwa,
mmelekwa kwa lukolo lwa Daudi, ntumisi ywa Nnu'ngu'.
70 Mu'mu'lu'mu'lu' mwalongei bu'ka kwai'mbu',
kwa ndi'la ya alondoli bake apeleteu,
71 panga alu'a kutukombwa mmoko ga andumu bitu,
no bu'ka mumaboko ga boti babatusukwa.
72 Aabaite alu'a kwabi'kya kiya api'ndo bitu,
no ku'mbu'kya lilagano lyake lipeleteu.
73 Aalapi au'ku' bitu Bulaimu,
panga alu'a tuyalya twenga.
74 Panga aatulagi kutukosopolya bu'ka mmoko ga andumu bitu,
tupate tumika wangali yogopa.
75 Kanetulemale myoyo na tubonekane twapeleteu nnu'ngi' yake,
masu'ba goti ga bwu'mi witu.
76 Nawenga wa mwana wangu' walu'a kemelwa wa nnondoli wa Nnu'ngu' nku'lu',
waalu'a kunnongolya Bwana, kumpetulya ndi'la yake,
77 Wabakie bandu bake panga alu'a kwakosopolya,
kwo bu'yi'lwa masambi gabe.
78 Kwa kiya kiku'lu' sa Nnu'ngu' witu,
Atuumukulya bweya bu'ka kunani.
79 Na kwamulikya boti babatama mulubi'ndu' na kiwili sa kiwo,
alongoye nganjo yitu mundi'la ya amani.”
80 Mwana aatiku'la, no pata makakala ga mumwoyo. Aatami mulubele mpaka paisi boneka paminyo ga bandu ba Isilaili.

2

Belekwa kwa Yesu
(Mat 1:18-25)

1 Masu'ba galu' nkulungwa ywa Kiroma ywakemelwage Agusito aoniye lilu'nga kwapala bandu boti panni'ma babalangilwe.
2 Awo ngawai ntumbwo wo balangilwa bandu, masu'ba go Kulenio aai mpi'ndo ywa nkoa wa Silia.
3 Bandu boti baayi'i balangilwa, kila mundu pakilambo sake sabelekulile.
4 Yusupu nembe aayabwi mwanja bu'ka kukilambo sa Nasaleti kuwilaya ya Galilaya li'nga akabalangilwe. Mwanjaa ywembe aabile mulukolo lwa Daudi, aayi'i kukilambo sa Betelehemu, kunkoa wa Yudea kwaabelekuli nkulungwa Daudi.
5 Aayi'i balangilwa pamope na Malia nnwawa ywankobekage, nay-wembe pamasu'ba go aai ntopelwe.
6 Pabaabile kwo, ngaliika lisu'ba lyake lyo komboka.
7 Ngakomboka mwana nnalu'me mmele wake, anng'walike tugu'bo twa kyana na kunng'onjeka mukili'lyo sa ng'ombe mwanjaa baapatikeli poogonjo, nyumba ya ageni yai yatwi'la.

Asungi na Malaika

8 Pandu po paabile na asungi ba ngondolo, babakelekage kilo mumak-wabo li'ndi'la myugo yabe. 9 Malaika wa Bwana ngaapitya kwa kiimuimu, na bweya wa utukupu wa Bwana ngawamulikya pu'pu'lu'. Baatiyogopa muno.

10 Malaika ngaabakia, “Kanemuyogope! Ninnetyangite abali inannoga
yo napusika muno, yailu'a kwapata bandu boti.
11 Mwanjaa li'no pansengo wa Daudi abelikwe Nkosopoli, abelikwe kwa
kitumbu sinu mwenga nga Kilisitu Bwana.
12 Na wu'no walu'a panga mwanju kasinu, panga mukankwemba
mwana kilekeleke banng'walike ngu'bo ya kyana banng'onjike mukili'lyo
sa ng'ombe.”
13 Popopo lipi'nga lya malaika ba kunani ngalilu'mbana na aywo malaika
kabannumba Nnu'ngu' kababaya,
14 “Utukupu kwa Nnu'ngu' kunani,
na amani padunia kwa bandu baapendi ywembe.”
15 Bu'ka pabaabu'i abo malaika buyangania kunani, asungi
ngababakiana, “Tuyende nswaa mpaka ku Betelehemu tukalibone likowe
li' lyatubakie Bwana.”
16 Bai, baayi'i kwo talima, ngabaakwemba Malia, Yusupu, na yu'lu'
mwana kilekeleke banng'onjike mukili'lyo sa ng'ombe.
17 Abo asungi pabaamweni mwana ywo, ngabaabakia bandu boti
makowe gabagayu'wine bu'kana na aywo mwana.
18 Boti pabayu'wine go, baatisangala bu'kana na makowe gababakiyilwe
na asungi.
19 Lakini Malia aagabi'i mumwoyo wake goti no gania.
20 Balu' asungi, baabuyangani kasabe ku'no kabankwi'ya Nnu'ngu' no
lumba uku'lu' wake kwa goti gabaagayu'wine na kugabona, gabi kati
mwabaabakiyilwe.

Mwana atinilwa lina

21 Pagapite masu'ba manane bu'ka belekwa, lisu'ba lya kumwina
liku'mbi' mwana, bantinike lina lyake Yesu. Lina lyo aatinilwe na malaika
masu'ba ata ndumbo ya mwana we anayi'mali.

Yesu abi'ki'lwa nnu'ngi' ya Nnu'ngu'

22 Pagaikite masu'ba go peleteyelwa Yusupu na Malia kati mwaipalil-
wage na salya ya Musa, abelei bo bampu'twi mwana no yenda nakwe ku
Yelusalemu li'nga bampiye kwa Nnu'ngu'.
23 Musalya ya Bwana Nnu'ngu' iandikilwe, “Kila mwana mmele
nnalu'me abaulilwe kwa Bwana.”
24 Kai', baayi'i li'nga bapiye salaka ndutu abi'li' au mabunda gabi'li' ga
ngunda, kati mwaipalikwage musalya ya Bwana.
25 Pamasu'ba go akwo Yelusalemu, kwai na mundu yumo mwene aki na
kunkilikitya Nnu'ngu' lina lyake akemelwage Simioni, ywembe ali'ndage
kwa kilu'lu' kosopolelwa kwa Isilaili. Loo Mpeleteu aabile pamope nakwe.
26 Loo Mpeleteu aamumukuli panga kiwo kinkolyali pangali kummona
Kilisitu wa Bwana, Nkulungwa ywalondolilwe.
27 Bai, kalongoyelwa na Loo Mpeleteu, Simioni aayingi mulua lwa
Nyumba ya Nnu'ngu'. Abelei ba Yesu pabannetike mwana wabe mulua
lwa Nyumba ya Nnu'ngu', bampangi kati mwaipalikwage na salya,
28 Simioni aampoki mwana Yesu mumaboko gake ku'no kankwi'ya
Nnu'ngu', kabaya,
29 “Nambi'yambi' Bwana utimisike malagano gako,
unnyi'ki'ti'ye ntumisi wako ayende kwa amani.
30 Maana kwa minyo gangu' niubweni ukosopoli wauuletike
31 waubi'i wiso ubonekane na mili'ma yoti.
32 Bweya wawaalu'a kwamulikya bandu ba panja,

na utukupu kwa bandu bako Isilaili.”
33 Tati' na mau' bake Yesu baatisangala kwa makowe gaalongei Simioni
kwa abali ya mwana.
34 Simioni aatikwayalya, ammakie Malia mau' bake, “Mwana yu' alu'a
panga kitumbu so oba no kosopolelwa kwa bandu baingi mu Isilaili.
Nembe alu'a panga kati mwanju wo kanilwa na bandu,
35 li'nga gabagania bandu baingi kwo iya gaumukulwe. Na wenga
wamwene, lwu'ngu' lwalubile kati lipanga linola lwalu'a kuoma pamwoyo
wako.”
36 Kwaabile na nnondoli wa Nnu'ngu' nnwawa nng'oi muno lina lyake
Ana, biti Fanueli wa kabila lya Asheli. Bu'ka ku'nda, aatami na nsengowe
myaka saba bai.
37 Kai', aatami wangali nnalu'me mpaka paikiye upi'ndo wa myaka
samanini na nsese. Nsimu awo woti, aatami palua lwa Nyumba ya
Nnu'ngu' kwo punga no lu'ba kilo na muntwekati.
38 Popopo ngaisa Ana na kunnumba Nnu'ngu' no baya makowe ga
mwana ywo kwa bandu boti babalolelage kombolelwa kwa Yelusalemu.

Buyangania ku Nasaleti

39 Abo abelei pabaayomwi panga goti gagaamulilwe na salya ya Bwana,
baabuyangani kasabe Nasaleti, kuwilaya ya Galilaya.
40 Mwana ngaku'la, aayendeli pata makakala, aatwi'li ikima na ngu'ngu'
ya Nnu'ngu' yaai pamope nakwe.

Mwana Yesu palua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'

41 Abelei bake baai na salya yo yenda ku Yelusalemu kila mwaka masu'ba
ga si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika.
42 Mwana paikiye myaka ku'mi na ibi'li', baayi'i boti kati mwaibile salya
yabe ya kila mwaka.
43 Paiyomwike si'li'ku'si'li'ku', baatumbwi mwanja wo buyangania
kasabe, lakini Yesu aaigali ku Yelusalemu wangali abelei bake tanga panga
bannei nsu'gu'.
44 Bembe bawasage aalongwaniye na lipi'nga lya babalongolile. Baayi'i
mwanja wa kutwa banammonali, ngabatumbwa kumpala mwababile
alongo na mambwiga.
45 Pabakotwike kummona baabuyangani ku Yelusalemu kumpala.
46 Lisu'ba lyenetatu ngabankwemba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu',
atami pakatikati ya balimu ba salya, kaapi'kani'a na kwalaluya maswali.
47 Boti babannyu'wine makowe gake baagasangalike malango gake na
mu'lu' mwayangwae kwa ikima.
48 Abelei bake pabaamweni, baatisangala. Malia mau' bake ngaban-
naluya, “Wamwana wangu', mwanjaa namani utupangite nyo? Tati' bako
na nenga twendekupala, malango gaatuobike.”
49 Ywembe ngayangwa, “Mwanjaa namani munipalage? Mwatangikeli
panga, nipalilwa tama munyumba ya Tati' bangu'?”
50 Lakini abelei bake baatangiteli makowe go galombolya namani.
51 Bai, baabuyangine nakwe mpaka ku Nasaleti, na apeyage isima yabe
yoti. Mau' bake baagabi'kite makowe ago goti pamwoyo wabe.
52 Nembe Yesu aayendeli ku'la kimalango na kyi'mo, no pendelwa na
Nnu'ngu' na bandu.

3

Makowe ga Yoani Ywabatisage

1 Mwaka wa ku'mi na tano waatawalage Kaisali Tibelio, Pontio Pilato
atawalage kunkoa wa Yudea. Helode atawalage Galilaya na nnunawe
Pilipi atawalage pakilambo sa Itulea na Tulakoniti. Lusania atawalage
Abilene.
2 Anasi na Kayafa baai api'ndo aku'lu' ba dini. Pamasu'ba go, likowe lya
Nnu'ngu' ngalimwisilya Yoani mwana wa Zakalia ku'lu' kulubele.
3 Bai, Yoani ngayenda muilambo yoti yaipakine na libi'ndi' lya Yordani.
Kaabakia bandu boti bagalambuke, bammuyangani Nnu'ngu' no batisilwa,
li'nga aabu'ki'ye masambi gabe.
4 Ngamo iandikilwe mukitabu sa nnondoli wa Nnu'ngu' Isaya,
“Lilobe lya mundu akema kulubele,
mumpetuli Bwana ndi'la yake,
mugolwe simbasimba yake.
5 Mabi'ndi' goti gaalu'a kulilwa,
kila kitu'mbi' na litu'mbi' yaalu'a pwimwanilwa no yanjayilwa,
papapi'ndike, paalu'a gololelwa.
Mali'la gangapetwa, gaalu'a petulwa.
6 Na bandu boti baalu'a kuubona ukosopoli wauleta Nnu'ngu'.”
7 Bai, Yoani aabakiage bandu baingi babaaisile li'nga aabatise kabaya,
“Mwenga mwa kinng'ambo, nyai ywanking'indile mwitile nyongo yayaisa?
8 Mulaye kwa itendo yinu panga mummuyangani Nnu'ngu' kwo kana
buyangania sambi. Kanemutumbwe kwipuna, ‘Twenga twa bana ba Bu-
laimu.’ Nimmakianga kakape panga, Nnu'ngu' akombwa kugagalambwa
maliwe gamugabona gapange bana ba Bulaimu.
9 Bai, libago libi'kilwe paliina lya nkongo kwa nyo, kila nkongo wangali
pambika itunda inannoga waalu'a pi'ngu'lwa no sonjelwa mwoto.”
10 Kipi'nga sa bandu ngabalaluya, “Tupange buli?”
11 Aayangwi, “Ywabile na ngu'bo ibi'li' ampei mwene buula, na ywabile
na kilyo apange nyinyonyo.”
12 Nabembe alonga koli ngabaisa li'nga babatisilwe ngabannaluya,
“Mwalimu, tupange buli?”
13 Nembe ngayangwa, “Kanemwabonele bandu kwa kwaalonga koli pi'ta
yi'lu' yaibi'kilwe na silikali.”
14 Nabembe asikali ngabannaluya, “Na twenga tupange buli?”
Nembe ngayangwa, “Kanemupokonywe kikowe sa mundu ywoywoti
kwa makakala, wala kunsitakya mundu kwa likosa lya kunku'pi'ki'a.
Inni'ngane mikwiso yamuli'pi'lwa.”
15 Boti baai na kikowe sabakipi'kaniage, baai ngabatumbwa kwilaluya
kumyoyo yabe kwa abali ya Yoani panga kwaali' ywembe nga Kilisitu
ywabayilwe.
16 Apo, Yoani ngaabakia boti, “Nenga nimmatisanga kwa masi', nsu'gu'
yangu' aisa mwene uweso kulikoni nenga, aywo nenga nipwaikali ata
undwana kamba ya ilatu yake. Ywembe alu'a kummatisanga kwa Loo
Mpeleteu na kwa mwoto.
17 Ywembe aabile na kyelo mumaboko gake, so pepekeya ilalyo akaimati
muliku'ngwa paligu'lu, na mayu'ngu'lu'lu' akagatiniye kumwoto wangali
imika.”
18 Kwa nyo, pamope na gaayi'ganage maingi, Yoani aakong'ondeli bandu
kaabakia abali inannoga.

19 Lakini Yoani ankalipi ntawala Helode, kwa kitumbu sa kuntola
Helodia nnyumbo wa nnunawe na kumpanga nnyumbowe, na ankalipi
kwa ulau woti waupangite.
20 Kai', Helode aayongiye ulau kwa kunnyingia Yoani muutabilwe.

Yesu endabatisilwa
21 Bandu boti pabayomwi batisilwa, nembe Yesu aatibatisilwa. Na Yesu
paasalyage, kunani kwatiyu'gu'ka.
22 Na apo, ngapaulukilwa na Loo Mpeleteu ywabile na uyi'me wa
ngunda. Lilobe lyayu'wanike bu'ka kunani, “Wenga nga wamwana wangu'
wanikupendile, ninogelilwe nawenga.”

Lukolo lwa Yesu
23 Yesu paatumbwi tanganikwa na bandu kwa lyengo lyake, aabile na
myaka salasini, na bandu bakitage panga ywembe mwana wa Yusupu,
mwana wa Heli.
24 Heli abi mwana wa Matathia, ywabile mwana wa Lawi, mwana wa
Melki, mwana wa Yanai, mwana wa Yusupu.
25 Ywaabile mwana wa Matathia, mwana wa Amosi, mwana wa
Nahumu, mwana wa Esli, mwana wa Nagai.
26 Ywaabile mwana wa Maathi, mwana wa Matathia, mwana wa
Shemeni, mwana wa Yoseki, mwana wa Yuda.
27 Ywaabile mwana wa Yohanani, mwana wa Lesa, mwana wa Zeluba-
beli, Zelubabeli aai mwana wa Shealtieli, Shealtieli ai mwana wa Neli,
28 mwana wa Melki, Melki aai mwana wa Adi, mwana wa Kosamu,
Kosamu aai mwana wa Elmadamu, ywaabile mwana wa Eli.
29 Ywaabile mwana wa Yoshua, mwana wa Eliezeli, mwana wa Yolimu,
mwana wa Mathati, mwana wa Lawi,
30 Ywaabile mwana wa Simioni, mwana wa Yuda, mwana wa Yusupu,
mwana wa Yonamu, mwana wa Eliakimu.
31 Ywaabile mwana wa Melea, mwana wa Mena, mwana wa Matatha,
mwana wa Nathani, mwana wa Daudi.
32 Ywaabile mwana wa Yese, mwana wa Obedi, mwana wa Boazi,
mwana wa Salmoni, mwana wa Nashoni.
33 Ywaabile mwana wa Aminadabu, mwana wa Admini, mwana wa
Alani, ywabile mwana wa Esiloni, mwana wa Pelesi, mwana wa Yuda.
34 Ywaabile mwana wa Yakobi, mwana wa Isaki, mwana wa Bulaimu,
mwana wa Tela, mwana wa Naholi.
35 Ywaabile mwana wa Selugia, mwana wa Leu, mwana wa Pelegi,
mwana wa Ebeli, mwana wa Sala.
36 Ywaabile mwana wa Kainamu, mwana wa Alfaksadi, mwana wa
Shemu, mwana wa Nuu, mwana wa Lameki.
37 Ywaabile mwana wa Methusela, mwana wa Henoki, mwana wa
Yaledi, mwana wa Mahalaleli, mwana wa Kenani.
38 Ywaabile mwana wa Enoshi, mwana wa Sethi, mwana wa Adamu,
ywaabile ywa Nnu'ngu'.

4

Payilwa kwa Yesu
(Mat 4:1-11, Mal 1:12-13)
1 Yesu abu'i mulibi'ndi' lya Yordani ai ntwi'lya Loo Mpeleteu. Ngalon-
goyelwa na Loo mpaka kulubele,
2 akwo aapayilwe na Ibilisi kwa masu'ba alubaini, masu'ba ago goti
aalileli kili'be. Paliikite lisu'ba lya alubaini ngaimminya njala.

3 Apo Ibilisi ngammakia, “Wenga manautei wa mwana wa Nnu'ngu'
ulibakie liwe li' lipange likati.”
4 Yesu ngannyangwa, “Iandikilwe, ‘Mundu alamali kwa likati bai, ila
kwa kila liyi'gi'yo lyalibu'ka kwa Nnu'ngu'.’ ”
5 Bu'kapo Ibilisi ngampeleka mpaka pandu patu'ndu'bau na kunnaya
ukulungwa woti wa padunia. Ibilisi ngammakia,
6 “Naakupeya uweso wa kulungwa yoti yi', kwa mwanjaa ayi' yoti
nitipeyelwa na mana nipendi kumpeya mundu nendakombwa.
7 Bai, mana wanikilikitya ayi' yoti yapanga mali yako wenga.”
8 Yesu ngannyangwa, “Iandikilwe,
‘Unkilikiti Bwana Nnu'ngu' wako,
na kuntumikia ywembe bai.’ ”
9 Ibilisi ngampu'twa mpaka ku Yelusalemu, panani ya Nyumba ya
Nnu'ngu' ngammakia, “Manaitei wenga nga wamwana wa Nnu'ngu',
witu'mbu'ye pai',
10 kwa mwanjaa iandikilwe,
‘Aabakia malaika bake bakuli'ndi'le,’
11 na kai',
‘Baakupu'twa mumoko gabe,
li'nga wakanekunywa magu'lu' gako muliwe.’ ”
12 Lakini Yesu ngannyangwa, “Iandikilwe, ‘Kaneumpaye Bwana
Nnu'ngu' wako.’ ”
13 Ibilisi paibweni ampayike kwa kila ndi'la, nganneka kwa
kumpelemba.

Yesu atumbwa lyengo lyake ku Galilaya
(Mat 4:12-17, Mal 1:14-15)

14 Apo Yesu ngaki'li'bu'kya ku Galilaya ai ntwi'lya makakala ga Loo
Mpeleteu na makowe gake gayu'wanike muilambo yoti ya papipi.
15 Naywembe aai kayi'gana mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', ngalum-
bilwa na bandu boti.

Yesu akanilwa ku Nasaleti
(Mat 13:53-58, Mal 6:1-6)

16 Bai, Yesu ngayenda ku Nasaleti, pandu paalelilwe, na lisu'ba lya Sabato
kwa Ayahudi aayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kati mwayabile
mimu yake. Ngayi'ma li'nga asome Maandiko Mapeleteu kwa lilobe.
17 Ngapokya kitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya, ngakiumukwa na
kupakolya pandu papaandikilwe,
18 “Loo wa Bwana ai panani yangu',
aniyi'mike mwene li'nga naleti aki'ba abali inannoga.
Anitumike naatangasili atabilwe yu'gu'li'lwa kwabe na kimbulibuli bapate
lola
kai' anitumike nakombwe bababonelwa,
19 no tangasa mwaka wa Bwana wo yaliwa bandu ngu'ngu' yake.”
20 Payomwi soma, ngakiwi'ki'lya si'lu' kitabu na kumpeya ntumisi,
bu'kapo ngatama. Bandu boti ngabammu'nju'lya minyo.
21 Naywembe ngaabakia, “Liyi'gi'yo lyamuliyu'wine, li'no litimile.”
22 Boti baatinapusika, munomuno baatisangala kwa makowe manogau
gaagalongei. Ngabalaluyana, “Ayu' ka ngamwana wa Yusupu?”
23 Nembe ngaabakia, “Nitangite mulu'a nibakia nnongelo gu', ‘Wa
nng'anga witepwe wamwene.’ Kai' mwabaya, ‘Goti gatugayu'wine
ugapangite ku'lu' ku Kapernaumu, ugapange kai' pano pakilambo sako.’ ”

24 Ngapayendelya baya, “Nnondoli atanganikwali pakilambo sake.
25 Pi'kani, kwai na alwawa awi'li'ka baingi ku Isilaili nsimu wa Elia, kai' kwai na njala ngu'lu' munni'ma woti kwa mwanjaa aanileli ula kwa myaka itatu na nusu.
26 Ata nyo, Elia atumilweli kwa nnwawa nng'wi'li'kwa ywoywoti ila kwa nnwawa nng'wi'li'kwa ywa ku Salepta nni'ma wa ku Sidoni.
27 Kai' ku Isilaili nsimu wa Elisha kwaabile na bene matana baingi. Ata nyo, ntu'pu' nywapeleteyilwe ila Naamani mwenekaya wa ku Silia.”
28 Boti babaabile mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' pabagayu'wine galu', baatiusika muno.
29 Ngabayi'ma na kumpikia panja ya kilambo sabe na kumpeleka panani ya kitu'mbi', li'nga bantaikuli pai' bu'ka mungeleuko.
30 Lakini Yesu ngapi'ta pakatikati yabe no bu'ka.

Mundu mwene moka
(Mal 1:12-28)

31 Bu'kapo Yesu ngaelya mpaka ku Kapernaumu kuwilaya ya Galilaya, ngaba kayi'gana bandu lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
32 Ngabasangala uweso wabile nawo muuyi'gani, kwa mwanjaa ayi'ganage kwa amuli.
33 Na mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kwabile na mundu ywalobi moka, aapangite lwengele lwoiba na makutu kakemelya,
34 “Ubile na ki'li' na twenga, wenga wa Yesu wa ku Nasaleti? Buli uisi kutulangamisa? Nikutangite wenga wanyai. Wenga nga wa Mpeleteu mwene makakala ga Nnu'ngu'!”
35 Yesu ngankalipya aywo moka kabaya, “Ndu'ti! Ummu'ke mundu yu'!” Bai, aywo moka ngantu'ya pai' yu'lu' mundu na kummu'ka wangali kunsulu ata pasene.
36 Bandu boti ngabasangala, ngababakiana, “Ali' likowe lyayambi' mwanjaa kwa uweso na makakala ammakia moka bu'ka naywembe endabu'ka!”
37 Makowe ga Yesu gatiyu'wanika muilambo yoti ya nni'ma gu'lu'.

Yesu endakwatepwa bandu baingi
(Mat 8:14-17, Mal 1:29-34)

38 Yesu pabu'i mu'lu' munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ngayenda kasake Simoni. Mau' yumo nkiwe Simoni, aai na oma ngali' ngabannu'ba antepwe.
39 Yesu ngaisa no yi'ma papipi nakwe, ngaikalipya yi'lu' oma, ngayu'yu'ki'lwa. Yu'lu' mau' ngakakatuka popopo na kwatumikia.
40 Lisu'ba palipilyage, boti babaabile na atamwe ba matamwe mbali'mbali', baatikunnetya. Naywembe aabi'kite maboko gake panani ya kila mundu, ngaatepwa boti.
41 Moka gaatikwabu'ka bandu baingi, ngagakemelya kagabaya, “Wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'!” Lakini Yesu nga gakalipya wala aagayi'ki'tiyeli longela, kwa mwanjaa gaatangite panga ywembe nga Kilisitu ywabayilwe.
42 Ata pakusile Yesu aatibu'ka yenda pandu pakisake, kipi'nga sa bandu ngakimpala. Pabaamweni, ngabapaya kunkanikiya li'nga kaneabu'ke kasabe.
43 Lakini Yesu ngaabakia, “Nipalikwa kwaalya abali inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' mumili'ma yi'ngi', kwa mwanjaa nitumilwe kwa go.”

44 Bai, aai kaala ku Yudea mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu'.

5

Yesu akema banamasi' alongoi
(Mat 4:18-22, Mal 1:16-20)

1 Lisu'ba limo, Yesu aayi'mi mbwega ya litanda liku'lu' lya Genesaleti, na bandu baingi baatikunti'li'ta no patigana kabapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
2 Apo Yesu ngaibona ngalaba ibi'li', mbwega ya litanda liku'lu'. Alopoli bene bai pambwega kabagu'lwa mbi'li'li' yabe.
3 Yesu ngayingya mungalaba yimo yayaabile ya Simoni, na kumpala aiekekeye mumasi' pasene kuutalu na mbwega ya litanda liku'lu'. Ngatama no yi'gana lipi'nga lya bandu ku'no abile mungalaba.
4 Payomwi yi'gana ngammakia Simoni, “Uendelese ngalaba mpaka papayendekiye, na mukatumbukiye mbi'li'li' yinu li'nga mulobe omba.”
5 Simoni ngannyangwa, “Mpi'ndo, tutikeleka kilo soti loba lakini tupatikeli kili'be, ila mwanjaa ulongei wenga niyenda tumbukia.”
6 Pabaatumbukiye mbi'li'li' yabe, ngabaloba omba bambone, mpaka mbi'li'li' yabe kaitumbwa kutwanika.
7 Ngabaakema ayabe ba mungalaba yi'ngi', li'nga sabaayangatiye. Ngabaisa no twi'li'ya omba ngalaba yoti ibi'li', ngaipala swika kwo topa.
8 Simoni Petili paagabweni go, ngakilikita nnu'ngi' ya Yesu na kummakia, “Bwana, ubu'ke nnu'ngi' yangu', kwa mwanjaa nenga namwene sambi.”
9 Simoni na aine boti baatisangala pata omba banansima kati balu'.
10 Yakobi na Yoani, bana ba Zebedayo, baai alobi aine Simoni. Yesu ngammakia Simoni, “Kaneuyogope, bu'ka nambi'yambi' ulu'a loba bandu.”
11 Ngabaleta ngalaba mbwega ya litanda liku'lu' ngabakileka kila kili'be, na kunki'ngama.

Yesu antepwa mwene matana
(Mat 8:1-4, Mal 1:40-45)

12 Yesu paabile pakilambo simo sa nni'ma wo, ngakwembana na mundu mwene matana yi'ga yoti. Mundu ywo ngagonja ukukama na kunnu'ba Yesu, “Bwana mana upendile, wendakombwa kunipeletea.”
13 Yesu, ngagoloya luboko, ngankunywa no baya, “Mbala, upeleteke!” Popopo matana gake ngagammu'ka.
14 Yesu ngammakia, “Kaneummakie mundu ywoywoti, ila uyende ukailaye kwa mpi'ndo ywa dini, na ukapiye salaka kwo peleteka kwako kati mwaabaite Musa no panga kakape upeletike.”
15 Lakini makowe ga Yesu gaayendeli yu'waanika kila pandu. Ipi'nga ya bandu yaatikongolekana kumpi'kania no tepulwa matamwe gabe.
16 Lakini ywembe aayi'i pandu pakisake, no lu'ba Nnu'ngu'.

Yesu antepwa mundu ywatombolwike
(Mat 9:1-8, Mal 2:1-12)

17 Lisu'ba limo Yesu kaayi'gana, Mafalisayo na balimu ba salya bu'ka kila kilambo sa ku Galilaya, ku Yudea na ku Yelusalemu baatami po. Makakala ga Bwana gabi pamope nakwe li'nga kwatepwa atamwe.
18 Ngabaisa bandu bampu'twile mumasela mundu ywatombolwike yi'ga. Bapalage kunnyingiya nnyumba li'nga bammi'ke nnu'ngi' ya Yesu.

19 Bu'kana no yoloka kwa bandu, baakombwili kunnyingiya nnyumba,
ngabaamwa bau'bu'ke pamwagala, no bu'ya iyonjo yabayipile na kumwu-
luya mumasela nnu'ngi' ya Yesu, 20 Yesu paabweni bai na imani ngu'lu',
ngammakia aywo mundu, “Mbwiga, masambi gako usamilwe.”
21 Balimu ba salya na Mafalisayo ngabailaluya, “Ayu' nyai ywalongela
mayi'gi'yo ga kupulu? Ntu'pu' mundu ywakombwa samya sambi, ila
Nnu'ngu' kisake!”
22 Yesu wakwipwi gabagania ngaalaluya, “Mugania ki'li' mumyoyo yinu?
23 Lyaku' lyalibile liyu'yu'u muno baya, ‘Usamilwe sambi,’ au baya,
‘Yi'ma uyende’?
24 Bai, mbala mutange panga Mwana wa Mundu abile na amuli yo samya
bandu sambi padunia.” Apo ngammakia yu'lu' mundu ywatombolwike,
“Nikubakia, uyi'me utole masela gako uyende kasako.”
25 Bu'kapo, yu'lu' mundu ywatombolwike ngayi'ma nnu'ngi' yabe boti,
ngatola saagonjelile no yenda kasake, ku'no kankwi'ya Nnu'ngu'.
26 Boti batisangala no gania ngabankwi'ya Nnu'ngu' kababaya, “Tugab-
weni makowe gayambi' li'no.”

Lawi akemelwa abe mwanamasi'
(Mat 9:9-13, Mal 2:13-17)

27 Bu'ka pa go, Yesu aapitike panja, ngammona nnonga koli
yumo ywakemelwage Lawi, atami palyengo lyake. Yesu ngammakia,
“Uniki'ngame.”
28 Naywembe ngagaleka goti nganki'ngama.
29 Lawi aampangi Yesu si'li'ku'si'li'ku' ngu'lu' kasake. Na lipi'nga liku'lu'
lya alonga koli na bandu baingi babaabile po, baatami nabo pamope.
30 Mafalisayo na balimu ba salya, baaku'ku'li'ki banamasi' bake
kababaya, “Kwa ki'li' mulya no nywa pamope na alonga koli na bene
sambi?”
31 Yesu ngaayangwa, “Akoti bampalali nng'anga, babampala nng'anga
balu' bababile atamwe.
32 Niisili kwakema bandu anogau ila bene sambi li'nga bammuyangani
Nnu'ngu'.”

Makowe go punga
(Mat 9:14-17, Mal 2:18-22)

33 Bandu bi'ngi' ngabammakia, “Banamasi' ba Yoani Ywabatisage
bakokotyage punga no lu'ba, ata apwasi ba Mafalisayo bapanga nyinyonyo.
Lakini banamasi' bako bendalya no nywa.”
34 Yesu ngayangwa, “Balu' babakokilwe kulisengele bapalikwa punga
ku'no mwene lisengele babile nakwe pamope? Lili!
35 Lakini nsimu walu'a isa, wobu'yi'lwa mwene lisengele kasabe, na
nsimu wo, ngabaalu'a punga.”
36 Yesu ngaabakia lukongo lu'no, “Bandu bapapwali kibamba sa ngu'bo
yayambi' na kukibi'ka mungu'bo ngonaa. Mana bapangite nyo, ngu'bo yo
yanogelyali. Kai', yapanga bapapwi ngu'bo yayambi'.
37 Kai' bandu bayi'yali kinywo sa njabibu yayambi' mumapondo mau-
mala, kwa mwanjaa aso kinywo sayambi' salu'a kanja mapondo go,
kinywo salu'a yitanika na, mapondo gaalabika.
38 Kinywo sa njabibu yayambi', kiyi'yi'lwa mumapondo gayambi'.
39 Ntu'pu' mundu ywaminyikia nywa kinywo sa njabibu yayambi' bu'ka
po nywa kinywo sa njabibu ngona, maana ibayilwa yi'lu' ngona nga
inannoga muno.”

6

Makowe ga lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi (Mat 12:1-8, Mal 2:23-28)

1 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi Yesu paabile kapi'ta mumigunda ya
ngano, banamasi' bake baatumbwi ti'kwana no ting'anda yeyo ya ngano
li'nga balye nombo yake.
2 Mafalisayo baingi ngabaalaluya, “Mboni mupanga makowe
gagakanilwa na salya kulisu'ba lya Sabato?”
3 Yesu ngaayangwa, “Munasomali mwaapangite Daudi na aine pabaabile
na njala?
4 Ywembe aayingi mu Nyumba ya Nnu'ngu', no tola galu' makati
gagabi'kilwe nnu'ngi' ya Nnu'ngu', lya na kwapeya aine. Yatikanilwa
mundu lya makati galu' ila api'ndo ba dini bai.”
5 Apo ngaabakia, “Mwana wa Mundu nga Bwana wa Sabato.”

Mundu mwene luboko lutomboloka (Mat 12:9-14, Mal 3:1-6)

6 Lisu'ba li'ngi' lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayingi munyumba ya
kunnu'ba Nnu'ngu' no yi'gana. Mu'lu', mwaabile na mundu ywalemile
luboko lwa mmalyo.
7 Balimu ba salya na Mafalisayo bapalage kitumbu sakunsitakya Yesu,
kwa nyo baatikumpekeseni bannole mana alu'a kuntepwa mundu lisu'ba
lya Sabato ya Ayahudi.
8 Lakini Yesu aatangite mwabaganiage, ngammakia yu'lu' mwene luboko
lutomboloka, “Kakatuka, uyi'me pakatikati yabe.” Ngayenda no yi'ma.
9 Yesu ngaabakia, “Ninnaluya mwenga, lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi
nantali panga makowe manogau au ganannyata, tepwa au bulaga?”
10 Paaloi boti bababile palu' ngammakia yu'lu' mundu, “Goloya luboko
lwako.” Naywembe paapangite nyo, luboko lwake lwapangite lukoti kai'.
11 Lakini bembe baatiusika muno ngabalaluyana, lyakau lyaku'
lyakumpangya Yesu.

Yesu asawa banamasi' ku'mi na abi'li' (Mat 10:1-4, Mal 3:13-19)

12 Lisu'ba limo Yesu aayi'i lu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi', aakelike seke-
sekembe.
13 Pamalau' ngaakema banamasi' bake, na nkati yabe ngabawa bandu
ku'mi na abi'li' abo ngaakema atumilwe,
14 Simoni (ywaatinilwe na Yesu lina lya Petili) na Andelea nnunawe,
Yakobi na Yoani, Pilipi na Batolomayo,
15 Matei, Tomasi, Yakobi wa Alufayo na Simoni wa kipi'nga sa Mazeloti,
16 Yuda ywa Yakobi, na Yuda Isikalioti ywaansongi Yesu.

Yesu endayi'gana no tepwa bandu (Mat 4:23-25)

17 Yesu aalongwaniye na banamasi' bake kaelya bu'ka kukitu'mbi',
aayi'mi pandu pankanya. Apo pai na lipi'nga liku'lu' lya banamasi' bake
na bandu baingi bababu'i lwingo lwoti lwa Yudea, Yelusalemu, kumbwani
ya Tilo na Sidoni. Boti baisi kumpi'kania Yesu no tepulwa matamwe gabe.
18 Aatepwi boti, kai' aatepwi na babaauyilwage na moka.
19 Bandu boti bapalage bankunywe, kwa mwanjaa nkati yake gapitage
makakala ga kwatepwa boti.

Nantali na kibona
(Mat 5:1-12)

20 Yesu ngaagalambukya banamasi' bake ngabaya,
“Nantali mwenga mwamile mwaki'ba,
kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' winu.
21 Nantali mwenga mwamuminya njala nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a yukuta.
Nantali mwenga mwamuli'la nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a eka.
22 “Nantali mwenga mwamusukilwa na bandu, mwamubaulwa, mwamui'mbu'lwa, no linyatia lina linu kwa mwanjaa ya Mwana wa Mundu.
23 Pagaapita ago goti mwanapusike no u'mbau'mba, kwa mwanjaa upo yinu ngu'lu' ibile kunani. Kwa mwanjaa api'ndo babe baapangile alondoli ba Nnu'ngu' nyinyonyo.
24 Lakini mwakibona mwenga mwamatayili,
kwa mwanjaa mupatike upo yinu.
25 Mwakibona mwenga mwamuyukuta nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a minya njala palu'ngi'.
Mwakibona mwenga mwamweka kwo napusika nambi'yambi',
kwa mwanjaa mwalu'a li'la no lombola.
26 Mwakibona mwenga mwamulumbilwa na bandu boti,
kwa mwanjaa api'ndo babe baapangi alondoli ba ubu'su' nyinyonyo.”

Kwapenda andumu
(Mat 5:38-48, 7:12)

27 “Lakini nimmakianga mwenga mwamunipi'kania, mwapende andumu binu, na mwapangi manogau babansukwanga.
28 Mwalu'bi makowe manogau balu' babannosa na mwalu'bi balu' babampangya ulau.
29 Mundu mana akuku'mbwi ligomo limo ung'alambukiye na linebi'li'. Mundu mana akupokonywi likoti lyako unneki na kiyampani sako.
30 Ywoywoti ywakulu'ba wampei na mundu mana akupokonywi kili'be sako kaneunnonge kukuki'li'bu'ki'ya.
31 Mwamupala bandu bampangi mwenga, nabembe mwapangi nyinyonyo.
32 “Mana mwaalu'a kwapenda babampendile, mwenga mwalu'a pata upo yaku'? Ntu'pu', kwa mwanjaa ata bene sambi baapenda babaapendile.
33 Kai' mana mwapangi manogau balu' babampangi manogau, mwalu'a pata upo yaku'? Kwa mwanjaa ata bene sambi bapanga gogogo.
34 Na mana kamwapeya ngu'ta balu' bamwu'bi'lya kunni'pya, mwapata upo yaku'? Kwa mwanjaa ata bene sambi baapeya ayabe li'nga baki'li'bu'ki'yi'lwe si'si'lu'si'lu'.
35 Ila mwenga mwapende andumu binu na kwapangya manogau, mwapei ngu'ta wangau'bi'lya ki'li'bu'ki'yi'lwa na upo yinu yapanga ngu'lu', namwe mwapanga mwabana ba Nnu'ngu' ywa kunani. Kwa mwanjaa ywembe nnogau kwa kingasukulu na bababile alau.
36 Mube na kiya kati Tati' binu mwababile na kiya.

Makowe ga kwaukumu bi'ngi'
(Mat 7:1-5)

37 “Kanemwaukumu bi'ngi', na mwenga mwaukumilwali na Nnu'ngu'. Kanemwabi'ki bi'ngi' lukoolo, namwenga mwabi'ki'lwali lukoolo na Nnu'ngu'. Mwasami bi'ngi', namwenga mwasamilwa na Nnu'ngu'.

38 Mwapei bandu ili'be yabapala na mwenga Nnu'ngu' ampeya,
mwapokya kili'ngo satwi'la no indilya, tikyatikya ika no yitanika.
Kwa mwanjaa kili'ngo sososo samwaali'ngya, nga samwaali'ngi'lwa na
Nnu'ngu'."
39 Ngaabakia lukongo, "Mbulibuli endakombwa kunnongoya ndi'la
mbulibuli nnyine? Lili, boti abi'li' baalu'a tumbukya mulyi'mbwa.
40 Mwanamasi' ampi'tali mwalimu wake, lakini mwanamasi' ywayitagile
ngaywaba kati mwalimu wake.
41 Mwanjaa buli ukibona kielenje muliyo lya nnyino na lubago lwa
muliyo lyako ulubonali?
42 Au ukombwabuli kummakia nnyino, 'Nnyangu', nileka nikubu'ye
kielenje sakibile muliyo lyako', na wamwene lubile lubago muliyo lyako?
Wammu'su'bu'su', ulubu'ye wi'ti' lubago lwa muliyo lyako, ngaummu'ye
nnyino.

Mundu atanganikwa kwa makowe gake
(Mat 7:16-20, 12:33-35)

43 "Nkongo unannoga upambikali itunda inannyata wala nkongo unan-
nyata upambikali itunda inannoga.
44 Bandu bautanga nkongo bu'kana na itunda yake, itanganikwe panga,
bandu batu'mbwali tini wala njabibu mumimimwa.
45 Mundu nnogau apiya manogau gagabile mumwoyo wake, na mundu
nnau apiya malau gagabile mumwoyo wake. Kwa nyo, nkano wa mundu
ulongela gagabile mumwoyo wake.

Asengi ba ngolo ibi'li'
(Mat 7:24-27)

46 "Kwa mwanjaa buli munikema, 'Bwana, Bwana,' ku'no kamukana
panga ganimmakianga?
47 Nilu'a kumpeyanga lukongo lu'no lwa mundu ywaisa kasangu'
kugayu'wa makowe gangu' na kugapanga.
48 Aywo alandana na mundu ywasenga nyumba kwo i'mbi'ya mpaka
mumpi'mbi' ngaupita nkukulo wa libi'ndi' pawiku'mbwi nyumba yo lakini
isengwanikeli, kwa mwanjaa yaasengilwe ngangamau.
49 Lakini ywoywoti ywagayu'wa makowe gangu' kakotoka kugapanga,
aywo alandana na mundu ywasengite nyumba pangali i'mbi'ya. Pawisi
nkukulo ayo nyumba ngaiyiluka no sengwanika."

7

Yesu antepwa ntumisi wa mpi'ndo ywa yesi lya Roma
(Mat 8:5-13)

1 Payomwi longela gaabini kwabakia bandu, Yesu aayi'i ku Kapernaumu.
2 Akwo kwaai na mpi'ndo yumo ywa yesi ywembe mpangakasi wake
ywampendile, endeminya na kiwo sendekumwegelelya. 3 Yu'lu' mpi'ndo
ywa yesi paayu'wine makowe ga Yesu, ngatuma agoi nsi'si' ba Kiyahudi,
bakannu'be Yesu li'nga santepwe mpangakasi wake.
4 Pabaikite kwa Yesu, baatikumpembelelya kababaya, "Ili'ngani mundu
yu' umpangi likowe li'.
5 Kwa kitumbu ywembe aaupendi muno nni'ma witu na ngaywatusengi
yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'."
6 Bai, kabayenda, baalongwaniye na Yesu. Pabaabile kabaegelya pa-
nyumba ya mpi'ndo ywa yesi, yu'lu' ngatuma mambwigalye bakammakie

Yesu, “Bwana, kanewisuluye muno, kwa mwanjaa nenga ili'nganili wenga yingya munyumba yangu'.
7 Kwa nyo, nga kitumbu sanikotwike isa kwaubile, naibweni nili'nganili. Ila ulongele bai likowe, na mpangakasi wangu' alu'a lama.
8 Nanenga nibi pai' ya utawala nyonyonyo, na nibile na banayesi pai' yangu'. Nimmakia yumo, ‘Yenda,’ ywembe endayenda, nimmakia ywi'ngi' ‘Isa!’ nembe endaisa, na mpangakasi wangu' ‘Panga kikowe si'!’ nembe endapanga.”
9 Yesu payu'wine go, aatisangala, aakigalambuki si'lu' kipi'nga sa bandu sakimmi'ngi'yage, ngabaya, “Nammonali mundu mwene imani ngu'lu' kati yi' mu Isilaili yoti!”
10 Balu' bandu babaatumilwe kwa Yesu pabaabukiye kasake yu'lu' mpi'ndo, bankoli yu'lu' mpangakasi ayu'yu'kilwe.

Yesu annyu'ya mwana wa mau' ywawi'like na nsengowe

11 Bu'kapo, Yesu ngayenda kukilambo sa Naini, aalongwaniye na banamasi' bake, na lipi'nga lya bandu babammi'ngi'yage.
12 Bai, paegeli pa niango wo yingya pakilambo so, baapitike bandu babapu'twi ntwi wa nnalu'me yumo ywabelekwi kisake kwa nnwawa ywawi'like na nsengowe. Bandu baingi ba kilambo so, baabile pamope na mau' ywo.
13 Bwana Yesu paamweni mau' ywo, aammi'ki kiya, ngammakia, “Kaneuli'le.”
14 Bu'kapo, ngayenda kugakunywa galu' masela na balu' babaapu'twile baatiyi'ma, ngabaya, “Wamunsembe, Nikuamulisa uyumuke!”
15 Yu'lu' nnalu'me ywawile ngakatuka tama utama, no tumbwa longela. Yesu nganka mukiya kwa mau' bake.
16 Bandu boti baatiyogopa na kunnumba Nnu'ngu' kababaya, “Nnondoli nku'lu' ywa Nnu'ngu' apitike mulukolo lwitu. Nnu'ngu' aisi kwakombwa bandu bake.”
17 Makowe gake go gaatiyu'wanika kwoti akwo Yudea na ilambo ya papipi.

Banamasi' ba Yoani babaatumilwe yenda kwa Yesu (Mat 11:2-19)

18 Banamasi' ba Yoani baayi'i kummakia Yoani makowe ago goti. Nembe Yoani payomwi kwakema banamasi' bake abi'li' bu'ka kwa boti,
19 aatumike kwa Bwana, bakannaluye, “Wenga nga yu'lu' ywaisa, au tunni'nde ywi'ngi'?”
20 Balu' banamasi' pabaaikite kwa Yesu, baatikummakia, “Yoani Ywa-batisage atutumike kasako tukulaluye, ‘Wenga wa yu'lu' ywaisa, au tunni'nde ywi'ngi'?’ ”
21 Palu' pabannaluyage Yesu aai mulyengo lya kwatepwa bandu baingi balu' babalumyage kwa matamwe, na babaayingililwe na moka na kwapanga atu'lu'ka minyo baingi balole.
22 Bai, Yesu ngayangwa, “Muyende mukammakie Yoani galu' gamugab-weni kwa minyo ginu na kugayu'wa. Atu'lu'ka minyo bendalola, itewe bendayenda, bene matana bendapeleteyelwa, aibamakutu bendayu'wa, awi'li bendayu'ka, na aki'ba baalilwa abali inannoga.
23 Nantali mundu yu'lu' ywakotwike ba na kyukala nanenga.”
24 Apo pababu'i balu' baatumike Yoani, Yesu aatumbwi kulibakia lipi'nga lya bandu abali ya Yoani, “Mwayi'i linga namani ku'lu' kulupu'ngu'ti'? Buli, mupalage kugabona mambu'ngi'li'i kagapu'ngi'la na nsunga?

25 Mana nyinyo lili, mwayi'i linga namani? Mwayi'i kunnola mundu
ywaweti magu'bo gene bei? Babawala magu'bo gene bei no tama kwa
maisa ga kitayili batama mu mayumba ga akulungwa!
26 Bai, munibakie, mwayi'i linga namani, mwayi'i kunnola nnondoli ywa
Nnu'ngu'? Eloo, kai' kumpi'ta nnondoli ywa Nnu'ngu'.
27 Ayu' Yoani ngaywabayilwa mu Maandiko Mapeleteu,
‘Lola, nenga nintuma mpangakasi wangu' akulongoli,
aywo alu'a kupetulya ndi'la yako.’ ”
28 Yesu aayomwi kwo baya, “Nimmakia, kati ya bandu boti babatami
panni'ma, ntu'pu' ywabile nku'lu' muno kumpi'ta Yoani Ywabatisage. Ata
nyo, yu'lu' ywabile nsene muno mu Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga nku'lu'
kulikoni ywembe.”
29 Bandu boti pamope na alonga koli pabagayu'wine go, baaulumbite
unnogau wa Nnu'ngu'. Abo nga balu' babaupoki ubatiso wa Yoani.
30 Lakini Mafalisayo na balimu ba salya baakani panga mwapendi
Nnu'ngu', kwa kuukana ubatiso wa Yoani wawaisi kwabe bembe.
31 Yesu ngaalaluya, “Bandu ba mmelekwo wu', nalandaniye na kili'be
gani? Bandu ba uyi'me gani?
32 Landana kwabe kati bana babatamaga palisoko, kababakiana kipi'nga
simo na si'ngi',
‘Tumwonekiye ngoma, namwenga mwinikeli!
Tunnyi'mbi myambo ya ili'lo lakini muli'ili!’
33 “Kwa mwanjaa Yoani paisile, nembe endage punga na anywageli
wi'mbi', namwenga mwabaite, ‘Ayingililwe na moka!’
34 Nembe Mwana wa Mundu aisi kaalya no nywa, na mwenga mubaya,
‘Munninge ayu' mundu mila no lobya, mbwiga wa alonga koli na bene
sambi!’
35 Ata nyo, ikima ya Nnu'ngu' ikong'ondeli panga inannoga kwa balu'
boti babaiyi'ki'tya.”

Yesu kasake Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo yumo ankemite Yesu akalye kilyo kasake. Ngayingya
nnyumba ya ywo Mfalisayo, aatitama no lya.
37 Bai, pakilambo si'lu' kwai na nnwawa yumo mwene sambi.
Paayu'wine panga, Yesu abile nnyumba ya ywo Mfalisayo, aapu'twi supa
ya liwe yene mauta ganannungya.
38 Atiisa ngayi'ma papipi na magu'lu' ga Yesu, ku'no kali'la, na moli gake
gaatu'mbu'ki mumagu'lu' ga Yesu. Aywo nnwawa aagaponwi magu'lu'
ga Yesu kwa nywili yake ndaso. Payomwi kumponwa, aaganoni galu'
magu'lu', na kugapakaya mauta ganannungya.
39 Yu'lu' Mfalisayo ywankokite Yesu paagabweni go, aganiyite pamwoyo
wake, “Kenda mundu yu' akapanga nnondoli wa Nnu'ngu', alu'e tanga
panga, ayu' nnwawa ywankunywa mwene sambi.”
40 Yesu ngammakia ywo Mfalisayo, “Simoni, nibile na kikowe sa
kukubakia.” Nembe Simoni ngammakia, “Nendakupi'kania Mwalimu,
baya.” Yesu ngabaya,
41 “Bandu abi'li' bankopite mundu mbanje, yumo aakopite dinali* mya
tano, na ywi'ngi' amusini.

* **7:41** Dinali yimo yabile kati mbanje ya kunni'pa kibalua yumo kwa lisu'ba limo.

42 Wabasindwi li'pa maleni gabe, aywo mundu aatikwasamya boti abi'li'. Tumbwe, ywaku' kati ya bo bandu abi'li' ywalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana?”
43 Simoni aatiyangwa, “Apo, niibona ywasamilwe leni liku'lu', ngaywaalu'a kumpenda muno yu'lu' bwana.” Yesu ngammakia, “Kakape.”
44 Kai' nganng'alambukya yu'lu' nnwawa na kummakia Simoni, “Wendakummona ayu' nnwawa? Nenga paniyingi pano panyumba yako, unipeili masi' go uluwa mumagu'lu' gangu', lakini nnwawa yu' anigu'lwi' magu'lu' gangu' kwa moli gake na kuniponwa kwa nywili yake.
45 Wenga unipangiteli abali kwa kuninonia, lakini ayu' nnwawa, bu'ka paniyingi pano, ywembe aganoniage magu'lu' gangu'.
46 Wenga unilayiteli unoga mwoyo wako kwa kunipakaya mauta muntwe, lakini ayu' nnwawa apangite nyo kwa kunipakaya mauta mumagu'lu' gangu'.
47 Kwa nyo nendakubakia, asamilwe masambi gake maingi kwa mwanjaa alayite unogau wake nku'lu'. Ywasamilwe kisene apenda pasene,”
48 Bai, Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, “Usamilwe masambi gako.”
49 Apo nga balu' babaabi pamope nakwe pamesa, ngabalaluyana, “Ayu' mundu gani, ywakombwa samya sambi?”
50 Nembe Yesu ngammakia yu'lu' nnwawa, “Imani yako ikukosopolile, uyende kwa amani.”

8

Alwawa babalongwanage na Yesu

1 Bu'kapo, Yesu api'ti mumisengo miku'lu'miku'lu' na misenemisene, kaala abali inannoga ya Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Balu' banamasi' ku'mi na abi'li' bai pamope nakwe.
2 Kai', kwaai na alwawa balu' baabi'ngite Yesu moka na kwa tepwa matamwe. Nabembe baalekangineli nakwe, maina gabe Malia (ywakemelwage Makatalena), ywembe aabi'ngilwe mitumbi saba ya moka,
3 Yoana nnyumbo wa Kusa ywaabi mpangakasi nku'lu' ywa Helode, Susana na bi'ngi' baingi. Abo alwawa, batumyage mali yabe bene kwatumikiya bembe.

Lukongo lwa mpandi
(Mat 13:1-9, Mal 4:1-9)

4 Lisu'ba limo lipi'nga lya bandu lyatemesekana, na bandu bamwisilyage Yesu bu'ka kila kilambo. Nembe aabakie lukongo lu'no.
5 “Mpandi aayi'i misa mbeyu yake, paamisage mbeyu yo, yi'ngi' yaatu'mbu'ki mundi'la, yali'batilwe na api'ta ndi'la no sonyolwa na iyuni.
6 Yi'ngi' yatu'mbu'ki pa maliwe, na paibalike, yaatiyu'ma kwo oba masi'.
7 Yi'ngi' yaatu'mbu'ki pakatikati ya kiwi'mbi', yi'lu' ya pakiwi'mbi' paibalike, yaatolilwe kikolo.
8 Yi'ngi' yatu'mbu'ki muukando unannoga, yabalike, no pambika mbeyu mya kwa kila lupeyu lumo.” Payomwi longela go, ngau'bu'ya lilobe, kabaya, “Mwene makutu go yu'wa, na ayu'we!”

Kitumbu so yi'gana kwa ngongo
(Mat 13:10-17, Mal 4:10-12)

9 Banamasi' bake Yesu ngabannaluya, “Lukongo lu' lulombolya namani?”
10 Nembe ngayangwa, “Mwenga muyaliwite tanga iyo ya Ukulungwa wa Nnu'ngu', lakini abo bi'ngi' lili, ila abo babakiyilwa kwa ngongo li'nga

batange panga, galu' gagaandikilwe mulilagano lya kwai'mbu' genda-timya, ‘Mana kabalola, kanebakibone sabakilolase, na mana kabayu'wa, kanebatange sabakiyu'wase.’

Yesu aanwa lukongo lwa mpandi
(Mat 13:18-23, Mal 4:13-20)

11 “Bai, kikomekeyo sa lukongo lu'no nga si'no, mbeyu yaibayilwa pano nga liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
12 Yi'lu' yaitu'mbu'ki mundi'la, ilaya bandu balu' babapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kai' yu'lu' ndumu endaisa na kulibu'ya mumyoyo yabe baakane u'bi'lya no kosopolelwa.
13 Yi'lu' yaitu'mbu'ki pamaliwe mana ibalike ntu'pu' poyingya ngi'ga, apo ilandana na bandu balu' babaliu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwo napusika na pabapayilwa pasene, bakoloka mwoyo.
14 Yi'lu' yaitu'mbu'ki pakiwi'mbi', ilandana na bandu balu' babapi'kania li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', lakini mana babu'i basuluyilwa na kyukala, utayili na matamanio ga yi'ga, abo bapambikali itunda no komala.
15 Na yi'lu' yaitu'mbu'ki mu ukando wa mbolya, nga bandu balu' babaliyu'wa li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' bendaligania, na kulibi'ka mu mwoyo unannoga na kuliisimu. Abo, bendakomeya mpaka bapiye itunda.

Lumuli lwaluwi'ki'lilwe
(Mal 4:21-25)

16 “Bandu bakoyali kimuli na kukiwi'ki'lya mukibi'ga, au mmu'ngu'. Lakini bakibi'ka patu'ndu'bau li'nga bandu balole bweya.
17 Sosoti sakiiyilwe saiyanikwali, na makowe ga iyo yoyoti yaiyanikwali na yabonekana paminyo ga bandu.
18 Kwa nyo mwili'ndi'le kwa go gamugayu'wa, kwa mwanjaa ywabile na kili'be alu'a yongeyelwa, lakini ywangali kili'be ata si'lu' kisene sabile naso saatolelwa.”

Mau' na alongobe Yesu
(Mat 12:46-50, Mal 3:31-35)

19 Mau' na akina nnunabe, baamwisili Yesu, lakini bakombwili kumwegelya kwa mwanjaa kipi'nga sa bandu.
20 Yesu aapeyilwe abali, “Mau' bako na akina nnunabo bai panja, bapala kukubona.”
21 Lakini Yesu aabakie bandu boti, “Mau' na akina nnunangu', balu' babapi'kania lilobe lya Nnu'ngu' na kulikamwa.”

Yesu agaamulisa mabi'mbi' ga baali gatame liki
(Mat 8:23-27, Mal 4:35-41)

22 Lisu'ba limo Yesu na banamasi' bake bau'bwike mu ngalaba na ngaabakia, “Tuloke litanda tuyende mpaka kwiyi'.” Bai, ngabatumbwa mwanja.
23 Pabaabile mu ngalaba, Yesu lwampatike lugono, ngagonja. Nsunga nkali' na masi' gaatiyu'gayu'ga no yingya nkati ya ngalaba, apo baakibweni kiwo kakiegelya.
24 Balu' banamasi' bannyendeli Yesu na kunnyumuya kababaya, “Mpi'ndo, mpi'ndo! Twenda waa!” Yesu ngayumuka na kuukalipya nsunga nkali' no yu'gayu'ga kwa masi', nawembe ngauyi'ma no tama liki.
25 Bu'kapo ngaabakia, “U'bi'lya kwinu kubi kwaku'?” Lakini bembe baatisangala no yogopa ku'no kababakiana, “Ayu' nga mundu gani, ywakalipya nsunga no yu'gayu'ga kwa masi' nayembe yendakunnyu'wa?”

Yesu antepwa mundu ywayingililwe na moka
(Mat 8:28-34, Mal 5:1-20)

26 Baayendeli na mwanja mpaka kumbwani ya nni'ma wa Agelasi,
waulolangana na Galilaya kwiyi' ya litanda.
27 Paulukage kumbwani, mundu yumo ywalobi moka amwisili bu'ka
kukilambo. Bu'ka myaka yambone mundu ywo atamage wausu bai na
atamage kuulema.
28 Pamweni Yesu, aitu'yike pai' nnu'ngi' yake, no kemelya kwa lilobe
liku'lu' kabaya, “Wenga wa Yesu wa Mwana wa Nnu'ngu' Nku'lu', ubile na
kitumbu gani nanenga? Nendakulu'ba, sondesonde kaneunilumiye!”
29 Alongei nyo kwa mwanjaa Yesu agakalipi go moka gabu'ke kwa
mundu ywo. Ago moka gakoyage kunnyingilya mundu ywo, pamope
no panga bandu bammi'i nnyumba na kuntaba kwa nyololo na pingwi
mumagu'lu' na mumoko. Kila pabantaba ipungo yo, endekwiti'kwana no
butukya kulupu'ngu'ti' kwa makakala ga aywo moka.
30 Bai, Yesu ngannaluya, “Lina lyako wanyai?” Ywembe ngayangwa,
“Lina lyangu' na Yesi,” kwa mwanjaa ganiyingi moka maingi.
31 Ago moka ngagannu'ba panga kaneagamulise yenda kulyi'mbwa
liku'lu'.
32 Pandu po kwabile na kipi'nga kiku'lu' sa magu'be kagali'lya pak-
itu'mbi'. Bai, balu' moka ngabannu'ba kai', aayi'ki'tiye bakaayingi balu'
magu'be. Nembe Yesu ngaayi'ki'ti'a.
33 Kwa nyo, galu' moka gaatikummu'ka yu'lu' mundu na kwayingya balu'
magu'be, nabembe baimbiliti pa linyenji no tumbukya mulitanda, masi'
ngagaabulaga.
34 Balu' asungi pabagabweni goti gagaapitile, baatitila no yenda
kwayaulya bandu makowe go, mukilambo na mumigunda.
35 Bandu ngabaisa lola gagapitike. Pabaikite paabile Yesu, baamweni
yu'lu' mundu ywagammu'i moka atami papipi na Yesu, aweti ngu'bo na
malango gake gabuyangine, ngabayogopa.
36 Balu' bandu babalibweni likowe lyo, kalipangika paminyo gabe,
baayi'i kwabakia ayabe gabagabweni kwa yu'lu' mundu mwaatepulilwe.
37 Bandu boti ba nni'ma wa Gelasi, baatiyogopa kwa nyo, bannu'bike
Yesu abu'ke. Yesu ngau'bu'ka mungalaba no bu'ka.
38 Yu'lu' mundu ywabu'yilwe moka, aannu'bite balongwane lakini Yesu
aatikunkania ngammakia,
39 “Ubuyangani kasako, ukabaye makowe goti gaakupangi Nnu'ngu'.”
Bai, yu'lu' mundu ngayenda kasake kapi'ta ku'no kaala kila pandu
mukilambo si'lu' makowe goti gapangilwe na Yesu.

Biti Yailo na nnwawa yumo bendatepulwa
(Mat 9:18-26, Mal 5:21-43)

40 Yesu pabuyangani kwiyi' ya litanda, kipi'nga sa bandu satikunkemya
kwa mwanjaa boti bendekunni'nda.
41 Apo ngaisa mundu yumo ywakemelwage Yailo, mpi'ndo ywa nyumba
ya kunnu'ba Nnu'ngu'. Aitaikuli pamagu'lu' ga Yesu na kunnu'ba ayende
kasake.
42 Kwa mwanjaa mwi'nja wake ywabelekwi kisake, ywa myaka ku'mi na
ibi'li' endekomya.
Yesu paayendage, bandu bendekuntwi'li'lya na kunkunywa ku'no na
ku'no.
43 Bai, kwai na nnwawa yumo pakatikati ya si'lu' kipi'nga sa bandu,
ywembe abi na utamwe wa nkongomokwa kwa myaka ku'mi naibi'li'.

Pamope no panga aayomwi ili'be yake yoti kwapelekya aganga, ntu'pu' ywaakombwi kuntepwa.
44 Aywo nnwawa aammi'ngi'yite Yesu nsu'gu', ngapakunywa mpindo wa nganju yake. Pakunywile, popopo utamwe wake waatikummu'ka.
45 Yesu ngalaluya, “Aywo nyai ywanikunywile?” Boti ngababaya panga, ntu'pu' mundu ywakukunywile. Nembe Petili ngabaya, “Mpi'ndo, kipi'nga sa bandu kitekuti'li'ta no kukutwi'li'lya.”
46 Lakini Yesu ngabaya, “Kubi na mundu ywanikunywile, mwanjaa nigabweni makakala kaganibu'ka.”
47 Yu'lu' nnwawa waibweni panga akombwali iya, ngapapitya nnu'ngi' ya Yesu ku'no kalendema kwo yogopa, ngaitu'ya pai, Yesu kannola. Apo, ngalongela nnu'ngi' ya bandu boti kitumbu sa kunkunywa Yesu na kitumbu sapatike tepulwa.
48 Yesu ammakie panga, “Biti, kwo u'bi'lya kwako uponi, uyende kwa amani.”
49 Paabile balo kalongela, Yailo aaletilwe abali bu'ka kaya, “Mwi'nja wako awile, sakunsulukia muno Mwalimu saku'.”
50 Yesu pagayu'wine go, ngammakia Yailo, “Kaneuyogope, we wu'bi'li bai alu'a tepulwa.”
51 Yesu paikite kasake Yailo, annyi'ki'tiyeli mundu yingya nnyumba pamope nakwe, ila aayingi na Petili, Yoani, Yakobi na abelei ba aywo mwi'nja.
52 Bandu boti baabile kabali'la no lombola mwakipitike kiwo sake. Yesu ngaabakia, “kanemuli'le, mwana atigonja bai, anawaali!”
53 Bandu ngabamweka kwa kunsalawa panga atangiteli kiwo, mwanjaa bembe baatangite awile.
54 Lakini Yesu ankamwi luboko na kummakia, “We mwana, yumuka!”
55 Bwu'mi wake ngaubuyangana, no yumuka. Yesu ngaabakia, bampei kilyo.
56 Abelei bake batisangala kummona mwu'mi, lakini Yesu ngaaking'indya panga, kanebammakie mundu ywoywoti aga gagapangilwe.

9

Yesu atuma balu' ku'mi na abi'li'
(Mat 10:5-15, Mal 6:7-13)

1 Yesu aakemite balu' ku'mi na abi'li' na kwapeya uweso wo bi'nga moka na kwatepwa atamwe.
2 Kai', ngatuma bakaale Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwatepwa atamwe.
3 Aalagi, “Pamuyabwa mwanja kanemupu'twe kikowe sosoti, kanemupu'twe lukongoso wala nsaku, wala masulupu, wala mbanje wala kanemwapu'twe ata nganju yo bi'kiya.
4 Pansengo wowoti wabankemya no yingya, mwatame po mpaka pamwabu'ka pa kilambo so.
5 Bandu mana bakani kunkemya, mubu'ke pakilambo so no paapata ata litikwili lyalinamati mumagu'lu' ginu. Awo wapanga kati mwanju wa lukilo lwabe.”
6 Bai, baatumbwi mwanja bapi'ti muilambo kabaala abali inannoga na kwatepwa atamwe kila pandu.

Kyukala sa Helode
(Mat 14:1-12, Mal 6:14-29)

7 Kwa nyo ntawala Helode aapatike abali ya makowe goti gagaapangike
aatangiteli mwanjaa babayage, “Yoani Ywabatisage ayu'kite bu'ka ku-
uwi'li!”
8 Bi'ngi' babayage panga Elia apitike, bi'ngi' babayage kwaali' nnondoli
ywa Nnu'ngu' yumo ywa kwai'mbu' ateyu'ka.
9 Lakini Helode ngagania, “Yoani natikumwi'sa, tumbwe aywo nyai
ywaniyu'wa makowe gake?” Apalage kummona mundu ywo.

Yesu apeya kilyo balu' bandu elupu tano (Mat 14:13-21, Mal 6:30-44, Yoa 6:1-14)

10 Bai, balu' atumilwe bake pababuyangine, bammakie Yesu makowe goti
gabaapangite. Yesu ngabu'ka nabo, kuu'lu' mpaka kukilambo sa Betisaila.
11 Lakini ipi'nga ya bandu paikwipwi kwayi'i, baatikummi'ngi'ya. Yesu
ngaakemya no longela nabo makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu', aatepwi
balu' babapalage tepulwa.
12 Lisu'ba palyatumbwi pilya, bannyendeli balu' ku'mi na abi'li' bam-
makie, “Walage bandu bayende kumisengo na kumigunda ya papipi,
bakapate kilyo na muugonjo, kwa mwanjaa pano patubile, palupu'ngu'ti'.”
13 Lakini Yesu ngaabakia, “Mwapei mwenga kilyo.” Bannyangwi,
“Twenga ntu'pu' kili'be sosoti, twigali na makati matano na omba abi'li'.
Kwaali', tuyende twabene, tukaapi'mi kilyo bandu boti!”
14 Palu', kwai na annalu'me kati maelupu matano. Bai, Yesu ngaabakia
banamasi' bake, “Mwabakie bandu batame muipi'nga ya mitumbi amusini
amusini.”
15 Banamasi' baapangite kati mwababakiyilwe, baatamike mwitamo
boti.
16 Bu'kapo, Yesu agatweti galu' makati matano na balu' omba abi'li',
aalingite kunani na kwilu'bya balaka, kwimetwana na apei banamasi'
bake li'nga baapei bandu.
17 Bandu boti baatilya no yukuta, na yaiigile baakongoli muitu'ndu',
yatwi'li ku'mi na ibi'li'.

Petili annyi'ki'tya Yesu panga nga Kilisitu (Mat 16:13-19, Mal 8:27-29)

18 Lisu'ba limo Yesu aabile kisake kalu'ba, na banamasi' bake babile
papipi nakwe. Bai, ngaalaluya, “Bandu banibaya nenga na nyai?”
19 Nabembe ngabannyangwa, “Bi'ngi' babaya panga wenga wa Yoani
Ywabatisage, bi'ngi' Elia, bi'ngi' yumo kati ya alondoli ba Nnu'ngu' ba
kwai'mbu' balu' babayu'kite.”
20 Apo ngalaluya, “Na mwenga buli, munibaya nenga na nyai?”
Petili ngayangwa, “Wenga nga wa Kilisitu ywa Nnu'ngu' Nkulungwa
ywabayilwe.”

Yesu alongelya abali ya kiwo sake (Mat 16:20-28, Mal 8:30-9:1)

21 Kai', Yesu ngaaking'indya na kwakanikiya panga kanebammakie
mundu ywoywoti likowe lyo,
22 ngayendelya baya, “Mwana wa Mundu apalikwa apate ngu'su'mbu'
yansima no kanilwa na api'ndo, api'ndo ba dini, na balimu ba salya no
bulagilwa. Lakini lisu'ba lyenetatu bu'ka kiwo sake, alu'a yu'ka.”
23 Payomwi po, ngaabakia bandu boti, “Mundu ywoywoti mana kapala
panga mwanamasi' wangu', aikane mwene, aupu'twe nsalaba wake kila
lisu'ba, na anibi'ngi'ye.

24 Kwa mwanjaa mundu ywapala kuukombwa bwu'mi wake mwene
alu'a kuobeya, lakini ywauobeya kwa kitumbu sangu' alu'a kuukombwa.
25 Kwani kiyongeya namani, mundu ba nawo utayili woti wa dunia kwa
kwiobeya mwene? Niibona ntu'pu' so pata.
26 Mundu mana kanibi'kya oni nenga na gano ganiyi'gana, Mwana wa
Mundu alu'a kummi'kya oni mundu ywo nsimu walu'a isa laya utukupu
wake na wa Tati' bake na wa malaika apeleteu.
27 Nimmakianga kakape panga, kubi na bi'ngi' papanopano baapanga
banawaali wangali kuubona Ukulungwa wa Nnu'ngu'."

Yesu agalambuka kuminyo
(Mat 17:1-8, Mal 9:2-8)

28 Paliikite lisu'ba lya nane bu'ka palongei go, Yesu aayi'i na Petili, Yoani
na Yakobi mpaka kukitu'mbi', akwo aayi'i lu'ba Nnu'ngu'.
29 Paalu'bage kuminyo yake kwatigalambuka, na magu'bo gake gabile
mauu no ng'alang'atya muno.
30 Na bandu abi'li' baabonekine kabalongela nakwe, na bo bai Musa na
Elia.
31 Bandu bo pabaapitike babile na utukupu, balongei nakwe bu'kana na
kiwo sake, sembe kilu'e yomolya gabini Nnu'ngu' akwo ku Yelusalemu.
32 Petili na aine baatopilwe na lugono, ata nyo pabayumwike baubweni
utukupu wake, na balu' abi'li' babaayi'mi pamope nakwe.
33 Bai, bandu bo abi'li' pabaabile kababu'ka, Petili aammakie Yesu,
"Mpi'ndo, yanogeleli twenga tukatama pano! Bai, tusenge isewe itatu,
simo sako, simo sa Musa na si'ngi' sa Elia." Kwo baya nyo kakape,
aakitangiteli salongelage.
34 Petili palongelage go, aapangite minyo ku'pi'li'. Lyunde ngalielya
na kwawi'ki'lya, na lyunde lyo palyaisilile, balu' banamasi', baatiyogopa
muno.
35 Lilobe lyayu'wanike bu'ka kulyunde, "Ayu' nga Mwana wangu'
ywaninsawile, mumpi'kani ywembe."
36 Bu'ka paliyu'wanike lilobe lyo, Yesu aabonekine ai kisake. Banamasi'
baatami liki, bammakieli mundu ywoywoti makowe go.

Yesu antepwa mwana mwene moka
(Mat 17:14-18, Mal 9:14-27)

37 Pamalau' yake pabaelyage bu'ka kukitu'mbi', kipi'nga kiku'lu' sa
bandu sakwembine na Yesu.
38 Apo, mundu yumo mukipi'nga si'lu', ngakatuya lilobe aabaite,
"Mwalimu, nendakulu'ba sonde li'li'li' unninguli mwana wangu'. Mwana
wangu' we yu'yu' bai!
39 Moka endagakunnyingilya na kumpanga apange ndu'ti, annyi'ya
kyundaunda na kumpiya matutume munkano. Mana annyingilile,
endakuntesa muno na annekali kiyu'ngu'ya.
40 Naalu'bite banamasi' bako bakammi'nge, lakini baakombwili."
41 Yesu ngabaya, "Mwenga mwa lubelekwo lulau na lwangali ubi'lya!
Nilu'a tama na mwenga na kunkomeya, mpaka pakubawi? Unnete mwana
wako pano."
42 Mwana ywo payendage kwa Yesu, yu'lu' moka ngantu'ya pai' na
kunnyi'ya kyundaunda. Lakini Yesu ammi'ngite yu'lu' moka kwa yu'lu'
mwana na kuntepwa, kwapeya tati' bake.
43 Bandu boti bausangalike uweso nku'lu' wa Nnu'ngu'.

Yesu alongela kai' abali ya kiwo sake
(Mat 17:22-23, Mal 9:30-32)

Balu' bandu pabasangalage goti gaagapangite Yesu, aabakie banamasi' bake,
44 "Muyu'we masikilo mugayu'we makowe gano. Mwana wa Mundu
ayenda songelwa, no yingya mumaboko ga bandu."
45 Lakini bembe baatangiteli kikomekeyo sa nnongelo wo. Likowe li'
lyatiiyilwa li'nga baakane tanga, nabembe baayogwipe kunnaluya panga,
alombolya buli bu'kana na nnongelo wo.

Nyai ywabile nku'lu'?
(Mat 18:1-5, Mal 9:33-37)

46 Kwai na ntau kati ya balu' banamasi', kwa abali yo laluyana panga
nyai pakati yabe ywabile nku'lu' kulikoni boti.
47 Yesu pagatangite gabaganiage mumyoyo yabe, ngantola mwana
nsimana na kummi'ka papipi na mwene.
48 Ngaabakia, "Mundu ywoywoti ywampokya mwana nsene yu' kwa
lina lyangu' anipokya nenga, na ywoywoti ywanipokya nenga ampokya
ywanitumike. Kwa mwanjaa yu'lu' ywabile nsene kuliko boti pakati yinu,
ywembe nga nku'lu' kulikoni boti."

Ywagau'bi'lya gamugapanga mubile nakwe pamope
(Mal 9:38-40)

49 Yoani ngalongela, "Mpi'ndo, tumweni mundu yumo kabi'nga moka
kwa lina lyako, na twenga twapayite kunkanikiya mwanjaa, ywembe
aabileli mukipi'nga situ."
50 Lakini Yesu ngammakia, "Kanemunkanikiye, yu'lu' ywakotoka
taukana na mwenga, aywo ai pamope namwenga."

Asamalia bakana kumpokya Yesu

51 Pauegeli nsimu wu'lu' wa Yesu pu'tu'lwa kunani, ywembe aabini
ayende ku Yelusalemu.
52 Bai, ngatuma bandu bannongoli nabembe ngabayenda. Bayingi
pakilambo simo sa Asamalia pala bakammi'ki makowe wisowiso.
53 Lakini benekaya ba po bapaili kumpokya, kwa mwanjaa ywembe
ayendage ku Yelusalemu.
54 Bai, banamasi' bake Yoani na Yakobi pabagabweni go, ngababaya,
"Bwana, upala twamulise mwoto uuluke bu'ka kunani walangamise?"
55 Lakini ywembe ngaagalambukya na kwakalipya.
56 Baabu'i palu' no yenda kukilambo si'ngi'.

Kwileka yoti kunki'ngama Yesu
(Mat 8:19-22)

57 Pabaabile mumwanja, mundu yumo aammakie Yesu, "Nalu'a
kuki'ngama kwokwoti kwawayenda."
58 Yesu ngabaya, "Ibweya babile na mapango gabe go tama, na iyuni
iyumba yabe, lakini Mwana wa Mundu ywembe ntu'pu' pogonjo."
59 Wayomwi po, aammakie mundu ywi'ngi', "Uniki'ngame." Lakini
mundu ywo ngayangwa, "Bwana, uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikasike tati' bangu'."
60 Yesu ngayangwa, "Waleke babawile basikane bene na bene, lakini
wenga uyende ukaale makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'."
61 Na mundu ywi'ngi' aatikummakia, "Bwana, naalu'a kubi'ngi'ya lakini
uniyi'ki'ti'ye wi'ti' nikaalage bandu ba kasangu',"

62 Yesu ngammakia, “Ywoywoti ywakamwa lingumbo, na katumbwa
li'ma ku'no kalinga nsu'gu', aywo apwaikali kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”

10

Yesu atuma banamasi' sabini na abi'li'

1 Bu'kapo, Bwana aasawi bi'ngi' sabini na abi'li' ngaatuma abi'li' abi'li',
li'nga balongoli kila pandu paabini mwene yenda.
2 Aatikwabakia, “Mauno gatwi'la, lakini auni bali'nganali. Kwa nyo,
munnu'be Bwana mwene nng'unda alete auni munng'unda wake.
3 Nambi'yambi' muyende, lakini mutange panga nintumanga kati bana
ba ngondolo babayenda pakatikati ya mapu'mbe.
4 Kanemupu'twe likanda wala linyamanda wala ilatu, kai', mundi'la
kanemumpange mundu abali.
5 Na kila nsengo wamulu'a yingya mwatumbwe kwapanga abali
kamwabakia, ‘Amani ibe pansengo wu'no.’
6 Na mana kubi na mwana wa amani, amani yinu ilu'a igala nakwe, na
manaitei ntu'pu', ilu'a kummuyangania mwabene.
7 Bai, mutame pansengo wowowo kamulya no nywa samwapeyelwa,
kwa mwanjaa mpangakasi apeyelwa nkwiso wake. Kanemuyangangane
muutamo, li'no nsengo wu'no malau' wu'lu'!
8 Mana mwikite pakilambo nsi'si', bandu manabankemile, mwalye
yabampeya.
9 Mwatepwe atamwe bababile kwo, mwabakie bandu, ‘Ukulungwa wa
Nnu'ngu' umwegelile mwenga.’
10 Lakini mana mwikite pakilambo sosoti, mana bakani kunkemya,
mwabu'ke na mana kampi'ta mumali'la gabe mubaye,
11 ‘Ata lyu'ku'mbi' lya kilambo sinu lyalinamati mumagu'lu' gitu,
twendapaapata kwo kana kwinu. Lakini mutange panga Ukulungwa wa
Nnu'ngu' wegelile.’
12 Nimmakianga panga lisu'ba lyo, kilambo so salu'a baa mmaule
kulikoni galu' ga bandu ba Sodoma.

Mwakibona mwamisengo mwamukana kumuyangania Nnu'ngu'
(Mat 11:20-24)

13 “Wakibona wenga wa Kolazini! Wakibona wenga wa Betisaida! Kenda
mangelongelo gagapangike kasinu gakapangika ku'lu' Tilo na Sidoni, sai'no
bawati mabunia bu'ka palipite no tama muligu kababuyangania kwa
Nnu'ngu' wabe.
14 Ata nyo lisu'ba lyo senulwa, mwenga mwasenuka paku'lu kulikoni
Tilo na Sidoni.
15 Nawenga wa Kapernaumu buli! Ulu'a kwikatuya mpaka kunani?
Ulu'a tu'mbu'yi'lwa mpaka kumambi'.”
16 Aayendeli baya, “Ywampi'kania mwenga, anipi'kania nenga na yu'lu'
ywakana kumpokya mwenga, akana kunipokya nenga. Na ywoywoti
ywakana kunipokya, akana kumpokya yu'lu' ywanitumike.”

Balu' sabini na abi'li' bendabuya

17 Bu'kapo balu' sabini na abi'li', ngabaki'li'bu'ka ku'no kabanapusika,
“Bwana, ata moka gendatuyu'wa kwa lina lyako.”
18 Yesu ngaabakia, “Naamweni Ibilisi katu'mbu'ka bu'ka kunani kati njai.
19 Nimpeyangite amuli yo li'bata nng'ambo na ipi'li'li' na makakala goti
ga yu'lu' ndumu, kai' ntu'pu' kikowe sakilu'a kunsulu.

20 Lakini kanemunapusike mwanjaa moka gendakunnyu'wa ila, muna-
pusike kwa mwanjaa maina ginu gaandikilwe kunani."

Pulaa ya Yesu
(Mat 11:25-27, 13:16-17)

21 Popopo, Yesu asangiliye kwa Loo Mpeleteu aabaite, "Nendakunsukulu
Mwa Tati', Bwana wa kunani na padunia, kwa mwanjaa makowe ga,
mwaiyite bene ikima na malango, kwatambulya bana anangu'ta. Eloo
Tati', kwa mwanjaa mo ngamwamupai."

22 Bu'kapo ngabaya, "Tati' bangu' banikamukiye ili'be yoti. Ntu'pu'
ywantangite Mwana ila Tati', Kai' ntu'pu' ywatangite Tati' ila Mwana, na
ywoywoti yu'lu' Mwana apendi kuntambulya."

23 Bu'kapo ngaatendebukya banamasi' bake alongei nabo pakiyi'ki'ya,
"Nantali babagabona gano gamugabona mwenga!

24 Nimmakianga kakape, alondoli ba Nnu'ngu' na akulungwa, baapai ku-
gabona galu' gamugabona mwenga na gamugayu'wa. Lakini bagabwenili
na bagayu'wineli."

Lukongo lwa Nsamalia mwene kiya

25 Bu'kapo mundu yumo ywa salya aatiyi'ma na kunnaluya, kaapala
kumpi'ndi'ka, "Mwalimu, nipange buli li'nga niupate ukoto wangali
yomoka?"

26 Ywembe ngannyangwa, "Iandikilwe buli musalya? Wenga utanga
buli?"

27 Mwalimu wa salya ngannyangwa, "Umpende Bwana Nnu'ngu' wako
kwa mwoyo wako woti, kwa loo yako yoti, kwa makakala gako goti
na kwa malango gako goti. Na umpende ywotama papipi nakwe, kati
mwowipenda wamwene."

28 Yesu ngammakia, "Mwoyangwile unogiye! Upange nyo nawenga
walu'a lama."

29 Lakini mwanjaa ywembe apalage kwibalangilya panga nnogau,
annalwiye Yesu, "Na mundu ywa papipi yangu' nga ywaku'?"

30 Yesu ngannyangwa, "Mundu yumo aelyage bu'ka ku Yelusalemu
yenda ku Yeliko. Payendage, mundi'la, aayingililwe na makatauluma,
bampokonywi ili'be yake yoti, kunneka wausu na kunku'mbwa, bannei
aindwike.

31 Nembe mpi'ndo yumo wa dini kapi'ta pandi'la yi'yi'lu'yi'lu', apite
mbwega ku'no kammona.

32 Nembe Mlawi yumo, paikite pandu po, apite mbwega mbwega ku'no
kammona.

33 Lakini mundu yumo Nsamalia ywabile mumwanja wake, paikite
pabile yu'lu' mundu aammi'ki kiya.

34 Atikunnyendelya na kunnyangatiya, kwa kunnyi'ya mauta na wi'mbi'
wa njabibu na kuntabya itambala. Wayomwi go, ngamwu'bu'ya mu
mbu'nda wake na kumpeleka ku nyumba ya ageni yenda kummu'bu'ya.

35 Pamalau' yake ngampeya mbanje dinali ibi'li' yu'lu' mwene nsengo, no
lagana nakwe panga, 'Ummu'bu'ye mundu yu', na sosoti sawalu'a tumya
kai', nalu'a kuli'pa kibuyo.' "

36 Bu'kapo Yesu aatilaluya, "Kati ya bandu bo atatu, ywaku'
ywabonekine panga mundu ywa papipi ywa yu'lu' ywayingililwe na balu'
makatauluma?"

37 Yu'lu' mwalimu ywa salya ngayangwa, "Yu'lu' ywammi'ki kiya nga
mundu wa papipi." Yesu ngammakia, "Uyende, ukapange nyinyonyo."

Yesu kasake Malita na Malia

38 Pabaabile mumwanja, baaikite kukilambo simo na nnwawa yumo
ywakemelwa Malita, ankemi kasake.
39 Malita aabile na nnunawe ywakemelwage Malia, ayu' aatami papipi
na Yesu, kapi'kania gayi'ganage.
40 Lakini Malita ywembe aiauyage na makowe gambone ga nng'eni.
Bai, ngannyendelya Yesu ngammakia, “Bwana, wenga wibona sawasawa
nnunangu' anileka niauke kisangu'? Ummakie aniyangatiye.”
41 Lakini Bwana annyangwi, “Malita, Malita, wendakwiauya na kwisu-
luya kwa makowe maingi.
42 Kikowe simo bai nga sangama. Malia asawi kikowe sangama muno,
alu'a li'ndi'li'lwa na sembe apokonyolwali.”

11

Yesu ayi'gana ndi'la yo salya
(Mat 6:9-13, 7:7-11)

1 Lisu'ba limo, Yesu aabile pandu nsi'si' kaalu'ba Nnu'ngu'. Payomwi
lu'ba Nnu'ngu' yumo bu'ka mukipi'nga sa banamasi' bake aatikummakia,
“Bwana, tukulu'ba utuyi'gane lu'ba Nnu'ngu' kati Yoani Ywabatisage
mwayi'ganiye banamasi' bake.”
2 Yesu aabakiye, “Pamulu'ba Nnu'ngu' mubaye nnyanya,
‘Tati' bitu mwamubile kunani,
Lina linu likwi'yi'lwe, Ukulungwa winu wise.
3 Mutupei kilyo situ sa kila lisu'ba.
4 Mutusami masambi gitu, kati twenga mwatwasamya babatukosile,
kai' kanemutuyi'ngiye mumakowe ga kutupaya.’ ”
5 Kai' ngaabakia, “Tubaye yumo mukipi'nga sinu aabile na mbwigalye,
nembe annyendeli kasake meku, na kummakia, ‘Mbwiga, sonde li'li'li'
uniyaiki makati gatatu.
6 Mbwiga lyangu' aai mumwanja api'ti kasangu', nanenga ntu'pu' sa
kumpeya.’
7 Nembe paabile nnyumba ngannyangwa, ‘Ngani kunisuluya! Ne
niyigile niango wangu'! Yi'no saa yo gonja nenga na bana bangu',
nikupeyali ubu'ke bai!’
8 Tubaye apala yumuka kumpeya kwa mwanjaa ywembe mbwigalye lili,
ila kwa mwanjaa mundu ywo aayendeli kunnu'ba, alu'a katuka ampei
sosoti sakipala.
9 Kwa nyo, nimmakianga mulu'be namwenga mwapeyelwa, mupale
namwenga mwapata. Mupange u'li, namwenga mwayu'gu'li'lwa.
10 Kwa mwanjaa ywoywoti ywalu'ba ngaywapeyelwa, ywapala ngaywa-
pata na ywapanga u'li, ngaywayu'gu'li'lwa.
11 Ywaku' kasinu mana mwana wake aalu'bite tati' bake omba, alu'a
kumpeya nng'ambo ayu'ye omba?
12 Na mana alu'bite lipinga kitiwi, alu'a kumpeya kipi'li'li'?
13 Kati mwenga mwamubile mwalau, mumanyi kwapeya bana binu
ikowe inannoga, nga munomuno tati' binu ba kunani, balu'a kwapeya Loo
Mpeleteu balu' babannu'ba.”

Yesu na Belisebuli
(Mat 12:22-30, Mal 3:20-27)

14 Lisu'ba limo Yesu abi'ngage moka ywagampangite mundu yumo kaneakombwe longela. Bai, ago moka pagammu'i, aywo mundu ngakombwa longela, kipi'nga sa bandu satisangala.
15 Lakini bandu bi'ngi' pakipi'nga sabe babaike, “Abi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, mpi'ndo wa moka.”
16 Bi'ngi' bendekumpaya, li'nga apange mangelongelo itanganikwe panga ayi'ki'tilwe bu'ka kunani.
17 Lakini mwanjaa ywembe aagatangite gabaganiage, ngaabakia, “Ukulungwa wowoti waubaganike ipi'nga yaitaukana, ukombwali konda. Nga mwalubile lukolo lwolwoti lwaluyu'mana, lusi'yali langanyika.
18 Mana Ibilisi kaitaukya mwene, ukulungwa wake ulu'a yi'ma kitiwi? Mubaya buli nde, panga nibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli?
19 Mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Belisebuli, bamwatuma mwenga babi'nga kwa uweso wa nyai? Kwa kitumbu so, bembe ngabalu'a kunkania mwenga mwabu'su'.
20 Lakini mana kanibi'nga moka kwa uweso wa Nnu'ngu', bai mutange panga Ukulungwa wa Nnu'ngu', tiyali wikite kwinu.
21 “Mundu mwene makakala, pali'ndi'la nsengo wake kwa yombo yo li'ndi'lya, mali yake yoti ipanga ngoto.
22 Lakini mana aisile ywampite kwa makakala na kunnyingilya, ampokonywa yombo yo li'ndi'lya yaiu'bi'lyage na mali yake kwibagana.
23 Ywoywoti ywakotoka lu'mbana nanenga, ayenda kinsu'gu' nanenga, ywoywoti ywakotoka kongolya pamope nanenga, alu'a yanjaya.

Buyangania kwa moka
(Mat 12:43-45)

24 “Moka mana abi'ngilwe kwa mundu, ati'li'ta ti'li'ta mulubele kaapala pandu po pu'mu'lya, mana ntu'pu' aibakia mwene, ‘Nilu'a buyangania kasangu' kwanibu'i.’
25 Pabuyangana, aikwemba yi'lu' nyumba ipyayililwe no nemekelwa na nkati yake ntu'pu' ywatama.
26 Bai, ayenda kwakoka moka aine saba alau pi'ta ywembe, boti bayenda kunnyingya mundu ywo. Kwa nyo, ali ya mundu ywo yapanga mbaya muno kulikoni mwayaabile.”

Pulaa ya kakape

27 Palongelage go, nnwawa yumo pakipi'nga si'lu' sa bandu ngatu'ndu'bi'ya lilobe lyake no baya, “Nantali nnwawa ywakupapite na kukuyongeya.”
28 Lakini Yesu ngabaya, “Nantali muno balu' babapi'kania liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na kulikamwa.”

Bapala mwanju
(Mat 12:38-42)

29 Kipi'nga sa bandu pakiyendelyage isa Yesu aatikwabakia, “Lubelekwo lu'no lwene sambi lupala lulole mwanju, lakini lupeyelwali lola, mwanju wabaubweni kwa Yona, uli'ngani.
30 Kati mu'lu' Yona mwabile mwanju kwa bandu ba ku Ninawi, nyinyonyo na Mwana wa Mundu ngamwalu'a panga mwanju kwa lubelekwo lu'no.
31 Malikiya wa Seba alu'a pitya Nsimu wo ukumilwa lubelekwo lu'no. Nembe alu'a kuluukumu kwa mwanjaa lubile na masambi. Mwanjaa ywembe aaisi bu'ka kuutalu li'nga api'kani mayi'gi'yo gene malango ga

Selemani, na aaisi kwipwa panga, kumbe pano pabile na nku'lu' kulikoni Selemani.
32 Bandu ba Ninawi balu'a yi'ma Nsimu wo ukumilwa. Nabembe balu'a luukumu lubelekwo lu'no panga lubile na masambi. Kwa mwanjaa bembe bammuyangani Nnu'ngu' bu'kana na maalo ga Yona, na kumbe pano pabile na nku'lu' kulikoni Yona.

Bweya wa yi'ga
(Mat 5:15, 6:22-23)

33 "Ntu'pu' mundu ywakoya kimuli kukibi'ka mmu'ngu' au mukitu'ndu', ila akiu'bu'ya kunani, li'nga bandu babayingya nnyumba bapate kuubona bweya.
34 Liyo lyako nga kyenge sa yi'ga yako, mana libile likoto, yi'ga yako yoti yalu'a ba mubweya. Liyo lyako mana libile litu'lu'ka na yi'ga yako na yembe ilu'a ba mulubi'ndu'.
35 Wili'ndi'le lelo na bweya waubile nkati yako, wakane yu'ka lubi'ndu'.
36 Bai, manaitei yi'ga yako yoti ibile mubweya, wangali ba pandu popoti pene lubi'ndu', nawenga walu'a baa mubweya munomuno kati mu'lu' mwaupanga bweya wa kyenge."

Yesu abi'kya lukolo Mafalisayo na balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)

37 Yesu paabile kalongela, Mfalisayo yumo ankemi kilyo kasake, nembe ngayenda lya.
38 Aywo Mfalisayo asangalike kummona kalya wangali uluga masi' mumaboko, kwa mwanjaa yayi'ki'tilweli musalya.
39 Bwana ngammakia, "Mwenga mwa Mafalisayo, mumanyi gu'lwa nnobo na nkungu kunja, lakini nkati yake kutwi'li bwimi no akala mwoyo.
40 Mwenga mwalogeloge! Buli, nengite Nnu'ngu' ywatengenise panja, nga ywatengenise nkati?
41 Mwapei aki'ba yi'lu' ili'be yaibile nkati ya myoyo yinu na yi'ngi' yoti yapanga alali yinu."
42 "Lakini, mwakibona Mafalisayo, kwa mwanjaa mupiya saka ata maakapi ga ndakyo ya ilyo, ndebele na maakapi gi'ngi'. Lakini mugaleka makowe gagakong'ondya aki na kumpenda Nnu'ngu'. Mugakamwe makowe ga, wangali kugalibalya galu' gi'ngi'.
43 Mwakibona mwenga mwa Mafalisayo, kwa mwanjaa mupendi tama nnu'ngi' pandu pa isima amo mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' no pangilwa abali kwa isima pakipi'nga sa bandu.
44 Mwakibona, kwa mwanjaa mulandana na masiko gangali i'mbya maliwe, bandu bapi'ta panani yake wangali tanga ubolau wabauli'bata."
45 Yumo mukipi'nga sa balimu ba salya ngammakia, "Mwalimu, makowe golongela, twenga wendatupwi'wa."
46 Yesu annyangwi panga, "Mwakibona mwenga mwabalimu ba salya, kwa mwanjaa mwatwi'ka bandu igombo yangali pu'tu'li'ka, ku'no mwabene mukombwali ata golwa lukonji lumo kwayangatiya.
47 Mwakibona, kwa mwanjaa musengya masiko ga alondoli ba Nnu'ngu' balu' babaabulagilwe na api'ndo binu.
48 Kwa nyo, mukong'ondelya panga, muyi'ki'tile mwabapangite api'ndo binu, bembe bai abulagi ba abo alondoli ba Nnu'ngu', na mwenga musengya masiko gabe.

49 Kwa nyo, ikima ya Nnu'ngu' yabaite nnyinyo, ‘Nalu'a kwapelekya
alondoli na atumilwe ba Nnu'ngu', lakini bi'ngi' balu'a kwabulaga na bi'ngi'
kwapeya ngu'su'mbu'.’
50 Bu'kana na makowe ga lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa, kwa
mwanjaa myai ya alondoli boti ba Nnu'ngu' yaiyitanike bu'ka palutumbwi
dunia,
51 bu'ka yitanika kwa myai ya Abeli mpaka yi'lu' ya Zakalia, yu'lu'
ywabulagilwe mu Nyumba ya Nnu'ngu', pakati ya kibi'ki'lyo na pandu
papeleteu. Nimmakianga, Kakape lubelekwo lu'no lwalu'a pwatilwa kwa
makowe go.
52 Mwakibona, mwenga mwa balimu ba salya! Kwa mwanjaa
mwiyite si'lu' kiyu'gu'lyo sa niango wo yi'ganilwa, mwabene muyingili na
mwakanikiye babayingyae kanebayingi.”
53 Pabu'i palu', balu' Mafalisayo na balimu ba salya, baatumbwi
kunnyingilya kwa kunnaluya maswali gambone kwa ukali',
54 kabampi'ndi'ka li'nga bannyonje kwa malongelo gake bapate kitumbu
sa kunsongya.

12

Likalipyo kitumbu sa unapiki

1 Bandu maelupu baatikusikana no li'batana, Yesu aatumbwi wi'ti'
kwabakia banamasi' bake, “Mwili'ndi'le na uyi'me wa ulu'u wa Mafalisayo
nga unapiki.
2 Lakini ntu'pu' sakiwi'ki'lilwe, sasaakotoka umukulwa, kila sakiyu'bite
salu'a kwipulwa.
3 Kwa nyo, kila samulongei mulubi'ndu', bandu balu'a kiyu'wa pabweya,
na kila gamulongei kwo yu'yu'tana kuungati milyango iyigalilwe, galu'a
bayilwa panani ya mwagala wa nyumba.

Ywapalikwa yogopelwa
(Mat 10:28-31)

4 “Nimmakianga mwenga mwa mambwiga bangu', kanemwayogope
balu' babakombwa bulaga yi'ga bai, lakini bakombwali yendelya panga
kikowe si'ngi' mana babulige.
5 Nilu'a kummakianga yu'lu' ywapalikwa kunnyogopa, Munnyogope
yu'lu' ywakombwa bulaga na kuntaikulya mundu kumwoto. Eloo,
nimmakianga munnyogope ywo.
6 Itanganikwe panga injosi tano ipi'mi'yi'lwa kwa ela njene muno, au
nyonyoli? Lakini nnu'ngi' ya Nnu'ngu', alibalilwali ata yumo.
7 Lakini ata nywili ya mumitwe yinu ibalangilwe yoti. Kanemuyogope,
mwenga nga mwampu'ku'bi'la kulikoni injosi yambone.

Kunnyi'ki'tya na kunkana Kilisitu
(Mat 10:32-33, 12:32, 10:19-20)

8 “Nimmakianga kakape, kila mundu ywaniyi'ki'tya nnu'ngi' ya bandu
panga ywembe ywangu', Mwana wa Mundu nembe alu'a kunnyi'ki'tya
nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu' panga mundu ywo ywake.
9 Lakini mundu ywoywoti ywanikana nnu'ngi' ya bandu, nembe alu'a
kanilwa nnu'ngi' ya malaika ba Nnu'ngu'.
10 “Ywoywoti ywalongela likowe lyo kana kunnyi'ki'tya Mwana wa
Mundu, alu'a samilwa, lakini ywannongelya ubu'su' Loo Mpeleteu, alu'a
samilwali.

11 “Pabampelekanga mwenga nnu'ngi' ya mayumba ga kunnu'ba
Nnu'ngu' na nnu'ngi' ya api'ndo na atawala, kanemwalendeme gania
panga mukaikengya, au mukayangwa buli.
12 Kwa mwanjaa Loo Mpeleteu alu'a kunnyi'gana si'lu' samupalilwa
yangwa popopo.”

Lukongo lwa tayili nnogeloge

13 Mundu yumo palu' pakipi'nga sa bandu aatikummakia, “Mwalimu,
ummakie nnunangu' yu', tubagane ulisi wabatuleki tati'.”
14 Yesu annyangwi, “Mbwiga, nyai ywanibi'i nenga panga na mundu ywa
kwakenga au kwa awana pakati yinu?”
15 Bai, ngaabakia boti, “Mwili'ndi'le na kila uyi'me wa bwimi, kwa
mwanjaa ukoto wa mundu ubu'kanali no yoloka kwa ili'be yabile nayo.”
16 Bu'kapo, ngaalongelya kwa lukongo lu'no, “Kwabile na tayili yumo
ywembe munng'unda wake aatimeya munomuno.
17 Tayili ywo, aganiyite pamwoyo wake, ‘Nilu'a panga buli nanenga
ntu'pu' ligu'lu' lyo bi'kya ilyo yangu'?
18 Nilu'a panga nyo, nilu'a sengwana tugu'lu' twangu' tuketuke no senga
ligu'lu' liku'lu' amo nganilu'a bi'ka ilyo yangu' yoti yaniunike na mali
yangu'.
19 Apo, naubakia mwoyo wangu' panga pano le ubile na sobi'ki'ya, no
tumya myaka yambone, no ponda mali bai, lya, nywa, no napusika.’
20 Lakini Nnu'ngu' ngammakia, ‘Wenga wa nnogeloge, kilo sa li'no,
bwu'mi wako wendatolelwa. Na ili'be yi'lu' yoti yowitwi'li'kiye, ilu'a panga
ya nyai?’ ”
21 Yesu ayomoli kwo baya, “Amo ngamwabile mundu ywaitwi'li'ki'ya
mali kwa makowe gake mwene bai, lakini nki'ba nnu'ngi' ya Nnu'ngu'.”

Mwu'bi'li Nnu'ngu'
(Mat 6:25-34)

22 Bu'kapo Yesu aabakie banamasi' bake, “Kwa kitumbu so nendakum-
makianga, kanemube na kyukala ati' kilyo twapata kwaku', au alu'a
kutuwalika nyai?
23 Kwa mwanjaa nantali bwu'mi kulikoni kilyo, yi'ga nantali kuliko
ngu'bo.
24 Mwalinge mwababile iyuni. Bapandangali wala baunali, kai' ntu'pu'
ligu'lu' lyolyoti. Ata nyo Nnu'ngu' ayimali ilyo endakwayakia. Mwenga
mwampu'ku'bi'la kuliko iyuni!
25 Nyai mukipi'nga sinu ywakombwa lumya kwa kwiauya no kombwa
yongeya kwaali' pasene masu'ba ga bwu'mi wake?
26 Bai, manaitei mukombwali panga likowe lisene kati lyo, mwanjaa
namani muba na kyukala kwa galu' gi'ngi'?
27 Mugalinge malu'ba mwagalembulya! Gapangali kasi kai' gaiwalikali.
Lakini nimmakianga, ata Nkulungwa Selemani mwene na utayili waabile
nawo na magu'bo gawalage, anaikali paugolou wa lilu'ba limo.
28 Manaitei Nnu'ngu' akombwa kuliwalika nyo lyamba lya munng'unda,
lyembe li'no libile na malau' lyalu'a taikulwa palitu'ta no tinika mwoto.
Buli, kangi' alu'a kumpangya muno mwenga? Mwenga mwa bandu ba
imani njene!
29 “Bai, kanemube na kyukala kwa kwiauya pala kilyo au so nywa.
30 Mwanjaa bandu bangali kuntanga Nnu'ngu' baukya go, na Tati' binu
batangite panga makowe go gendapalilwa na mwenga.

31 Mupale wi'ti' Ukulungwa wa Nnu'ngu' na go gi'ngi' mwalu'a yongeyelwa na Ywembe.

Utayili kunani
(Mat 6:19-21)

32 “Kanemuyogope, mwenga mwakipi'nga kisene sa ngondolo, kwa mwanjaa Tati' binu bapendi kumpeyanga Ukulungwa.
33 Mupi'mi'yange mali yinu na mbanje ye mukaapei aki'ba. Mwitengenesi mipuko yangali otoka na kwibi'kya amana kunani, akwo ipu'ngwali. Akwo bai, baegelyali kai' ngu'lu'ku'lu' baalabiyali.
34 Palu' paibile amana yako, nga pawaba na mwoyo wako.

Atumisi babatama wiso

35 “Mube tiyali, mutabite mikanda muibuno na yenge yinu itame kaiyaka.
36 Mutame kati atumisi babanni'nda bwana wabe abuyangane bu'ka kulisengele, li'nga mana bayu'wine ilulu bai, bannyu'gu'li nniango ayingi.
37 Nantali atumisi balu' bembe bwana wabe paabuyangana, akwemba kabakeleka! Kakape nendakummakianga, aywo bwana aibi'ka wiso na kwakemya pamesa li'nga balye.
38 Ata mana aabuyangana meku au kakusa na kwakwemba kabakeleka, nantali yabe atumisi bo!
39 Mutange panga kenda mwene nyumba akatanga saa yaisa mwii, alu'e keleka na alu'e yi'ki'tyali kunneka ayingi no yiba.
40 Na mwenga nyinyonyo, mutame wiso kwa mwanjaa, Mwana wa Mundu alu'a isa saa yangatanganikwa.”

Ntumisi ywa u'bi'li'ka na ywangali u'bi'li'ka
(Mat 24:45-51)

41 Petili ngalaluya, “Bwana, lukongo lu' utulongelya twenga bai au twa bandu boti?”
42 Bwana ngayangwa panga, “Ywaku' ntumisi ywa u'bi'li'ka na mwene ikima, ywembe bwana wake alu'a kummi'ka panani ya atumisi bake li'nga apei kilyo nsimu waupalilwa?
43 Nantali yake ntumisi ywo, manaitei bwana wake paaki'li'bu'ka alu'a kunkwemba kapanga nyo.
44 Kakape alu'a kumwu'bu'ya na kumpanga ntawala wa amana yake yoti.
45 Lakini mana ntumisi ywo abaite pamwoyo wake, ‘Bwana wangu' asi'liye buyangana,’ ngatumbwa kwaku'mbwa atumisi aine analu'me na alwawa no lya, nywa no lobya,
46 bwana wake alu'a buyangana lisu'ba lyangali pi'kanilya na saa yangali tanganikwa, alu'a kunku'mbwa muno ntumisi ywo na kumuukumu pamope na bangali u'bi'lya.
47 Ntumisi yu'lu' ywatanga mwapala bwana wake, lakini apangali gagapalilwa panga, aaputilwa munomuno.
48 Lakini ywapanga makowe gagampanga mundu asenuke wangali tanga, aaputilwa pasene. Ywapeyilwe yambone, alu'a longelwa yambone, ywapeyilwe yambone muno, alu'a longelwa yambone munomuno.

Yesu kitumbu so lekangana bandu
(Mat 10:34-36)

49 “Niisi koya mwoto padunia, napendi ukapanga uyakite!
50 Nibile na ubatiso wambalikwa niupoki, kwa ndi'la yaku' niiauye mpaka utimi!

51 Mukita niletike amani pano pa dunia? Ata pasene, amani lili, ila
mayu'mano.
52 No bu'ka nambi'yambi', mana kubile na alongo batano, balu'a
baganika, ku'no abi'li' kwi'ngi' atatu au kwi'ngi' atatu, ku'no abi'li'.
53 Tati' balu'a yu'mana na mwana na mwana alu'a yu'mana na tati' bake,
mau' bayu'mana na mwi'nja wabe na mwi'nja ayu'mana na mau' bake,
mau' mukwe bayu'mana na nkamwana na nkamwana ayu'mana na mau'
mukwe."

Tanga nsimu
(Mat 16:2-3)

54 Yesu ngaibakia kai' ipi'nga ya bandu, "Mana mugabweni maunde
gayi'mi kulwingo lwa kundondi bai popopo mubaya, 'Ula alu'a nia', kakape
endania.
55 Mana muubweni nsunga wa kusi kaupukatya mubaya, 'Kwalu'a ba na
lyoto muno,' Na ngamwaipangika.
56 Mwenga mwa anapiki! Mumanyi londwa mumaumbile ga nni'ma na
kumaunde, mukotoka ki'li' tanga maumbile ga nsimu wu'no?

Awana na andumu bako
(Mat 5:25-26)

57 "Kwa mwanjaa namani mukotoka kwiamulya mwabene panga likowe
linannoga?
58 Mana ywa kusitakya, kakupeleka kukoliti, yabile male yomwana
nakwe mubile mundi'la, akane kupeleka kwa akimu, nembe akimu akane
kukukamukiya kwa asikali, nabembe bakane kuyingiya muutabilwe.
59 Kakape nikubakia, watama mo mpaka wayomwe li'pa lwela lwa
kuundi'la."

13

Mugaleke masambi ginu au mwalu'a waa

1 Nsimu wo baaisi bandu nsi'si' kummakia Yesu abali ya ku Galilaya,
kwa bandu bababulagilwe na Pilato pabaaisi na inyama yabe isinjilwe
kwa salaka ya mu Nyumba ya Nnu'ngu'.
2 Nembe Yesu aatikwabakia, "Mwenga mubaya Agalilaya bo, bai na
sambi kulikoni Agalilaya bi'ngi' ati' kwa mwanjaa batesilwe nyo?
3 Nimmakianga kakape panga, bapangiteli sambi kwapi'ta balu', lakini
namwenga kati bobobo, mana mukotwike kunng'alambukya Nnu'ngu',
mulu'a langanyika kati bembe.
4 Au' balu' ku'mi na banane babaatu'mbu'kilwe na nsengo nku'lu' ku
Siloamu no waa, mubaya bembe bai na masambi kulikoni bi'ngi' boti
babatamage ku Yelusalemu?
5 Nimmakianga nyinyo lili, lakini na mwenga mana mukani
kunng'alambukya Nnu'ngu', mulu'a langanyika kati bembe."

Lukongo lwa ntini wangali pambika

6 Bu'kapo Yesu ngaabakia lukongo lu'no, "Mundu yumo aabile na
ntini* munng'unda wake, payi'i pala atu'mbwe itunda yake, aubweni
unapambikali ata limo.
7 Bai, ngammakia mpangakasi wake, 'Linga! Wu'no mwaka wenetatu
nisa pa nkongo wu' pala nitu'mbwe litunda, lakini nalibonali lipambike ata
limo! Upi'ngwe, uyomwa mbolya ya munng'unda bai wangali pambika.'

* **13:6** Awu' nkongo, ubonekana ku Isilaili na wembe upambika itunda yaili'li'lwa na bandu.

8 Lakini mpangakasi annyangwi, ‘Bwana, tuuleke kai' mwaka gu'no,
nilu'a kuuti'li'ti'ki'ya nkulyo upate masi' na kuyi'ya mbolya.
9 Mana waapambika manisa, twauleka, mana waapambikali
twaupi'ngwa.’ ”

Yesu antepwa mau' yumo Lisu'ba lya ya Sabato

10 Yesu endeyi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' kulisu'ba lya
Sabato ya Ayahudi.
11 Na po, kwabile na nnwawa yumo ntamwe kwa myaka ku'mi
na minane aayingililwe na moka. Kwa mwanjaa nyo, ng'ongo wake
waatilemala muno ata akombwageli yi'ma wi'ma.
12 Yesu pamweni aatikunkema ngammakia, “Mau', utamwe winu
mutepulilwe.”
13 Aammi'ki maboko gake pantwe na popopo, yi'ga yake yapatike
makakala go yi'ma kai' na ankwi'yite Nnu'ngu'.
14 Lakini mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' aatiusika kitumbu
sa Yesu kuntepwa mau' ywo lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi. Kwa nyo,
aabakie bandu babaabile palu', “Mubile na masu'ba sita go panga kasi,
bai mugatumi masu'ba go isapala pona matamwe ginu, lakini kanemwise
lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.”
15 Apo Bwana ngannyangwa, “Mwenga mwa anapiki! Nyai kwinu
ywalu'e somwa yu'gu'lya ng'ombe bake au mbu'nda bake mukyu'ngu'lu'
annongoye kunyweli wa masi' ata likabile lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?
16 Tumbwe pano kubile na mwi'nja ywa Bulaimu, ywembe Ibilisi
ampangite alemale kwa myaka ku'mi na minane. Buli, yanogeleli lili
kunnyu'gu'lya muutabilwe wake lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi?”
17 Payomwi longela go, babantaukyage baibweni oni lakini bandu bi'ngi'
boti batipulaika muno kwa makowe goti gaagapangite palu'.

Lukongo lwa mbeyu njene
(Mat 13:33)

18 Yesu ngalaluya, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulandana na namani?
Nilu'a kuulandanisa na ki'li'?
19 Ubile kati lupeke lwa nkongo wa aladali, lwaalutweti mundu yumo na
kulupanda munng'unda wake, lwatibalika no panga nkongo nku'lu'. Iyuni
yaigu'lu'ka yakombwi senga iyumba yabe mundambi' yake.”

Lukongo lwa ngelule
(Mat 13:31-32, Mal 4:30-32)

20 Ngalaluya kai' “Nilu'a kuulandanisa Ukulungwa wa Nnu'ngu' na
namani?
21 Kati ngelule njene yaiyi'i mau' yumo na kuiyangabana pamope na
bwembe mbisi tano, na bwembe woti waatilu'la.”

Niango wo patimwa
(Mat 7:13-14,21-23)

22 Yesu aayendeli na mwanja wake wa ku Yelusalemu, ku'no kapi'tya
muilambo na mumili'ma, kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
23 Mundu yumo ngannaluya, “Buli Bwana, bandu babaalu'a kosopolelwa
baayoloka lili?”
24 Yesu ngaabakia, “Mukasane yingya kwo pi'tya niango waupa-
timwa, kwa mwanjaa nendakummakia, baingi balu'a paya yingya, lakini
baakombwali.

25 Nsimu waisa, apo mwene nyumba alu'a katuka no yigala ni-
ango. Mwenga mwaalu'a yi'ma panja no panga u'li kamubaya, ‘Bwana,
utuyu'gu'li.’ Lakini ywembe alu'a kunnyangwa, ‘Ndangiteli kwamubu'ka!’
26 Na mwenga mwatumbwa kummakia, ‘Twenga ngatulyage no nywa
pamope nawenga, kai' wenga uyi'ganage muilambo yitu.’
27 Lakini ywembe alu'a baya, ‘Ndangiteli mwenga muuma kwaku',
mubu'kange nnu'ngi' yangu' mwenga mwaboti mwapanga sambi.’
28 Apo, ngapasapanga kili'lo no yaga mino, pamwabona ki Bulaimu,
Isaki, Yakobi na alondoli ba Nnu'ngu', boti babile mu Ukulungwa wa
Nnu'ngu', lakini mwenga mwabene, mutaikulilwe panja!
29 Bandu balu'a isa bu'ka kumbwani na kundondi, kukibu'la na kusi no
tama pakilyo ku Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
30 Eloo, balu' babalongolile balu'a panga ba kuundi'la na balu' ba
kuundi'la balu'a longolya.”

Yesu akiyendelya kiwo
(Mat 23:37-39)

31 Wakati wowowo, Mafalisayo bi'ngi' baatikunyendelya na kummakia,
“Ubu'ke pano uyende kwi'ngi' kundu, kwa mwanjaa Helode apala kukubu-
laga.”
32 Yesu ngayangwa, “Muyende mukammakie aywo kibweya nng'anga
nnyanya, ‘Li'no na malau' nilu'a bi'nga moka na kwatepwa atamwe na
lisu'ba lyenetatu nilu'a yomolya lyengo lyangu'.’
33 Ata nyo li'no, malau' na papasa, niyendelya na mwanja wangu',
kwa mwanjaa inogelyali nnondoli ywa Nnu'ngu' abulagilwe panja ya ku
Yelusalemu.

Yesu auli'lya Yelusalemu
(Mat 23:37-39)

34 “Mwa Yelusalemu! Yelusalemu! Wabulaga alondoli ba Nnu'ngu' na
kwaku'mbwa maliwe balu' babatumilwe na Nnu'ngu' kasako. Pali'nga
nipalike kwabi'ka pamope bana bako, pamope kati ngu'ku' nyongolo
mwakumbatya bana bake pai' ya mapapayo gake, lakini watekana.
35 Aya! Alu'a kuleka kisako, panyumba yako palu'a panga payame.
Bai, nimmakianga mwanibonali kai' mpaka nsimu wamwabaya, ‘Ayaliwite
aywo ywaisa kwa lina lya Bwana.’ ”

14

Yesu antepwa mundu yumo

1 Lisu'ba limo lya Sabato ya Ayahudi, Yesu aayi'i lya kunyumba yimo ya
alongosi ba Mafalisayo, bandu baabile popo kabannolekeya.
2 Nnu'ngi' yake Yesu, kwaabile na mundu yumo ywaminyage kitamwe
so imba payi'ga.
3 Yesu aalalwiye balimu ba salya na Mafalisayo, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa
kuntepwa mundu lisu'ba lya Sabato?”
4 Lakini bembe bayangwili. Yesu ankamwi ywo ntamwe, kuntepwa na
kunneka aibu'ki.
5 Payomwi lyo aatikwabakia, “Ywaku' mukipi'nga sinu, ywembe mwana
wake au ng'ombe wake mana atumbuki mulu'si' alu'e kunnopwali,
mwanjaa ya lisu'ba lya Sabato?”
6 Nabembe baakombwili kunnyangwa lyaalalwiye.

Nogamwoyo no tu'u'lya

7 Yesu paabweni balu' babasawa tama muiti'gu' ya nnu'ngi' mana
bakokilwe. Alongei nabo kwa lukongo lu'no.
8 “Mana mundu akukokite palisengele kanewatame pandu pa isima.
Pi'ngi' akokilwe mundumuko kulikoni wenga,
9 mwene kaya aisa na kukubakia, ‘Wenga ukatuke, unneki kiti'gu' ayu'!’
Apo, walu'a kwibona oni paminyo ga bandu boti na wayenda tama
pakitamo sa nsu'gu'.
10 Ila, mana ukokilwe pakalamu, waatame pakiti'gu' sa nsu'gu', li'nga
mwene kiyambo paaisa, akubakie, ‘Mbwiga lyangu', potamiye panogeli
lili, sotame pano palu'ngi' panannoga.’ Apo, walu'a peyelwa isima nnu'ngi'
ya bandu boti botami nabo pamope.
11 Mwanjaa ywoywoti ywaiu'bu'ya mwene alu'a uluyilwa na ywaiuluya,
alu'a u'bu'yi'lwa.”
12 Kai' aammakie yu'lu' ywankokite, “Mana kaupala panga kalamu
ibe muntwekati au kitamwiyo, kanewakoke mambwiga sika, alongo,
babatama papipi yako, bababile matayili. Manaitei nyo yapanga wenga
bakuki'li'bu'kiye sawapangile.
13 Saupalikwa panga, mana kopi'ya kalamu wakoke aki'ba, alemau,
itewe na atu'lu'ka minyo.
14 Nawenga wayaliwa mwanjaa abo bawakokite, ntu'pu'
sawaki'li'bu'ki'yi'lwa. Nnu'ngu' alu'a kuli'pa upo yako nsimu wo yu'ka
bandu bene aki.”

Lukongo lwa kalamu ngu'lu'
(Mat 22:1-10)

15 Yumo ywa balu' babaatami na Yesu kabalya aatikummakia, “Nantali
mundu yu'lu' ywalu'a lya kilyo mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
16 Yesu ngammakia, “Mundu yumo aapangite kalamu ngu'lu' na aakokite
bandu baingi.
17 Paliikite lisu'ba lya kalamu, antumike mpangakasi wake akaabakie
babakokilwe, ‘Mwise ku'no kila kili'be kitami wiso.’
18 Lakini kila mundu ywaakokilwe aatumbwi piya kitumbu no lu'ba lasi.
Ywaalongoli kummona aammakie mpangakasi, ‘Nenga nipi'mite nng'unda
kwa nyo, nipalikwa nikaubone, nikulu'ba unisami bai.’
19 Ywi'ngi' aatibaya, ‘Nipi'mite ng'ombe ku'mi bo li'mya na niyenda
kunng'unda kwapakia, nilu'ba lasi unisami bai.’
20 Na ywi'ngi' abaike, ‘Niuma gamba nnwawa kwa nyo, nikombwali isa.’
21 Mpangakasi ywo aatibuyangana na kummakia bwana wake makowe
go. Yu'lu' mwene nyumba aatiusika, ngammakia mpangakasi wake,
‘Uyende kiyu'ngu'ya kusimbasimba na kumali'la ga kumisengo ukaalete
mono nnyumba aki'ba, itewe, atu'lu'ka minyo na bi'ngi' babalemile.’
22 Bu'kapo mpangakasi ywo ngabaya, ‘Bwana, bandu nabakiye kati
mwoamulise, lakini balo banatwi'lyali.’
23 Yu'lu' bwana aammakie kai' mpangakasi wake, ‘Uyende kusim-
basimba na mumali'la gagayenda mbwega ya misengo, ukaalasimise
bandu bayingi li'nga liiku'ta lyangu' litwi'li.
24 Kwa nyo nendakummakianga, ntu'pu' ata yumo mwa balu' babakok-
ilwe ywalu'a paya kalamu yangu'.’ ”

Kili'ngo so panga wa mwanamasi' wa Yesu
(Mat 10:37-38)

25 Apo ipi'nga yambone ilongwanage pamope na Yesu. Bai, aagalambuki
bandu na kwabakia,

26 “Mundu ywoywoti mana kaisa kwangu' apalilwa kunipenda nenga
kulikoni tati' bake, mau' bake, nnyumbowe, bana bake, nku'we na akina
lu'mbu'be, kai' ata mwene. Mana akotwike kombwa panga go, apangali
mwanamasi' wangu'.
27 “Mundu ywakotoka pu'twa nsalaba wake na kunibi'ngi'ya, akombwali
panga mwanamasi' wangu'.
28 Ywaku' kasinu, ywembe mana kaapala senga nsengo nku'lu', akomb-
wali wi'ti' balanga mbanje yaipalikwa, li'nga atange panga yabile nayo,
yali'ngana yomolya senga?
29 Mana buli, mana ayomwi senga pai' bai no kotoka yomolya, bandu
balu'a kumweka.
30 Kababaya, ‘Mundu yu' aatumbwi senga, lakini akombwili yomolya.’
31 “Au', nkulungwa ywaku' ywayenda ku'mbwana ngondo na nkulungwa
nnyine, ywasomwa wi'ti' gania panga yesi lyake lyene banayesi elupu
ku'mi, likombwa otwa kwa yu'lu' mwene banayesi elupu isilini?
32 Mana aibweni ankombwali, alu'a kwatuma bandu bo yenda panga
masikisano pakemu, yu'lu' nnyine abile balo kuutalu.
33 Bai, mwenga nyinyonyo, ntu'pu' ata yumo ywakombwa panga
mwanamasi' wangu' mana asindwi kukilekekeya kila kili'be sabile naso.

Mwinyo wangali kilyi'lyi'
(Mat 5:13, Mal 9:50)
34 “Mwinyo unogite, lakini mana unogau wake wobite, ulu'a galambuy-
ilwa buli li'nga kilyi'lyi' sake kibuye?
35 Upwaikali kwa ukando ata kwa mbolya. Bandu bendakuuyita. Bai,
mwene makutu go yu'wa ayu'we.”

15

Lukongo lwa ngondolo ywaobite
(Mat 18:12-14)
1 Lisu'ba limo, alonga koli na bene sambi baingi baayi'i kumpi'kania
Yesu.
2 Mafalisayo na balimu ba salya baatumbwi ku'ku'li'ka, “Munninguli
mundu yu'! Aakemya bene sambi, no lya nabo nkungu gumo.”
3 Yesu aayangwi kwa lukongo,
4 “Ati', mundu yumo kati yinu mana abile na ngondolo mya, mana aobite
yumo, alu'a panga buli? Aaleka balu' tisini na kenda mmwitu, no yenda
kumpala yu'lu' ywaobite mpaka ammone.
5 Mana amweni, alu'a kumpu'twa palipamba kwo napusika.
6 Paaika kasake, aakema mambwigalye na kwabakia, ‘Munapusike
pamope nanenga kwa mwanjaa yu'lu' ngondolo wangu' ywaobite
nimweni.’ ”
7 Yesu aayendeli longela, “Mwenga nendakumakia, kwalu'a baa na
pulaa kunani kwa mundu yumo mwene sambi buyangania kwa Nnu'ngu',
kulikoni bandu tisini na kenda bene aki bapalilwali kummuyangania
Nnu'ngu'.”

Lwela lwaluobite
8 “Au mwibona buli? Tubaye nnwawa nsi'si' abi na ela ku'mi ya mapeni,
mana aobiye yimo, alu'a panga buli? Alu'a koya lumuli na kwipyaya
nyumba yoti ku'no kalolekeya mpaka aibone.

9 Mana aibweni, aakema mambwiga na bandu ba papipi nakwe no baya,
‘Munapusike pamope nanenga kwa mwanjaa niibweni yi'lu' ela yangu'
yayaobite.’
10 Na mwenga nendakummakia, ngamo baanapusika malaika ba
Nnu'ngu' kwa kummona mwene sambi yumo kammuyangania Nnu'ngu'.”

Lukongo lwa mwana ywaobite

11 Yesu aayendeli longela, “Kwai na mundu yumo aabile na bana abi'li'
analu'me.
12 Yu'lu' nnuna aabakie tati' bake, ‘Tati', mumbei ulisi wangu'.’ Nembe
ayi'ki'ti kwabagana mali yake.
13 Gaapite masu'ba bai, yu'lu' nnuna aapi'miye ulisi wake no yabwa
mwanja wa nni'ma wa kuutalu na yi'lu' mbanje yaapatike. Akwo,
aatikwinyamana yi'lu' mbanje.
14 Payomwi tumya kila kikowe, kwapitike njala ngali' kunni'ma wu'lu',
nembe ngatumbwa auka kwo pala kilyo.
15 Aalu'bike kibalua kwa mundu yumo ywa kunni'ma wo, nembe aampei
lyengo lyo kwapeya yakulya magu'be kunng'unda wake.
16 Aminyikiage ata lya makabanda gabalyage magu'be mwanjaa, aabile
ntu'pu' mundu ywa kumpeya kilyo sosoti.
17 Paapatike malango aatigania, ‘Mboni kwa tati' bangu' kubile na
apangakasi baingi babalya no igaya, nenga niwaa njala?
18 Nilu'a buyangania kwa tati' bangu' na kwabakia, Tati', ninkosile
Nnu'ngu' na mwenga.
19 Nili'nganili ata kemelwa na mwana winu. Munipange kati yumo ywa
apangakasi binu.’
20 Bai, ngatumbwa mwanja wo buyangania kwa tati' bake. Kaegelya
pakaya tati' pabamweni mwana, bammi'ki kiya, ngabammutukya,
kunkumbatya na kunnonia.
21 “Mwana aabakie tati' bake, ‘Tati', ninkosile Nnu'ngu' na mwenga.
Nili'nganili ata kemelwa na mwana winu.’
22 Lakini tati' bake ngaabakia apangakasi bake, ‘Kiyu'ngu'ya! Mulete
ngu'bo inannoga mukang'walike! Mung'walike lupete na ilatu.
23 Musinje likinda lyalinenipe tulye no panga si'li'ku'si'li'ku'!
24 Kwa mwanjaa ayu' mwana wangu' aatiwaa, kumbe balo mwu'mi,
aatioba, lakini nambi'yambi' abonekine.’ Batumbwi si'li'ku'si'li'ku'.
25 “Pagapangikage go, nku'we aai anagobwali bu'ka kunng'unda. Paabile
mundi'la kaegelya pansengo, ngayu'wa ilulu na ngoma.
26 Ankemite mpangakasi yumo na kunnaluya, ‘Kubile na namani?’
27 Aywo mpangakasi, aatikunnyangwa, ‘Nnunago agobwile na tati' binu
bansinjili likinda lyaliatike, kwa mwanjaa amweni abile salama salimini.’
28 Aywo nku'we ngausika, aakani ata yingya nnyumba. Tati' bake
pabaapiti panja, baatikuntebeya ayingi nnyumba.
29 Lakini ywembe annyangwi, ‘Linga! Myaka yoti nitikuntumikia kati
nammanda winu, nati'kwanali amuli yinu ata lisu'ba limo! Munipei
namani? Munanipeyali ata likinda lya mbwi yumo, nani nipange
si'li'ku'si'li'ku' na mambwiga bangu'!
30 Lakini mwana winu yu', ywalile mali yinu kwo nyamana li'no isa bai
munsinjile li'lu' likinda lyalinenipe!’
31 Tati' bake batikunnyangwa, ‘Wamwana wangu', wenga ubile pamope
nanenga masu'ba goti na kila sanibile naso sako.

32 Twaapalikwe tupange si'li'ku'si'li'ku' no napusika, kwa mwanjaa ayu' nnunago aatiwaa, kumbe balo mwu'mi, aatioba, lakini nambi'yambi', abonekine.' "

16

Mwandiki nng'anga

1 Yesu ngaabakia banamasi' bake, "Tayili yumo aabile na mwandiki wake. Aywo mwandiki aatisongelwa mwanjaa, aatinyamana mali ya tayili wake.
2 Yu'lu' tayili ngankema na kummakia, 'Aga makowe gaku' ganigayu'wa kasako? Upiye na ubalange mabi'ko na matumyo kwa mwanjaa ukombwali panga wamwandiki wangu' kai'.'
3 Yu'lu' mwandiki ngagania, 'Bwana wangu' anibi'ngite mulyengo lya uandiki, nipange buli? Yenda li'ma nikombwali no lu'balu'ba kati nki'ba oni.
4 Bai nitangite lyo panga, li'nga panabi'ngi'lwa mulyengo bandu banikemi kasabe.'
5 Bai ngaakema yumoyumo babalongelwage na bwana wake, ngammakia yu'lu' ywalongolile. 'Ulongelwa ili'nga na bwana wangu'?'
6 Ywembe ngannyangwa, 'Ilu'yo mya ya mauta ga njaituni.' Yu'lu' mwandiki ngammakia, 'Utole seti sako solongelwa na wandike amusini.'
7 Bu'kapo ngannaluya ywi'ngi', 'Wenga ulongelwa ili'nga?' Ngannyangwa, 'Mabunia mya ga ngano.' Yu'lu' mwandiki ngammakia, 'Utole seti sako solongelwa na wandike samanini.'
8 "Bai, yu'lu' bwana aatikunnumba aywo mwandiki ywangaaminika, kwa mwanjaa atumi malango na ung'anga. Kwa mwanjaa bandu ba dunia yi'no bai na malango na ung'anga muno mumakowe gabe, kuliko bandu ba mubweya."
9 Yesu ngayendelya baya, "Nimmakianga, mwipangi mambwiga bu'kana na mali ya dunia, li'nga pamwayomokelwa, baampokyange muutamo wangayomoka.
10 Ywoywoti ywau'bi'li'ka mumakowe masene, aau'bi'li'ka mumakowe maku'lu' na ywa kotoka au'bi'li'ka mumakowe masene, mumakowe maku'lu' aau'bi'li'kali.
11 Bai, mana mutei mwu'bi'li'kali kwa mali ya ulau ya padunia, nyai ywalu'a kunkamukia mali ya kakape?
12 Mana mutei mwu'bi'li'kali mumali ya mundu ywi'ngi', nyai ywalu'a kunkamukia mali yinu mwabene?
13 "Ntu'pu' ntumisi ywakombwa kwatumikia mabwana abi'li', kwa mwanjaa alu'a kunsukwa yumo na kumpenda ywi'ngi' au ayi'ki'tyana na yumo na kunsalawa ywi'ngi'. Mukombwali kuntumikia Nnu'ngu' na mali."

Milongelo ya Yesu
(Mat 11:12-13, 5:31-32, Mal 10:11-12)

14 Mafalisayo pabagayu'wine go nabembe baai apenda mbanje, ngabansalawa Yesu.
15 Apo ngaabakia, "Mwenga mwilaya pabandu, panga mwaannogau, lakini Nnu'ngu' aitangite myoyo yinu. Kwa mwanjaa sakibonekana sangama pabandu, Nnu'ngu' akibona undi bai.
16 "Salya na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu' gaabile mpaka nsimu wa Yoani Ywabatisage. Bu'kapo, Ukulungwa wa Nnu'ngu' wendaalilwa, na kila mundu auyingya kwa makakala.
17 Nantali kunani na dunia pi'ta, kuliko bu'yi'lwa liyi'gi'yo limo lya salya.

18 “Ywoywoti ywampeya nnyumbowe talaka no kobeka ywi'ngi', apanga upege, na ywoywoti ywankobeka nnwawa ywapeyilwe talaka, apanga upege.

Tayili na Lasali

19 “Pai na mundu yumo tayili, ywawalage ngu'bo ya bei ngu'lu' ya lukanda lwa sambalau. Mundu ywo atumyage mbanje yambone kila lisu'ba.
20 Na paniango wa ywo tayili kwai na nki'ba yumo lina lyake Lasali, ywabile na mabanga.
21 Lasali aminyikiage peyelwa mbolotya yaitu'mbu'ka pamesa ya aywo tayili, kai' mapwa bendeisa no lambata mabanga gake.
22 “Bai, yu'lu' nki'ba paawile, malaika ngabantola na kummi'ka pakyuba sa Bulaimu. Na yu'lu' tayili nembe ngawaa no sikilwa.
23 Aywo tayili, aai mungu'su'mbu' akwo kumambi', palolekiye kunani, ngammona Bulaimu kuutalu abile nakwe Lasali.
24 Bai, ngakema, ‘Tati' Bulaimu, mumbi'ki kiya, muntume Lasali asuye lukonji lwake mumasi', aniu'lu'ki'ye mululimi lwangu', kwa mwanjaa nendalumya muno mumwoto gu'no.’
25 Bulaimu ngannyangwa, ‘Mwana wangu', uku'mbu'ki wapoki ganannoga mubwu'mi wako, lakini Lasali apoki maakau. Nambi'yambi' nembe endapu'mu'lya nawenga wendalumya.
26 Na kai', pakati yitu na mwenga pabi'kilwe lyi'mbwa liku'lu', li'nga babapala isa kwinu bu'ka ku'no kanebakombwe na babapala bu'ka kwinu isa kwitu kanebakombwe.’
27 Yu'lu' ywabile tayili ngabaya, ‘Bai Tati', ninnu'ba muntume Lasali ayende pansengo wa tati' bangu',
28 kwa mwanjaa nibi na aku'bangu' batano, akaakwi'li'ke, baakaneisa pandu pano pene ngu'su'mbu'.’
29 Lakini Bulaimu ngayangwa, ‘Aku'bo babi na Musa na alondoli ba Nnu'ngu', waleke baapi'kani bo.’
30 Lakini ywembe ngabaya, ‘Nyinyoli tati' Bulaimu, ila mundu mana aayu'ka bu'ka kumambi' no yenda kwakwi'li'ka, baagalambuka.’
31 Bulaimu ngabaya, ‘Mana baayu'wali Musa na alondoli ba Nnu'ngu', ata mundu ywaayu'ka bannyu'wali.’ ”

17

Iku'balo

1 Apo, Yesu ngaabakia banamasi' bake, “Inonwipe kotoka pitya iku'balo ya sambi, lakini akibona yu'lu' ywalu'a piya iku'balo ya kumpangia mundu sambi.
2 Mundu kati ywo yai nantali kuntabya liwe lya lwaga paingo na kuntumbukia mubaali, kulikoni kumpangia sambi yumo ywa anangu'ta ba.
3 Mwili'ndi'le, ‘Manaitei nnongo akukosile, unkwi'li'ke na mana akuyu'wine unsami.’
4 Na mana akukosya mala saba kwa lisu'ba na kukuki'li'bu'kya kwo lu'ba nsama mala saba ipalikwa unsami.”

Imani

5 Atumilwe ngabammakia Bwana, “Utuyongekeye imani.”

6 Bwana ngayangwa, “Mukaba na imani alau njene kati lupeke lwa
nkongo wa aladali, mupekombwa kuubakia nku'yu' gu', uyokoke na
ukayokekelwe mubaali na wembe ulu'e kunnyu'wa.

Makowe ga ntumisi

7 “Tubaye mundu yumo ai na ntumisi ywali'ma nng'unda au sunga
ngondolo. Buli, paabuya kwo, alu'a kummakia ntumisi, ‘Uegeli kiyu'ngu'ya
saulye?’
8 Lili! Alu'a kummakia, ‘Uniyupuli kilyo na wibi'ke wiso kwo ndumikia
mpaka panaayomwa lya no nywa, nga wenga walye no nywa.’
9 Mulu'e kummakiali posaa aywo ntumisi kwa mwanjaa apangite kati
mwaabakiyilwe?
10 Na mwenga nyinyonyo pamwayomwa panga goti gamubayilwe,
mwabaye, ‘Twenga twatumisi bai, tupangite galu' gatupalikwe tupange.’ ”

Yesu apeletea bene matana ku'mi

11 Yesu paabile mumwanja kayenda ku Yelusalemu, api'ti mumipaka ya
ku Samalia na ku Galilaya.
12 Paabile kaika pakilambo simo, akwembine na bandu ku'mi bene
matana, bayi'mi kuutalu.
13 Ngabatu'ndu'bi'ya malobe kababaya, “Yesu, wa Mpi'ndo, utubi'ki
kiya!”
14 Paabweni ngaabakia, “Muyende mukailaye kwa api'ndo ba dini.” Bai,
pabaabile kabayenda, ngabapeleteka.
15 Yumo mukipi'nga sabe paibweni apeletike, aatiki'li'bu'ka kannumba
na kunkwi'ya Nnu'ngu' kwa lilobe liku'lu'.
16 Agonjike pai' wakukama nnu'ngi' ya magu'lu' ga Yesu ku'no kansukulu.
Aywo aai Nsamalia.
17 Apo Yesu ngalaluya, “Nengite naapeletiye bandu ku'mi? Balu' kenda
bai kwaku'?
18 Abonekineli ywi'ngi' ywaki'li'bwike kunsukulu Nnu'ngu' ila aywo
nng'eni Nsamalia bai?”
19 Yesu ngammakia aywo mundu, “Uyi'me, uyende kasako, imani yako
ikupeletiye.”

Isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'
(Mat 24:23-28,37-41)

20 Nsimu gumo Mafalisayo bannalwiye Yesu, “Ukulungwa wa Nnu'ngu'
waisa pakubawi?” Ywembe ngayangwa, “Ukulungwa wa Nnu'ngu' wisali
kwo bonekana.
21 Wala ntu'pu' ywakombwa baya, ‘Wi pano,’ au', ‘Wi palu'.’ Kwa
mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' wi nkati yinu.”
22 Bu'kapo ngaabakia banamasi' bake, “Masu'ba gendaisa pamwalu'a
minyikia kulibona lisu'ba limo lya Mwana wa Mundu, lakini mwalibonali.
23 Bandu balu'a kummakianga, ‘Ai palu'!’ au, ‘Ai pano!’ Lakini mwenga
kanemwabu'ke wala kanemwaki'ngame.
24 Maana kati njai mwaibeyulya ngamwalyalu'a baa lisu'ba lya Mwana
wa Mundu.
25 Lakini alu'a tumbwa wi'ti' baa mungu'su'mbu' no kanilwa na
lubelekwo lu'no.
26 Kati mwawabile nsimu wa Nuu, ngamwawalu'a baa nsimu wa
masu'ba ga Mwana wa Mundu.
27 Bandu baayendeli lya no nywa, kobeka no ku'nda mpaka nsimu wa
Nuu payingi musapina. Ngaupita nkukulo no langanyika boti.

28 Yapanga kati mwayabile kwa Lutu. Bandu bai kabalya no nywa, pi'ma
no pi'mi'ya, kena no senga.
29 Lisu'ba li'lu' lyabu'i Lutu Sodoma, mwoto wa bwaluti na kibi'li'tu'
watei kwenda nia, kati ula kauluka bu'ka kunani, na kwalangamisa boti.
30 Ngamwalyalu'a baa lisu'ba li'lu' lyoumukulwa Mwana wa Mundu.
31 “Lisu'ba lyo, ywoywoti ywalu'a baa pamwagala kaneauluke yenda tola
mali yake nnyumba na ywalu'a baa kunng'unda kaneaki'li'bu'ke nsu'gu'.
32 Muku'mbu'ki gagampatike nnyumbowe Lutu.
33 Ywoywoti ywapala kuukosopolya bwu'mi wake alu'a kuobeya na
ywoywoti ywaalu'a kuuobeya alu'a kuukosopolya.
34 Nimmakianga panga, lisu'ba lyo bandu abi'li' baagonja pamope, yumo
atolelwa na ywi'ngi' alekelwa.
35-36 Alwawa abi'li' bapanga pamope kabayaga, atolelwa yumo na
ywi'ngi' alekelwa.”
37 Apo nga bannaluya, “Bwana, nga kwaku'?” Naywembe ngaabakia,
“Papabile na ntwi ngapabakongolekana tai.”

18

Lukongo lwa nnwawa nng'wi'li'kwa na nsengowe na akimu

1 Bu'kapo Yesu aasimuli lukongo li'nga kwalaya panga ipalikwa lu'ba
Nnu'ngu' kila lisu'ba pangali totokelwa.
2 Ngabaya, “Munni'ma gumo kwai na akimu ywangali kunkilikitya
Nnu'ngu' wala kumpi'kania mundu.
3 Munni'ma wowowo, kai' kwai na mau' yumo nng'wi'li'kwa na nsen-
gowe, ywakoyage kwa akimu ywo kunnu'ba li'nga apate aki yake bu'ka
kwa nndumu wake.
4 Kwa masu'ba gambone aywo akimu apendili kumpeya aki yake
yu'lu' nng'wi'li'kwa, lakini kuundi'la ngaibakia, ‘Pamope no panga nenga
ninkilikityali Nnu'ngu' wala napi'kaniali bandu,
5 lakini kwa mwanjaa nng'wi'li'kwa yu' endaniauya, nilu'a kumpeya.
Mana ngotwike aayendelya kuniauya mpaka totokelwa!’ ”
6 Bai, Bwana ngayendelya baya, “Mupi'kaniange mwaalongei yu'lu'
akimu nnau.
7 Mubaya, Nnu'ngu' alu'a kotoka kwayi'mya balu' baasawile, babanni'lya
kilo na muntwekati? Aselewa kwapi'kania?
8 Nimmakianga alu'a kwayi'mya kiyu'ngu'ya. Nsimu waaisa Mwana wa
Mundu alu'a kwikwemba imani padunia?”

Lukongo lwa Mfalisayo na nnonga koli

9 Na Yesu ngaabakia kai' lukongo balu' babaibona anogau na kwasalawa
bi'ngi'.
10 “Bandu abi'li' baayi'i lu'ba kulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'. Yumo aai
Mfalisayo na ywi'ngi' nnonga koli.
11 Aywo Mfalisayo ngayi'ma pakisake no lu'ba, ‘Wa Nnu'ngu', nen-
dakusukulu kwa mwanjaa nenga, kati bandu bi'ngi' lili, bababile abwimi,
abu'su' na apege. Kai' nenga kati ayu' nnonga koli lili.
12 Nenga nendapunga mala ibi'li' kwa juma, nipiya salaka na saka ya
mabi'ko gangu'.’
13 Lakini yu'lu' nnonga koli, ngayi'ma kuutalu na aakombwili tu'ndu'bi'a
minyo gake kunani, ila aatikotima no ku'ku'li'ka kabaya, ‘Wa Nnu'ngu',
unibi'ki kiya nenga na mwene sambi.’

14 Nimmakianga, yu'lu' nnonga koli aki'li'bu'ki kaya asamilwe. Lakini
yu'lu' ywi'ngi', asamilweli. Kwa mwanjaa ywaiu'bu'ya aulu'yi'lwa na
ywaiuluya au'bu'yi'lwa."

Yesu abaliki bana anangu'ta
(Mat 19:13-15, Mal 10:13-16)

15 Bandu ngabannetya Yesu bana anangu'ta li'nga akunywe kwa maboko
li'nga kwaayalya. Banamasi' pabaabweni, baatikwakanikiya kwa ukali'.
16 Lakini Yesu aatikwakema ngabaya, "Mwaleke abo bana baise
kasangu', kanemwakanikie, kwa mwanjaa Ukulungwa wa Nnu'ngu' nga
wa bandu kati baa.
17 Nimmakianga kakape, mundu ywoywoti ywakotoka pokya Uku-
lungwa wa Nnu'ngu' kati bana anangu'ta, ayingyali mu Ukulungwa wo."

Ukulungwa wa Nnu'ngu' na utayili
(Mat 19:16-30, Mal 10:17-31)

18 Kolongosi yumo wa Kiyahudi, ngannaluya Yesu, "Mwalimu nnogau,
nipange buli li'nga niupate ukoto wangayomoka?"
19 Yesu ngammakia, "Mboni unikema na nnogau? Ntu'pu' ywai nnogau
ila Nnu'ngu' kisake.
20 Uitangite amuli, 'Keneube wampege, Kaneubulage, kaneuyibe,
Keneukong'ondeli makowe ga ubu'su', waisimu tati' na mau' bako.' "
21 Ywembe ngabaya, "Ago goti nigakamwile bu'ka kuunangu'ta wangu'."
22 Yesu pagayu'wine go, ngammakia, "Balo upalikwa panga kili'be simo.
Upi'mi'ye kila kili'be sobile naso na kwabagana aki'ba mbanje yo na walu'a
ba na amana kunani, bu'kapo uniki'ngame."
23 Yu'lu' mundu paagayu'wine go, aatinyopa muno kwa mwanjaa aai
tayili muno.
24 Yesu paamweni kanyopa muno, ngabaya, "Atayili yingya mu Uku-
lungwa wa Nnu'ngu' kunonwipe.
25 Male ngamiya yingya mulipoyo lya singano, kulikoni tayili yingya mu
Ukulungwa wa Nnu'ngu'."
26 Balu' bandu pabagayu'wine go, ngababaya, "Nyai ywalu'a
kosopolelwa?"
27 Yesu ngayangwa, "Gagakotoka kombolwa na mundu, kwa Nnu'ngu'
gendakombolwa."
28 Nembe Petili ngannaluya, "Na twenga, buli? Tuilei ili'be yitu yoti
tukuki'ngime wenga!"
29 Yesu ngaabakia, "Kakape nimmakianga, mundu ywoywoti ywaulei
nsengo wake, au nnyumbowe, au nnongowe, au abelei bake, au bana
kitumbu sa Ukulungwa wa Nnu'ngu',
30 alu'a pokya gambone nambi'yambi' na ukoto wangayomoka pawaisa."

Yesu alongela pampanda patatu kwa kiwo na uyu'ki wake
(Mat 20:17-19, Mal 10:32-34)

31 Yesu ngayenda nabo pambwega balu' ku'mi na abi'li' ngaabakia,
"Mupi'kani wi'ti'! Tuyenda ku Yelusalemu na akwo, kila sakiandikilwe
na alondoli ba Nnu'ngu' kwa Mwana wa Mundu kikatimya.
32 Kwa mwanjaa alu'a kamukiyilwa kwa bandu bangali Ayahudi nabe-
mbe balu'a kunsalanga, kumpwi'wa na kumwunia mataa.
33 Balu'a kunku'mbwa bokola na kummulaga, lakini lisu'ba lyenetatu
alu'a yu'ka."
34 Lakini bembe bakwipwili likowe lyo ata pasene, kwa mwanjaa
sateiyilwa kikomekeyo sa makowe go na baatangiteli gagaalongelikwe.

Yesu antepwa mbulibuli ku Yeliko
(Mat 20:29-34, Mal 10:46-52)

35 Yesu pai papipi na ku Yeliko, kwai na mundu yumo mbulibuli atami
mundi'la kalu'balu'ba.
36 Paayu'wine lipi'nga lya bandu kalipi'ta ngalaluya, “Kubile na ki'li'?”
37 Ngabammakia, “Yesu wa ku Nasaleti endapi'ta.”
38 Naywembe ngatu'ndu'bi'ya lilobe kabaya, “Yesu, Mwana wa Daudi,
unibi'ki kiya!”
39 Balu' babaalongolile, ngabankwi'li'ka na kummakia atame liki. Lakini
ywembe ngayendelya tu'ndu'bi'ya lilobe, “Mwana wa Daudi, unibi'ki
kiya!”
40 Yesu ngayi'ma na kwabakia panga bannete nnu'ngi' yake. Palu' yu'lu'
mbulibuli paikite papipi, Yesu ngannaluya,
41 “Upala nikupangi ki'li'?” Naywembe ngannyangwa, “Bwana, nilu'ba
nikombwe lola.”
42 Yesu ngammakia, “Ulole! Imani yako ikutepwile.”
43 Na popopo aywo mbulibuli aakombwi lola, ngaanki'ngama Yesu
kankwi'ya Nnu'ngu'. Na bandu boti pabagabweni go, bannumbike
Nnu'ngu'.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu aikite kunni'ma wa ku Yeliko, ngapi'ta mumali'la ga nni'ma wo.
2 Akwo kwai na mundu yumo ywakemelwa Zakayo, aywo aai mundu
nku'lu' ywa alonga koli, kai' aai tayili.
3 Apalage kummona Yesu, lakini akombwili kummona kwa mwanjaa
bandu bai baingi na kyi'mo sake sai kipi.
4 Kwa nyo, aabutuki nnu'ngi' no u'bu'ka munku'yu' li'nga ammone Yesu,
kwa mwanjaa api'ti ndi'la yi'lu'.
5 Bai, Yesu paikite palu', ngalola kunani ngammakia, “Zakayo, uuluke
kiyu'mbi'ti'ka, kwa mwanjaa li'no nipalikwa ngapiliye kasako.”
6 Apo Zakayo ngauluka kiyu'ngu'ya na kunkemya kasake kwo napusika.
7 Bandu boti pabagabweni go, ngabaku'ku'li'ka no baya, “Ayi'i tama na
mundu mwene sambi.”
8 Zakayo ngayi'ma na kummakia Yesu, “Bwana, upi'kani! Nenga lisinda
lya mali yangu' nalu'a kwapeya aki'ba na mana nampokonywi mundu
kili'be, nalu'a kunki'li'bu'ki'ya mala nsese.”
9 Yesu ngammakia, “Li'no ukosopoli wi pansengo gu'no, kwa mwanjaa
ayu' naywembe nga ywa lukolo lwa Bulaimu.
10 Kwa mwanjaa Mwana wa Mundu aisi pala no kosopolya babaobite.”

Lukongo lwa atumisi ku'mi
(Mat 25:14-30)

11 Apo Yesu paabile kaegelya ku Yelusalemu. Bandu babampi'kaniage
baganiage panga yaigali pasene bai Ukulungwa wa Nnu'ngu' ulu'e isa.
12 Kwa nyo, Yesu ngaabakia lukongo lu'no, “Kwai na mundu ywalukolo
lwa kikulungwa ywayabwi mwanja, yenda kunni'ma wa kuutalu li'nga
pokya utawala wa ukulungwa no buya.
13 Bai, wai kaapala bu'ka, ngaakema wi'ti' atumisi bake ku'mi na
kwapeya mbanje kila mundu na kwabakia, ‘Mupangi nsuluso mpaka
panabuya.’

14 Lakini bandu ba palu' baatikunsukwa kwa nyo ngabatuma bandu
bayende ku'lu' bakabaye, ‘Tukana kututawala yu'.’
15 “Aywo mundumuko aabuyangani kaya wayomwi pokya ukulungwa,
popopo ngaabakia balu' atumisi baapei mbanje bakemelwe li'nga atange
panga kila mundu abeliye ili'nga.
16 Ntumisi ywalongolile ngapitya, ngabaya, ‘Bwana, nibeliye ku'mi yi'ngi'
ya mbanje yawanipeile.’
17 Naywembe ngammakia, ‘Unogie, wenga nga wantumisi nnogau.
Kwa mwanjaa upangite kinannoga mumakowe masene, ulu'a panga wa
kolongosi muilambo ku'mi.’
18 Ntumisi ywenebi'li' ngaisa kabaya, ‘Bwana, nibeliye yi'ngi' tano ya
yi'lu' mbanje yawanipeile.’
19 Naywembe ngammakia, ‘Nawenga kai', ulu'a panga wa kolongosi
muilambo tano.’
20 “Ntumisi ywi'ngi' ngaisa kabaya, ‘Bwana, utole mbanje yako, natiiya
wiso mukitambala.
21 Naatiyogopa kwa mwanjaa wenga wa mundu nkali'. Wenga utola
yangali yako na uuna yangali kena.’
22 Naywembe ngammakia, ‘Malongelo gako galaya makosa gako, wenga
wantumisi nnau! Waatangite panga nenga nankali', nitola yangali yangu'
na niuna yangali kena.
23 Kwa mwanjaa ki'li', ukotwike bi'ka mbanje yangu' kwa bababeleya,
nanenga kibuyo nikaisa tola yaibeleyilwe?’
24 Apo ngaabakia balu' bababile palu', ‘Mumpokonywe ayo mbanje,
mukampei yu'lu' ywabeliye ku'mi yi'ngi'.’
25 Bembe ngabammakia, ‘Lakini Bwana, aywo abile na mali yambone
muno!’
26 Ywembe ngayangwa, ‘Kila ywabile na kili'be nga ywapeyelwa no
yongekeyelwa. Lakini yu'lu' ywangali ba naso kili'be, ata si'lu' sabile naso
saatolelwa.
27 Na nambi'yambi', babanisukwa na babanikana nibe na nkulungwa
wabe, mwalete pano, na mwabulage papanopano nnu'ngi' yangu'.’ ”

Yesu ayingya ku Yelusalemu kwa si'li'ku'si'li'ku'
(Mat 21:1-11, Mal 11:1-11, Yoa 12:12-19)

28 Yesu paayomwi longela go, aatilongolya kalongokeya ku Yelusalemu,
29 paaegeli Bethfage na Betania papipi na Kitu'mbi' sa Minjaituni,
aatumike banamasi' bake abi'li',
30 ngaabakia, “Muyende kukilambo sakibile nnu'ngi' yinu. Pamway-
ingya mukilambo, mukankolya mwana mbu'nda ywangakolelelwa na
mundu atabilwe. Mumundwe, munnete pano. 31 Mana alu'a kunnaluya
mundu mwanjaa ki'li' mumundwa, mwammakie, ‘Bwana endakumpala.’ ”
32 Bai, babatumilwe ngabayenda na baakoli kati mwabaabakiyilwe na
Yesu.
33 Pabaabile kabamundwa yu'lu' mwana wa mbu'nda, bene
ngabaalaluya, “Kwa mwanjaa ki'li' mumundwa mwana mbu'nda yu'?”
34 Nabembe ngabayangwa, “Bwana endakumpala.”
35 Bai, ngabampelekya Yesu yu'lu' mwana mbu'nda. Bu'kapo nga-
batandika magu'bo gabe panani ya mbu'nda na kumwu'bu'ya Yesu panani
yake.
36 Yesu payendeli na mwanja, bandu baatandike magu'bo gabe musim-
basimba.

37 Paaegeli ku Yelusalemu pabwelyo wa Kitu'mbi' sa Minjaituni, lipi'nga
lya banamasi' bake ngabatumbwa kwi'ndi'lya na kunkwi'ya Nnu'ngu' kwa
lilobe liku'lu', kwa mwanjaa ya makowe maku'lu' gabagabweni.
38 Ngababaya, “Ayaliwite Nkulungwa ywaisa kwa lina lya Bwana! Amani
kunani, utukupu kwa Nnu'ngu' ywabile kunani!”
39 Apo Mafalisayo bi'ngi' babaabile mu'lu' mulipi'nga lya bandu ngabam-
makia Yesu, “Mwalimu, wakanikie banamasi' bako kanebapange ndu'ti!”
40 Yesu ngayangwa, “Nimmakianga, mana bakotwike bembe, ata maliwe
galu'a kwi'ndi'lya.”

Yesu akili'lya kilambo sa ku Yelusalemu

41 Paaegeli muno na kuubona nni'ma gu'lu' Yesu aatikuuli'lya.
42 Ngabaya, “We Yelusalemu, Ukatangage li'noli'no makowe gagaleta
amani! Lakini nambi'yambi' gaiyilwe paminyo yako.
43 Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa, babakusukwa bakuti'ti'li'ki'a
maboma, na kukuibya ndi'la wakane kosopolelwa.
44 Bakutimbatimba wenga pamope na bana bako bababile nkati ya
ingu'mbi' yako, baakulekyali ata liwe limo panani ya li'ngi', kwa mwanjaa
wautangiteli nsimu Nnu'ngu' paakwisili kukuyangatiya.”

Yesu ayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-17, Mal 11:15-19, Yoa 2:13-22)

45 Bu'kapo, Yesu aayingi mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' no tumbwa
kwabi'nga asulusi,
46 Nembe ngabaya, “Iandikilwe, ‘Nyumba yangu' yapanga nyumba yo
salilya,’ lakini mwenga muipangite ibe mbango ya apokonyoli.”
47 Yesu aai kayi'gana mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kila lisu'ba.
Api'ndo ba dini, balimu ba salya na alongosi ba bandu baapalike
kummulaga.
48 Lakini bai ntu'pu' lyopanga, mwanjaa bandu boti baai kabampi'kania
muno.

20

Makowe ga utawala wa Yesu
(Mat 21:23-27, Mal 11:27-33)

1 Lisu'ba limo, Yesu waabile kaayi'gana bandu mulua lwa Nyumba ya
Nnu'ngu' na kwaalya makowe ganannoga, api'ndo ba dini, balimu ba salya
pamope na agoi baatiisa,
2 ngababaya, “Utubakie! Upanga makowe ga goti kwa utawala waku',
kai' nyai ywakupei utawala gu'?”
3 Yesu ngaabakia, “Nanenga mbala kunnaluyanga. Munibakie,
4 utawala wa Yoani Ywabatisage wabu'kite kwa Nnu'ngu' au bandu?”
5 Lakini bembe ngababakiana nnyanya, “Mana tubaite ubu'kite kwa
Nnu'ngu', ywembe alu'a tulaluya, ‘Mboni mumwu'bi'li lili?’
6 Na mana tubaite ubu'kite kwa mundu, bandu boti ba pano
batuku'mbwa maliwe, kwa mwanjaa boti bau'bi'lile panga Yoani aai
nnondoli ywa Nnu'ngu'.”
7 Bai, ngabammakia, “Tutangiteli utawala wo wabu'kite kwaku'.”
8 Yesu ngaabakia, “Ata nenga nimmakiangali nigapanga makowe ga kwa
utawala waku'.”

Lukongo lwa nng'unda wa minjabibu na aku'li'ma
(Mat 21:33-46, Mal 12:1-12)

9 Yesu ngayendelya kwabakia bandu lukongo lu'no, “Mundu yumo
ali'mike nng'unda wa minjabibu, na ayaiki aku'li'ma kwa mali'po no
yabwa mwanja mpaka kilambo sa kuutalu, atami kwo kwa masu'ba
ganambone.
10 Pa mauno, mundu ywo ngantuma ntumisi wake kwa balu' aku'li'ma
bammauli lipungu lya itunda lya mauno ga nng'unda wa minjabibu.
Lakini balu' aku'li'ma baatikunku'mbwa ntumisi ywo na kunki'li'bu'ya
moko gabule.
11 Yu'lu' bwana ngantuma kai' ntumisi ywi'ngi', lakini bembe nga-
banku'mbwa, bampangi makowe ga oni na kunki'li'bu'ya moko gabule.
12 Ngaantuma kai' ywenetatu, aywo ywembe pabannumiye ngaban-
taikulya paungo.
13 Yu'lu' mwene nng'unda ngabaya, ‘Nilu'a panga buli? Nalu'a kuntuma
mwana wangu' ywanimpendile, kwaali' ywembe balu'a kunnyu'wa.’
14 Balu' aku'li'ma pabamweni bai, ngababakiana, ‘Ayu' ngalu'a tola ulisi
wake, kwa nyo tummulage li'nga ulisi wo upange witu.’
15 Bai, ngabampiya paungo ya nng'unda wa minjabibu na kummulaga.”
Yesu ngalaluya, “Yu'lu' mwene nng'unda alu'a kwapanga buli balu'
aku'li'ma?
16 Alu'a isa kwabulaga aku'li'ma bo na kwapeya aku'li'ma bi'ngi'
nng'unda wo wa minjabibu.” Bandu wabayu'wine makowe go ngababaya,
“Lili! Kanegapite ata pasene!”
17 Lakini Yesu ngaabu'nju'lya minyo na kwabakia, “Bai, Maandiko
Mapeleteu gaalomboli ki'li'? ‘Liwe lyabalikani asengi, nambi'yambi'
lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe!’
18 Mundu ywoywoti ywatu'mbu'ka panani ya liwe lyo ati'kwanika
ipandeipande na mana lintu'mbu'ki mundu ywoywoti, lyantimba.”

Li'pa koli kwa Kaisali
(Mat 22:15-22, Mal 12:13-17)

19 Balimu ba salya na api'ndo ba dini baatangite panga lukongo
lwo lwali'ngage bembe, kwa nyo bapalage kummoywa papalu'palu', ila
bayogwipe bandu.
20 Bai, ngabaupala nsimu waupwaika. Ngabaatuma bandu baku'pi'ki'ye
panga anogau, bampekeseni Yesu kwa kunnaluya, li'nga bammoywe na
kunkamukia kwa alongosi ba silikali.
21 Bandu bo ngabammakia, “Mwalimu, tutangite panga wendalongela
no yi'gana makowe ga kakape, kai' wenga ubawali bandu, uyi'gana kakape
ndi'la ya Nnu'ngu'.
22 Bai, utubakie yendayi'ki'ti'lwa mu salya ya Musa li'pa koli kwa
Kaisali?”
23 Yesu akwipwile kitapa sabe ngaabakia,
24 “Munilaye lwela, lubile na kuminyo ya nyai?”
25 Nabembe ngabannyangwa, “Kuminyo ya Kaisali.” Yesu ngaabakia,
“Bai, ga Kaisali mumpei Kaisali, ga Nnu'ngu' mumpei Nnu'ngu'.”
26 Bakombwili kunnyonja kwa likowe lyolyoti palu' pa bandu, kwa nyo
ngabatama liki no sangala mwaayangwile.

Makowe go uyu'ki
(Mat 22:23-33, Mal 12:18-27)

27 Bu'kapo Masadukayo, bababaya panga babawile bayu'kali, bamwisili
Yesu, ngababaya,

28 “Mwalimu, Musa atuandiki panga manaitei mundu nsi'si' awile na
annei nnwawa nng'wi'li'kwa wangali bana, nnunawe apalikwa antole ywo
nnwawa li'nga ampapi nku'we bana.
29 Ngaipanga, nsimu gumo kwai na akingolo saba. Yu'lu' nku'lu'
aatikobeka no waa wangali mwana.
30 Yu'lu' nnuna ywenebi'li' ywantweti yu'lu' nng'wi'li'kwa naywembe
ngawaa kai',
31 na nnuna ywenetatu yai nyinyonyo. Makowe gai gagalu'galu' kwa boti
saba, boti bawile wangali papa bana.
32 Kuundi'la na yu'lu' nnwawa ngawaa.
33 Lisu'ba lyabalu'a yu'yi'lwa babawile, nnwawa ywo apanga nnyumbo
wa nyai? Kwa mwanjaa boti saba baankobike.”
34 Yesu ngaabakia, “Bandu ba nsimu gu'no kobeka no ku'nda,
35 lakini balu' bababalangilwa panga baapwaika yu'ka no tama na
Nnu'ngu', baakobekali na baaku'ndali.
36 Kai', bawaali, kwa mwanjaa babaa kati malaika, no baa bana ba
Nnu'ngu' kwa mwanjaa bayu'kite muuwi'li.
37 Lakini kwa mwanjaa kubile no yu'ka bu'ka kuuwi'li, ata Musa
aayi'ki'tile. Mu Maandiko Mapeleteu ga si'lu' kiwi'mbi' sasabile kakiaka
mwoto, kaantambwa Bwana kati ‘Nnu'ngu' wa Bulaimu, Nnu'ngu' wa
Isaka, na Nnu'ngu' wa Yakobi.’
38 Bai, ywembe Nnu'ngu' ywa awi'li lili, ywembe Nnu'ngu' ywa balu'
bababile bau'mi, kwa mwanjaa kasake boti bendalama.”
39 Bi'ngi' ba balu' balimu ba salya ngababaya, “Mwalimu, mwoyangwile
ngamwembe.”
40 Ntu'pu' mundu ywi'ngi' ywalowite kai' kunnaluya gi'ngi'.

Makowe ga Kilisitu
(Mat 22:41-46, Mal 12:35-37)
41 Yesu ngaalaluya, “Ibayilwa buli panga Kilisitu ywabayilwe nga mwana
wa Daudi?
42 Daudi mwene abaya mu Zabuli,
‘Bwana Nnu'ngu' aammakie Bwana wangu', Utame kummalyo gangu',
43 mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
44 “Daudi ankema Kilisitu ‘Bwana,’ kwa nyo, Kilisitu apangali mwana
wake bai, ila Bwana wake kai'.”

Yesu akwi'li'ka bandu kanebabe kati balimu ba salya
(Mat 23:1-36, Mal 12:38-40)
45 Yesu ngaabakia banamasi' bake nnu'ngi' ya bandu boti,
46 “Mwili'ndi'le na balimu ba salya babapenda pi'tapi'ta bawalile
makanju malaso. Bapendi pangilwa abali na bandu kwa isima kusoko
no tama muitamo ya bandu bako, mu Nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' na
mumasalaka.
47 44 Bapokonywa alwawa awi'li'kwa ku'no kabaku'pi'ki'ya panga
anogau kwo sali sala ndaso. Abo baapata ukumu ngu'lu'.”

21

Salaka ya mau' nng'wi'li'kwa
(Mal 12:41-44)
1 Yesu aatikwalingia matayili, ngaabona kabayi'ya salaka yabe mulisan-
duku lya mbanje ya mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu',
2 ngammona mau' yumo nng'wi'li'kwa kayi'ya mo ela njene.

3 Bai, ngabaya, “Nimmakianga, mau' yu' nng'wi'li'kwa nki'ba ayi'i
kiku'lu' mulisanduku kuliko sabayi'i bi'ngi' boti.
4 Kwa mwanjaa boti bo bapiyike salaka bu'kana na mali yabe yaipi'tile,
lakini mau' yu' muuki'ba wake, ayi'i yoti yabile nayo.”

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Nyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 24:1-2, Mal 13:1-2)

5 Bandu bi'ngi' balongelyage makowe ga Nyumba ya Nnu'ngu', mwaine-
mekilwe kwa maliwe ga samani, pamope na upo yaipiyilwe kwa Nnu'ngu'.
Yesu ngabaya,
6 “Aga goti gamugabona, gaaisa masu'ba lyaigalali ata liwe limo panani
ya li'ngi', kila kili'be sasengwanilwa.”

Tabu na ngu'su'mbu'
(Mat 24:3-14, Mal 13:3-13)

7 Bai, ngabannaluya, “Mwalimu, makowe go gapitya pakubawi? Na
kikowe saku' sasalaya panga makowe go gaegelile pitya?”
8 Yesu ngaayangwa, “Mulinguli mwakanekongelwa. Kwa mwanjaa
baingi baisa na kulitumya lina lyangu', kila mundu kabaya panga,
ywembe nga nenga no panga nsimu gu'lu' wegelile. Lakini mwenga
kanemwakoleye!
9 Bai, pamwagayu'wa makowe ga ngondo na mayu'mano, kanemwayo-
gope, kwa mwanjaa ago gapalikwa gapi'te wi'ti', lakini matemulyo ga goti
gaapanga balo.”
10 Bu'kapo ngayendelya longela, “Nni'ma gumo waku'mbwana na wi'ngi'
na ukulungwa gumo waku'mbwana na wi'ngi'.
11 Kila pandu palu'a panga na malendemo maku'lu' ga bwi', njala na
utamwe wa tauni. Kai' kwabaa na makowe maakau na myanju miku'lu'
kunani.
12 Wangapitya ago goti, yalongolya wi'ti' kummoywa mwenga, kummi'ka
mungu'su'mbu' no pwatilwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na
kunnyi'yanga muutabilwe. Mwapelekelwa nnu'ngi' ya akulungwa na
atawala kwa mwanjaa ya lina lyangu'.
13 Li'nga mukanikong'ondeli kasabe.
14 Mukangamale mumyoyo yinu, kanemwaganiye pamwapala
kwikengya.
15 Kwa mwanjaa nenga namwene nilu'a kumpeyanga milongelo yene
malango, ata andumu bako bakukombwali kai' bakutaukyali.
16 Abelei binu, anuna, alongo na mambwiga binu balu'a kunsongya
mwenga na mwabi'ngi' mwalu'a bulagilwa.
17 Bandu boti balu'a kunsukwanga kwa mwanjaa wa lina lyangu'.
18 Lakini, ata lunywili lumo lwa mitwe yinu lwaobali.
19 Kwo komeya kwinu mwalu'a kosopolya bwu'mi winu.

Yesu alondwa sengwanilwa kwa Yelusalemu
(Mat 24:15-21, Mal 13:14-19)

20 “Pamwalu'a kukibona kilambo sa ku Yelusalemu kiti'li'tilwe na
mayesi, bai mwatange panga nsimu wisile wo sengwanilwa kwa kilambo
so.
21 Apo, bababile ku Yudea babutuki muitu'mbi', balu' bababile mukil-
ambo babu'ke na balu' bababile kumigunda kanebaki'li'bu'ki kukilambo.
22 Kwa mwanjaa masu'ba go nga ga ukumu, li'nga goti gagaandikilwe
mu Maandiko Mapeleteu gatimi.

23 Balu'a kibona atopelwe na babayongeya masu'ba go! Kwa mwanjaa
kwalu'a baa na siki ngu'lu' munni'ma na nyongo ya Nnu'ngu' yalu'a
kwaisilya bandu bo.
24 Bi'ngi' babulagilwa kwa lipanga, bi'ngi' batolelwa mateka mumili'ma
yoti, na kilambo sa ku Yelusalemu sali'batilwa na bandu bangali Ayahudi,
mpaka nsimu wabe pawayomokya.

Isa kwa Mwana wa Mundu
(Mat 24:29-31, Mal 13:24-27)

25 "Kwalu'a baa na myanju mulisu'ba, mwei, na ndondwa. Dunia yoti
yaba musiki kwa kitumbu sa kyukala so bu'kana na mwago wo yu'gayu'ga
kwa masi' ga baali.
26 Bandu bainduka kwa mwanjaa ya bwoga, kabalolela makowe gagalu'a
pitya, kwa mwanjaa makakala ga kunani galu'a tikatika.
27 Bu'kapo, baalu'a kummona Mwana wa Mundu kaisa mulyunde,
mwene makakala na utukupu wammese.
28 Pagalu'a tumbwa pitya makowe go mwayi'me no tu'ndu'bi'ya mitwe
yinu kunani, kwa mwanjaa kosopolelwa kwinu kuegelile."

Lukongo lwa ntini
(Mat 24:32-35, Mal 13:28-31)

29 Bu'kapo ngaabakia lukongo lu'no, "Mulolekeye nkongo wa ntini na
mikongo yi'ngi' yoti.
30 Pamwibona panga gatumbwile ipuka maakapi, mwatange panga
nsimu wa kyuku wegelile.
31 Nyinyonyo, pamwagabona makowe go kagapangilwa, mwatange
panga Ukulungwa wa Nnu'ngu' wegelile.
32 Kakape nimmakianga, lubelekwo lu'no lwa nambi'yambi' lwapi'tali
wangalipangika ago goti.
33 Makowe goti gagabile padunia na panani ya dunia gapi'ta, lakini
mayi'gi'yo gangu' gaapi'tali.

Tupalikwa tube minyo

34 "Mube minyo, yakanetopelwa myoyo yinu na makowe maakau, lobya
na mengo ga bwu'mi gu'no. Mana lili, lisu'ba lyo lyamwisilyanga kwa
kiimuimu.
35 Kwa mwanjaa lyamwisilya kati kitapa kwa boti babatama mudunia
yoti.
36 Mutame mwiso bai na mukoye lu'ba Nnu'ngu' li'nga mupate makakala
go pi'ta salama mumakowe goti gagalu'a pitya no yi'ma nnu'ngi' ya Mwana
wa Mundu."
37 Muntwekati masu'ba go Yesu ayi'ganage bandu mulua lwa Nyumba
ya Nnu'ngu', lakini kilo ayendage ku Kitu'mbi' sa Minjaituni no tama kwo.
38 Bandu boti bayendage mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kindai'
putiputi li'nga kumpi'kania.

22

Makowe ga kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Mal 14:1-2, Yoa 11:45-53)

1 Lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Makati Gangalu'la, yaikemelwa Pasika, yai
kaiegelya.
2 Api'ndo ba dini na balimu ba salya baapalike ndi'la ya kummulaga
Yesu, lakini baayogopage bandu.

3 Bai, Ibilisi ngannyingya Yuda Isikalioti, yumo ywa balu' banamasi'
ku'mi na abi'li'.
4 Yuda aayi'i lagana na api'ndo ba dini na ali'ndi'li ba Nyumba ya
Nnu'ngu' mwopanga li'nga kunsongya Yesu kasabe.
5 Baatinapusika nabembe ngabayi'ki'tyana nakwe kunni'pa mbanje.
6 Yuda aayi'ki'tile, ngapala lipala lya kwakamukiya pangali tanga lipi'nga
lya bandu.

Kwibi'ka wiso si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika
(Mat 26:17-25, Mal 14:12-21, Yoa 13:21-30)

7 Bai, Lisu'ba lya Makati Gangalu'la ngaliika. Na alyo nga lisu'ba lyo
sinjilwa Mwana wa Ngondolo ywa Pasika.
8 Apo Yesu ngaatuma Petili na Yoani, ngaabakia, “Muyende mukatubi'ki
wiso si'li'ku'si'li'ku' li'nga tulye Pasika.”
9 Nabembe ngabannaluya, “Upala tukakubi'ki wiso kwaku'?”
10 Ngaabakia, “Pi'kani! Pamwalu'a yenda kukilambo, mwakwembana
na nnalu'me ywapu'twi kibi'ga sa masi'. Mwanki'ngame mpaka nnyumba
ya nyumba yaayingya.
11 Mwammakie mwene nsengo, ‘Mwalimu endakulaluya, kubi kwaku'
kuswi kwo li'lya Pasika nenga na banamasi' bangu'?’
12 Naywembe aannangya sumba kiku'lu' kugolopwa sakibi'kilwe wiso,
na mwenga mukabi'ke wiso ilyo.”
13 Bai, ngabayenda, baakikoli kila kili'be kibi kati mwaabakie Yesu,
ngababi'ka wiso Pasika.

Kilyo pamesa ya Bwana
(Mat 26:26-30, Mal 14:22-26, 1Kol 11:23-25)

14 Saa payikite, Yesu ngatama lya na atumilwe bake.
15 Ngaabakia, “Ndeminyikia muno lya Pasika yi'no pamope na mwe,
ku'no kaiegelya saa yo teselwa kwangu'.
16 Kwa mwanjaa nimmakianga panga nailyali kai' mpaka palu' panailya
yi'lu' yaitimile pawaika Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
17 Bu'kapo ngatola nnobo wa divai no sukulu, kabaya, “Mupokyange,
munywe pamope.
18 Kwa mwanjaa bu'ka nambi'yambi' nimmakianga, nainywali kai' divai
ya njabibu mpaka pawalu'a isa Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
19 Bu'kapo ngatola likati, ngasukulu, ngalimetwana na kwapeya kabaya,
“Yi'no nga yi'ga yangu' yaipiyilwa kwa mwanjaa ya mwe. Mwapange nyo
kwa kuniku'mbu'kya.”
20 Ngapanga nyinyonyo na nnobo wa divai bu'ka pa kilyo, kabaya,
“Kikombe si'no nga lilagano lyayambi' lya myai yangu' yaiyitanika kwa
mwanjaa mwenga.
21 Lakini, mulolange! Yu'lu' ywanisongya ai pamope nanenga pano
pamesa.
22 Kakape Mwana wa Mundu ayenda bulagilwa kati mwabini Nnu'ngu',
lakini akibona yu'lu' ywansongya.”
23 Apo ngabatumbwa laluyana bene na bene nyai kati yabe ywalu'a
panga likowe lyo.

Nyai nku'lu' pakati yitu!

24 Kwapitike ntau kwa abo banamasi' panga nyai ywaganiyilwa baa
nku'lu' kuliko bi'ngi'.

25 Yesu ngaabakia, “Akulungwa ba bandu bangali Ayahudi batawala
bandu babe kwa makakala, nabembe bakemelwa ayi'mi'li'ki'yi ba bandu.
26 Lakini kaneibe nyo kwinu, ila yu'lu' ywabi nku'lu' kwinu apalikwa
abe nsene wa boti, na ywabi kolongosi apalikwa abe kati ntumisi.
27 Tubaye nku'lu' ngaywaku', yu'lu' ywatama pamesa no lya, au yu'lu'
ywatumikia? Ngamwembe panga yu'lu' ywatama pamesa no lya! Lakini
ata nyo nenga nibi pano pakati yinu kati nantumisi.
28 Mwenga ngamwabile nanenga nsimu woti wa mapayilwo gangu',
29 kati Tati' bangu' mwabangamukiye ukulungwa, nanenga ninka-
mukiyanga mwenga ukulungwa.
30 Mwalya no nywa pamesa yangu' muukulungwa wangu' no tama
muiti'gu' ya kikulungwa kuisenwa ngolo ku'mi na ibi'li' ya Isilaili.

Yesu alondwa panga Petili alu'a kunkana
(Mat 26:31-35, Mal 14:27-31, Yoa 13:36-38)

31 “Simoni, Simoni! Pi'kania wi'ti'! Ibilisi ayi'ki'tilwe na Nnu'ngu'
kumpeeta mwenga kati mundu mwapeeta ngano.
32 Lakini nenga nitikulu'bya kwa Nnu'ngu' li'nga imani yako
yakanepu'ngwa. Nawenga pawalu'a niki'li'bu'kya, wasenge akina
alongobo.”
33 Petili ngannyangwa, “Bwana, niyi'ki'tile yenda pamope nawenga
muutabilwe, na ata waa.”
34 Yesu ngannyangwa, “Nikubakia wenga wa Petili, kapala bi'ka njogolo
li'no kilo walu'a ngana mala itatu panga unitangiteli.”

Nsimu wa atali wegelile

35 Bu'kapo, Yesu ngaalaluya banamasi' bake, “Nsimu panantumike wan-
gali pu'twa mpuko wa mbanje wala utingo wala ilatu, mwapu'ngu'kilwe
na kili'be sosoti?” Ngabayangwa, “Lili.”
36 Naywembe ngaabakia, “Nambi'yambi', ywabile na mpuko wa mbanje
aupu'twe na ywabile na utingo nyinyonyo. Na ywabile ntu'pu' lipanga,
api'mi'ye nganju yake li'nga akapi'me limo.
37 Nimmakianga gano mayi'gi'yo ga Maandiko Mapeleteu, ‘Aabi'kilwe
kipi'nga simo na babaalabiya.’ Makowe ga gaandikilwe kwangu' nenga
gapalikwa gatimi.”
38 Nabembe ngababaya, “Bwana, lola, pano pai na mapanga gabi'li'.”
Naywembe ngabaya, “Bai gali'ngani!”

Yesu annu'ba Nnu'ngu' kukitu'mbi' sa Minjaituni
(Mat 26:36-46, Mal 14:32-42)

39 Yesu pabu'i po kati mwayobelile ngayenda ku Kitu'mbi' sa Minjaituni,
na banamasi' bake ngabanki'ngama.
40 Paaikite kwo ngaabakia, “Mulu'bange Nnu'ngu' mwakaneyingya
mumapayilwo.”
41 Bu'kapo ngaaleka no yenda kuutalu pasene ngakilikita no lu'ba
Nnu'ngu',
42 “Tati', mana mupendile, munibu'ki'ye nnobo gu'. Ata nyo, ibe kati
mwamupendi mwenga, kwenda kati mwanipendi nengali.”
43 Bu'kapo, malaika bu'ka kunani ngampitya li'nga kunyongea makakala.
44 Paabile mulwu'ngu' luku'lu', aannu'bite Nnu'ngu' kwa makakala
muno, ngalimpita lyusu kati matondwa ga myai, ngalibutuka mpaka pai'.
45 Paayomwi lu'ba Nnu'ngu', aki'li'bu'ki banamasi' bake, na akoli
bagonjike, kwa mwanjaa baatinyopa.

46 Ngaabakia, “Mboni mwendagonja? Muyumukange musali, mwakane
yingya mumapayilwo.”

Yesu aboyolwa kwa makakala
(Mat 26:47-56, Mal 14:43-50, Yoa 18:3-11)

47 Kayendelya longela, ngaliisa lipi'nga lya bandu lilongoyilwe na Yuda,
yu'lu' yumo ywa banamasi' ku'mi na abi'li'. Yuda ngayenda kumpanga
abali Yesu kwa kunnonia.
48 Yesu ngammakia, “Yuda! Unsongya Mwana wa Mundu kwa kun-
nonia?”
49 Banamasi' bake pabagabweni go ngababaya, “Bwana, tukoleli ma-
panga gitu?”
50 Yumo kati yabe nganku'mbwa lipanga ntumisi ywa Mpi'ndo Mku'lu'
wa dini, ngankata likutu lyake lya kummalyo.
51 Apo, Yesu ngabaya, “Kotokaa! Ili'ngani.” Ngalikunywa likutu lya
mundu yu'lu', na kuntepwa.
52 Bu'kapo Yesu ngaabakia api'ndo ba dini, api'ndo ba ali'ndi'li ba
Nyumba ya Nnu'ngu' na api'ndo babaisi kummoywa, “Mboni mwisi na
mapanga na mandolonga kuniboywa kati nenga nampokonyoli?
53 Panaabile na mwenga kila lisu'ba mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu'
mwaniboywili!. Lakini, gu'no nga nsimu winu lelo, nsimu wa utawala wa
lubi'ndu'.”

Petili ankana Yesu
(Mat 26:57-58, Mal 14:53-54,66-72, Yoa 18:12-18,25-27)

54 Bai, ngabammoywa na kumpeleka kasake mpi'ndo nku'lu' wa dini.
Petili anki'ngime nsu'gu' kwa kuutalu.
55 Mwoto wabi ukunganilwe pakatikati ya luwa. Nabembe batami
pamope, na Petili abi pamope nabo.
56 Ntumisi yumo nnwawa paamweni Petili atami kayota mwoto
ngammu'nju'lya minyo, kabaya, “Mundu yu' aai pamope na Yesu.”
57 Lakini Petili ngakana no baya, “Wewenga! Nenintangiteli yu'.”
58 Baliya pasene, mundu ywi'ngi' ngammona Petili, ngabaya, “Nawenga
wanaywembe kati yabe.” Lakini Petili ngayangwa, “Wenga, nenintan-
giteli!”
59 Walipite lisaa limo, mundu ywi'ngi' ngakong'ondelya panga “Ayu'
naywembe mwenekaya wa ku Galilaya.”
60 Petili ngabaya, “Wenga we, ne nikitangiteli ata saukilongela!” Na
popopo paabile kalongela, njogolo ngabi'ka.
61 Bwana Yesu ngagalambuka na kummu'nju'lya minyo Petili, naywembe
Petili ngaku'mbu'kya galu' gaabakiyilwe na Bwana Yesu, “Li'no kapala
bi'ka njogolo walu'a nikana mala itatu.”
62 Apo ngapitya panja, no li'la munomuno.

Yesu endasalangilwa no ku'mbu'lwa
(Mat 26:67-68, Mal 14:65)

63 Balu' bandu babanni'ndi'lage Yesu, batekunku'mbwa na kunsalanga.
64 Bantabike kitambala kuminyo, kabannaluya, “Akuku'mbwi nyai? Ebu
londwa, tulole!”
65 Ngabampikiya makowe gambone ga kumpwi'wa.

Yesu nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu'
(Mat 26:59-66, Mal 14:55-64, Yoa 18:19-24)

66 Pakusile, kitamo sa api'ndo ba bandu saatipangilwa na amo bakwembine api'ndo ba dini na balimu ba salya. Yesu ngaletelwa nnu'ngi' ya Balasa Liku'lu' lya Ayahudi.
67 Nabembe ngabammakia, “Tubakia wenga nga wa Kilisitu ywabayilwe?” Yesu ngaabakia, “Ata mana nimmakiangite mwaniu'bi'lyali,
68 na ata mana ninnaluyangite liswali, mwaniyangwali.
69 Lakini bu'ka nambi'yambi', Mwana wa Mundu alu'a tama kummalyo ga Nnu'ngu' mwene makakala.”
70 Apo boti ngababaya, “Elo, baya wenga nga wa Mwana wa Nnu'ngu'?” Naywembe ngabaya, “Mubaya panga nenga nga naywembe.”
71 Nabembe ngababaya, “Buli, balo tukapala usaili wi'ngi'? Twabene tunnyu'wine kalongela munkano wake mwene.”

23

Yesu apelekelwa kwa Pilato
(Mat 27:1-2,11-14, Mal 15:1-5, Yoa 18:28-38)
1 Bu'kapo, boti ngabayi'ma kumpeleka Yesu nnu'ngi' ya Pilato.
2 Ngabatumbwa kunsitakya kababaya, “Mundu yu' tunkoli kalemaya bandu bitu, kakana li'pa koli kwa Kaisali na kwikema ati' ywembe nga Kilisitu, Nkulungwa.”
3 Pilato ngannaluya Yesu, “Wenga nga wankulungwa wa Ayahudi?” Yesu ngannyangwa, “Wenga ngawaubaya.”
4 Pilato ngaabakia api'ndo ba dini na lipi'nga lya bandu, “Nikibonali kitumbu sosoti sa kunsenwa ayu' mundu.”
5 Lakini bembe ngabakong'ondelya kababaya, “Asopa bandu kwa mayi'gano gake munni'ma woti wa ku Yudea, aatumbuli ku Galilaya, na nambi'yambi' ai pano.”

Yesu apelekelwa kwa Helode
6 Pilato wagayu'wine go, ngalaluya, “Mundu yu' nga mwenekaya wa ku Galilaya?”
7 Paatangite panga Yesu aai muutawala wa Helode, ngampeleka kwa Helode, ywabile ku Yelusalemu nsimu gu'lu'.
8 Helode aatipulaika muno paamweni Yesu. Aagayu'wine makowe gake, ila endelolela li'nga ammone kwa minyo gake. Kai', au'bi'lyage kummona Yesu kapanga mangelongelo.
9 Bai, ngannaluya makowe ganambone kwo kondeya, lakini Yesu ayangwili.
10 Api'ndo ba dini na balimu ba salya, baapitike nnu'ngi', na kunsitakya Yesu kwa makakala.
11 Bai, Helode pamope na asikali bake, ngabamwisia Yesu na kumpangya nsalango. Bu'kapo, ngabang'walika ngu'bo ya kikulungwa, na kunki'li'bu'ya kwa Pilato.
12 Helode na Pilato babaabile yu'wanganali, lakini bu'ka lisu'ba lyo baabile mambwiga.

Yesu asenulwa bulagilwa
(Mat 27:15-26, Mal 15:6-15, Yoa 18:39-19:16)
13 Bai, Pilato ngakemya kitamo sa api'ndo ba dini, alongosi na bandu,
14 ngaabakia, “Munnetike kasangu' ayu' mundu kamubaya panga aatindigana bandu. Nambi'yambi' pi'kaniange! Wanilokikiye likowe lyo nnu'ngi' yinu, nimwenili na lyakau lyolyoti lyalilandana na masitakyo ginu.

15 Wala nenga bai lili, ata Helode alibwenili lyakau lyolyoti, na nyo
nganki'li'bwiye kasangu'. Ibonekana mpu'la bai panga mundu yu'
apangiteli sosoti sakumpangia asenulwe kiwo.
16 Kwa nyo, nilu'a amulisa ammeselwe mikwasu, bu'kapo nalu'a
kunnekekea."
17 (Kila lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, Pilato yapalikwe kwayu'gu'lya
bandu ntabilwe yumo.)
18 Lakini boti ngabapanga ndu'ti pamope, "Ummu'ye mundu yu' na
utuyu'gu'li Balaba!"
19 Balaba aabi'kilwe muutabilwe kwa mwanjaa ayu'maniye bandu
panni'ma, kai' aatibulaga.
20 Pilato apalike kunnekekea Yesu, kwa nyo ngalongela nabo kai'.
21 Lakini bembe ngabapanga ndu'ti, "Ummambe munsalaba, ummambe
munsalaba!"
22 Pilato ngaabakia pampanda patatu, "Apangite lyakau lyaku'? Nili-
bonali lyakau lyakumpanga abulagilwe, kwa nyo nilu'a kummesa mik-
wasu, bu'kapo ninnekekeye."
23 Lakini bembe ngabayongekea panga ndu'ti kwa makakala muno-
muno, panga Yesu lasima abambilwe munsalaba. Kuundi'la, malobe gabe
ngagayu'wanika.
24 Bai, Pilato ngabaya panga mwabapala bembe ipangilwe.
25 Annyu'gu'li yu'lu' ywabampalage, ywabile ntabilwe kwa mwanjaa
ayu'maniye bandu panni'ma no bulaga na kwapeya Yesu bampangi
mwabapendile.

Yesu endabambilwa
(Mat 27:32-44, Mal 15:21-32, Yoa 19:17-27)

26 Pabaabile kabampeleka, bakwembine na mundu ywakemelwage
Simoni wa Kilene, kabu'ka kunng'unda. Bai, ngabammoywa na kuntwi'ka
gu'lu' nsalaba aupu'twe nsu'gu' ya Yesu.
27 Lipi'nga lya bandu lyatekunki'ngama, nkati yabe baabile alwawa
babaabile kabalombola na kunni'lya.
28 Yesu ngaagalambukya kabaya, "Mwenga mwaakina mau' ba ku
Yelusalemu! Kanemundi'li nenga, ila mwili'li mwabene na bana binu.
29 Kwa mwanjaa masu'ba gendaisa pabaalu'a baya, 'Nantali balu' atonga,
kingabeleka wala kingayongea bana!'
30 Nsimu wo, bandu ngabatumbwa kuibakia itu'mbi' na itundulia,
'Mututu'mbu'ki na mutuwi'ki'li!'
31 Kwa mwanjaa manaitei bandu baupangya nkongo mmi'gi' kati nyo,
yapanga buli kwa nkongo nnyu'mu'?"
32 Baatweti kai' bandu bi'ngi' abi'li' babaalabiye, babulagilwe pamope
nakwe.
33 Pabaikite pandu papakemelwa "Lipakala lya Ntwe," ngabammamba
Yesu munsalaba papipi na balu' abi'li' babaalabiye, yumo lwammalyo wa
Yesu na ywi'ngi' lwanki'ya lwake.
34 Yesu ngabaya, "Tati', mwasami, kwa mwanjaa batangiteli lyabali-
panga." Bu'kapo, ngababagana magu'bo gake kwo ng'andya mpumbe.
35 Bandu baabile wi'ma kabalola. Nabembe alongosi ngabansalanga
kababaya, "Aakosopoli bi'ngi', nambi'yambi' aikosopoli mwene, manaitei
ywembe nga Kilisitu, nsaulwa na Nnu'ngu'."
36 Nabembe asikali baatikunsalanga kai', baatikunnyendelya na
kumpeya kasiki,

37 kababaya, “Manaitei kakape wenga nga wankulungwa wa Ayahudi,
wikosopoli wamwene.”
38 Kai' maandiko gano gaabi'kilwe panani ya nsalaba wake, “Ayu' nga
Nkulungwa wa Ayahudi.”
39 Yumo ywa balu' babaalabiye bababambilwe munsalaba,
aatikumpwi'wa kabaya, “Nga, kakape buli panga wenga nga wa Kilisitu
ywabayilwe? Bai, wikosopoli wamwene, kai' utukosopoli na twenga.”
40 Lakini yu'lu' ywaalabiye ywi'ngi' ngankalipya nnyine kabaya, “Wenga
unnyogopali Nnu'ngu' ata pasene? Wenga utesenulwa nyinyonyo.
41 Wenga nanenga ngaipalikwa pata mali'po gano kwa galu' gatupangite.
Lakini mundu yu' apangiteli lyakau lyolyoti.”
42 Bu'kapo ngabaya, “Mwa Yesu! Mwangu'mbu'ki nsimu pamwayingya
mu Ukulungwa winu.”
43 Yesu ngannyangwa, “Nikubakia kakape, li'no waba pamope nanenga
kumbepo ya Nnu'ngu'.”

Yesu awaa munsalaba
(Mat 27:45-56, Mal 15:33-41, Yoa 19:28-30)

44-45 Payabile kayika saa sita muntwekati, lisu'ba lyasomwi mulika,
lubi'ndu' lwawi'ki'li munni'ma woti mpaka saa tisa. Na panjia yaitemwana
Papeleteu pa Papeleteu mu Nyumba ya Nnu'ngu' yapopwanike ande ibi'li'.
46 Yesu ngali'la kwa lilobe liku'lu', “Tati', mumoko ginu niibi'ka loo
yangu'.” Payomwi longela go, ngayomoka.
47 Apo, yu'lu' asikali nku'lu' paagabweni gagapitike, annumbite Nnu'ngu'
no baya, “Kakape ayu' aai mundu ywa aki.”
48 Bandu boti babaakongolekine po pala bagabone gagapangika,
pabagabweni malau gagapitike, baki'li'bu'ki kaya ku'no kabaisenwa no
usunika pamwoyo wabe.
49 Mambwiga bake boti na balu' alwawa babalongwaniye nakwe bu'ka
ku Galilaya, baayi'mi kuutalu lola likowe lyo.

Yesu endasikilwa
(Mat 27:57-61, Mal 15:42-47, Yoa 19:38-42)

50-51 Kwai na mundu yumo lina lyake Yusupu, mwenekaya wa Alimataya
mukilambo simo sa ku Yudea. Aai mundu nnogau na mwene aki. Aabile
kalolela isa kwa Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Pamope no panga aabile yumo
ywa Kitamo Kiku'lu' sa Ayahudi, aabile anayi'ki'tyanali nabo mukyendo
sabe.
52 Bai, ywembe ngayenda kwa Pilato, lu'ba ntwi wa Yesu.
53 Bu'kapo ngauluya ntwi bu'ka munsalaba, ngaingilya sanda ngabi'ka
mulisiko lyalii'mbilwe mumpi'mbi', na lyabile lyangakolelwa.
54 Lisu'ba lyo lyabile Ijumaa kitamwiyo, kai' lyaai lisu'ba lyo bi'ka wiso
Sabato ya Ayahudi.
55 Balu' alwawa babaalongwaniye na Yesu bu'ka ku Galilaya banki'ngime
Yusupu, ngabalibona li'lu' lipango na ntwi wa Yesu mwaubi'kilwe.
56 Bu'kapo, baaki'li'bu'ki kaya no bi'ka wiso mauta ganannungya ga
kuupakaya ntwi wa Yesu.
Lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi baatipu'mu'lya kati mwayaamuliswe na
salya.

24

Yu'ka kwa Yesu
(Mat 28:1-10, Mal 16:1-8, Yoa 20:1-10)

1 Jumapili, kindai' bulabula, balu' alwawa baayi'i kulisiko, baapu'twi
galu' mauta ganannungya gagabi'kilwe wiso.
2 Baalikoli li'lu' liwe liimbiliyilwe kuutalu na lisiko, 3 pabaayingi nkati,
baaubwenili ntwi wa Bwana Yesu.
4 Pabaabile kabasangala kwa likowe lyo, imukya bandu abi'li' babaaweti
ngu'bo yene mmelemetya muno bayi'mi papipi nabo.
5 Balu' alwawa baatiyogopa muno, ngabayinamika ibu'ngi' yabe. Apo
balu' bandu ngabaabakia, "Kwa ki'li' mumpala ywabile nkoti mumapango
ga awi'li?
6 Abileli pano, ayu'kite. Muku'mbu'ki gammakie paabile ku'lu' ku
Galilaya,
7 'Ipalikwa Mwana wa Mundu apiyilwe kwa bandu baakau, nabembe
balu'a kummamba munsalaba na lisu'ba lyenetatu alu'a yu'ka.' "
8 Apo balu' alwawa ngabaku'mbu'kya mayi'gi'yo gake,
9 ngabaki'li'bu'ka bu'ka kulipango, na kwabakia balu' banamasi' ku'mi
na yumo na apwasi bi'ngi'.
10 Babaapiyike makowe go kwa atumilwe baai, Malia Makatalena, Yoana
na Malia mau' ba Yakobi, pamope na alwawa bi'ngi' babalongwaniye nabo.
11 Banamasi' pabagayu'wine makowe go baagabweni kati gangali ntwe
kwa nyo bau'bi'li lili.
12 Lakini Petili aabutwike lubi'lo mpaka kulipango, palitike no lingulya
nkati, ngaibona sanda bai. Ngabuyangana kaya ku'no kasangala kwa galu'
gagapitike.

Mwanja wo yenda ku Emau
(Mal 16:12-13)

13 Lisu'ba lyolyolyo, apwasi abi'li' ba Yesu baai kabayenda kukilambo
simo sakikemelwa Emau, ulipau wake kilometa ku'mi na yimo bu'ka ku
Yelusalemu.
14 Baabile kabalongelya makowe go gagapitike.
15 Pabaabile kabalongela no laluyana, Yesu mwene ngapitya, ngalong-
wana nabo.
16 Baamweni, lakini Nnu'ngu' aatabite malango ga kunkwipwa.
17 Ngaalaluya, "Mulongela ki'li' ku'no kannyenda?" Nabembe baayi'mi
liki, no uta ngi'njaki'nja ya kuminyo yabe kwo usunika.
18 Yumo, ywakemelwa Kileopa, ngannyangwa, "Wenga ngawang'eni
kisako ku Yelusalemu wokotoka tanga gagapitike kwo masu'ba gano?"
19 Naywembe ngaalaluya, "Makowe gaku'?" Bembe ngabannyangwa,
"Makowe gagampatike Yesu wa ku Nasaleti. Ywembe aai nnondoli ywa
Nnu'ngu' nku'lu' mwene makakala go panga makowe no yi'gana nnu'ngi'
ya Nnu'ngu' na bandu boti.
20 Api'ndo ba dini na atawala bitu baampiyike asenulwe waa, ngabam-
mamba munsalaba.
21 Lakini twenga tuu'bi'lyage panga ywembe nga ywalu'a kwikombwa
Isilaili. Bu'ka pagapangilwe makowe ga goti, li'no lisu'ba lyenetatu.
22 Kai', alwawa bitu bi'ngi' baatikutung'ang'amuya. Baayi'i kulisiko
kindai' bulabula.
23 Baaikolili yi'ga yake. Baaki'li'bwike kababaya panga bapitilwe na
malaika ywabakie panga ai nkoti.
24 Aitu bi'ngi' baayi'i kulisiko lingulya wiso galu' gabalongei balu'
alwawa, gaai nyinyonyo ila ywembe baamwenili."

25 Kuundi'la Yesu ngaabakia, “Mboni mwalogeloge nyo, na myoyo
yinu ndopau kwo kotoka kugau'bi'lya goti gagalongelilwe na alondoli ba
Nnu'ngu'?
26 Buli, yali'nganili Kilisitu ateselwe, li'nga ayingi muutukupu wake?”
27 Ngaawanikia mayi'gi'yo gake goti ga mu Maandiko Mapeleteu tum-
bulya Musa mpaka alondoli ba Nnu'ngu' boti.
28 Pabaegeli palu' pakilambo sabayendage, Yesu ngapanga kati ayen-
delya na mwanja.
29 Lakini bembe ngabannu'ba kababaya, “Utame pamope na twe,
kwendapilya na kilo kiegelile.” Bai, ngaika palu' pakilambo, no yingya
nnyumba tama pamope nabo.
30 Waatami lya pamope nabo, ngatola likati kulilu'bya na kulimetwana,
na kwabagana.
31 Popopo minyo gabe gaatibanjwa, ngabankwipwa, lakini ywembe
baimuki abu'i na baamwenili kai'.
32 Bai, ngababakiana, “Panga myoyo yitu yabileli kaiyaka nkati yitu
paabile katuawanikia Maandiko Mapeleteu mu'lu' mundi'la?”
33 Ngababu'ka saa yi'yi'lu'yi'lu', ki'li'bu'ka ku Yelusalemu, ngabaakolya
balu' banamasi' ku'mi na yumo na balu' apwasi bi'ngi' babapile pamope
nabo bakongolekine
34 kababaya, “Kakape Bwana ayu'kite, ampiti Simoni.”
35 Bai, balu' apwasi abi'li' ngabaayaulya ayabe galu' gabagapatike
mundi'la, na mwabapatike kuntanga kwa kulimetwa likati.

Yesu apitya banamasi' bake
(Mat 28:16-20, Mal 16:14-18, Yoa 20:19-23, Mako 1:6-8)

36 Pabaabile kabaabakia go, baimuki mwene Yesu aayi'mi pakatikati
yabe, ngaabakia, “Amani ibe namwenga.”
37 Baating'ang'amuka no yogopa kwa mwanjaa baganiage balibweni
lyoka.
38 Lakini ywembe ngaabakia, “Kwa mwanjaa ki'li' muyogobala? Mboni
mubaa na kyukala mumyoyo yinu?
39 Mulolekeye moko na magu'lu' gangu', nga nenga namwene. Mu-
nipapaye munibone kwa mwanjaa lyoka ntu'pu' yi'ga wala yupaa kati
mwamunibona.”
40 Paayomwi longela go, ngaalaya moko na magu'lu' gake.
41 Pabaabile balo banau'bi'lyali kwa mwanjaa ya pulaa yabe na kabasan-
gala, ngaalaluya, “Mubile naso kilyo sosoti pano?”
42 Ngabampeya kitomwa sa omba mmanika.
43 Ngakitola no lya, boti kabammona.
44 Bu'kapo ngaabakia, “Yi'no nga ikomekeyo ya makowe ganammakie
panaabile pamope namwenga. Panga yaapalikwe yomwa goti gagaandik-
ilwe kwa mwanjaa ya nenga mu salya ya Musa, muitabu ya alondoli ba
Nnu'ngu' na mukitabu sa Zabuli.”
45 Bu'kapo, ngaayu'gu'lya malango gabe li'nga bapate kugatanga
Maandiko Mapeleteu.
46 Ngaabakia, “Ngamo mwaiandikilwe, panga Kilisitu aateselwa na
lisu'ba lyenetatu aayu'ka bu'ka kuuwi'li,
47 kwa nyo ngaipalikwa panga, kwa lina lyake, dunia yoti tumbulya ku
Yelusalemu, bandu ba dunia yoti baalilwe panga banki'li'bu'ki Nnu'ngu'
basamilwe masambi.
48 Mwenga nga mwakong'ondeli ba makowe go.

49 Nenga namwene nalu'a kumpelekyanga yu'lu' ywabayilwe tumilwa
na Tati'. Lakini muli'nde ku'no kukilambo mpaka pamwapeyelwa galu'
makakala gagabu'ka kunani.”

Yesu au'bu'ka kunani
(Mal 16:19-20, Mako 1:9-11)

50 Bu'kapo, ngaalongoya panja ya ku Yelusalemu mpaka ku Betania,
ngatu'ndu'bi'ya moko gake kunani ngaayalya.
51 Paabile kaayalya, ngaaleka, no pu'tu'lwa kunani.
52 Bembe ngabankilikitya, bu'kapo ngabaki'li'bu'ka ku Yelusalemu babile
na pulaa ngu'lu'.
53 Baatami masu'ba goti mulua lwa Nyumba ya Nnu'ngu' kabannumba
Nnu'ngu'.

Yoani
Injili ya Yesu Mwaiandikilwe na Yoani
Kilongolyo

Injili kati mwaiandikilwe na Yoani, itubakia panga Yesu nga Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' yu'lu' ywaaisi padunia no ba mundu, aatami kwitu (1:14). Kati mwakitubakia kitabu sene, Injili yi' yaandikilwe li'nga asomi bake bapate u'bi'lya panga Yesu nga Nkosopoli, Mwana wa Nnu'ngu', na kwa kunnemya ywembe, yani kumwu'bi'lya, bandu baapata bwu'mi (20:31).

Pano tupeyelwa wi'ti' kilongolyo sakitulaya mpu'la panga Yesu nga Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', no bakiyilwa bu'kana na mangelongelo nsi'si' gagali'nga laya panga, Yesu nga Nkosopoli ywaabakiyilwe na Nnu'ngu' atumilwe padunia, ywembe nga Mwana wa Nnu'ngu'. Tubakiyilwa mu'lu' bandu bi'ngi' mwabamwu'bi'li Yesu no panga apwasi bake, popo bi'ngi' kabantaukya no kana kumwu'bi'lya.

Nniango wa 13-17 ilaya mpu'la lu'mbana kwa kisake kati ya Yesu na apwasi bake, na kutupeya mayi'gi'yo gake ga kutusenga na kutuyi'ya mwoyo kubile balo bambilwa kwake. Milyango ya nnu'ngi' ibaya bu'kana no boyolwa kwa Yesu, ukumilwa, bambilwa, yu'ka na kwapitya apwasi bake bu'ka pa uyu'ki wake.

Injili ya Yoani ikong'ondelya likowe lya ukoto wangayomoka, wau-patikana kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu. Ukoto wo wangayomoka, nga upo kwa balu' babannyi'ki'tya Kilisitu Yesu ywembe nga ndi'la, ukakape na bwu'mi witu.

Kwa ndi'la ya kisake, Yoani atuawanikia makowe ga ngama mumaisa ga Yesu, kwo tumya makowe gagapangika mumaisa ga kila lisu'ba, li'nga awanikia maisa ga loo kati, masi', kilyo, bweya, nsungi, nni'mi, na gi'ngi'.

Wu'no nga nnu'ndu'ngo wa itabu ya Injili yaiyendelya andikilwa li'nga kukuyangatia wammatu'mbi' waupendilwe. Tukulu'bya uyendeli kwisoma itabu yi'no li'nga upate yaliwa kati mwabini Nnu'ngu' kwo pi'tya lina lya Mwana wake ywampendile Yesu Kilisitu, ywaayi'ki'ti waa munsalaba kwa kitumbu sa masambi ga bandu boti. Ywembe ampenda kila mundu ywannyi'ki'tya na kumwu'bi'lya.

Liyi'gi'yo ngalipanga mundu

1 Kwai'mbu' kwai na Liyi'gi'yo, aywo Liyi'gi'yo aai na Nnu'ngu', nay-wembe aai Nnu'ngu'.
2 Bu'ka kwai'mbu', aywo Liyi'gi'yo aai pamope na Nnu'ngu'.
3 Kwo pi'tya ywembe ili'be yoti ngaiumbilwe, na pangali ywembe ntu'pu' kili'be sakiumbilwe.
4 Nkati yake ngamwawabile ukoto, na ukoto wo ngawaletike bweya kwa bandu.
5 Bweya wo umulika mulubi'ndu', na lubi'ndu' lukombwili kuimiya.
6 Aaisi mundu yumo ywaatumilwe bu'ka kwa Nnu'ngu', lina lyake Yoani.
7 Aywo aaisi kong'ondelya bu'kana na bweya wo, kwo pi'tya ywembe bandu boti bauu'bi'li.
8 Ywembe aabileli wu'lu' bweya we, ila aaisi kwabakia bandu bu'kana na awo bweya.
9 Wu'lu' bweya wa kakape, wammulikya kila mundu uisa padunia.
10 Liyi'gi'yo aabile padunia na kwa ndi'la yake dunia ngaiumbilwe, lakini dunia yantangiteli.

11 Aaisi kasake, lakini babaabile bandu bake baampokili.
12 Lakini boti babampokile, aapei uweso wo pangika bana ba Nnu'ngu',
nga balu' babaliu'bi'lya lina lyake,
13 baabelekwili kwa myai, wala kati mwaipala yi'ga au mundu, ila
mwapendi Nnu'ngu'.
14 Nalyembe Liyi'gi'yo lyapangike mundu no tama pamope na twenga.
Na twenga twaubweni utukupu wake, utukupu wu'lu' waapeyilwe Mwana
ywa kisake ywabu'ka kwa Tati'. Ywembe aalayite ukakape woti na
ngu'ngu' ngu'lu' ya Nnu'ngu'.
15 Yoani aau'bwiye lilobe kaabakia bandu makowe gake, kabaya, “Ayu'
nga yu'lu' ywanammakie panga, ‘Ywembe ywalu'a isa pasu'gu' yangu',
nga nku'lu' kulikoni nenga, kwa mwanjaa nenga nabelekwali, ywembe
aabile.’ ”
16 Kwo bu'kana no timilika kwake, twenga twaboti tupoki ngu'ngu'
ngu'lu' yatwi'li'yilwe nayo.
17 Kwa mwanjaa salya ya Nnu'ngu' yaaletilwe kwa luboko lwa Musa,
nambi'yambi' ngu'ngu' na kakape yaaisi kwa luboko lwa Yesu Kilisitu.
18 Ntu'pu' mundu ywoywoti ywaamweni Nnu'ngu' katu, ila Mwana
ywa kisake ywabile nsawani na Nnu'ngu', ywembe ywalu'mbine na Tati',
ngaywatubakiye makowe ga Nnu'ngu'.

Ukong'ondeli wa Yoani Ywabatisage
(Mat 3:1-12, Mal 1:1-8, Luk 3:1-18)

19 Amo, ngamwaalongei Yoani api'ndo ba Ayahudi pabaatumike alongosi
ba dini na Alawi bu'ka ku Yelusalemu kunnaluya, “Wenga wa nyai?”
20 Yoani aakanili yangwa pabannalwiye, aalongei mpu'la kabaya,
“Nenga na Kilisitu lili.”
21 Ngabannaluya, “Wenga wanyai nde? Wenga wa Elia?” Ywembe
ngaayangwa, “Lili, nenga na Elia li.” “Wenga wa yu'lu' Nnondoli wa
Nnu'ngu'?” Ngaayangwa, “Lili.”
22 Ngababaya, “Bai utubakiye panga wenga wa nyai, li'nga tupate
sakwabakia babatutumike. Wenga wamwene wikema wanyai?”
23 Yoani ngayangwa,
“Nenga nga na li'lu' lilobe lya mundu ywakema kulupu'ngu'ti'
ywaabaite Nnondoli Isaya makowe gake,
‘Mugolwe ndi'la ya Bwana.’ ”
24 Bandu bo baatumilwe na Mafalisayo.
25 Ngabannaluya, “Manaitei wenga wa Kilisitu li, kai' wa Elia li, na
wayu'lu' Nnondoli wa Nnu'ngu' li, mboni wendabatisa?”
26 Yoani ngaayangwa, “Nenga nibatisa kwa masi', lakini pakatikati yinu
ayi'mi mundu ywamumwomongwa.
27 Aywo ywaisa pasu'gu' yangu', nenga nipwaikali ata undwana lugoi
lwa ilatu yake.”
28 Makowe aga goti gaapangike ku Betania, kwiyi' ya Libi'ndi' lya
Yordani, pandu paabile Yoani kabatisa.

Yesu Mwana Ngondolo wa Nnu'ngu'

29 Pammalau' yake, Yoani aamweni Yesu kaisa paabile, ngabaya, “Ayu'
nga Mwana Ngondolo wa Nnu'ngu' ywagabu'ya masambi ga dunia!
30 Ayu' nga yu'lu' ywanaalongei makowe gake panga, ‘Aisa mundu
nku'lu' nsu'gu' yangu' kulikoni nenga, kwa mwanjaa nenga nabelekwali
aabile!’

31 Nenga namwene nantangiteli, lakini kitumbu so isa batisa kwa masi' li'nga bandu ba Isilaili bapate kuntanga."
32 Kai' Yoani aakong'ondeli kabaya, "Nimmweni Loo kauluka bu'ka kunani kati ngunda, no tu'la panani yake.
33 Nenga nantangiteli, lakini yu'lu' ywanitumike nibatise kwa masi' aanibakiye, 'Yu'lu' ywawammona Loo kamuulukya no tama panani yake, aywo nga ywaalu'a batisa kwa Loo Mpeleteu.'
34 Nenga namwene nilibweni likowe li', nganikong'ondelya panga ayu' nga Mwana wa Nnu'ngu'."

Babatumbwi panga banamasi' ba Yesu

35 Pammalau' yake, Yoani na banamasi' bake abi'li' baabile pandu po kai'.
36 Paamweni Yesu kapi'ta, ngabaya, "Lingulya, Ayu' nga Mwana Ngondolo wa Nnu'ngu'."
37 Balu' banamasi' abi'li' pabannyuwine Yoani kalongela go, ngabanki'ngama Yesu.
38 Yesu aatigalambuka ngaabona abo banamasi' kabammi'ngi'ya, aatikwalaluya, "Mupala namani?" Baatikunnyangwa, "Rabi," (lombolya Mwalimu), "Utama kwaku'?"
39 Yesu ngayangwa, "Mwisange, mulu'a pabona." Kwa nyo ngabayenda na kupabona pandu patamage, baatami nakwe lisu'ba li'lu', mpaka musaa ku'mi kitamwiyo.
40 Andelea nnunawe Simoni Petili, aabile yumo ywa banamasi' abi'li' babaayu'wine galu' gaagalongei Yoani, nabembe ngabammi'ngi'ya Yesu.
41 Andelea aankoli wi'ti' nku'we Simoni na kummakia, "Tunkoli Masiya (lombolya Kilisitu)!"
42 Nembe ngampeleka Simoni kwa Yesu. Yesu aatikunninga no baya, "Wenga wa Simoni, mwana wa Yoani, nambi'yambi' ulu'a kemelwa wa Kefa." (Lilombolya Petili au Liwe).

Kemelwa kwa Pilipi nanyine Natanaeli

43 Pammalau' yake Yesu apalage yenda Galilaya, bai ngankwemba Pilipi, ngammakia, "Unibi'ngi'ye."
44 Pilipi aai mwenekaya wa Betisaida, kukilambo sa ki Andelea na Petili.
45 Pilipi nembe ngankwemba Natanaeli na kummakia, "Tunkoli yu'lu' ywembe makowe gake gaandikilwe mukitabu sa salya ya Musa na alondoli ba Nnu'ngu', yaani Yesu mwana wa Yusupu bu'ka Nasaleti."
46 Natanaeli ngannaluya Pilipi, "Nasaleti! Buli, kikowe kinannoga kiwesa pitya bu'ka ku Nasaleti?" Pilipi ngammakia, "Wise saulole."
47 Yesu pamweni Natanaeli kamwisilya, aalongei makowe gake kabaya, "Lingulya, ayu' kakape Mwisilaili. Nkati yake ntu'pu' ki'pi'li."
48 Natanaeli ngannaluya, "Unitangite buli?" Yesu ngannyangwa, "Naakubweni pawaabile pai' ya ntini, Pilipi abile balo kukukema."
49 Natanaeli ngammakia kai', "Mwalimu, wenga wa Mwana wa Nnu'ngu' na wa Nkulungwa wa Isilaili!"
50 Yesu ngammakia, "Uu'bi'lya mwanjaa naakubakiye naakubweni pawaabile pai' ya ntini? Bai, waagabona makowe maku'lu' kulikoni lyo."
51 Apo ngaabakia, "Kakape gano ganimmakia mwenga, mwakubona kunani kakuyu'gu'ka na malaika ba Nnu'ngu' kabau'bu'ka no uluka bu'ka kunani mpaka kwa Mwana wa Mundu."

2

Lisengele lya kukilambo sa Kana

1 Lisu'ba lyenetatu kwai na lisengele ku kilambo sa Kana ya Galilaya, na
mau' bake Yesu baabile kwo.
2 Yesu na banamasi' bake nabembe baakokilwe kulisengele lyo.
3 Divai payaayomwike, mau' bake ngabammakia Yesu, “Divai iy-
omwike.”
4 Yesu ngaabakia mau' bake, “Mau', lyanipalikwa panga nilitangite, ila
saa yo panga lyengo lyangu' inaikali.”
5 Mau' bake Yesu ngaabakia balu' apangakasi ba lisengele, “Lyolyoti
lyaalu'a kummakia, mwapange.”
6 Bai, palu' kwaabile na ibi'ga sita yaiukulilwe kwa maliwe. Kwa mimu
ya Kiyahudi, ibi'ga yo baitumyage kwa kwipeletea, kila kibi'ga kiwesage
twi'lya malebe matano.
7 Yesu ngaabakia balu' atumisi, “Mwiitwi'li'ye masi' ayo ibi'ga.” Nabe-
mbe ngabaitwi'li'ya yi'lu' ibi'ga genugenu.
8 Bu'kapo ngaabakia, “Nambi'yambi' muteke ago masi' masini,
mumpeleki mpi'ndo ywa si'li'ku'si'li'ku'.” Kwa nyo ngabateka na
kumpelekya.
9 Yu'lu' mpi'ndo ywa si'li'ku'si'li'ku' paagapayite masi' go, kumbe gaa-
galambwike panga divai. Ywembe aatangiteli kwaibu'i, lakini balu' atu-
misi babaatekite masi' baatangite. Mpi'ndo wa si'li'ku'si'li'ku' ngaankema
mwene lisengele,
10 ngammakia, “Kila mundu atumbwa wi'ti' bi'ka wiso divai inannoga,
ata balu' babakokilwe pabaabonekana bayukwite, bapiya yi'lu' yanganoga.
Lakini wenga wibi'i divai inannoga muno kulikoni ya patumbu!”
11 Yesu aapangite mwanju wu'no nnongoi, akwo Kana ya Galilaya.
Aalayite utukupu wake, na banamasi' bake ngabamwu'bi'lya.
12 Bu'kapo, Yesu aaeli pamope na mau' bake, anunabe, na banamasi'
bake, baalumuli ku Kapernaumu, akwo baatami kwa masu'ba masini.

Yesu Munyumba ya Nnu'ngu'
(Mat 21:12-13, Mal 11:15-17, Luk 19:45-46)

13 Paliegeli lisu'ba lya si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika ya Ayahudi, Yesu
aatiu'bu'ka yenda ku Yelusalemu.
14 Akwo kulua lwa nyumba ya Nnu'ngu', aakoli bandu kabapi'mi'ya
ng'ombe, ngondolo, na ngunda. Na balu' babapunja mbanje baabile
batami mumesa. 15 Aapotike nkwasu wa lukamba, ngaabi'nganga boti
bu'ka pandu paluwa lwa nyumba ya Nnu'ngu', pamope na ngondolo na
ng'ombe. Aapi'li'ngwi mesa ya balu' babaabile kabapunja mbanje na
kwiyitana mbanje yabe.
16 Ngaabakia balu' babaabile kabasulusa ngunda, “Ikowe yi' mubu'ye
pano! Nyumba ya Tati' bangu' kanemwiyu'ye pandu po sulusilya!”
17 Banamasi' bake ngabaku'mbu'kya panga iandikilwe, “Bwigu wangu'
kwa nyumba yako wendanilangamisa.”
18 Apo Ayahudi ngabannaluya Yesu, “Uwesa kutulaya mwanju waku',
li'nga tutange uku'lu' waubile nawo wo panga makowe ga?”
19 Yesu ngaayangwa, “Mwibomwane nyumba yi' ya Nnu'ngu', nanenga
nilu'a kwisenga kai' kwa masu'ba gatatu!”
20 Apo Ayahudi ngababaya, “Nyumba yi' ya Nnu'ngu' yaasengilwe kwa
myaka alubaini na sita, na wenga ubaya ulu'a kwisenga kwa masu'ba
gatatu?”

21 Lakini ywembe nyumba ya Nnu'ngu' yailongelile yai yi'ga yake.
22 Paayu'kite bu'ka kuuwi'li, banamasi' bake ngabaku'mbu'kya galu' gaabaite. Ngabagau'bi'lya maandiko mapeleteu na makowe galu' gaabaite Yesu.

Yesu aitangite myoyo ya bandu boti

23 Yesu paabile kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika akwo ku Yelusalemu, bandu baingi baaibweni myanju ya ayabu yaipangage, ngabamwu'bi'lya.
24 Lakini mwanjaa Yesu aatangite bandu boti, aau'bi'lili.
25 Aapalikeli bakiyilwa na mundu kikowe sosoti kwa makowe ga bandu, kwa mwanjaa aagatangite wisowiso makowe goti gagabile mumyoyo ya bandu.

3

Yesu alongela na Nikodemo

1 Kwaabile na mundu yumo Mfalisayo, lina lyake Nikodemo, kolongosi yumo mu Balasa Liku'lu' lya Ayahudi lyalitawalage lya Ayahudi.
2 Ywembe aamwisili Yesu kilo ngammakia, “Mwalimu, tutangite panga wenga wa mwalimu wotumilwe na Nnu'ngu', kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywakombwa panga myanju yawipanga wenga ila Nnu'ngu' abe pamope nakwe.”
3 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, mundu mana akotwike belekwa mala yenebi'li', aakombwali yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.”
4 Nikodemo ngannaluya, “Mundu ywakomile akombwabuli belekwa kai'? Awesa yingya mundumbo ya mau' bake no belekwa pampanda pabi'li'?”
5 Yesu ngammakia, “Kakape nikubakia, mundu mana akotwike belekwa kwa masi' na Loo, akombwali katu yingya mu Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
6 Sakibelekwa na mundu sa yi'ga, sakibelekwa na Loo, sa Loo.
7 Kwa nyo, kaneuomongwe panikubakia, ‘Mupalikwa belekwa pampanda pabi'li'.’
8 Nsunga upukatya yenda kwaupala, pukatya kwake wendakuuyu'wa, lakini utangiteli kwaubu'ka wala kwauyenda. Nyinyonyo kati mwaibile mundu mwabelekwa kwa Loo.”
9 Nikodemo ngannaluya, “Makowe ga gapangika buli?”
10 Yesu ngannyangwa, “Wenga wa mwalimu wotanganikwe kwa Baisilaili, ugatangiteli makowe ga?
11 Nikubakia kakape, twenga tulongela gatugatangite no kong'onndelya gatugabweni, lakini mwenga mugakana gatummakia.
12 Manaitei kamukana u'bi'lya panimmakianga makowe ga padunia, mwaniu'bi'lya buli panammakianga makowe ga kunani?
13 Ntu'pu' mundu ywau'bwike yenda kunani ila Mwana wa Mundu, ywembe ngaywaulwike bu'ka kunani.
14 “Kati mu'lu' Musa mwantu'ndu'biye nng'ambo wa kyu'ma kunani ku'lu' kulupu'ngu'ti', nembe Mwana wa Mundu apalikwa tu'ndu'bi'yi'lwa kunani nyinyonyo,
15 li'nga kila mundu ywamwu'bi'lya abe na ukoto wangayomoka.
16 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' aaipendi dunia, ngaampiya mwana wake wa kisake, li'nga kila mundu ywamwu'bi'lya aakaneoba, ila abe na ukoto wangayomoka.
17 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' antumiteli Mwana wake isa kwisenwa dunia, ila dunia ikosopolelwe na Ywembe.

18 “Ywamwu'bi'lya Mwana aasenulwali, ywakana kumwu'bi'lya ay-
omwike senulwa kwa mwanjaa amwu'bi'lili Mwana wa kisake wa
Nnu'ngu'.
19 No senulwa kwene nga ku'no, panga bweya wisi padunia lakini bandu
balupendi lubi'ndu' kulikoni bweya, kwa mwanjaa makowe gabapanga
maakau.
20 Kwa mwanjaa kila ywapanga maakau ausukwa bweya na aisali
kubweya li'nga makowe gake maakau gaakane bonekana.
21 Lakini yu'lu' ywapanga makowe ga kakape, aisa kubweya li'nga
gaagapanga gabonekane mpu'la panga gapangilwe mwapala Nnu'ngu'.”

Yesu na Yoani Ywabatisage

22 Bu'ka pa go, Yesu na banamasi' bake baayi'i kunni'ma wa Yudea.
Aatami kwo pamope nabo kwa masu'ba kaabatisa bandu.
23 Yoani nembe aabile kaabatisa akwo Ainoni, papipi na Salimu, kwa
mwanjaa akwo kwai na masi' gatwi'la. Bandu baatikunnyendelya li'nga
aabatise.
24 Nsimu wo Yoani aabile balo anayingiyilwali muutabilwe.
25 Kwaapitike ntau mukipi'nga sa banamasi' ba Yoani na Nnyahudi yumo
bu'kana na mimu ya kwipeletea kwo uluga.
26 Bai, banamasi' bo ngabannyendelya Yoani na kummakia, “Mwal-
imu, yu'lu' mundu ywawaabile nakwe kwiyi' ya Yordani, na ngay-
wawankong'ondeli makowe gake, nambi'yambi' naywembe endabatisa na
bandu boti bendakunnyendelya!”
27 Yoani ngayangwa, “Mundu akombwali ba na kili'be sosoti, wangali
peyelwa na Nnu'ngu'.
28 Mwenga mwabene mwaakong'ondeli bangu' naabaite panga, ‘Nenga
na Kilisitu li, ila nitumilwe li'nga ninnongoli.’
29 Nkobeki nga mwene mwali' ywaku'nda. Lakini mbwigalye nkobeki
ywayi'ma papipi nakwe pi'kania lilobe lyake bai, endapulaika muno.
Nyinyonyo, pulaa yangu' itimile kwa mwanjaa ywembe ywangama
kulikoni nenga.
30 Ywembe ipalikwa au'bu'ke, nenga niuluke.”

Ywaisa bu'ka kunani

31 Ywaisa bu'ka kunani nga nku'lu' wa boti. Lakini ywai ywa padunia,
ywa padunia, nembe alongela makowe ga padunia. Ywembe ywaisa bu'ka
kunani nga nku'lu' wa boti.
32 Ywembe alongela gaagabweni na kugayu'wa, lakini ntu'pu' mundu
ywayi'ki'tya gaagakong'ondelya.
33 Lakini mundu ywoywoti ywayi'ki'tya gaagakong'ondelya, ayi'ki'tya
panga Nnu'ngu' nga kakape.
34 Yu'lu' ywatumilwe na Nnu'ngu' alongela mayi'gi'yo ga Nnu'ngu', kwa
mwanjaa Nnu'ngu' annyalya Loo wake mundu ywo wangali li'ngi'lya.
35 Tati' bampendi Mwana, nabembe bankamwiye ili'be yoti mumaboko
gake.
36 Ywoywoti ywamwu'bi'lya Mwana, ukoto wake waayomokali, lakini
yu'lu' ywankana Mwana aaupatali ukoto wo, na nyongo ya Nnu'ngu' yabaa
panani yake.

4

Yesu na nnwawa Nsamalia

1 Mafalisayo baayu'wine panga Yesu endebatisa no pata banamasi' baingi kulikoni Yoani.
2 Lakini ywabatisage aai Yesu mwene lili, baai banamasi' bake.
3 Yesu paayu'wine makowe go, aabu'i Yudea no buyangania kai' Galilaya.
4 Bai mwanja wo aapalikwe pi'tya kunkoa wa Samalia.
5 Ngaika ku kilambo simo sa ku Samalia sakikemelwa Sukali papipi na nng'unda wa Yakobi waampei mwana wake Yusupu.
6 Pandu po, nga palwabile lu'si' lwa Yakobi. Naywembe Yesu aabile atotokilwe kwa mwanja, ngatama pambwega ya lu'si'. Lisu'ba lyaai mu saa sita muntwekati.
7 Ngaisa nnwawa yumo Nsamalia teka masi'. Yesu ngammakia, “Nilu'ba masi' ninywe.”
8 (Wakati wo, banamasi' bake baayi'i kumisengo pi'ma kilyo.)
9 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Wenga wa Nnyahudi nanenga na nnwawa Nsamalia. Kwa buli unilu'ba nikupei masi' go nywa?” (Kwa mwanjaa Ayahudi bayangabanikali na Asamalia.)
10 Yesu ngannyangwa, “Kenda ukatanga sawesa kupeya Nnu'ngu' na nyai ywakulu'ba umpei masi' go nywa, wenga ulu'e kunnu'ba ywembe na alu'e kupeya masi' gagaleta ukoto”.
11 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, “Bwana, wenga ntu'pu' nnobo wo tekya, na lu'si' lu' luyendekeya. Ulu'a gapata kwaku' ago masi' ga ukoto?
12 Kwani wenga wampi'ndo kulikoni au'ku' bitu Yakobi, ywembe ngaywatupei lu'si' lu' lwalwaampwaike ywembe na bana bake, na myugo yake yendenywa?”
13 Yesu ngannyangwa, “Kila mundu ywanywa masi' ga lu'si' lu' aaminya nnyota kai'.
14 Lakini ywaalu'a nywa masi' ganaampeya nenga, aaibonali nnyota milele. Masi' ganaampeya ne, nkati yake sabaa kinywanyu sa masi' ga ukoto na kumpeya ukoto wangayomoka.”
15 Aywo nnwawa ngammakia, “Bwana, unipei ago masi', li'nga nakane minya nnyota kai', na kanenise pano palu'si' teka masi'.”
16 Yesu ngammakia, “Uyende ukankeme nsengogo, wise nakwe pano.”
17 Aywo nnwawa ngammakia, “Nenga ntu'pu' nnalu'me,” Yesu ngammakia, “Golongei kakape panga wenga nnalu'me ntu'pu'.
18 Kwa mwanjaa uyomwike tama na analu'me batano na ywotama nakwe nambi'yambi' nsengogo li, apo ulongei kakape.”
19 Yu'lu' nnwawa ngabaya, “Bwana, ibonekana mpu'la bai panga, wenga wa nnondoli wa Nnu'ngu'.
20 Api'ndo bitu bankilikityage Nnu'ngu' panani ya kitu'mbi' si'no, lakini mwenga mubaya panga pandu pa kunkilikitya Nnu'ngu' ku'lu' ku Yelusalemu.”
21 Yesu ngammakia, “Mau', muniu'bi'li panga nsimu wendaisa, nsimu wo ntu'pu' pabaalu'a kwakilikitya Tati' panani ya kitu'mbi' si', ata ku'lu' ku Yelusalemu.
22 Mwenga mwa Asamalia, muntangiteli ywamunkilikitya. Twayahudi tuntangite Nnu'ngu' ywatunkilikitya kwa mwanjaa ukosopoli wisi kwa ndi'la ya Ayahudi.
23 Lakini nsimu wendaisa, kai' uyomwike isa, babaankilikitya Nnu'ngu' kwa kakape, baakilikitya Tati' kwa loo na kakape. Kwa mwanjaa Tati' bapala bandu babankilikitya Nnu'ngu' kwa nyo.
24 Nnu'ngu' nga loo, na bandu boti babankilikitya, bapalikwa bankilikiti kwa loo na ukakape.”

25 Yu'lu' nnwawa ngammakia, “Nitangite panga Masiya, ywakemelwa
Kilisitu, endaisa. Paaisa, aatubakia kila kikowe.”
26 Yesu ngammakia, “Nenga nanilongela nawenga nga na Masiya wene.”
27 Palongelage na nnwawa ywo, banamasi' bake baai kababuyangana.
Baatisangala muno kummona kalongela na nnwawa. Lakini ntu'pu'
ywannalwiye, “Upala namani kwa nnwawa yu'?” Au, “Mwanjaa namani
ulongela na nnwawa?”
28 Yu'lu' nnwawa aakilei kibi'ga sake no buyangania kumisengo na
kwabakia bandu,
29 “Mwise samunnole mundu ywanibakiye kila kili'be sanikipangite!
Buli, iwesa panga kwaali' ayu' nga Kilisitu?”
30 Bai, bandu ngabakongolekana bu'ka mumisengo kunnyendelya Yesu.
31 Akwo nsu'gu' banamasi' bendekumpembelelya kababaya, “Mwalimu,
ulye.”
32 Lakini ywembe ngaabakia, “Nenga nibile na kilyo samukotwike
kitanga mwenga.”
33 Bai, banamasi' ngabatumbwa laluyana, “Kubile na mundu ywanneti
kilyo?”
34 Yesu ngaabakia, “Kilyo sangu' panga si'lu' sapala ywanitumike no
timisa lyengo lyake.
35 Mwenga mubaya, ‘Igali myei mine bai ika nsimu wo una.’ Lakini
nenga nimmakianga, mutu'ndu'bi'ye minyo ginu muilinguli yakulya
mumigunda mwaiyei, ili'nda unilwa.
36 Ywauna apata mbokoboko yake, na akongwa yakulya no bi'ka
muukoto wangayomoka, li'nga yu'lu' ywapanda na ywauna, banapusike
pamope.
37 Kwa nyo nnongelo wu' wa kakape, ‘Apandi bi'ngi', Auni bi'ngi'.’
38 Nenga nintumike mukaune yakulya yangaaukilya. Bi'ngi' baapangite
kasi, lakini mwenga mupata bu'ka mulyusu lyabe.”
39 Asamalia baingi ba kilambo si'lu' bamwu'bi'li kwa kitumbu sa makowe
gaalongei aywo nnwawa, “Anibakiye makowe goti ganigapangite.”
40 Kwa nyo balu' Asamalia bannyendeli Yesu na kunnu'ba atame nabo,
nembe ngatama po masu'ba gabi'li'.
41 Bandu baingi baatiu'bi'lya kwa kitumbu sa liyi'gi'yo lyake Yesu.
42 Ngabammakia yu'lu' nnwawa, “Tuu'bi'lile lelo, kwenda kwa makowe
gako bai lili, ila kwa mwanjaa tunnyu'wine twabene. Tutangite kakape
panga ayu' nga Nkosopoli wa dunia.”

Mwana wa mpi'ndo ywa silikali endatepulwa

43 Pagapite galu' masu'ba gabi'li', Yesu aatibu'ka yenda ku Galilaya,
44 mwanjaa Yesu mwene aalongei mpu'la panga, “Nnondoli wa Nnu'ngu'
aisimilwali panni'ma wake.”
45 Bai paikite Galilaya, Agalilaya baingi baatikunkemya, kwa mwanjaa
nabembe baabile kusi'li'ku'si'li'ku' ya Pasika, baagabweni makowe gaga-
pangite Yesu akwo Yelusalemu ku Pasika.
46 Yesu aaikite kai' kukilambo sa kana, kunkoa wa Galilaya, pandu
paagalambwiye masi' panga divai. Kwaabile na mpi'ndo yumo ywa silikali
ywaabile na mwana ntamwe akwo ku Kapernaumu.
47 Bai, ayo mundu paayu'wine panga Yesu aaisi popo pa Galilaya bu'ka
ku Yudea, aatikunnyendelya na kunnu'ba aise antepwe mwana wake
ywaabile ntamwe katetelya.

48 Yesu ngammakia, “Mwabandu mwenga mana mukotwike kwibona
myanju na mangelongelo mwau'bi'lyali katu.”
49 Yu'lu' mpi'ndo ywa silikali ngammakia, “Bwana, nikulu'ba wise
mwana wangu' abile balo anawaali.”
50 Yesu ngammakia, “Uyende bai, mwana wako ayu'yu'kilwe.” Aywo
mundu ngau'bi'lya gaalongei Yesu, ngabu'ka.
51 Paabile mundi'la aakwembine na atumisi bake ngabammakia panga,
mwana wake aai mwu'mi.
52 Nembe ngalaluya saa yayu'yu'kilwe mwana, ngabammakia, “Nsango
wammu'i liso musaa saba ya muntwekati.”
53 Abo tati' ba mwana ngabaku'mbu'kya panga ayo nga yai saa
yabakiyilwe na Yesu, “Mwana wako ayu'yu'kilwe.” Kwa nyo ywembe
pamope na boti ba panyumba yake ngabamwu'bi'lya Yesu.
54 Awo waai mwanju wenebi'li' waupangite Yesu kabu'ka Yudea yenda
Galilaya.

5

Yesu antepwa mundu papipi na litanda lya masi'

1 Bu'ka pa go kwai na si'li'ku'si'li'ku' ya Ayahudi, nembe Yesu ngayenda
ku Yelusalemu.
2 Akwo Yelusalemu papipi na nniango waukemelwa Nniango wa
Ngondolo, kwabile na litanda lya masi' lyalyaakemilwe kwa Kiebrania
Bethzatha. Litanda lyo lyati'li'ti'yilwe na yega tano.
3 Apo paai na bandu masikini baingi, atu'lu'ka minyo, itewe na
babatombolwike, bali'ndage masi' gayu'geyu'ge.
4 Kwa mwanjaa malaika wa Bwana aaulwike kwo kokotya nkati ya
li'lu' litanda, na kugatikatika masi'. Ntamwe ywalongolya yingya nkati
ya litanda masi' paliyu'gayu'ga, utamwe wowoti waminyage, waatibu'ka.
5 Bai, apo paabile na mundu yumo ywai ntamwe kwa myaka salasini na
minane.
6 Yesu paamweni aywo mundu agonjike, naywembe aatangite panga
aabile ntamwe kwa myaka yambone ngammakia, “Upala ube wankoto?”
7 Yu'lu' ntamwe ngayangwa, “Bwana, nenga ntu'pu' mundu ywa
kuniyingiya mulitanda, masi' pagayu'gayu'ga. Kila pagayu'gayu'ga, nipaya
yingya nkati ya masi', mundu ywi'ngi' anilongolya yingya.”
8 Yesu ngammakia, “Uyi'me witwi'ke likai lyako, uyende kwa magu'lu'
gako.”
9 Imukya, yu'lu' mundu atepulilwe ngatola likai lyake no tumbwa yenda.
Likowe lyo lyapangike lisu'ba lya Sabato ya Ayahudi.
10 Kwa nyo, bi'ngi' ba api'ndo ba Ayahudi bammakie aywo mundu
ywatepulilwe, “Li'no lisu'ba lya Sabato, iyi'ki'ti'lwali pu'twa likai lyako.”
11 Lakini ywembe ngaabakia, “Yu'lu' mundu ywanitepwile ngaywani-
bakiye, ‘Upu'twe likai lyako uyende.’ ”
12 Nabembe ngabannaluya, “Nyai ywakubakiye ‘Upu'twe likai lyako
uyende?’ ”
13 Bai, yu'lu' mundu ywatepulilwe aantangiteli mundu ywantepwile,
kwa mwanjaa Yesu ayomwike bu'ka kwa kinunu pandu po pabaatwi'li
bandu.
14 Bu'kapo Yesu aankwembite yu'lu' mundu ywantepwile munyumba
ya Nnu'ngu' ngammakia, “Nambi'yambi' uponi, kaneupange sambi kai',
lyakane kupata likowe lyakau pi'ta li'.”

15 Yu'lu' mundu ngayenda kwabakia api'ndo ba Ayahudi panga Yesu
ngaywanitepwile.
16 Kwa nyo, api'ndo ba Ayahudi baatumbwi kunku'su'mbwa kwa
mwanjaa apangage makowe go lisu'ba lya Sabato yabe.
17 Yesu ngayangwa, “Tati' bangu' bapanga kasi kila lisu'ba, kwa nyo
nanenga nganipanga.”
18 Kwa kitumbu sa makowe ga, api'ndo ba Ayahudi baapalike kila ndi'la
ya kummulaga Yesu, kwenda kwa kitumbu sa kwiti'kwana Sabato bai lili,
ila kwa kunkema Nnu'ngu' Tati' bake naywembe abile nsawani nakwe.

Uweso wa Mwana wa Nnu'ngu'

19 Yesu ngaabakia, “Kakape nendakummakianga, Mwana akombwali
panga likowe lya kisake. Ywembe apanga li'lu' lyaabona Tati' bake
kabapanga, kwa mwanjaa lyolyoti lyalipangilwa na Tati', Mwana alipanga
nyinyonyo.
20 Mwanjaa Tati' bampenda Mwana na kunnaya galu' gabagapanga
bene Tati', naywembe alu'a kunnaya lyengo liku'lu' kulikoni li', li'nga
musangale.
21 Kati mwaibile Tati' kwayu'ya babawile na kwapeya ukoto, nyinyonyo
na Mwana kwapeya ukoto bandu kati mwapala.
22 Kai' Tati' bansenwali mundu ywoywoti, ila bampei Mwana uweso woti
wo senwa,
23 li'nga bandu boti bamwisimu Mwana kati mu'lu' mwabaaisimu
Tati'. Ywakana kumwisimu Mwana, akana kwaisimu Tati' babaantumike
Mwana.
24 “Kakape nimmakianga, ywayu'wa liyi'gi'yo lyangu' na kumwu'bi'lya
yu'lu' ywanitumike abile na ukoto wangayomoka. Alu'a senulwali katu,
ila ayomwike pi'ta bu'ka mukiwo no yingya muukoto.
25 Kakape nimmakianga, nsimu wendaisa, kai' wisile panga babawile
baaliyu'wa lilobe lya Mwana wa Nnu'ngu', na babaaliyu'wa lilobe lyo
baapanga bau'mi.
26 Kati Tati' mwababile kitumbu sa bwu'mi, nyinyonyo bannyali Mwana
uweso wo piya ukoto kwa bi'ngi'.
27 Kai', ampeile Mwana wake utawala wo senwa, kwa mwanjaa ywembe
Mwana wa Mundu.
28 Kanemusangale yu'wa makowe gano, kwa mwanjaa saa yendaisa
payapanga bababile mumasiko baaliyu'wa lilobe lyake,
29 nabembe baayu'ka. Balu' babaapangite manogau baayu'ka no tama
bau'mi, balu' babaapangite malau baayu'ka no senulwa.

Akong'ondeli ba Yesu

30 “Nenga nikombwali panga kikowe sosoti kwa makakala gangu'
namwene. Mwaniyu'wa, nga mwanisenwa. Nisenwa kwa aki, kwa
mwanjaa nipalali panga ganipala namwene, ila nipanga mwabapala Tati'
babaanitumike.
31 Mana kaniikong'ondelya namwene, ukong'ondeli wangu' uyi'ki'ti'lwali
panga wa kakape.
32 Lakini kubile na ywi'ngi' ywanikong'ondelya, nanenga nitangite panga
kong'ondelya kwake kwa kakape.
33 Mwenga mwatumike bandu kwa Yoani, nembe ngaikong'ondeli kweli.
34 Nenga niu'bi'lyali ukong'ondeli wa mundu, ila nilibaya li', li'nga
mwenga mukosopolelwe.

35 Yoani aai kati lumuli lwaluyakage no piya bweya, namwenga pamuubweni bweya wake, ngamunapusika na awo bweya kwa mpi'to.
36 Lakini nenga namwene nibile na ukong'ondeli wangu' nku'lu' kulikoni wu'lu' wa Yoani. Kwa mwanjaa mengo ganigapanga nga galu' gabanitumike Tati' nigatimise. Yaani mangelongelo gakong'ondelya panga Tati' ngabanitumike.
37 Na Tati' babaanitumike bakong'ondeli bu'kana na nenga. Wala munayu'wali katu lilobe lyabe, ata kwaabona mwababile,
38 kai', mwenga muliyi'ki'tili liyi'gi'yo lyake, kwa mwanjaa mumwu'bi'li li ywembe ywantumike.
39 Mwenga mupekeseni Maandiko Mapeleteu mukitage nkati yake mulu'a pata ukoto wangayomoka, kumbe Maandiko gogogo nga gaganikong'ondelya nenga.
40 Lakini mwenga mukana kuniu'bi'lya nenga li'nga mupate ukoto.
41 “Nenga nipalali lumbilwa na bandu.
42 Lakini nintangite mwenga, panga mumpendili Nnu'ngu' mumyoyo yinu.
43 Nenga niisi kwa utawala wa Tati' bangu', lakini munipokili. Ila mundu ywi'ngi' mana aisi kwa utawala wake mwene, mwampokya.
44 Mwenga mukombwabuli u'bi'lya manaitei mupeyana utukupu mwabene na bene, lakini mubiniali kuupala utukupu waubu'ka kwa Nnu'ngu'?
45 Wala kanemuganiye panga nenga nalu'a kunsitakya kwa Tati', abile ywansitakya nga Musa ywamumwu'bi'lya mwenga.
46 Kenda kakape mukamwu'bi'lya Musa, mulu'e niu'bi'lya nanenga, kwa mwanjaa ywembe aandike abali yangu'.
47 Lakini manaitei mugau'bi'lyali gaandike Musa, mulu'a gau'bi'lya buli ganigalongela?”

6

Yesu apeya kilyo bandu maelupu matano
(Mat 14:13-21, Mal 6:30-44, Luk 9:10-17)

1 Bu'ka pa go, Yesu aayi'i kwiyi' ya baali ya Galilaya, lina li'ngi' ikemelwa Baali ya Tibelia.
2 Kipi'nga kiku'lu' sa bandu satikummi'ngi'ya, kwa mwanjaa baibweni myasu ya mangelongelo gaagapangite kwa atamwe.
3 Nembe Yesu aau'bwike pakitu'mbi', aatami kwo pamope na banamasi' bake.
4 Na si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika ya Ayahudi yai kaiegelya.
5 Yesu paalingite, na kukibona kipi'nga kiku'lu' sa bandu kakimwisilya, ngammakia Pilipi, “Tukapi'me kwaku' makati li'nga bandu ba bapate lya?”
6 Aannalwiye nyo kwa kumpaya, kwa mwanjaa aatangite lyo panga.
7 Pilipi ngannyangwa, “Ata mbanje dinali* mya ibi'li' ili'nganali pi'ma makati ga kwapeya bandu ba walau kila mundu apate king'esu kisini.”
8 Yumo ywa banamasi' bake, ywakemilwe Andelea nnunawe Simoni Petili, ngammakia,
9 “Pano abile munsembe yumo, abile na makati matano na omba abi'li' asene asene. Lakini ayi' kwa kipi'nga sa bandu ba, alu'a lya nyai, no igala nyai?”

* **6:7** Dinali yimo yabile kati mbanje ya kunni'pa kibalua yumo kwa lisu'ba limo.

10 Yesu ngabaya, “Mwatamike bandu pakitamo.” Pandu po paabile na
manyei gambone, na bandu ngabatama. Paabile na analu'me elupu tano.
11 Yesu ngatola makati na kunsukulu Nnu'ngu'. Ngatumbwa kwabagana
balu' bandu babaabile mwitamo, kila mundu mwapala lya. Aapangite
nyinyonyo ata kwa balu' omba.
12 Bandu boti pabaayomwi lya no yukuta, ngaabakia banamasi' bake,
“Mukongwe ing'esu yoti yaiigile, li'nga yakane alabika.”
13 Bai, ngabakongwa ing'esu yoti ya makati matano yabaigiye balu'
bandu, baatwi'liye itu'ndu' ku'mi na ibi'li'.
14 Bandu pabaubweni mwasu waupangite Yesu, ngababaya, “Kakape
ayu' nga yu'lu' Nnondoli wa Nnu'ngu' ywaisa padunia!”
15 Yesu pakwipwi panga bapalage isa bampange nkulungwa wabe kwa
makakala, ngaegela pabaabile ngayenda pakitu'mbi' ywembe kisake.

Yesu ayenda kwa magu'lu' panani ya masi'
(Mat 14:22-33, Mal 6:45-52)

16 Paiikite kitamwiyo, banamasi' bake baaeleli kulitanda liku'lu'.
17 Baayingi mungalaba, baatumbwi loka litanda liku'lu' yenda Kaper-
naumu. Saa yo yaai ya lubi'ndu' na Yesu aai anakwembanali nabo.
18 Na litanda liku'lu' lyendetikatika kwa kitumbu sa nsunga nkali'
waupukatyage.
19 Banamasi' pabayi'i kilometa tano au sita, ngabammona Yesu kayenda
na magu'lu' panani ya masi' kaiegelya ngalaba, ngabayogopa muno.
20 Yesu ngaabakia, “Nenga pano, kanemuyogope.”
21 Bai, bapalage kumpu'twa Yesu mungalaba yabe, baimukya, ngalaba
iikite kuuyu'mu' kwabayendage.

Bandu bampala Yesu

22 Pammalau' yake, kipi'nga sa bandu babaigile liyi' lyenebi'li' lya
litanda baatangite panga palu' kwabile na ngalaba yimo bai, na Yesu
aalongwaniyeli nabo mungalaba yo, ila banamasi' bo baayi'i kisabe.
23 Lakini ngalaba yi'ngi' bu'ka Tibelia yaikite papipi na palu' pabaalile
makati, bu'ka pa Yesu kunsukulu Nnu'ngu'.
24 Bai, abo bandu pabakwipwi panga Yesu na banamasi' bake baabileli
pandu po, ngabau'bu'ka mungalaba yenda Kapernaumu kumpala.

Yesu likati lya ukoto

25 Balu' bandu pabankwembite Yesu kwiyi' ya litanda baatikunnaluya,
“Mwalimu, waikite pakubawi pano?”
26 Yesu ngaayangwa, “Kakape nimmakianga, munipalali kwa kitumbu
sa myasu ya mangelongelo gamugabweni, ila munipala kwa mwanjaa
mwaalile galu' makati no yukuta.
27 Kanemuyomwe malango ginu kwo panga lyengo kwa kilyo sakilu'la,
muganiye no panga lyengo kwa kilyo sangalu'la sakimpeyanga ukoto
wangayomoka. Mwana wa Mundu, ywakong'ondelilwe na Nnu'ngu', alu'a
kumpeya kilyo so.”
28 Nabembe ngabannaluya, “Tupange buli li'nga tukombwe kugapanga
mengo ga Nnu'ngu'?”
29 Yesu ngayangwa, “Li'no nga lyengo lyalipala Nnu'ngu' mulipange,
kumwu'bi'lya yu'lu' ywantumike.”
30 Apo ngabannaluya, “Ulu'a panga mwasu waku' tuubone li'nga
tukuu'bi'li? Ulu'a panga kikowe gani?

31 Au'ku' bitu baalile kilyo sasaakemilwe ‘mana’ ku'lu' kulubele, kati
mwagabaya maandiko, ‘Aapei makati bu'ka kunani li'nga balye.’ ”
32 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, ywampeyangite makati bu'ka
kunani Musa lili, ila Tati' bangu' ngabampeyanga makati ga kakape bu'ka
kunani.
33 Kwa mwanjaa likati lya Nnu'ngu' nga yu'lu' ywauluka bu'ka kunani
na kwipeya dunia ukoto.”
34 Ngabammakia, “Bwana, utupei alyo likati masu'ba goti.”
35 Yesu ngaabakia, “Nenga nga na likati lya ukoto. Ywaisa kasangu'
aaminyali njala, na ywaniu'bi'lya aaminyali nnyota katu.
36 Lakini kati mwanimmakie, pamope no panga munibweni lakini
mwu'bi'lyali.
37 Balu' boti baanipeya Tati' baaisa kasangu', na ywoywoti ywaisa
kasangu', katu nankanali.
38 Kwa mwanjaa niulwike bu'ka kunani li'nga nipange ganipala lili, ila
nipange gapala ywembe ywanitumike.
39 Aga nga gapala ywembe ywanitumike, panga kanenimwobeye ata
yumo ywa balu' baanipeile, ila naayu'ye lisu'ba lya kuundi'la.
40 Kwa mwanjaa sabapala Tati' bangu' nga si'no, kila ywammona Mwana
na kumwu'bi'lya abe na ukoto wangayomoka, nanenga nalu'a kunnyu'ya
lisu'ba lya kuundi'la.”
41 Bai, Ayahudi baatumbwi ku'ku'li'ka kwa mwanjaa Yesu aabakie panga
ywembe nga likati lyaliulwike bu'ka kunani.
42 Ngababaya, “Ayu' mwana wa Yusupu li, tati' bake na mau' bake
batwatangite? Akombwabuli baya, ‘Niulwike bu'ka kunani?’ ”
43 Yesu ngaabakia, “Kanemuku'ku'li'kyane mwaboti mwabamo.
44 Ntu'pu' mundu ywakombwa isa kasangu' mpaka autilwe na Tati'
bangu' babanitumike, nanenga nannyu'ya lisu'ba lya kuundi'la.
45 Alondoli ba Nnu'ngu' baatiandika, ‘Bandu boti baayi'ganilwa na
Nnu'ngu'.’ Kila mundu ywaayu'wa na kwiyi'gana bu'ka kwa Tati', aaisa
kasangu'.
46 Pano ilombolyali panga kubile na mundu ywoywoti ywaabweni Tati',
ila yu'lu' ywaumi kwa Nnu'ngu', aywo ngaywaabweni Tati'.
47 Kakape nimmakianga, ywau'bi'lya abile na ukoto wangayomoka.
48 Nenga nga na likati lya ukoto.
49 Au'ku' binu baalile kilyo sasaakemilwe ‘mana’ ku'lu' kulubele, lakini
baawile.
50 Lakini ali' likati lyaliuluka bu'ka kunani, lyembe mundu ywoywoti
mana alile, aawali.
51 Nenga na likati lya ukoto li'lu' lyalibu'i kunani. Mundu ywoywoti
mana alile likati li' alu'a ba na ukoto wangayomoka. Likati li' nga yi'ga
yangu' yanaaipiya li'nga dunia ipate ukoto.”
52 Bai, Ayahudi baatitaukana bene na bene kababaya, “Akombwabuli
mundu yu' kutupeya yi'ga yake tulye?”
53 Kwa nyo Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, mana mukotwike
kuilya yi'ga ya Mwana wa Mundu na kuinywa myai yake, kakape
mwaalamali.
54 Mundu ywoywoti ywailya yi'ga yangu' na kwinywa myai yangu', abi
na ukoto wangayomoka. Nane nannyu'ya lisu'ba lya kuundi'la.
55 Kwa mwanjaa yi'ga yangu' nga kilyo sa kakape na myai yangu' nga
kinywo sa kakape.

56 Ywalya yi'ga yangu' na kuinywa myai yangu' aatama nkati yangu' nanenga naatama nkati yake.
57 Kati mu'lu' Tati' babanitumike nenga mwababile bau'mi, nanenga nankoti kwa Tati', nyinyonyo nembe ywanilya nenga aapanga nkoto kwa kitumbu sangu'.
58 Li'no nga likati lyaliuluka bu'ka kunani, kwenda kati likati li'lu' lya-balile au'ku' binu na baawile. Ywalya likati li', ukoto wake waayomokali."
59 Yesu aalongei makowe go paabile kayi'gana munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' akwo ku Kapernaumu.

Mayi'gi'yo gagaleta ukoto wangayomoka

60 Baingi ba banamasi' bake pabaayu'wine likowe li' ngababaya, "Mayi'gano ga ganonwipe. Nyai ywakombwa kugapokya?"
61 Yesu aatangite panga banamasi' bake bendaku'ku'li'ka bu'kana na mayi'gano gake, ngaabakia, "Kitiwi, likowe li' limpanga muku'bale?
62 Ilu'e panga buli, mukammona Mwana wa Mundu kau'bu'ka buyanga-nia kwaumi?
63 Loo wa Nnu'ngu' nga yaileta ukoto, yi'ga ipwaikali. Makowe ga ganimmakie nga Loo na ukoto.
64 Lakini mwabi'ngi' binu muu'bi'lyali." (Mwanjaa Yesu aatangite bu'ka patumbu balu' babaalu'a kana kumwu'bi'lya pakati yabe, na yu'lu' ywaalu'a kunsongya.)
65 Aayendeli baya, "Asi' nga kitumbu sanammakie panga ntu'pu' mundu ywakombwa isa kasangu' ila yu'lu' ywayaliwite na Tati' bangu'."
66 Bu'ka lisu'ba lyo, apwasi bake baingi baabuyangani nsu'gu', na baalongwaniyeli nakwe kai'.
67 Kwa nyo, Yesu aalalwiye balu' banamasi' bake ku'mi na abi'li', "Buli, namwenga mpala bu'ka kai'?"
68 Simoni Petili ngannyangwa, "Bwana, tubu'ke tuyende kwa nyai? Wenga ubile na mayi'gi'yo ga ukoto wangayomoka.
69 Twenga twendau'bi'lya no tanga panga wenga nga wa Mpeleteu wa Nnu'ngu'."
70 Yesu ngaabakia, "Buli, ninsawangiteli mwenga ku'mi na abi'li'? Ata nyo, yumo mukipi'nga sinu nga moka!"
71 Yesu aalongei go bu'kana na Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, kwa mwanjaa ayu' ngaywaalu'a kunsongya, pamope no panga aai yumo ywa balu' ku'mi na abi'li'.

7

Yesu na alongobe

1 Bu'ka pa makowe go Yesu aayi'i tyangilya ku Galilaya. Aakani yenda kunkoa wa Yudea, kwa mwanjaa api'ndo ba Ayahudi bapalage kummulaga.
2 Si'li'ku'si'li'ku' ya Ibanda ya Ayahudi yai kaiegelya.
3 Bai, anunabe ngabammakia, "Ubu'ke pano, uyende Yudea li'nga banamasi' bako bakagabone mengo gaugapanga.
4 Mundu mana kaapala tanganikwa, apangali makowe gake kwo iya. Mana kaupanga makowe ga, wilaye kwa dunia."
5 (Kwa mwanjaa anunabe baamwu'bi'li lili.)
6 Yesu ngaabakia, "Wakati wangu' waupwaika balo unatimyali, lakini kwinu mwenga kila wakati wendapwaika.

7 Dunia ikombwali kunsukwa mwenga, lakini dunia inisukwa nenga kwa
mwanjaa naakong'ondelya makowe maakau gabapanga.
8 Mwenga muyende kusi'li'ku'si'li'ku' yo. Nenga niyendali, kwa mwanjaa
wakati waupwaika kwangu' nenga unaikali."
9 Nembe payomwi kwabakia makowe go, aaigali ku Galilaya.

Yesu kusi'li'ku'si'li'ku' ya Ibanda

10 Lakini anunabe pabaabu'i yenda kusi'li'ku'si'li'ku', nembe Yesu aayi'i,
lakini kwa kinunu.
11 Api'ndo ba Ayahudi baabile kabampala akwo kusi'li'ku'si'li'ku' no
laluyana, "Ayu' mundu ai kwaku'?"
12 Kwaabile na bandu kabataunana makutu pandu po pabaamesekine
bandu bu'kana na Yesu, bandu bi'ngi' kababaya, "Mundu nnogau," bi'ngi'
kababaya, "Lili, ywembe aakonga bandu."
13 Lakini ntu'pu' mundu ywaalongei mpu'la bu'kana na ywembe, kwa
mwanjaa baayogopage api'ndo ba Ayahudi.
14 Pakati ya si'li'ku'si'li'ku', Yesu aatiu'bu'ka yenda muluwa lwa nyumba
ya Nnu'ngu', ngatumbwa yi'gana.
15 Ayahudi baatisangala mu'lu' mwayi'ganage, ngababaya, "Mundu yu'
akombwi buli kugamanya makowe ga wangali yi'ganilwa?"
16 Yesu ngaayangwa, "Mayi'gano gangu' gabu'ka kwangu' namwene lili,
ila kwa yu'lu' ywanitumike.
17 Mundu ywoywoti mana kapanga mwapala Nnu'ngu', alu'a tanga
panga mayi'gano gangu' gabu'ka kwa Nnu'ngu', au nilongela ga pamwoyo
wangu' namwene.
18 Balu' babalongela kwa kitumbu sabe bene bapanga nyo kwo linga
utukupu wabe bene. Lakini ywembe ywapala utukupu wa yu'lu'
ywantumike nga ywa kakape, ata ubu'su' ntu'pu' nkati yake.
19 Buli, Musa ampeyangiteli mwenga salya? Lakini ntu'pu' ata yumo
ywinu ywaikamwa salya. Mwanjaa namani mupala kunibulaga?"
20 Si'lu' kipi'nga sa bandu ngakinnyangwa, "Wenga ubile na moka! Nyai
ywapala kukubulaga?"
21 Yesu ngaayangwa, "Nipangite lyengo limo lisu'ba lya Sabato na
mwaboti mutisangala.
22 Lakini kwa mwanjaa Musa aampeyangite amuli ya liku'mbi', (pamope
no panga yaumili kwa Musa, ila yaumi kwa kiu'ku'lu' binu) muina bana
ata lisu'ba lya Sabato.
23 Manaitei mundu awesa inilwa lisu'ba lya Sabato li'nga salya ya Musa
yakane ti'kwanilwa, alyo, likowe lisene bai, mwanjaa namani mwenga
muniusikya nenga kwa kuntepwa mundu lisu'ba lyo?
24 Kanemusenwe makowe kati mwamugalola kunja bai, ila musenwe
kwa aki."

Buli, ayu' nga Kilisitu?

25 Bai, bandu bi'ngi' ba Yelusalemu ngababaya, "Buli, ayu' nga yu'lu'
ywabampala bammulage lili?
26 Mboni abile pano alongela pa bandu na bamakiali kikowe sosoti?
Kwaali' alongosi batangite panga ayu' nga Kilisitu?
27 Lakini mundu yu' tutangite kwabu'ka, Kilisitu palu'a isa, ntu'pu'
ywoywoti ywalu'a tanga kwabu'ka."
28 Yesu aayendeli yi'gana mu Nyumba ya Nnu'ngu', aau'bwiye lilobe
kabaya, "Mwenga munitangite no tanga kwanibu'ka. Nenga niisili kwa

kitumbu sangu' namwene, ila ywembe ywanitumike ywa kakape, na mwenga muntangiteli.
29 Lakini nenga nintangite, kwa mwanjaa nibu'ka kasake naywembe ngaywanitumike."
30 Ngabapala kummoywa, lakini ntu'pu' mundu ywoywoti ywapayite kunkunywa, kwa mwanjaa saa yake yai inaikali.
31 Na bandu baingi palu' pa kipi'nga sa bandu ngabamwu'bi'lya, ngababaya, "Buli, Kilisitu paaisa, alu'a laya myasu miku'lu' kulikoni gaagapangite mundu yu'?"

Ali'ndi'li batumilwa kummoywa Yesu

32 Mafalisayo baayu'wine bandu kabayu'yu'ta makowe kati go bu'kana na Yesu, ngapo bembe pamope na api'ndo ba dini ngabatuma ali'ndi'li li'nga bakammoywe.
33 Yesu ngabaya, "Nenga balo nibile pamope na mwenga kwa masu'ba masini, bu'kapo nabuyangania kasake ywembe ywanitumike.
34 Mwanipala lakini mwanibonali, kwa mwanjaa mukombwali ika pandu panalu'a ba."
35 Api'ndo ba Ayahudi baatilaluyana bene na bene, "Mundu yu' apala yenda kwaku' kwangali twenga kombwa kumpata? Buli, apala yenda kwa Agiliki, kwembe bi'ngi' ba bandu bitu baayi'i kwo akaayi'gane?
36 Ywembe alombolya ki'li' pabaya, 'Mwanipala lakini mwanibonali, kwa mwanjaa mukombwali ika pandu panalu'a ba'?"

Mabi'ndi' ga masi' ga ukoto

37 Lisu'ba lya kuundi'la ya si'li'ku'si'li'ku' lisu'ba li'lu' liku'lu', Yesu aatiyi'ma no u'bu'ya lilobe lyake kabaya, "Manaitei mundu ywoywoti aminya nnyota, aise kasangu' anywe.
38 Kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu, 'Ywaniu'bi'lya nenga, mabi'ndi' ga masi' ga ukoto gaabutuka bu'ka mumwoyo wake.' "
39 Yesu paabaike ga, alombolyage Loo Mpeleteu ywaapokelelwa na boti babamwu'bi'li Yesu. Kwa nsimu wu'lu' Loo aai balo anatumilwali, kwa mwanjaa Yesu aai balo anakwi'yi'lwali.

Baganika kwa bandu bu'kana na Yesu

40 Pabayu'wine makowe go, bandu bi'ngi' mukipi'nga si'lu' ngababaya, "Kakape ayu' nga yu'lu' Nnondoli wa Nnu'ngu'."
41 Bi'ngi' baatibaya, "Ayu' nga Kilisitu!" Lakini bi'ngi' baatilaluya, "Ilu'e wesekana buli Kilisitu aume ku Galilaya?
42 Maandiko Mapeleteu gabayali panga Kilisitu aabelekwa bu'ka mulukolo lwa Daudi akwo Betelehemu, kukilambo saatamage Daudi?"
43 Kwa nyo, bandu baatibaganika kwa kitumbu sa Yesu.
44 Bi'ngi' babe bapalage kummoywa, lakini ntu'pu' ywalowite kummoywa.

Alongosi ba Ayahudi bakana kumwu'bi'lya Yesu

45 Bu'kapo, balu' ali'ndi'li ngababuyangania kwa api'ndo ba dini na Mafalisayo babaatumike kummoywa Yesu, ngabalaluyilwa, "Mwanjaa namani mukotwike kunneta?"
46 Ali'ndi'li ngabayangwa, "Tunannyu'wali mundu ywalongela kati mwalongela mundu yu'lu'!"
47 Bai, Mafalisayo ngabaalaluya, "Buli, namwenga mukongilwe kai'?

48 Ywaku' mukipi'nga sa api'ndo bitu au mukipi'nga sa Mafalisayo
ywamwu'bi'lile?
49 Lakini bandu ba babakotwike tanga salya ya Musa, bakosite lasi."
50 Ngapo Nikodemo, yu'lu' ywaannyendeli Yesu lisu'ba limo nembe aai
yumo mukipi'nga sa Mafalisayo, ngalaluya,
51 "Buli, musalya yitu yendayi'ki'ti'lwa kunsenwa mundu wangali
kumpi'kania no tanga sapangite?"
52 Nabembe ngabannyangwa, "Buli, nawenga kai' ubu'ka Galilaya?
Upekeseni nawenga ulu'a tanga panga ntu'pu' Nnondoli ywa Nnu'ngu'
ywabu'ka ku Galilaya!"
53 Bai, kila mundu ngabu'ka yenda kasake.

8

Nnwawa mpege

1 Kila mundu aabuyangani kasake, lakini Yesu ngayenda mpaka ku
Kitu'mbi' sa Minjaituni.
2 Pammalau' yake kindai' putiputi, aayi'i kai' munyumba ya Nnu'ngu'.
Bandu boti ngabannyendelya, naywembe ngatama no tumbwa
kwayi'gana.
3 Bai, balimu ba salya na Mafalisayo ngabannetya nnwawa yumo
ywaboyolilwe bwalipu, ngabannyi'mi'ka pakatikati yabe.
4 Bu'kapo ngabannaluya Yesu, "Mwalimu, nnwawa yu' aboyolilwe
bwalipu.
5 Musalya yitu Musa aatulagi panga nnwawa kati yu' aku'mbu'lwe
maliwe. Bai, wenga ubaya buli?"
6 Banalwiye liswali li', kwa kumpi'ndi'ka li'nga bapate kitumbu sa
kunsitakya. Lakini Yesu ngayinama pai' no andika mubwi' kwa lukonji
lwake.
7 Pabaayendeli kunnaluya, Yesu ngakatuka, ngaabakia, "Mundu ywan-
gali sambi kasinu, atumbwe kunku'mbwa liwe."
8 Bu'kapo ngayinama kai' no andika mubwi'.
9 Pabayu'wine nyo, ngabatumbwa bu'ka yumo yumo baalongoli agoi,
Yesu aaigile kisake na yu'lu' nnwawa aayi'mi papalu'palu'.
10 Yesu paakatwike ngannaluya yu'lu' nnwawa, "Nnwawa, bai kwaku'
balu' bandu babaakusitakile? Buli, ntu'pu' ata yumo ywakusenwile?"
11 Yu'lu' nnwawa ngannyangwa, "Bwana, ntu'pu' ata yumo!" Yesu
ngammakia, "Ata nenga nikusenwali. Uyende bai, ila bu'ka nambi'yambi'
kaneupange sambi kai'."

Yesu nga bweya wa dunia

12 Yesu paalongei nabo bandu kai', aatikwabakia, "Nenga nga na bweya
wa padunia. Ywanikota nenga ayendali mulubi'ndu' katu, ila alu'a ba na
bweya wa kumpeya ukoto."
13 Bai, Mafalisayo ngabammakia, "Ukong'ondeli wako uyi'ki'ti'lwali, kwa
mwanjaa wikong'ondelya wamwene."
14 Yesu ngaayangwa, "Ata mana kaniikong'ondelya namwene,
ukong'ondeli wangu' ngawa kakape kwa mwanjaa nitangite kwaniumi na
kwaniyenda. Lakini mwenga mutangiteli kwaniumi wala kwaniyenda.
15 Mwenga muukumu kwo koleya makowe ga bandu, lakini nenga
nimuukumuli mundu.

16 Lakini ata mana nipiyite ukumu, ukumu kwangu' kwa kakape kwa
mwanjaa nenga niukumuli kisangu' ila na Tati' babanitumike babile
pamope nanenga.
17 Iandikilwe musalya yinu panga ukong'ondeli wa bandu abi'li' ngawa
kakape.
18 Nenga niikong'ondelya namwene, nabembe Tati' babanitumike ben-
danikong'ondelya nyinyonyo."
19 Apo ngabannaluya, "Tati' bako bai kwaku'?" Yesu ngaayangwa,
"Mwenga munitangiteli nenga wala mwatangiteli Tati' bangu'. Ikapanga
munitangite nenga, mulu'e kwatanga na Tati' bangu'."
20 Yesu aagalongei mayi'gi'yo go papipi na lisanduku lya mabi'ko, paabile
kayi'gana munyumba ya Nnu'ngu'. Lakini ntu'pu' mundu ywammoywile,
kwa mwanjaa saa yake yaai inaikali.

Kwaniyenda mwenga mukombwali ika

21 Yesu ngaabakia kai', "Nendabu'ka, mwenga mwaalu'a nipala, lakini
mwalu'a waa mumasambi ginu. Kwaniyenda nenga, mwenga mukomb-
wali ika."
22 Bai, alongosi ba Kiyahudi ngababaya, "Ywembe abaya panga
kwayenda twenga tukombwali ika, buli, ayenda kwibulaga?"
23 Yesu ngaabakia, "Mwenga muuma paapanopano pai', nenga niuma
kunani. Mwenga mwa ba padunia yi'no ila nenga na ywa padunia yi'no
lili.
24 Kwa nyo nammakiangite panga mwalu'a waa mumasambi ginu.
Mana mukotwike u'bi'lya panga nenga nga naywembe, mwalu'a waa
mumasambi ginu."
25 Nabembe ngabannaluya, "Wenga wa nyai?" Yesu ngaayangwa,
"Nenga nga yu'lu' ywanammakiangite bu'ka patumbu!
26 Nibile na makowe gambone ga kummakia na ga kumuukumu
mwenga, Lakini yu'lu' ywanitumike nga ywa kakape, nanenga niibakia
dunia makowe galu' ganigayu'wine bu'ka kasake."
27 Baatangiteli panga Yesu aabile kaalongelya Tati' bake.
28 Bai, Yesu ngaabakia, "Bu'ka pamwantu'ndu'bi'ya Mwana wa Mundu
kunani, ngapamwatanga panga nenga nga naywembe no panga nipangali
sosoti nenga namwene, ila nilongela galu' gabaniyi'ganiye Tati' bai.
29 Yu'lu' ywanitumike ai pamope nanenga. Ananilekali, kwa mwanjaa
masu'ba goti nipanga gagannogelelya ywembe."
30 Paabile kalongela go, bandu baingi ngabamwu'bi'lya.

Ukakape ulu'a kumpeya uulu

31 Bai, Yesu ngaabakia balu' Ayahudi babaamwu'bi'lile, "Mana mwagako-
leya mayi'gano gangu', kakape mwapanga mwabanamasi' bangu'.
32 Apo, ngaapo mwaitanga kakape, nayembe kakape ngayayalu'a
kumpanga mube ulu."
33 Bembe ngabannyangwa, "Twenga twa lubelekwo lwa Bulaimu, na
tunapangali twaabanda kwa mundu ywoywoti katu, ukombwabuli baya,
'Mulu'a ba ulu?' "
34 Yesu ngaayangwa, "Kakape nimmakianga, kila mundu ywapanga
sambi nga mmanda wa sambi.
35 Masu'ba goti, mmanda abalangilwali mukipi'nga sa alongo ba pakaya,
lakini mwana abalangilwa mualongo ba pakaya masu'ba goti.
36 Mwanjaa, Mwana mana ampei uulu, kakape mwaalu'a panga ulu.

37 Ndangite panga mwenga mwa lubelekwo lwa Bulaimu. Ata nyo,
mupala kunibulaga kwa mwanjaa mugayi'ki'tyali mayi'gi'yo gangu'.
38 Nenga nigabaya galu' ganaagabweni kwa Tati' bangu', na mwenga
mugapanga galu' gamugayu'wine bu'ka kwa tati' binu."
39 Bembe ngabannyangwa, "Twenga twa bana ba Bulaimu!" Yesu
ngaabakia, "Ikapangage mwabana ba Bulaimu, mulu'e panga kati mwaa-
pangage Bulaimu.
40 Nenga nimmakiangite ukakape wanaauyu'wine kwa Nnu'ngu', ata nyo
mwenga mupala kunibulaga. Bulaimu aapangiteli nyo!
41 Mwenga mupanga makowe gagalu'galu' gabapanga tati' binu." Bembe
ngabammakia, "Twenga twabana ba makowe ga mwiloli, tubile na Tati'
bamo, naywembe nga Nnu'ngu'."
42 Yesu ngaabakia, "Ikapangage Nnu'ngu' nga Tati' binu, mulu'e
kunipenda nenga, kwa mwanjaa nenga naaumi kwa Nnu'ngu', na
nambi'yambi' nibile pano. Niisili kwa kitumbu sangu' namwene, ila kwa
ywembe ywanitumike.
43 Mwanjaa namani mugaomongwa ganimmakia? Kwa mwanjaa
mukana kugayu'wa mayi'gi'yo gangu'.
44 Mwenga nga mwabana ba Ibilisi, na mupala panga kati mwabapala
tati' binu. Ywembe aai mmulagi bu'ka kwai'mbu', ntu'pu' ukakape kwa
mwanjaa ukakape ubileli nkati yake. Kila palongela ubu'su', alongela
bu'kana na kibelekwe sake, mwanjaa ywembe mmu'su' na tati' wa ubu'su'.
45 Nenga nilongela kakape, na kwa nyo mwenga muniu'bi'lyali.
46 Buli, ywaku' kasinu ywakombwa kunikong'ondelya panga nenga
nibi na sambi? Na mana kanimmakia ga kakape, kwa ki'li' mukotoka
kuniu'bi'lya?
47 Ywaai ywa Nnu'ngu' api'kania mayi'gi'yo ga Nnu'ngu'. Lakini mwenga
mupi'kaniali, kwa mwanjaa mwenga mwa bandu ba Nnu'ngu' lili."

Anabelekwali Bulaimu Yesu aabile

48 Ayahudi ngabammakia, "Buli, twabaiteli panga kakape wenga ngawa
Nsamalia, kai' ubile na moka?"
49 Yesu ngaayangwa, "Nenga ntu'pu' moka. Naisimu Tati' bangu', lakini
mwenga muniisimuli.
50 Nenga niipalyali utukupu wangu' namwene, abile yumo mwene
kuupala utukupu wo, naywembe nga mwene makakala go ukumu.
51 Kakape nimmakianga, mundu ywagakoleya mayi'gi'yo gangu' aawali
milele."
52 Bai, Ayahudi ngababaya, "Nambi'yambi' kakape tutangite panga ubile
na moka! Bulaimu aatiwaa, nyonyo na alondoli baatiwaa, na wenga ubaya
ati', 'Ywaagakoleya mayi'gi'yo gangu', aawali milele!'
53 Buli, wipanga wa nku'lu' kuliko tati' bitu Bulaimu, ywaawile? Kai', ata
alondoli nabembe baatiwaa. Wenga wipanga wanyai?"
54 Yesu ngaayangwa, "Mana niikwi'yite namwene, utukupu wangu'
kili'be lili. Tati' bangu' bamwabaya mwenga nga Nnu'ngu' winu, bembe
ngabanikwi'ya nenga.
55 Mwenga mwatangiteli, lakini nenga naatangite. Na mana nibaite
naatangiteli, nilu'a panga na mmu'su'bu'su' kati mwenga. Nenga naatan-
gite na nigakoleya mayi'gi'yo gabe.
56 Tati' binu Bulaimu baatikwi'ndi'lya, kabau'bi'lya kulibona lisu'ba lyo
isa kwangu', naywembe aatikulibona, nganapusika."
57 Bai, Ayahudi ngabammakia, "Wenga balo unaikiyali myaka amusini,
ubaya buli umweni Bulaimu?"

58 Yesu ngaabakia, “Kakape nimmakianga, anabelekwali Bulaimu,
‘Nenga naabile*.’ ”
59 Apo ngabatondwa maliwe li'nga banku'mbwe, lakini Yesu ngayu'ba
no pita panja ya nyumba ya Nnu'ngu'.

9

Yesu antepwa mundu ywabelekwi mbulibuli

1 Yesu paabile kapi'ta, aamweni mundu yumo, mbulibuli bu'ka belekwa.
2 Bai, banamasi' ngabannaluya, “Mwalimu! Ywaku' ywapangite sambi,
ayu' au abelei bake, mpaka abelekwe mbulibuli?”
3 Yesu ngaayangwa, “Likowe li' lipitikeli kwa kitumbu sa sambi yake
ywembe, wala sambi ya abelei bake, ila aabelekwi mbulibuli li'nga
makakala ga Nnu'ngu' gabonekane kagapanga kasi nkati yake.
4 Kubile balo muntwekati, tupalikwa yendelya panga lyengo lya yu'lu'
ywanitumike, kwa mwanjaa kilo sendaisa so kotoka panga mundu lyengo.
5 Panibaa mudunia, nenga nga nabweya wa padunia.”
6 Bu'ka po baya go ngaunia mmata pai', na kuutepengaya ukando kwa
mmata gake, ngaampakaya yu'lu' mbulibuli mminyo,
7 ngammakia, “Uyende ukauluwe mulitanda lya Siloamu.” (Siloamu
lombolya, “Ywatumilwe”). Bu'kapo aywo mbulibuli ngayenda uluwa no
buyangana kalola.
8 Bai, bapapipi yake na balu' boti babaabile kabammona apo patumbu
panga aai nki'ba, kalu'balu'ba ngabatumbwa laluya, “Buli, ayu' nga yu'lu'
nki'ba ywaabile katama no lu'balu'ba?”
9 Bi'ngi' babe ngabababaya, “Nga ywembe.” Bi'ngi' baabaite, “Lili! Ila
endalandana nakwe.” Lakini yu'lu' ywaabile mbulibuli ngabaya, “Nga
nenga!”
10 Ngabannaluya, “Minyo gako gaatepulilwe kitiwi?”
11 Naywembe ngaayangwa, “Yu'lu' mundu ywakemelwa Yesu, aate-
pengiye ukando, nganipakaya muminyo na kunibakia, ‘Uyende ukauluwe
mulitanda lya Siloamu.’ Apo nenga nganiyenda uluwa, nganipata lola!”
12 Ngabannaluya, “Aywo mundu we ai kwaku'?” Naywembe ngayangwa,
“Ne ndangiteli!”

Upekeseni bu'kana no tepulwa kwa mbulibuli

13 Bu'kapo ngabampeleka aywo mundu ywaabile mbulibuli kwa Mafal-
isayo.
14 Lisu'ba lyo Yesu lyaainyite utu'pi' na kummanjuya minyo mundu ywo,
lyaai lisu'ba lya Sabato kwa Ayahudi.
15 Bai, Mafalisayo ngabannaluya kai' mundu ywo, “Ukombwi buli lola?”
Naywembe ngaabakia, “Aanipakiye utu'pi' mminyo, nanenga nganiuluwa
na nambi'yambi' nendalola.”
16 Mafalisayo bi'ngi' ngababaya, “Mundu yu' abu'ili kwa Nnu'ngu', kwa
mwanjaa akamwali salya ya lisu'ba lya Sabato lya Ayahudi.” Lakini bi'ngi'
ngabababaya, “Mundu mwene sambi akombwabuli panga myanju kati yi?”
Ngakubaa na ntau nkati yabe.
17 Kwa nyo ngabannaluya kai' yu'lu' ywaai mbulibuli, “Wenga nga
wautepulilwe minyo, ubaya buli kwa mundu ywo?” Ngaayangwa,
“Ywembe nga nnondoli ywa Nnu'ngu'.”

* **8:58** Yesu endabaya panga ywembe nga Nnu'ngu'.

18 Lakini api'ndo ba Ayahudi baau'bi'lili panga mundu ywo aai mbulibuli
no pata lola mpaka pabaakemike abelei bake,
19 ngabaalaluya, “Buli, ayu' nga mwana winu ywamubaya aabelekwi
mbulibuli? Tumbwe akombwibuli lola?”
20 Abelei bake ngabayangwa, “Tutangite panga ayu' nga mwana witu, na
aabelekwi mbulibuli.
21 Lakini apatike buli lola, tutangiteli, wala ywaantepwile minyo gake
tuntangiteli. Munnaluye mwene, ywembe mundu mpi'ndo, endakombwa
kwiawanikia.”
22 Abelei bake baabaite nyo kwa mwanjaa baayogopage api'ndo ba
Kiyahudi, bembe bayi'ki'tyanie panga mundu ywoywoti ywaayi'ki'tya
panga Yesu nga Kilisitu alu'a bi'ngi'lwa munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
23 Nga kitumbu sa abelei bake baya, “Ywembe mundu mpi'ndo,
munnaluye mwene.”
24 Bai, api'ndo ba Kiyahudi bankemite kai' yu'lu' ywaabile mbulibuli
ngabammakia, “Kakape baya nnu'ngi' ya Nnu'ngu'! Twenga tutangite
panga mundu yu' ywakutepwile mwene sambi.”
25 Ywembe ngayangwa, “Nenga ndangiteli panga ywembe mwene
sambi. Lakini kili'be simo sanitangite, naai na mbulibuli na nambi'yambi'
nendalola.”
26 Bai, ngabannaluya, “Aakupangi ki'li'? Akutepwi buli minyo gako?”
27 Aywo mundu ngaayangwa, “Ngita nimmakiangite, mwenga mu-
nipi'kanili, kwa ki'li' mupala pi'kania kai'? Buli, na mwenga mupala ba
mwabanamasi' bake?”
28 Lakini bembe ngabampwi'wa kababaya, “Wenga ngawa mwanamasi'
wake, twenga twa banamasi' ba Musa.
29 Twenga tutangite panga Nnu'ngu' aalongei na Musa, lakini mundu yu'
tutangiteli kwauma!”
30 Naywembe ngaayangwa, “Ali' likowe lyo sangala, mwenga mutangiteli
kwauma, lakini nenga anitepwile minyo gangu'.
31 Tutangite panga Nnu'ngu' aapi'kaniali bandu bene sambi, ila api'kania
boti babankilikitya na kunnyu'a.
32 Bu'ka umbilwa dunia, tunayu'wali panga kubile na mundu ywoywoti
ywakombwa kuntepwa mundu ywaai mbulibuli bu'ka belekwa kwake.
33 Kenda mundu yu' aumali kwa Nnu'ngu', apelekombwali panga likowe
lyolyoti!”
34 Bembe ngabannyangwa, “Wenga wa mwene sambi bu'ka belekwa
kwako! Ukombwabuli kutuyi'gana twenga?” Bai, ngabammi'nga mun-
yumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.

Umbulibuli wa loo

35 Yesu paayu'wine panga bammi'ngite munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu' yu'lu' ywaabile mbulibuli, ngankolya na kunnaluya, “Buli wenga
wendakumwu'bi'lya Mwana wa Nnu'ngu'?”
36 Yu'lu' mundu ngayangwa, “Bwana, nibakia ywembe nga nyai, li'nga
nipate kumwu'bi'lya.”
37 Yesu ngammakia, “Umweni, na nga ywaulongela nakwe
nambi'yambi'.”
38 Bai, yu'lu' mundu ngabaya, “Bwana, nendau'bi'lya!” Ngankilikitya.
39 Yesu ngabaya, “Nenga niisi mudunia li'nga ukumu ipate pangika,
ilombolya balu' babakotoka lola bapate lola na babalola babe kimbulibuli.”
40 Mafalisayo bi'ngi' babaabile pamope naywembe pabaayu'wine
mayi'gi'yo go, ngabannaluya, “Buli, na twenga kai' twakimbulibuli?”

41 Yesu ngaayangwa, “Mukapangage mwa kimbulibuli, mulu'e bali
musambi, lakini nambi'yambi' mwenga mubaya, ‘Twenga twendalola,’
apo ilaya panga balo mubile na sambi.”

10

Nsungi nnogau

1 “Kakape nimmakia, ywoywoti yu'lu' ywaayingya mukyu'ngu'lu' sa
ngondolo wangali pi'tya muniango, lakini ayingya kwo pekenya pandu
pi'ngi', aywo mmwi na mpokonyoli.
2 Lakini ywayingya kwo pi'tya muniango, aywo nga nsungi ywa
ngondolo.
3 Nni'ndi'li ywa paniango wa kyu'ngu'lu' ngaywannyu'gu'lya, na ngon-
dolo bendaliyu'wa lilobe lyake. Ywembe aakema ngondolo bake kwa
maina gabe, na kwapikiya panja.
4 Mana ayomwile kwapikiya panja boti, alongolya nnu'ngi' nabembe
bendakunki'ngama, kwa mwanjaa balitangite lilobe lyake.
5 Ngondolo banki'ngamali nng'eni, ila balu'a kuntila kwa mwanjaa
balitangiteli lilobe lyake.”
6 Yesu aabakie lukongo lu'no, lakini bembe baakwipwili sapalage
kwabakia.

Yesu nsungi nnogau

7 Bai, Yesu ngabaya kai', “Kakape nimmakianga, nenga nga na nniango
wa ngondolo.
8 Balu' bi'ngi' boti babaaisi nsu'gu' yangu' baabile baii na apokonyoli,
lakini ngondolo baapi'kanili.
9 Nenga nga na niango, ywaayingya kwo pi'tya kasangu' akosopolelwa,
alu'a yingya no pita naywembe alu'a pata kilyo.
10 Mmwi endaisa li'nga yiba, bulaga no alabiya. Nenga niisi li'nga bandu
bapate ukoto, kai' babe nawo wambone.
11 “Nenga na nsungi nnogau. Nsungi nnogau aupiya bwu'mi wake kwa
kitumbu sa ngondolo bake.
12 Mundu ywo li'pi'lwa ywembe ngondolo mali yake lili na nsungi lili,
pammona pu'mbe kaisa, endatila na kwaleka ngondolo kababoyolwa no
sengemwanika.
13 Ywembe endatila na abi'kyali kiya ngondolo, kwa mwanjaa ywembe
mundu ywo li'pi'lwa bai.
14 Nenga na nsungi nnogau. Naatangite ngondolo bangu', na ngondolo
bangu' banitangite,
15 kati mu'lu' Tati' mwabanitangite, nanenga mwanaatangite Tati'.
Nenga niupiya bwu'mi wangu' kwa kitumbu sa ngondolo.
16 Kai' nibile na ngondolo bi'ngi', bembe baabileli mukyu'ngu'lu' si'no,
ipalikwa kwaleta kai', nabembe balu'a yu'wa lilobe lyangu', na kwalu'a
baa na kipi'nga simo na nsungi yumo.
17 “Ngamo Tati' banipenda, kwa mwanjaa niupiya bwu'mi wangu' li'nga
niupoki kai'.
18 Ntu'pu' mundu ywanipokonywa bwu'mi wangu', nenga niupiya kwo
penda namwene. Nibile na makakala ga kuupiya na makakala ga kuutola
kai'. Amo ngamwabaniamulise Tati' nipange.”
19 Bu'kana na mayi'gi'yo ga, ngakupitya kai' kotoka yi'ki'tyana
mukipi'nga sa Ayahudi.

20 Bi'ngi' babe ngababaya, “Aina moka, kai' aina lilalu'! Mwanjaa namani
kumpi'kania?”
21 Bi'ngi' ngababaya, “Aga mayi'gi'yo ga mundu mwene moka lili. Buli,
moka gendakombwa kuntepwa minyo mbulibuli?”

Yesu akanilwa na Ayahudi

22 Akwo ku Yelusalemu kwaai na si'li'ku'si'li'ku' yo ku'mbu'kya bi'ki'lwa
wakupu nyumba ya Nnu'ngu'. Nsimu wo waai wa kipepwe.
23 Naywembe Yesu aai katyanga mulubanja lwa luwa lwa Nyumba ya
Nnu'ngu', pandu papakemelwa Sega sa Selemani.
24 Bai, Ayahudi ngabanti'li'ta na kunnaluya, “Upala kutuleka mukyukala
mpaka pakubawi? Manaitei wenga nga wa Kilisitu, bai utubakie mpu'la.”
25 Yesu ngayangwa, “Nimmakiangite, lakini muu'bi'lyali. Mengo ganiga-
panga nenga kwa lina lya Tati' bangu' gendanikong'ondelya.
26 Lakini mwenga muu'bi'lyali kwa mwanjaa mwenga mwangondolo
bangu' li.
27 Ngondolo bangu' baliyu'wa lilobe lyangu', nanenga naatangite, nabe-
mbe bendanibi'ngi'ya.
28 Nenga naapeya ukoto wangayomoka, nabembe baaobali milele, kai'
ntu'pu' mundu ywaakombwa kwabu'ya mumaboko gangu'.
29 Tati' bangu' babaanipei ngondolo ba, nga aku'lu' kulikoni boti, kai'
ntu'pu' ywaakombwa kwabu'ya mumaboko ga Tati' bangu'.
30 Nenga na Tati' twabamo.”
31 Bai, Ayahudi ngabatondwa kai' maliwe li'nga banku'mbwe.
32 Lakini Yesu ngaabakia kai', “Ninnayangite mengo gambone manogau
bu'ka kwa Tati'. Lyengo lyaku' mumengo go, lyalipala kumpanga
muniku'mbwe maliwe?”
33 Ayahudi ngabannyangwa, “Tukuku'mbwa maliwe kwenda kwa ki-
tumbu sa mengo manogau lili, ila kwa kitumbu sa kunkupulu Nnu'ngu'!
Kwa mwanjaa wipanga wa Nnu'ngu' naapo wenga wa mundu bai.”
34 Yesu ngaayangwa, “Buli, inaandikilwali musalya yinu panga, ‘Nenga
nibaite, mwenga nga mwakinnu'ngu'?’
35 Nnu'ngu' aakemite kinnu'ngu' balu' babaapeyilwe mayi'gi'yo gake,
na twenga tutangite panga Maandiko Mapeleteu gabaya kakape,
gaati'kwanikali.
36 Mukombwabuli baya, ‘Endakupulu,’ yu'lu' ywaabi'kilwe wakupu na
Tati' no tumilwa mudunia, ati' kwa mwanjaa naabaite, ‘Nenga na Mwana
wa Nnu'ngu'?’
37 Manaitei nipangali lyengo lya Tati' bangu', bai kanemuniu'bi'li,
38 lakini manaitei muniu'bi'lyali, male muu'bi'li alyo lyengo lyanipanga,
mupate tanga panga kakape Tati' bai nkati yangu' na nenga ni nkati yabe.”
39 Ngabapaya kai' kummoywa lakini ngabannema mumaboko gabe.
40 Yesu aayi'i kai' kwiyi' ya libi'ndi' lya Yordani, pandu po kwai'mbu'
Yoani aabatisage bandu, ngatama kwo.
41 Bandu baingi ngabannyendelya kababaya, “Yoani aapangiteli myanju
yoyoti. Lakini galu' goti gaabaite Yoani kwa mundu yu', kakape
ngagembe.”
42 Pandu po bandu baingi ngabamwu'bi'lya Yesu.

11

Kiwo sa Lasali

1 Bai, kwai na mundu yumo ywakemelwage Lasali aai ntamwe. Aywo
atamage kukilambo sa Betania na alu'mbu'be Malia na Malita.
2 Malia nga yu'lu' ywaampakiye Bwana mauta mumagu'lu' na
kumponwa kwa nywili yake.
3 Bai, abo akina alu'mbu'be ngabapeleka abali kwa Yesu, "Bwana, yu'lu'
mbwigalyo ywaumpendile endaminya."
4 Yesu paayu'wine nyo ngabaya, "Utamwe wo wakumpanga awee lili, ila
kwa mwanjaa ya kunkwi'ya Nnu'ngu'. Endaminya li'nga kwa ndi'la yo,
Mwana wa Nnu'ngu' akwi'yi'lwe."
5 Yesu aapendi Malita, Malia na Lasali nnuna wabe.
6 Pamope no yu'wa panga Lasali aai ntamwe, lakini Yesu aayendeli tama
pandu po kwa masu'ba gabi'li'.
7 Bu'kapo ngaabakia banamasi' bake, "Tuki'li'bu'ki kai' ku Yudea."
8 Banamasi' bake ngabammakia, "Mwalimu, ganapi'tali masu'ba gam-
bone bu'ka pa Ayahudi pabapalage kukuku'mbwa maliwe, nambi'yambi'
upala yenda kai'?"
9 Yesu ngaayangwa, "Kubile na masaa ku'mi na gabi'li' ga muntwekati
mulisu'ba limo. Bai, mundu mana atyangite muntwekati aawesali ku'bala
kwa mwanjaa aubona bweya wa padunia yi'no.
10 Lakini mundu mana atyangite kilo, alu'a ku'bala kwa mwanjaa ntu'pu'
bweya nkati yake."
11 Yesu paayomwi longela ago, ngaabakia, "Mbwiga litu Lasali atigonja,
lakini nenga niyenda kunnyumuya."
12 Banamasi' bake ngabammakia, "Bwana, manaitei agonjike lugono, bai
alu'a yu'yu'ki'lwa."
13 Bembe bakitage Yesu aabile kannongelya Lasali panga agonjike
lugono, lakini aabile kalongelya kiwo sa Lasali.
14 Bai, Yesu ngaabakia mpu'la, "Lasali ayomwike,
15 lakini ninapusika panga naabileli kwo, li'nga muu'bi'li. Aya, tubu'ke
kasake."
16 Toma (ywakemelwage Mapaga) ngaabakia banamasi' aine, "Na
twenga tuyende tukawee pamope na Yesu!"

Yesu nga uyu'ki na ukoto

17 Yesu paaikite kwo, yaai gapite masu'ba nsese bu'ka po sikilwa kwa
Lasali.
18 Kilambo sa Betania saai kilometa itatu bu'ka ku Yelusalemu.
19 Ayahudi bambone baaisi kwa Malita na Malia, li'nga kwali'yali'ya kwo
wi'li'kwa na mwasa wabe.
20 Bai, Malita paayu'wine panga Yesu endaisa, ngankwi'ndi'lya na
kumpokya, lakini Malia aaigali nnyumba.
21 Malita ngammakia Yesu, "Bwana, ukabage pano, mwasangu' alu'e
waali!
22 Lakini ata nambi'yambi' ndangite panga sosoti saulu'a kunnu'ba
Nnu'ngu', alu'a kupeya."
23 Yesu ngammakia, "Mwasago alu'a yu'ka."
24 Malita ngannyangwa, "Ndangite panga alu'a yu'ka lisu'ba lya ku-
undi'la, pabaayu'ka bandu boti."
25 Yesu ngammakia, "Nenga nga na uyu'ki na ukoto. Ywaniu'bi'lya nenga
ata mana awile, alu'a lama,
26 na kila ywatama nkati yangu' na kuniu'bi'lya katu awaali. Buli,
wendau'bi'lya ago?"

27 Malita ngammakia, “Elo Bwana! Nenga nendau'bi'lya panga wenga
nga wa Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu', yu'lu' ywaaisa padunia.”

Yesu ali'la moli

28 Bu'ka po baya go, Malita aayi'i kunkema Malia nku'we, pandu pakisake
na kummakia, “Mwalimu abile pano endakukema.”
29 Naywembe paayu'wine nyo, popopo ngakatuka na kunnyendelya
Yesu.
30 Yesu aabile anayingyali mukilambo, ila aabile balo papalu'palu'
paakwi'ndi'lilwe na Malita.
31 Bai, Ayahudi babaabile panyumba pamope na Malia kabanni'yali'ya,
pabamweni akatwike no pita panja kiyu'ngu'ya, ngabanki'ngama. Bak-
itage panga apala yenda lombola ku'lu' kulisiko.
32 Bai, Malia paaikite pandu palu' Yesu paabile na kummona, aakilikite
pai' na kummakia, “Bwana, ukabage pano, mwasangu' apewaali!”
33 Yesu paamweni Malia kali'la, na balu' Ayahudi babaaisi pamope
nakwe kabali'la kai', lwampatike lwu'ngu' pamwoyo no nyopa.
34 Bu'kapo ngaalaluya, “Mwammi'i kwaku'?” Ngabammakia, “Bwana, so
linge.”
35 Yesu aali'i moli.
36 Bai, Ayahudi ngababaya, “Mulinge mu'lu' mwaampendile!”
37 Lakini bi'ngi' babe ngababaya, “Buli, ayu' nga ywantepwile minyo
yu'lu' mbulibuli, aakotwike buli kumpanga Lasali kaneawe?”

Yesu annyu'ya Lasali

38 Bai, Yesu nganyopa kai' pamwoyo wake, ngaika pa lipango lyo sikya
lyaliwi'ki'lilwe na liwe.
39 Yesu ngabaya, “Mulibu'ye alyo liwe.” Malita, ywaabile nnu'mbowe
malemu, ngammakia, “Bwana, atumbwile nunga, kwa mwanjaa li'no
lisu'ba lyene nsese bu'ka pasikilwe!”
40 Yesu ngammakia, “Buli, nakubakiyeli panga mana uu'bi'lile, ulu'a
kuubona utukupu wa Nnu'ngu'?”
41 Bai, ngabalibu'ya li'lu' liwe. Yesu ngatu'ndu'bi'ya minyo gake
kunani, kabaya, “Tati', nendakunsukulu kwa mwanjaa mwenga mwen-
danipi'kania.
42 Masu'ba goti ndangite panga mwendanipi'kania. Lakini nilongei aga
goti kwa kitumbu sa bandu bababile pano li'nga nabembe bau'bi'li panga
mwenga nga munitumike.”
43 Paayomwi longela go, ngakema kwa lilobe liku'lu', “Lasali, upite
panja!”
44 Yu'lu' ywaai awile ngapitya panja, ku'no atabilwe sanda mmagu'lu'
na mmoko, na kuminyo yake kuwi'ki'lilwe. Yesu ngaabakia, “Mumundwe,
munneke ayende.”

Ndi'la ya kummulaga Yesu
(Mat 26:1-5, Mal 14:1-2, Luk 22:1-2)

45 Bai, Ayahudi bambone babaaisi kwa Malia, pabagabweni galu'
gaagapangite Yesu, ngabamwu'bi'lya.
46 Lakini bi'ngi' babe ngabayenda kwa Mafalisayo kwabakia likowe lyo
lyaapangite Yesu.
47 Kwa nyo Api'ndo ba dini na Mafalisayo ngabakema kitamo sa Balasa
Liku'lu' lya Ayahudi, ngababaya, “Tupange buli? Mundu yu' alaya myasu

yambone. 48 Mana tunnei bai, bandu boti bapakumwu'bi'lya, na Aroma
baalu'a isa alabiya nyumba ya Nnu'ngu' witu na nni'ma witu!”
49 Apo yumo ywabe ywakemelwa Kayafa, ywembe aai mpi'ndo nku'lu'
ywa dini mwaka wo, ngaabakia, “Mwenga mutangiteli kili'be sosoti!
50 Buli, mwibonali kwinu panga male mundu yumo awee paali pa bandu,
kulikoni nni'ma woti ulangamiswe?”
51 Ywembe aalongei nyo kwo penda mwene lili, ila kwa mwanjaa aai
mpi'ndo ywa dini mwaka wo, aatilondwa panga Yesu alu'a waa paali pa
bandu ba nni'ma wake,
52 kai', kiwo sake kwa kitumbu sa abo baili, ila li'nga kwalu'mbania
pamope bana ba Nnu'ngu' babasengemwanike.
53 Bai, tumbulya lisu'ba lyo alongosi ba Kiyahudi ngabapala ndi'la ya
kummulaga Yesu.
54 Kwa nyo Yesu atyangiteli pa bandu ba Kiyahudi, ila aabu'i po yenda
papipi na lubele, mukilambo sakikemelwa Eflaimu. Ngatama kwo pamope
na banamasi' bake.
55 Si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika kwa Ayahudi yaai kaiegelya, na bandu
bambone baayi'i ku Yelusalemu li'nga bakaipeleteye kwa Pasika yo.
56 Bai, bandu ngababa kabampala Yesu. Nabembe pabakongolekine
pandu pamo munyumba ya Nnu'ngu', ngabalaluyana, “Muwasa buli?
Ibonekana panga aisali katu musi'li'ku'si'ku' au lili?”
57 Api'ndo ba dini na Mafalisayo baapiyite amuli panga mundu mana
atangite kwabile Yesu, alete abali li'nga bammoywe.

12

Yesu apakayilwa mauta ganannungya

1 Masu'ba sita kaiegelya Pasika, Yesu aayi'i Betania kwaatamage Lasali,
yu'lu' ywaayu'yilwe na Yesu bu'ka kuuwi'li.
2 Akwo ngabankemya kilyo sa kitamwiyo, naywembe Malita aabile
kaabi'kya wiso. Lasali aabile yumo ywa balu' babaabile pamesa pamope
na Yesu.
3 Bai, Malia ngatola lisinda lya lita ya mauta ganannungya ga naldo ga
bei ngu'lu', ngampakaya Yesu mmagu'lu' na kugaponwa kwa nywili yake.
Nyumba yoti ngaitwi'lya lumba lunannungya.
4 Bai, Yuda Isikalioti, yumo ywa banamasi' ba Yesu ywembe ngaywaalu'a
kunsongya, ngabaya,
5 “Kwa mwanjaa namani mauta ganannungya ga gasomwa pi'mi'yi'lwa
kwa mbanje ya dinali mya itatu, na mbanje yo peyelwa aki'ba?”
6 Aabaite nyo, kwenda aabi'ki kiya aki'ba li, ila kwa mwanjaa aabile
mmi'ki wa mabi'ko na aai mmwi, na aitolyage mali bu'ka mumabi'ko.
7 Lakini Yesu ngabaya, “Munneke kanemunsuluye ayu' mau', kwa
mwanjaa aagabi'kite mauta kwa lisu'ba lyo sikilwa kwangu'.
8 Aki'ba mubile nabo masu'ba goti, lakini mwaalu'a baali nanenga
masu'ba goti.”

Panga ndi'la ya kummulaga Lasali

9 Ayahudi bambone pabaayu'wine panga Yesu aai ku Betania, baaikite
kwo kwenda kummona Yesu baili, ila li'nga kummona Lasali ywaayu'yilwe
bu'ka kuuwi'li.
10 Api'ndo aku'lu' ba dini ngabaamwa kummulaga Lasali kai',
11 kwa kitumbu sa Lasali Ayahudi bi'ngi' baamwu'bi'li Yesu, paali pa
kwau'bi'lya alongosi ba dini yabe.

Yesu ayingya ku Yelusalemu kwo napusika
(Mat 21:1-11, Mal 11:1-11, Luk 19:28-40)

12 Pammalau' yake kipi'nga kiku'lu' sa bandu babaaisi kusi'li'ku'si'li'ku'
baayu'wine panga Yesu ai mundi'la isa Yelusalemu.
13 Ngabatola ndambi' ya mitende, pita panja yenda kunkwi'ndi'lya,
ngabau'bu'ya malobe kababaya,
“Nnu'ngu' alumbilwe! Ayaliwe aywo ywaisa kwa lina lya Bwana.
Ayaliwe nkulungwa wa ku Isilaili.”
14 Yesu ngampata mwana mbu'nda yumo, ngau'bu'ka panani yake kati
Maandiko mwagabaya.
15 “Kanemuyogope mwa ba kilambo sa Sayuni!
Linguli, nkulungwa winu
au'bwike mwana mbu'nda endaisa!”
16 Patumbu banamasi' bake baakwipwili makowe ga, lakini Yesu
paakwi'yilwe, apo ngabaku'mbu'kya panga ago gaandikilwe kwa ywembe
na aapangilwe ywembe.
17 Kipi'nga sa bandu balu' babaai pamope na Yesu paankemite Lasali
bu'ka mulisiko, na kunnyu'ya bu'ka kuuwi'li, baayendeli kunkong'ondelya.
18 Kwa nyo kipi'nga sa bandu ngabankwi'ndi'lya, kwa mwanjaa boti
baayu'wine panga Yesu ngaywapangite mwanju wo.
19 Bai, Mafalisayo ngababakiana, “Mwendalola? Tukombwali panga
sosoti! Mulinge, dunia yoti inki'ngama ywembe!”

Bi'ngi' ba Agiliki bapala kummona Yesu

20 Kwaabile na Agiliki nsi'si' mwa balu' bandu babaayi'i Yelusalemu
kilikita nsimu wa si'li'ku'si'li'ku'.
21 Abo ngabannyendelya Pilipi, mwenekaya wa Betisaida mu Galilaya,
ngabammakia, “Bwana, tulu'ba kummona Yesu.”
22 Pilipi ngayenda kummakia Andelea, na boti abi'li' ngabayenda
kummakia Yesu.
23 Yesu ngaabakia, “Saa yo kwi'yi'lwa Mwana wa Mundu iikite!
24 Kakape nimmakianga, lupeke lwa ngano mana lunatu'mbu'kyali
mubwi' no waa, lwaigala kati lupeke kisake bai. Lakini mana luwile
lwaapiya mbeyu yambone.
25 Ywapenda maisa gake, alu'a gaobeya, ywagasukya maisa gake
mudunia yi'no, alu'a gali'ndi'la mpaka muukoto wangayomoka.
26 Ywapala kunitumikiya apalikwa aniki'ngame, li'nga popoti palu' pani-
bile nenga, ngapaalu'a ba na ntumisi wangu'. Mundu mana kanitumikiya,
Tati' bangu' baalu'a kumwisimu.

Yesu alongelya kwa kiwo sake

27 “Nambi'yambi' loo yangu' ibile na ntenyo, nilongele ki'li'? Buli, nibaye,
‘Mwa Tati' ninnu'ba munikosopoli bu'ka saa yi'no?’ Lili, kwa mwanjaa nga
kitumbu saniisilile.
28 Tati' mulikwi'ye lina linu.” Apo lilobe ngaliyu'wanika bu'ka kunani,
“Nilikwi'yite, na naalu'a likwi'ya kai'.”
29 Ipi'nga ya bandu yayaayi'mi po, yaayu'wine lilobe lyo, na bi'ngi' babe
ngababaya, “Alyo lilobe lya njai,” Lakini bi'ngi' ngababaya, “Aalongei
nakwe malaika!”
30 Lakini Yesu ngaabakia, “Lilobe lyo linapityali kwa kitumbu sangu', ila
kwa kitumbu sinu.
31 Nambi'yambi' nga saa ya ukumu kwa dunia yi', na mpi'ndo ywa dunia
yi' alu'a taikulilwa panja.

32 Nenga panatu'ndu'bi'yi'lwa panani ya nni'ma, naalu'a kwauta bandu
boti baise kasangu'.”
33 Yesu aalongei nyo kalombolya kiwo saku' saalu'a waa.
34 Bai, kipi'nga si'lu' ngakinnyangwa, “Twenga tubakiyilwa na salya yitu
panga Kilisitu alu'a lama milele. Ukombwabuli baya Mwana wa Mundu
apalikwa tundu'bi'yi'lwa? Aywo Mwana wa Mundu nga nyai?”
35 Yesu ngaabakia, “Balo pasene bweya ubile pamope na mwenga.
Mutyangange mubile nawo awo bweya li'nga lubi'ndu' kanelumpatange,
kwa mwanjaa ywatyanga mulubi'ndu' atangiteli kwayenda.
36 Bai, nsimu wamubile mubweya wu'no, muu'bi'li bweya li'nga mupate
panga mwabandu ba mubweya.” Bu'ka po longela mayi'gi'yo go, Yesu
aatibu'ka no yu'ba kuutalu nabo.

Bandu ntu'pu' imani

37 Pamope no panga Yesu aapangite myanju yoti yi' nnu'ngi' yabe, bembe
bammwu'bi'lili.
38 Kwa nyo mayi'gi'yo gaabaite nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya ngagatimya,
“Bwana, nyai ywau'bi'li mayi'gi'yo gitu?
Na uweso wa Bwana abakiyilwe nyai?”
39 Kwa nyo bakombwili u'bi'lya, kwa mwanjaa Isaya aabaite kai',
40 “Nnu'ngu' atu'lwi minyo gabe na kwipanga myoyo yabe ibe minonopau,
kanebalole kwa minyo gabe na kanebatange kwa malango gabe,
kai' kanebanigalambuki, abaya Bwana,
li'nga nakane kwatepwa.”
41 Isaya aalongei mayi'gi'yo ga kwa mwanjaa aaubweni utukupu wa
Yesu, ngabaya makowe gake.
42 Ata nyo, api'ndo bambone ba Kiyahudi ngabamwu'bi'lya Yesu. Lakini
kwa kitumbu sa Mafalisayo, bannyi'ki'tili pa bandu kwo yogopa bi'ngi'lwa
munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.
43 Bembe baapendi lumbilwa na bandu kuliko lumbilwa na Nnu'ngu'.

Yesu aaisi kwikosopolya dunia

44 Bu'kapo Yesu ngau'bu'ya lilobe lyake kabaya, “Mundu ywaniu'bi'lya,
aniu'bi'lya nenga baili, ila amwu'bi'lya na yu'lu' ywanitumike.
45 Ywanibona nenga ammona yu'lu' ywanitumike.
46 Niisi mudunia panga na bweya li'nga boti babaniu'bi'lya kanebaigale
mulubi'ndu'.
47 Ywagayu'wa mayi'gi'yo gangu', lakini kakotoka kamwa, nenga na-
mukumuli, kwa mwanjaa naisali ukumu dunia ila kwikosopolya.
48 Ywakana kugakamwa mayi'gi'yo gangu', abile nakwe ywakumukumu.
Liyi'gi'yo li'lu' lyanililongei nga akimu wake lisu'ba lya kuundi'la.
49 Nenga nalongelali kwa makakala gangu' namwene, ila Tati' babanitu-
mike ngabaniamulise nibaye ki'li' na nilongele ki'li'.
50 Nenga ndangite panga amuli yake ileta ukoto wangayomoka. Nenga
nibaya galu' bai Tati' gabaanilagile nigabaye.”

13

Yesu agu'lwa magu'lu' atumilwe

1 Lyaaigali lisu'ba limo nnu'ngi' lyo timya kwa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika,
Yesu aatangite panga saa yake yo bu'ka mudunia no yenda kwa Tati'
yaikite. Aapendi bandu bake babaai mudunia, kakape aapendi mpaka
kuundi'la!

2 Bai, Yesu na banamasi' bake baai batami pakilyo sa kitamwiyo. Ibilisi aansopite Yuda, mwana wa Simoni Isikalioti, li'nga ansongi Yesu.
3 Yesu aatangite panga Tati' bampei kila kili'be, no panga aaumi kwa Nnu'ngu' na abukiya kwa Nnu'ngu'.
4 Bai, aabu'i pamesa, ngabi'ka pambwega nganju yake, tola kitambala na kwitaba mukibuno.
5 Bu'kapo ngayi'ya masi' mukibakuli, tumbwa kwagu'lwa banamasi' bake magu'lu' na kwaponwa kwa si'lu' kitambala saaitabite nkibuno.
6 Bai, paamwiki Simoni Petili, Petili ngabaya, “Bwana, upala kunigu'lwa nenga magu'lu'?”
7 Yesu ngayangwa, “Nambi'yambi' utangiteli sanikipanga, lakini nnu'ngi' waalu'a kitanga.”
8 Petili ngammakia, “Wenga unigu'lwali magu'lu' gangu' katu!” Yesu ngayangwa, “Mana kaukana kukugu'lwa magu'lu' gako, ulu'a lu'mbanali nanenga kai'.”
9 Simoni Petili ngannyangwa, “Bwana, unigu'lwe, kai' magu'lu' baili, ila maboko gangu' na ntwe.”
10 Yesu ngammakia, “Ywaau'gite ili'ngani ipalikwali uluwa ila magu'lu' bai, kwa mwanjaa yi'ga yake ipeletike. Mwenga mupeletike ila mwaboti lili.”
11 (Yesu aantangite yu'lu' ywapalage kunsongya, kwa nyo ngabaya, “Mwenga mupeletike ila mwabotili.”)
12 Paayomwi kwagu'lwa magu'lu' no wala kai' ngu'bo yake, ngatama pamesa, ngaabakia, “Buli, mulitangite likowe lyanimpangile?
13 Mwenga munikema ‘Mwalimu’ na ‘Bwana’, mwenga mubaya kakape, kwa mwanjaa nga nenga.
14 Bai, manaitei nenga ngana Bwana kai' na Mwalimu ninng'u'lwangite mwenga magu'lu', na mwenga mupalikwa gu'lwana magu'lu'.
15 Ninnayangite makowe ga li'nga namwenga muyige mupange kati mwanimpangile.
16 Kakape nimmakianga, ntumisi nku'lu' li kulikoni bwana wake, wala ntumilwa nku'lu' li kulikoni yu'lu' ywantumike.
17 Bai, mana mugatangite ga, yapanga nantali mana mwaagapanga.
18 “Aga ganigabaya kwenda ginu mwaboti li. Nenga naatangite balu' banaasawile. Lakini li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi, ‘Yu'lu' ywaalile kilyo sangu' agalambwike kunitangya.’
19 Nimmakiangite makowe ga gabile balo pitya, li'nga pagaapitya mwau'bi'li panga nenga nga naywembe.
20 Kakape nimmakianga, ywaampokya yu'lu' ywanintuma, anipokya nenga na ywanipokya nenga, ampokya yu'lu' ywanitumike.”

Yesu alondwa panga asongelwa
(Mat 26:20-25, Mal 14:17-21, Luk 22:21-23)

21 Paayomwi longela go, Yesu aapatike ntenyo muno pamwoyo wake, ngabaya mpu'la, “Kakape nimmakianga, yumo ywinu alu'a nisongya!”
22 Banamasi' ngabalingana, wangali tanga panga ywaku' ywannongelya.
23 Yumo ywa banamasi', ywaapendilwe na Yesu, aatami papipi na Yesu.
24 Bai, Simoni Petili ngampu'ngya luboko yu'lu' mwanamasi' no baya, “Nnokiye ammaya nyai.”
25 Mwanamasi' ywo ngaegelya papipi muno na Yesu, ngannokiya, “Bwana, nga nyai?”

26 Yesu ngayangwa, “Yu'lu' ywanampeya king'esu sa likati lyanisuyite, nga ywembe.” Bai, ngaatola king'esu sa likati, ngakisuya, ngampeya Yuda mwana wa Simoni Isikalioti.
27 Yuda pakipokile king'esu so, Ibilisi ngannyingya. Bai, Yesu ngammakia, “Sopala panga ukipange kiyu'ngu'ya!”
28 Lakini ntu'pu' ata yumo ywa balu' babaatami palu' pamesa ywaatangite kitumbu sa kummakia nyo.
29 Kwa mwanjaa Yuda aabile mmi'ka mabi'ko, bi'ngi' babe bakitage panga Yesu ammakie api'me ili'be yaipalikwa kwa si'li'ku'si'li'ku', au iwesa panga ammakie akapiye sosoti kwa aki'ba.
30 Bai, Yuda paakitweti si'lu' king'esu sa likati, popopo ngapita panja. Na yaai kilo.

Amuli yayambi'

31 Bu'ka pa Yuda pitya panja, Yesu ngabaya, “Nambi'yambi' Mwana wa Mundu akwi'yilwe, naywembe Nnu'ngu' akwi'yilwe kwa ndi'la yake.
32 Na manaitei Nnu'ngu' akwi'yilwe kwa ndi'la ya Mwana, naywembe Nnu'ngu' ankwi'ya Mwana kiyu'ngu'ya kwa ndi'la yake mwene.
33 “Mwabana bangu', balo pasene baa pamope na mwenga. Mwaanipala, lakini nambi'yambi' nimmakia galu' ganaabakiye api'ndo ba Ayahudi. ‘Kwaniyenda mwenga mukombwali ika.’
34 Nimpeyanga amuli yayambi', Mupendane, kati nenga mwanimpendile mwenga, nyinyonyo na mwenga mupendane.
35 Mana mupendine, bandu boti baalu'a tanga panga mwenga nga mwabanamasi' bangu'.”

Yesu abaya panga alu'a kanilwa na Petili (Mat 26:31-35, Mal 14:27-31, Luk 22:31-34)

36 Simoni Petili ngannaluya, “Bwana uyenda kwaku'?” Yesu ngannyangwa, “Kwaniyenda nambi'yambi' ukombwali kuniki'ngama, lakini waalu'a niki'ngama nnu'ngi' yake.”
37 Petili ngammakia, “Bwana, kwa mwanjaa namani nikotoke kukuki'ngama nambi'yambi'? Niyi'ki'tile waa kwa kitumbu sako!”
38 Yesu ngayangwa, “Buli, kakape uyi'ki'tile waa kwa kitumbu sangu'? Kakape nikubakia, njogolo ai balo bi'ka waalu'a nikana patatu!”

14

Yesu Ndi'la yo yenda kwa Tati'

1 Yesu ngaabakia, “Kanemube na kyukala mumyoyo yinu. Mumwu'bi'lya Nnu'ngu', muniu'bi'li na nenga.
2 Munyumba ya Tati' bangu' muutamo mwambone. Ikapangage nyonyoli, nilu'e kummakia. Nambi'yambi' niyenda kummi'kyanga wiso muutamo.
3 Na mana niyi'i kummi'kya muutamo, naalu'a buya kai' kuntolanga li'nga palu' panibile nenga, na mwenga mwaabe.
4 Mwitangite ndi'la yo yenda akwo kwaniyenda.”
5 Tomasi ngammakia, “Bwana, tutangiteli kwauyenda, tukombwabuli kwitanga ndi'la?”
6 Yesu ngannyangwa, “Nenga ngana ndi'la, ukakape na ukoto. Ntu'pu' ywakombwa yenda kwa Tati' ila kwo pi'tya kasangu'.
7 Kwa mwanjaa munitangite nenga, mulu'a kwatanga na Tati' bangu' kai'. No bu'ka nambi'yambi', mwatangite kai' mwabweni.”

8 Pilipi ngammakia, “Bwana, utulangili Tati', na twenga yali'ngana.”
9 Yesu ngammakia, “Nitami na mwenga kwa masu'ba ga goti, nawenga
Pilipi unanitangali? Ywaanibweni nenga abweni na Tati'. Ukombwabuli
baya, ‘Utulangili Tati'?’
10 Buli, uu'bi'lyali panga nenga nibi nkati ya Tati', nabembe Tati' babi
nkati yangu'? Mayi'gi'yo ganimmakianga, nigalongelali kwa utawala
wangu'. Ila Tati' bababile nkati yangu' bapanga lyengo lyabe.
11 Mupalikwa kuniu'bi'lya panibaya panga nenga nibile nkati ya Tati'
nabembe babile nkati yangu'. Mana lili, muu'bi'li kwa mwanjaa ya
makowe ganigapanga.
12 Kakape nimmakianga, ywaniu'bi'lya alu'a panga makowe ganiga-
panga nenga, kai' alu'a panga maku'lu' muno, kwa mwanjaa niyenda kwa
Tati'.
13 Na sosoti samwaalu'a lu'ba kwa lina lyangu', naalu'a kipanga, li'nga
Tati' bakwi'yi'lwe nkati ya Mwana.
14 Mana munilu'bite sosoti kwa lina lyangu', naalu'a kumpangya.

Loo Mpeleteu

15 “Mana munipendile mwaalu'a kwikamwa amuli yangu'.
16 Nanenga nilu'a kwalu'ba Tati', na bembe baalu'a kumpeya Nnyan-
gatiyi ywi'ngi' ywaalu'a tama na mwenga milele.
17 Ywembe nga Loo ywa kakape. Dunia ikombwali kumpokya kwa
mwanjaa ikombwali kummona wala kuntanga. Lakini mwenga muntan-
gite kwa mwanjaa atama na mwenga na ai nkati yinu.
18 “Naalu'a kunnekali muuki'ba, naalu'a isa kai' kasinu.
19 Balo pasene dunia yaalu'a nibonali kai', lakini mwenga mwalu'a
nibona. Kwa mwanjaa nenga nankoti, na mwenga mwapanga mwaakoti.
20 Lisu'ba li'lu' palyaalu'a ika mwatanga panga nenga nibile nkati ya
Tati', na mwenga nkati yangu', nanenga nkati yinu.
21 Ywapokya amuli yangu' na kwikamwa, ywembe nga ywanipenda.
Na ywanipenda nenga, aapendelwa na Tati' bangu', nanenga nalu'a
kumpenda na kwilaya kasake.”
22 Yuda (yu'lu' Isikalioti li) ngammakia, “Bwana, ukombwabuli kwilaya
kasitu, lakini kwa dunia lili?”
23 Yesu ngayangwa, “Mundu mana anipendile, alu'a kamwa liyi'gi'yo
lyangu'. Tati' bangu' baalu'a kumpenda, na twenga twaalu'a isa kasake
no tama nakwe.
24 Ywakotoka kunipenda akamwali mayi'gi'yo gangu'. Na mayi'gi'yo
gamugayu'wine gangu' lili, ila ga Tati' babanitumike.
25 “Nimmakiangite makowe ga nibile balo pamope na mwenga,
26 lakini Nnyangatiyi, Loo Mpeleteu bembe Tati' baalu'a kuntuma kwa
lina lyangu', alu'a kunnyi'gana kila kili'be na kunku'mbu'ki'yanga goti
ganammakie.
27 “Amani nendakunekya, nimpeyanga amani yangu'. Nimpeyangali kati
dunia mwaimpeya. Kanemube na kyukala wala yogopa.
28 Mwaaniyu'wine mu'lu' mwanammakie, ‘Nendabu'ka kasangu' ila
naalu'a buya kai' kasinu.’ Kenda mukanipenda, mulu'e napusika kwa
mwanjaa niyenda kwa Tati', nabembe nga aku'lu' pi'ta nenga.
29 Nimmakiangite makowe ga nambi'yambi' gai balo pitya, li'nga
pagaalu'a pitya mwapate u'bi'lya.
30 Naalu'a longelali kai' na mwenga makowe gambone, kwa mwanjaa
mpi'ndo ywa dunia yi'no endaisa. Ywembe ntu'pu' uweso kasangu' nenga,

31 li'nga dunia itange panga napendi Tati', nanenga nipanga
mu'mu'lu'mu'lu' kati Tati' mwabaaniamulise. Muyi'me, tubu'ke pano.”

15

Yesu nnjabibu wa kakape

1 “Nenga na kitepo sa nnjabibu wa kakape, na Tati' bangu' nga ali'mi.
2 Kila lutambi' nkati yangu' lwalukotoka pambika ywembe endalubu'ya,
na kila lutambi' lwalupambika aalupetulya, li'nga lupambike munomuno.
3 Mwenga muyomwike petulilwa kwa li'lu' liyi'gi'yo lyanimmakiyangite.
4 Mutame nkati yangu' nane nkati yinu. Kati lutambi' mwalukotoka pam-
bika pangali tama mukitepo, nyinyonyo mwenga mukombwali pambika
pangali tama nkati yangu'.
5 “Nenga nga na nnjabibu, mwenga mwakindambi'. Ywatama nkati
yangu', nane nkati yake, aywo aapambika munomuno, kwa mwanjaa
pangali nenga mukombwali panga kili'be sosoti.
6 Mundu ywoywoti ywakotoka tama nkati yangu' aataikulilwa panja kati
lutambi' lwalutaikulilwe no yu'ma. Bandu balutondwa na kulutaikulya
pamwoto lutinike.
7 Mana mutami nkati yangu' na mayi'gi'yo gangu' nkati yinu, mulu'be
sosoti samupala mwapeyelwa.
8 Tati' bangu' baakwi'yi'lwa mana mwapambika munomuno no panga
mwabanamasi' bangu'.
9 Nenga nimpendi mwenga kati Tati' mwabanipendi nenga. Mutamange
mulipendo lyangu'.
10 Mana mwaikolea amuli yangu' mwalu'a tama mulipendo lyangu', kati
nenga mwaniikoleyite amuli ya Tati' bangu' no tama mulipendo lyabe.
11 “Nimmakiangite makowe gano li'nga pulaa yangu' itame nkati yinu,
na pulaa yinu itimi.
12 Amuli yangu' nga yi'no. Mupendane kati mwanimpendangite
mwenga.
13 Ntu'pu' upendo nku'lu' muno kuliko wa mundu kuupiya bwu'mi wake
kwa kitumbu sa mambwiga bake.
14 Mwenga mwamambwiga bangu', mana mwapanga kati mwanimwa-
mulisa.
15 Mwenga ninkemangali kai' mwatumisi, kwa mwanjaa ntumisi atan-
gali sakipanga bwana wake. Lakini nenga ninkemite mwenga mwamamb-
wiga, kwa mwanjaa nimmakiangite goti ganigayu'wine bu'ka kwa Tati'
bangu'.
16 Mwenga munisawili nenga, ila nenga nganinsawi mwenga, na
kuntuma muyende mukapambike, itunda yo tamilika, nabembe Tati'
bampeya sosoti samwaalu'a kwalu'ba kwa lina lyangu'.
17 Bai amuli yangu' kasinu nga yi'no, mupendane.

Suki ya dunia

18 “Manaitei bandu ba padunia kabansukya mwenga mutange panga
baalongwi wi'ti' kunisukya nenga.
19 Mukapangage mwabandu ba padunia, bandu ba padunia balu'e
kumpenda kati mwabandu babe. Lakini kwa mwanjaa mwenga mwa-
bandu ba padunia li, ila nenga ninsawi bu'ka padunia, kwa nyo dunia
yenda kunsukya.

20 Muku'mbu'ki ganammakie, ‘Ntumisi nku'lu' li kulikoni bwana wake.’
Kwa mwanjaa baaniku'su'mbwi nenga, balu'a kunku'su'mbwa kai' na
mwenga, mana baalikamwi liyi'gi'yo lyangu' baalikamwa kai' na linu.
21 Lakini ago goti baalu'a kumpangyanga mwenga kwa kitumbu sa lina
lyangu', mwanjaa bantangiteli ywanitumite.
22 Ngakotoka isa no longela nabo, bapalage bali na sambi, lakini
nambi'yambi' bakombwali kwikengya panga ntu'pu' sambi.
23 Ywanisukwa nenga, asukwa na Tati' bangu' kai'.
24 Ngakotoka kugapanga kasabe makowe gagaai ganapangilwali na
mundu ywi'ngi', balu'e bali na sambi. Lakini nambi'yambi' bagabweni
ganigapangite baatinisukya nenga na Tati' bangu' kai'.
25 Lakini bapangite nya li'nga mayi'gi'yo gagaandikilwe musalya yabe
gatimi, ‘Baanisuki pangali kitumbu!’
26 “Paalu'a isa aywo Nnyangatiyi ywanalu'a kuntuma kasinu bu'ka
kwa Tati', aywo Loo ywa kakape ywabu'ka kwa Tati', ywembe ywo
aanikong'ondelya.
27 Na mwenga mwanikong'ondelya kai' kwa mwanjaa mwaabile na-
nenga bu'ka patumbu.”

16

1 “Nimmakiangite go li'nga mwaakane ku'bala muimani yinu.
2 Bandu balu'a kummi'nga mwenga mumayumba gabe ga kunnu'ba
Nnu'ngu'. Kai' nsimu wendaisa wa kila ywaalu'a kummulaga mwenga,
aakita antumikia Nnu'ngu'.
3 Baalu'a kumpangya go kwa mwanjaa baatangiteli Tati', wala banitan-
giteli nenga.
4 Bai, nimmakiangite makowe ga li'nga payaika saa yake mwaku'mbu'ki
panga nammakiangite.

Lyengo lya Loo Mpeleteu

“Nimmakiangiteli makowe gano bu'ka patumbu, kwa mwanjaa naabile
pamope na mwenga.
5 Nambi'yambi' ninnyendelya ywanitumike, na ntu'pu' ata yumo ywani-
laluya panga, ‘Uyenda kwaku'?’
6 Kwa mwanjaa nimmakiangite makowe go, myoyo yinu itwi'li manyingi-
palo.
7 Lakini nimmakianga, nantali yinu nenga niyende, mwanjaa mana
nikotwike yenda, Nnyangatiyi aisali. Lakini mana niyi'i nalu'a kuntuma
kasinu.
8 Naywembe paaisa alu'a kwakong'ondelya bandu ba padunia bu'kana
na sambi, aki na ukumu ya Nnu'ngu'.
9 Bu'kana na sambi, mwanjaa baniu'bi'lyali,
10 bu'kana na aki, mwanjaa niyenda kwa Tati', namwe mwanibonali kai',
11 bu'kana na ukumu, mwanjaa mpi'ndo ywa dunia yi'no ayomwike
ukumilwa.
12 “Nibinago maingi ga kummakianga, ila kwa nambi'yambi' mukomb-
wali kugakomeya.
13 Lakini paalu'a isa aywo Loo ywa kakape alu'a kunnongoya
muukakape woti, mwanjaa aalongelali kwa utawala wake mwene, ila
aabaya gaagayu'wa na kummakianga gagalu'a isa.
14 Ywembe anikwi'ya nenga, kwa mwanjaa alu'a kummakianga galu'
gaalu'a kugapata bu'ka kasangu'.

15 Goti gababilenago Tati' nga gangu', mwanjaa nibaite panga aywo Loo
alu'a kummakianga galu' gaalu'a kugapata bu'ka kasangu'.

Nyopa no pulaa

16 “Balo masu'ba masene namwe mwanibonali, no bu'ka pa masu'ba
masene kai' mwanibona.”
17 Apo bi'ngi' ba banamasi' bake ngabalaluyana, “Alombolya namani
patubakia, ‘Balo masu'ba masene namwe mwanibonali, no bu'ka pa
masu'ba masene mwanibona kai'?’ Kai' abaya, ‘Kwa mwanjaa nen-
dayenda kwa Tati'!’ ”
18 Bai ngabalaluyana, “Alombolya namani pabaya, ‘Balo masu'ba
masene?’ Tutangiteli alongela ki'li'.”
19 Yesu aatangite panga baapalike kunnaluya, bai ngaabakia, “Buli,
mulaluyana galu' ganimmakie panga, ‘Balo masu'ba masene namwe
mwanibonali, no bu'ka pa masu'ba masene mwanibona kai'?’
20 Kakape nimmakianga, mwenga mwali'la no lombola, lakini bandu ba
dunia balu'a napusika, mwalu'a nyopa, lakini nyopa kwinu kwagalambuka
panga pulaa.
21 Nnwawa pakomboka endanyopa kwa mwanjaa saa yake ya lwu'ngu'
yikite, lakini mana akombwike aku'mbu'kyali kai' lwu'ngu' lwo kwa
mwanjaa ya pulaa panga mundu abelekwile padunia.
22 Kai' mwenga nambi'yambi' mwendanyopa, lakini nalu'a
kumwisilyanga kai', na mwenga myoyo yinu yatwi'lya pulaa, na pulaa yo
ntu'pu' mundu ywaalu'a kwibu'ya kasinu.
23 Lisu'ba lyo mwanilaluyali sosoti. Kakape nimmakianga, sosoti
samwalu'a kwalu'ba Tati' kwa lina lyangu' bampeyanga.
24 Mpaka nambi'yambi' munalu'bali sosoti kwa lina lyangu'. Mulu'bange
na mwenga mwapata li'nga pulaa yinu itimi.

Niisindike dunia

25 “Nimmakiangite makowe go kwa ngongo. Lakini nsimu waaisa
wanalongelali namwenga kwa ngongo, ila nalu'a kummakianga mpu'la
abali ya Tati'.
26 Lisu'ba lyo mwalu'a lu'ba kwa lina lyangu', na nimmakiangali panga
nalu'a kunnu'ba Tati' paali pinu mwenga,
27 mwanjaa ywembe endakumpenda mwenga, kwa mwanjaa mwenga
munipendi nenga na mwu'bi'li panga nibu'ka kwa Nnu'ngu'.
28 Nenga naumi kwa Tati', isa mudunia, na nambi'yambi' niileka dunia
no ki'li'bu'kya kwa Tati'.”
29 Bai banamasi' bake ngabammakia, “Kumbe! Nambi'yambi' ulongela
mpu'la wangali ngongo.
30 Nambi'yambi' tutangite panga wenga utangite kila kili'be, na ntu'pu'
kitumbu so laluyilwa maswali na mundu ywoywoti, kwa nyo tuu'bi'lile
panga waumi kwa Nnu'ngu'.”
31 Yesu ngaayangwa, “Buli nambi'yambi' mwu'bi'lile?
32 Nsimu wendaisa, kai' uikite wa mwenga mwaboti talanganika kila
mundu kwa kisake, nanenga nalekelwa kisangu'. Lakini nenga nibali
kisangu' mwanjaa, Tati' bai pamope nanenga.
33 Nimmakiangite makowe gano li'nga mupate ba na amani kwa
mwanjaa mubile nkati yangu'. Mudunia mwapata siki, lakini mwikase,
nenga niisindike dunia!”

17

Yesu alu'bya banamasi' bake

1 Yesu paayomwi longela go, aaloi kunani, ngabaya, “Tati', yi'lu' saa
yikite! Munkwi'ye Mwana winu li'nga naywembe ankwi'ye.
2 Mwanjaa mwaampei mwana winu utawala kwa bandu boti, li'nga apei
ukoto wangayomoka boti bamwampeile.
3 Na ukoto wangayomoka nga gu'no, kukutanga wenga waubile kisako
wa Nnu'ngu' wa kakape, na kuntanga Yesu Kilisitu ywauntumike.
4 Tati', nenga ninkwi'yite pano padunia, niyomolile li'lu' lyengo lyamwa-
nipeile nilipange.
5 Nambi'yambi', Tati', munikwi'ye nnu'ngi' yinu kwa gu'lu' utukupu
wanaabile nawo payabile balo dunia umbilwa.
6 “Nimpangite mutanganikwe kwa bandu bamwanipeile bu'ka mudunia.
Baai bandu binu, na mwenga mwanipei babe bangu', nabembe ba-
likamwile liyi'gi'yo linu.
7 Nambi'yambi' batangite panga kila samunipeile kibu'kite kasinu.
8 Nenga napeile yi'lu' abali yamwanipeile, nabembe baipokile, batangite
panga kakape niuma kasinu, na bendau'bi'lya panga ngamwaanitumike.
9 “Nalu'bya bo, niilu'byali dunia, ila nalu'bya balu' bamwanipeile
mwanjaa nga binu.
10 Boti banibile nabo nga binu, na binu nga bangu', na utukupu wangu'
ubonekine mwa balu' bamunipeile.
11 Na nambi'yambi' niisa kasinu, nibileli kai' mudunia, lakini bembe
bai mudunia. Mwa Tati' Mwaapeleteu! Kwa makakala ga lina linu
lyamunipeile, nilu'ba mwali'ndi'le li'nga babe kili'be simo kati twenga
mwatubile twabamo.
12 Panaabile nabo nenga, naatikwali'ndi'la kwa makakala ga lina linu
lyamunipeile. Nenga naatikwali'ndi'la, ntu'pu' ata yumo ywaaobite ila
yu'lu' ywapalikwa langamiswa, li'nga Maandiko Mapeleteu gatimi.
13 Bai, nambi'yambi' niisa kasinu, na nibaite makowe gano nibile balo
padunia, li'nga bakombwe ba nsawani mupula yangu'.
14 Nenga naapeile abali yako, nabembe ba dunia ngabaasukwa, kwa
mwanjaa bembe ba dunia li, kati nenga mwanibileli ywa dunia.
15 Nilu'bali mwabu'ye mudunia, ila nilu'ba mwali'ndi'le na yu'lu' nnau.
16 Bembe ba dunia li kati nenga mwanibile na ywa dunia li.
17 Mwabi'ke wiso kwa ukakape, liyi'gi'yo linu nga kakape.
18 Kati mwamunitumike mudunia, nanenga kai' natumike bembe
mudunia,
19 paali pa bembe nenga namwene niibi'ka wiso kukutumikia, li'nga
nabembe babi'ki'lwe wiso muukakape.
20 “Nalu'byali abo bai, ila nalu'bya boti babaalu'a niu'bi'lya bu'kana na
abali yabe.
21 Nilu'ba boti babe kili'be simo, Tati'! Nilu'ba babe nkati yitu kati
mwenga mwamubile nkati yangu' nanenga nkati yinu. Nilu'ba babe kili'be
simo li'nga dunia iu'bi'li panga mwenga nga mwamunitumike.
22 Nenga napei utukupu gu'gu'lu'gu'lu' wamwanipeile, li'nga babe kili'be
simo kati twenga mwatubile twabamo,
23 nenga nibe nkati yabe, na mwenga mube nkati yangu', nilu'ba
babi'ki'lwe wiso no ba kili'be simo, li'nga dunia itange panga mwenga
ngamwamunitumike na mwapendi bembe kati mwamunipendi nenga.

24 “Tati', mbala abo bamunipeile babe pamope nanenga palu' panibile
li'nga baubone utukupu wangu' wamwanipeile, kwa mwanjaa mwalongwi
wi'ti' kunipenda ibile balo umbilwa dunia.
25 Mwa Tati' Anogau! Dunia intangiteli, lakini nenga nintangite. Bano
bembe batangite panga mwenga nga mwamunitumike.
26 Nimpangite mutanganikwe kwabe na nilu'a yendelya panga nyo,
li'nga upendo wamubile nawo kasangu' ube nkati yabe, nanenga nibe
nkati yabe.”

18

Yesu endaboyolwa
(Mat 26:47-56, Mal 14:43-50, Luk 22:47-53)

1 Yesu paayomwi longela go, ngayenda pamope na banamasi' bake.
Baayi'i kwiyi' ya lukolongo lwa Kedroni. Pandu po paai mukyati', Yesu
pamope na banamasi' bake ngabayingya mo.
2 Yuda ywaansongi Yesu, aapatangite pandu po kwa mwanjaa Yesu
akokotyage kwembana po na banamasi' bake.
3 Bai, Yuda aakitweti kipi'nga sa asikali na ali'ndi'li babaatumilwe na
api'ndo ba dini na Mafalisayo, ngaisa nabo mukyati' bapu'twile na taa,
yenge na yombo ngali'.
4 Yesu aatangite goti gagalu'a kumpata, ngaayendelya na kwalaluya,
“Mumpala nyai?”
5 Nabembe ngabannyangwa, “Yesu Nnasaleti.” Yesu ngaabakia “Nga
nenga” Nsongi Yuda aai ayi'mi pamope nabo.
6 Bai, Yesu paabakiye, “Nga nenga,” ngabaki'li'bu'kya nsu'gu' no tu'la
pai'.
7 Yesu ngaalaluya kai', “Mumpala nyai?” Ngabannyangwa, “Yesu
Nnasaleti.”
8 Yesu ngaabakia, “Nimmakiangite panga nenga nga naywembe. Bai
mana kamunipala nenga, mwaleke banamasi' bangu' babu'kange.”
9 Agalongei go li'nga gatimi gaalongei, “Balu' bawanipeile nimwobiyeli
ata yumo.”
10 Simoni Petili abile na lipanga, bai ngalisolomwa, ngankata likutu
lya kummalyo ntumisi ywa mpi'ndo ywa dini. Ntumisi ywo akemelwage
Malko.
11 Bai, Yesu ngammakia Petili, “Uki'li'bu'ye lipanga lyako mulupata. Buli,
nipalikwali nywelya nnobo wa ngu'su'mbu' wabanipei Tati'?”

Yesu nnu'ngi' ya mpi'ndo nku'lu' wa dini

12 Kipi'nga sa asikali na mpi'ndo wabe pamope na ali'ndi'li ba Ayahudi
baammoywi Yesu, ngabantaba
13 na kumpeleka kwa Anasi nkiwe Kayafa, ywaabile mpi'ndo nku'lu' wa
dini mwaka wo.
14 Aywo Kayafa nga ywaabakiye api'ndo ba Ayahudi panga nantali
mundu yumo awee paali pa bandu.

Petili ankana Yesu
(Mat 26:69-70, Mal 14:66-68, Luk 22:55-57)

15 Simoni Petili na mwanamasi' ywi'ngi' baanki'ngime Yesu. Aywo
mwanamasi' ywi'ngi' atanganikwe kwa mpi'ndo ywa dini, kwa nyo ayingi
pamope na Yesu pangu'lu' munyumba ya mpi'ndo ywa dini.

16 Lakini Petili aayi'mi panja, paniango. Bai, aywo mwanamasi' ywaatanganikwe na mpi'ndo ywa dini aapitike panja, ngalongela na mwi'nja nni'ndi'li wa niango, ngaannyingia Petili nkati ya luwa.
17 Aywo mwi'nja nni'ndi'la niango ngaannaluya Petili, “Buli, wenga nga yumo ywa banamasi' ba mundu yu'?” Petili ngammakia, “Nenga lili!”
18 Atumisi na ali'ndi'li baakungine mwoto kwa mwanjaa kwabile na mbepo, ngababa kabayota. Naywembe Petili aayi'mi pamope nabo kayota mwoto.

Mpi'ndo wa dini ampekeseni Yesu
(Mat 26:59-66, Mal 14:55-64, Luk 22:66-71)

19 Bai, mpi'ndo ywa dini ngannaluya Yesu bu'kana na banamasi' bake na mayi'gano gake.
20 Yesu ngannyangwa, “Naalongei na kila mundu pa bandu. Naatiyi'gana mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' na munyumba ya Nnu'ngu', pandu pabakwembana Ayahudi boti. Nalongelali sosoti kwo iya.
21 Kwa mwanjaa buli unilaluya? Walaluye babaayu'wine ki'li' sanaabakiye. Bembe batangite sanaabakiye.”
22 Paayomwi longela go nni'ndi'li yumo ywaayi'mi na Yesu ngaanku'mbwa mbande kabaya, “Unnyangwa buli nyo mpi'ndo ywa dini?”
23 Yesu ngannyangwa, “Manaitei nilongei kinanyata ubaye awo unyatau, lakini mana nilongei kinannoga, mboni wendaniku'mbwa?”
24 Bai, Anasi ngampeleka Yesu, abile ntabilwa, kwa mpi'ndo ywa dini Kayafa.

Petili ankana Yesu kai'

25 Bai, Petili aayi'mi po kayota mwoto ngabannaluya, “Buli, wenga wa yumo ywa banamasi' bake?” Ywembe ngakana, “Nenga lili!”
26 Yumo ywa atumisi ba mpi'ndo ywa dini, nnongo wa yu'lu' ywaakatilwe likutu na Petili, ngannaluya, “Buli, nakubwenili kukyati' pamope nakwe?”
27 Petili ngakana kai', popopo njogolo ngabi'ka.

Yesu nnu'ngi' ya Pilato

28 Kindai' bulabula baantweti Yesu bu'ka kwa Kayafa, kumpeleka kunyumba ya liwali. Lakini baayingili nnyumba, kwa mwanjaa yingya kwabe mu'lu' waai mwilo kwo lya kilyo sa Pasika.
29 Kwa nyo, Pilato aatikwayendelya panja, ngabaya, “Mubile na masitaka gaku' kwa mundu yu'?”
30 Ngabannyangwa, “Ikapangage mundu yu' apangiteli ulau tupelekunnetali kasako.”
31 Pilato ngaabakia, “Muntole mwabene, mukansenwe bu'kana na salya yinu.” Api'ndo ba Ayahudi ngabannyangwa, “Twenga tuyi'ki'ti'lwali kummulaga mundu ywoywoti.”
32 Yaapangilwe nyo li'nga gatimi mayi'gi'yo gaalongei Yesu panga awaa kiwo saku'.
33 Pilato ngayingya kai' munyumba ya liwali, ngaankema Yesu na kunnaluya. “Ati' wenga nga Nkulungwa wa Ayahudi?”
34 Yesu ngannyangwa, “Buli, ago mayi'gi'yo gako au bi'ngi' batikubakia abali yangu'?”
35 Pilato ngannyangwa, “Nenga na Nnyahudi lili! Bandu bako na api'ndo ba dini yako ngabakuletike kasangu'. Upangite ki'li'?”

36 Yesu ngannyangwa, “Ukulungwa wangu' wa padunia li. Ikapangage
ukulungwa wangu' wa padunia yi'no, atumisi bangu' bapelenikengelya
kanenikamuyi'lwe mmoko ga api'ndo ba Ayahudi. Lakini ukulungwa
wangu' wa pano li.”
37 Apo Pilato ngammakia, “Wenga nga Wankulungwa?” Yesu
ngayangwa, “Wenga ngawaubaya panga nenga nga Nankulungwa. Nenga
nibelekwi kwa kitumbu so, na kwa nyo niisi mudunia kwabakia bandu
abali ya kakape. Kila mundu ywa ukakape aanipi'kania.”
38 Pilato ngaammakia, “Ukakape nga kili'be gani?”

Yesu aukumilwa waa
(Mat 27:15-31, Mal 15:6-20, Luk 23:13-25)

Pilato paayomwi longela go, aapiti kai' panja, ngaabakia Ayahudi,
“Nenga nikibonali ata kitumbu simo sa kunsitakya mundu yu'.
39 Lakini bu'kana na mayobelya ginu panga nenga ninnyu'gu'lyange
ntabilwe yumo masu'ba ga Pasika. Bai, mupala ninnyu'gu'lyange Nku-
lungwa wa Ayahudi?”
40 Apo ngabapanga ndu'ti, “Ata! Ayu' lili, ila Balaba!” Naywembe Balaba
aai mpokonyoli.

19

Pilato apaya kunnyu'gu'lya

1 Bai, Pilato ngaamulisa Yesu aku'mbu'lwe mikwasu.
2 Asikali ngabalu'ka kapiya ya mimimwa na kunng'walika muntwe,
ngabanng'walika na nganju ya lukanda lwa sambalau.
3 Ngabaisa nnu'ngi' yake no baya, “Sikamu, Nkulungwa wa Ayahudi!”
Ngabanku'mbwa mbande.
4 Pilato aapitike panja kai', ngaabakia, “Ninneta Yesu kasinu, li'nga
mutange panga nikibwenili kitumbu sa kumpanga aukumilwe.”
5 Bai, Yesu ngapita panja aweti kapiya yailu'kilwe kwa mimimwa na
nganju ya lukanda lwa sambalau. Pilato ngaabakia, “Lolange! Mundu
wene nga aywo.”
6 Api'ndo ba dini na ali'ndi'li pabaamweni baatu'ndu'biye malobe,
“Ummambe! Ummambe munsalaba!” Pilato ngaabakia, “Muntolange
mwabene mukammambe, kwa mwanjaa nenga nikibonali kitumbu sosoti
sa kumukumu.”
7 Ayahudi ngabannyangwa, “Twenga tubinayo salya, no bu'kana na
salya yo ipalikwa awee kwa mwanjaa aaipangite Mwana wa Nnu'ngu'.”
8 Pilato paayu'wine mayi'gi'yo go ngayogopa munomuno.
9 Bai, ngayingya nnyumba ya liwali kai' ngaannaluya Yesu, “Wenga
wumi kwaku'?” Lakini Yesu annyangwili.
10 Kwa nyo Pilato ngaammakia, “Ulongelali nanenga? Buli, utangiteli
panga nibile nawo utawala wa kukuyu'gu'lya na wa kukubamba?”
11 Yesu ngannyangwa, “Wenga ubileli na utawala wowoti kasangu', ila
wu'lu' wopeyelwa na Nnu'ngu'. Kwa mwanjaa ya yu'lu' ywanikamukiye
kasako ai na sambi ngu'lu' muno.”
12 Bu'ka po, Pilato aai kapala ndi'la ya kunnekekea, lakini Ayahudi
ngabapanga ndu'ti, “Mana wannekekea mundu yu', wenga wambwigalyeli
Kaisali. Kila mundu ywaaipanga nkulungwa antaukya Kaisali!”
13 Bai, Pilato waagayu'wine mayi'gi'yo go nganneta Yesu panja, bu'kapo
Pilato ngatama pakiti'gu' sa ukumu, pandu papakemelwa “Sakafu ya
Maliwe” (kwa Kiebrania, Gabasa).

14 Yaai saa sita muntwekati lisu'ba lyo bi'ka wiso kwa Pasika. Pilato
ngaabakia Ayahudi, “Ayu' nga nkulungwa winu!”
15 Lakini bembe bapangite ndu'ti, “Ummulage! Ummulage! Ummambe
munsalaba!” Pilato ngaalaluya, “Buli, nimmambe nkulungwa winu?”
Api'ndo ba dini ngabannyangwa, “Twenga ntu'pu' nkulungwa ila Kaisali!”
16 Pilato ngaakamukiya Yesu mmoko gabe li'nga abambilwe.

Yesu abambilwa munsalaba
(Mat 27:32-44, Mal 15:21-32, Luk 23:26-43)

Bai, ngabantola Yesu.
17 Abu'i apu'twile nsalaba wake mpaka pandu papakemelwa “Lipakala
lya Ntwe” (kwa Kiebrania Golgotha).
18 Apo nga pabammambite, pamope nakwe baabambilwe bandu bi'ngi'
abi'li', yumo lwammalyo na ywi'ngi' kunki'ya, na Yesu pakatikati.
19 Pilato aamulise liandikilwe lilu'nga libi'ki'lwe panani ya nsalaba. Na
lyembe lyaandikilwe nnyinya, “Yesu Nnasaleti, Nkulungwa wa Ayahudi.”
20 Ayahudi baalisomike lilu'nga lyo, kwa mwanjaa apo paabambilwe
Yesu paai papipi na kilambo. Kai' lilu'nga lyo lyaandikilwe kwa Kiebrania,
Kiroma na Kigiliki.
21 Bai, api'ndo ba dini ngabammakia Pilato, “Kaneuandike ‘Nku-
lungwa wa Ayahudi,’ ila ‘Ywembe aabaite, Nenga nga Nankulungwa wa
Ayahudi.’ ”
22 Pilato ngayangwa, “Ganiandike, niandike!”
23 Asikali pabaayomwi kummamba Yesu, magu'bo gake ngabagabagana
mapungu nsese, lipungu limo kwa kila asikali. Kai' baatweti na
nganju yake, yayai mbuma wangali sonelwa bu'ka kunani mpaka pai',
yawesekineli baganika.
24 Abo asikali ngababakiana, “Kanetuipopwane, ila tuipangi mpumbe
yapanga ya nyai.” Likowe lyo lyapangilwe li'nga gatimi Maandiko
Mapeleteu gagabaya,
“Batibagana iwalo yangu',
na ngu'bo yangu' baipangi mpumbe.”
Amo nga mwabaapangite abo asikali.
25 Papipi na nsalaba wake Yesu baayi'mi mau' bake, nku'we mau' bake,
Malia nnyumbowe Kleopa na Malia Makatalena.
26 Yesu paabweni mau' bake, na papipi yake ayi'mi yu'lu' mwanamasi'
ywaampendile, ngaabakia mau' bake, “Mau'! Mulole, aywo nga mwana
winu.”
27 Bu'kapo ngammakia yu'lu' mwanamasi', “Ulole aywo nga mau' bako.”
Na tangu' saa yi'lu' aywo mwanamasi' antweti mau' bake Yesu atame
kasake.

Yesu endawaa
(Mat 27:45-56, Mal 15:33-41, Luk 23:44-49)

28 Yesu pabweni panga goti gatimile, no li'nga Maandiko Mapeleteu
gatimi, ngabaya, “Niminya nnyota.”
29 Apo paabile na bakuli lyalitwi'li kasiki. Bai ngabampeya kasiki kwa
lutengo lwa malu'ba ga husopo, na kumwekekeya pankano wake.
30 Yesu paayomwi pokya yo kasiki ngabaya, “Gatimile!” Ngakotima na
kwipiya loo yake.

Yesu aomelwa nkwa mumbau

31 Yaai Ijumaa, lisu'ba lyo bi'ka wiso kwa Sabato. Kwa nyo li'nga mitwi
kaneitame munsalaba lisu'ba lya Sabato, mwanjaa lisu'ba lyo lyaai liku'lu',

api'ndo ba Ayahudi baannu'bite Pilato magu'lu' ga abo bababambilwe gati'kwanilwe na mitwi yabe ibu'yi'lwe.
32 Bai, asikali baayi'i ti'kwana magu'lu ga yu'lu' ywa kumbito na yu'lu' ywenebi'li' babaabile babambilwe pamope na Yesu.
33 Lakini pabamwisili Yesu, baamweni panga ayomokile, kwa nyo baanti'kwaniyeli magu'lu'.
34 Lakini asikali yumo aamwomite nkwa mumbau, popopo yapitike myai na masi'.
35 Ywaalibweni likowe lyo aatikong'ondelya na ukong'ondeli wo wa kakape. Na atangite panga alongela ga kakape li'nga mwenga muu'bi'li.
36 Likowe lyo lyaapangilwe kati mwagalongela Maandiko Mapeleteu, “Ntu'pu' ata kyupa sake simo sasalu'a ti'kwanilwa.”
37 Kai' maandiko gi'ngi' gabaya, “Baalu'a kunnola yu'lu' ywabaam-womite.”

Yesu endasikilwa
(Mat 27:57-61, Mal 15:42-47, Luk 23:50-56)
38 Bu'ka pa go, Yusupu, mwenekaya wa Alimataya, aannu'bike Pilato annyi'ki'ti'ye kuubu'ya ntwi wa Yesu. (Yusupu aai mumini wa Yesu, lakini kwo iya, mwanjaa aayogopage api'ndo ba Ayahudi). Bai, Pilato ngaannyi'ki'ti'a. Kwa nyo Yusupu aayi'i kuubu'ya ntwi wa Yesu.
39 Nikodemo ywaannyendeli patumbu Yesu lisu'ba limo kilo, aaisi apu'twile manemane yaiyangabanike na ubani kyasi sa kilo salasini.
40 Bai, boti abi'li' ngabautola ntwi wa Yesu, na kuubilingya sanda yaipakalilwe na mauta manjuli bu'kana na Ayahudi mwabayobelile muusiki.
41 Apo paabambilwe Yesu paai na kyati', na mukyati' so kwabile na lisiko lyalyabile linasikilwali mundu ywoywoti nkati yake.
42 Kwa mwanjaa lyaai lisu'ba lyo bi'ka wiso Sabato kwa Ayahudi, na mwanjaa lisiko lyaai papipi, ngabansika Yesu mo.

20

Lisiko lyabule
1 Jumapili kindai' bulabula, Malia Makatalena aayi'i kulisiko, ngalibona li'lu' liwe lya paniango wa lisiko libu'yilwe.
2 Bai, ngabutuka mpaka kwa Petili na kwa yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' ywaapendilwe na Yesu ngaabakia, “Bammu'yite Bwana kulisiko na tutangiteli kwabammi'kite.”
3 Petili na yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' baayi'i kulisiko.
4 Boti abi'li' baatibutuka lakini yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' aabutwike muno kuliko Petili, kwa nyo alongoli ika kulisiko.
5 Paalitike no lingulya nkati, aibweni sanda, lakini aayingili nkati.
6 Simoni Petili ngaisa nsu'gu' yake kanki'ngama, ngayingya mulisiko na amo aibweni sanda,
7 na si'lu' kitambala saatabilwe Yesu muntwe. Saabi'kilweli pamope na yi'lu' sanda, ila saatikwi'kanilwa no bi'ki'lwa pandu pa kisake.
8 Bu'kapo yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi' ywaalongoli ika kulisiko ngayingya nkati, ngabona, ngau'bi'lya.
9 (Baai balo banagatangali Maandiko Mapeleteu gagaabaite panga yapalikwe ayu'ke bu'ka kwa awi'li.)
10 Bai, abo banamasi' baabuyangani kaya.

Yesu ampitya Malia Makatalena
(Mat 28:9-10, Mal 16:9-11)

11 Malia ayi'mi panja ya lisiko, kali'la. Paabile balo kali'la aatilita no
lingulya mulisiko,
12 ngaabona malaika abi'li' babaweti ngu'bo uu batami palu' pabaau-
gonjike ntwi wa Yesu, yumo kuntwe na ywenebi'li' kumagu'lu'.
13 Abo malaika ngabannaluya, "Mau', kwa mwanjaa ki'li' muli'la?"
Naywembe ngaabakia, "Baubu'yite ntwi wa Bwana wangu', na nitangiteli
kwababi'kite!"
14 Paalongelage go, aagalambuki nsu'gu', ngammona Yesu ayi'mi, lakini
aakwipwili panga nga Yesu.
15 Yesu ngaannaluya, "Mau', muli'la ki'li'? Mumpala nyai?" Malia akitage
panga aywo ngannolekeji wa kyati', ngaammakia, "Bwana, manaitei
wenga ngawaubu'yite ntwi wa Yesu, unibakiye kwaubi'kite, nanenga
nalu'a kuutola."
16 Yesu ngammakia, "Malia!" Naywembe Malia ngagalambuka, ngam-
makia kwa Kiebrania, "Raboni!" (Lombolya "Mwalimu").
17 Yesu ngammakia, "Upalikwali kunikamwa, kwa mwanjaa ninayendali
kunani kwa Tati'. Lakini uyende kwa alongo bangu' ukabakiye, 'Niyenda
kwa Tati' bangu' na Tati' binu, Nnu'ngu' wangu' na Nnu'ngu' winu.' "
18 Malia Makatalena ngayenda kwapeya abali balu' banamasi' panga
amweni Bwana, na aammakie nyo.

Yesu apitya banamasi' bake
(Mat 28:16-20, Mal 16:14-18, Luk 24:36-49)

19 Kitamwiyo lisu'ba lya Jumapili, banamasi' baabile bakwembine
munyumba, na milyango yaabile iyigalilwe kwa mwanjaa baayogopage
api'ndo ba Ayahudi. Bai, Yesu ngaisa, ngayi'ma pakati yabe, ngaabakia,
"Amani ibe kasinu!"
20 Paayomwi longela go, ngaalaya moko na lubau lwake. Apo banamasi'
ngabapulaika muno kummona Bwana.
21 Yesu ngaabakia kai', "Amani ibe kasinu! Kati Tati' mwabanitumike
nenga, nanenga nintuma mwenga."
22 Paayomwi longela go, ngaayulya na kwabakia, "Mupokyange Loo
Mpeleteu.
23 Mana mwaasamya bandu masambi gabe, basamilwa. Mana
mwaasamyali, basamilwali."

Yesu na Tomasi

24 Tomasi (ywakemelwa Mapaga), yumo ywa balu' kumi' na abi'li',
aabileli pamope nabo paaisi Yesu.
25 Bai balu' banamasi' bi'ngi' ngabammakia, "Tumweni Bwana." Tomasi
ngaabakia, "Mana ngotwike kugabona mabai ga misumali mumoko gake
no yi'ya lukonji lwangu' palu', kai' yi'ya luboko lwangu' mulubau lwake
naau'bi'lyali katu."
26 Bai, bu'ka po pi'ta masu'ba manane abo banamasi' baabile kai' pamope
mu'lu' nnyumba, na Tomasi aai pamope nabo. Milyango yaai iyigalilwe,
lakini Yesu ngaisa, ngayi'ma pakati yabe, ngabaya, "Amani ibe kasinu!"
27 Bu'kapo ngammakia Tomasi, "Ulete lukonji lwako pano, ugalole moko
gangu'. Ulete luboko lwako ukaluyi'i mulubau lwangu'. Kaneube na
kyukala, ila uu'bi'li!"
28 Tomasi ngannyangwa, "Bwana wangu' na Nnu'ngu' wangu'!"
29 Yesu ngaammakia, "Buli, uu'bi'lya kwa mwanjaa unibweni? Nantali
yabe balu' bangali kunibona, lakini bau'bi'lile."

Binia kwa kitabu

30 Yesu aapangite kwa banamasi' bake myasu yambone, yi'ngi' iandikilweli mukitabu si'no.
31 Lakini yi'no iandikilwe li'nga mupate u'bi'lya panga Yesu nga Kilisitu, Mwana wa Nnu'ngu', no kwo u'bi'lya mupate ba na ukoto kwa makakala ga lina lyake.

21

Yesu apitya banamasi' saba

1 Bu'ka pa go, Yesu aatikwapitya kai' banamasi' bake mbwega ya litanda liku'lu' lya Tibelia. Aapiti nyinya.
2 Simoni Petili, Tomasi (ywakemelwage Mapaga), Natanaeli mwenekaya wa Kana Galilaya, bana abi'li' ba Zebedayo na banamasi' bake bi'ngi' abi'li' baai pamope.
3 Simoni Petili aatikwabakia, “Niyenda loba omba.” Nabembe ngabammakia, “Na twenga tulu'a longwana nawenga.” Bai, ngabayenda u'bu'ka ngalaba, lakini kilo so baapatikeli sosoti.
4 Kakutumbwa saa, Yesu aayi'mi mbwega ya litanda liku'lu', lakini banamasi' baatangiteli panga aai nga ywembe.
5 Bai, Yesu ngaalaluya, “Mwansembe, munapatali omba boboti au buli?” Bembe ngabannyangwa, “Ata! Tunapatali kili'be.”
6 Yesu ngaabakia, “Mutumbukiye lupi'li'li' lwingo lwa kummalyo ga ngalaba na mwenga mwapata omba.” Bai, ngabatumbukia no pata omba bambone, ata baakombwili uta kai' kwa nnyolokano wa omba.
7 Apo yu'lu' mwanamasi' ywaapendilwe na Yesu ngaammakia Petili, “Nga Bwana!” Simoni Petili paayu'wine panga nga Bwana, ngawala kiwalo sake (mwanjaa aaweti ngu'bo ya lyengo bai), ngau'mbya mumasi'.
8 Lakini balu' banamasi' bi'ngi' baaisi kumbwani kwa ngalaba ku'no kabauta lupi'li'li' lwalutwi'li omba, baabileli kuutalu na kuuyu'mu', ila baai meta mya bu'ka muntengo.
9 Pabaaikite kuuyu'mu' baubweni mwoto wa makala ukunganilwe na panani yake paabi'kilwe omba na likati.
10 Yesu ngaabakia, “Muletange pano omba bi'ngi' ba balu' bamulobite.”
11 Bai, Simoni Petili ngau'bu'ka mungalaba, aatiuta lu'lu' lupi'li'li' mpaka kuuyu'mu' lwalwabile lutwi'lile omba aku'lu' 153. Baatiyolokana, lakini lupi'li'li' lwakutwanikeli.
12 Yesu ngaabakia, “Mwisange samulabuke.” Ntu'pu' ata yumo ywabe ywaalowite kunnaluya, “Wenga nga wanyai?” Mwanjaa baatangite aai Bwana.
13 Yesu ngaisa, ngatola likati, ngaapeya, apangite nyinyonyo na balu' omba.
14 Yi'no yaai pampanda patatu Yesu kwaapitya banamasi' bake tangu' yu'ka bu'ka kuuwi'li.

Yesu na Petili

15 Pabayomwi lya, Yesu ngannaluya Simoni Petili, “Simoni mwana wa Yoani! Buli, unipendile nenga kulikoni mwabanipenda ba?” Naywembe ngayangwa, “Elo Bwana, utangite panga nenga nikupendile.” Yesu ngammakia, “Wakote bana ngondolo bangu'.”
16 Bu'kapo ngammakia pampanda pabi'li', “Simoni mwana wa Yoani! Buli, unipendile?” Petili ngannyangwa, “Elo, Bwana, utangite panga nikupendile.” Yesu ngammakia, “Wakote ngondolo bangu'.”

17 Ngannaluya pampanda patatu, “Simoni mwana wa Yoani! Buli, unipendile?” Apo Petili aatinyopa kwa mwanjaa aalaluyilwe patatu, “Unipendile?” Ngammakia, “Bwana, wenga utangite goti, panga nenga nikupendile.” Yesu ngammakia, “Wakote ngondolo bangu'.
18 Kakape nikubakia, pawaabile wamwinsembe wayobeli kwitaba lunga no yenda kwokwoti kwopala. Lakini pawapanga wang'oi wagoloya moko gako, na mundu ywi'ngi' alu'a kutaba na kukupeleka kwaupendili yenda.”
19 (Kwo longela nyo alayite Petili mwaalu'a waa na kunkwi'ya Nnu'ngu'.) Bu'kapo ngammakia, “Uningi'ngame.”

Yesu na yu'lu' mwanamasi' ywi'ngi'

20 Apo Petili ngagalambuka, ngammona yu'lu' mwanamasi' ywaapendilwe na Yesu kaki'ngama. (Ayu' mwanamasi' nga yu'lu' pa kilyo sa kitamwiyo atamage papipi muno na Yesu na kunnaluya, “Bwana nga nyai ywaalu'a kusongya?”)
21 Bai, Petili paamweni ywo, ngannaluya Yesu, “Bwana, na yu'no buli?”
22 Yesu ngannyangwa, “Mana kanipala alame mpaka panaaki'li'bu'ka, wenga ga ki'li'? Wenga uniki'ngame nenga.”
23 Bai, likowe lyo lyaabambite kwa balu' aumini panga mwanamasi' ywo aawali. Lakini Yesu ammakieli panga mwanamasi' ywo awaali, ila, “Manaitei kanipala alame mpaka panaaki'li'bu'ka, wenga ga ki'li'?”
24 Ayu' nga yu'lu' mwanamasi' ywaagabweni makowe ga na kugaandika. Na twenga tutangite panga gaagalongei nga kakape.

Kuundi'la

25 Kubile makowe gi'ngi' maingi gaapangite Yesu, ikapangage gaandikilwe goti, limo bu'ka pa li'ngi', nengite ata dunia yene ilu'e li'nganali kwibi'ka itabu yaipalage andikilwa.

Makowe ga Atumilwe
Makowe ga Atumilwe

1 Waupendilwe Topili, mukitabu sangu' sa patumbu naatikuandikya
bu'kana na makowe goti gaapangite Yesu no yi'gana bu'ka paatumbwi
lyengo lyake,
2 mpaka lisu'ba li'lu' lyaatu'ndu'bi'yilwe kunani. Paabi balo
tu'ndu'bi'yi'lwa aapiyite malagyo kwa makakala ga Loo Mpeleteu kwa
balu' atumilwe baasawile.
3 Kwa masu'ba alubaini bu'ka pa kiwo sake, aatikwapitya kwo kokotya
li'nga bakwipwe panga kakape aai nkoti. Aabonekine kwabe, naywembe
aalongei nabo makowe ga Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
4 Lisu'ba lyaakwembine nabo aalagi, "Kenemubu'ke mono mu
Yelusalemu, ila muli'nde yi'lu' upo yabaalagi Tati', yi'lu' yamwaniyu'wine
kaniilongelya.
5 Yoani aabatisike kwa masi', lakini masu'ba gendaisa mulu'a batisilwa
kwa Loo Mpeleteu."

Yesu atu'ndu'bi'yi'lwa kunani

6 Bai, atumilwe pabaakwembine na Yesu ngabannaluya, "Bwana, buli
wu'no nga nsimu waulu'a buyangania ukulungwa wabe Isilaili?"
7 Yesu ngaabakia, "Alyo lyengo linu lili lyo tanga lisu'ba au nsimu
wabaubi'i Tati' bangu', ago gabile muutawala wabe bene.
8 Lakini Loo Mpeleteu paamwisilyanga, mwapokya makakala na
mwanikong'ondelya ku Yelusalemu, kumili'ma yoti ya Yudea, ku Samalia
na ata kuundi'la ya dunia."
9 Paayomwi longela go, Yesu ngatu'ndu'bi'yi'lwa kunani. Pabaabile
kabanningulya, ngayingya mulyunde na baamwenili kai'.
10 Pabaabi balo kabalingulya kunani, imukya bandu abi'li' babaaweti
magu'bo mauu bayi'mi papipi nabo,
11 ngababaya, "Mwenga mwabandu ba ku Galilaya, mboni muyi'mi
kamulingulya kunani? Ayu' Yesu ywatolilwe bu'ka kasinu yenda kunani,
alu'a buya kai' nyinyonyo kati mwamumweni kayenda kunani."

Matiasi asaulilwa kamwa lipala lya Yuda (Mat 27:3-10)

12 Bu'kapo atumilwe baaki'li'bu'ki ku Yelusalemu bu'ka mu Kitu'mbi' sa
Minjaituni, sakibile kilomita yimo bu'ka Yelusalemu.
13 Pabaaikite pa kilambo so sa ku Yelusalemu, baayi'i musumba sa
kugolopwa kwabaatamage. Balu' babaabile palu' baai Petili, Yoani, Yakobi,
Andelea, Pilipi, Tomasi, Batolomayo, Matei, Yakobi mwana wa Alufayo,
Simoni wa Selote na Yuda mwana wa Yakobi.
14 Aba boti baai kabakongolekana kwo lu'ba Nnu'ngu' pamope na
alwawa nsi'si', Malia mau' bake Yesu, na anunabe.
15 Lisu'ba limo, Petili aayi'mi pakati ya balu' bandu aumini, baai kati
mitumbi mya na isilini.
16 Ngabaya, "Mwalongo bangu', yaapalikwe galu' Maandiko Mapeleteu
gatimi, Loo Mpeleteu aatilondwa pi'tya kwa Daudi panga Yuda ngaywaa-
longwiye balu' babammoywi Yesu.
17 Yuda aai yumo ywamukipi'nga situ, kwa mwanjaa asaulilwe yangatiya
lyengo li'."

18 (Yuda aapi'mite nng'unda kwa yi'lu' mbanje yaapatike kwa iyendo
yake ndau, paabile munng'unda ngatu'la pai' puanika ndumbo na ma-
tumbu goti gaai panja.
19 Likowe lyo lyaatanganikwe na bandu boti babatamage ku Yelusalemu,
ata ngabautina lina nng'unda wo kwa luga yabe, “Akeldama,” lombolya,
“Nng'unda wa Myai.”)
20 “Bai, iandikilwe mukitabu sa Zabuli,
‘Mwitamo yake yaigala yame, mundu ywoywoti kaneatame nkati yake.’
Kai' iandikilwe panga,
‘Lipala lya lyengo lyake atole ywi'ngi' mundu.’
21 “Kwa nyo ipalikwa tunsawe mundu yumo mwa balu' babaabile
pamope na twe nsimu woti watutyangae nakwe Bwana Yesu.
22 Aywo aapalikwa panga yumo mwa balu' babaai pamope na twenga
tumbulya Yoani paabatisage mpaka lisu'ba li'lu' Yesu lyaatolilwe bu'ka
kwitu yenda kunani. Aywo abe nkong'ondeli pamope natwenga kwa
uyu'ki wake Yesu.”
23 Apo, ngabatambwa maina ga bandu abi'li' yumo aai Yusupu,
ywakemelwage Balsaba (ywembe aatanganikwe kwa lina lya Yusita) na
Matiasi.
24 Bu'kapo ngabalu'ba Nnu'ngu', “Bwana, wenga wiitangite myoyo ya
kila mundu. Kwa nyo utulaye ywaku' kati ya aba abi'li' ywaunsawile,
25 li'nga aibe lipala lya lyengo lya utumilwe lyalilei Yuda, no yenda
pandu pake mwene papanni'ngana.”
26 Ngabapanga mpumbe, ngasaulilwa Matiasi, naywembe ngay-
ongeyelwa mwa balu' atumilwe ku'mi na yumo.

2

Loo Mpeleteu aisilya aumini

1 Paliikite lisu'ba lya Pentekosite, aumini boti baakongolekine pandu
pamo.
2 Kwa kiimuimu lilobe lyaayu'wanike kati limbu'nga liku'lu' lyaumi
kunani, ngaliitwi'li'ya yi'lu' nyumba yoti yabaatami.
3 Ngagapitya malimi kati ga mwoto, ngagabaganika no tu'la panani ya
kila mundu.
4 Boti ngabatwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu, no tumbwa longela kwa luga
mbali'mbali', kati Loo mwaayalile.
5 Bai, ku Yelusalemu kwaabile na Ayahudi babankilikityage Nnu'ngu'
babaaumi kila nni'ma wa padunia.
6 Pabayu'wine malobe go, lipi'nga liku'lu' lya bandu lyaatikongolekana.
Boti baating'ondoka muno kwa mwanjaa kila mundu aayu'wine abo
aumini, kabalongela kwa luga yake mwene.
7 Baating'ondoka no sangala kababaya, “Aba boti babalongela, benekaya
ba ku Galilaya li?
8 Iteibuli kai', kila mundu aayu'wa kabalongela kwa luga yake yo
belekwa nayo?
9 Pakati yitu kwina bandu bababu'ka mili'ma ya Palti, Wamedi na
Waelamu, bi'ngi' benekaya ba Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto na
Asia,
10 Piligia, Pamfilia, Misili na lwingo lwa ku Libya papipi na nni'ma nku'lu'
wa Kulene na ageni bu'ka Roma,
11 kati yabe kubile na Ayahudi na bandu babaasawi kwikotea dini ya
Kiyahudi, bandu ba nni'ma wa Kilete na ku Alabia. Ata nyo twayu'wa

boti kabalongela makowe maku'lu' ga iyendo ya Nnu'ngu' muluga yitu yo belekwa.”
12 Boti baatisangala no ng'ondoka, kabalaluyana, “Makowe ga galombolya ki'li'?”
13 Lakini bi'ngi' baatikwasalanga, kababaya, “Bandu ba batilobya!”

Maalo ga Petili

14 Bai, Petili ngayi'ma papipi na balu' atumilwe bi'ngi' ku'mi na yumo,
ngatumbwa kwaalya bandu kwa lilobe liku'lu', “Mwaayahudi ayangu' na
mwenga mwaboti mwamutama ku Yelusalemu, mutange likowe li'no na
munipi'kanie.
15 Kakape bandu ba banalobyali kati mwamugania, kwa mwanjaa yi'no
saa itatu ya kindai' bai.
16 Kakape panga likowe li' nga li'lu' lyalyaabayilwe na nnondoli ywa
Nnu'ngu' Yoeli.
17 ‘Mumasu'ba galu' ga kuundi'la abaya Nnu'ngu',
naalu'a kunnyitanikia Loo wangu' panani ya bandu boti.
Bana binu analu'me na alwawa baalu'a londwa,
ansembe binu baalu'a gabona makowe gayambi',
na agoi baalu'a lota maloto.
18 Kakape, ata kwa atumisi bangu' analu'me na alwawa,
naalu'a kwayityanikia Loo wangu',
nabembe, baalu'a londwa.
19 Naalu'a panga mangelongelo kumaunde
na myanju miku'lu' padunia,
kwalu'a ba na myai, mwoto, na lyoi litopau.
20 Lisu'ba lyaalu'a ba mulubi'ndu' na mwei walu'a ba nkele kati myai,
kaliegelya isa lisu'ba liku'lu' lya ngama lya Bwana.
21 Apo mundu ywoywoti ywaalu'a lu'ba yangatiyilwa na Bwana, alu'a
kosopolelwa.’ ”
22 “Mwenga mwa Isilaili, mupi'kani mayi'gi'yo ga ganigalongela!
Nnu'ngu' aalayite mpu'la bai panga kakape antumike Yesu ywa Nasaleti.
Aapangite nyo kwa ndi'la ya mangelongelo na myanju yaapangite pakati
yinu, kati mwamumweni mwabene.
23 Nnu'ngu' aatangite no binia bu'ka kwai'mbu' panga Yesu aakamuyilwe
mumaboko ginu, na mwenga kummulaga kwa kwalekya bandu alau
bammambe munsalaba.
24 Lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li, ngaankosopolya bu'ka
mulwu'ngu' lwake. Kwa mwanjaa yaawesekineli ywembe kamulwa na
makakala ga kuuwi'li.
25 Kwa mwanjaa Daudi aabaite nyinyo kwa ywembe ywo,
‘Naamweni Bwana nnu'ngi' yangu' masu'ba goti,
kwa mwanjaa abi kuluboko lwangu' lwa mmalyo, li'nga nakane
tenandena.
26 Kwa nyo, mwoyo wangu' watenapusika,
kai' nilulutike ilulu yo napusika. Yi'ga yangu' yatama muu'bi'lyo,
27 kwa mwanjaa loo yangu' wailekali kumambi',
wala wannekali ywabile Mpeleteu wako abole.
28 Unilayite ndi'la ya bwu'mi,
wanitwi'li'ya pulaa panaaba papipi nawe.’ ”
29 “Mwalongo bangu' ba ku Isilaili, mbala nimmakiange mpu'la gagampatike Daudi, tati' bitu. Ywembe aatiwaa no sikilwa, lisiko lyake libile papanopano mpaka li'no.

30 Lakini kwa mwanjaa aai nnondoli ywa Nnu'ngu', aatangite panga
Nnu'ngu' aatikunnagya kwa kilapo panga ammi'ka yumo ywa lubelekwo
lwake pakiti'gu' sake sa lenji.
31 Daudi aatumbwi wi'ti' kugabona makowe gagaalu'a pangilwa na
Nnu'ngu' na nyo ngabaya kwa uyu'ki wa Kilisitu nsimu waabaite,
‘Analekelwali kumambi',
wala yi'ga yake inabolali.’
32 “Nnu'ngu' annyu'yite Yesu na twenga twaboti nga twaakong'ondeli ba
likowe lyo.
33 Nnu'ngu' amwu'bwiye Yesu na kummi'ka pandu pake pakummalyo,
apoki bu'ka kwa Tati' li'lu' lilagyo lya Loo Mpeleteu, naywembe aayi-
tanikiye si'lu' samukibona nambi'yambi' na kukiyu'wa.
34 Kwa mwanjaa Daudi aai anau'bu'kali kunani, lakini aatibaya,
‘Bwana Nnu'ngu' aammakie Bwana wangu',
Utame kummalyo gangu',
35 mpaka panaalu'a kwabi'ka andumu bako pai' ya magu'lu' gako.’
36 “Kwa nyo Isilaili yoti mutange kakape panga, yu'lu' Yesu ywamum-
mambike munsalaba, Nnu'ngu' ampangite panga Bwana na Kilisitu!”
37 Bai, Pabaagayu'wine mayi'gi'yo go, gaatikwalumiya mumyoyo yabe.
Ngabaalaluya Petili na balu' atumilwe bi'ngi', “Mwalongo bitu, tupange
buli?”
38 Petili ngaayangwa, “Munng'alambuki Nnu'ngu' na kila yumo ywinu
abatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu, li'nga mupate samilwa masambi ginu
no pokya yi'lu' upo ya Loo Mpeleteu.
39 Kwa mwanjaa lilagyo li'no lyaai kwinu mwenga, bana binu, kwa balu'
boti babatama kuutalu, na kwa kila mundu ywaalu'a kemelwa na Bwana
Nnu'ngu' witu.”
40 Petili aatikwakwi'li'ka kwa mayi'gi'yo gi'ngi' gambone na
kwakong'ondelya, “Mwikosopoli bu'ka mu lu'no lubelekwo lwakau.”
41 Bai, baingi baatikugayi'ki'tya mayi'gi'yo gake Petili, ngababatisilwa.
Na lisu'ba lyo bandu bateyongekeya ika kati mitumbi elupu itatu.
42 Abo boti ngabayendelya binia kwiyi'gana bu'ka kwa atumilwe, tama
pamope kati alongo, metwana makati, lya pamope no lu'ba Nnu'ngu'.

Maisa ga aumini ga kila lisu'ba

43 Kila mundu ngannyogopa Nnu'ngu', kwa mangelongelo na myanju
yambone yayaapangilwe kwo pi'tya atumilwe.
44 Babaau'bi'li boti baayendeli ba pamope na mali yabe batebaganana.
45 Baapi'miye migunda na ili'be yabe, bu'ka po bagana mbanje li'ngana
na mwaipalikwa kwa kila mundu.
46 Kila lisu'ba baabile kabakongolekana pamope mulua lwa nyumba ya
Nnu'ngu'. Bametwanage makati no kwembana mumisengo yabe lya kilyo
so kwo napusika na kwa mwoyo nnogau.
47 Bankwi'yite Nnu'ngu' no pendelwa na bandu boti. Kila lisu'ba Bwana
aatikwayongekeya mitumbi ya bandu, babaabile kabakosopolelwa.

3

Petili na Yoani bantepwa kitewe yumo

1 Lisu'ba limo musaa tisa pipi na kitamwiyo, yai saa yo lu'ba, Petili na
Yoani bayendage kulua lwa nyumba ya Nnu'ngu'.
2 Bai, paabile na mundu yumo ywaabile kitewe bu'ka belekwa.
Abi'ki'lwage pa niango wa nyumba ya Nnu'ngu' waukemelwage Mzuli,

kila lisu'ba li'nga alu'be kwa bandu babayingya mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu'.
3 Yu'lu' kitewe paabweni Petili na Yoani bai papipi no yingya mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu', ngaalu'ba bannyangatiye mbanje.
4 Petili na Yoani ngabammu'nju'lya minyo, naywembe Petili ngammakia, “Utulinge!”
5 Yu'lu' kitewe ngaalinga, ku'no kau'bi'lya pata kili'be bu'ka kwabe.
6 Lakini Petili ngammakia, “Ne ntu'pu' mbanje, ila si'lu' sanibile naso ngasanilu'a kupeya. Kwa lina lya Yesu Kilisitu ywa ku Nasaleti, uyi'me kwa magu'lu' gako uyende!”
7 Bu'kapo ngankamwa luboko lwake lwa kummalyo kuntu'ndu'bi'ya, papalu'palu' magu'lu' gake ngagapata makakala.
8 Ngau'mba no yi'ma, no tumbwa yenda kwa magu'lu' gake. Bu'kapo ngayingya mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu' pamope na Petili na Yoani, ku'no kayenda no u'mbau'mba na kunnumba Nnu'ngu'.
9 Bandu boti babaabile palu', ngabammona kayenda kwa magu'lu' gake ku'no kannumba Nnu'ngu'.
10 Pabakwipwi panga nga yu'lu' ywaabile kalu'balu'ba palu' pa niango Mzuli wa nyumba ya Nnu'ngu', ngabasangala muno ata baakombwili tanga gagampatike.

Maalo ga Petili

11 Mundu ywo ywatepulilwe apendili lekana na Petili na Yoani, na bandu boti ngabasangala muno, no butukya mu Balasa lya Selemani.
12 Petili paabweni bandu bakongolekine, ngaabakia, “Mwenga mwa-bandu ba ku Isilaili, mwanjaa ki'li' mulisangala likowe li'no? Mboni mutubu'nju'lya minyo kwa kutusangala, baya kwake kati twenga tupangite kwa makakala au kwa upeleteu witu kumpangiya mundu yu' ayende kwa magu'lu' gake?
13 Nnu'ngu' ywa Bulaimu, Isaki na Yakobi, Nnu'ngu' ywa akinatati' bitu ankwi'yite ntumisi wake Yesu. Lakini mwenga mwaatikumpiya li'nga apwatilwe kiwo na kunkana nnu'ngi' ya Pilato, pamope no panga Pilato ammakiangite annekekeye ayende.
14 Yu'lu' ywaabile Mpeleteu na mwene Aki mwaatikunkana, na mwenga ngamummakia Pilato annyu'gu'li yu'lu' mmulagi.
15 Bai, mwammulige ywaabile kitumbu sa bwu'mi, lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li. Twenga ngatwaakong'ondeli ba makowe ga.
16 Mundu yu' ywamumona na kuntanga apatike kai' makakala kwa uweso wa lina lya Yesu. Kwa ndi'la yo u'bi'lya lina li' kakape ywembe atepulilwe, kati mwamwibonia mwabene.
17 “Mwalongo bangu', ndangite panga mwenga na api'ndo binu mwampangite Yesu aga goti wangali tanga namani samupanga.
18 Lakini kwa ndi'la yi' Nnu'ngu' ayomolekeyage si'lu' sasaalondolilwe na alondoli ba Nnu'ngu' boti, panga Kilisitu wake alu'a teselwa.
19 Bai, mugalambuke na kummuyangania Nnu'ngu', li'nga ansami masambi ginu.
20 Bu'kapo Bwana annetya nsimu wo pu'mu'lya, naywembe alu'a kuntuma Kilisitu ywaabi'kilwe bu'ka kwai'mbu' li'nga kunkosopolya mwe, nga Yesu.
21 Ywembe aapalikwa igala kunani mpaka pawalu'a timya nsimu wa Nnu'ngu', paabi'ka wiso ili'be yoti, kati mu'lu' mwaabaite bu'ka kwai'mbu' kwa alondoli bake apeleteu.

22 Kwa mwanjaa Musa aabaite, ‘Bwana Nnu'ngu' winu alu'a kun-
saulyanga nnondoli ywalandana nanenga bu'ka mulukolo lwinu, yaapa-
likwa kunnyu'wa ywo kwa kila likowe lyaalu'a kummakia.
23 Na mundu ywoywoti ywaalu'a kotoka kunnyu'wa aywo nnondoli ywa
Nnu'ngu', aabi'ki'lwa kuutalu na bandu bake no langamiswa.’
24 Alondoli boti ba Nnu'ngu', tumbulya Samweli na balu'
babammi'ngi'yite, baalondwi abali ya makowe ga gagapangika masu'ba
gano.
25 Mwenga mwabana ba alondoli, na lilagano lya Nnu'ngu' lyaapangite
na kiu'ku'lu' binu lyaai kasinu. Kati mwammakie Bulaimu, ‘Kwa ndi'la ya
lubelekwo lwako, makabila goti ga padunia gaalu'a yaliwa.’
26 Nnu'ngu' pannyu'yite ntumisi wake Yesu, ngaantumike wi'ti' kasinu,
li'nga annyali kwa kunng'alambwa kila yumo ywinu bu'ka mundi'la yake
ndau.”

4

Petili na Yoani bapelekelwa mankamani

1 Petili na Yoani pabaabile palu' kabaalya bandu, api'ndo ba dini na
mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu', na Masadukayo ngabaisa.
2 Bembe ngabausika muno kwa mwanjaa ya abo atumilwe, babaabi
kabayi'gana no ala panga Yesu aatiyu'ka, na uyu'ki wake ukong'ondelya
panga kakape awi'li baalu'a yu'ka.
3 Kwa nyo ngabaaboywa na kwayi'ya muutabilwe, mpaka pammalau'
yake, kwa mwanjaa yai kitamwiyo.
4 Lakini bambone kati ya bandu balu' babaayu'wine li'lu' liyi'gi'yo
ngabau'bi'lya, na isabu ya analu'me babaau'bi'lile ngaiyongekeya mpaka
ika kati mitumbi elupu tano.
5 Pammalau' yake alongosi ba Kiyahudi, api'ndo na balimu ba salya,
ngabakongolekana ku Yelusalemu.
6 Paabile na Anasi Mpi'ndo wa Dini, Kayafa, Yoani, Alekisanda na bandu
bi'ngi' boti ba lukolo lwa mpi'ndo ywa dini.
7 Ngabaayi'mika Petili na Yoani nnu'ngi' yabe, ngabaalaluya, “Mwenga
kwa makakala gaku' au kwa lina lya nyai mulipangite likowe li'?”
8 Apo Petili abi ntwi'li'yi'lwa Loo Mpeleteu, ngayangwa, “Mwenga
mwaayi'mi'li'ki na mwaapi'ndo ba bandu.
9 Li'no mutupekeseni kwa kitumbu sa makowe manogau gaapangilwe
yu'lu' kitewe na kutulaluya mu'lu' mwaatepulilwe.
10 Kwa nyo, mwenga na bandu boti ba Isilaili, mupalikwa tanga panga
mundu yu' ywayi'mi nnu'ngi' yinu li'no nkoti bai, kwa makakala ga lina
lyake Yesu Kilisitu ywa ku Nasaleti. Ywembe mwenga mwaatikummamba,
lakini Nnu'ngu' ngannyu'ya bu'ka kuuwi'li.
11 Ayu' nga yu'lu' Yesu Maandiko Mapeleteu gagammaya,
‘Liwe lyamulikani mwa asengi,
nambi'yambi' lipangite liwe liku'lu' lya pakitumembe.’
12 “Kwa nyo ntu'pu' ywakombwa kosopolelwa kwa ndi'la ya mundu
ywi'ngi', kwa mwanjaa mudunia yoti bandu ntu'pu' ndi'la yi'ngi' yo
kosopolewa ila kwa lina li'lu' lyabapeyilwe na Nnu'ngu'.”
13 Balu' akolongosi pabaubweni ukangamau wa Petili na Yoani no tanga
panga baai bandu bangali ilimu wala tanganikwa, ngabaasangala muno,
nnu'ngi' ngabakwipwa panga ukangamau wabe waai kitumbu so baa
papipi na Yesu.

14 Lakini pabaamweni yu'lu' mundu ywatepulilwe ayi'mi pamope nabo,
baakombwili longela kili'be.
15 Alongosi ngabaamulisa bapite panja ya si'lu' kitamo, ku'no kabal-
aluyana bene na bene likowe lyo.
16 “Twapange ki'li' bandu ba? Na tukombwali kana mangelongelo
maku'lu' gagapangilwe no bonekana na kila mundu ywa ku Yelusalemu.
17 Lakini li'nga iya likowe li'no kaneliyendeli landala muno mwa bandu,
ipalikwa twakwi'li'ke bandu ba kanebalongele kai' na mundu ywoywoti
kwa lina lya Yesu.”
18 Bu'kapo ngabaakema kai' nnyumba na kwakanikiya kanebalowe
longela kai' wala yi'gana kwa lina lya Yesu.
19 Lakini Petili na Yoani ngabaayangwa, “Mubaye mwenga mwabene
panga aki nnu'ngi' ya Nnu'ngu' kunnyu'wa mwenga, kuliko kunnyu'wa
Nnu'ngu'.
20 Lakini twenga tukombwali kotoka baya galu' gatugabweni na ku-
gayu'wa.”
21 Bu'kapo balu' api'ndo ba kitamo ngabaakwi'li'ka kai' kwa ukali' na
kwalekekeya bayende. Baapatikeli ndi'la ya kwasenwa, kwa mwanjaa
bandu boti baabile kabankwi'ya Nnu'ngu' kwa likowe li'lu' lyalipangike.
22 Kwa mwanjaa aywo mundu ywaatepulilwe aabile na myaka yaipi'ta
alubaini.

Aumini bannu'ba Nnu'ngu' akangamaye

23 Papalu'palu' Petili na Yoani pabaayu'gu'lilwe, ngababuyangana
kwaayabe na kwaawanikiya galu' gabaabakiyilwe na api'ndo ba dini na
agoi.
24 Nabembe pabaagayu'wine go, ngabalu'mbana boti na kunnu'ba
Nnu'ngu' kababaya, “Wenga ngawa Bwana wauumbike kunani, pai', baali
na kila kili'be sakibile nkati yake.
25 Ngawaumpangite ntumisi wako, tati' bitu Daudi abaye kwa makakala
ga Loo Mpeleteu,
‘Mwanjaa ki'li' mili'ma intaukya Nnu'ngu' na kumusikya?
Mboni bandu bagania makowe gangali ngama?
26 Akulungwa ba dunia baaibi'i wiso,
na atawala baakwembine pamope kunkana Bwana na Kilisitu wake.’
27 “Kakape Helode na Pontio Pilato, bandu ba Isilaili na bandu bangali
Ayahudi, baatikongolekana pano pa kilambo, li'nga panga likowe linyatau
kwa ntumisi wako mpeleteu Yesu ywaunsawile panga Kilisitu.
28 Bembe baagayomoli makowe gawabinile tangu' kwai'mbu' kwa uweso
wako na mwaupendile.
29 Nambi'yambi' wa Bwana, ulinge iyogokeyo yabe, na utulongoye
twenga twaatumisi bako tupate ala mayi'gi'yo gako wangali ba na kyukala.
30 Ulaye makakala gako li'nga kwatepwa atamwe, upange myanju na
mangelongelo kwa lina lya ntumisi wako Yesu Mpeleteu.”
31 Pabaayomwi lu'ba, pandu palu' pabaakongolekine ngapalendema,
nabembe boti ngabatwi'li'yi'lwa na Loo Mpeleteu, ngabatumbwa ala
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' wangali ba na kyukala.

Baatami kati lukolo lumo

32 Balu' babaau'bi'lile boti baai na mwoyo gumo no nugia limo, ntu'pu'
ata yumo ywaabile na kili'be, ywaakipangite kibe mali yake mwene, ila
baatikamwana kwa kila kikowe.

33 Atumilwe baatikong'ondelya kwa makakala, kwa uyu'ki wa Bwana
Yesu, naywembe Nnu'ngu' ngaayalya muno.
34 Ntu'pu' ata mundu yumo kwabe ywapalage kili'be, kwa mwanjaa kila
likowe bapangage pamope, baapi'miye migunda na mayumba na mbanje
ngabakongolya pamope,
35 na kwakamukiya atumilwe, kila mundu aabaganilwe kati mwaa-
palage.
36 Kwaabile na Nnawi yumo mmelekwe wa Kuplo, lina lyake Yusupu.
Atumilwe baankemite kwa lina lya Balanaba, lilombolya nsengi ywa
bandu.
37 Mundu ywo aapi'miye nng'unda waabile nawo, na mbanje ye
aakamukiye atumilwe.

5

Ukongi wa Anania na Safila

1 Bai, mundu yumo ywakemelwage Anania, na nnyumbowe Safila,
baapi'miye nng'unda wabe.
2 Lakini nnyumbowe aai atangite, Anania aabawi lipungu lya mbanje
yaapatike na yi'ngi' iya, yayigile ngaakamukiya atumilwe.
3 Petili ngannaluya, “Anania, mboni Ibilisi autwi'liye mwoyo wako, li'nga
kummakia ubu'su' Loo Mpeleteu, uiyike lipungu lya mbanje lyaupi'mie
nng'unda?
4 Pawaabile balo unapi'mi'yali nng'unda wo, ngita waai mali yako? Ata
popi'miye mbanje yoipatike ngita yai yako? Mwanjaa ki'li' uganiyite panga
likowe li'no mumwoyo wako? Wenga unkongiteli mundu ila unkongite
Nnu'ngu'!”
5 Anania paagayu'wine mayi'gi'yo go, ngatu'la pai' no waa. Na boti
babaayu'wine abali yo baatiyogopa muno.
6 Ansembe ngabaisa wi'ki'lya yi'ga yake, ngabampikiya panja na kunsika.
7 Pagapite masaa gatatu nnyumbowe ngayingya, naywembe aai
anayu'wali lyolyoti lya makowe galu' gagaapangike.
8 Petili ngannaluya, “Unibakie yi'no nga mbanje yoti yamupatike,
pamupi'miye nng'unda winu?” Ngannyangwa, “Elo nga yi'no.”
9 Bu'kapo Petili ngammakia, “Mwanjaa ki'li' muyi'ki'tyaniye kumpaya
Loo Mpeleteu ywa Bwana? Pi'kania! Balu' babauma kunsika nsengogo
baikite paniango, nawenga nyinyonyo bapakupeleka!”
10 Bai, papalu'palu' Safila ngatu'la pai' nnu'ngi' ya Petili no waa, na balu'
ansembe ngabayi'ngya nnyumba ngabankwemba awile. Ngabantola no
yenda kunsika papipi na nsengowe.
11 Bwoga nku'lu' ngawapata aumini boti na bandu bi'ngi' babaayu'wine
likowe lyo.

Atumilwe bapanga myanju na mangelongelo gambone

12 Atumilwe baapangite myanju yambone na mangelongelo kwa bandu.
Na boti babaau'bi'lile baabile kabakongolekana mu Balasa lya Selemani
kwo nugia limo.
13 Na pai ntu'pu' ata mundu yumo ywangau'bi'lya ywaapayite lu'mbana
nabo, lakini ata nyo balu' babaau'bi'lile baatilumbilwa muno na bandu.
14 Na isabu ya bandu babaamwu'bi'li Bwana, analu'me kwa alwawa,
yaatiyongekeya muno.

15 Kwa nyo bandu baabile kabaapeleka atamwe musimbasimba na
kwagonjeka muindanda na mumakai, li'nga Petili paalu'a pi'ta kiwili sake
saapi'ti bi'ngi' babe.
16 Bandu bambone ngabakongolekana bu'ka muilambo ya papipi na ku
Yelusalemu, kabaaleta atamwe na bandu babaatesilwe na moka, na boti
baatitepulwa.

Atumilwe bendateselwa

17 Bu'kapo Mpi'ndo wa Dini na aine babaabile mukipi'nga sa
Masadukayo, ngabaabi'kya bwigu atumilwe.
18 Bai, ngabaaboywa atumilwe na kwayi'ya muutabilwe.
19 Lakini kilo malaika wa Bwana ngaisa no yu'wa milyango ya utabilwe,
kwapiya panja na kwabakia,
20 "Muyende, mukayi'me munyumba ya Nnu'ngu' mukaali bandu ndi'la
yi'no ya ukoto wayambi'."
21 Kindai' putiputi bayi'i munyumba ya Nnu'ngu' yi'gana bandu kati
mwababakiyilwe.
Mpi'ndo wa Dini na aine pabaaisile, bakemi kitamo sa Balasa Liku'lu'
lya Ayahudi na api'ndo boti ba ku Isilaili, ngabaatuma bandu bayende
munyumba ya atabilwe kwaleta atumilwe.
22 Lakini balu' atumisi pabaaikite ku'lu' kuutabilwe baakwembiteli balu'
atumilwe. Kwa nyo ngababuya no piya abali.
23 Ngababaya, "Tuikoli nyumba ya atabilwe iyigalilwe ndendende na
ali'ndi'li kabali'ndi'la mumilyango. Lakini patuyu'wile tunakunkwembali
mundu ywoywoti nnyumba!"
24 Bai, mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' na api'ndo ba dini
pabagayu'wine go, baatisangala muno, ngababa na kyukala no kotoka
tanga sasaapatike.
25 Mundu yumo ngaisa na kwabakia, "Lingange, balu' bandu
bamwaayingiye muutabilwe bai munyumba ya Nnu'ngu' bayi'gana
bandu."
26 Apo mpi'ndo ywa ali'ndi'li ba nyumba ya Nnu'ngu' pamope na bandu
bake, baayi'i munyumba ya Nnu'ngu', ngabaaleta. Lakini baaboywili kwa
makakala, kwa mwanjaa baayogwipe ku'mbu'lwa maliwe na bandu.
27 Bai, ngabaapeleka na kwayi'mi'ka nnu'ngi' ya kitamo. Mpi'ndo wa
Dini ngaabakia,
28 "Twaankanikiye kwa makakala, kanemuyi'gane kai' kwa lina lya Yesu,
na nambi'yambi' mubambiye mayi'gano ginu mu Yelusalemu yoti, na
mubini kutubi'kya lukoolo lwa kiwo sa mundu yu'."
29 Petili na balu' atumilwe aine ngabayangwa, "Tupalikwa kunnyu'wa
Nnu'ngu' kuliko bandu.
30 Nnu'ngu' ywa kitati' bitu, aatikunnyu'ya Yesu, yu'lu' ywamwammulige
kwa kummamba munsalaba.
31 Nnu'ngu' aatikunkwi'ya, ngammi'ka kuluboko lwake lwa kummalyo,
panga Kolongosi na Nkosopoli, li'nga aipange Isilaili inng'alambuki
Nnu'ngu' no samilwa sambi.
32 Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe ga, na Loo Mpele-
teu ywabaapeyilwe na Nnu'ngu' balu' babannyu'wa, naywembe en-
dakong'ondelya kai'."
33 Balu' boti ba mukitamo pabaagayu'wine makowe go, baatiusika muno
no pala kwabulaga balu' atumilwe.

34 Lakini Mfalisayo yumo lina lyake Gamalieli, ywaabile mwalimu wa
salya ywaesimilwe na bandu boti, aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo, ngaamulisa
balu' atumilwe bapite panja pasene.
35 Bu'kapo ngaabakia balu' ba mukitamo, “Mwenga mwa bandu ba ku
Isilaili, mulinguli wiso ali' likowe lyamupala kwapangya bandu ba.
36 Kwa mwanjaa nsimu waupite kwaapitike mundu yumo lina lyake
Teude, ywaipunage panga ywembe nga mundu ywa ngama, ngapata ba-
namasi' mitumbi mya nsese, babaalu'mbine nakwe. Lakini aatibulagilwa,
na banamasi' bake boti ngababaganika no oba.
37 Kai' nsimu wu'lu' wo balangilwa bandu, ngaapiti Yuda ywa ku
Galilaya. Aywo naywembe aatikwauta bandu nabembe ngabanki'ngama,
lakini naywembe aatibulagilwa, na banamasi' bake boti ngababaganika.
38 Nambi'yambi' nendakumakianga, mwaleke bayende kasabe! Kwa
mwanjaa likowe li' au lyengo li' manaitei alitumbwi mundu, kakape
lyakondali.
39 Lakini manaitei libu'i kwa Nnu'ngu' mwalu'a kwakombwalili kwaibya
bandu ba. Bai, mwilinguli wiso mwakane taukana na Nnu'ngu'!”
Balu' ba muitamo baayi'ki'tyanie na mwababakiyilwe na Gamalieli.
40 Ngabaakema atumilwe na kwamesa mikwasu na kwaamulisa
kanebayi'gane kai' kwa lina lya Yesu. Bu'kapo ngabaalekekeya babu'ke.
41 Bai, balu' atumilwe ngabapita panja ya si'lu' kitamo kwo napusika,
kwa mwanjaa yai aki yabe bapate oni no teselwa kwa kitumbu sa lina lya
Yesu.
42 Baakotwikeli yi'gana no ala abali inannoga panga Yesu nga Kilisitu,
kila lisu'ba mulua lwa nyumba ya Nnu'ngu' na nsengo kwa nsengo.

6

Ayangatiyi saba ba atumilwe

1 Mumasu'ba galu' bu'kana na isabu ya banamasi' mwaiyongekeyage
muno, ngakupitya maku'ku'li'ko kati ya au'bi'lya ba Kiyunani na au'bi'lya
ba Kiyahudi. Baatiku'ku'li'ka kwa mwanjaa alwawa awi'li'ka ba Kiyunani
baatilibalilwa nsimu wo baganilwa ilyo ya kila lisu'ba.
2 Kwa nyo balu' atumilwe ku'mi na abi'li' ngabakema kitamo sa ipi'nga
yoti ya banamasi' na kwabakia, “Yaalu'a nogelelyali twenga kotoka ala
mayi'gi'yo ga Nnu'ngu', kwa kitumbu sa lyengo lya kwabagana ilyo.
3 Kwa nyo mwalongo, musawe nkati yinu bandu saba babatanganikwe
panga batwi'li'yilwe na Loo Mpeleteu na bene ikima. Abo tuwesa kwapeya
lyengo li'no,
4 na twenga tubinia yendelya lu'ba Nnu'ngu' no ala liyi'gi'yo lyake.”
5 Galu' gabaagalongei ngagayi'ki'ti'lwa na bandu boti, nabembe ngabaa-
sawa Sitefano, mundu ywatwi'li'yilwe imani na Loo Mpeleteu na Pilipi,
Plokolo, Nikanoli, Timoni, Pamena na Nikola ywa Antiokia ywaagalamb-
wike panga Nnyahudi.
6 Ngabaaleta bandu bo nnu'ngi' ya atumilwe, nabembe ngabaabi'ka
maboko panani yabe kwalu'bya.
7 Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngaliyendelya bamba, na isabu ya banamasi'
ngaiyongekeya muno mu Yelusalemu ata api'ndo bambone ba dini ya
Kiyahudi ngabamwu'bi'lya Yesu.

Boyolwa kwa Sitefano

8 Bai, Sitefano aai apeyilwe ngu'ngu' na makakala bu'ka kwa Nnu'ngu',
aapangite myanju na mangelongelo maku'lu' kwa bandu.

9 Lakini ngakupitya bandu nsi'si' ngabataukana nakwe Sitefano. Bandu
bo baai munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' yaitanganikwe kwa lina lya
“Bandu Ulu” nabembe baaumi ilambo ya Kilene na Alesandulia na bi'ngi'
bu'ka mumili'ma ya Kilikia na Asia. Bandu bo ngabayendelya taukana na
Sitefano.
10 Lakini bankombwili, kwa mwanjaa ya ikima yake na Loo Mpeleteu
ywannongoyage longela.
11 Ngabaapeya mbanje bandu nsi'si', li'nga bakong'ondeli ubu'su' panga,
“Tunnyu'wine Sitefano kaala mayi'gi'yo go kupulu kwa Musa na Nnu'ngu'.”
12 Ngabaasopa bandu, api'ndo na balimu ba salya, nabembe ngabam-
moywa Sitefano na kumpeleka ku Balasa Liku'lu.
13 Ngabaaleta akong'ondeli ba ubu'su' babaabaite, “Mundu yu' akotokali
baya mayi'gi'yo go kupulu Nyumba ya Nnu'ngu' witu mpeleteu pamope na
salya ya Musa.
14 Tunnyu'wine kabaya panga ayu' Yesu ywa ku Nasaleti, alu'a paalabiya
pandu papeleteu no galambwa mimu yatupeyilwe na Musa.”
15 Bandu boti babaabile palu' pakitamo sa balasa bammu'nju'li minyo
Sitefano, ngabammona kuminyo yake kugalambwike, kubile kati malaika.

7

Maalo ga Sitefano

1 Bai, Mpi'ndo wa Dini ngannaluya, “Buli mayi'gi'yo ga nga kakape?”
2 Sitefano ngayangwa, “Mwalongo bangu' na mwaakina tati' bangu',
munipi'kani! Nnu'ngu' mwene utukupu, aapiti tati' bitu Bulaimu nsimu
wabaabile ku'lu' kunni'ma wa Mesopotamia. Aai balo amya kukilambo sa
Alani,
3 Nnu'ngu' ngammakia, ‘Ubu'ke munni'ma wako na waleke alongobo
boti, uyende kunni'ma wanilu'a kulangilya.’
4 Bai, Bulaimu ngabu'ka munni'ma wa Wakaladayo no yenda tama Alani.
Bu'ka pa kiwo sa tati' bake, Nnu'ngu' ngammu'ya na kunneta panni'ma
wu'no wamutama nambi'yambi'.
5 Nnu'ngu' ampeili ulisi wowoti munni'ma wu'no, ata nyo Nnu'ngu'
annagi panga ywembe na lubelekwo lwake baalu'a lisi nni'ma wu'no, na
nsimu wo Bulaimu aai ntu'pu' mwana.
6 Nnu'ngu' ngammakia, ‘Lubelekwo lwako lwatama munni'ma wa
kigeni, na akwo baapangilwa abanda no pangilwa manyatau kwa myaka
mya nsese.
7 Naalu'a kuusenwa nni'ma wu'lu' wawaalu'a kwapanga abanda. Bu'ka
po, baalu'a bu'ka munni'ma wo na kunikilikitya pandu pano.’
8 Nnu'ngu' ngampeya Bulaimu lilagano na liku'mbi' nga lyaai usaili
wake. Naywembe Bulaimu ngampapa Isaki na kumwina lisu'ba lya nane
bu'ka belekwa kwake. Bu'kapo Isaki ngampapa Yakobi, naywembe Yakobi
ngaapapa balu' au'ku' bitu aku'lu' ku'mi na abi'li', nabembe ngabainilwa
na tati' babe Yakobi.
9 “Kwa mwanjaa api'ndo bitu aku'lu', bana ba Yakobi, baammi'ki bwigu
nnongo wabe Yusupu, ngabampi'mi'ya panga mmanda akwo Misili. Lakini
Nnu'ngu' aai pamope nakwe,
10 ngaankosopolya bu'ka mmaule goti gaagapatike, kai' ngaampeya
ikima no yi'ki'ti'lwa paayi'mage nnu'ngi' ya Falao, nkulungwa wa Misili.
Falao ammi'i panga nnyi'mi'li'ki ku Misili na nyumba yake yoti.
11 Bai, ngakupitya njala munni'ma woti wa ku Misili na Kanani,
ngaipanga siki ngu'lu' na kiu'ku'lu' bitu baakombwili pata kilyo sosoti.

12 Yakobi paayu'wine panga kubile na ilyo akwo Misili, ngaatuma bana
bake, yani kiu'ku'lu' bitu, bayende kwo. Awo ngawai mwanja wabe
nnongoi.
13 Mumwanja wenebi'li', Yusupu ngailaya kwa alongo bake, na Falao
ngaatanga alongobe Yusupu.
14 Bu'kapo Yusupu ngatuma bandu yenda kwakema tati' bake Yakobi
pamope na alongo bake boti baise ku Misili, nabembe baai mitumbi sabini
na tano.
15 Kwa nyo Yakobi aayi'i Misili, kwaawi'li ywembe na bana bake.
16 Yi'ga yabe yaki'li'bu'yilwe Shekemu no sikilwa mulisiko lyaapi'mite
Bulaimu, bu'ka kwa bana ba Hamoli kwa mbanje.
17 “Lakini nsimu wa lilagano lyaapeyilwe Bulaimu bu'ka kwa Nnu'ngu'
kauegelya timya, isabu ya bandu bitu yendeyongeya muno.
18 Nkulungwa ywi'ngi' ywaakotwike kuntanga Yusupu wala abali yake,
ngatumbwa tawala Misili.
19 Aywo nkulungwa ngaakonga bandu ba nni'ma witu, kwatesa api'ndo
bitu na kwaamulisa baataikwe bana ilekeleke, li'nga bawee.
20 Nsimu wo Musa ngawaabelekwile, naywembe aabile mwana nng'olou
muno. Ngalelelwa kwa myei itatu munyumba ya abelei bake.
21 Na pabampikiye panja li'nga awee, biti Falao ngantola na kunnela kati
mwana wake.
22 Musa ngayi'ganilwa makowe goti ga ikima ya ku Misili, ngapanga
mundu nkangamau kwa mayi'gi'yo na iyendo.
23 “Musa paaikiye myaka alubaini ngayenda kwatyangilya alongo bake
ba ku Isilaili.
24 Ku'lu' ngammona yumo ywabe kabonelwa na Mmisili, ngaankengya
na kunku'mbwa yu'lu' Mmisili na kummulaga kwa kummukiya.
25 Musa aganiage Baisilaili aine bapekwipwa panga Nnu'ngu' ammi'i
li'nga kwakosopolya, lakini bembe baakwipwili.
26 Pammalau' yake Musa ngaakolya Baisilaili abi'li' kabayu'mana, nga-
paya kwakenga kwa kwabakia, ‘Mwenga mwabandu, ngita mwengaye
mwalongo, mboni mupala lumiyana?’
27 Lakini yu'lu' ywammonelage nnyine, ngannokolya Musa pambwega
kabaya, ‘Nyai ywakubi'i ube wannyi'mi'li'ki au nkengeli witu?
28 Buli upala kunibulaga kati mwaummulige yu'lu' Mmisili liso?’
29 Musa paagayu'wine malongelo go, ngatilya Midiani, kwaatami kati
nng'eni naywembe ngapata bana abi'li'.
30 “Bai, bu'ka pa myaka alubaini pi'ta, malaika ywa Nnu'ngu' ngaampitya
Musa mulubele papipi na kitu'mbi' sa ku Sinai, pakiwi'mbi' sasaabile
kakiaka mwoto.
31 Musa paalibweni likowe lyo aatisangala muno, naywembe paaegeli
papipi li'nga alinguli wiso, ngayu'wa lilobe lya Bwana kalibaya,
32 ‘Nenga ngana Nnu'ngu' ywa api'ndo bako Bulaimu, Isaki na Yakobi.’
Musa ngalendema kwa bwoga na akombwili yendelya lingulya.
33 Apo Bwana ngammakia, ‘Uule ilatu yako kwa mwanjaa apo poyi'mi
pandu papeleteu.
34 Kakape nigabweni mateso ga bandu bangu' akwo Misili. Niyu'wine
ili'lo yabe nane nganiulwike li'nga kwakosopolya. Kwa nyo lelo wise,
nanenga nilu'a kutuma ku Misili.’
35 “Ayu' nga Musa ywabankani kababaya, ‘Nyai ywakubi'i ube wan-
nyi'mi'li'ki na nkengeli witu?’ Aabile ntumilwa na Nnu'ngu' mwene panga

nnyi'mi'li'ki na nkosopoli wabe, kwa ndi'la ya yu'lu' malaika ywaampiti
pakiwi'mbi' sakiakage mwoto.
36 Ywembe ngaywaalongwiye Baisilaili bu'ka Misili kapanga mangelon-
gelo na myanju munni'ma wo, mubaali ya Shamu, na mulubele kwa myaka
alubaini.
37 Ayu' nga yu'lu' Musa ywaabakiye Baisilaili, 'Nnu'ngu' alu'a kun-
saulyanga nnondoli ywalandana nanenga bu'ka mulukolo lwinu.'
38 Ata pabaakongolekine ku'lu' kulubele, Musa ngaywaabile pamope
nabo au'ku' bitu na yu'lu' malaika ywaalongei nakwe pakitu'mbi' sa Sinai.
Ngaywaapeyi'lwe galu' mayi'gi'yo ga ukoto, li'nga atupei twenga.
39 "Lakini au'ku' bitu baakani kunnyu'wa Musa, ngabannokolya pamb-
wega no minyikiya buya kai' Misili.
40 Ngabammakia kai' Aluni, 'Ututengenesi kinnu'ngu' babaalu'a tu-
longoya mundi'la, kwa mwanjaa tutangiteli gagampatike aywo Musa
ywaatulongwiye bu'ka Misili.'
41 Apo ngabaitengenesya nnu'ngu' ywa likinda lya ng'ombe, ngabal-
ibi'ki'lya na kulipulaikya kwa mwanjaa lyaai lyengo lya maboko gabe
bene.
42 Bai, Nnu'ngu' ngatama kuutalu nabo, na kwaleka bakilikiti ndondwa
ya kumaunde, kati mwaiandikilwe mukitabu sa alondoli ba Nnu'ngu',
'Mwenga mwabandu Baisilaili, buli nenga lili
ywamunipikiage salaka ya inyama
kwa myaka alubaini ku'lu' kulubele?
43 Mwenga mwakitweti kimanda sa nnu'ngu' Moloki,
na inyago ya ndondwa ya nnu'ngu' winu Lefani.
Inyago yamwaipangile ngayamwikilikitya.
Kwa nyo nilu'a kwabi'ngya kuutalu pita Babeli.'
44 "Ku'lu' kulubele api'ndo bitu baabile na ema ya lilagano nkati yake.
Na yatengenesilwe kati Nnu'ngu' mwannagi Musa kwa galu' gaalayilwe.
45 Bu'kapo kiu'ku'lu' bitu baapokangine yi'lu' ema bene na bene mpaka
nsimu wa Yoshua, pabaautweti wu'lu' nni'ma bu'ka kwa bandu ba mili'ma
ya bandu babaabi'ngilwe na Nnu'ngu' nnu'ngi' yabe. Apo lyaatami mpaka
nsimu wa Daudi.
46 Daudi ywaapendilwe na Nnu'ngu', nembe annu'bite Nnu'ngu' ywa
Yakobi ansengi po tama.
47 Lakini Selemani ngaywansengile nyumba Nnu'ngu'.
48 "Ata nyo Nnu'ngu' Nku'lu' atamali munyumba yaisengilwe kwa
maboko ga bandu. Kati nnondoli ywa Nnu'ngu' mwaabaite,
49 'Kunani nga kiti'gu' sangu' sa lenji,
na dunia nga pandu po bi'kya magu'lu' gangu'.
Mwalu'a nisengya nyumba kati yaku'?
Au pandu pangu' po pu'mu'lya pabaa kwaku'?
50 Buli maboko gangu' gaumbikeli ili'be ayi' yoti?'
51 "Mwenga mwabandu anonopau! Myoyo na makutu ginu gai kati
bandu bangali Ayahudi. Mwenga kati kiu'ku'lu' binu! Masu'ba goti
muntaukya Loo Mpeleteu, kati mwabaapangite au'ku' binu.
52 Ywaku' kati ya alondoli ba Nnu'ngu', ywangateselwa na kiu'ku'lu'
binu? Baatikwabulaga balu' babalondwage kwai'mbu' abali yoisa kwa
Mwene Aki. Nambi'yambi' munsongile na kummulaga.
53 Mwenga ngamwamupokile salya yailetilwe kasinu kwo pi'tya malaika,
lakini mwaaiyu'wineli."

Sitefano endabulagilwa

54 Balu' api'ndo ba mukitamo, pabagayu'wine makowe go, baatiusika
muno na kunnyagya mino Sitefano kwa nyongo.
55 Lakini Sitefano abi atwi'li'yilwe Loo Mpeleteu, ngalingulya kunani
ngaubona utukupu wa Nnu'ngu' na Yesu kayi'ma kummalyo ga Nnu'ngu'.
56 Ngabaya, “Mulinge! Nibona kunani kuyu'gwike na Mwana wa Mundu
kayi'ma kummalyo ga Nnu'ngu'.”
57 Lakini balu' ba mukitamo ngabaiba makutu gabe no panga ndu'ti kwa
makakala na kunnyingilya kwa pamope.
58 Ngabampiya panja ya kilambo no tumbwa kunku'mbwa maliwe
li'nga bammulage. Balu' babanku'mbwage ngabampeya makoti gabe
mwinsembe yumo ywakemelwage Sauli akamuli.
59 Pabaabi kabanku'mbwa maliwe Sitefano andelu'ba, “Bwana Yesu,
wipoki loo yangu'.” 60 Bu'kapo ngakilikita li'la kwa lilobe liku'lu', “Bwana
kanewabalangili sambi yi'!” Bu'ka po baya go, ngayomoka.

8

1 Naywembe Sauli aayi'ki'tile panga Sitefano apalikwa bulagilwa.

Aumini batumbwa teselwa

Lisu'ba li'li'lu'li'lu' aumini ba ku Yelusalemu ngabatumbwa pata mateso
maku'lu', aumini boti ngababaganika mu Yudea na Samalia ila atumilwe
bai.
2 Bandu babankilikitya Nnu'ngu' ngabansika Sitefano na kunni'lya
muno.
3 Lakini Sauli aayendeli kwaalabiya aumini, ngayingya nyumba
kwa nyumba na kwaboywa aumini, alwawa na analu'me, kwayi'ya
muutabilwe.

Aumini baala Injili ku Samalia

4 Kwa nyo balu' babaabaganike baayi'i pano na palu' ala liyi'gi'yo lya
Nnu'ngu'.
5 Naywembe Pilipi ngayenda mukilambo kiku'lu' sa Samalia kwaalya
abali ya Kilisitu.
6 Bandu pabannyu'wine Pilipi na kwibona myanju yaaipangite,
ngabampi'kania wiso ku'no kababinia limo kwa galu' gaagabaite.
7 Kwa mwanjaa moka gendekwabu'ka bandu baingi ku'no kagapanga
ndu'ti, na bambone babaatombolwike na itewe ngabatepulilwa.
8 Kwa nyo ngakubaa na pulaa ngu'lu' mukilambo so.
9 Kwaai na mundu yumo ywakemelwage Simoni, ywaatamage mukil-
ambo si'si'lu'si'lu' bu'ka kwai'mbu', ywembe apangage makowe ga bwabi'
na kwapanga bandu ba Samalia basangale, na aipunage panga ywembe
mundu nku'lu',
10 bandu boti, api'ndo kwa anangu'ta, baatikumpi'kania kababaya,
“Mundu yu' nga galu' makakala ga Nnu'ngu' gagatanganikwe kati, ‘Uweso
Nku'lu'.’ ”
11 Ngabanki'ngama, kwa mwanjaa yapite myaka kabansangala kwa
bwabi' wake.
12 Lakini bandu pabaamwu'bi'li Pilipi paalage abali inannoga ya Uku-
lungwa wa Nnu'ngu' na lina lya Yesu Kilisitu, ngababatisilwa, analu'me
kwa alwawa.
13 Naywembe Simoni ngau'bi'lya no batisilwa. Nganki'ngama Pilipi kila
pandu, kasangala myanju na mangelongelo maku'lu' gaagabweni.

14 Balu' atumilwe babaabile Yelusalemu pabayu'wine panga bandu ba
Samalia balipokile Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu', ngabaatuma Petili na Yoani
bayende kwo.
15 Pabaaikite Samalia ngabaalu'bya aumini bapate kumpokya Loo
Mpeleteu,
16 kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aai anakwaulukyali ata yumo, ila
baatibatisilwe kwa lina lya Bwana Yesu.
17 Bai, Petili na Yoani ngabaabi'kya maboko balu' babaabatisilwe
nabembe ngabampokya Loo Mpeleteu.
18 Simoni paabweni bandu kabampokya Loo Mpeleteu kwo bi'ki'lwa
moko ga atumilwe, ngapaya kwapeya mbanje kabaya,
19 "Nanenga munipei uweso kati wo, li'nga kila mundu ywanaalu'a
kummi'kya maboko gangu', apate pokya Loo Mpeleteu."
20 Petili ngayangwa, "Mbanje yako ilangamiswe pamope na we, kwa
mwanjaa ugania pi'ma upo ya Nnu'ngu' kwa mbanje!
21 Wenga ntu'pu' aki yoyoti mulyengo li'no, kwa mwanjaa mwoyo wako
ubile na ulau nnu'ngi' ya Nnu'ngu'.
22 Bai, ugalambuke bu'ka mumasambi na unnu'be Bwana naywembe
aakombwa kukusamya awo ulau waubile nawo mumwoyo wako.
23 Kwa mwanjaa nibweni panga wenga ubi na bwigu na wantabilwe wa
sambi."
24 Apo Simoni ngayangwa, "Munilu'bi kwa Bwana, li'nga ago gamu-
gabaite gaakanekunipitya."
25 Bu'ka pa Petili na Yoani piya ukong'ondeli wabe no ala mayi'gi'yo
ga Bwana, ngababuya ku Yelusalemu. Pabaabi kababuya ngabaala abali
inannoga ya Yesu muilambo yambone ya Samalia.

Pilipi ammatisa mpi'ndo nng'wambende yumo ywa Isiopia

26 Malaika ywa Bwana ngammakia Pilipi, "Uyende lwingo lwa kusi
muyi'lu' ndi'la ya mulubele yaibu'kya Yelusalemu li'nga Gasa."
27 Bai, Pilipi ngaibi'ka wiso no yabwa mwanja, paabile mundi'la
ngakwembana na nng'wambende ywa Isiopia, ywaai mpi'ndo nku'lu'
mwene utawala wa mabi'ko goti ga Kandake, Malikia wa Isiopia. Aywo
nng'wambende aayi'i Yelusalemu li'nga kunkilikitya Nnu'ngu'.
28 Naywembe paabile mumwanja wo buya kaya, aai mummutuka wake
kasoma kitabu sa nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya.
29 Loo Mpeleteu ngammakia Pilipi, "Uyende ku'lu' kummutuka, ukatame
papipi nawo li'nga waalongwane nawo."
30 Pilipi ngaubutukya wu'lu' mmutuka, ngannyu'wa yu'lu' mundu
kasoma kitabu sa Nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya. Pilipi ngannaluya,
"Ugatangite buli ago gausoma?"
31 Yu'lu' nng'wambende ngabaya, "Nilu'atangabuli pangali mundu
kuniawanikiya?" Bu'kapo ngankoka Pilipi li'nga au'bu'ke no tama pamope
nakwe.
32 Na kipungu sa Maandiko Mapeleteu sasomage nga si'no,

"Apelekilwe kati ngondolo ywayenda sinjilwa,
kati mwana ngondolo mwatama liki nnu'ngi' yake ywembe ywakata
manyoya. Kwa nyo ayu'gwili nkano wake.
33 Aateisika no yimilwa aki yake,
bwu'mi wake ubu'yilwe mudunia, kwa nyo ntu'pu' ywakombwa
awana bu'kana na lubelekwo lwake."

34 Yu'lu' nng'wambende ngannaluya Pilipi, “Sondesonde unibakiye, nnondoli ywa Nnu'ngu' yu' alongelya kwa abali yake mwene au abali ya mundu ywi'ngi'?”
35 Bai, Pilipi ngatumbwa tumya pandu papalu'palu' pa Maandiko Mapeleteu, na kumwawanikiya abali inannoga ya Yesu.
36 Pabaabi balo kabayendelya na mwanja, baaikite pandu pene masi', na aywo mpi'ndo ngabaya, “Pandu pano paina masi', buli kubile na kili'be sosoti sakilu'a nipanga kanenibatisilwe?”
38 Nng'wambende ngayi'mika wu'lu' mmutuka, ngabauluka mumasi' boti abi'li', Pilipi ngammatisa.
39 Pabaapitike mumasi', papalu'palu' Loo ywa Bwana ngammu'ya Pilipi, yu'lu' nng'wambende amwenili kai', lakini ngayendelya na mwanja wake kwo napusika muno.
40 Pilipi aaimuki abile mukilambo sa Azoto. Bu'kapo ngapi'ta muilambo yoti kaala abali inannoga, mpaka paaikite mukilambo sa Kaisalia.

9

U'bi'lya kwa Sauli
(Mako 22:6-16, 26:12-18)

1 Pamasu'ba go Sauli aabile balo kayendelya yogoya bulaga banamasi' ba Bwana. Ngannyendelya Mpi'ndo Nku'lu' wa dini,
2 ngalu'ba apeyelwe balua yailu'a kunnaya munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Kiyahudi ku'lu' Damasiko, li'nga mana aakwembite kwo alwawa au analu'me babaki'ngama Ndi'la Yo, aatabe na kwaleta ku Yelusalemu.
3 Paabile balo mumwanja papipi no ika Damasiko, papalu'palu' bweya bu'ka kunani ngaummulikya mwoti.
4 Ngatu'la pai', ngayu'wa lilobe kalimmakia, “Sauli, Sauli! Mboni wendanitesa?”
5 Naywembe ngalaluya, “Wenga wanyai Bwana?” Li'lu' lilobe ngaliyangwa, “Nenga ngana Yesu ywaunitesa.
6 Lakini nambi'yambi' ukatuke uyingi mukilambo, na kwo waabakiyilwa saupalikwa panga.”
7 Balu' bandu babaai mumwanja pamope na Sauli baatiyi'ma na baabile ntu'pu' lyo baya kwa mwanjaa baayu'wine lilobe, lakini baamwenili ywalongelage.
8 Sauli aatiyi'ma bu'ka palu' pai' na paapayite banjwa minyo gake, aakombwili kukibona kili'be sosoti. Bai ngabankamwa luboko na kunnongoya mpaka Damasiko.
9 Naywembe kwa masu'ba gatatu aaloili, aalileli wala nywa kili'be sosoti.
10 Akwo Damasiko kwaabile na mwanamasi' yumo lina lyake Anania. Bwana ngammakia mumakowe gayambi', “Anania!” Ngayangwa, “Nenga pano, Bwana.”
11 Bwana ngammakia, “Uyende musimbasimba yaikemelwa ‘Ntawaliya’ ukayingi nkati ya nyumba ya Yuda amo ukannokikiye mundu ywa mukilambo sa Taliso ywakemelwa Sauli. Wankolya kalu'ba,
12 Kwa mwanjaa endalu'ba na aamweni mumakowe gayambi' mundu ywakemelwage Anania kaisa na kummi'kya maboko kunnu'bya, li'nga apate lola kai'.”
13 Anania ngayangwa, “Bwana niyu'wine bu'ka kwa bandu baingi abali yambone bu'kana na mundu yu' na maakau gake goti gaapangile bandu bako akwo ku Yelusalemu.

14 Naywembe aisi pano Damasiko abi na amuli bu'ka kwa api'ndo ba
dini, li'nga aaboywe boti babatambwa lina lyako."
15 Lakini Bwana ngammakia Anania, "Uyende bai, kwa mwanjaa mundu
yu' nitikunsawa li'nga kunitumikiya, na aale lina lyangu' kwa bandu
bangali Ayahudi, akulungwa babe na kwa Isilaili.
16 Nanga namwene nilu'a kunnaya mwaapalikwa teselwa kwa kitumbu
sangu'."
17 Bai, Anania ngayenda yingya munyumba yaabile Sauli, ngammi'kya
maboko panani yake na kummakia, "Wa Sauli, Bwana Yesu ywaakupiti
mundi'la koisa ku'no, anitumike kasako li'nga upate lola kai' no twi'li'yi'lwa
Loo Mpeleteu."
18 Papalu'palu' ili'be yaibile kati makabanda ga omba ngagatu'mbu'ka
bu'ka muminyo ga Sauli, ngapata lola kai'. Ngayi'ma no batisilwa.
19 Bu'kapo ngalya no pata makakala kai'.

Sauli endaala akwo Damasiko

Sauli ngatama masu'ba nsi'si' pamope na banamasi' akwo Damasiko.
20 Bu'kapo aatumbwi ala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' panga,
"Yesu nga mwana wa Nnu'ngu'."
21 Bandu boti babannyu'wine Sauli ngabansangala no baya, "Mundu yu'
kanga yu'yu'lu'yu'lu' ywaabulige balu' babaabile kabalu'ba kwa lina lya
Yesu ku'lu' Yelusalemu? Kai' aaisi pano kabinia kwaboywa bandu ba na
kwapeleka kwa api'ndo ba dini?"
22 Sauli aayendeli pata makakala mumaalo gake panga Yesu nga Kilisitu.
Ayahudi ba ku Damasiko baatisengemwanika muno.
23 Bu'ka pa masu'ba gambone pi'ta, Ayahudi ngabapanga ndi'la ya
kummulaga Sauli.
24 Lakini Sauli ngakwipwa makowe gababiniage. Ayahudi baabile
kabali'ndi'la milyango yoti ya pakilambo so kilo na mutwekati pala
bammulage.
25 Lakini lisu'ba limo kilo banamasi' bake ngabannyi'ya mukitu'ndu' na
kumuuluya pi'tya palipoyo lya mukingu'mbi'.

Sauli abuyangania Yelusalemu

26 Sauli paaikite Yelusalemu ngapaya lu'mbana na banamasi', lakini boti
ngabannyogopa, kwa mwanjaa bammwu'bi'lili panga kakape naywembe
aabile mwanamasi'.
27 Lakini Balanaba ngantola kumpeleka kwa balu' atumilwe,
ngaawanikiya Sauli mwaamweni Bwana mundi'la na mwaalongei nakwe
na mwaalike lina lya Yesu akwo Damasiko wangali bwoga.
28 Kwa nyo Sauli ngatama pamope nabo akwo ku Yelusalemu ku'no kaala
liyi'gi'yo lya Bwana wangali bwoga.
29 Kai' aatilongela no taukana na Ayahudi babalongelage Kigiliki, lakini
bembe baapayite kummulaga.
30 Balu' aumini pabaakwipwile likowe lyo ngabantola Sauli kumpeleka
Kaisalia, ngabannekekeya ayende Taliso.
31 Nsimu wo aumini ngababa na amani mu Yudea yoti, Galilaya
na Samalia. Lyaatisengelwa no ku'la kwa kunkilikitya Bwana no
yongekeyelwa bandu no yi'yi'lwa Loo Mpeleteu.

Ainea endatepulwa

32 Bai, Petili paabile mumwanja aapi'ti muilambo mbali'mbali', yenda
kwatyangilya bandu ba Nnu'ngu' babatamage akwo Lida.

33 Akwo ankwembite mundu yumo ywakemelwa Ainea, ywembe aai
ntomboloka kwa myaka minane, aakombwili kakatuka pakindanda.
34 Bai, Petili ngammakia, “Ainea, Yesu Kilisitu endakutepwa, ukatuke
utandike kindanda sako.” Popopo Ainea ngakatuka.
35 Bandu boti ba Lida na ba munkanya wa Saloni pabaamweni Ainea
katyanga, ngabanng'alambukya Bwana.

Dolikasi endatepulwa

36 Akwo Yopa kwaabile na mwanamasi' yumo nnwawa lina lyake Tabita,
kwa Kiyunani Dolikasi, lilombolya mbala. Aabile kapanga manogau na
kwayangatiya aki'ba.
37 Nsimu wo ngaminya no waa. Bandu ngabaugu'lwa wu'lu' ntwi na
kuubi'ka musumba sa golopwa.
38 Kwa mwanjaa kilambo sa Lida sabile papipi na kilambo sa Yopa,
banamasi' pabaayu'wine panga Petili aabile ku'lu', ngabaatuma bandu
abi'li' bakammakie, “Sonde li'li'li', wise ku'no kasitu kiyu'ngu'ya.”
39 Kwa nyo Petili ngayenda nabo, naywembe paaikite, ngabampeleka
mpaka munngati mwabaugonjike wu'lu' ntwi. Alwawa awi'li'ka baingi,
baanti'li'tike Petili ku'no kabali'la no laya makoti na magu'bo gaasonile
Dolikasi paabile nkoti.
40 Petili ngaapiya panja bandu boti, bu'kapo ngakilikita lu'ba. Ngau-
galambukya wu'lu' ntwi ngabaya, “Tabita, ukatuke.” Ngabanjwa minyo
gake na paamweni Petili, ngatama.
41 Petili ngannyangatiya kunkatuya kwa kunkamwa luboko, apo
ngaakema balu' aumini na balu' awi'li'kwa babaabile nkati yabe, na
kwakamukiya ai nkoti.
42 Abali yo ngaitanganikwa pandu poti pa Yopa, na bandu baingi
ngabammu'bi'lya Bwana.
43 Petili aatami Yopa kwa masu'ba maingi kwa mundu yumo ntengenesi
ywa maki'ngo, ywakemelwage Simoni.

10

Petili na Koloneli

1 Kwaai na mundu yumo ywangali Nnyahudi akwo ku Kaisalia
ywakemelwage Koloneli mpi'ndo ywa kipi'nga simo sa yesi sakikemelwa
“Kipi'nga sa Italia.”
2 Aai mundu ywabiniage kunkilikitya Nnu'ngu' ywembe na alongo bake
boti. Apangage gambone kwayangatiya aki'ba ba Kiyahudi na abi kasali
kila lisu'ba.
3 Kayika saa tisa pipi na kitamwiyo, aamweni mpu'la mumakowe
gayambi' malaika ywa Nnu'ngu' kayingya nnyumba na kummakia,
“Koloneli!”
4 Koloneli ammu'nju'li minyo aywo malaika kwo yogopa ngammakia,
“Kubile na ki'li' wa Mukoo?” Aywo malaika ngammakia, “Nnu'ngu' apokile
sala na salaka yako kwa aki'ba wala akulibalyali.
5 Bai, nambi'yambi', watume bandu kukilambo sa Yopa bakankeme
mundu yumo ywakemelwa Simoni, kwa lina li'ngi' Petili.
6 Ywembe nng'eni ywa mundu yumo lina lyake Simoni, ywatengenesa
maki'ngo na nyumba yake ibile kumbwani.”
7 Aywo malaika ywaalongei go paabu'i, Koloneli aakemite atumisi
abi'li' bannyumba babau'bi'li'ka na yumo ywa asikali bake babankilikitya
Nnu'ngu',

8 na payomwi kwaawanikia makowe goti ngaatuma yenda Yopa.
9 Pammalau' yake, abo bandu atatu babi balo mumwanja kabaegelya ika
Yopa, Petili au'bwike pamwagala wa golopwa muntwekati li'nga sali.
10 Amminyike njala ngatamania pata kilyo. Kilyo pakibi'ki'lwage wiso
aagabweni makowe gayambi'.
11 Aakubweni kunani kuyu'gu'likwe na kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluy-
ilwa pai' ikamulilwe mumipembo yake nsese.
12 Nkati ya suka yo kwaai na kila lukolo lwa inyama, bene magu'lu nsese,
mang'ambo na iyuni.
13 Ngayu'wa lilobe kalimmakia, “Petili, ukatuke ui'se, ulye!”
14 Petili ngayangwa, “Lili Bwana, nenga napayali katu kili'be sosoti
sakikanilwa na Nnu'ngu'.”
15 Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' kalimmakia, “Kenewikeme mwilo
ili'be yaipeleteyilwe na Nnu'ngu'.”
16 Likowe li'no lyapangike mala itatu, bu'kapo yi'lu' suka ngaiki'li'bu'kya
kunani.
17 Petili paabile balo kasangala kikomeko sa makowe gaagabweni,
balu' bandu babaatumilwe na Koloneli, pabaitangite nyumba ya Simoni,
baaikite paniango nniango nku'lu' wa panja.
18 Ngabapanga u'li no laluya, “Buli kubile na nng'eni mono ywakemelwa
Simoni Petili?”
19 Petili aabile balo kagagania galu' makowe gayambi', apo Loo Mpeleteu
ngammakia, “Pi'kania! Kubile na bandu atatu pano bendakupala.
20 Weli kiyu'ngu'ya wala kaneuyogope longwana nabo kwa mwanjaa
natumike nenga.”
21 Bai, Petili ngaelya ngaabakia abo bandu, “Nenga nga ywamunipala.
Kwa mwanjaa ki'li' mwisile?”
22 Bembe ngabannyangwa, “Asikali mpi'ndo Koloneli ywembe mundu
nnogau ywankilikitya Nnu'ngu', mwene isima nnu'ngi' ya Ayahudi boti,
atetutuma. Abakiyilwe na malaika mpeleteu akukemi kasake li'nga
api'kani sopala kummakia.”
23 Petili aakemi nnyumba ngaapeya pandu po gonja kilo si'lu'.
Pammalau' yake Petili aatumbwi mwanja pamope nabo, na aumini
bi'ngi' ba Yopa baatilongwana nakwe.
24 Lisu'ba lyenebi'li' lyake baaikite Kaisalia. Koloneli, alongo na
mambwiga bake ba pamwoyo baai kabanni'nda Petili.
25 Petili paabile kayingya, Koloneli aapitike panja kumpokya, ngakilikita
nnu'ngi' yake no yinama kwa kunkilikitya.
26 Lakini Petili aatikuntu'ndu'bi'ya Koloneli kabaya, “Yi'ma, kwa mwan-
jaa nenga na mundu bai.”
27 Petili aayendeli longela na Koloneli ku'no kabayingya munyumba
mwabaakwembite bandu baingi bakongolekine.
28 Petili ngaabakia, “Mwenga mwabene mutangite panga Nnyahudi
ywoywoti akanikiyilwe na salya ya dini yake tama pamope wala
tyangilyana na bandu bangali Ayahudi. Lakini Nnu'ngu' anibakiye ka-
nening'aniye panga kubile na mundu ywoywoti ywakanilwa na Nnu'ngu'
au nsapu.
29 Kwa mwanjaa nyo, pamungemite niisi wangali kana, bai nin-
naluyanga mwanjaa ki'li' mungemite?”
30 Koloneli ngabaya, “Masu'ba gatatu gagapite saa kati yi'no, saa tisa
pipi na kitamwiyo naabile kanisali kasangu'. Niimukya mundu ywaweti
ngu'bo inammelemetya aayi'mi nnu'ngi' yangu',

31 ngabaya, ‘Koloneli! Sala yako na salaka yako kwa aki'ba iyi'ki'tilwe
na Nnu'ngu'.
32 Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo ywakemelwa Simoni,
kwa lina li'ngi' Petili. Ai munyumba ya Simoni ywatengenesa maki'ngo
papipi na baali.’
33 Kwa nyo nakulagi uyu'mbi'ti'ke isa, nawenga unogiye. Nambi'yambi'
twenga tubile nnu'ngi' ya Nnu'ngu' pi'kania sosoti saalu'a kukuamulisa
Bwana longela.”

Maalo ga Petili

34 Apo Petili ngabaya, “Nambi'yambi' nitangite panga kakape Nnu'ngu'
abawali.
35 Mundu ywa nni'ma wowoti ywankilikitya Nnu'ngu' no panga gagabile
manogau endayi'ki'ti'lwa.
36 Li'no nga li'lu' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyaapeleki Baisilaili, kaalya abali
inannoga yaileta amani kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu nga Bwana wa boti.
37 Mwenga mutangite likowe lyalyaapitike munni'ma woti wa Ayahudi
tumbulya ku Galilaya bu'ka pa wu'lu' ubatiso waalage Yoani.
38 Nnu'ngu' ansawi Yesu wa ku Nasaleti kwa lyengo lyake kwa kum-
miminikia Loo Mpeleteu na makakala. Nnu'ngu' abi pamope nakwe,
ywembe aayi'i ku'no na akwo kapanga ganannoga na kwatepwa boti
babaabonelilwe na Ibilisi.
39 Twenga nga twaakong'ondeli ba makowe goti gagapangilwe munni'ma
wa Ayahudi na ku Yelusalemu. Baatikummulaga kwa kummamba
munsalaba.
40 Lakini Nnu'ngu' aatikunnyu'ya lisu'ba lyenetatu, ngannaya kwa
bandu,
41 kwa bandu boti lili, ila kwa balu' baasawile Nnu'ngu' babe
akong'ondeli bake, yani twenga twatulile no nywa pamope nakwe bu'ka
po yu'ka kwake kuuwi'li.
42 Atuamulise tuale kwa bandu boti no kong'ondya panga ywembe nga
ywasaulilwe na Nnu'ngu' abe nsenuli wa akoti na babawile.
43 Alondoli boti ba Nnu'ngu' baatikong'ondelya panga kila mundu
ywamwu'bi'lya aasamilwa masambi gake goti kwa lina lyake.”

Koloneli na alongo bake bampokya Loo Mpeleteu

44 Petili paabile balo kalongela mayi'gi'yo go, Loo Mpeleteu aatik-
waulukya boti babaabile kabapi'kania makowe go.
45 Balu' Ayahudi aumini babaaisi pamope na Petili bu'ka Yopa baati-
sangala panga Nnu'ngu' aamiminikie Loo Mpeleteu ata bandu bangali
Ayahudi,
46 kwa mwanjaa baabayu'wine kabalongela kwa luga yayambi' ka-
bankwi'ya Nnu'ngu'. Apo Petili ngabaya,
47 “Bandu ba bampoki Loo Mpeleteu kati twenga twabene mwat-
waampokile. Buli, kubile na ywoywoti ywalu'a kombwa kwakanikiya
kanebabatisilwe kwa masi'?”
48 Bai, ngaamulisa babatisilwe kwa lina lya Yesu Kilisitu. Bu'kapo
ngabannu'ba atame nabo kwa masu'ba masene.

11

Abali ya Petili kwa aumini ba ku Yelusalemu

1 Atumilwe na alongo aumini ku'lu' ku Yudea baayu'wine panga bandu
bangali Ayahudi baai kabalipokya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.

2 Bai, Petili paaki'li'bwike ku Yelusalemu, balu' Ayahudi aumini
babaapendi bandu bangali Ayahudi bainilwe li'nga babe Ayahudi,
3 bammi'ki lukoolo kababaya,
“Wenga uyi'i tama na bandu bangainilwa na ata ulile nabo nkungu
gumo!”
4 Apo Petili ngaawanikia makowe goti gagapangilwe kwa kindonda.
5 “Lisu'ba limo panabile kanisali kukilambo sa Yopa naagabweni
makowe gayambi' kili'be kati suka ngu'lu' kaiuluyilwa pai' bu'ka kunani,
ikamulilwe mipembo yake nsese, yabi'kilwe mbwega yangu'.
6 Natilingia nkati nganiibona inyama yene magu'lu' nsese, inyama ya
mmwitu, mang'ambo, na iyuni.
7 Bu'kapo nganiyu'wa lilobe kalinibakia, ‘Petili, ukatuke ui'se, ulye.’
8 Lakini nenga nganibaya, ‘Lili ata pasene Bwana, kwa mwanjaa sosoti
sakikanilwa na Nnu'ngu' kinayingyali katu munkano wangu'.’
9 Li'lu' lilobe ngaliyu'wanika kai' bu'ka kunani, ‘Kanewikeme mwilo
ili'be yaipeletiye Nnu'ngu'.’
10 Likowe lyo lyapangilwe mala itatu, na kuundi'la yoti yaki'li'bu'yilwe
kunani.
11 “Popopo bandu atatu babaatumilwe kasangu' bu'ka ku Kaisalia,
baaikite pansengo panitamage.
12 Loo aanibakie niyende pamope nabo pangali yogopa. Bano alongo
aumini sita baalongwaniye nanenga yenda ku Kaisalia na kwo twayingi
pansengo wa Koloneli.
13 Ywembe atuawanikiye mwaamweni malaika ywayi'mi nnyumba
yake na kummakia, ‘Untume mundu Yopa akankeme mundu yumo
ywakemelwage Simoni, kwa lina li'ngi' Petili.
14 Ywembe alu'a kubakia mayi'gi'yo gagaakupanga wenga na alongo
bako boti mukosopolelwe.’
15 Na panaatumbwi longela bai, Loo Mpeleteu aatikwaulukya kati
mwaatuuluki twenga patumbu.
16 Apo naaku'mbu'ki galu' mayi'gi'yo Bwana gaalongei, ‘Yoani aabatisike
kwa masi', lakini mwenga mwalu'a batisilwa kwa Loo Mpeleteu.’
17 Bai, manaitei Nnu'ngu' aapei kai' bandu bangali Ayahudi upo
yi'yi'lu'yi'lu' yaatupei twenga patwaamwu'bi'li Bwana Yesu Kilisitu, buli,
nenga nanyai ata nipaye kuntaukya Nnu'ngu'?”
18 Pabagayu'wine go, baulei ntau na bankwi'yite Nnu'ngu' kababaya,
“Nnu'ngu' apei bandu bangali Ayahudi uweso wa kunng'alambukya
bapate ukoti!”

Aumini ba ku Antiokia

19 Bu'kana na ngu'su'mbu' yayaapitike paabulagilwe Sitefano, aumini
baatisengemwanika. Bi'ngi' baayi'i mpaka Foinike, Kuplo na Antiokia
kabaala li'lu' liyi'gi'yo kwa Ayahudi bai.
20 Lakini aumini bi'ngi' bababu'kite Kuplo na Kulene baayi'i Antiokia
kabaala abali inannoga ya Bwana Yesu kwa bandu bangali Ayahudi.
21 Nnu'ngu' aatikwayangatiya na bandu baingi baatiu'bi'lya na
kunng'alambukya Bwana.
22 Abali ya likowe lyo yayu'wanike kwa balu' aumini ba ku Yelusalemu.
Kwa nyo ngabantuma Balanaba ayende Antiokia.
23 Paaikite kwo na kummona Nnu'ngu' mwaapeile ngu'ngu' balu' bandu,
aatipulaika na kwakong'ondelya boti batame muukakape kwa Bwana kwa
myoyo yabe yoti.

24 Balanaba aai mundu nnogau ywatwi'lile Loo Mpeleteu na imani, kwa
nyo lipi'nga liku'lu' lya bandu lyanng'alambuki Bwana.
25 Bu'kapo Balanaba aayi'i kilambo sa Taliso kumpala Sauli.
26 Paampatike, annetike Antiokia. Nabembe boti abi'li' bakwembanage
na balu' aumini kwa mwaka woti kabayi'gana lipi'nga liku'lu' lya bandu.
Akwo Antiokia nga kwabaatumbwi banamasi' kemelwa “Akilisitu”.
27 Nsimu wowowo, alondoli ba Nnu'ngu' baeleli ku Antiokia bu'ka ku
Yelusalemu.
28 Bai, yumo ywabe ywakemelwa Agabo aatiyi'ma na kwa uweso wa
Loo Mpeleteu ngalondwa panga kwalu'a baa njala ngu'lu' munni'ma woti.
Njala yo yapitike nsimu wa utawala wa Klaudio.
29 Balu' banamasi' ngabaamwa panga kila mundu yumo apeleke kili'be
bu'kana na uweso wake li'nga kwayangatiya balu' alongo aumini babaa-
bile kabatama ku Yudea.
30 Bai, ngabapanga nyo na kwapeya Balanaba na Sauli mbanje yo baikiye
kwa api'ndo ba kanisa lya Yelusalemu.

12

Kanisa lyendabonelwa muno

1 Pamasu'ba galu', nkulungwa Helode aatumbwi kwatesa aumini bi'ngi'
babe.
2 Aamulise Yakobi nnunawe Yoani abulagilwe kwa lipanga.
3 Paabweni panga kyendo so satikwapulaisa Ayahudi, ngammoywa kai'
Petili. Aso saapangilwe nsimu wa si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la
yaapangilwe na Ayahudi yaikemelwage Pasika.
4 Bu'ka po boyolwa, Petili aabi'kilwe munyumba ya atabilwe pai' ya
uli'nda wa ipi'nga nsese ya asikali nsese nsese. Helode aapalike ampiye
pabandu bu'ka pa si'li'ku'si'li'ku' ya Pasika li'nga asenulwe.
5 Bai, Petili paabile muutabilwe, aumini baai kabannu'bya kwa Nnu'ngu'
kwa mwoyo wangali totokelwa.

Malaika ampiya Petili muutabilwe

6 Kilo so yumukya lisu'ba li'lu' lya Helode kumpiya Petili li'nga senulwa,
Petili aabile agonjike pakatikati ya asikali abi'li'. Aai atabilwe pingwi ibi'li'
na ali'ndi'li baai kabali'ndi'la niango wa nyumba ya atabilwe.
7 Imukya, malaika wa Bwana aayi'mi papipi nakwe na bweya waa-
timulika musi'lu' sumba sa atabilwe. Malaika ngaantikatika mumbau
kunnyumuya kabaya, “Ukatuke kiyu'ngu'ya!” Na yi'lu' pingwi yabantabike
mmoko kaiti'kwanika no tu'mbu'kya pai'.
8 Malaika ngammakia, “Witabe lunga lwako, uwale ilatu yako.” Nga-
panga nyo. Bu'kapo aywo malaika ngammakia, “Uwale nganju yako,
ungi'ngame.”
9 Petili nganki'ngama panja, lakini aatangiteli kati ago gagapangilwe na
aywo malaika gaai ga kakape, akitage alota maloto.
10 Baapite kili'ndi'lo sa kumbito na senebi'li', bu'kapo ngabaika paniango
wa kyu'ma woyingilya pakilambo. Awo niango wayu'wike wene nabembe
ngabapita panja. Ngabatyanga mundi'la yimo, kwa kiimuimu yu'lu'
malaika nganneka Petili kisake.
11 Apo Petili ngapakwipwa gagapitike ngabaya, “Nambi'yambi' nitangite
panga kakape Bwana antumike malaika wake anikosopoli mmoko ga
Helode na bu'ka mumakowe galu' goti bandu ba Isilaili gabalolelage.”

12 Paagakwipwi go aayi'i ntawalia mpaka kasake Malia mau' bake Yoani
Maluko. Amo baai bandu baingi bakongolekine kabasali.
13 Petili aapangite u'li paniango wa panja na ntumisi yumo mwi'nja
ywakemelwa Loda, aayi'i paniango yi'ki'ti'a.
14 Aywo mwi'nja paakwipwi panga lilobe lya Petili ngapulaika muno ata
paali po kuuyu'wa gu'lu' niango aabutuki nnyumba na kwabakia panga
Petili ayi'mi panja paniango.
15 Ngabammakia yu'lu' mwi'nja, “Wina lilalu'!” Lakini ywembe
ngakong'ondelya panga yai kakape. Nabembe ngabammakia, “Aywo
malaika wake.”
16 Petili aai kayendelya panga u'li. Kuundi'la bayu'wi niango,
pabaamweni ngabasangala.
17 Petili aalangi luboko batame liki, ngaawanikia Bwana mwampiyike
munyumba ya atabilwe. Bu'kapo ngaabakia, “Bapiye abali ya likowe lyo
kwa Yakobi na balu' alongo aumini bi'ngi'.” Bu'kapo ngayenda pandu
pi'ngi'.
18 Pakusile malango ga balu' asikali gaatiyelenganika kwa galu' gagam-
patike Petili.
19 Helode aamulise upangilwe nsakata lakini baakombwili kumpata.
Kwa nyo aamulise balu' asikali balaluyilwe no piya amuli babulagilwe.
Bu'kapo ngabu'ka ku Yudea, yenda Kaisalia kwaatami.

Kiwo sa Helode

20 Helode aatikwausikya munomuno bandu ba Tilo na Sidoni. Kwa
nyo bembe baampeleki asenga. Nabembe baakombwi kumpata wi'ti'
Bulasito ayangatiye. Bulasito aai nnyi'mi'li'ki nku'lu' wa nyumba ya
nkulungwa. Bu'kapo ngabannu'ba Helode baawane li'nga kube na amani,
kwa mwanjaa nni'ma wabe wau'bi'li nni'ma wa nkulungwa kwa kilyo.
21 Lisu'ba limo lyalyasaulilwe Helode aawati ngu'bo ya kikulungwa no
tama pakiti'gu' sake, ngaalya bandu.
22 Balu' bandu baampangi ndu'ti ya si'li'ku'si'li'ku' kababaya, “Li'no,
lilobe lya nnu'ngu', lya mundu lili.”
23 Popopo malaika wa Bwana nganku'su'mbwa Helode kwa mwanjaa
ampeili Nnu'ngu' ayo sipwa. Ngapata utamwe wa ntuli, ngawaa.
24 Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' ngalibamba no ku'la.
25 Balanaba na Sauli pabayomwi lyengo lyabe ku Yelusalemu,
baki'li'bu'ki ku Antiokia, ngabalongwana na Yoani Maluko.

13

Balanaba na Sauli bendasaulilwa no tumilwa

1 Mukanisa lya Antiokia kwaabile na bandu bi'ngi' babaabile alondoli ba
Nnu'ngu' na balimu, nkati yabe baabile Balanaba, Simoni ywakemelwage
Mpili, Lukio wa Kulene, Manaeni ywaalelilwe pamope na nkulungwa
Helode, na Sauli.
2 Pabaabile kabankilikitya Bwana no punga, Loo Mpeleteu ngabaya,
“Munibauli Balanaba na Sauli kwa lyengo lyanaakemile.”
3 Bai, bu'ka po yendelya sali no punga ngabaabi'kya moko panani yabe
li'nga Nnu'ngu' ayali, ngabaaleka bayende.

Atumilwe bendaala ku'lu' Kuplo

4 Bai, Balanaba na Sauli pabatumilwe na Loo Mpeleteu, batielya mpaka
kukilambo sa Seleukia bu'ka kwo bau'bwike meli mpaka kisiwa sa Kuplo.

5 Pabaaikite kilambo sa Salami baalike liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' ga Ayahudi. Yoani Maluko aai nnyangatiyi wabe.
6 Pabaayomwi pi'ta pakatikati ya kisiwa mpaka Pafo ngabammona mundu yumo mwabi', ywaiku'pi'ki'yage panga nnondoli, aai Nnyahudi lina lyake Baliyesu, kwa Kigiliki Elima.
7 Ayu' aai pamope na Selgio Pauli, mpi'ndo ywa palu' pakisiwa ywaabile mundu mwene malango. Selgio Pauli aatikwakema Balanaba na Sauli li'nga aliyu'we liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
8 Lakini aywo mwabi' Elima, aapayike kwataukya li'nga aywo mpi'ndo ywa kisiwa akaneu'bi'lya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
9 Bai, Sauli ywakemelwage Pauli, abile ntwi'lya Loo Mpeleteu aatikummu'nju'lya minyo aywo mwabi',
10 kabaya, “Wankongi nku'lu' na wammu'su'bu'su'! Wenga nga wamwana wa Ibilisi na wandumu kwa kila kili'be sakibile kinogau! Ukotokali ata paya kugatindigana mayi'gi'yo ga Bwana gagagolokile.
11 Nambi'yambi' makakala ga Bwana galu'a kupwatya, ulu'a baa wambulibuli na wakombwali lola bweya wa lisu'ba kwa masu'ba.” Popopo kila kili'be ngakipanga kati lipundugulu na lubi'ndu' kwa ywembe, ngatumbwa yenda ku'no na kwo kampala mundu ywa kunkamwa luboko annongoye.
12 Yu'lu' mpi'ndo ywa kisiwa paagabweni go, ngau'bi'lya, kwa mwanjaa asangalage mayi'gano gaagayu'wine kwa Bwana.

Balanaba na Pauli kukilambo sa Antiokia Pisidia

13 Bu'ka Pafo, Pauli na aine bau'bwike meli yenda mpaka Pelga ku Pamfilia, lakini Yoani Maluko aatikwaleka ngaki'li'bu'ka ku Yelusalemu.
14 Bembe baayendeli na mwanja bu'ka Pelga mpaka kilambo sa Antiokia Pisidia. Baayingi munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi paliikite lisu'ba lya Sabato yabe, ngabatama.
15 Pabayomwi soma mayi'gi'yo bu'ka mukitabu sa salya ya Musa na maandiko ga alondoli ba Nnu'ngu', api'ndo ba yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' bantumike mundu aalu'be panga, “Mwalongo, mana mubile na likowe lya kwabakia bandu li'nga kwasenga, mubaye.”
16 Bai, Pauli aatiyi'ma ngaapu'ngya luboko no baya, “Mwabandu ba Isilaili na mwaboti mwamunkilikitya Nnu'ngu', mupi'kaniange.
17 Nnu'ngu' ywa Isilaili aatikwasawa kiu'ku'lu' bitu babe nni'ma nku'lu' pabaabile kuugeni ku'lu' Misili. Ngaakosopolya kwo kwa uweso wake nku'lu'.
18 Atikwakomeya kwa myaka alubaini ku'lu' kulubele.
19 Paagalangamise makabila saba ga nni'ma wa Kanani, ngaapeya abo bandu bake wu'lu' nni'ma ube mali yabe.
20 Makowe aga goti gapangilwe nkati ya myaka 450.
“Bu'kapo ngaapeya asenuli baalongoye mpaka nsimu wa nnondoli ywa Nnu'ngu' Samweli.
21 Apo ngabalonga babe na nkulungwa, na Nnu'ngu' ngaapeya Sauli mwana ywa Kishi ywa kabila lya Benyamini abe nkulungwa wabe kwa myaka alubaini.
22 Bu'ka pa kummu'ya Sauli, Nnu'ngu' ansawi Daudi apange nkulungwa wabe. Nnu'ngu' abaike nyinya kwa Daudi, ‘Nikwipwi panga Daudi mwana wa Yese nga mundu ywayu'wangana na mwoyo wangu', mundu ywaalu'a panga galu' goti ganipala kugapanga.’
23 Bu'ka mulukolo lwake Daudi, Nnu'ngu' kati mwaalagile aletile bandu ba Isilaili nkomboli, nga Yesu.

24 Papipi no isa kwa Yesu, aalongoli wi'ti' Yoani kaala kwa bandu boti ba
Isilaili panga bapalikwa banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambi no
batisilwa.
25 Yoani paabile kayomolya lyengo lyake aabakiye bandu, ‘Munikema
nenga nanyai? Nenga nga yu'lu' ywamunnolelali. Aywo aaisa bu'ka pangu'
nenga, nanenga nipwaikali ata undwa ngoi ya ilatu yake.’
26 “Mwalongo, mwenga mwabana ba lukolo lwa Bulaimu, na bi'ngi' boti
babankilikitya Nnu'ngu'! Mayi'gi'yo gano ga ukosopoli tuletilwe twenga.
27 Kwa mwanjaa benekaya ba ku Yelusalemu na api'ndo babe baatan-
giteli panga ywembe nkomboli wala mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu'
gagasomelwa kila Sabato. Ata nyo, bagatimisike mayi'gi'yo ga alondoli ba
Nnu'ngu' kwa kunsenwa Yesu kiwo.
28 Pamope no panga baamwenili na lyakau lyolyoti lyakumpanga
abulagilwe, baannu'bite Pilato ansenwe kiwo.
29 Bu'ka po panga goti gagaandikilwe kwa ywembe, baatikumuluya
bu'ka munsalaba, ngabammi'ka mulisiko.
30 Lakini Nnu'ngu' aatikunnyu'ya bu'ka kuuwi'li.
31 Naywembe kwa masu'ba maingi aatikwapitya balu' babaalong-
waniye nakwe bu'ka ku Galilaya mpaka ku Yelusalemu. Abo ngababile
akong'ondeli bake kwa bandu ba Isilaili.
32 Na twenga tuisi pano kunnetyanga abali inannoga. Likowe li'lu'
Nnu'ngu' lyaalagile kiu'ku'lu' bitu,
33 nambi'yambi' ayomolile kwitu twenga twasu'ku'lu' babe kwa kun-
nyu'ya Yesu bu'ka kuuwi'li kati mwaiandikilwe mu Zabuli inebi'li',
‘Wenga nga Mwana wangu',
nenga li'no niba natati' bako.’
34 “Na kwa kunnyu'ya bu'ka kuuwi'li kaneabuye kai' kwo no bola,
Nnu'ngu' aabaite nyinyo,
‘Nalu'a kupeya lilagyo lipeleteu na lya kakape lyanammakie Daudi.’
35 “Kakape na mu Zabuli yi'ngi' abaya,
‘Wannekali Mpeleteu wako abole.’
36 “Kwa mwanjaa Daudi aapangite mwapalage Nnu'ngu' nsimu wake,
bu'kapo ngawaa no sikilwa papipi na kiu'ku'lu' bake, na yi'ga yake
ngaibola.
37 Lakini yu'lu' ywayu'yilwe na Nnu'ngu' bu'ka kuuwi'li aboi lili.
38 Kwa nyo, mwalongo bangu', mutange panga kwa ndi'la ya ayu' Yesu,
mayi'gi'yo go samilwa sambi gendaalilwa kwinu,
39 no panga kila mundu ywamwu'bi'lya Yesu endasamilwa masambi
gake goti, likowe lyo lipelepangikali kwa ndi'la ya salya ya Musa.
40 Mwilinguli mwakanekugapata galu' gagalongelilwe na alondoli ba
Nnu'ngu'.
41 ‘Mupi'kani mwenga mwamunibebeya
musangale mukalanganyike!
Kwa mwanjaa kili'be sanikipanga nambi'yambi' nsimu winu
mwakiu'bi'lyali ata manaitei mundu amwawanikiye.’ ”
42 Pauli na Balanaba pabaabile kabapita mu'lu' munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu', balu' bandu baatikwapembelelya baise kai' ku Sabato ya
Ayahudi yaibandike sabalongeli muno makowe go.
43 Kitamo so pakiyomwike, Ayahudi baingi na bandu bangali Ayahudi
babaabile mudini ya Kiyahudi, baaki'ngime Pauli na Balanaba. Abo
atumilwe baatilongela nabo, na kwasenga li'nga bayendeli tama kwo
u'bi'lya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

44 Sabato ya Ayahudi yaibandike, bandu baingi mu'lu' mukilambo baaisi
pi'kania liyi'gi'yo lya Bwana.
45 Lakini Ayahudi pabaalibweni lipi'nga lya bandu baabi'i bwigu,
ngabatauka saalongei Pauli na kumpwi'wa.
46 Pauli na Balanaba baalongei kwo kangamala muno, kababaya,
“Yaapalikwe wi'ti' liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' limwikyange mwenga, lakini kwa
mwanjaa mutelikana na kwiibona mupwaikali muukoti wangayomoka,
bai, twendakunnekanga na kwayendelya bandu bangali Ayahudi.
47 Kwa mwanjaa Bwana atulagi nyinyo,
‘Nikubi'kite wenga ube wabweya kwa bandu bangali Ayahudi,
li'nga waleti bandu ukosopoli mudunia yoti.’ ”
48 Bandu bangali Ayahudi pabaayu'wine likowe lyo baatipulaika, nga-
balikwi'ya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na balu' babaasaulilwe kuupata ukoto
wangayomoka, ngabau'bi'lya.
49 Liyi'gi'yo lya Bwana lyaatibamba kila pandu munni'ma wu'lu'.
50 Ayahudi baatikwasopya api'ndo ba kilambo na alwawa matayili
babankilikitya Nnu'ngu'. Ngapabatumbwa kwapeya ngu'su'mbu' Pauli na
Balanaba, ngabaabi'nga bu'ka munni'ma wabe.
51 Bai, atumilwe ngabakung'unda lyu'ku'mbi' mumagu'lu' gabe na
kwaleka kati mwabaabile, bu'kapo ngabayenda Ikonio.
52 Na abo banamasi' baai atwi'lya pulaa na Loo Mpeleteu.

14

Pauli na Balanaba akwo Ikonio

1 Ku'lu' Ikonio, Pauli na Balanaba baayi'i munyumba ya kunnu'ba
Nnu'ngu' ya Ayahudi, ngabalongela kati mwabaalongei ku Antiokia na ata
lipi'nga liku'lu' lya Ayahudi na Agiliki ngabau'bi'lya.
2 Lakini Ayahudi babaakani u'bi'lya baatikwasopa bandu bangali
Ayahudi, li'nga kwayu'maniya alongo aumini.
3 Pauli na Balanaba baayendeli tama kwo kwa masu'ba gambone
kabalongela abali ya Bwana kwo kangamala. Naywembe Bwana
ngakong'ondelya ukakape wa likowe lyabalilongei lya ngu'ngu' ya
Nnu'ngu', na aapei uweso wopanga mangelongelo.
4 Bandu ba kilambo so baatibaganika, bi'ngi' baayi'ki'tyaniye na Ayahudi
na bi'ngi' baabile kwa atumilwe.
5 Kuundi'la, bandu bangali Ayahudi na Ayahudi baayi'ki'tyaniye na
api'ndo babe baapangi maakau abo atumilwe na baaku'mbwe maliwe.
6 Atumilwe pabakwipwi likowe lyo, babutuki Lustila na Delbe, ilambo
ya Lukaonio, na mupipi yake,
7 akwo ngabayendelya ala abali inannoga.

Pauli na Balanaba akwo Lustila na Delbe

8 Kwaai na mundu yumo akwo Lustila ywaabile kitewe bu'ka belekwa,
na aabile anayendali katu.
9 Mundu ywo aabile kampi'kania Pauli paabile kaala. Pauli
aatikummu'nju'lya minyo na paamweni aabile na imani yo kombwa
tepulwa,
10 ngabaya kwa lilobe liku'lu', “Uyi'me kwa magu'lu' gako!” Aywo mundu
ngaimukya akakatwike no yenda kwa magu'lu' gake.
11 Kipi'nga sa bandu pabaakibweni sakipangite Pauli, baapangite ndu'ti
kwa luga ya Lukaonio, “kinnu'ngu' batuisili kati bandu!”

12 Balanaba ngabankema Zeu na Pauli ngabankema Helme, kwa mwan-
jaa ywembe ngaywalongelage muno.
13 Mpi'ndo wa dini wa Nyumba ya Nnu'ngu' ya Zeu, yayaabile panja ya
kilambo, ngaleta ng'ombe malu'me babanemekilwe na malu'ba nnu'ngi' ya
niango nku'lu' wa kilambo. Ywembe pamope na si'lu' kipi'nga sa bandu
li'nga kwabi'ki'li'lya atumilwe.
14 Lakini Balanaba na Pauli pabayu'wine abali yo, bapopwanie magu'bo
gabe no butukya musi'lu' kipi'nga sa bandu kababaya kwa lilobe liku'lu'.
15 “Mwalongo kwa mwanjaa ki'li' mugapanga makowe ga? Na twenga
twabandu kati mwenga. Na tubile pano li'nga kumwalyanga abali
inannoga, muileke inyago yangali maana, mukanng'alambuki Nnu'ngu'
nkoti ywaumbike kunani na pai', baali na yoti yaibile mo.
16 Kwai'mbu' Nnu'ngu' aayi'ki'tiye kila nni'ma ubi'ngi'ye ndi'la yabapala.
17 Ata nyo Nnu'ngu' akotwikeli kwilaya kwa makowe manogau gaa-
pangya. Anni'lya ula bu'ka kunani, apeya mauno munsimu wake, apeya
ilyo na kuitwi'li'ya pulaa myoyo yinu.”
18 Ata kwa mayi'gi'yo ago, atumilwe baapatike tabu kwakanikiya balu'
bandu kwapikiya salaka.
19 Lakini Ayahudi bi'ngi' baaisi bu'ka Antiokia na Ikonio, ngabaasopa
bandu balu'mbane nabo, ngabanku'mbwa maliwe Pauli na kunkwakwata
mpaka panja ya kilambo kabakita ayomwike.
20 Lakini banamasi' pabaakongolekine na kunti'li'ta, aatiyumuka,
ngaki'li'bu'kya kukilambo. Pammalau' yake ywembe na Balanaba baayi'i
Delbe.

Pauli na Balanaba babukia ku kilambo sa Antiokia ya ku Silia

21 Bu'ka pa Pauli na Balanaba ala abali inannoga akwo Delbe na kwapata
banamasi' bambone, baabuyangani kai' Lustila, Ikonio, na Antiokia.
22 Baatikwakangamaya banamasi' ba ilambo yo na kwasenga batame
akangamau muimani. Ngaabakia, “Tupalikwa twenga twaboti pi'tya
mungu'su'mbu' li'nga tuyingi muukulungwa wa Nnu'ngu'.”
23 Baasawi api'ndo mu kila kanisa. Bu'kapo, kwo sali no punga,
ngabaakamukia kwa Bwana ywaabile kabamwu'bi'lya.
24 Bu'ka po pi'tya munni'ma wa Pisidia, baaikite Pamfilia.
25 Bu'ka po ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' akwo Pelga, baayi'i Atalia.
26 Bu'ka kwo baayi'i kwa meli ki'li'bu'kya Antiokia, kwabaakamukiyilwe
lyengo lyabayomolile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.
27 Pabaaikite Antiokia baapangite kitamo sa aumini ba palu',
ngabaapeya abali ya makowe gaagapangite Nnu'ngu' pamope nabo, na
mwaayu'gu'li bandu bangali Ayahudi niango wo yingya muimani.
28 Ngabatama pamope na balu' banamasi' kwa masu'ba gambone ku'lu'
Antiokia.

15

Kitamo sa mpu'ku'bi'la sa aumini ba ku Yelusalemu

1 Bai, bandu bi'ngi' pabaaikite Antiokia bu'ka ku Yudea, ngabatumbwa
kwayi'gana balu' babau'bi'lile kababaya, “Manaitei mwaba mwangainilwa
kati mwaibayilwe musalya ya Musa, mwakosopolelwali.”
2 Bai, Pauli na Balanaba ngabataukana nabo mulikowe li', kwa nyo
api'ndo ngabaasawa Pauli, Balanaba, na aumini nsi'si' ba kanisa li'lu' lya
Antiokia bayende ku Yelusalemu bonagana na balu' atumilwe na api'ndo
kwa likowe lyo.

3 Bai, aumini baatikwayabuya, nabembe ngabatyangilya Foinike na
Samalia. Ku'lu', baawanikie bandu bangali Ayahudi mwabanng'alambuki
Nnu'ngu', na makowe go gaatikwapulaisa muno boti babau'bi'lile.
4 Pabaaikite ku Yelusalemu, baakemilwe na aumini atumilwe na api'ndo.
Nabembe ngabapeya abali ya goti Nnu'ngu' gaapangite pamope nabo.
5 Lakini aumini bi'ngi' babaabile ba kipi'nga sa Mafalisayo baatiyi'ma
kababaya, "Ipalikwa bandu bangali Ayahudi bainilwe no yi'ganilwa
kwikoleya salya ya Musa."
6 Bai, atumilwe na api'ndo ba kanisa baatami kitamo so pekeseni likowe
lyo.
7 Ntau pauyendelyage, Petili ngayi'ma kabaya, "Mwalongo aumini
ayangu' mwenga mutangite panga kwai'mbu' Nnu'ngu' aanisawi nenga
nkati yinu nibaye abali inannoga kwa bandu bangali Ayahudi, li'nga
bapate yu'wa no u'bi'lya.
8 Na Nnu'ngu', ywatangite myoyo ya bandu, aalayite mwaayi'ki'tile kwa
kwapeya bembe Loo Mpeleteu kati mwatupei twenga.
9 Nnu'ngu' aabawili pakati yitu na bembe, aaipeletiye myoyo yabe kwa
mwanjaa baatikumwu'bi'lya.
10 Bai, kwa ki'li' kumpaya Nnu'ngu' kwa kwatwi'ka aumini kigombo
kitopau, au'ku' bitu wala twenga twakombwili kukipu'twa?
11 Kaneibe nyo, ila tuu'bi'lya panga twenga kati bembe tukosopolelwa
kwa ndi'la ya ngu'ngu' ya Bwana Yesu."
12 Kitamo soti satami liki, kabaapi'kania Balanaba na Pauli
kabaawanikia mangelongelo goti Nnu'ngu' gaapangite kwo pi'tya bembe
kwa bandu bangali Ayahudi.
13 Pabaayomwi longela Yakobi ngabaya, "Mwalongo bangu', mu-
nipi'kani!
14 Simoni aawanikiye apo patumbu Nnu'ngu' mwaapangile bandu
bangali Ayahudi, ngaasawa bi'ngi' babe bandu bake.
15 Likowe li'no ngaliyi'ki'tyana na mayi'gi'yo ga alondoli ba Nnu'ngu' kati
Maandiko Mapeleteu mwagalongela.
16 'Bu'ka pa makowe ga nalu'a ki'li'bu'ka
no senga kai' utawala wa Daudi wausengwanike.
Mbala bi'ka wiso no kangamaya kai'.
17 Li'nga bandu bi'ngi' boti,
bandu bangali Ayahudi banaakemite babe bangu',
baalu'a kunigalambukya.
18 Amo nga mwalongela Bwana,
ywapangite likowe li' litanganikwe bu'ka kwai'mbu'.'
19 "Kwa nyo pala kwangu' kanetwaauye bandu bangali Ayahudi ba-
banng'alambukya Nnu'ngu'.
20 Ila twapeleki balua ya kwabakia panga kanebapange upege, kaneba-
lye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanebalye kinyama sosoti sakipopoto-
lilwe wala nywa myai.
21 Kwa mwanjaa bu'ka kwai'mbu' salya ya Musa yabile kaialilwa
muilambo yoti no somelwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu' kila
Sabato."

Balua kwa aumini bangali Ayahudi

22 Atumilwe, api'ndo, na aumini boti baamwile kwasawa bandu nkati
yabe na kwatuma Antiokia pamope na Pauli na Balanaba. Bai, ngabaa-
sawa Yuda Balsaba na Sila babaabile alongosi ba au'bi'lya.

23 Nabembe ngabaatuma na balua yaiandikilwe nyinya.
"Twenga twatumilwe na api'ndo, twalongo binu, tummakia mukayumukanga mwenga mwalongo mwangali Ayahudi mwammile akwo Antiokia, Silia, na Kilikia.
24 Tuyu'wine panga bandu bi'ngi' bu'ka ku'no kwitu baatikunsuluya mwenga kwa mayi'gi'yo gabe, baipangite myoyo yinu ibe na kyukala. Lakini baapangite nyo wangali yi'ki'ti'lwa na ywoywoti bu'ka kwitu.
25 Kwa nyo tuyi'ki'tyaniye kwa pamope kwasawa bandu nsi'si' na kwatuma kwinu pamope na batwapendile Balanaba na Pauli,
26 babaayi'ki'ti ata waa kwa mwanjaa ya lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu.
27 Kwa nyo twatuma Yuda na Sila kwinu babalu'a kummakia bene aga gatumwandikyanga.
28 Bai, Loo Mpeleteu na twenga tuyi'ki'tyaniye kanetwatwi'ke kigombo pi'ti'li'ki'ya pa makowe aga gangama.
29 Kanemupange upege, kanemulye ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, kanemulye kinyama sosoti sakipopotolilwe wala nywa myai. Mwapanga kinannoga mana mwakotoka panga go. Muyumukage!"
30 Bu'ka pa kwalaga, abo bandu baayi'i Antiokia akwo baakemite kitamo sa aumini, ngabaapeya yo balua.
31 Pabaaisomike ayo balua, mayi'gi'yo gake gaatikwasenga ngabapulaika muno.
32 Yuda na Sila, babaai alondoli ba Nnu'ngu', baatilongela na abo alongo aumini kwa mayi'gi'yo maingi, kabaasenga na kwakangamaya.
33 Bu'ka po tama kwo kwa masu'ba nsi'si', alongo ba Antiokia baatikwalaga kababaya, "Yendage, mwakimambwiga bitu." Bu'kapo baaki'li'bu'ki kwa balu' babaatumike.
35 Lakini Pauli na Balanaba baaigali kwo Antiokia kwa masu'ba, ngabayi'gana no ala liyi'gi'yo lya Bwana, pamope na bandu bi'ngi' baingi.

Pauli na Balanaba bendalekangana

36 Bu'ka pa masu'ba maingi Pauli aammakie Balanaba, "Tuki'li'bu'ke tukaakabwe balu' alongo mu kila kilambo satualite liyi'gi'yo lya Bwana, tukaalole mwabayendelya."
37 Balanaba apalage bampu'twe na Yoani Maluko.
38 Lakini Pauli aapendili kumpu'twa Yoani Maluko kwa mwanjaa patumbu aatikwaleka ku'lu' Pamfilia no kana kwayangatiya lyengo lyabe.
39 Bai, kwapitike na ntau kati yabe, ngabalekangana. Balanaba ngantola Yoani Maluko, ngabau'bu'ka meli yenda Kuplo.
40 Naywembe Pauli ngaansawa Sila. Bu'kapo, alongo ba pandu palu' ngabaalu'bya uli'nda wa ngu'ngu' ya Bwana, ngababu'ka.
41 Mumwanja wo aapi'ti Silia na Kilikia, kaikangamaya imani ya bandu mumakanisa.

16

Timoteo alu'mbana na Pauli na Sila

1 Pauli aaikite Delbe na Lustila, kwaatami mwanamasi' ywakemelwage Timoteo. Mau' bake baai aumini ba Kiyahudi, lakini tati' bake baai Agiliki.
2 Bandu ba Lustila na Ikonio baakong'ondeli unogau wa Timoteo.
3 Pauli aapalike longwana nakwe Timoteo mumwanja wake, kwa nyo aatikumwina. Aapangite nyo kwa mwanjaa Ayahudi boti ba po baatangite panga tati' bake Timoteo baai Agiliki.

4 Pabaapite muilambo yi'lu' baapei bandu malagyo gagaapiyilwe na
atumilwe na api'ndo ku'lu' ku Yelusalemu, ngababakia bagakamwe.
5 Kwa nyo galu' makanisa gendekomala muimani na mitumbi ya aumini
yendeyongekea kila lisu'ba.

Pauli agabona makowe gayambi' ku'lu' Tiloa

6 Baapi'ti Fulugia na Galatia kwa mwanjaa Loo Mpeleteu aabayi'ki'tiyeli
ala mayi'gi'yo ga Nnu'ngu' munni'ma waukemelwage Asia.
7 Pabaaikite mumipaka ya Misia bapayike yingya munni'ma wa Bitinia,
lakini Loo wa Yesu aabayi'ki'tiyeli.
8 Bai, ngabapi'tya Misia no yenda ntawalia mpaka Tiloa.
9 Kilo so Pauli aagabweni makowe gayambi', gaamweni mundu yumo
ywa Makedonia ayi'mi palu' na kunnu'ba, “Uloke wise Makedonia utuyan-
gatiye.”
10 Bu'ka pa Pauli kugabona makowe gayambi' go twaamwile kwibi'ka
wiso yenda Makedonia kiyu'ngu'ya, twakwipwi kakape panga Nnu'ngu'
atukemite twaali abali inannoga ku'lu'.

U'bi'lya kwa Lidia

11 Bu'ka Tiloa twayi'i kwa meli ntawalia mpaka Samotilake na pam-
malau' yake ngatuyi'ma Neapoli.
12 Bu'ka kwo, ngatuyenda mpaka Filipi, simo sa kilambo kiku'lu' sa
Makedonia, kai' nga koloni lya Roma. Twaatami mukilambo so kwa
masu'ba nsi'si'.
13 Sabato ya Ayahudi twapitike panja ya kilambo na twayi'i mbwega
ya libi'ndi', tukitage panga nga pandu po sali. Twatetama no longela na
alwawa babaakongolekine pandu po.
14 Nkati ya balu' babatupi'kaniage aai nnwawa yumo ywankilikitya
Nnu'ngu' ywakemelwage Lidia mwenekaya wa Tiatila ywabile nsulusi wa
ngu'bo ya katani ya lukanda lwa sambalau. Bwana aauyu'wi mwoyo wake
ata api'kani no pokya galu' mayi'gi'yo gaagalongei Pauli.
15 Bu'ka pa aywo nnwawa pamope na alongobe batisilwa, aatitukoka
kabaya, “Manaitei kakape mwibona panga nenga nimwu'bi'li Bwana,
ninkemyanga kaya mukatame.” Aatuli'ndi'ndi'li tuyende.

Pauli na Sila bendaboyolwa

16 Lisu'ba limo patwaabile katuyenda pandu po sali, mwi'nja yumo
mmanda ywaabile na moka go londwa aakwembine na twenga. Kwa
ulondoli wa mwi'nja ywo matayili bake bapatage mbanje yambone.
17 Bai, aywo mwi'nja aankotiye Pauli na twenga kapanga ndu'ti no baya,
“Aba atumisi ba Nnu'ngu' Nku'lu'. Bammakianga ndi'la ya ukosopoli.”
18 Apangite nyo kwa masu'ba gambone. Lisu'ba limo, Pauli paauyilwe,
ngaang'alambukya aywo mwi'nja na kugabakia ago moka, “Kwa lina
lya Yesu Kilisitu, nikuamulisa ummu'ke mundu yu'!” Popopo ago moka
gaatikummu'ka.
19 Matayili ba yu'lu' mwi'nja pabakwipwi panga ndi'la yabe yo pata mali
iyomwike, baaboywi Pauli na Sila, ngabaakwakwata mpaka kwa bandu
nnu'ngi' ya api'ndo ba kilambo.
20 Ngabaasitakya kwa maakimu kababaya, “Bandu ba nga Ayahudi na
bapanga puyo mukilambo situ.
21 Bayi'gana makowe gagakanilwa kugakoleya twabandu ba Roma.”

22 Kipi'nga sa bandu sasaabile palu' salu'mbine na balu' maakimu,
ngabaaula magu'bo gabe Pauli na Sila kwa makakala no amulisa
baku'mbu'lwe mikwasu.
23 Bu'ka po ku'mbu'lwa munomuno, ngababi'ki'lwa nnyumba na asikali
wa nyumba ya atabilwe ngaamuliswa kwabi'ka muuli'nda nkali'.
24 Bu'kana na amuli yo baabi'kite musumba sa nkati muno sa nyumba ya
atabilwe na kugatabya magu'lu' gabe mulipi'ki'ti' lya nkongo lyaliotolilwe.
25 Papipi na meku Pauli na Sila baai kabasali no yi'mba myambo ya
kunnumba Nnu'ngu', na ku'no atabilwe bi'ngi' baai kabaapi'kania.
26 Kwa kiimuimu kwapitike nnendemo nku'lu' wa bwi', wawalendemiye
nyumba ya atabilwe. Popopo milyango yoti na pingwi ya atabilwe abo
atabilwe yateyu'gu'ka.
27 Asikali wa nyumba ya atabilwe paayumwike na kwibona milyango ya
nyumba ya atabilwe iyu'gu'lilwe, akitage panga atabilwe boti batolwike,
na nyo aasolomwi lipanga lyake pala kwibulaga.
28 Lakini Pauli ngakema kwa lilobe liku'lu', “Kanewibulage wamwene
kwa mwanjaa twenga tubile papano!”
29 Bu'ka pa kunkema mundu leta lumuli, aywo asikali wa nyumba ya
atabilwe aabutuki nnyumba ngaitaikulya nnu'ngi' ya magu'lu' ga Pauli na
Sila, ku'no kalendema kwo yogopa.
30 Bu'kapo aatikwalongoya panja, ngaalaluya, “Mwabakoo, nipange buli
li'nga nikosopolelwe?”
31 Bembe ngabannyangwa, “Umwu'bi'li Bwana Yesu nawenga walu'a
kosopolelwa, pamope na alongo boti ba pansengo wako.”
32 Bai, ngabamwalya liyi'gi'yo lya Bwana, ywembe na bandu ba
pansengo wake woti.
33 Yu'lu' asikali aatikwapu'twa saa yi'yi'lu'yi'lu' ya kilo ngaagu'lwa
mabanga gabe, bu'kapo ywembe na alongo bake ngababatisilwa popopo.
34 Bu'kapo ngaalongwana nabo Pauli na Sila kasake na kwapeya kilyo.
Ywembe na alongo bake boti ngabapanga si'li'ku'si'li'ku' kwa mwanjaa
nambi'yambi' bamwu'bi'li Nnu'ngu'.
35 Pammalau' yake kindai', maakimu baatumike ayangatiyi babe
kababaya, “Mwayu'gu'li balu' bandu babu'ke.”
36 Yu'lu' asikali wa nyumba ya atabilwe aampei abali Pauli, “Maakimu
batumite abali li'nga muyu'gu'li'lwe. Nambi'yambi' mwendakombwa
bu'ka no yenda kwa amani.”
37 Pauli ngaabakia ayangatiyi, “Ati' ki'li'? Baatuku'mbwi mikwasu pa
bandu wangali senulwa na twenga twabandu ba Roma. Kai' batubi'kite
muutabilwe na nambi'yambi' bapala kutuyu'gu'lya kwa kinyemela! Ata
pasene! Ipalikwa maakimu baise bene paapanopano batuyu'gu'li.”
38 Abo ayangatiyi baapei abali ya likowe lyo maakimu, nabembe
pabaayu'wine panga Pauli na Sila baai bandu ba Roma, baatiyogopa.
39 Kwa nyo baayi'i kwalu'ba nsama na kwapiya muutabilwe, bu'kapo
baalu'bike babu'ke pakilambo si'lu'.
40 Pauli na Sila pabaapiyilwe munyumba ya atabilwe baayi'i kunyumba
ya Lidia. Akwo bakwembine na alongo aumini no bu'ka pa kwasenga,
ngababu'ka.

17

Puyo ku Tesalonike bu'kana na maalo

1 Kwo pi'tya Amfipoli na Apolonia baayi'i mpaka Tesalonike, kwayaabile
nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi.
2 Pauli aatiyingya kati mwagaabile mayobelya gake, aalongei nabo
ntawalia kwa masu'ba goti gatatu ga Sabato ya Ayahudi katumya
Maandiko Mapeleteu.
3 Aatikwaawanikia panga Kilisitu yaapalikwe abe mungu'su'mbu' no
yu'ka bu'ka kwa awi'li. Ngaabakia, "Yesu ywanimwala kasinu nga
Kilisitu."
4 Bi'ngi' babe, lipi'nga lya Agiliki babankilikityage Nnu'ngu' pamope na
alwawa baingi babaisimika baatiu'bi'lya, ngabalu'mbana nabo Pauli na
Sila.
5 Lakini Ayahudi baabi'i bwigu, ngabaakoka bandu baakau kusoko
panga kipi'nga no tumbwa puyo mukilambo soti. Ngabautangya nsengo
wa Yasoni kabaapala Pauli na Sila li'nga baalete pa bandu.
6 Lakini baapatikeli. Kwa nyo, bankwakwatike Yasoni pamope na alongo
bi'ngi' mpaka kwa api'ndo ba kilambo, ngabapanga ndu'ti, "Bandu ba baai
kabaasopa bandu ba dunia yoti, na nambi'yambi' bai pano pakilambo.
7 Yasoni aakemi kasake. Boti bati'kwana amuli ya Kaisali kababaya,
'Kubile na nkulungwa ywi'ngi' ywakemelwa Yesu.' "
8 Kwa mayi'gi'yo go baapei kyukala api'ndo ba kilambo na kipi'nga sa
bandu.
9 Baapangite Yasoni na aine boti bapie mbwatyo, bu'kapo ngabaaleka
bayende kasabe.

Bandu ba Belea bapokya Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'

10 Kilo balu' alongo aumini baaindikiye Pauli na Sila bayende Belea.
Pabaaikite kwo bai, baayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ya Ayahudi.
11 Bandu ba kwo baai kinannyu'wa muno kuliko balu' ba Tesalonike.
Baatigapokya galu' mayi'gi'yo kwa kilu'lu' muno, ngabapekeseni Maandiko
Mapeleteu kila lisu'ba li'nga lola kati galu' gaalongei Pauli na Sila gaai ga
kakape.
12 Baingi babe baatiu'bi'lya na alwawa babaisimika ba Kigiliki na
analu'me kai'.
13 Lakini Ayahudi ba Tesalonike pabakwipwi panga Pauli aai kaala
liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' akwo Belea, baayi'i kwo no tumbwa panga puyo
no sopa ipi'nga ya bandu.
14 Balu' alongo aumini baamwindikiye Pauli kiyu'ngu'ya ayende kumb-
wani, lakini Sila na Timoteo baaigali Belea.
15 Balu' alongo babaamwindikiye Pauli baayi'i pamope nakwe mpaka
Atene. Pabaabakiyilwe na Pauli panga Sila na Timoteo banki'ngame
kiyu'ngu'ya, ngababuya.

Pauli alongela na bandu ba ku Atene

16 Pauli paabile kaali'nda Sila na Timoteo akwo Atene, mwoyo
wake watwi'li nyongo muno paakibweni kilambo so kitwi'li inyago ya
kinnu'ngu'.
17 Aataukine na Ayahudi na bandu bi'ngi' babakilikitage nabo mun-
yumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'. Kila lisu'ba aai kalongela na bandu, pamope
na boti balu' babaaisile kusoko.
18 Balimu ba ipi'nga ya wa Epikuro na wa Sitoiki, baatitaukyana nakwe.
Bi'ngi' baatibaya, "Apala longela ki'li' ayu' pwetela?" Kwa mwanjaa Pauli
aai kaala makowe ga Yesu na uyu'ki, bi'ngi' baabaite, "Ibonekana kati aala
makowe ga kinnu'ngu' ageni."

19 Kwa nyo bampu'twi Pauli ngabampeleka ku Balasa lya Aleopago kababaya, “Tupala tutange likowe li' lyayambi' lyaulilongelyage.
20 Ili'be yi'ngi' yatuyu'wine kwa makutu gitu tunaiyu'wali. Twapendi tanga makowe ga galombolya ki'li'.”
21 Bandu ba Atene na atami bi'ngi' ba kwo baai ntu'pu' sabapangage ila yaulyana no pi'kania makowe gayambi' gagapitike.
22 Bai, Pauli aayi'mi nnu'ngi' ya kitamo sa Aleopago, ngabaya, “Mwabandu ba Atene! Nibona panga mwenga nga mwabandu ba dini muno.
23 Kwa mwanjaa panaabile kanipi'ta akwo na kwo naibweni inyago yinu. Pakibi'ki'lyo simo sakiandikilwe, ‘Kwa Nnu'ngu' ywangatanganikwa.’ Bai, aywo ywamunkilikitya wangantanga, nga ywanimwalya mwenga.
24 Nnu'ngu' ywaumbike dunia na yoti yaibile mo, nga Bwana wa kunani na dunia, ywembe atamali mumayumba gagasengilwe na bandu.
25 Wala ayangatiyilwali na moko ga bandu panga kite apala sosoti si'lu', kwa mwanjaa ywembe mwene nga ywaapeya bandu ukoti, pu'mwa na kila kili'be.
26 Kwo pi'tya mundu yumo Nnu'ngu' aaumbite makabila goti na kwapanga batame mudunia yoti. Aatiamwa pakubawi na kwaku' kwo tama makabila go.
27 Aapangite nyo li'nga makabila go gakombwe kunkoleya ata kwo papakia li'nga kumwikya. Lakini ata nyo, Nnu'ngu' abileli kuutalu na kila mundu.
28 Kati mwaabaite mundu yumo, ‘Nkati yake ywembe twenga twendatama, twendaegela na tubile,’ kati mwabalongei mumayandiko ginu gi'ngi', ‘Twenga nga twabana bake.’
29 “Manaitei twenga twabana ba Nnu'ngu', inogelelyali kunng'anikia Nnu'ngu' panga kati zaabu, kyu'ma au ata liwe lyalibasilwe no lembelwa na mundu.
30 Nnu'ngu' aapangite kati alolali nsimu gu'lu' bandu pabaabile alalo. Lakini nambi'yambi' aamulisa bandu boti na kila pandu banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kwileka sambi.
31 Kwa mwanjaa ayomwile libi'ka lisu'ba lyaalu'a kwasenwa bandu kwa aki kwa ndi'la ya mundu yumo ywansawile. Nnu'ngu' aalayike boti likowe li' kwa kunnyu'ya mundu ywo bu'ka kuuwi'li!”
32 Pabannyu'wine Pauli kalongelya likowe lyo yu'ka kwa awi'li, bi'ngi' babe baatikunsalawa lakini bi'ngi' baatibaya, “Tupala tumpi'kaniye kai' likowe li'!”
33 Bu'kapo Pauli aatikwaleka ngabu'ka pakitamo.
34 Lakini bandu mitumbi nsi'si' baatilongwana nakwe ngabapanga aumini. Nkati ya bandu bo baai Dionisio wa Balasa lya Aleopago, nnwawa yumo ywakemelwage Damali, na bi'ngi' babe.

18

Pauli ku'lu' ku Kolinto

1 Bu'ka pa go, Pauli abu'i Atene yenda Kolinto.
2 Akwo Kolinto ankoli Nnyahudi yumo ywakemelwage Akula, ywabelekuli Ponto. Akula, pamope na nnyumbowe ywakemelwage Plisikila, baai baki'li'bwike bu'ka Italia masu'ba gogogo kwa mwanjaa Kaisali Klaudio aamulise Ayahudi boti babu'ke Roma. Pauli aayi'i kwatyangilya,
3 na kwa mwanjaa bembe baai mapundi bo sona maema kati ywembe, Pauli aatitama no panga nabo kasi.

4 Kila Sabato ya Ayahudi aatiala munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', kapaya kwaatebeya Ayahudi na Agiliki.

5 Bu'ka pa Sila na Timoteo ika bu'ka Makedonia, Pauli aatumbwi tumya wakati wake woti kwo ala, kaakong'ondelya Ayahudi panga Yesu nga Kilisitu.

6 Pabankanile no tumbwa kumpwi'wa aakung'undike ngu'bo yake nnu'ngi' yabe kabaya, “Mana mwobite mwatanga mwabene, nenga ntu'pu' lukoolo lwolwoti kwa likowe lyo. No bu'ka nambi'yambi' nalu'a kwayendelya bandu bi'ngi' bangali Ayahudi.”

7 Bu'kapo, ngayenda tama kasake mundu ywankilikitya Nnu'ngu' ywakemelwage Tito Yusito, ywembe nyumba yake yaai papipi na yi'lu' nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu'.

8 Kilispo, mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', aamwu'bi'li Bwana pamope na alongo bake boti. Akolinto baingi baatikugapi'kania makowe go ngabau'bi'lya no batisilwa.

9 Lisu'ba limo kilo Bwana aammakie Pauli mumakowe gayambi', “Kaneuyogope, uyendeli ala wangali kotoka,

10 kwa mwanjaa nenga nibile pamope nawe. Ntu'pu' mundu ywaalu'a kukusulu mwanjaa pano pakilambo pabile na bandu baingi bababile kwangu'.”

11 Bai, Pauli aatami kwo kayi'gana liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwabe kwa mwaka gumo na myei sita.

12 Nsimu Galio paabile mpi'ndo ywa nkoa wa Akaya, Ayahudi batikuntangya Pauli kwa pamope na kumpeleka kumankama,

13 kababaya, “Tunsitakya mundu yu' kwa mwanjaa asopa bandu bankilikiti Nnu'ngu' kwa ndi'la yangayi'ki'tyana na salya.”

14 Pauli abile balo longela, Galio ngaabakia, “Mupi'kaniange mwenga Mwaayahudi! Manaitei kakape likowe li' likaba kwa makowe maakau nilu'e kumpi'kanianga.

15 Lakini kwa kitumbu sa ntau wa mayi'gi'yo na maina ga salya yinu, muyomwane mwabene. Nenga ngani panga nsenuli wa makowe go.”

16 Bai, ngaabi'nga bu'ka mankamani.

17 Nabembe boti ngabammoywa Sositene ywaabile mpi'ndo ywa nyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', ngabanku'mbwa papalu'palu' nnu'ngi' ya mankama. Lakini Galio aasitwikeli kyendo so ata pasene.

Pauli abuyangania Antiokia kai'

18 Pauli aatami na balu' alongo akwo Kolinto kwa masu'ba maingi. Bu'kapo ngaalaga no u'bu'ka meli yenda Silia pamope na Plisikila na Akula. Akwo Kenklea, aasekwi nywili yake kwa mwanjaa ya nyalili yaabi'kite.

19 Paaikite Efeso, Pauli aalei Plisikila na Akula, aayi'i munyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu' ngalongela na Ayahudi.

20 Baannu'bite atame nabo kwa masu'ba gambone, lakini aayi'ki'tili.

21 Ila paabile kabu'ka, ngaabakia, “Nnu'ngu' mana apendile nalu'a isa kai' kasinu.” Bu'kapo, ngabu'ka kwa meli.

22 Meli yatiyi'ma Kaisalia, naywembe Pauli ngayenda kwakabwa balu' aumini, bu'kapo ngayenda Antiokia.

23 Aatami kwo kwa masu'ba, bu'kapo ngayendelya na mwanja kwo pi'tya ku Galatia na Fulugia kaasenga banamasi' boti.

Apolo endaala ku Efeso na ku Kolinto

24 Nnyahudi yumo ywakemelwage Apolo mmelekulya ku Alekisandilia,
aaikite Efeso. Aai mundu mwene malango kwo longela na ywagamanyi
muno Maandiko Mapeleteu.
25 Aayi'ganilwe ndi'la ya Bwana, na kwa mwanjaa li'lu' liyi'gi'yo liyakage
pamwoyo wake, aayi'gine wisowiso abali ya Yesu pamope no panga apatike
ubatiso wa Yoani bai.
26 Plisikila na Akula pabannyu'wine kalongela kwo kangamala mun-
yumba ya kunnu'ba Nnu'ngu', baampu'tu'li kasabe ngabannyi'gana ayo
ndi'la ya Nnu'ngu' kwa wisowiso muno.
27 Apolo paabile kabu'ka yenda Akaya, balu' alongo batikunsenga kwa
kwaandikya banamasi' ba Akaya bampoki. Paaikite kwo, aakombwi
kwayangatiya balu' alongo babaau'bi'lile kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu',
28 kwa mwanjaa aayendeli kwo kangamala ngaasinda Ayahudi pa bandu
kaalaya bu'ka mu Maandiko Mapeleteu panga Yesu nga Kilisitu.

19

Pauli aala ku Efeso

1 Nsimu Apolo paabile Kolinto, Pauli aai mumwanja kumili'ma miyu'mu'
mpaka ku Efeso, akwo aakwembite banamasi' nsi'si'.
2 Aatikwalaluya, “Buli, mwenga pamwau'bi'lile mwapokile Loo Mpele-
teu?” Nabembe ngabannyangwa, “Lili! Ata tunayu'wali panga kubile na
Loo Mpeleteu.”
3 Naywembe Pauli ngaalaluya, “Mwabatisilwe kwa ubatiso waku'?”
Ngabannyangwa, “Ubatiso wa Yoani.”
4 Nembe Pauli ngaabakia, “Yoani aabatisike balu' babanng'alambuki
Nnu'ngu' kwa kwileka sambi na kwabakia bamwu'bi'li yu'lu' ywaalu'a isa
nsu'gu' yake, nga Yesu.”
5 Pabaayu'wine go, ngababatisilwa kwa lina lya Bwana Yesu.
6 Bai, Pauli ngaabi'kya maboko kwalu'bya na Loo Mpeleteu ngaaulukya,
baatumbwi longela luga yayambi' no londwa.
7 Boti mayumu baai analu'me mitumbi ku'mi na abi'li'.
8 Kwa myei itatu Pauli ayendage kunyumba ya kunnu'ba Nnu'ngu',
na akwo alongelage na bandu wangali yogopa, li'nga kwauta bau'bi'li
Ukulungwa wa Nnu'ngu'.
9 Lakini bi'ngi' bendetauka, baakani u'bi'lya no tumbwa longela maakau
kwikana ndi'la ya Bwana pakipi'nga sa bandu. Apo Pauli aakani baa nabo
pamope, aapelike pambwega balu' banamasi' bake, aai kalongela nabo kila
lisu'ba munyumba yo somya ya mundu yumo ywakemelwage Tilano.
10 Aayendeli panga nyo kwa myaka ibi'li', ata bandu boti ba Asia,
Ayahudi na bandu bangali Ayahudi, baakombwi yu'wa liyi'gi'yo lya Bwana.

Bana ba Sekewa bapaya bi'nga moka

11 Nnu'ngu' aapangite mangelongelo maku'lu' kwa moko ga Pauli.
12 Magu'bo na itambala yaponolyage lyusu Pauli, yaapelekilwe kwa
atamwe nabembe baatepulilwe matamwe gabe, na balu' bene moka
gaatikwabu'ka.
13 Kwabile na Ayahudi bababi'ngage moka ku'no na kwo, kabapaya
kulitumya lina lya Bwana Yesu kwa balu' babaayingililwe na moka.
Babayage, “Nimwamulisa kwa lina lya Yesu yu'lu' ywaalilwa na Pauli
mummu'ke mundu yu'.”
14 Bana saba ba Sekewa, Mpi'ndo wa dini ya Kiyahudi, ngabapangage
nyo.

15 Lakini moka aatikwayangwa, “Nintangite Yesu, kai' ata Pauli nin-
nyu'wine, lakini mwenga mwakinyai?”
16 Bu'kapo, yu'lu' mundu ywayingililwe na moka aatikwalipulya boti
na kwapi'ta kwa makakala. Na abo bana ba Sekewa baatitila bu'ka
munyumba yi'lu' wausu na mabanga gambone.
17 Kila mundu ywabile Nnyahudi na ywangali Nnyahudi akwo ku Efeso
aaliyu'wine likowe lyo. Boti baatiyogopa, ngabalikwi'ya lina lya Bwana
Yesu.
18 Bandu baingi bu'ka mwa balu' babaau'bi'lile nsimu wo baatiisa no
buyangania kwa Nnu'ngu' wabe kababaya masambi galu' gabagapangage,
wangali iya.
19 Na bandu baingi bu'ka mubalu' babapangage makowe ga bwabi',
baakongwi itabu yabe ya kwiyi'ganikia na kwitiniya mwoto bandu
kabalola. Baapangite isabu ya mbanje yaikombwa pi'ma itabu yo, yaai
yene samani ngu'lu'.
20 Kwa nyo, liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' lyayongekiye landala no yendelya
pangika kwa makakala ga Nnu'ngu'.

Mayu'mano ku Efeso

21 Pagayomwike pitya makowe go, Pauli aabini pamwoyo wake yenda
ku Yelusalemu kwo pi'tya Makedonia na Akaya. Aabaite, “Bu'ka po ika
kwo, nipalikwa niyende ku Roma.”
22 Kwa nyo, aatumike bandu abi'li' ayangatiyi bake Timoteo na Elasito
bannongoli yenda ku Makedonia, ywembe mwene aaigali ku Asia kwa
masu'ba.
23 Awo, nga wai nsimu wu'lu' wagaapitike mayu'mano maku'lu' kwa
kitumbu sa ndi'la yi'lu' ya Bwana.
24 Mundu yumo ywakemelwage Demetilio, ywaabile na kipala, ayanage
yu'ma li'nga tengenesa inyago ya nyumba ya nnu'ngu' ywakemelwage
Atemi, na kwapeya nsuluso nku'lu' ywembe na mapundi aine.
25 Aakemi pamope na bandu bi'ngi' babapanga lyengo lya upundi wo
yana kati ywembe aatikwabakia, “Mwenga mwa bandu! Utayili witu
ubu'kana na usulusi wu'no.
26 Kai', mwenga mwendakugabona gapanga Pauli ga kwakonga na
kwaobeya bandu, ku'no ku Efeso na ku Asia yoti kaabakia panga, ‘Inyago
yaiyanilwe na bandu, kinnu'ngu' lili ata pasene.’
27 Kwa nyo kubile na makowe manonopau kwenda kwo obeya isima ya
lyengo litu bai lili, ila ata kunyumba ya kunkilikitya nnu'ngu' nnwawa
Atemi ywabile nku'lu', ywakilikitilwa ku Asia na dunia yoti, ukulungwa
wake waapanga upokonyolilwe.”
28 Pabayu'wine makowe go, baatiusika no tumbwa panga ndu'ti
kababaya, “Atemi ywa Efeso nga nku'lu'!”
29 Kilambo soti satwi'li puyo. Bannyingili Gayo na nnyine Alisitako,
benekaya ba Makedonia babaabile mumwanja umo na Pauli. Baatik-
waboywa no butuka nabo mpaka kulua lwo kwembanikia.
30 Mwene Pauli apalage longela na kipi'nga so sa bandu, lakini aumini
baatikunkanikiya.
31 Alongosi bi'ngi' ba ku Asia, babaabile mambwigalye Pauli, baatumike
bandu bankwi'li'ke panga kaneayingi muluwa lwo kwembanikia.
32 Pandu po kila mundu endepu'yu'ta bai, ywi'ngi' kalongela li', na
ywi'ngi' li'lu', mpaka si'lu' kitamo saatimunaika. Baingi baatangiteli ata
kitumbu so kwembana kwabe.

33 Ayahudi bannyi'mike Alekisanda nnu'ngi', ngabammakia makowe go
longela. Bai, ngaapu'ngya luboko pala aikengi pa kipi'nga sa bandu.
34 Lakini pabaakwipwi panga ywembe Nnyahudi, boti kwa pamope
baapangite ndu'ti kababaya, “Atemi ywa Efeso nga nku'lu'!” Baayendeli
pu'yu'ta nyo kwa masaa gabi'li'.
35 Bu'kapo mwandiki ywa kilambo ngakitamika liki kipi'nga sa bandu
na aatikwabakia, “Mwenga mwa bandu ba ku Efeso, dunia yoti itangite
panga kilambo sa Efeso ngakili'ndi'la nyumba ya Nnu'ngu' Atemi ywabile
nku'lu', na si'lu' kinyago sake sakitu'mbwike bu'ka kunani.
36 Bai, kwa mwanjaa makowe ga ntu'pu' ywakombwa kugakana,
mupalikwa mutame liki kanemupange kikowe sosoti kwa kilokoloko.
37 Mwaletike bandu ba pano, pamope no panga bembe banayibali
munyumba ya nnu'ngu', wala banankupululi ayu' nnu'ngu' witu.
38 Bai, manaitei Demetilio na mapundi aine babile na likowe lyolyoti
kwa mundu ywoywoti, mabalasa gabile, na alongosi babile, bakasitakyane
kwo.
39 Manaitei kubile na makowe gi'ngi' gogoti gamupala, gapalikwa
gakaawanikiyilwe pa kibalangwa.
40 Kwa mwanjaa tulu'e sitakilwa kwa kitumbu sa puyo yatupangite li'no.
Ntu'pu' kitumbu satukombwa piya sakilu'wa yi'ki'tyana na puyo yi'no.”
41 Payomwi longela go, kitamo ngakiyomoka.

20

Pauli ayenda kai' Ugiliki na Makedonia

1 Paiyomwike puyo ya palu' Efeso, Pauli aakemi pamope aumini,
ngaasenga myoyo yabe na kwalaga, ngaayabwa mwanja wo yenda
Makedonia.
2 Aapi'ti muilambo yambone ya munni'ma wu'lu' ku'no kalongela na
bandu makowe maingi ga kwasenga myoyo, ngaika ku Uyunani,
3 akwo aatami myei itatu. Aapalike yabwa mwanja kwa ndi'la ya
baali yenda ku Shamu, lakini kwa mwanjaa Ayahudi baampangi masauli
maakau, ngaileka ndi'la yo no buyangana kwo pi'tya ndi'la ya Makedonia.
4 Pauli aalongwaniye na Sopatilo mwana wa Pilo bu'ka Belea, Alisitako
na Sekundo bu'ka Tesalonike, Gayo mundu wa bu'ka Delbe, Timoteo
pamope na Tikiko na Tilofimo wa kunni'ma wa ku Asia.
5 Ila bandu bo baatilongolya, baayi'i kutuli'nda ku Tiloa.
6 Bu'ka po pi'ta si'li'ku'si'li'ku' ya makati gangalu'la, na twenga
twau'bwike meli bu'ka Filipi. Twaai mumwanja kwa masu'ba matano,
ngatulu'mbana na aitu akwo Tiloa, ngatutama yuma yimo.

Yu'ka kwa Eutiko ku Tiloa

7 Lisu'ba lya Jumapili, twaakwembine li'nga metwana likati pamope.
Pauli aalongei na bandu, nembe kwa mwanjaa aabini bu'ka pammalau'
yake, aayendeli longela mpaka meku.
8 Mu'lu' musumba kuligolopwa, kwaai na imuli yambone kaiyaka.
9 Mwinsembe yumo ywakemelwage Eutiko aatami palililisa, Pauli
payendelyage ala liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' kwa masaa gambone, Eutiko aalobi
lugono ngatu'mbu'ka bu'ka kugolofa yenetatu. Bantondwi awile.
10 Pauli auluki pai', aatiyinama na kunkumbatya ngabaya, “Kanemube
na kyukala, ayu' mundu ayu'kite.”

11 Bu'kapo Pauli ngau'bu'kya kai' kuligolopwa, aalimetwi likati no lya. Aayendeli longela mpaka kakusaa, ngabu'ka.
12 Bandu bammuyanganiye kaya yu'lu' mwinsembe abi mwu'mi, nabembe myoyo yabe yaatiumukuka muno.

Bu'ka Tiloa mpaka Mileto

13 Lakini twenga twaatilongolya u'bu'ka mumeli yenda Aso, kwembe ngatwaalagine tukampaki Pauli, kwa mwanjaa apalage ika kwo kwa ndi'la ya magu'lu'.
14 Bai, aatukwembite ku'lu' Aso, twamwu'bwiye mumeli, twabu'i pamope mpaka Mitilene.
15 Bu'kapo, twayendeli na mwanja, pammalau' yake ngatuika Kio. Lisu'ba lyenebi'li', twayi'mi Samo, na pammalau' ngatuika Mileto.
16 Pauli aabini yendelya na mwanja kwa meli wangali pi'tya ku Efeso. Akanage yomwa masu'ba gambone muno akwo ku Asia, kwa mwanjaa atamaniage akalikoli lisu'ba lya Pentekosite ku Yelusalemu.

Akwo Mileto Pauli aalaga api'ndo ba aumini ba ku Efeso

17 Pauli paabile ku Mileto, aatumike bandu yenda ku Efeso kwakema api'ndo ba kanisa sababonagane nakwe.
18 Pababonagine nakwe aatikwabakia, “Mwenga mwabene munibweni mwanitami na mwenga masu'ba goti, bu'ka lisu'ba lyanitumbwi li'bata pano Asia.
19 Nintumikiye Bwana kwa kwibu'ya samani na kwa moli, kanikomeya mapayilwo gaganipatike bu'kana na ulau wa Ayahudi.
20 Mutangite panga nimwiyangiteli likowe ata limo lyanilibweni likombwa kunnyangatiya mwenga, lakini nannyi'ganiye pa bandu kai' pansengo gumo mpaka wi'ngi'.
21 Naakwi'like Ayahudi na bandu bangali Ayahudi panga banng'alambuki Nnu'ngu' kwa kugaleka masambi na kumwu'bi'lya Bwana witu Yesu Kilisitu.
22 Bai, kwa mwanjaa ninnyu'wa Loo Mpeleteu, niyabwa mwanja wo yenda ku Yelusalemu, pamope no panga nigatangiteli gagayenda kunipata kwo.
23 Lakini sanikitangite si'no bai panga kila kilambo sanilu'a yenda Loo Mpeleteu anikong'ondelya panga pingwi na ngu'su'mbu' ngainili'nda.
24 Lakini, bwu'mi wangu' niubalangilyali panga wa ngama muno kwangu' nenga, kulikoni kwiyomolya nganjo yangu' ya lyengo lyanipeyilwe na Bwana Yesu, lya kwiala abali inannoga ya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.
25 “Mulole mwoti mwanityangite, ala liyi'gi'yo lya Ukulungwa wa Nnu'ngu', ntu'pu' babaalu'a kunibona kai'.
26 Kwa nyo, li'no nendakummakianga panga nenga ntu'pu' mundu ywoywoti ywalu'a oba ywakunibi'kya lukoolo.
27 Kwa mwanjaa nenga nasi'yiteli kummakianga goti gaagapala Nnu'ngu'.
28 Muli'ndi'le myoyo yinu na kipi'nga soti si'lu' Loo Mpeleteu ammi'kite mwenga. Mulikote kanisa lyake Nnu'ngu' lyaalipi'mite kwa myai yake mwene.
29 Nitangite munomuno panga, mananibu'i nenga, bandu alau babalandana na mapu'mbe makali', baalu'a isa kunnyingilyanga wangali kibi'kya kiya kipi'nga si'no.

30 Kai', bu'ka mukipi'nga sinu mwabene, baakatuka bandu babaalu'a
kwaobeya ayabe kwo galambuya mayi'gano, li'nga baaute aumini na
baabi'ngi'ye bembe.
31 Kwa nyo, mube minyo ku'no kamuku'mbu'kya panga kwa myaka itatu
ntawalia kilo na muntwekati, naatotokilweli kunkwi'li'ka kila mundu, ata
kwa moli.
32 “Bai, nambi'yambi', nimmi'kanga mumaboko ga Nnu'ngu' na kwa
liyi'gi'yo lya ngu'ngu' yake lyalikombwa kunsenga, na kumpeyanga ulisi
pamope na boti babapeleteyilwe.
33 Nenga naaminyikiyeli mbanje, wala ili'be yoyoti yaileta utayili.
34 Mwenga mwabene mutangite panga maboko gangu' gano gatumike
kwo paalya makowe gangu' namwene na balu' babaabile pamope na-
nenga.
35 Kwa makowe goti, ninnayite panga kwa ndi'la yo panga kasi
kwo binia, tupalikwa kwayangatiya bangali uweso na kugaku'mbu'kya
mayi'gi'yo ga Bwana Yesu gaabaite, ‘Nantali muno kumpeya mundu
kulikoni pokya bu'ka kwa mundu.’ ”
36 Payomwi longela go, Pauli aatikilikita na kunnu'ba Nnu'ngu' pamope
nabo.
37 Boti baatili'la muno, ku'no kabannaga kwa kunkumbatya na kun-
nonia,
38 baatitotokelwa munomuno, kwa si'lu' saabakiye panga baalu'a kum-
monali kai'. Ngabamwindikiya mpaka payingi mumeli.

21

Pauli au'bu'kya ku Yelusalemu

1 Patuyomwi lagana nabo, twau'bwike mumeli no yenda ntawalia mpaka
Kosi. Pammalau' yake twaikite Lode, patubu'i kwo twayi'i Patala.
2 Apo, twaikoli meli yailokage yenda ku Foinike, twaatiu'bu'ka no
yendanayo.
3 Patuikite Kuplo, twaasegite mbwega na kupaleka kumaki'ya gitu,
twayendeli na mwanja mpaka Silia, twayi'mike meli yitu pakiloko sa Tilo,
na apo meli yitu ngaipalikwage iuluye kigombo sake.
4 Akwo, twaakoli aumini batwaatami nabo kwa yuma yimo. Nabembe
kabalongoyelwa na Loo Mpeleteu, bammakie Pauli panga kaneayende ku
Yelusalemu.
5 Lakini pagayomwike masu'ba gotama palu', twaatibu'ka. Balu' aumini,
pamope na alwawa na bana, baatituindikiya mpaka panja ya kilambo.
Twaboti twaatikilikita palu' pambwani na kunnu'ba Nnu'ngu'.
6 Patuyomwi lagana, twaayingi mumeli, nabembe ngababuyangania
kasabe.
7 Patubu'i Tilo, ngatuika ku Tolemai, akwo twatami nabo alongo aumini
kwa lisu'ba limo kwapanga abali no bonagana nabo.
8 Pammalau' yake twatibu'ka ngatuika Kaisalia, twaiki munyumba ya
Pilipi ywaalage abali inannoga, ywaabile yumo mwa balu' bandu saba
babaasagulilwe ku Yelusalemu kwayangatiya alwawa awi'li'ka.
9 Pilipi aabile na ai'nja banee, bembe baapeyilwe uweso wa ulondoli wa
Nnu'ngu'.
10 Bai, patutami kwo kwa masu'ba gambone, ngaisa Agabo, nnondoli
yumo ywa Nnu'ngu', bu'ka ku Yudea.
11 Paatukolile, aautweti nkanda wa Pauli na kwitaba maboko na magu'lu'
no baya, “Loo Mpeleteu abaya nnyanya, ‘Ayahudi ku'lu' ku Yelusalemu

nga mwabaalu'a kuntaba mwene nkanda wu'no nyinyonyo na kunnyi'ya mumaboko ga bandu bangali Ayahudi.' "

12 Patugayu'wine go, bandu bi'ngi' babaabile pamope na twenga ngatunnu'ba muno Pauli kaneayende ku Yelusalemu.

13 Lakini Pauli aatiyangwa, "Mupala panga namani? Mupala kuniti'kwana mwoyo wangu' kwa moli ginu? Nenga niyi'ki'tile kwenda tabilwa baili, ata kiwo kwa kitumbu sa lina lya Bwana Yesu."

14 Paakani yi'ki'tya katukatu gatummakie, ngatunneka katubaya, "Lyalibini Bwana Iipaangike."

15 Patutami palu' kwa masu'ba, twaibi'i wiso no yendelya na mwanja witu wa ku Yelusalemu.

16 Bi'ngi' ba aumini bu'ka Kaisalia baalongwaniye na twenga kutuindikia, ngatuika kasake Mnasoni, mundu wa Kuplo, akwo ngatwaayi'i tama. Ywembe aabile yumo ywa aumini ba patumbu.

Pauli akwembana na Yakobi akwo ku Yelusalemu

17 Patuikite ku Yelusalemu, alongo baatupoki kwo napusika muno.

18 Pammalau' yake, twalongwaniye na Pauli yenda kwakaulya Yakobi na api'ndo boti ba kanisa.

19 Payomwi kwapanga abali, Pauli aabakie makowe goti limo ata li'ngi' gaagapangite Nnu'ngu' kwa bandu bangali Ayahudi kwo pi'tya lyengo lyake.

20 Pabaagayu'wine go, bankwi'yite Nnu'ngu' na bammakie Pauli, "Nnongo! Lola, kubile na maelupu ga Ayahudi babayi'ki'tya panga aumini, na boti baikamwa salya ya Musa.

21 Tubakiyilwe panga, wayi'gana Ayahudi babatama pamope na bandu bangali Ayahudi baisalawe salya ya Musa, kanebaaine bana babe liku'mbi', na baileke yali yabe ya Kiyahudi.

22 Tumbwelelo, bakosali yu'wa panga wisile ku Yelusalemu, bai, tupange buli?

23 Bai, upange li'lu' lyatukubakia. Tubile na bandu nsese pano, bembe babi'i nyalili kwa Nnu'ngu'.

24 Wiyingiye kwa bandu baa, uli'pe mbanje yoti kwa kwiipeletea pamope nabembe, na basekulwe nywili yabe. Kwa ndi'la yi', boti balu'a tanga panga makowe gabaagayu'wine gai gammali'la, nawenga uyendelya kwikamwa salya ya Musa wisowiso.

25 Bu'kana na balu' bandu bangali Ayahudi babaabile aumini, twaapeleki balua yatwabakiye panga kanebalye ilyo ya paibi'ki'lyo ya kinnu'ngu' ba ubu'su', kanebanywe myai, kanebalye inyama yaipopotolilwe, na kanebatome ilu'mbu'."

26 Bai, pammalau' yake Pauli aatweti balu' bandu no panga nabo ibala ya kwiipeletea. Bu'kapo, ngayingya mu Nyumba ya Nnu'ngu', kaabakia makowe ga kuuyomolyo wa lisu'ba lya kwiipeletea na salaka yayaalu'a piyilwa kwa kila mundu.

Pauli aboyolwa mu Nyumba ya Nnu'ngu'

27 Galu' masu'ba saba pagaegeli yomokya, bi'ngi' ba Ayahudi bu'ka Asia babaamweni Pauli mu Nyumba ya Nnu'ngu', ngabakisopa kipi'nga soti sa bandu na ngabammoywa.

28 Baapangite ndu'ti kababaya, "Mwaisilaili mwaitu, mutuyangatiye! Ayu' nga yu'lu' mundu ywannyi'gana kila mundu na kila pandu taukana na bandu bitu, salya yitu, ata Nyumba ya Nnu'ngu'. Kai', aaletike Agiliki mu Nyumba ya Nnu'ngu' na kupasapuya pandu pano papeleteu."

29 Baalongei nyo kwa mwanjaa patumbu baamweni Tilofimo,
mwenekaya wa ku Efeso, alongwaniye na Pauli kabatyanga pamope,
bakitage kwaali' Pauli aannyingiye mu Nyumba ya Nnu'ngu'.
30 Kilambo soti saatwi'li puyo, bandu baaisi bu'ka kila pandu, baam-
moywi Pauli na kunkwakwatya panja ya Nyumba ya Nnu'ngu'. Popopo
milyango yabe ngaiyigalilwa.
31 Baabini kummulaga, lakini abali yaamwiki kolongosi ywa yesi lya
Kiroma panga ku Yelusalemu kwoti kwaai na puyo.
32 Popopo, mpi'ndo ywa Yesi aatweti asikali na alongosi ba yesi. Nabe-
mbe pabaamweni mpi'ndo ywa yesi na asikali, ngabasomwa kunku'mbwa
Pauli.
33 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aamwegeleli Pauli na kummoywa, aamulise
atabilwe kwa pingwi ibi'li'. Ngalaluya, “Ayu' nyai? Kai', apangite namani?”
34 Bandu bi'ngi' palu' pa kipi'nga sa bandu bapangage ndu'ti, aba
kabalongela li', balu' kabalongela li'lu'. Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi waibweni
panga akombwali tanga kitumbu sa yi'lu' ndu'ti, aamulise Pauli apelekelwe
kunyumba ya banayesi.
35 Pauli paikite pa ngasi, asikali baampu'twi nnani nnani kwo yogopa
puyo ya si'lu' kipi'nga sa bandu,
36 kwa mwanjaa sendekummi'ngi'ya ku'no kakipanga ndu'ti kababaya,
“Mummulagi kwo!”

Pauli aikengya kwa Ayahudi

37 Pabaannyingiyage munyumba ya banayesi, Pauli aannu'bite mpi'ndo
ywa yesi kammakia, “Wendanji'ki'ti'ya kukubakia kikowe?” Yu'lu'
mpi'ndo ywa yesi ngannyangwa, “Kumbe umanyi longela Kigiliki!
38 Kwa nyo wenga wa yu'lu' mundu ywa Misili lili, ywaapangite puyo
masu'ba gagapite kaalongoya makatauluma 4,000 mpaka kulubele?”
39 Pauli ngayangwa, “Nenga nga Nannyahudi, nibelekuli Taliso akwo
Kilikia, namwenekaya ywa kilambo sakitanganikwe na boti. Sonde li'li'li',
uniyi'ki'ti'ye nilongele na bandu ba.”
40 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaannyi'ki'ti'a. Kwa nyo Pauli aayi'mi
mungasi, aapu'ngi luboko balu' bandu, pabaatami liki, aatumbwi longela
nabo kwa Kiebrania.

22

1 Aatibaya, “Mwenga mwalongo bangu' na akina tati' bangu', mu-
nipi'kani mwaniikengya nnu'ngi' yinu.”
2 Pabayu'wine kalongela nabo kwa Kiebrania, baayongiye tama liki
kulikoni patumbwi longela. Nembe Pauli aayendeli longela,
3 “Nenga Nannyahudi, nibelekuli Taliso ku'lu' Kilikia. Lakini naaku'li
paapano pano pa kilambo sa Yelusalemu kwa mayi'gano ga mwalimu
wangu' Gamalieli. Naayi'ganilwe wisowiso mwaiyenda salya ya api'ndo
bitu, kaniyi'ma kwa mwoyo woti kwa Nnu'ngu' kati mwenga mwabene
mwamubile nambi'yambi'.
4 Naatesike bandu ba ndi'la yi'no ata kwapanga babulagilwe
kanaaboywa annalu'me kwa alwawa na kwataikulya kuutabilwe.
5 Mpi'ndo wa dini na balasa lyoti liku'lu' lya api'ndo, bendakombwa
kong'ondelya likowe lyo. Bu'ka kwabe, naapeyilwe balua yabaandikilwe
balu' Ayahudi babaabile ku'lu' ku Damasiko. Naayi'i Damasiko li'nga
nikaaboywe bandu ba ndi'la yo, na kwaleta Yelusalemu babile atabilwe
li'nga bakapwatilwe.

Pauli alongelya abali yo kosopolelwa kwake (Mako 9:1-19, 26:12-18)

6 “Panaabile mundi'la kanili'nga Damasiko, musaa sita ya muntwekati,
niimukya bweya nku'lu' bu'ka kunani kaunimulika mundu mwoti.
7 Apo nganitu'la pai', nganiyu'wa lilobe kalinibakia, ‘Sauli, Sauli! Mboni
wendakunitesa?’
8 Nganilaluya, ‘Wa bwana, wenga wanyai?’ Nembe nganibakia, ‘Nenga
ngana Yesu ywaunitesa.’
9 Bai, balu' bandu babaabile pamope nanenga, baaubweni wu'lu' bweya,
lakini baaliyu'wineli li'lu' lilobe lya yu'lu' ywalongelage nanenga.
10 Bai, nenga naatilaluya, ‘Bwana, nipange buli?’ Nembe Bwana
aatinibakia, ‘Ukatuke, uyende ku Damasiko, akwo ukabakiyilwa makowe
goti gopalilwa kugapanga.’
11 Bu'kana na wu'lu' bweya nkali', nakombwili banjwa, kwa nyo
yapalikwe balu' ayangu' banitandaye mpaka paniikite ku Damasiko.
12 “Akwo, kwaabile na mundu yumo ywabi'ngi'yage salya ya Musa
munomuno na kunkilikitya Nnu'ngu'. Ywembe aatiisimilwa muno na
Ayahudi babatamage Damasiko, lina lyake Anania.
13 Ywembe aaisi kunilola, ngayi'ma papipi yangu' ngabaya, ‘Wa nnongo
wa Sauli! Ubanjwe kai'.’ Popopo, nganibanjwa kai' na kummona.
14 Ngabaya, ‘Nnu'ngu' wa au'ku' bitu akusawi upate tanga mwapala
Nnu'ngu', kummona Mwene Aki, na kumpi'kania mwene kalongela.
15 Kwa mwanjaa ukankong'ondelya wamwene kwa bandu boti,
kawabakia galu' gaugabweni na kugayu'wa.
16 Bai, nambi'yambi' mboni wendasi'li'ya? Uyi'me, ukabatisilwe, uk-
agu'lu'li'lwe masambi gako, kaulu'ba kwa lina lyake Bwana.’

Kemelwa kwa Pauli kwaalya bandu bangali Ayahudi

17 “Panibuyangani ku Yelusalemu, kanisalya mu Nyumba ya Nnu'ngu'
naagabweni makowe gayambi'.
18 Naamweni Bwana kanibakia, ‘Uyu'mbi'ti'ke bu'ka ku Yelusalemu, kwa
mwanjaa bandu ba pano baayi'ki'tyali gawalu'a kwabakia bu'kana na
nenga.’
19 “Nani nganibaya, ‘Bwana, ata bembe batangite panga nenga
nganiyendage ku mayumba goti ga kunnu'ba Nnu'ngu' li'nga kwayi'ya
muutabilwe na kwaku'mbwa balu' babakuu'bi'lya.
20 Palu' payaayitanike myai ya nkong'ondeli wako Sitefano, nenga
namwene naayi'mi pambwega, kaniyi'ki'tyana na sakipaangilwage, ku'no
kanaali'ndi'lya magu'bo gabe abulagi.’
21 Bwana ngaanibakia, ‘Uyende, kwa mwanjaa nilu'a kutuma kuutalu
kwa bandu bangali Ayahudi.’ ”
22 Si'lu' kipi'nga sa bandu saatikumpi'kania mpaka palu' paabaike likowe
lyo, ngapabau'bu'ya malobe gabe kababaya, “Mummulage, mundu wa
kubi nya apwaikali kunneka mwu'mi!”
23 Baayendeli panga ndu'ti ku'no kabakung'unda makoti gabe no
timwana lyu'ku'mbi' kwa nyongo muno.
24 Kolongosi ywa yesi aamulise bandu bake bampeleke Pauli nkati ya
nyumba ya banayesi, aalagi panga bammese mikwasu mpaka aabakie
kitumbu sa Ayahudi kumpangya ndu'ti.
25 Lakini pabaayomwi kuntaba li'nga batumbwe kummesa kwa mik-
wasu, Pauli aannalwiye asikali yumo ywaayi'mi po, “Buli, yendayi'ki'ti'lwa
kwinu kummesa mikwasu mwenekaya ywa Roma wangali senulwa?”

26 Yu'lu' asikali paayu'wine go, ampeleki abali mpi'ndo ywa yesi kabaya,
“Upala panga namani? Mundu yu' ngite mwenekaya wa Roma!”
27 Bai, mpi'ndo ywa yesi aannyendeli Pauli kunnaluya, “Umbakie, wenga
wa mwenekaya wa ku Roma?” Pauli ngayangwa, “Ngamwembe.”
28 Mpi'ndo ywa yesi aatibaya, “Nanenga nyinyonyo, nipatike wenekaya
wa Roma kwo pi'ma kwa mbanje yansima.” Pauli ngabaya, “Lakini nenga
namwenekaya ywa Roma bu'ka belekwa.”
29 Balu' bandu babapalage kumpekeseni Pauli baatikunneka no bu'ka.
Ata yu'lu' mpi'ndo ywa yesi pakwipwi panga antabike Pauli, mwenekaya
ywa Roma, aatiyogopa muno.

Pauli pa Balasa Liku'lu' lya Ayahudi

30 Pammalau' yake, kwa mwanjaa yu'lu' kolongosi ywa yesi apalage
tanga kitumbu sa Pauli laumilwa na Ayahudi, aatikunnyu'gu'lya na
kwalagya api'ndo ba dini na Balasa lyoti liku'lu' bakwembane. Bu'kapo,
annyi'mike Pauli nnu'ngi' yabe.

23

1 Pauli aabu'nju'li minyo balu' bandu ba Balasa Liku'lu' aatibaya,
“Mwalongo bangu', nenga kwo binia pamwoyo wangu', ntu'pu' so senulwa
nnu'ngi' ya Nnu'ngu' mpaka pano panibile.”
2 Mpi'ndo ywa dini Anania aamulise balu' babaayi'mi papipi na Pauli
banku'mbwe mbande pankano.
3 Bai, Pauli ngammakia, “Nnu'ngu' alu'a kuku'mbwa, wenga wawipanga
wannogau, kumbe wannau. Wenga utami po kunisenwa nenga bu'kana
na salya, nawenga witi'kwana salya kwa kuniku'mbwa nenga!”
4 Bandu babaayi'mi palu' ngabammakia Pauli, “Wenga ulowa
kumpwi'wa mpi'ndo nku'lu' ywa dini ywa Nnu'ngu'!”
5 Pauli ngayangwa, “Mwalongo bangu', naatangiteli panga ywembe nga
mpi'ndo ywa dini. Kwa mwanjaa iandikilwe, ‘Kaneunnongeli maakau
kolongosi ywa bandu bako.’ ”
6 Pauli paakwipwi panga bi'ngi' baai Masadukayo na bi'ngi' Mafa-
isayo, aau'bwiye lilobe pa Balasa Liku'lu', “Mwalongo bangu', nenga na
Mfalisayo, mwana wa Mafalisayo. Pano nenga nisitakilwa mwanjaa
nipi'kanilya yu'ka kwa bandu babawile.”
7 Payomwi longela go, ngabatumbwa gongwana Mafalisayo na
Masadukayo, na Balasa Liku'lu' lyabaganike ipi'nga ibi'li'.
8 Kitumbu sene sai si'no, Masadukayo bau'bi'lya panga ntu'pu' yu'ka kwa
ywawile, kai' ntu'pu' malaika, au loo, lakini Mafalisayo bagau'bi'lya ago
goti.
9 Ndu'ti yatiyongeya, na bi'ngi' ba balimu ba salya bu'ka mukipi'nga sa
Mafalisayo baayi'mi wi'ma no taukana kwa makakala, “Tukibonali kikowe
sosoti sakibile kyakau kwa mundu yu', kwaali' loo au malaika aatilongela
nakwe.”
10 Bulwe waai nku'lu', mpi'ndo ywa yesi aayogwipe panga balu'e kunnu-
mia muno Pauli, ngaamulisa ipi'nga ya banayesi iuluke na kummu'ya Pauli
pakatikati yabe kwa makakala na kunneta nkati ya nyumba ya banayesi.
11 Kilo si'lu', Bwana aayi'mi papipi nakwe aatikummakia, “Ube na
mwoyo nku'lu', kwa mwanjaa kati mwaunikong'ondeli ku Yelusalemu,
ipalikwa ukanikong'ondeli nyaanyalu'nyalu' akwo ku Roma.”

Ayahudi baamwa kummulaga Pauli

12 Pakusile, Ayahudi baatami kitamo pamope na baabi'i nyalili panga,
“Tulyali wala tunywali mpaka tummulage Pauli.”
13 Na babaabi'i nyalili yo, baai bandu alubaini no pi'ti'li'ki'ya.
14 Baayendeli api'ndo ba dini na alongosi no baya, “Twiitabite pamope
kwa nyalili panga tulyaali mpaka tummulage Pauli.
15 Bai, mwenga pamope na api'ndo ba Balasa Liku'lu', mummakie
kolongosi ywa yesi annete Pauli akwo kwamubile, ipange kati mupala
tanga kinkati makowe gake na twenga twibi'i wiso kummulaga abile balo
mundi'la.”
16 Lakini mwipwawe Pauli paliyu'wine likowe lyo lya kumpelemba,
aayi'i ku'lu' kunyumba ya banayesi na kummakia Pauli likowe lyo.
17 Apo Pauli ngankema asikali yumo na kummakia, “Untole mwinsembe
yu' umpeleke kwa mpi'ndo ywa yesi abile na kikowe sa kummakia.”
18 Kwa nyo, yu'lu' asikali aampelike yu'lu' mwinsembe kwa mpi'ndo ywa
yesi, ngammakia, “Pauli yu'lu' ntabilwe aatinikema na kunilu'ba ninnete
ayu' mwinsembe kwaubile, kwa mwanjaa abile na likowe lya kukubakia.”
19 Mpi'ndo ywa yesi aankamwi luboko aywo mwinsembe na kumpeleka
kuu'lu', ngannaluya, “Upala kunibakia namani?”
20 Yu'lu' mwinsembe ngabaya, “Ayahudi basikisine bakulu'be umpeleke
Pauli ku Balasa Liku'lu' kabaku'pi'ki'ya, panga Balasa Liku'lu' lipala lipate
abali ya nkati bu'kana na mundu ywo.
21 Lakini wenga kaneuyi'ki'ti kwa mwanjaa kubile na bandu
babapi'ti'li'kiye alubaini, babile wi'ma li'nga kuntangya. Babi'i nyalili
kotoka lya wala nywa kili'be sosoti mpaka bammulage Pauli. Tumbwelelo
bai wi'ma, bakupi'kania mwaulu'a baya.”
22 Yu'lu' mpi'ndo ywa yesi annei mwinsembe aibu'ki kankwi'li'ka panga,
“kaneummakie mundu ywoywoti makowe gano gaunibakiye.”

Pauli apelekelwa kwa mpi'ndo ywa nkoa

23 Bai, yu'lu' mpi'ndo ywa yesi aakemite alongosi abi'li' ba yesi lyake na
kwabakia, “Mubi'ke wiso banayesi 200, banayesi babau'bu'ka farasi 70,
na banayesi babatumya mikwaa 200 bayende Kaisalia. Mutame wiso kwo
bu'ka li'no saa itatu ya kilo.
24 Mubi'ke wiso farasi ba kumpu'twa Pauli li'nga akaike salama kwa
ntawala Felisi.”
25 Aywo mpi'ndo ywa yesi aamwandiki balua Felisi inyanya.
26 “Nenga na Klaudio Lisia nikuandikya wenga wa mwisimiwa Felisi, wa
mpi'ndo ywa nkoa. Salamu!
27 “Mundu yu' aaboyolilwe na Ayahudi li'nga kummulaga. Nenga
panibakiyilwe panga ywembe mwenekaya wa Roma, naayi'i na kipi'nga
sa banayesi kunkosopolya.
28 Nani nipalage tanga kitumbu sa Ayahudi kunsitakya, nganimwikiya
ku Balasa lyabe Liku'lu'.
29 Nganikwipwa panga bansitaki mwanjaa ntau waubu'kana na salya
yabe, lakini aapangiteli likosa lyolyoti lyo senulwa waa, wala tabilwa.
30 Panibakiyilwe panga Ayahudi baapangite ulau wo pala kummulaga,
nganibinia kunneta kasako kiyu'ngu'ya, naalagi babapala kunsitakya
sabasitaki kasako.”
31 Bai, balu' banayesi, kati mwabaabakiyilwe, bampu'twi Pauli kilo na
kumpeleka Antipatili.

32 Pammalau' yake, balu' banayesi babayendage kwa magu'lu' ngababuyangania Yelusalemu kulua lwabe, kwaleka babayenda na farasi bayendeli pamope na Pauli.
33 Pabaaikite Kaisalia, bampei mpi'ndo ywa nkoa yi'lu' balua, na kummi'ka Pauli mmoko gake.
34 Felisi paisomike balua yo, ngaalaluya panga mundu yu' abu'i kunkoa gani. Paabakiyilwe panga abu'ka ku Kilikia,
35 ngabaya, “Naupi'kania mwalo wako pabaaisa babakusitakile.” Bu'kapo, ngaamulisa Pauli ali'ndi'li'lwe munyumba ya nkulungwa Helode.

24

Ayahudi bansitakya Pauli

1 Pagapite masu'ba matano, mpi'ndo ywa dini Anania aalongwaniye na alongosi nsi'si' na Telitulo nkengeli wa salya mpaka Kaisalia. Bannyendeli Felisi, Kolongosi ywa nkoa, li'nga bansitaki Pauli.
2 Pabankemite Pauli, Telitulo aatumbwi kunsitakya kabaya.
“Mundumuko Felisi, kwo pi'tya wenga tupatike likenge liku'lu', no bu'kana na mwautulongoya, nni'ma gu'no ugalambwike kwa manogau gambone.
3 Kwa goti, twendasukulu na kugapokya kila pandu na kila lisu'ba.
4 Lakini kanenisi'li'ye muno, nikulu'ba upi'kani kwa kiya sako, makowe maipi gatupala longela.
5 Tukwipwi panga mundu yu' ywakunng'andyali. Ngaywatumbwi kwayu'maniya Ayahudi boti padunia, kai' ywembe nga mpi'ndo ywa kipi'nga sa Anasaleti.
6 Kai' aapayite kualabiya upeleteu wa Nyumba ya Nnu'ngu', lakini twatikummoywa.
8 Na wamwene wendakombwa kumpekeseni wiso mundu ywo makowe gatunsitakilya.”
9 Ayahudi nabembe ngabayi'ki'tyana na makowe go gakunsitakya Pauli kababaya panga goti ga kakape.

Pauli aikengya kwa Felisi

10 Na ntawala ampu'ngi luboko Pauli kati mwanju wa kunnyi'ki'ti'a alongele, nembe ngabaya, “Nenga ntu'pu' kyukala sosoti sa kwikengya nnu'ngi' yako, kwa mwanjaa nitangite panga wenga wa nsenuli ywa nni'ma gu'no bu'ka kwai'mbu'.
11 Wenga wamwene wendakombwa kwipwa panga ganapi'tali masu'ba ku'mi na gabi'li' bu'ka panaayi'i ku Yelusalemu kunnu'ba Nnu'ngu'.
12 Bandu ba banikolili nkati ya nyumba ya Nnu'ngu', wala mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', wala pandu popoti pamisengo kanitaukana na mundu au kanaabakia bandu bapange puyo.
13 Wala, bakombwali kong'ondelya makowe gabanisitakilya nambi'yambi'.
14 Ila niyi'ki'tya likowe limo kasako, panga nintumikia Nnu'ngu' ywa au'ku' bitu no bi'ngi'ya ndi'la yi'lu' yabaibaya yo ubu'su'. Nenga niu'bi'lya kila kikowe sakiyi'ki'tyana na gagaandikilwe mu salya ya Musa na muitabu ya alondoli ba Nnu'ngu'.
15 Nenga niu'bi'lya kwa Nnu'ngu' kati mwabau'bi'lya bembe panga bandu boti, anogau na alau, baayu'ka.
16 Kwa nyo, nendakwikasa masu'ba goti tama maisa manogau wangali senulwa na mwoyo wangu', kwa Nnu'ngu' na kwa bandu.

17 “Bu'ka po tama myaka yambone kuutalu na nni'ma wangu', naaisi
kwaletya alongo bangu' ba Kiyahudi babaabile akiba, kili'be sa kwayan-
gatiya na salaka kwa Nnu'ngu'.
18 Panipangage makowe go, baanikoli munyumba ya Nnu'ngu', niy-
omwile panga ibala ya kwiipeletea. Naabileli na kipi'nga sa bandu wala
puyo.
19 Lakini palu', baabile Ayahudi bu'ka kunkoa wa Asia, bembe ngaba-
palilwage isa kasako, kunisitakya mana baalibweni likosa lyolyoti kwangu'
nenga.
20 Au, bandu bababile pano babaye bene likosa lyabalibweni kwangu'
nenga, pabaniyi'mike pa Balasa lyabe Liku'lu'.
21 Ila likowe limo bai lyanilongei kwo tu'ndu'bi'a lilobe panaayi'mi,
‘Nenga li'no nisitakilwa mwanjaa niu'bi'lya panga, bababile kumambi',
baayu'ka.’ ”
22 Bai Felisi, ywaabile aitangite ndi'la yi'lu' ya Yesu wisowiso, aamulise
munaisa kabaya, “Naayomwa makowe ginu paaisa mpi'ndo ywa yesi
Lisia.”
23 Nga mwamulisa yu'lu' asikali panga baanni'ndi'le Pauli amo
muutabilwe, lakini banneke maulu pasene, na kanebaakanikie mamb-
wigalye isa kumpeya saapala.

Pauli endatabilwa

24 Pagaapite masu'ba, Felisi aaisi na nnyumbowe Dulusila, ywembe aai
Nnyahudi. Aapiyite amuli akemelwe Pauli, aampi'kani abali ya imani
yaibile kwa Yesu Kilisitu.
25 Lakini, Pauli paalongelage abali ya aki, baa na uweso wa kugasinda
maminyikiyo ga yi'ga, no bu'kana na ukumu yayaaisa, Felisi aapatike
bwoga no baya, “Gautubakiye gali'ngani! Wendakombwa bu'ka. Panaaku-
pala, naakukema.”
26 Kai', Felisi aakokoti kunkema Pauli no longela nakwe, aganiage alu'a
kumpeya mbanje.
27 Na payatimi myaka ibi'li', Polikio Fesito aayingi muutawala pandu pa
Felisi, lakini mwanjaa Felisi apalage kwapulaisa Ayahudi, nganneka Pauli
muutabilwe.

25

Pauli apeleka mwalo kwa Kaisali

1 Pagapite masu'ba gatatu bu'ka Fesito ika Kunkoa wa Kaisalia,
ngau'bu'ka yenda ku Yelusalemu.
2 Ku'lu', api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi ngabansitakya Pauli kwa
Fesito.
3 Bampembelyage Fesito aapangi manogau kwa kwaletya Pauli ku
Yelusalemu, kwa mwanjaa bapalage bannyu'bi'li li'nga bammulage
mundi'la.
4 Fesito ngayangwa, “Pauli endali'ndi'li'lwa muutabilwe akwo ku
Kaisalia, na namwene niyenda kwokwo nambi'yambi'.
5 Bai, alongosi binu baeli nanenga bakansitaki mana apangite kikowe
kilau mundu yu'.”
6 Payomwi tama kwo masu'ba manane au ku'mi, Fesito aabuyangani ku
Kaisalia. Pammalau' yake aatami pa kiti'gu' so senwa no amulisa Pauli
aletelwe.

7 Paaisi Pauli, Ayahudi babaaisi bu'ka ku Yelusalemu, baayi'mi papipi
nakwe na kunsitakya kwa makowe matopau, gangali bembe kombwa
kugaawanikiya panga kakape.
8 Pauli ngaikengya kwo baya, “Nenga nipangiteli ulau wowoti musalya
ya Ayahudi, munyumba ya Nnu'ngu', ata kwa Nkulungwa wa Roma,
Kaisali.”
9 Lakini Fesito kapala kwapulaisa Ayahudi, ngannaluya Pauli, “Buli,
upala yenda ku Yelusalemu mwalo wako ukapi'kanilwe nnu'ngi' yangu'
kwa kitumbu sa makowe gano?”
10 Pauli ngabaya, “Nenga niyi'ma pano pakiti'gu' so senwa sa Kaisali,
ngapanipalikwa senulwa. Naapangyali ulau Ayahudi, na wamwene
utangite.
11 Manaitei nikosite na nipangite ulau wo pwatilwa kiwo, nikanali
bulagilwa. Lakini manaitei likowe lyabanisitakilya lya kakape lili, ntu'pu'
ywakombwa kunikamukiya kasabe. Nikulu'ba mwalo wangu' nipeleke
nnu'ngi' kwa Kaisali!”
12 Bai, Fesito payomwi longela mwalo wo na api'ndo bake ba Balasa
Liku'lu', ngabannyangwa, “Upalike yenda nnu'ngi' kwa Kaisali. Bai, ulu'a
yenda kwa Kaisali!”

Fesito ammakia Agilipa abali ya Pauli

13 Pagapite masu'ba nsi'si', Nkulungwa Agilipa na Belinike nnu'mbu'we
baayi'i Kaisalia kunkemya Fesito.
14 Baatami kwo kwa masu'ba maingi, nembe Fesito ngammakia Agilipa
mwalo wa Pauli, “Kubile na mundu yumo pano, ywembe Felisi aannei
muutabilwe.
15 Panaayi'i ku Yelusalemu, api'ndo ba dini na alongosi ba Ayahudi
baanibakie makowe gake, kabanilu'ba ninsenwe.
16 Lakini nenga naayangwi panga, kwa yali ya Kiroma, mundu ap-
watilwali mpaka ywasitakilwe akwembane na babaansitakile pamope, no
peyelwa lisu'ba lya kwikengya kwa ulau wabansitakilya.
17 Bai, pabaaikite pano nasi'yiteli, pammalau' yake naatami pakiti'gu'
sangu' so senwa no lagya aywo mundu aletelwe.
18 Na babansitakile pabaayi'mi, bapiyiteli ulau kati mwaniganiyage.
19 Ila, bendetaukana nakwe kwa makowe ga dini yabe, na kwa abali
ya mundu yumo ywakemelwa Yesu. Ywembe aatiwaa, lakini Pauli
ali'ndi'ndi'lya ai mwu'mi.
20 Kwa mwanjaa naatangiteli mwo pekeseni kakape ya mwalo wu',
nannalwiye Pauli panga mana apala yenda ku Yelusalemu akapi'kanilwe
kwo makowe ga mwalo gu'.
21 Lakini Pauli palu'bike panga mwalo wake ukapi'kanilwe na Nku-
lungwa wa Roma, nganiamulisa ali'ndi'li'lwe musumba sa atabilwe mpaka
panampeleka.”
22 Bai, Agilipa ngammakia Fesito, “Nani napendike nikampi'kania
mundu yu' namwene.” Fesito ngayangwa, “Walu'a kumpi'kania malau'.”

Pauli nnu'ngi' ya Agilipa na Belinike

23 Bai, pammalau' yake Agilipa na Belinike baaisi kwo isimika muno
pabayingyae muliku'ta lya mikutano, babile na alongosi ba yesi na api'ndo
ba kilambo. Fesito ngaamulisa bannete Pauli.
24 Fesito ngabaya, “Nkulungwa Agilipa, na mwaboti mwamubile pano
pamope na twenga! Ayu' mundu ywamummona, Ayahudi boti bansitaki

kwangu' ku'lu' ku Yelusalemu na pano nyinyonyo, kabaku'ku'li'ka no panga ndu'ti panga ipalikwa abulagilwe.
25 Nenga naibweni panga apangiteli ulau wowoti wo pwatilwa kiwo. Lakini mwanjaa mwene aalu'bike mwalo wake ukapi'kanilwe na Nkulungwa wa Roma, nilu'a kumpelekya.
26 Nenga ntu'pu' likowe lya ngama lya kumwandikya Nkulungwa wa Roma kwa makowe gake, ngaapo ninnetike nnu'ngi' yinu, munomuno kwako wa nkulungwa Agilipa, pi'ngi' niwesa pata so andika bu'kana no pekeseni kwako.
27 Kwa mwanjaa naapanga makosa kwa kumpeleka ntabilwe wangali awanikiya wisowiso sabansitakilile.”

26

Maalo ga Pauli nnu'ngi' ya Agilipa

1 Agilipa ngammakia Pauli, “Lelo, wendakombwa longela makowe gako.” Bai, Pauli ngaapu'ngya luboko no tumbwa longela.
2 “Nkulungwa Agilipa, inogelile muno nenga li'no yi'ma nnu'ngi' yako, kwikengya bu'kana na makowe goti Ayahudi gabanisitakile.
3 Nipulaika muno kwa mwanjaa wenga utangite mimu yoti ya Ayahudi na makowe gagaapanga bataukane, kwa nyo nikulu'ba ukomeye kwa kunipi'kania.
4 “Ayahudi boti batangite mwanaatami kunni'ma wangu' bu'ka unng'elo wangu' na ata ku Yelusalemu.
5 Baanitangite bu'ka kwai'mbu', na mana bapendile bakombwa kong'ondelya, panga naai na Mfalisayo kwa mu'lu' mwanibi'ngi'yage salya ngali' ya dini yitu.
6 Na nambi'yambi', niyi'ma pano senulwa kwa mwanjaa niliu'bi'lya li'lu' lilagano Nnu'ngu' lyaapei au'ku' bitu.
7 Makabila gitu ku'mi na gabi'li' gantumikia Nnu'ngu' kilo na muntwekati kwa mwanjaa gau'bi'lya kugabona kagatimya galu' gagalagilwe. Na kwa kitumbu so u'bi'lya ku'lu', wa Nkulungwa, Ayahudi ngabanisitakya!
8 Mwanjaa namani mwenga mukana u'bi'lya panga Nnu'ngu' alu'a kwayu'ya babawile?
9 Kakape nenga namwene, naau'bi'lile panga nipalikwa kugapanga goti ganikombwa kwa kulilangamisa lina lya Yesu ywa ku Nasaleti.
10 Nani naagapangite go ku Yelusalemu. Panaapeyilwe amuli na api'ndo ba dini, naayingiye aumini bake baingi muutabilwe. Pabaasenulwe kiwo, nenga nayi'ki'tile babulagilwe.
11 Mala yambone naatikwaku'su'mbwa mumayumba ga kunnu'ba Nnu'ngu', na kwali'ndi'ndi'lya baikane imani yabe. Naatikwausikya kati niminya lilalu', na kwabi'ngi'ya kumili'ma ya kuutalu li'nga kwaku'su'mbwa.

Pauli ayaulya mwakosopolilwe
(Mako 9:1-19, 22:6-16)

12 “Bai, panaabile mulyengo lyo kaniyenda ku Damasiko kwa makakala ga api'ndo ba dini,
13 panaabile mundi'la muntwekati, wa Nkulungwa, niubona bweya nku'lu' kulikoni bweya wa lisu'ba kaubu'ka kunani. Bweya wu'lu' waatuti'li'tike twaboti twatwaabile mumwanja wu'lu'.

14 Twatu'i pai' twaboti, nganiyu'wa lilobe kalilongela nanenga kwa
Kiyahudi, ‘Sauli, Sauli, mboni wendakunitesa? Wendakwilumia bai, kati
ng'ombe ywayu'mana na pimbo ya bwana wake.’
15 Nenga nganilaluya, ‘Wenga wanyai Bwana?’ Nembe Bwana
ngayangwa, ‘Nenga ngana Yesu ywaunitesa.
16 Lakini ukatuke na uyi'me wi'ma lelo. Nikuisili li'nga upange wa
ntumisi wangu'. Wenga walu'a panga wa nkong'ondeli wangu', wabakie
bandu makowe gaugabweni li'no, na galu' ganaakulaya.
17 Nalu'a kukosopolya bu'ka mumaboko ga bandu bako Isilaili na ga
bandu bangali Ayahudi, banaakutuma.
18 Li'nga waabanjuye minyo gabe, kawaayi'gana babu'ke mulubi'ndu'
na kwayingiya mubweya. Baabu'ke bu'ka pai' ya makakala ga Ibilisi
na kunng'alambukya Nnu'ngu'. Kwa ndi'la yo u'bi'lya bapate samilwa
masambi gabe no peyelwa ulisi pamope na bandu bake apeleteu.’

Pauli alongelya utumisi wake

19 “Kwa kitumbu so, wa Nkulungwa Agilipa, nenga nipanga kati
mwanilagilwe palu' panilaayilwe galu' gaganiisili bu'ka kunani.
20 Lakini naatumbwi wi'ti' kwaalya benekaya ba Damasiko, nganiyenda
ku Yelusalemu na Yudea, kai' na bandu bangali Ayahudi. Naalyage panga
bagalambuke bu'ka mumasambi gabe li'nga bammuyangani Nnu'ngu', na
babonekane kwa gabapanga panga bagalambwike.
21 Kwa kitumbu sa makowe go Ayahudi baaniboywi nibile munyumba
ya Nnu'ngu' li'nga banibulage.
22 Bai, kwa mwanjaa nipatike uli'ndi'li bu'ka kwa Nnu'ngu', ata li'no
nibile nnu'ngi' yinu kaninkong'ondelya mwalongosi na mwabandu bi'ngi'
mwamunipi'kania li'no. Kai' nilongelali mayi'gi'yo gi'ngi' gayambi', ila
galu' ga alondoli ba Nnu'ngu' na Musa gabaabaite panga gaapitya.
23 Yani, Kilisitu aapalikwe pata ngu'su'mbu' no panga nnongoi kwo yu'ka
kwa boti babawile, naywembe alu'a ala, panga kwa ndi'la yake, bweya
ulu'a mulika kwa Ayahudi na bangali Ayahudi.”
24 Pauli paabile kaikengya nyo, Fesito ngammakia kwa lilobe liku'lu',
“Wenga wa Pauli ubile na lilalu'! Akwo soma kwako muno ngakualabiye
malango gako!”
25 Pauli ngannyangwa, “Mundumuko Fesito, nenga niminyali lilalu'.
Makowe ganikubakia ga kakape na gampu'ku'bi'la.
26 Nkulungwa Agilipa aagatangite wiso makowe galu' gagapitike. Na-
nenga nendakombwa longela kaaniyu'wa wangali yogopa. Ndangite
kakape panga makowe aga goti gatanganikwe kwake kwa mwanjaa
gaaiyanikweli.
27 Wa Nkulungwa Agilipa, wendau'bi'lya mayi'gi'yo gabaalongei alondoli
ba Nnu'ngu'? Ndangite panga wendau'bi'lya!”
28 Nembe Agilipa ngannyangwa Pauli, “Uwasa panga kwa mayi'gi'yo
gako ga nambi'yambi' bai, wendakombwa kunigalambwa nenga panga na
Nkilisitu?”
29 Pauli ngannyangwa, “Manaitei kwa mayi'gi'yo masene au gambone,
ninnu'ba Nnu'ngu', kwenda kwa wenga kisako bai lili, ila ata kwa aba
boti babanipi'kania li'no babe kati nenga, lakini kanebaike po yingiyilwa
muutabilwe!”
30 Palongei go, Nkulungwa Agilipa, Mpi'ndo ywa Nkoa Fesito, Belinike
na boti babaatami pamope nabo baayi'mi wi'ma.
31 Na pabaabile kababu'ka, ngababakiana, “Mundu yu' apangiteli ulau
wo pwatilwa kiwo, wala tabilwa.”

32 Agilipa ngammakia Fesito, “Mundu yu' kwa kitumbu sa kuu-
peleka mwalo wake nnu'ngi' ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma,
ayu'gu'li'lwa lili.”

27

Pauli au'bu'ka meli yenda Roma

1 Bai, paiamulilwe yabwa mwanja wo yenda ku Italia, bammi'i Pauli
na atabilwe bi'ngi' muuli'ndi'li wa Yulio ywaabile kolongosi ywa yesi
mukipi'nga sakikemelwage “Kipi'nga sa Nkulungwa ywa Roma.”
2 Twau'bwike mumeli ya Adilamito yayaabile kaiyabwa pi'tya ku-
misengo ya kumbwani ya Asia. Twatumbwi mwanja witu tubile pamope
na Alisitaliko, mwenekaya wa Makedonia bu'ka Tesalonike.
3 Pammalau' yake ngatuyi'ma Sidoni. Yulio aampangi kinannoga Pauli,
kwa kunnyi'ki'ti'a akabonagane na mambwiga li'nga bapate kumpeya
ili'be yaipalage.
4 Bu'kapo, ngatuyingya kai' mubaali yendelya na mwanja witu.
Ngatupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kuplo li'nga kuusega nsunga kwa
mwanjaa upukatyage yenda kwatuuma.
5 Patulokite baali kwiyi' ya kunkoa wa Kilikia na Pampilia, ngatuika
kukilambo sa Mila, kunkoa wa Likia.
6 Ku'lu', yu'lu' mpi'ndo ywa yesi ngaikolya meli kaibu'ka Alesandulia
kaiyenda Italia, nembe ngatuu'bu'ya nkati yake.
7 Twayendeli na mwanja mbolembole kwa masu'ba maingi. Mwanja
waai wo kokona muno, ngatuika papipi na kilambo sa Nido. Na kwa
mwanjaa nsunga utukanikiyage pi'ta mu'lu' mwatwabinile, ngatupi'ta
lwingo lwa Kilete papipi na kumbwani ya Salumone, kwembe nsunga waai
kwaani.
8 Twaapite katusega mbwega mbwega kwa tabu muno, ngatuika pandu
papakemelwa Kiloko Kigolou, papipi na kilambo sa Lasea.
9 Twaatami palu' kwa masu'ba maingi. Lisu'ba lyo punga kwa Ayahudi
paliyomwike pi'ta, na nsimu wa myanja ya mubaali pangali ntatala
waapite. Pauli aatikwaking'inda kabaya,
10 “Mwanalu'me, nibona panga mwanja witu ulu'a baa na ntatala na
asala yambone, kai' kwenda kwa igombo na meli baili, ata kwa bwu'mi
witu.”
11 Lakini yu'lu' kolongosi ywa yesi aagau'bi'li muno mayi'gi'yo ga
ywailongoya meli na ga mwene meli kuliko gaalongei Pauli.
12 Na mwanjaa kiloko si'lu' saapwaikeli tama nsimu wa kipepwe, baingi
baapiyite usauli wo paya baike Fonisi, pakiloko salama sa Kilete, kwo tama
nsimu wa kipepwe.

Kimbu'nga kiku'lu' mubaali

13 Nsunga nsene pawaatumbwi pukatya bu'ka lwingo lwa kusi,
bawasage panga bendakombwa timisa kati mu'lu' mwabaabinile.
Ngabau'bu'ya kiyi'mi'kyo no yendelya mbwega mbwega papipi muno na
Kilete.
14 Popopo ngawisa nsunga nkali' bu'ka kisiwa sa Kilete, bandu
baukemite nsunga wa “Eurakilo”.
15 Meli ngaiku'mbu'lwa na nsunga nkali', na yakombwili yu'mana naso.
Ngatulola minyo bai ikwakwatilwe na nsunga.
16 Patwaabile katupi'ta lwingo lwa kisiwa sa Kauda, twapatike kwani
pasene, kwa mwanjaa saatuibiliye na nsunga. Kwa nyo ngatukombwa
kwitabya ngalaba ya mumeli, lakini kwa tabu.

17 Apangakasi ba meli pabayomwi kwiyingiya ngalaba yi'lu' nkati ya meli, ngabakwi'ya no nyweletea lukamba kwitaba meli. Na mwanjaa bayogopage baakane kola mukyangi kwiyi' ya Libia, ngabauluya tanga na kwileka meli ikwakwatilwe na nsunga.
18 Pammalau' yake, bu'kana na mwatunokolelwa kwa makakala ga nsunga, ngabatumbwa taikulya igombo mubaali.
19 Na lisu'ba lyenetatu, kwa moko gabe bene, ngabataikulya ata yombo ya meli mubaali.
20 Kwa masu'ba maingi lyaabonekineli lisu'ba ata ndondwa, na nsunga nku'lu' kauyendelya pukatya, twati'kwanike mwoyo ata u'bi'lya kwitu kwo kosopolelwa kwatioba.
21 Bandu pabaatami masu'ba maingi wangalya kili'be, Pauli ngayi'ma pakati yabe no longela, “Mwanalu'me, mukanipi'kania mwanammakie no munaisa bu'ka patwaabile ku Kilete, mulu'e kwiyingyali asala yo obeya ili'be kati yi'.
22 Lakini lelo nendakunnu'ba mukangamaye myoyo, kwa mwanjaa ntu'pu' ata mundu yumo pamubile ywaalu'a waa, meli bai ngailu'a sengwanika.
23 Kwa mwanjaa kilo sa li'no, malaika wa Nnu'ngu' yu'lu' nenga naywake, naywembe nganinkilikitya, aatikuniisilya.
24 Aatinibakia, ‘Pauli, kaneuyogope! Upalikwa uyi'me nnu'ngi' ya Nkulungwa. Na kwo pi'tya ngu'ngu' ya Nnu'ngu' kwako, boti baulongwaniye nabo kanebalanganyike.’
25 Bai, muku'le mwoyo, kwa mwanjaa nimwu'bi'lya Nnu'ngu' panga ilu'a pangika kati mwanibakiyilwe.
26 Lakini meli yitu ipalikwa ikole wi'ti' pakisiwa.”

Boti baika kuuyu'mu' babile salama

27 Ata pakiikite kilo sa lisu'ba lya ku'mi na nsese, twanokolilwe na nsunga ku'no na kwo mubaali ya Adilia. Paiikite meku, apangakasi ba meli baawasite panga baaegeli kuuyu'mu'.
28 Baali'ngite yendekeya kwa masi', ngabaibona mbi'ma alubaini. Pabaayendeli nnu'ngi' pasene, ngabaibona mbi'ma salasini.
29 Kwo yogopa meli yaakane kola mumaliwe, ngabauluya iyi'mi'kyo nsese ya nsu'gu' ya meli, kabalu'bya kusee.
30 Apangakasi ba meli bapalage tila na kwileka meli, ngabauluya ngalaba mubaali, kabaku'pi'ki'ya panga bapala uluya kiyi'mi'kyo sa nnu'ngi'.
31 Lakini Pauli ngammakia kolongosi ywa yesi na asikali bake, “Bandu ba mana basomwi igala nkati ya meli, mwaalamali.”
32 Bai, asikali ngabaikutwana kamba yabatabili yi'lu' ngalaba na kwileka itumbuki mubaali.
33 Na papaabile kakusaa, Pauli aalu'bite bandu boti balye kilyo kabaya, “Mpaka li'no likite lisu'ba lya ku'mi na nsese mutami na kyukala na mulileli kili'be sosoti.
34 Bai, ninnu'banga mulye sakulya mupate yendelya lama. Mwanjaa nimmakianga, ntu'pu' ywaalu'a obeya ata lunywili lwa muntwe wake.”
35 Payomwi longela go, Pauli aatweti likati na kunsukulu Nnu'ngu' nnu'ngi' ya boti, aatimetwa no tumbwa lya.
36 Apo myoyo yabe ngaikangamala, nabembe ngabatumbwa lya sakulya.
37 Mayumu gitu, twaai twabandu mya ibi'li', sabini na sita nkati ya meli.
38 Pabaayukwite, ngabataikulya igombo ya ngano mubaali li'nga pu'ngu'ya utopau wa meli.

Meli yendati'kwanika

39 Pakusile, apangakasi ba meli bautangiteli nni'ma wu'lu' lakini baal-
ibweni lipala mubaali lyaliyingya kuuyu'mu'. Bai, baabini yenda yi'mi'ka
meli mana ilu'e wesekana.
40 Baakutwanie kamba yabaatabi kiyi'mi'kyo, no tomboloya lukamba
lwabaatabi nsukani wa meli, no u'bu'ya tanga ya nnu'ngi' ikamwe nsunga
li'nga kwikwakwata meli iyende kumbwani.
41 Lakini baaikite pa litu'ta lya kyangi na meli ngaikola. Nnu'ngi', meli
yayingi mukyangi wangali tenandena. Nsu'gu', meli yaatumbwi ti'kwanika
ipande ipande kwa makakala ga mabi'mbi'.
42 Asikali bapalage kwabulaga atabilwe boti baakane tila kwo u'gi'lya.
43 Lakini mwanjaa kolongosi ywa yesi apalage kunkengya Pauli,
ngaakanikiya kanebapange nyo. Aamulise panga balu' babaamanyi
u'gi'lya balongoli kwitaikulya mmasi' no loka mpaka kuuyu'mu'.
44 Na bi'ngi' babaigile baabi'ngi'ye kabakamuliya mumbago au
muipande ya meli. Amo nga mwabaikite bandu boti kuuyu'mu' babile
akoti.

28

Gagampatike Pauli akwo Melita

1 Patuponagilwe kiwo, ngatukwipwa panga, twikite pakisiwa
sakikemelwa Melita.
2 Benekaya ba ku'lu' baatupangi manogau muno. Ula aatumbwi
nia na kwaai na mbepo, kwa nyo bandu balu' baatukungani mwoto
ngabatukemya tuyote.
3 Pauli aayi'i tina anju, na paaisi kokeya pamwoto, nng'ambo ngapita
pakatikati ya li'lu' liki'nda lya anju kaatila lyoto na kunnuma Pauli
muluboko.
4 Balu' benekaya pabaamweni nng'ambo yu'lu' kannuma muluboko
lwake, ngababakiana, “Kakape mundu yu' mmulagi! Pamope no panga
aponagilwe kiwo mubaali, balo nnu'ngu' ywakemelwa ‘Aki’ atimisa kiwo
sake.”
5 Lakini Pauli ngankung'undya nng'ambo yu'lu' pamwoto na ampangiteli
kili'be.
6 Bembe bawasage kwaali' alu'e imba au tu'la pai' kwa kiimuimu
no waa. Pagapite masaa gambone na kummona ntu'pu' sakimpata,
ngabagalambwa mawaso gabe no baya panga ywembe aai nnu'ngu'.
7 Papipi na palu' kwai na migunda ya mpi'ndo ywa palu' pa kisiwa
ywaakemelwage Pubulio. Mundu yu' aatukemi kati twamambwigalye na
kutupea pogonjo kwa masu'ba gatatu.
8 Tati' bake Pubulio baatigonja kwa mwanjaa baai na utamwe wo selenga
myai na oma. Pauli ngayenda kunninga, ngabi'ka moko panani yake
kunnu'bya, nembe ngayu'yu'ki'lwa.
9 Bu'kana na lyo, atamwe boti ba pandu palu', baatiisa na nga-
batepulilwa.
10 Bandu baatituisimu muno, na katubu'ka kwa ndi'la ya meli yendelya
na mwanja witu, baatupei kila kili'be sakipalikwa mumwanja witu.

Mwanja wo bu'ka Melita mpaka Roma

11 Paipite myei itatu, twatumbwi kai' mwanja witu kwa meli yimo
ya Alesandulia yaikemelwa “Kinnu'ngu' Mapaga.” Meli yo yaayi'mike
mwanja wake kwa nsimu woti wa kipepwe.
12 Twaikite kukilambo sa Silakusa, no tama kwo kwa masu'ba gatatu.

13 Bu'ka ku'lu' ngatuyendelya na mwanja witu ngatuika kukilambo
sa Lejio. Pammalau' yake nsunga ngautumbwa pukatya bu'ka kusi,
mumwanja wa masu'ba gabi'li' ngatuika Puteoli.
14 Akwo ngatwakwemba alongo ba aumini, nabembe ngabatukoka
tutame pamope nabo kwa yuma yimo. Amo ngamwatuyi'i mpaka tuika
Roma.
15 Aumini ba ku'lu' Roma pabaayu'wine abali yitu, baaisi kutupokya
mpaka kusoko lya Apio na Mikaawa Itatu. Pauli paabweni, ngansukulu
Nnu'ngu' no ng'ang'ala.

Pauli akwembana na Ayahudi ba Roma

16 Patuikite Roma, Pauli aayiki'tilwe tama paakisake mwene, lakini na
asikali yumo ywa kunni'ndi'la.
17 Pagapite masu'ba gatatu, Pauli aakemite api'ndo ba Ayahudi babata-
mage ku'lu'. Pabaisile ngaabakia, “Mwalongo bangu', nenga naatitabilwa
ku'lu' ku Yelusalemu no kamukiyilwa mmoko ga Aroma, pamope no panga
nipangiteli ulau wowoti kwa Ayahudi au kwo ti'kwana salya na yali ya
au'ku' bitu.
18 Aroma pabaapekesenile, balu'e kuniyu'gu'lya kwa mwanjaa banibwe-
nili na lilau lya kunisenwa kiwo.
19 Lakini Ayahudi pabaakani nenga lekekeyelwa, nganilu'ba mwalo
wangu' ukapi'kanilwe na Nkulungwa ywa Roma. Kwa gano goti, nenga
nibinili kwasitakya Ayahudi ayangu'.
20 Kwa nyo, saninkemya li'nga tubonagane na nilongele na mwenga.
Nitabilwa na pingwi yi'no kwa kitumbu sa yu'lu' ywatumpi'kanilya na
Baisilaili.”
21 Balu' ngabannyangwa, “Twenga tunapokyali balua yaikulongelya
wenga bu'ka ku Yudea, wala nnongo Nnyahudi ywaisi ku'no kutubakia
ulau wowoti.
22 Lakini twapendi pi'kania mwauwasa, kwa mwanjaa tutangite panga,
kila pandu bendakikana kipi'nga sako.”

Gaalongei Pauli kwa Ayahudi ba Roma

23 Baasikisine lisu'ba lyo kwembana na Pauli. Lisu'ba lyo baamwisili
bandu baingi panyumba yatamage. Bu'ka kindai' mpaka kitamwiyo,
Pauli aabakie makowe maingi pamope na kwakong'ondelya makowe ga
Ukulungwa wa Nnu'ngu'. Abiniage bau'bi'li abali ya Yesu, katumya
mayi'gi'yo ga salya ya Musa na itabu ya alondoli ba Nnu'ngu'.
24 Bi'ngi' baagau'bi'lile makowe gaalongei, na bi'ngi' baagau'bi'li lili.
25 Na pabaabile kababu'ka wangali yi'ki'tyana, Pauli aayongiye
kwabakia, “Loo Mpeleteu aalongei kakape kwa au'ku' binu kwa ndi'la ya
nnondoli ywa Nnu'ngu' Isaya,
26 kabaya,
‘Uyende kwa bandu ba ukaabakie, Mwayendelya yu'wa, lakini mwaatan-
gali,
Mwayendelya lola, lakini mwakibonali samulolase.
27 Kwa mwanjaa myoyo ya bandu ba itenonopa, na makutu gabe matopau
kwo yu'wa, minyo gabe gatiwiliwitya.
Ikapanga nyoli, balu'e lola kwa minyo gabe, balu'e yu'wa kwa makutu
gabe, balu'e tanga kwa malango gabe,
Na kunigalambukya, nanenga nilu'e kwakosopolya.’
28 “Kwa nyo mutange panga abali yi'no yo kosopolelwa na Nnu'ngu'
itumilwe ialilwe kwa bandu bangali Ayahudi, nabembe baalu'a pi'kania!”

30 Pauli aatami munyumba yo panga kwa myaka ibi'li'. Aakemi bandu
boti babaaisi kunkaulya.
31 Aabile kaala abali ya Ukulungwa wa Nnu'ngu' na kwayi'gana bandu
abali ya Bwana Yesu Kilisitu wangali yogopa wala kanikiyilwa.

1 Akolinto
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Akolinto

1 Balua yi' iandikilwe na nenga na Pauli kwo yangatiyana na nnongo witu Sositene.
2 Naakemilwe panga na ntumilwe wa Yesu Kilisitu bu'kana na mwabini mwene Nnu'ngu'.
Tumwandikyanga mwenga mwamubile mwa likanisa lya Nnu'ngu' lya Kolinto, mwamupeleteyilwe kwo lu'mbana kwinu na Kilisitu Yesu. Ngamukemelwa mube mwapeleteu bake Nnu'ngu' pamope na bandu boti babalitambwa lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu, ywembe nga Bwana wabe na Bwana witu.
3 Ngu'ngu' na amani yaibu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu na kwa Bwana witu Yesu Kilisitu, ibe pamope na mwe.

Mwayalya Nnu'ngu'

4 Ninsukulu Nnu'ngu' wangu' masu'ba goti kwinu mwenga, kwa kitumbu sa ngu'ngu' ya Nnu'ngu' yamupeyilwe kwa ndi'la ya Yesu Kilisitu.
5 Kwa kitumbu so lu'mbana na Kilisitu, muyaliwite muulongeli woti na muutangi woti,
6 kwa mwanjaa ukong'ondeli watunnetile nkati yinu bu'kana na Kilisitu ulaya ukakape.
7 Kwa nyo, mupu'ngu'kilweli na upo yoyoti ya kiloo pamuli'nda kwa kilu'lu' bonekana kwa Bwana witu Yesu Kilisitu.
8 Ywembe aalu'a kumpanga mukangamale mpaka kuundi'la, li'nga kane mube na makosa lisu'ba li'lu' lyoisa kwake Bwana witu Yesu Kilisitu.
9 Nnu'ngu' ywau'bi'li'ka ngaywaankemite mwenga mutame mukiselele pamope na Mwana wake Yesu Kilisitu Bwana witu.

Baganika kwa aumini mulikanisa

10 Mwalongo bangu', nendakunnu'banga kwa lina lya Bwana witu Yesu Kilisitu mwaboti muyi'ki'tyane, kanekube na mayu'mano pakati yinu, na muganiye pamope kwa galu' gamugabinia.
11 Kwa mwanjaa nibakiyilwe na bandu ba munyumba ya Kloe panga kubile na mayu'mano pakati yinu.
12 Bai, pano nilombolya panga kila mundu wa kasinu alongela lya kisake, yumo abaya, “Nenga na ywa Pauli,” ywi'ngi', “Nenga na ywa Apolo,” ywi'ngi', “Nenga na ywa Petili,” na ywi'ngi', “Nenga na ywa Kilisitu.”
13 Buli, Kilisitu aatibaganika? Buli, Pauli aabambilwe kwa kitumbu sinu? Au mwaabatisilwe kwa lina lya Pauli?
14 Ninsukulu Nnu'ngu' kwa mwanjaa nimmatisikeli mundu ywoywoti kasinu ila Kilisipo na Gayo,
15 Kwa nyo, ntu'pu' ywawesa baya panga abatisilwe kwa lina lyangu'.
16 (Lakini niku'mbu'kile panga, naabatisike na bandu ba munyumba ya Stefana, bu'ka pa bo nitangiteli panga naammatisike na mundu ywi'ngi'.)
17 Kwa mwanjaa, Kilisitu aanitumikeli li'nga nibatise, ila niale Abali Inannoga, kai' niale pangali u'bi'lya ikima ya bandu, li'nga kiwo sa Kilisitu munsalaba sakane obeya makakala gake.

Kilisitu nga makakala na ikima ya Nnu'ngu'

18 Kwa mwanjaa maalo ga kiwo sa Yesu munsalaba kwa balu' babaoba
baibona ulogeloge bai, lakini kwitu twenga twatukosopolelwa, galaya
makakala ga Nnu'ngu'.
19 Kwa mwanjaa maandiko mapeleteu gabaya,
“Naialabiya ikima yabe bene ikima,
na kugataikwa malango ga bene malango.”
20 Bai, tubaye buli bu'kana na bene ikima, balimu ba Salya ya Musa, au
alongeli ba masu'ba gano? Nnu'ngu' alayite panga ikima ya dunia yi'no
ulogeloge bai.
21 Nnu'ngu' mu ikima yake, aabini kwakosopolya balu' babau'bi'lya
kwa ndi'la ya maalo gatuala, gagabonekana kwabe panga ga kilogeloge.
Aapangite nyalu' kwa mwanjaa kwa ndi'la ya ikima ya kimundu, bandu
baakombwili kuntanga Nnu'ngu'.
22 Ayahudi bapala mwanju li'nga bau'bi'li, na Ayunani bapala ikima.
23 Lakini twenga tuala abali ya Kilisitu ywabambilwe munsalaba, likowe
li' kwa Ayahudi kiku'balo na kwa Ayunani ibonekana ulalo.
24 Lakini kwa balu' babakemilwe na Nnu'ngu', babe Ayahudi au Ayunani,
Kilisitu nga makakala ga Nnu'ngu' na kai' nga ikima ya Nnu'ngu'.
25 Kwa mwanjaa sakibonekana na bandu panga ulogeloge, kwa Nnu'ngu'
kibile na ikima kulikoni ikima ya bandu, na ukigopi wa Nnu'ngu' ubile na
makakala kulikoni makakala ga bandu.
26 Mwalongo, muku'mbu'ki pamwakemilwe na Nnu'ngu'. Kwa kili'ngo
sa kimundu mwabamboneli mwamwaabile na ikima, makakala, wala
mubelekwili mumisengo yene yeo, wala yo isimika.
27 Lakini Nnu'ngu' aaisawi ikowe ya kilogeloge ya mudunia yi'no li'nga
kwapeya oni bene ikima, kai', Nnu'ngu' aaisawi ikowe ya ukigopi ya
mudunia yi'no li'nga kwapeya oni bene makakala.
28 Nnu'ngu' aaisawi ikowe yangaliisimilwa na yaisalaulilwa mudunia
yi'no, ikowe yangali maana, li'nga aialabiye ikowe yabaibona ya maana.
29 Aapangite nyo li'nga kaneabe mundu ywakwipuna nnu'ngi' ya
Nnu'ngu'.
30 Lakini Nnu'ngu' annu'mbaniye na Kilisitu Yesu na kumpanga ikima
yitu bu'ka kwa Nnu'ngu'. Kwa ndi'la ya Kilisitu tubalangilwa aki kwa
Nnu'ngu' no pangilwa twapeleteu ba Nnu'ngu', no kosopolelwa bu'ka
mumasambi gitu.
31 Kati mu'lu' mwagabaite Maandiko Mapeleteu panga,
“Ywapala kwipuna,
aipune kwa kitumbu sa Bwana.”

2

Liyi'gi'yo bu'kana na Yesu ywabambilwe

1 Mwalongo bangu', panaaisi kasinu kumwalya iyo ya liyi'gi'yo lya
Nnu'ngu', naisi lili kwa ung'anga wo longela au kwo tumya ikima ya dunia
yi'no.
2 Kwa mwanjaa panaabile kasinu naabini kanenilitange likowe li'ngi',
ila abali ya Yesu Kilisitu ywabambilwe munsalaba bai.
3 Panaabile kasinu naabi na kigopi, kaniyogopa no lendema muno.
4 Mayi'gano na maalo gangu' gaapiyilweli kwa mayi'gi'yo ga kwauta
bandu, au ikima, ila galayage uweso wa Loo wa Nnu'ngu',
5 li'nga imani yinu yaakanesengelwa muikima ya kimundu, ila mu-
makakala ga Nnu'ngu'.

Ikima ya Nnu'ngu'

6 Ata nyo twenga tulongela kwa ikima kwa balu' babakomile loo yabe,
lakini ikima yo ya pano padunia yi'noli, wala ya akulungwa ba dunia yi'no
ya bababile mulikundi lyo oba.
7 Ila twenga tulongela ikima ya Nnu'ngu' yembe nga iyo yaiyilwe na
Nnu'ngu' yayaabi'kilwe wiso kubile balo ata umbilwa kwa dunia kwa
kitumbu sa utukupu witu.
8 Ntu'pu' ata nkulungwa yumo ywa mudunia yi'no ywaaitangite ikima
yi'. Kenda bakaitanga ikima yo, balu'e kummambali munsalaba Bwana
wa utukupu.
9 Lakini kati mu'lu' mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga,
“Makowe gangali bonekana na liyo,
ata lisikilo linagayu'wali,
makowe gangali ganiyilwa na mundu ywoywoti,
ago nga galu' Nnu'ngu' aabi'ki wiso babampenda.”
10 Lakini Nnu'ngu' aatuumukuli twenga iyo yi'lu' kwa ndi'la ya Loo wake,
kwa mwanjaa Loo apekeseni ili'be yoti, ata makowe ga nkati muno ga
Nnu'ngu'.
11 Nyai ywatanga gawasa mundu ywi'ngi' ila loo ya mwene mundu
yaibile nkati yake? Nyinyonyo, ntu'pu' ywatanga gawasa Nnu'ngu', ila Loo
wa mwene Nnu'ngu'.
12 Kwa nyo, twenga tupokili loo wa padunia, ila tupoki Loo ywabu'ka
kwa Nnu'ngu' li'nga tupate kugatanga galu' gatuyali Nnu'ngu'.
13 Bai, twenga tulongelali kwa mayi'gi'yo gatuyi'ganilwe kwa ikima ya
kimundu, ila gatuyi'ganilwe na Loo mpeleteu. Tugalongela mayi'gi'yo ga
kiloo kwa bandu bababile na aywo Loo.
14 Mundu wa dunia apokyali makowe ga Loo wa Nnu'ngu' kwa mwanjaa
kwake ywembe makowe go ga kilalo bai. Malango gake gawesali kwipwa
makowe go, ila gawesa kwipulwa kwo yangatiyilwa na Loo bai.
15 Lakini mundu ywatawalilwa na Loo wa Nnu'ngu' awesa kuukwipwa
ukakape wa kila kili'be, lakini ywembe aukumilwali na mundu ywoywoti.
16 Kati mwagabaya maandiko, “Nyai ywatangite mwawasa Bwana li'nga
apate kunnyi'gana?” Lakini twenga tuwasa kati mwawasa Kilisitu.

3

Umope mulyengo lya Bwana

1 Kakape mwalongo bangu', niwesiteli longela na mwenga kati mwa-
bandu mwamutawalilwa na Loo wa Nnu'ngu', ila kati mwabandu mwa-
mutawalilwa na makowe ga mudunia. Mukabalo mwabana ilekeleke
mumaisa ga Kikilisitu.
2 Nanki'ngiye mabele wala nannyakiyeli kilyo kinonopau. Naapan-
gite nyo kwa mwanjaa mwaai munaikali po lya kilyo so. Eloo, ata
nambi'yambi' mukiwesali.
3 Mwenga ata nambi'yambi' mwabandu ba iyendo ya payi'ga, kwa
mwanjaa kasinu kubile na bwigu no pitiniana, ago galaya panga mwenga
mwabandu ba mudunia, kai' iyendo yinu ya bandu ba payi'ga.
4 Kwa mwanjaa yumo ywinu pabaya, “Nenga na ywa Pauli,” na ywi'ngi',
“Nenga na ywa Apolo,” buli! Ago galayali panga mwenga mukabalo panga
kati mwabapanga bandu ba dunia yi'no?
5 Bai, Apolo nga nyai? Na Pauli nga nyai? Twenga twaboti twatumisi
li'nga kunnaya mwenga ndi'la ya u'bi'lya. Kila yumo ywitu apanga lyengo
lyapeyilwe na Bwana.

6 Nenga naapandike mbeyu, Apolo ngaiyitya masi', lakini Nnu'ngu' ngaywaipangite iku'le.
7 Kwa nyo, ywapandike na ywayiti masi' boti kili'be lili, ila ywangama Nnu'ngu' ywaipangite iku'le.
8 Yu'lu' ywapandike na ywayiti masi', boti balekineli, lakini kila mundu aapokya upo yake bu'kana no kasana kwake mwene.
9 Twenga twabi'li' tupangite kiyangatani na Nnu'ngu' mulyengo lyake, na Likanisa nga lyengo lya Nnu'ngu'. Kai', mwenga mwa nyumba yake.
10 Kwo bu'kana na ngu'ngu' yanipeyilwe na Nnu'ngu' nipange kati nansengi nku'lu' mwene ikima, naabi'i nsingi. Nambi'yambi' mundu ywi'ngi' asenga panani yangu'. Lakini yendapwaika panga kila mundu alinguli wiso mu'lu' mwasenga panani yake.
11 Kwa mwanjaa ntu'pu' mundu ywoywoti ywawesa bi'ka nsingi wi'ngi' ila wu'lu' waubi'kilwe, nawembe nga Yesu Kilisitu.
12 Lakini mana mundu asengite panani ya nsingi wo kwa zaabu au madini ga mbanje au maliwe ga samani au mikongo au manyei au kipelei,
13 lyengo lya kila mundu lyabonekana pangali iya lisu'ba li'lu' lya ukumu. Kwa mwanjaa lisu'ba li'lu' lyapitya pakati ya mwoto, na mwoto wu'lu' ngawalu'a li'nga no laya mwalibile lyengo lya kila mundu.
14 Manaitei sasengite mundu saigala, mundu ywo aapokya upo yake bu'ka kwa Nnu'ngu',
15 lakini mana si'lu' sasengite satinika, ywembe aapatali upo. Ata nyo mwene aakosopolelwa, kati mundu ywalopolilwe bu'ka pamwoto.
16 Buli, mutangiteli panga mwenga mwa nyumba ya Nnu'ngu' na Loo wa Nnu'ngu' atama nkati yinu?
17 Bai, mundu mana asengwaniye nyumba ya Nnu'ngu', Nnu'ngu' aalu'a kunnangamisa nyinyonyo. Kwa mwanjaa nyumba ya Nnu'ngu' mbeletau, na mwenga nga mwanyumba yake.
18 Mundu ywoywoti pakati yinu kaneaikonge mwene panga abile na ikima. Mana mundu kaaibona abile na ikima ya mudunia yi'no, aipange nnalo li'nga apate baa na ikima ya kweli.
19 Nilongela nnya kwa mwanjaa ikima ya dunia yi'no kwa Nnu'ngu' ibonekana ulalo bai. Kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga, “Nnu'ngu' aayonja bene ikima muung'anga wabe bene.”
20 Kai' gabaya, “Bwana Nnu'ngu' agatangite mawaso ga bene ikima panga, gapwaikali.”
21 Kwa nyo, mundu kaneaipuni bandu kwa mwanjaa kila kili'be nga sinu.
22 Apange Pauli, abe Apolo, au Petili. Ibe ya mudunia yi'no, au ukoto, au kiwo, ibe yaibile nambi'yambi', au yayalu'a isa, yoti nga yinu.
23 Mwenga mwa ba Kilisitu, na Kilisitu ywa Nnu'ngu'.

4

Utumisi wa atumilwe

1 Bai, bandu batubalangili panga twenga twaatumisi ba Kilisitu tuka-mukiyilwe lyengo lyo aala abali ya Nnu'ngu' yayaiyilwe.
2 Apo, sakipalikwa kwa mundu ywoywoti ywakamukiyilwe lyengo lyo, au'bi'li'ke.
3 Lakini kwangu' nenga ukumilwa na mwenga wala na mankama ya bandu, kili'be li. Kai' ata namwene niiukumuli.

4 Kwa mwanjaa nikibonali kitumbu sa kwiukumu namwene, lakini kwo
baya nyo, nilombolyali panga nenga ntu'pu' likosa. Ywaniukumu nenga
mwene Bwana.
5 Kwa nyo, mwenga kanemuukumu kubile balo timya nsimu wake.
Muli'nde mpaka lisu'ba lyaaisa Bwana Yesu. Ywembe ngaalu'a kwimulika
ili'be yoti yaiyilwe mulubi'ndu' no laya mabinio ga myoyo ya bandu.
Nsimu wo, kila nkilisitu aapokya liposo lyabile nalyo bu'ka kwa Nnu'ngu'.
6 Mwalongo bangu', makowe goti ganilongei gabu'kana na nenga
na Apolo, yaai li'nga mwiyi'gane mayi'gi'yo gagabaya, “Kanemwu'mbe
gagaandikilwe mu Maandiko Mapeleteu.” Mana mwaubi'ngi'ya nnongelo
wo, aalu'a bonekanali mundu ywaalu'a kwipunia mundu yumo na
kummawa ywi'ngi'.
7 Tumbwelelo, nyai ywakupangite wenga ube wa mundu wo pwaika
muno kulikoni bi'ngi'? Ki'li'gani saubile naso sangalipeyelwa na Nnu'ngu'?
Manaitei mutepeyelwa, mwanjaa namani mwilumba kati mupatike kwa
makakala ginu mwabene?
8 Mwiwasilya panga muyomwike pata kila kikowe samukipala! Au
muyomwike tayilika no pangika mwakulungwa pangali twenga! Ilu'e
panga male mukapangilwa mwakulungwa kwa mwanjaa tulu'e baa
twaakulungwa pamope na mwenga.
9 Lakini nibona panga Nnu'ngu' atupangite twatumilwe tube twabandu
ba kuundi'la kati atabilwe babaukumilwe kiwo. Tuyi'mi'kilwe munsis-
ingwa wa tabulu li'nga tupange mandi'ya kwa dunia yoti itubone, kwenda
kwa bandu bai lili, lakini na ata malaika.
10 Kwa kitumbu sa kuntumikiya Kilisitu, bandu batubona twenga
twalalo, lakini mwenga mwibona mwabene ikima kwa kitumbu sa
kummi'ngi'ya Kilisitu. Twenga tubonekana twakikigopi, lakini mwenga
mwibona mubile na makakala. Mwenga mwibona panga mwendaisimika,
lakini twenga twendasalaulilwa.
11 Mpaka nambi'yambi'no, twenga ntu'pu' kilyo na tubile na nnyota na
buula. Mala yambone twendaku'mbu'lwa na ntu'pu' potamo.
12 Tupanga kasi kwo kasana kwa maboko gitu. Bandu pabatutukana,
tunnu'ba Nnu'ngu' aayali. Bandu pabatupangya maakau, twendak-
wakomeya.
13 Bandu pabatuku'pi'ki'ya, twayangwa kwo tu'lya, lakini bandu bayen-
delya kutupanga kati undi ya padunia na kwa kila mundu, twenga
twasapu.
14 Nimmakiyanga ga kwa kitumbu sa kumpeyanga oni lili, ila
kunkwi'li'ka kati mwabana bangu' banaapenda.
15 Pamope no panga mubile na balimu maku'mi elupu mu Kilisitu, lakini
mubileli na tati' bambone. Kwo pi'tya Abali Inannoga, nenga naapangike
na tati' kasinu kwa Kilisitu Yesu.
16 Kwa nyo, nendakunkong'ondelya muno panga muyige mwanipanga
nenga.
17 Alyo ngalyalinipangite nintume Timoteo kasinu, ywembe mwana
wangu' ywanimpendile na ywau'bi'li'ka mulyengo lya Bwana. Ywembe
aalu'a kunku'mbu'ki'ya mu'lu' mwanibi'ngi'ya nenga kwo lu'mbana na
Kilisitu na mwaniyi'gana bandu kila pandu mumakanisa goti.
18 Bi'ngi' binu bendakwipuna kabawasilya panga naaisali kuntyangilya
kai'.
19 Lakini mana Bwana apendile naaisa kasinu kiyu'ngu'ya, kwenda
nitange makowe gabalongela abo babaipuna baili, ila no tanga makakala
gabe.

20 Kwa mwanjaa ukulungwa wa Nnu'ngu' ubonekanali kwa mayi'gi'yo
bai, ila na kwa makakala.
21 Mwenga mubaye mwabene, buli, niise kasinu kwa mapimbo, au niise
kwa loo ya upendo na kwo liya?

5

Upege mumakanisa

1 Nipendili kugau'bi'lya makowe gagayu'wanika panga, pakati yinu
kubile na upege. Upege kati wo unabonekanali ata kwa bandu bangali
kuntanga Nnu'ngu', panga mundu atyangite na nnyumbo wa tati' bake.
2 Mwenga mwendakwipuna! Mwapalikwe mulombole na kummi'nga
mukipi'nga sinu mundu ywapangite ulau wo!
3 Pamope no panga nibile kuutalu na mwenga, lakini tubile pamope
kwa ndi'la ya loo. Na niyomwike kumuukumu mundu ywo kati namundu
nanibile pamope namwenga.
4 Pamukongolekana pamope kwa lina lya Bwana Yesu, nanenga nibile
pamope na mwenga kwa loo, na uweso wa Bwana Yesu ubile pakati yinu.
5 Apo, mundu ywo mummu'ye kasinu na kunneka muutawala wa Ibilisi
li'nga bwu'mi wake walabike, na loo yake yaakosopolelwe lisu'ba lyo
buyangana kwa Bwana Yesu.
6 Kwipuna kwinu kupwaikali. Buli, mutangiteli panga ngelule njene bai
iwesa kuulu'ya bwembe woti?
7 Mubu'ye ngelule ya masambi ga kwai'mbu' mu bwembe wawiny-
atilwe, apo mwaapanga mwabandu baayambi' kati bwembe wawinyatilwe
wangali ngelule, kwa mwanjaa Kilisitu mwana ngondolo witu wa Pasika
ayomwike piyilwa panga salaka.
8 Kwa nyo, tupange kalamu yitu pangali tumya likati lyene ngelule
ya kwai'mbu', yaani ya mabinio maakau na ulau. Ila tutumi makati
gangalu'la, kwo lombolya mabinio ganannoga na ukakape.
9 Naamwandiki mubalua yangu' panga kanemupange kiselele na bandu
apege.
10 Apo nilombolyali panga kanemuyangatiyane na bandu ba dunia yi'no,
kwa mwanjaa mulu'e palikwa ama mudunia yi'no li'nga mube kuutalu na
apege, au asoyo na apokonyoli, au babakilikitya inyago.
11 Pano nilombolya panga, kanemupange kiselele na mundu yu'lu'
ywaibaya panga Nkilisitu ku'no kayendelya na upege, usoyo, kilikitya
inyago, ntukani, nnobyawi'mbi' au mpokonyoli. Mundu kati ywo kane-
muyi'ki'ti ata lya nakwe.
12 Bai, lyengo lyangu' lili kwaukumu bababile panja ya kipi'nga sa
aumini. Mupalikwa kwaukumu bababile mukipi'nga sinu.
13 Nnu'ngu' aalu'a kwaukumu abo bababile panja. Maandiko gabaya,
“Mwenga mummu'ye aywo mundu nnau pakati yinu.”

6

Sitakyana kwa alongo ba muimani

1 Manaitei pakati yinu kubile na mundu mwene mwalo na nnyine,
mwanjaa namani apeleka mwalo wake kwa bandu bangali aumini paali
pa kumpeleka kwa apeleteu ba Nnu'ngu'?
2 Au mutangiteli panga apeleteu ngabaalu'a kwiukumu dunia? Manaitei
dunia yaukumilwa na mwenga, mwanjaa namani mukotoka ukumyana
ata kwa makowe masini?

3 Mwenga mutangiteli panga twalu'a kwaukumu ata malaika? Bai,
mwenga muwesa ukumu makowe ga maisa gano.
4 Tumbwelelo, pamugongwana kwa makowe ginu ga kila lisu'ba,
mwanjaa namani mupeleka myalo yinu kwa bandu ba panja ya kanisa?
5 Nilongela nnya linga mwiibone oni. Ngatubaye panga kwinu mwenga
ntu'pu' mundu mwene ikima ywawesa ukumu myalo ya aumini?
6 Lakini mwenga mubile na kitibe sa mundu kunsitakya mumini nnyine
kumankama, kwa bandu bangali aumini!
7 Akwo sitakyana kwinu mwabene na bene kulaya panga muyomwike
sindwa. Yaai male kwinu mwenga komeya galu' gangali aki, ata ikatei
pokonyolwa ili'be yinu.
8 Lakini mwenga nga mwamupanga maakau no pokonywa mali ya
bandu bi'ngi', na bamwapangya ga alongo binu aumini.
9 Au mutangiteli panga alau baaulisili ukulungwa wa Nnu'ngu'?
Kanemwikonge! Apege, babaikilikitya inyago, babaileka ndoa no yenda
panja, apege ba analu'me sika,
10 baii, asoyo, alobyawi'mbi', atukani, wala apokonyoli baaulisili uku-
lungwa wa Nnu'ngu'.
11 Mwabi'ngi' binu mwabile kati bo. Lakini mwatigu'lu'li'lwa,
mwatipeleteyelwa, mwabalangililwe aki kwa lina lya Bwana witu Yesu
Kilisitu na kwa Loo wa Nnu'ngu' witu.

Mutumi yi'ga yinu kwa utukupu wa Nnu'ngu'

12 Mundu awesa baya, “Kwangu' nenga ili'be yoti yendayi'ki'ti'lwa.”
Eloo, lakini kwinu mwenga ili'be yoti yo pwaika lili. Niwesa baya panga,
“Ili'be yoti yendayi'ki'ti'lwa kwangu' nenga,” lakini naayi'ki'tya lili panga
nitawalilwe na kili'be sosoti.
13 “Kilyo kwa ndumbo na ndumbo kwa kilyo. Lakini Nnu'ngu' aalu'a
kwilangamisa yoti ibi'li'.” Yi'ga iumbilweli kwa kitumbu sa upege ila kwa
kitumbu sa kuntumikia Bwana na Bwana kwa kwikota yi'ga.
14 Nnu'ngu' ywannyu'yite Bwana Yesu bu'ka kuuwi'li aalu'a kutuyu'ya
na twenga kwa uweso wake.
15 Buli, mutangiteli panga yi'ga yinu nga ili'mbi'li'mbi' ya yi'ga ya Kilisitu?
Buli, nitole ili'mbi'li'mbi' ya yi'ga ya Kilisitu na kwilu'mbaniya na yi'ga ya
mpege? Ipwaikali ata pasene!
16 Au mutangiteli panga mundu ywoywoti ywapanga kiyangatani na
mpege apanga yi'ga yimo na ywembe? Ayi' nga kati mu'lu' mwaiandikilwe
mu Maandiko Mapeleteu panga, “Abi'li' bo, baapanga yi'ga yimo.”
17 Lakini ywoywoti ywalu'mbana na Bwana endagalambuka no baa na
loo yimo na ywembe.
18 Kwa nyo muutile upege, kwa mwanjaa sambi yi'ngi' yoti yaipanga
mundu, aipanga panja ya yi'ga yake, lakini yu'lu' ywapanga upege, apanga
sambi nkati ya yi'ga yake mwene.
19 Au mutangiteli panga yi'ga yinu nga nyumba ya Loo Mpeleteu ywabile
nkati yinu ywamupeyilwe na Nnu'ngu'? Namwenga mwa mali yinu
mwabeneli.
20 Mwanjaa, Nnu'ngu' aampi'mite kwa bei. Kwa nnyo, yi'ga yinu inkwi'ye
Nnu'ngu'.

7

Likowe bu'kana no kobeka

1 Bai, bu'kana na makowe galu' gamwaaniandikile, “Nantali nnalu'me
kaneakobeke,”
2 lakini li'nga kuuyepa upege, bai, kila nnalu'me abe na nnyumbowe na
nnwawa abe na nsengowe.
3 Nnalu'me apalikwa ampangi nnyumbowe goti gagapalikwa mulisen-
gele, nyinyonyo na nnwawa kwa nsengowe.
4 Nnwawa nku'nda ntu'pu' utawala kwa yi'ga yake, ila kwa nsengowe,
nyinyonyo na kwa nnalu'me ywakobike.
5 Kanemuyimane, ila mupange kwo yi'ki'tyana panga kwa wakati nsene
bai, li'nga mupate lipala lya kunnu'ba Nnu'ngu'. Bu'kapo muki'li'bu'kyane
kai', li'nga Ibilisi aakane pata lipala lya kumpaya kwo kotoka li'ngi'lya
mumakowe ginu.
6 Makowe gano ganimmakia kwenda amuli lili, ila ninnyi'ki'tiye
mulekangane kwa wakati nsene bai.
7 Naapendi kila mundu abe kati mwanibile nenga, lakini ibileli nyo kwa
mwanjaa kila mundu Nnu'ngu' ampei uweso wa kisake, aapangite ywi'ngi'
apange nya, na ywi'ngi' nyalu'.
8 Lakini naabakia balu' bangali kobeka na alwawa awi'li'kwa panga
yaali'ngani batame ulu'mi'langa kati mwanibile nenga.
9 Lakini mana bakombwali kwikanikiya bene, nantali bakobeke no
ku'nda kulikoni tama na maminyikio ga payi'ga.
10 Kwa balu' babayomwike kobekana, Nnu'ngu' aapeya amuli, kwenda
nengali panga, nwawa nku'nda kanealekangane na nsengowe.
11 Lakini mana alekangine nakwe, bai apalikwa atame pangali ku'nda,
au aawane na nsengowe li'nga baki'li'bu'kyane, nyinyonyo na nnalu'me
nkobeka kanealekane na nnyumbowe.
12 Makowe gano nimmakia nenga, kwenda Bwanali, panga manaitei
nnalu'me mwu'bi'lya ai na nnyumbowe ywangau'bi'lya, na aywo nnyum-
bowe kayi'ki'tya tama nakwe, kaneanneke nnwawa ywo.
13 Nyinyonyo na nnwawa mwu'bi'lya mana ai na nsengowe ywan-
gau'bi'lya na aywo nsengowe kayi'ki'tya tama nakwe, kaneanneke
nnalu'me ywo.
14 Kwa mwanjaa aywo nnalu'me ywangau'bi'lya aapeleteyelwa na
Nnu'ngu' kwo pi'tya nnyumbowe, nyinyonyo na nnwawa ywangau'bi'lya
aapeleteyelwa na Nnu'ngu' kwo pi'tya nsengowe. Kenda ikapangageli nyo
bana binu bapelepangali apeleteu, lakini mwaibile nambi'yambi' bembe
apeleteu.
15 Lakini manaitei yu'lu' ywangau'bi'lya kapala kunneka nnyine, anneke
bai, apo aywo nnwawa au nnalu'me ywau'bi'lile aapanga ayu'gu'lilwe kwa
lisengele lyo. Kwa mwanjaa Nnu'ngu' ankemike li'nga mutame mumaisa
ga amani.
16 Muwesali tanga panga, kwo u'bi'lya kwa nnyumbowe au nsengowe,
pi'ngi' yumo ywabe aawesa kunng'alambwa nnyine ywangau'bi'lya li'nga
amwu'bi'li Kilisitu.

Utame kati mwaukemilwe na Nnu'ngu'

17 Lakini kila mundu atame mumaisa gagabu'kana na Bwana, galu'
gaakemilwe na Nnu'ngu'. Li'no nga lilagyo lyanilibi'ka mumakanisa goti.
18 Manaitei mundu aakemilwe na Nnu'ngu' abile ainilwe, bai, kanea-
pange kati ywangainilwa. Kai' manaitei mundu aakemilwe na Nnu'ngu'
abile ywangainilwa, bai kaneainilwe.
19 Inilwa au kotoka inilwa kili'be sa ngamali, kili'be sakibile sa ngama
kwikamwa amuli ya Nnu'ngu'.

20 Bai, kila mundu atame kati mwaabile paakemilwe na Nnu'ngu'.
21 Buli, Nnu'ngu' aakukemite nsimu pawaabile wa mmanda? Alyo
kanelikuauye. Lakini mana upatike lipala lya kwibi'ka ulu, bai, utumi
lipala lyo.
22 Kwa mwanjaa ywembe ywaakemilwe na Bwana abile mmanda, aywo
aalu'a ba ulu kwa Bwana, nyinyonyo na ywaakemilwe abile ulu aywo nga
mmanda kwa Kilisitu.
23 Mwaapi'milwe na Nnu'ngu' kwa bei, kwa nyo, kanemube mwaabanda
ba bandu kai'.
24 Mwalongo bangu', kila mundu aigale na Nnu'ngu' kati mwaabile
nsimu waakemilwe.

Bu'kana na bangali kobeka na alwawa awi'li'kwa

25 Bu'kana na alu'mi'langa nenga ntu'pu' amuli yaibu'ka kwa Bwana,
lakini nibaya kati na mundu ywaniu'bi'like kwa kiya sa Bwana.
26 Bu'kana na tabu yaibile nambi'yambi', nibona male muigale kati
mwamubile.
27 Manaitei ukobike bai kaneupale lekangana, na mana unakobekali bai
kaneukobeke.
28 Lakini ntu'pu' sambi kwa babakobeka au ku'nda, ila babakobike au
ku'nda baalu'a pata tabu mumaisa ga, na nenga nipalage kanemwipate
tabu yo.

29 Lakini mwalongo bangu' nibaya nyinya, wakati wauigalile bu'ka
nambi'yambi' mpaka buya kwa Kilisitu, nsene bai, kwa nyo balu'
babakobike batame kati bangali kobeka li'nga bapange kasi ya Bwana,
30 na babali'la babe kati bangali li'la, na babapulaika babe kati bangali
pulaika, nyinyonyo na babapi'ma, yi'lu' yabapi'mite ibe kati yabe lili,
31 na balu' babatumya mali ya dunia yi'no, babe kati baitumyali, kwa
mwanjaa dunia yi'no kati mwatutangite yendapi'ta.

32 Nipala kanemube na kyukala kwa abali ya makowe ga. Nnalu'me
ywangalikobeka aiauya na makowe ga Bwana, na kwa ndi'la yaku' apange
li'nga Bwana anapusike.
33 Lakini nnalu'me ywakobike aiauya na makowe ga dunia, na kwa ndi'la
yaku' apange li'nga ampulaise nnyumbowe,
34 na maganio gake gabaganike pabi'li'. Nnwawa ywangali ku'nda
aiauya na makowe ga Bwana, li'nga apate baa mpeleteu kwa yi'ga na loo.
Lakini yu'lu' ywaku'ndike, ywembe aiauya na makowe ga padunia, li'nga
kumpulaisa nsengowe.

35 Nilongela makowe ga kwa pwaila yinu mwabene, kwenda nen-
dakunkanikiyali, ila nipala mutame mundi'la ya kakape yaipalikwa, li'nga
mupate kuntumikia Bwana pangali minyikia makowe gi'ngi'.

36 Nnalu'me mana aibweni ampangyali wiso mwi'nja ywapala
kunkobeka, na mana kautilwa na maminyikio, apange mwapala.
Bakobekane bai, wala apangali sambi.
37 Lakini mundu mana aamuite mwene bu'ka pamwoyo wake kotoka
kobeka, pangali li'ndi'ndi'lwa na mundu ywoywoti, ila awesa kwitawala
mwene na maminyikio gake go kotoka kunkobeka aywo nnwawa, bai
apanga kati mwaipalikwa.
38 Kwa nyo, nnalu'me ywankobeka nnwawa ywapalage kunkobeka
ywembe, aapanga likowe linogau, na nnalu'me ywaakotoka kobeka
aapanga likowe linogau muno.

39 Nnwawa apalikwa tama na nsengowe kwa nsimu woti wa baa
mwu'mi. Lakini mana nnalu'me awile, nnwawa aapanga ulu kwo ku'nda
na nnalu'me ywoywoti, ila aywo nnalu'me abe mpwasi wa Bwana.
40 Manaitei aatama kisake aapanga na pulaa muno, ila aga maganio
gangu', na niu'bi'lya panga, nanenga nibile na Loo wa Nnu'ngu' ywani-
longoya longela go.

8

Ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago

1 Nambi'yambi' nilongelya bu'kana na ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago.
Tutangite panga kila mundu abile na ilimu, lakini ilimu yo yapanga bandu
baipune, ila upendo ngauliyangatia likanisa lisengelwe.
2 Ywagania panga atangite likowe nsi'si', anatangali likowe lyolyoti kati
mwaipalikwa kulitanga.
3 Lakini Nnu'ngu' antangite mundu ywampenda.
4 Kwa nyo bu'kana na ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago, tutangite panga
inyago kili'be lili mudunia, satutangite twenga panga Nnu'ngu' yumo bai.
5 Ata ikatei bandu bi'ngi' bagania panga kubile na kinnu'ngu' na
mabwana bi'ngi' mudunia au kunani,
6 lakini kwitu twenga Nnu'ngu' yumo bai, na nga Tati' ywaumbike ili'be
yoti, na twenga tutama kwa kitumbu sake. Kai', kubile na Bwana yumo bai,
na ywembe nga Yesu Kilisitu. Ili'be yoti yaumbilwe kwo pi'tya ywembe,
kai' twenga tulama bu'kana na ywembe.
7 Lakini boti lili bababile na ilimu ya likowe li'. Kwa mwanjaa kubile na
bi'ngi' babayobeli inyago, bandu bo mpaka nambi'yambi' pabalya, baibona
kati balo kabalya ilyo yaibi'ki'lilwe kwa inyago. Kwa mwanjaa muimani
balo banakomalali, kwa nyo baibona bapanga sambi.
8 Lakini kilyo kitubi'kali papipi na Nnu'ngu', kwa mwanjaa ata mana
tukotwike lya tuobeyali kili'be, kai' ata mana tulile, tuyongekeyelwali
kili'be.
9 Lakini mulinguli, wu'no uulu winu kanewaapange bangali komala
muimani baku'bale.
10 Kwa mwanjaa mundu ywangalikomala muimani, mana amweni
mwene ilimu yi' kalya munyumba ya inyago, buli, aawasali panga
yendayi'ki'ti'lwa lya kilyo sakibi'ki'lilwe kwa inyago?
11 Kwa ndi'la yo aywo nnongo mwene imani yangakomala, Kilisitu
ywaawile kwa kitumbu sake, aalu'a oba, bu'kana na ilimu yako.
12 Manaitei kamupanga sambi kwa alongo binu kwa ndi'la yi'no na
kwalumiya myoyo na imani yabe yangakomala, apo munkosya muno
Kilisitu.
13 Kwa nyo manaitei nyama yanilya kaimpanga muumini nnyangu'
atu'mbu'ke musambi, naailyali nyama yo ata pasene, li'nga naakane
kumpanga nnyangu' apange sambi.

9

Aki na lyengo lya atumilwe

1 Buli, nenga na mundu ulu lili? Buli nantumilwe lili? Buli, nenga
namwenili Yesu, Bwana witu? Buli, mwenga mauno ga lyengo lyangu'
lili kwa Bwana?
2 Ata manaitei bandu bi'ngi' kabaibona panga nenga nantumilweli,
lakini kwinu mwenga nantumilwe kwa kitumbu sa imani yinu kwa
Kilisitu, ilaya panga nantumilwe wa Bwana.

3 Amo ngamwaniyangwa kwa balu' babanipekeseni.
4 Buli twenga ntu'pu' aki yo lya no nywa mulyengo litu lya utumilwe?
5 Buli tuyi'ki'ti'lwali longwana na ayumbo bitu aumini patuyabwa mwanja wo ala, kati mu'lu' atumilwe bi'ngi' na anunabe Bwana Yesu, na Petili?
6 Au nenga na Balanaba bai ngatupalikwa panga lyengo li'ngi', li'nga tukombwe pata ili'be yaipalikwa mumaisa gitu?
7 Asikali ywaku' ywayenda kungondo kwa kwili'pya mwene? Ywaku' ywapanda nng'unda wa minjabibu, no kotoka lya itunda yake? Na ywaku' ywasunga kipi'nga sa ngondolo ywakotoka tumya mabele gake?

8 Mayi'gi'yo ganigabaya, kwenda maganio ga bandu lili ila ata salya ya Musa kai' ibaya nyinyonyo.
9 Kwa mwanjaa musalya ya Musa iandikilwe, “Kaneumwibe nkano ng'ombe pali'bata ngano li'nga ku'bata.” Buli, ngo baya kakape Nnu'ngu' annongelya ng'ombe?
10 Au alongelage ga kwa kitumbu situ? Kakape ngamwaibile! Maandiko ga gaandikilwe kwa twenga, kwa mwanjaa mundu pali'ma na nku'bati paku'bata, boti babile na mau'bi'lyo go pata mauno gabe.
11 Manaitei twapandike mbeyu ya kiloo mumyoyo yinu, buli ipalikwali twenga una ili'be yo lya yaibu'ka kwinu?
12 Manaitei bi'ngi' baabile na aki yo pata ili'be yo bu'ka kwinu, kakape na twenga tubile na aki muno kulikoni bi'ngi'.

Lakini twenga twalongiteli aki yi' yayapalikwe tupeyelwe na mwenga, ila twakomiye goti li'nga twaakane kwaibya bandu u'bi'lya abali inannoga ya Kilisitu.
13 Kakape mutangite panga babatumika munyumba ya Nnu'ngu' bapata liposo lyabe munyumba yo. Na balu' babapanga kasi pakibi'ki'lyo sa nyumba ya Nnu'ngu', nabembe bapokya itomwa ya nyama yo.
14 Nyinyonyo na Bwana aamulise panga balu' babaala Abali Inannoga bapate liposo lyabe bu'ka mumakanisa.

15 Lakini nenga mumakowe go natumyali ata limo, na kwenda niandika ga li'nga munipei lili. Kwangu' nenga, nantali niwee kulikoni mundu ywoywoti kunikanikia kwilumba kwangu'.
16 Nenga ntu'pu' aki ya kwilumba kwa kitumbu so ala Abali Inannoga, kwa mwanjaa lyengo li' nilipanga kwa amuli ya Nnu'ngu'. Kai' naakibona mana nikwotwike ala abali yo.
17 Ikapangage nialike kwo penda namwene, nilu'e banayo upo yangu', lakini nialikeli kwo penda namwene, bai apo nitimisa si'lu' sanipalikwa panga.
18 Bai upo yangu' nga yaku'? Upo yangu' nga yi'no, yo ala Abali Inannoga pangali li'pi'lwa, lombolya kotoka longa aki yaniipala mulyengo lyo.

19 Pamope no panga nenga na mmandali kwa mundu ywoywoti, lakini niipangite nammanda kwa kila mundu li'nga kwauta bandu baingi kwa Kilisitu.
20 Kwa Ayahudi naabile kati na Nnyahudi, li'nga kwauta Ayahudi. Kwa bandu balu' babaabile pai' ya Salya ya Musa, naabile pai' ya salya yi' (pamope no panga nenga nibileli pai' ya salya), li'nga kwauta balu' babaabile pai' ya salya.
21 Kwa balu' bangali baa na salya, naabile kati ywangali baa na salya, li'nga kwauta abo bababile panja ya salya. Kwenda nenga niikamwali salya ya Nnu'ngu', ila nilongoyelwa na salya ya Kilisitu.

22 Kwa akigopi naabile kati nakigopi li'nga niwese kwauta bababile akigopi. Naaipangite namundu wa sampuli mbali'mbali' kwa bandu boti li'nga kwa ndi'la yoyoti niwese kwakosopolya bi'ngi' babe.
23 Nipanga aga goti kwa kitumbu sa Abali Inannoga, li'nga nipate baa kiselele mu balaka yake.
24 Buli, mutangiteli panga pabang'anda butuka, boti bendabutuka lakini ywapata upo yo sinda yumo bai? Kwa nyo, mubutuke muno li'nga mupate upo yo sinda.
25 Kila ywabaa muming'ando aiyobeleka ng'anda kwo kasana. Nabembe bapanga nyo li'nga bapoki taji yaialabika, lakini twenga tupanga nnya li'nga tupoki taji yangaalabika milele.
26 Kwa nyo nibutuka kati mundu mwene manugio go sinda, na niku'mbwanali kati mundu ywaku'mbwa pabule.
27 Ila niiku'su'mbwa yi'ga yangu' na kwiyobeleka komeya li'nga bu'ka pa kwaalya bandu Abali Inannoga, nenga namwene naakane obeya upo yo sinda.

10

Likwi'li'ko bu'kana na inyago

1 Mwalongo bangu', nipala mutange panga kiu'ku'lu' bitu baayabwi mwanja kababu'ka Misili kwo longoyelwa na lyunde, kai' boti baapite pakatikati ya baali ya Shamu.
2 Boti baabatisilwe no panga apwasi ba Musa nkati ya li'lu' lyunde na nkati ya yi'lu' baali.
3 Boti baalile kilyo si'si'lu'si'lu' sa loo,
4 na boti baanywile kinywo simo sa kiloo, kwa mwanjaa baanywile masi' gagabu'ka nkati ya mpi'mbi' wawaalongwaniye nabo, na mpi'mbi' wo wai nga Kilisitu.
5 Lakini Nnu'ngu' aanogelilweli na baingi babe, kwa nyo nga-balangamiswa, na mitwi yabe ngaibamba mulubele.
6 Bai, makowe ga goti gaabile kagatulaya ndi'la twenga li'nga twaakane ba twabandu babaminyikia malau, kati bembe mwabaaminyikiye malau.
7 Kanemube mwabandu bo kilikitya inyago kati bi'ngi' babe mwabaabile, kati mwagabaya Maandiko Mapeleteu panga, “Bandu baatitama, lya no nywa bu'kapo yi'ma no ina.”
8 Wala kanetupange upege kati bi'ngi' babe babaapangite nyo no waa bandu elupu isilini na atatu kwa lisu'ba limo.
9 Kai' kanetumpaye Bwana, kati bi'ngi' babe mwabaapangite, ngabawaa kwo lumilwa na nng'ambo.
10 Wala kanemuku'ku'li'ke kati bi'ngi' babe mwabaapangite, ngababu-lagilwa na malaika mwalabiyi.
11 Makowe ga goti gaapatike bembe li'nga gabe kati mayi'gano na gaandikilwe li'nga kutukwi'li'ka twenga twatutama mumasu'ba gano ga kuundi'la.
12 Kwa nyo kila ywaibona ayi'mi wiso muimani alinguli aakane tu'mbu'ka.
13 Ntu'pu' lipayilwo lyolyoti lyalimpata mundu lyalibile liku'lu' pi'ta lya bandu bi'ngi'. Nnu'ngu' mwu'bi'li'ka, ywembe aalu'a kunnekali mupayilwe pi'ta uweso winu wo komeya. Ila, pamope no payilwa, Nnu'ngu' aalu'a kumpeya ndi'la yo pita mo, mubile salama.
14 Kwa nyo mwamambwiga bangu' mwamupendilwe, mwitile kwikilik-itya inyago.

15 Nilongela na mwenga mwabandu bene malango, muamwe mwabene
bu'kana na gano ganigalongela nambi'yambi'.
16 Patunsukulu Nnu'ngu' kwa kikombe si'lu' sa balaka, buli tubali
pamope mumyai ya Kilisitu? Na patumetwa likati buli, tubali pamope
muyi'ga ya Kilisitu?
17 Kwa mwanjaa likati lyatumetwa twabandu boti limo, kwa nyo twenga
twaboti yi'ga yimo, pamope no panga twabambone.
18 Mwalinguli Baisilaili, balu' babalya salaka yaipiyilwe pakibi'ki'lyo,
balu'mbana na Nnu'ngu' kwa ndi'la ya salaka yo.
19 Bai nibaye namani? Panga kilyo si'lu' sakipiyilwe salaka kwa inyago
nga kili'be sa ngama? Au panga inyago nga kili'be?
20 Lili! Lakini sanipala baya panga salaka yabapiya bandu bangali
kuntanga Nnu'ngu' baapikia kimasetani, kwenda Nnu'ngu'li. Nanenga
katu nipendili mwenga mulu'mbane na masetani.
21 Muwesali nywelya mukikombe sa Bwana na sa masetani kai',
nyinyonyo muwesali baa pamope mukilyo pamesa ya Bwana na pamesa
ya masetani.
22 Au tupala kunsokasoka Bwana abe na bwigu? Mugania tubile na
makakala pi'ta ywembe?

Kila kili'be kibu'kana na utukupu wa Nnu'ngu'

23 Mwabandu bi'ngi' nkati yinu mubaya, “Ili'be yoti iyi'ki'ti'yilwe,” ila
yotili yaileta pwaila. Kai' “Ili'be yoti iyi'ki'ti'yilwe,” lakini ili'be yi'ngi'
innetyali mundu pwaila ya kunsenga muimani.
24 Mundu ywoywoti kaneapale gagabile ga pwaila yake mwene, ila kila
mundu apale galu' gagaayangatia na bi'ngi'.
25 Mulye sosoti sakipi'mi'yi'lwa pasoko. Kanemulaluyelaluye li'nga pala
tanga panga yendayi'ki'ti'yi'lwa au lili lya kili'be so.
26 Kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya, “Dunia na ili'be yoti
yaibile nkati yake, nga mali ya Bwana.”
27 Mana mukokilwe kwa mundu ywangau'bi'lya, mwalyee sosoti sak-
ibi'ki'lwa nnu'ngi' yinu pangali kunnaluya.
28 Lakini mundu mana ammakiye, “Kilyo si'no kibi'ki'lilwe muinyago,”
bai kanemulye. Kwa mwanjaa ya aywo ywammakiye nyo na kwa kitumbu
sa mwoyo.
29 Nilongelali bu'kana na maganio ga myoyo yinu, ila nilongelya maganio
ga mwoyo wa mundu yu'lu' ywabaite. Nitangite mulu'a nilaluya, “Kwa
mwanjaa namani uulu wangu' namwene uukumilwe na maganio ga
mwoyo wa mundu ywi'ngi'?
30 Mana kaninsukulu Nnu'ngu' kwa kilyo sanilya, kwa ki'li' nipate
lukoolo kwa kilyo saninsukulu Nnu'ngu' bu'kana na so?”
31 Bai, likowe lyolyoti lyamupanga, manaitei lya au nywa, mupange goti
kwa utukupu wa Nnu'ngu'.
32 Katu kanemupange likowe lyolyoti lyalyalu'a kwapanga bandu bi'ngi'
bapange malau, ibe kwa Ayahudi au bangali Ayahudi au mundu ywoywoti
mumakanisa ga Nnu'ngu'.
33 Mube kati nenga mwanibile. Kwa kila ndi'la nibinia kumpulaisa kila
mundu mumakowe gangu' goti ganipanga. Na kwenda nipanga nyo li'nga
nipate kili'be lili, ila nipanga nyo li'nga kwapanga bandu baingi bawese
kosopolelwa.

11

1 Muniyige nenga kati nenga mwaninnyiga Kilisitu.

Wi'ki'lya ntwe pamusalya

2 Nendakunnumba kwa kitumbu sa kuniku'mbu'kya mumakowe goti, na kugakamwa mayi'gano goti ganimpeile.
3 Lakini nipala mutange kai' panga Kilisitu nga ntwe wa kila nnalu'me, na ntwe wa nnwawa nga nnalu'me, na ntwe wa Kilisitu nga Nnu'ngu'.
4 Kila nnalu'me ywalu'ba au londwa ku'no awi'ki'li ntwe wake, aywo amwisiya Kilisitu.
5 Nyinyonyo na nnwawa palu'ba au londwa pangali wi'ki'lya ntwe wake, amwisiya nsengowe, kwa kitumbu so alandana na nnwawa yu'lu' ywasekwi nywili yoti.
6 Manaitei nnwawa awi'ki'lyali ntwe wake, nantali atemi. Lakini yaapanga oni kwa nnwawa temya au sekwa nywili yake. Kwa nyo apalikwa awi'ki'li ntwe wake.
7 Ipwaikali kwa nnalu'me wi'ki'lya ntwe wake kwa mwanjaa ywembe alaya utukupu wa Nnu'ngu'. Lakini nnwawa alaya utukupu wa nnalu'me.
8 Kwa mwanjaa nnalu'me apitikeli kwa nnwawa, ila nnwawa apitike kwa nnalu'me.
9 Na nnalu'me aumbilweli kwa kitumbu sa nnwawa, ila nnwawa kwa kitumbu sa nnalu'me.
10 Kwa kitumbu sa malaika, nnwawa apalikwa wi'ki'lya ntwe wake, li'nga laya panga ai pai' ya utawala wa nsengowe.
11 Lakini muulu'mbani na Bwana, nnwawa kili'be lili pangali nnalu'me, na nnalu'me kili'be lili pangali nnwawa.
12 Nibaya nyo kwa mwanjaa kati mwaibile panga, nnwawa aumbilwe bu'ka kwa nnalu'me, nyinyonyo na nnalu'me abelekwi na nnwawa. Lakini kila kili'be kibu'kite kwa Nnu'ngu'.
13 Muamwe mwabene, buli, yendapwaika nnwawa lu'ba Nnu'ngu' pangali wi'ki'lya ntwe wake?
14 Ata maumbile gene galaya mpu'la panga kwa nnalu'me ba na nywili ndaso oni kwake mwene,
15 lakini kwa nnwawa ba na nywili ndaso nga isima kasake mwene, kwa mwanjaa nnwawa apeyilwe nywili ndaso li'nga wi'ki'lya ntwe wake.
16 Manaitei mundu kapala tauka bu'kana na likowe li'no, bai atange panga twenga wala mumakanisa ga Nnu'ngu' ntu'pu' mimu yi'ngi'.

Kalamu ya Bwana
(Mat 26:26-29, Mal 14:22-25, Luk 22:14-20)

17 Nibile balo kunnagya ga, niwesali kunnumba bu'kana na aga, kwa mwanjaa kwembana kwinu mumakanisa kwenda kwa pwaila lili ila kwa bule bai.
18 Wi'ti' niyu'wine panga pamukwembana kati likanisa, nkati yinu mwendabaganika, nanenga mwanibona iwesa panga kakape.
19 Mibaganiko nkati yinu lasima ipiti, li'nga balu' babayi'ki'tilwe na Nnu'ngu' batanganikwe.
20 Kwa mwanjaa, pamukwembana pamope, mulyali Kalamu ya Bwana kati mwaipalikwa,
21 kila mundu alya kilyo sake mwene pangali kwali'nda bi'ngi', kwa nyo bi'ngi' baigala na njala na bi'ngi' bendalobya.

22 Buli, muwesali lya no nywa mumayumba ginu? Kwa ki'li' mulisalawa
likanisa lya Nnu'ngu' na kwaisiya abo bangali kili'be? Nimmakie namani?
Ninnumbe au? Lili, niwesali kunnumba ata pasene bu'kana na likowe li'.
23 Mayi'gano ganinnyi'ganiye nga gagalu'galu' ganigapokile bu'ka kwa
Bwana, panga kilo si'si'lu'si'lu' saasongilwe Bwana Yesu atweti likati,
24 naywembe bu'ka pa kunsukulu Nnu'ngu' ngalimetwana, kabaya,
“Ayi' nga yi'ga yangu' yaipiyilwe kwa mwenga, mupange nnyo kwa
kuniku'mbu'kya.”
25 Nyinyonyo bu'ka po lya, ngatola nnobo wa divai no baya, “Nnobo wu'
nga lilagano lyayambi' lyalibonekana kwa ndi'la ya myai yangu'. Mupange
nnya kila pamunywelya nnobo gu', kwa kuniku'mbu'kya.”
26 Ayi' ilombolya panga kila pamulya likati li'no na kuunywelya nnobo
wu', muala kiwo sa Bwana mpaka paalu'a isa.
27 Kwa nyo, kila ywalya likati lyo au kuunywelya nnobo wo Bwana
kati mwaikotoka palikwa, aapanga apangite sambi, kwa mwanjaa aisalawi
yi'ga na myai ya Bwana.
28 Bai, ipalikwa kila mundu aipekeseni mwene, bu'kapo alye likati na
kuunywelya nnobo.
29 Kwa mwanjaa mundu ywoywoti ywalya no nywa pangali tanga
kilombolyo sa yi'ga ya Bwana, endalya no nywa ukumu yake mwene.
30 Si'no nga kitumbu sa bandu baingi nkati yinu bapanga atamwe na
akigopi, na bandu bi'ngi' ata waa.
31 Lakini ikapangage twipekesenile wiso twabene, Nnu'ngu' alu'e
tuukumu lili.
32 Lakini patuukumilwa na Bwana, apo twendakwi'li'ki'lwa li'nga
twaakane pwatilwa pamope na bandu ba dunia.
33 Kwa nyo mwalongo bangu', pamukwembana pamope li'nga lya
Kalamu ya Bwana, ipalikwa muli'ndane.
34 Manaitei mundu abile na njala, alye kasake li'nga kwembana
kwinu pamope kanekunneti ukumu. Makowe gi'ngi' gagaigalile, naalu'a
kugabi'ka wiso nsimu wanaalu'a isa kwinu.

12

Upo ya Loo Mpeleteu

1 Bai mwalongo bangu', kwo bu'kana na upo ya Loo Mpeleteu nipala
mutange ukakape wake.
2 Mutangite panga pamwabile balo mwabandu bangali kuntanga
Nnu'ngu', mwatikongelwa no longoyelwa kilikitya inyago yangali ukoto.
3 Kwa nyo mutange panga ntu'pu' mundu ywalongoyelwa na Loo wa
Nnu'ngu' ywawesa baya, “Yesu akosite lasi.” Kai', ntu'pu' mundu ywawesa
baya, “Yesu nga Bwana” ila kwa yu'lu' ywalongoyelwa na Loo Mpeleteu
bai.
4 Kubile na upo ya kiloo ya sampuli mbali'mbali', lakini ywapiya upo yo,
Loo yumo bai.
5 Kubile na utumisi wa sampuli mbali'mbali', lakini Bwana ywatumikiy-
ilwa yumo bai.
6 Kubile na uweso wa sampuli mbali'mbali' wo panga kasi, lakini
Nnu'ngu' nga yu'yu'lu'yu'lu' bai ywaapanga bandu boti bakombwe panga
kasi yabe.
7 Kili'be sopeyilwe na Loo Mpeleteu, kiwesa bonekana nkati ya kila
mundu, li'nga bapwailike bandu ba kanisa.

8 Loo yu'yu'lu'yu'lu' abile na uweso wa kumpeya mundu yumo ikima na
ywi'ngi' malango.
9 Loo ywoywoywo ampeya mundu yumo imani, na ywi'ngi' uweso wo
lawa bandu,
10 kai' ywoywoywo ampeya mundu uweso wo panga mangelongelo,
ywi'ngi' ulondoli, ywi'ngi' kwitanga loo ya kakape na ya ubu'su', ywi'ngi'
longela kwa luga yayambi' na ywi'ngi' awanikiya mwailombolya luga yo.
11 Ayo yoti kasi ya Loo Mpeleteu yumo, ywoywoywo ywampeya kila
mundu upo ya sampuli mbali'mbali' kati mwapendi mwene.

Ilu'mbi'lu'mbi' yambone, lakini yi'ga yimo

12 Mundu ai na yi'ga yimo na nkati yake kubile ilu'mbi'lu'mbi' yambone,
nyinyonyo ngamwaibile muyi'ga ya Kilisitu.
13 Kwa mwanjaa twaboti tubatisilwe ubatiso wa Loo yumo ata manaitei
Ayahudi au Ayunani, wammanda au wangwana, tupeyilwe aywo Loo
yumo li'nga tupange yi'ga yimo.
14 Yi'ga iumbilweli na kilu'mbi'lu'mbi' simo ila kwa ilu'mbi'lu'mbi'
yambone.
15 Ikapangage lugu'lu' kalubaya, “Kwa mwanjaa nenga na luboko lili,
bai, nenga na ywayi'gali,” alyo lilu'e pangali alwo lugu'lu' kanelube
kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga.
16 Ikapangage likutu kalibaya, “Kwa mwanjaa nenga na liyo lili,
bai, nenga na ywayi'gali,” alyo lilu'e pangali alyo likutu kanelibe
kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga.
17 Ikapangage yi'ga yoti panga nga liyo, yu'wa kulu'e panga ntu'pu',
nyinyonyo yi'ga yoti ikapangage likutu, nuya kulu'e panga ntu'pu'.
18 Lakini kati mwaibile, Nnu'ngu' akibi'kite kila kilu'mbi'lu'mbi' muyi'ga
kati mwapendi mwene.
19 Kulu'ebali yi'ga, ikapangage ilu'mbi'lu'mbi' yoti panga simo bai.
20 Ukakape nga gu'no, yi'ga yimo lakini ilu'mbi'lu'mbi' yambone.
21 Liyo likombwali kulubakiya luboko, “Nikupalali.” Nyinyonyo, ntwe
ukombwali kulubakiya lugu'lu', “Nikupalali.”
22 Lakini mwaibile, kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga sakibonekana kigopi muno,
aso nga sa ngama muno.
23 Kai' ilu'mbi'lu'mbi' yaibonekana panga ipalikwali isimilwa ngayatu-
isimu. Nyinyonyo, ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga yitu yaibonekana panga ileta
oni, ngayatuikota muno.
24 Ilu'mbi'lu'mbi' yangali leta oni ipalikwali kotelwa kati yi'ngi', lakini
Nnu'ngu' mwene abi'kite pamope ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga na kwipeya isima
muno yi'lu' yaipu'ngu'kilwe.
25 Nnu'ngu' aabini panga nyo li'nga ilu'mbi'lu'mbi' ya yi'ga kaneilekan-
gane, ila kila simo kiyangatiyane na si'ngi'.
26 Manaitei kilu'mbi'lu'mbi' simo kilumile na yi'ngi' yoti yaalu'a minya
pamope naso. Na si'ngi' mana kilumbilwe, yi'ngi' yoti yaalu'a pulaika
pamope.
27 Bai, mwenga mwaboti kwa pamope nga yi'ga ya Kilisitu. Na kila yumo
ywinu nga kilu'mbi'lu'mbi' sa yi'ga yo.
28 Nnu'ngu' mumakanisa atumbwi wi'ti' kwabi'ka atumilwe, benebi'li'
alondoli, benetatu balimu, bu'kapo bopanga mangelongelo, bene uweso
wo lawa, bakwayangatiya bi'ngi', bakwalongoya bi'ngi' na bo longela luga
yayambi'.

29 Buli, boti nga atumilwe, au boti nga alondoli ba Nnu'ngu'? Boti nga
balimu, au boti bopanga mangelongelo?
30 Buli, bandu boti nga balawa atamwe, boti bolongela luga yayambi' au
boti babaawanikiya luga yayambi'?
31 Bai, muminyikiye munomuno pata upo yaibile yangama muno. Lakini
nambi'yambi' nalu'a kunnaya ndi'la yaibile ngolou muno.

13

Upendo

1 Ata nikalongela kwa luga ya bandu na ya malaika, mana nikotwike
baa na upendo yapanga sawasawa na ndu'ti ya lilebe au liki'ngi'li'
lyalikong'ondelwa pangali kitumbu.
2 Kai' ata mana nikalondwa no tanga ikowe yoti yaiiyilwe na malango
goti, no baa na imani ngu'lu' yo amia itu'mbi', lakini mana nikotwike baa
na upendo nenga na kili'be lili.
3 Ata nikapiya mali yangu' yoti na kwapeya aki'ba, kai' na kwipiya yi'ga
yangu' itinike mwoto, mana nikotwike baa na upendo, iyangatiyali kili'be.
4 Upendo wendali'nda, wendanogeya, ntu'pu' bwigu, ntu'pu' kwipuna na
ntu'pu' umbu'ku'su'.
5 Upendo ukosali isima, upalali makowe gake wene, uusikali kiyu'ngu'ya
na uku'mbu'kyali malau.
6 Upendo upulaikyali ulau, ila upulaikya ukakape.
7 Upendo ututokelwali, uu'bi'lya goti, upi'kanilya goti, na ukomeya goti.
8 Upendo uyomokali. Lakini ulondoli, longela kwa luga yayambi', na
malango gawesa yomoka.
9 Kwa mwanjaa, ulondoli wo na malango gatubile nago gatimilikeli.
10 Lakini pagaaisa gagatimilike, gangalitimilika gaabu'ka.
11 Panaabile na nnangu'ta, longela, tanga, no gania kwangu' kwabile kwa
kinangu'ta. Lakini panikomile, ago goti nigalei.
12 Kwa nambi'yambi' tubona kati kiwili sa kilolo kigona, lakini waisa
nsimu watwalu'a bonana kuminyo. Nambi'yambi' nitangite pasene
bai, lakini bu'ka pa go naalu'a tanga mpamo kila kili'be kati Nnu'ngu'
mwanitangite.
13 Gano gatatu ngagagayendelya, imani, u'bi'lya na upendo, lakini
sakibile sangama muno kuliko goti, nga upendo.

14

Upo yi'ngi' ya Loo Mpeleteu

1 Mwikase mube na upendo, kai' muminyikiye muno kwipata upo ya
Loo Mpeleteu, na munomuno mupate upo yo ulondoli wa Nnu'ngu'.
2 Ywalongela luga yayambi' ywembe alongelali na bandu ila na Nnu'ngu'.
Naywembe alongela makowe gagaiyilwe kwa makakala ga Loo Mpeleteu.
3 Lakini yu'lu' nnondoli alongela na bandu kwa kwakangamaya
muimani, kwasenga na kwali'yali'ya.
4 Yu'lu' ywalongela luga yayambi' aikangamaya imani yake mwene,
lakini nnondoli aakangamaya aumini.
5 Naapendi mwaboti mube mwalongeli ba luga yayambi', lakini muno-
muno mube mwalondoli. Kwa mwanjaa nnondoli nga nku'lu' kulikoni
ywalongela kwa luga yayambi', ila gaawanikiyilwe li'nga kwayangatia
aumini bakangamale muimani.

6 Mwalongo, mana nilongei kwa luga yayambi' kasinu mwapata ki'li' mana nakotoka awanikiya? Mwatangali kili'be, ila mana nalu'a kummakia gaumukwi Nnu'ngu', au ulondoli au yi'gana au ilimu.
7 Ngamwaibile muyombo ya inwa kati pilimbi au kinanda. Mana ikotwike piya malobe mbali'mbali', mundu akombwali tanga panga uyi'mbi'lwa mwambo waku'.
8 Kai' manaitei lipenga kalili'la lilobe lyangali tanganikwa, nyai ywaalu'a kwibi'ka wiso kwa ngondo?
9 Nyinyonyo mwenga, mana mwalongela gangali tanganikwa nyai ywaakombwa tanga samukilongela? Apo, samukilongela sapanga kati nsunga bai.
10 Mudunia kubile na luga yambone muno, na ntu'pu' luga yangali maana yake.
11 Mana nikotwike tanga luga yalongela mundu ywi'ngi', nenga napanga nanng'eni kasake na ywembe nng'eni kasangu'.
12 Kwa nyo, mwamuminyikia muno kwipata upo ya Loo Mpeleteu, mukasane muno kwa kwipala upo yaikombwa kwayangatia aumini bi'ngi' bakangamale muimani.
13 Kwa nyo, ywalongela kwa luga yayambi' alu'be Nnu'ngu' li'nga akombwe awanikiya sakilongei.
14 Kwa mwanjaa panilu'ba kwa luga yayambi', loo yangu' bai ngayailu'ba lakini malango gangu' gapangali sosoti.
15 Kwa nyo nipange buli? Nilu'a lu'ba kwa loo na kwa malango, nyinyonyo nilu'a yi'mba kwa loo na kwa malango.
16 Manaitei kaulumba Nnu'ngu' kwa loo bai, popopo abile mundu ywangali tanga luga yo, akombwa baya “Amina” abile anatangali sakilongeleka?
17 Yendawesekana panga kunsukulu kwako Nnu'ngu' kwaai kunanoga, lakini inyangatiyali mundu ywi'ngi' kwikangamaya imani yake.
18 Ninsukulu Nnu'ngu' panga nilongela luga yayambi' kulikoni mwenga.
19 Lakini mulikanisa nantali nilongele mayi'gi'yo matano gagatanganikwa li'nga kwayi'gana bi'ngi', kuliko nilongele mayi'gi'yo maelupu ga luga yayambi'.
20 Mwalongo bangu' kanemuganiye kati mwaanangu'ta, ila kati mwabandu akomala. Lakini bu'kana na ulau, mube kati mwaanangu'ta.
21 Maandiko Mapeleteu gabaya,

“Bwana alongela nnyanya
kwo tumya longela luga yayambi'
na mikano ya ageni,
naalu'a longela na bandu ba
lakini ata nyo, baaniyu'wali.”

22 Kwa nyo, upo yo longela luga yayambi', nga mwanju wa makakala ga Nnu'ngu', kwa bangali u'bi'lya, lakini upo yo londwa nga mwanju kwa babau'bi'lile.
23 Kwa nyo, aumini boti ba likanisa mana bakwembine pamope na kila yumo katumbwa longela luga yayambi', bu'kapo ayingi mundu nng'eni ywangali u'bi'lya na ywangatanga, buli aabayali panga mwaboti muminya lilalu'?
24 Lakini boti mana kabalondwa, bu'kapo kayingya mundu ywangali u'bi'lya au ywangatanga, baalu'a kumpanga aibone nnau na aaukumilwa kwa kila kikowe saalu'a kiyu'wa.

25 Makowe gagaiyilwe mumwoyo gaabi'ki'lwa mpu'la na apo ngapaalu'a
kwitu'ya pai' na kunkilikitya Nnu'ngu' kabaya, “Kakape Nnu'ngu' abi
pamope na mwenga.”

Ndi'la inannoga ya kunnu'ba Nnu'ngu' mumakanisa

26 Mwalongo bangu', pamukwembana pamope, mupalikwa yumo
ayi'mbe, ywi'ngi' ayi'gane, ywi'ngi' agabaye gagaumukulilwe na Nnu'ngu',
ywi'ngi' alongele kwa luga yayambi' na ywi'ngi' awanikiye go. Makowe
ago goti, gapangika li'nga kwakangamaya aumini.
27 Mana kubile na babalongela kwa luga yayambi' kwa likanisa, babe
abi'li' au atatu bai, kaneipi'ti'li'ki'ye po. Na ipalikwa balongele kwo pi'yana
yumo yumo, na ywi'ngi' awanikiye si'lu' sakilongelilwe.
28 Lakini mana ntu'pu' ywo awanikiya, ywalongela kwa luga yayambi'
ipalikwa atame liki. Alongele ywembe na mwoyo wake na Nnu'ngu'.
29 Na kwa balu' alondoli babalondwa, babe abi'li' au atatu na bandu
bi'ngi' bagali'nge galu' gagalongelilwe.
30 Na mana yumo nkati ya babapi'kania apeyilwe liyi'gi'yo bu'ka kwa
Nnu'ngu', mwaali ipalikwa akotoke.
31 Kwa mwanjaa mwaboti mwendakombwa londwa kwo pi'yana, li'nga
kila mundu apate yi'ganilwa no kangamayilwa.
32 Upo ya ulondoli ipalikwa ba pai' ya utawala wa yu'lu' ywapeyilwe upo
yo.
33 Kwa mwanjaa Nnu'ngu' wa puyoli, ila wa amani. Nyinyonyo kati
mwaibile mumakanisa goti ga apeleteu,
34 alwawa bapalikwali longela mulikanisa kwa mwanjaa bembe
bayi'ki'tilweli, ila bayu'we kati mwaibaya salya.
35 Mana kabapala tanga likowe lyolyoti baalaluye akinasengo babe kaya,
kwa mwanjaa alyo likowe nga lya oni nnwawa longela mulikanisa.
36 Mukita Liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' liumi kasinu au limwikili mwenga bai?
37 Mundu mana aibweni panga ywembe nnondoli au ai na upo ya Loo
Mpeleteu, ipalikwa atange panga ganimwandikya nga amuli yo bu'ka kwa
Bwana.
38 Lakini mundu ywagasalawa makowe gano, naywembe asalaulilwe.
39 Kwa nyo mwalongo bangu', mupale muno panga mwalondoli na wala
kanemwaki'li'bu'ye bandu longela kwa luga yayambi'.
40 Lakini makowe goti gapangike wisowiso kwa ndi'la inannoga.

15

Uyu'ki wa Kilisitu

1 Nambi'yambi' mwalongo bangu', ninku'mbu'ki'ya Abali Inannoga
yanaamwalile na yamwaipokile, na yo ngayaimpanga mube mwakanga-
mau.
2 Kwa ndi'la ya kugakamwa maalo ga Abali Inannoga, mwen-
dakosopolelwa, lakini mana nyo lili, u'bi'lya kwinu kwabule.
3 Naannyi'ganie mayi'gano ga ngama munomuno ganaagapokile panga,
Kilisitu aawile kwa kitumbu sa masambi gitu kati mwagabaya Maandiko
Mapeleteu.
4 Bu'kapo, aatisikilwa no yu'yi'lwa lisu'ba lyenetatu bu'ka waa kwake,
kati mwaiandikilwe mu Maandiko Mapeleteu.
5 Ampiti wi'ti' Petili, bu'kapo atumilwe bake ku'mi na abi'li'.
6 Bu'ka po aapiti kai' aumini bi'ngi' babaabile pi'ta mya tano kwa
pamope, bi'ngi' babe balo bakalama, ila bi'ngi' bayomwike.

7 Ampiti Yakobi, bu'kapo na atumilwe boti,
8 na kuundi'la ya bandu boti bo, nganipitya nenga nanibile kati mundu
ywaabelekwi pangali timya myei yake.
9 Kwa mwanjaa, nenga nansene muno nkati ya atumilwe na wala
nipwaikali kemelwa nantumilwe, kwa mwanjaa naaliku'su'mbwi likanisa
lya Nnu'ngu'.
10 Lakini kwa ngu'ngu' ya Nnu'ngu' nibile kati mwanibile, na ngu'ngu'
yake yanipeyilwe yai yabuleli. Mwanjaa naapangite kasi kwapi'ta boti, na
wala nengali ila ngu'ngu' ya Nnu'ngu' yaibile pamope na nenga.
11 Bai, manaitei nenga au atumilwe bi'ngi' tuala maalo gaagalu'galu', kai'
nga gamugau'bi'lile.

Uyu'ki witu

12 Kila mundu tumwalile panga Kilisitu ayu'yi'lwe bu'ka kuuwi'li. Buli,
bi'ngi' binu babaya panga awi'li baayu'kali bu'ka kuuwi'li?
13 Lakini manaitei ntu'pu' uyu'ki wa awi'li bai, ata Kilisitu nyinyonyo
aayu'kiteli.
14 Na manaitei Kilisitu aayu'kiteli, bai ata maalo gitu kili'beli na imani
yinu yabule.
15 Bu'ka pa go tubonekana panga twaakong'ondeli ba ubu'su' kwa
Nnu'ngu', kwa mwanjaa tukong'ondeli panga Nnu'ngu' aanyu'yite Kilisitu
bu'ka kuuwi'li, lakini mana awi'li baayu'yi'lwali, bai Nnu'ngu' anyu'yiteli
Kilisitu.
16 Manaitei kakape awi'li bayu'kali, bai ata Kilisitu ayu'kiteli.
17 Mana Kilisitu ayu'kiteli, imani yinu ya bule na balo mubi mumasambi
ginu.
18 Na ata balu' babawile kabamwu'bi'lya Kilisitu baobite.
19 Mana tumwu'bi'li Kilisitu mumaisa gano ga nambi'yambi' bai, twenga
nga twabandu bo bi'ki'lwa kiya kuliko bandu boti.
20 Lakini, nga kakape panga Kilisitu ayu'yilwe bu'ka kuuwi'li na ywembe
nga ntumbwo wa uyu'ki wa babawile.
21 Kati mwaibile, kiwo kiletilwe na mundu yumo, na nyinyonyo uyu'ki
wa awi'li uletilwe na mundu yumo.
22 Kwa kitumbu so lu'mbana na Adamu bandu boti ipalikwa waa, na
kwo lu'mbana na Kilisitu bandu boti baalu'a yu'ka bu'ka kuuwi'li.
23 Lakini kila mundu aayu'yi'lwa kwa ndi'la yake mwene, na mili'mbu'
nga Kilisitu na bi'ngi' babábile bake babaayu'yi'lwa nsimu waalu'a
buyangana.
24 Nsimu wa kuundi'la walu'a isa payapanga Kilisitu alangamise wi'ti'
kila utawala, kila amuli, na makakala goti, bu'kapo aalu'a kwakamukiya
Tati' Nnu'ngu' ukulungwa.
25 Mwanjaa ipalikwa Kilisitu atawale mpaka paalu'a kwabi'ka andumu
bake boti pai' ya utawala wake.
26 Nndumu ywaalu'a langamiswa kuundi'la nga kiwo.
27 Maandiko Mapeleteu gabaya, “Nnu'ngu' abi'kite ili'be yoti pai' ya
magu'lu' gake.” Maandiko go gabaya panga aapeyilwe utawala wa ili'be
yoti. Ila nga mpu'la panga Nnu'ngu' abalangililwali muliyi'gi'yo “yoti”,
kwa mwanjaa ywembe ngaywampei utawala wa ili'be yoti Kilisitu.
28 Bai, ili'be yoti payalu'a bi'ki'lwa pai' ya utawala wake, apo naywembe
Mwana mwene ngapaalu'a bi'ki'lwa pai' yake ywaabi'kite ili'be yoti, li'nga
Nnu'ngu' abe ntawala wa yoti.

29 Buli, bandu babababatisilwa kwa kitumbu sa awi'li bau'bi'lya pata ki'li'?
Manaitei awi'li bayu'yi'lwali ata pasene, kwa mwanjaa namani bandu
babatisilwa kwa kitumbu sabe?
30 Na twenga mbona twiibi'ka mmaule masu'ba goti?
31 Mwalongo bangu', nenga nibile mmaule go waa kila lisu'ba na nga
kakape kati mu'lu' mwaniipuna kwa mwanjaa, mwenga mulu'mbine na
Kilisitu Yesu Bwana witu.
32 Manaitei ku'mbwana kwangu' na inyama ngali' ku'lu' Efeso kwaai kwa
makowe ga mudunia bai, kulu'e nipwaika ki'li'? Mana yapanga bandu
babawile baayu'yi'lwali, "Bai tulye na tunywe kwa mwanjaa tulu'a waa
malau'."
33 Kanemukongelwe, "Mayi'gi'yo ga bandu alau gaalabiya ube unannoga
wa bandu."
34 Mutumbwe kugatumya malango ginu kati mwaipalikwa no kotoka
panga sambi kwa mwanjaa bi'ngi' binu bantangiteli Nnu'ngu'. Nilongela
go li'nga naaisiye.

Yi'ga ya uyu'ki

35 Lakini mundu awesa laluya panga, "Babawile bayu'yi'lwa buli? Na
yi'ga yabe yaalu'a ba buli?"
36 Ago maswali ga kilogeloge, paupanda mbeyu mubwi' ilongolya wi'ti'
waa, bu'kapo ngaibalika.
37 Mbeyu yoyoti yi'lu' yaupanda, ibe ngano au yi'ngi', ilandanali na
ntombo wake.
38 Nnu'ngu' aipeya mbeyu ube, kati mwapendi mwene, kila mbeyu na
ube wa kisake.
39 Yumbe yoti ibile na yi'ga, lakini yi'ga yo ilandanali. Bandu yakisake,
inyama yakisake, iyuni yakisake, nabembe omba yi'ga yakisake.
40 Kai' kubile na yi'ga ya kunani na ya kudunia, lakini kila yi'ga ugolou
wake ulandanali.
41 Ugolou wa lisu'ba ulandanali na mwei, ndondwa nayembe ugolou
wake ulandanali na nyine.
42 Nyinyonyo babawile pabaalu'a yu'yi'lwa no pangilwa akoti kai'.
Yi'ga "yaipandilwe" mulisiko yabola, lakini yayu'yi'lwa muukoti pangali
alabika.
43 Yi'ga paisikilwa ipanga ntu'pu' isima, na ipanga na ukigopi. Lakini
paiyu'yi'lwa ipanga na utukupu na makakala.
44 Pausikilwa, yi'ga ya mundu ipanga ya kibelekwe, lakini mana
iyu'yilwe ipanga yi'ga yayambi' ya kiloo. Bai, mana kubile na yi'ga ya
kibelekwe, kubile na yi'ga ya kiloo.
45 Maandiko Mapeleteu gabaya panga, "Mundu nnongoi Adamu, aaum-
bilwe mwene ukoti," Lakini Adamu wa kuundi'la, Kilisitu, nga loo
ywaapeya bandu ukoti.
46 Ilongolya isa wi'ti' yi'ga ya kibelekwe bu'kapo ngaiisa yi'ga yayambi'
ya kiloo.
47 Mundu nnongoi Adamu aaumbilwe kwa utu'pi' wa padunia. Mundu
ywenebi'li' Kilisitu aaumi kunani.
48 Bandu ba padunia balandana na Adamu ywaaumbilwe kwa utu'pi',
na bandu ba kunani balandana na Kilisitu ywaaumi kunani.
49 Kati mwatulandine na Adamu wa padunia, nyinyonyo twalu'a landana
na Kilisitu ywaaumi kunani.

50 Mwalongo bangu', nibaya panga yi'ga na myai ikombwali yingya
muukulungwa wa Nnu'ngu', na so alabika kikombwali yingya muukoti
wangayomoka.
51 Mupi'kaniange, nimmakia makowe gagaiyilwe panga twaboti twalu'a
waali, ila, twaboti twalu'a galambuyilwa.
52 Lipenga lya kuundi'la palyalu'a yulilwa yapanga kwo imukya bai kati
ku'pya. Nsimu wo, babawile baalu'a yu'yi'lwa li'nga balame milele na
babaalu'a panga balo kabalama nabembe baagalambuyilwa.
53 Yi'ga yaialabika ipalikwa igalambuyilwe no panga yi'ga yangali
alabika, na yi'ga yaiwaa ipalikwa ipangilwe yo kotoka waa.
54 Yi'ga yo alabika na yo waa payalu'a galambuyilwa no panga yangali
alabika na yangali waa, apo nga pagaalu'a timya Maandiko Mapeleteu
gagabaya panga, “Nnu'ngu' asindike, na kiwo kisindwile.”
55 “Mwakiwo, sinda kwinu kubile kwaku'?
Na uweso winu wo bulaga ubile kwaku'?”
56 Makakala ga kiwo gabu'kana na sambi yatupanga, na makakala ga
sambi gabu'kana na salya.
57 Lakini tunsukulu Nnu'ngu' ywatupeya usindi kwa ndi'la ya Bwana witu
Yesu Kilisitu.
58 Kwa nyo mwalongo bangu', mukangamale muimani yo pangali
kotoka. Muyendeli kwipanga kasi ya Bwana kwa makakala kila lisu'ba,
mwanjaa mutangite panga kasi yinu kwa Bwana, yabule lili.

16

Nsango wa kwayangatia alongo aumini

1 Bu'kana na misango ya kwayangatia bandu ba Nnu'ngu', mwenga
mupalikwa mupange kati mwanigaamulise makanisa ga ku Galatia.
2 Kila mundu lisu'ba lya Jumapili, apalikwa abi'ke mabi'ko gake bu'kana
na mwapatike li'nga panalu'a isa kanemwapange misango.
3 Panaalu'a isa kasinu, naalu'a kwatuma bandu bamwaalu'a kwasawa,
pamope na balua ya kwapanga batanganikwe li'nga bapeleke misango
yinu ku Yelusalemu.
4 Mana yannogelelya yenda na nenga, bai twaalu'a longwana pamope.

Mipango ya Pauli

5 Naalu'a isa kasinu bu'ka po pi'tya wi'ti' Makedonia.
6 Pi'ngi' naalu'a tama na mwenga pasene bai au ata nsimu woti wa
kipepwe, li'nga mwaniyabuye kwokwoti kwa naalu'a yenda.
7 Kwa nyo nipendili bonagana na mwenga kwo pi'ta bai, kwa mwanjaa
nipi'kanilya isa tama kasinu kwa masu'ba gambone, mana aapenda
Bwana.
8 Lakini nambi'yambi' nilu'a igala pano pa Efeso mpaka lisu'ba lya
Pentekosite.
9 Nilu'a tama pano kwa mwanjaa nipatike lipala liku'lu' lyo panga
kasi yaileta itunda, pamope no panga kubile na andumu bambone
babanikanikiya.
10 Timoteo paalu'a isa kasinu, mwampoki li'nga aatame pangali kyukala,
kwa mwanjaa ywembe apanga kasi ya Bwana kati nenga.
11 Bai kila mundu kaneansalawe, ila munyabuye mwanja wake kwa
amani li'nga aise kasangu', mwanjaa nendakunnolela pamope na alongo
bitu.

12 Bu'kana na nnongo witu Apolo, nannu'bite aise kasinu pamope na abo
alongo, lakini akani isa nambi'yambi', ila aalu'a isa paalu'a pata lipala.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la

13 Mutame minyo, muyi'me wiso muimani, mukangamale, na mube na
makakala.
14 Mupange makowe goti mu upendo.
15 Bandu alongoi u'bi'lya munkoa wa Akaya baai bandu ba munyumba
ya Stefana, nabembe baatikwipiya kwayangatia aumini. Kwa nyo
nendakunnu'banga,
16 muyi'ki'ti longoyelwa na bandu kati ba na balu' babatumika kwo
kasana pamope nabo.
17 Nendapulaika isa kwa Stefana, Fortunata na Akaiko kwa mwanjaa
banipei galu' ganakosilwe kwa kitumbu so kotoka baa kwinu pano.
18 Bapulaise mwoyo wangu', kai' na mwenga. Kwa nyo, bandu kati bo
mupalikwa mwisimu ugolou wabe.
19 Makanisa ga kunkoa wa Asia gendakunsalimia. Akila na Plisikila
bendakunsalimia muno kwo lu'mbana na Bwana Yesu. Na likanisa
lyalikwembana pamope munyumba nalyembe lyendakunsalimia.
20 Aumini boti pano bendakunsalimia. Namwenga nyinyonyo musalim-
iane kwo upendo wa Kilisitu.
21 Nenga na Pauli niandike salamu yi'no kwa luboko lwangu'.
22 Ywoywoti ywakotoka kumpenda Bwana akosite lasi. Maranatha,
Bwana wise!
23 Ngu'ngu' ya Bwana ibe pamope na mwenga.
24 Nimpendanga mwaboti kwo lu'mbana kwitu na Kilisitu Yesu.

1 Atesalonike
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Atesalonike

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, pamope na Silwano na Timoteo, kwa
kipi'nga sa kanisa lya kukilambo sa Tesalonike, mwenga nga mwabandu
bake Nnu'ngu' Tati' na Bwana Yesu Kilisitu.
Tunnu'bya ngu'ngu' na amani.

Maisa na imani ya Atesalonike

2 Tunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti kwa kitumbu sinu mwenga mwaboti,
na kila patukwembana twendakunnu'bya.
3 Kila patunnu'bya kwa Nnu'ngu' Tati' bitu, tunku'mbu'kyanga kwa goti
gamugapangite muimani yinu na upendo winu. Na tunku'mbu'kyanga
kwa mu'lu' mwamukangamile kwo bu'kana no u'bi'lya kwinu kwa Bwana
witu Yesu Kilisitu.
4 Mwalongo bitu mwamupendelwa na Nnu'ngu', tutangite panga
ywembe ansawangite panga mwa bandu bake.
5 Kwa mwanjaa patualage Abali Inannoga kasinu, twaalikeli kwa malobe
bai, ila kwa uweso wa Loo Mpeleteu na kwo u'bi'lya muno ukakape wa
ago. Mutangite mu'lu' mwatwaatami na mwenga kwa kitumbu sinu.
6 Pamope no panga mwatiteselwa muno, mwagapoki mayi'gi'yo go kwa
pulaa yamwapeyilwe na Loo Mpeleteu. Na mwenga mwatuyigite kai'
twenga na Bwana Yesu.
7 Kwa nyo, mwenga mupangite mwa bandu bo yigilwa kwa aumini boti
bababile kunkoa wa Makedonia na Akaya.
8 Kwa mwanjaa bu'ka kwinu, bandu bayu'wine liyi'gi'yo lya Bwana ku
Makedonia na Akaya baili. Ila, abali ya imani yinu iyu'wanike kila pandu,
ata twenga ntu'pu' likowe lyo yongeya.
9 Na bandu bo bayaulya mwamwatupokile, na mwamwailei inyago
yinu li'nga kunng'alambukya Nnu'ngu' na kuntumikiya ywembe ywabile
mwu'mi na ywa kakape,
10 kai' bakong'ondelya mwamunni'nda Mwana wake ywaaisa bu'ka ku-
nani, yu'lu' ywaayu'yilwe bu'ka kuuwi'li. Aywo nga Yesu, ywatukosopolya
bu'ka munyongo ya ukumu ya Nnu'ngu' yayaisa.

2

Utumisi wa Pauli akwo Tesalonike

1 Mwalongo bitu, mutangite panga mwanja witu kasinu utimisite galu'
gatugabinile.
2 Kati mwamutangite, twatiteselwa no tukanilwa ku'lu' ku Filipi.
Pamope no panga twaabile muiku'balo yambone, Nnu'ngu' aatupangiye
tukombwe kumwalya Abali Inannoga pangali bwoga.
3 Kwa mwanjaa makowe gatugakong'ondelya kwinu gabu'kanali na
ubu'su' au ulau, wala tupalali kunkonga mundu ywoywoti.
4 Ila tuala kwa mwanjaa Nnu'ngu' aatityi'ki'tya, ngatupeya lyengo lyo
ala Abali Inannoga. Tupalali kwapulaisa bandu ila Nnu'ngu', ywapekeseni
gagabile mumyoyo yitu.
5 Mutangite panga tulongelageli makowe ga kuntebeya, ata go ku'pi'ya
li'nga tupate kili'be. Nnu'ngu' nga nkong'ondeli witu.

6 Wala tupalageli lumbilwa na bandu, ata mwenga, ata bandu bi'ngi' boti.
7 Pamope no panga tulu'e wesa panga twaigombo kwinu kwa mwanjaa twenga twatumilwe ba Kilisitu, lakini twatitu'lya kasinu kati mau' yway-ongeya no lela bana bake.
8 Twendakumpenda muno, ata tuyi'ki'ti kumpeyanga Abali Inannoga ya Nnu'ngu' bai lili, lakini ata tama kwo yangatiyana mumakowe goti kwa kitumbu sa kumpenda muno.
9 Mwalongo bangu', mwendaku'mbu'kya kasana no angaika kwitu palu' patwaabile pamope na mwenga katuala Abali Inannoga yaibu'ka kwa Nnu'ngu'. Tupangage mengo kilo na muntwekati li'nga twaakane kumpeya kigombo sa ageni.
10 Mwenga, pamope na Nnu'ngu', mwendakong'ondelya panga twaatami na mwenga mwa aumini kwa upeleteu, aki na pangali makosa.
11 Kai', mutangite panga tumpangyage mwaboti kati mu'lu' tati' mwabaa-pangya bana babe,
12 twaatikwasenga na kwapembeya li'nga batame mumaisa gapendi Nnu'ngu'. Nnu'ngu' ywembe ngaywankema li'nga muyingi muukulungwa wake na muutukupu wake.
13 Kai', tubile na kitumbu si'ngi' sa kunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti. Patwanneti liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' mwalipokili kati liyi'gi'yo lya mundu, ila liyi'gi'yo lya kakape lya Nnu'ngu' lyalipanga kasi nkati yinu mwamuliu'bi'lya.
14 Mwalongo bitu, mulandana na bandu babamwu'bi'lya Yesu Kilisitu bu'ka kumakanisa ga Nnu'ngu' gagabile kunkoa wa Yudea. Muteselwa nyinyonyo na bandu ba kasinu kati bembe baatesilwe na Ayahudi ayabe.
15 Ayahudi bo nga balu' babammulige Bwana Yesu na alondoli ba Nnu'ngu' ba kwai'mbu'. Kai', ngabaatutesike twenga. Bandu bo bampanga Nnu'ngu' abe na nyongo na nga andumu ba bandu boti,
16 ata baapayite kutukanikiya kwaalya bandu ba mataipwa gi'ngi' li'nga bakosopolelwe. Amo ngabayendelya yongekeya masambi gabe masu'ba goti. Lakini nambi'yambi', nyongo ya Nnu'ngu' yaulukile.

Manugiyo ga kwatyangilya Atesalonike

17 Mwalongo bitu, talukana kwitu na mwenga kwai kwa masu'ba masene bai, kai' kwa yi'ga bai, lakini kwa loo twai pamope. Kwa masu'ba ago goti, twaai na kilu'lu' so bonagana na mwenga, na twaatikasana panga nyo.
18 Kwa kitumbu so, tupalage isa kasinu, ata nenga na Pauli mbalage isa mala yambone, lakini Ibilisi aatitukanikiya.
19 Mwenga nga mau'bi'lyo gitu, pulaa yitu, na nga kitumbu situ satwalu'a kwipunia paaisa Bwana witu Yesu.
20 Kakape, twenga twendakwipuna no pulaika kwa kitumbu sinu mwenga.

3

1 Twakombwili komea kai' kwo talukana na mwenga. Ngatwibona tuigale ku kilambo sa Atene kisitu.
2 Twantumike Timoteo nnongo witu na mpangakasi nnyitu mu Abali Inannoga ya Kilisitu li'nga kunkangamaya mwenga na kunnyi'ya mwoyo muimani yinu.
3 Twapangite nyo li'nga mundu ywoywoti aakane ti'kwanika mwoyo kwa kitumbu sa ngu'su'mbu' yamwapatike. Mutangite panga aayi'ki'ti mwene Nnu'ngu' tupi'ti mungu'su'mbu' yi'.

4 Kwa mwanjaa, patwaabile pamope na mwenga twaatikummakia panga
twalu'a ku'su'mbu'lwa, na mwendagabona mu'lu' mwatwalongei nga
mwaipangike.
5 Kwa nyo paniibweni nikombwali yendelya komea, nganintumike
Timoteo kasinu li'nga atuleti abali bu'kana na imani yinu. Naayogwipe
pi'ngi' Ibilisi awesa kumwobeyanga na lyengo litu lyatupangite libe
lyabule.
6 Lelo, Timoteo agobwile bu'ka kasinu na atubakiye makowe ganannoga
bu'kana na imani yinu na upendo winu. Atubakiye panga mu-
tuku'mbu'kya kwo napusika masu'ba goti, na nyinyonyo mwenga na
twenga tuminyikia bonagana.
7 Mwalongo bitu, pamope no panga twendaku'su'mbu'lwa no auyilwa
muno, lakini myoyo yitu ikangamayilwa na imani yinu.
8 Nambi'yambi' tupu'mwile kwa mwanjaa mwenga muyi'mi kikangamau
na Bwana.
9 Tutinapusika muno kwa Nnu'ngu' witu kwa kitumbu sinu mwenga,
lakini tukombwali kunsukulu Nnu'ngu' mu'lu' mwaipalikwa li'nga ilan-
dane no napusika kwatubile nakwo.
10 Kilo na muntwekati tuyendelya kasana lu'ba muno li'nga tuwese isa
kwo tubonagane kai'. Tupala kumpeya kila samukipala li'nga imani yinu
itimi.
11 Tunnu'ba Nnu'ngu' Tati' bitu, na Bwana witu Yesu, atuyu'gu'li ndi'la
yo isa kasinu.
12 Bwana Yesu annyongeye na auku'ye upendo wo pendana mwabene,
na kwapenda bi'ngi' kati twenga mwatumpenda mwenga.
13 Kai', ankangamaye myoyo yinu li'nga mube mwabandu apeleteu
bangali lukoolo nnu'ngi' ya Nnu'ngu' Tati' bitu, palu' paalu'a isa Bwana
witu Yesu na apeleteu bake boti.

4

Maisa gaagapendi Nnu'ngu'

1 Nambi'yambi' mwalongo bangu', mwiyi'ganiye bu'ka kwitu mu'lu'
mwamupalikwa tama li'nga yi'ki'tyana na Nnu'ngu'. Kakape mwaai
kamutama nyo, lakini twendakunnu'ba muno kwa lina lya Bwana Yesu
panga muyongeye panga wiso.
2 Kwa mwanjaa mutangite malagyo gaku' gatumpeile bu'ka kwa Bwana
Yesu.
3 Nnu'ngu' ampala mwenga mube mwapeleteu, mutame kuutalu muno
na makowe ga upege.
4 Mwenga mwaboti mwitawale yi'ga yinu kwa kwiisimu li'nga ba
mwapeleteu.
5 Kanemube na maminyikio ga payi'ga kati bandu bangali kuntanga
Nnu'ngu'.
6 Mundu ywoywoti kaneampangi malau wala kunnyu'nju'ya nnyine.
Bwana nga mwene uweso wo bukiya kwa aga goti, kati mwatwammakiye
patumbu na kunking'indya muno.
7 Kwa mwanjaa, Nnu'ngu' aatukemiteli li'nga tupange maakau, ila
tutame maisa mapeleteu.
8 Kwa nyo, mundu mana kaagakana mayi'gano go, ankanali mundu, ila
ankana Nnu'ngu' ywampeya mwenga Loo wake Mpeleteu.

9 Nambi'yambi', twibona ntu'pu' kitumbu sa kumwandikya mwenga
likowe lyo pendana, kwa mwanjaa mwabene muyi'ganilwe na Nnu'ngu'
mu'lu' mwaipalikwa pendana.
10 Kai' kakape mwapangya babau'bi'lya boti bababile Makedonia. Twen-
dakunnu'ba panga muyongeye munomuno upendo winu.
11 Mube na mwoyo wo tama kwa amani. Kanemwiyingiye mumakowe
ga bandu bi'ngi', ila mupange mengo kwa maboko ginu kati mwatunnagile.
12 Apo, mwalu'a kwalaya bandu bangali kumwu'bi'lya Yesu nnyendo
unannoga na mwaayegekyali bi'ngi'.

Bwana endaisa

13 Mwalongo bitu, tupala mugatange gagaalu'a pitya kwa aumini
babawile, li'nga mukotoke nyopa kati mwabapanga bandu bi'ngi' bangali
u'bi'lya uyu'ki wa awi'li.
14 Twenga tuu'bi'lya panga Yesu aatiwaa no yu'ka kai'. Nyinyonyo,
tuu'bi'lya kai' panga Nnu'ngu' aalu'a kwayu'ya na kwaleta pamope na Yesu
aumini babawile.
15 Tummakiyanga bu'kana na mwayi'ganiye Bwana Yesu. Bwana paalu'a
buya, twatwaalu'a ba twabau'mi twaalu'a kwalongolyali babawile.
16 Kwa mwanjaa Bwana aaisa bu'ka kunani pamope na lilobe liku'lu'
lyene amuli, na lilobe bu'ka kwa malaika nku'lu', na lilobe lya lipenga lya
Nnu'ngu'. Na aumini ba Kilisitu babawile baalu'a longolya yu'ka.
17 Bu'kapo, twatwaalu'a ba twabau'mi twaalu'a yangabanika pamope
nabo li'nga kwembana na Bwana Yesu kumaunde. Ngapo twaatama
nakwe milele.
18 Bai, muyi'yane myoyo kwa mayi'gi'yo go.

5

Mutame wiso kwa lisu'ba lya Bwana

1 Mwalongo, ntu'pu' kitumbu sa kumwandikyanga bu'kana na nsimu na
lisu'ba lyalu'a buya Bwana Yesu.
2 Mwenga mwabene mutangite wisowiso panga lisu'ba lyo buya Bwana
lyapanga lyo ng'ang'amukya kati mwii mwaisa yiba kilo.
3 Palu' bandu pababaya panga, “Tubile na amani na salama,” apo
ngapawisa ualabiyi wa kiyu'ngu'ya kati nnwawa mwene lwu'ngu' lwo
papa mwana, na baakombwali yepa.
4 Lakini mwenga, mwalongo bitu, lisu'ba lyo lyanng'ang'amuyali kati
mwii, kwa mwanjaa mutamali mulubi'ndu'.
5 Mwenga mwaboti mwabana ba mubweya, kai' ba muntwekati. Tubileli
kilo wala mulubi'ndu'.
6 Kwa nyo, kanetupange kati bi'ngi' babagonja lugono. Twenga
tupalikwa tube minyo no li'ngi'lya.
7 Kwa mwanjaa babagonja lugono, bagonja kilo, na babalobya wi'mbi',
balobya kilo.
8 Ila twenga twabandu ba muntwekati, tutame kwa kwili'ngi'lya
twabene. Tuwale imani na upendo pakyuba li'nga ituli'ndi'le mungondo,
na nyinyonyo tuwale imani yo kosopolelwa pantwe.
9 Nnu'ngu' atusawili twenga li'nga atulangamise munyongo yake, ila
aatusawi li'nga tube na ukosopoli kwo pi'tya Bwana witu Yesu Kilisitu.
10 Yesu aawile kwa kitumbu situ li'nga tutame pamope nakwe, ibe pano
patubile twabau'mi au tuwile.

11 Kwa nyo, muyi'yane mwoyo no sengana muimani, mwabene na bene
kati mwamuyobeli panga.

Malagyo ga kuundi'la na salamu

12 Lelo mwalongo, tunnu'banga muitange samani yabe balu' babakasana
panga lyengo lya Nnu'ngu' mukipi'nga sinu, kunnongoya kwa utawala wa
Bwana Yesu na kunnyi'gana mu'lu' mwo tama kwa Kilisitu.
13 Mwaisimu muno na kwapenda bu'kana na lyengo lyabe. Kai', mutame
kwa amani kila mundu na nnyine.
14 Mwalongo bitu, tunnu'banga kwakwi'li'ka akataa, mwakangamaye
babati'kwanike myoyo, mwayangatiye akigopi, munkomeye kila mundu.
15 Mulinguli panga mundu ywoywoti kaneapaye kummukiya nnyine
mana ankosile. Lakini masu'ba goti mupange manogau mwabene na bene
na kwa bandu boti.
16 Munapusike masu'ba goti,
17 Kai', kanemukotoke kunnu'ba Nnu'ngu'.
18 Musukulu kwa kila likowe, kwa mwanjaa ngamwatupala Nnu'ngu'
tutame nkati ya Yesu Kilisitu.
19 Kanemunkanikiye Loo Mpeleteu.
20 Kanemugasalawe mayi'gi'yo ga ulondoli wa Nnu'ngu'.
21 Lakini mulipekeseni kila likowe lya ulondoli wa Nnu'ngu' na ku-
likamwa lyalibile linogau.
22 Mutame kuutalu na ulau wa kila sampuli.
23 Bai, Nnu'ngu' mwene amani ampeleteye mpamo. Kai', ali'ndi'le loo,
myoyo, na yi'ga yinu li'nga kanemwabi'ki'lwe lukoolo paaisa Bwana witu
Yesu Kilisitu.
24 Ywembe ywankemite endau'bili'ka, nembe aapanga go.
25 Mwalongo bitu, mutulu'bi.
26 Mwapei salamu alongo boti kwa upendo wa Kilisitu.
27 Ninnagyanga kwa lina lya Bwana Yesu, mupange kila ndi'la li'nga
alongo boti basomelwe balua yi'no.
28 Ngu'ngu' ya Bwana witu Yesu Kilisitu ibe namwenga.

2 Atesalonike
Balua Yenebi'li' ya Pauli kwa Atesalonike

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, pamope na Silwano na Timoteo, kwa kipi'nga sa kanisa lya ku Tesalonike, mwenga nga mwabandu bake Nnu'ngu' Tati' bitu na Bwana Yesu Kilisitu.

2 Tunnu'bya ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu, na kwa Bwana Yesu Kilisitu.

Ukumu ya nsimu wo isa kwake Kilisitu

3 Mwalongo bitu, tupalikwa tunsukulu Nnu'ngu' masu'ba goti kwa kitumbu sinu. Kwitu twenga yendapwaika panga nyo, kwa mwanjaa imani no pendana kwinu mwabene na bene kwendaku'la muno.

4 Twendakwipunia mumakanisa ga Nnu'ngu' kwa mwanjaa mutikomeya muimani kwo pi'tya ngu'su'mbu' na siki yamwaipatike.

5 Ago goti galaya panga ukumu ya Nnu'ngu' nga ya aki. Mwenga mwatikomea mungu'su'mbu' kwa kitumbu sa kummi'ka wiso muukulungwa wake.

6 Nnu'ngu' mwene aki aali'pa ngu'su'mbu' boti babantesa,

7 na kumpeya kipu'mu'lyo mwenga mwamuku'su'mbu'lwa, pamope na twenga. Aapanga go nsimu wa isa Bwana Yesu bu'ka kunani pamope na malaika bake bene makakala.

8 Yesu aalu'a kwabukiya kwa malimi ga mwoto boti babankana Nnu'ngu' na babakotoka kwiyu'wa Abali Inannoga ya Bwana witu Yesu.

9 Ukumu yabe yaaba yo langamiswa milele no bi'ki'lwa kuutalu na Bwana na utukupu waulayilwe na uweso wake.

10 Lisu'ba lyaalu'a isa Yesu aakwi'yi'lwa no pokya isima bu'ka kwa apeleteu babamwu'bi'lile. Kai' mwenga nyinyonyo mwaaba pamope nabo kwa mwanjaa mwiu'bi'li abali yatwannetile.

11 Kwa kitumbu so, tukotokali kunnu'bya panga Nnu'ngu' witu annyangatiye mukombwe tama kati mwamukemilwe. Kai' tunnu'ba atimise manugio ginu goti kwa uweso wake kwo panga makowe manogau, no panga lyengo linu lyoti lya imani.

12 Tulu'ba nyo li'nga lina lya Bwana witu Yesu likwi'yi'lwe kwo pi'tya mwenga. Kai', nyinyonyo mukwi'yi'lwe kwo pi'tya ywembe. Ago gaapangika bu'kana na ngu'ngu' ya Nnu'ngu' witu na ya Bwana Yesu Kilisitu.

2

Yu'lu' Nnau

1 Nambi'yambi' mwalongo bitu, tupala longela bu'kana no buyangana kwa Bwana witu Yesu Kilisitu, na mwatwaalu'a kongolekana li'nga tama pamope nakwe.

2 Tunnu'ba kanemuyu'ngu'ye nyopa no ba na kyukala mana mwayu'wa lisu'ba lyo buya kwa Bwana Yesu litimile. Mala yi'ngi' muyu'wine go muabali ya ulondoli, au go ala, au ga balua yaibayilwa panga yumi kasitu.

3 Kanemuyi'ki'ti mundu ywoywoti ankonge kwa likowe lyolyoti. Kwa mwanjaa lisu'ba lyo lyaisali pangali wi'ti' bandu baingi kunkana Nnu'ngu', kai' Mundu Nnau, ywaalu'a langamiswa muno, aabonekana.

4 Ywembe wi'ti' aalu'a kana na kwibi'ka panani ya kila kili'be
sakikemelwa nnu'ngu' na kukikilikitya. Kai' aalu'a yingya no tama mu
Nyumba ya Nnu'ngu' na kwikwi'ya panga ywembe nga Nnu'ngu'.
5 Buli, muku'mbu'kyali panga naatikummakianga aga goti nsimu panaa-
bile pamope na mwenga?
6 Mwenga mutangite panga kibile kili'be sakinkanikiya aywo Mundu
Nnau kwa nambi'yambi', li'nga abonekane kwa nsimu waupalikwa.
7 Ata nambi'yambi' makakala ga ulau gagaiyilwe gapanga kasi. Lakini,
aabonekali mpaka yu'lu' ywankanikiya aabu'yi'lwe.
8 Apo Mundu Nnau ngaalu'a pitya. Lakini Bwana Yesu aammulaga kwa
mbu'mwo bai, na kunnangamisa kwa utukupu wo isa kwake.
9 Isa kwake Mundu Nnau ywo lyapanga lyengo lya Ibilisi kwo pi'tya
makakala, myanju na mangelongelo ga ubu'su'.
10 Aakonga kwa kila sampuli ya ulau balu' boti bababile mundi'la yo oba.
Bembe bakana kuuyi'ki'tya ukakape li'nga bapate kosopolelwa.
11 Kwa nyo Nnu'ngu' aalei bakongelwe li'nga bau'bi'li ubu'su'.
12 Apo, boti bangali u'bi'lya ukakape no pulaikya sambi, baalu'a
ukumilwa.

Musaulilwe li'nga mukosopolelwe

13 Lakini mwalongo mwamupendilwe na Bwana, tupalikwa kunsukulu
Nnu'ngu' pangali kotoka kwa kitumbu sinu mwenga. Kwa mwanjaa
Nnu'ngu' aatikunsawa bu'ka kwai'mbu' li'nga mupoki ukosopoli kwo
peleteyelwa na Loo Mpeleteu, na kwa kuu'bi'lya ukakape.
14 Nnu'ngu' aatikunkema li'nga mupoki ukosopoli wo kwa ndi'la ya Abali
Inannoga yatwaalike kasinu. Ankemite li'nga mupoki utukupu wa Bwana
witu Yesu Kilisitu.
15 Nambi'yambi' mwalongo bitu, muyi'me kwo kangamala na ku-
gakamwa mayi'gano gamupoki kwa ndi'la ya maalo gitu au kwa balua
yitu.
16 Tunnu'ba Bwana witu Yesu Kilisitu mwene na Nnu'ngu' Tati' bitu,
ywatupendile na kwa ngu'ngu' yake ngatupeya amani yangayomoka na
mau'bi'lyo manogau,
17 aasenge na kunkangamaya, li'nga mukombwe longela no panga
manogau goti.

3

Mutulu'byange kwa Nnu'ngu'

1 Nambi'yambi' mwalongo, mutulu'bi li'nga Liyi'gi'yo lya Bwana liyendeli
bamba kwa kiyu'ngu'ya, kai' bandu balipoki kwa isima kati mwayabile
kasinu.
2 Mutulu'bi li'nga Nnu'ngu' atuli'ndi'le bu'ka kwa bandu abaya na alau,
kwa mwanjaa botili babau'bi'lya.
3 Lakini Bwana Yesu nga ywau'bi'li'ka, aalu'a kunkangamaya mwenga
na kunni'ndi'la bu'ka kwa yu'lu' nnau, Ibilisi.
4 Na twenga tubile na mau'bi'lyo bu'ka kwa Bwana bu'kana na mwenga
panga, mupanga kati mwatulagya na kai' mwayendelya kugapanga.
5 Bwana alongoye myoyo yinu muupendo wa Nnu'ngu' na muukomeyi
waubu'ka kwa Kilisitu.

Makowe go panga kasi

6 Mwalongo bitu, tunnagya kwa lina lya Bwana Yesu Kilisitu panga,
mutame kuutalu na alongo boti akataa, babakotoka koleya mayi'gano
gatwaapeile.
7 Mwenga mutangite panga mupalikwa kutuyiga twenga. Patwaabile
pamope na mwenga twaaili twaakata,
8 wala twaalileli kilyo sa mundu pangali kukili'pya. Paali pake, twa-
pangite kasi kwo kasana kilo na muntwekati, li'nga twakanekunnyegekya
mundu ywoywoti kasinu.
9 Yali'ngani twenga longa kili'be bu'ka kasinu, lakini twapangiteli nyo
li'nga tube twabandu bo yigilwa na mwenga.
10 Patwaabile pamope na mwenga, twaannagi panga, “Mundu ywoywoti
ywakana panga kasi kanealye.”
11 Tulongela nyo kwa mwanjaa tuyu'wine panga babile bi'ngi' kasinu
akataa. Bapangali lyengo lyolyoti, ila baauya bandu kwa kwiyingiya
mumakowe gangali gabe.
12 Bandu bo twendakwalagya na kwakwi'li'ka kwa lina lya Bwana Yesu
Kilisitu panga bapange kasi kwo tu'ya li'nga bapate kilyo sabe bene.
13 Lakini mwenga mwalongo bitu, kanemutotokelwe panga manogau.
14 Manaitei mundu ywoywoti aakana kugakamwa gatugalagile mubalua
yitu yi'no, munninguli wiso mundu ywo. Kanemuyangabanike nakwe
li'nga aisike.
15 Kanemwammalangi kati nndumu, ila munkwi'li'ke kati nnongo.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la

16 Nambi'yambi', Bwana wa amani ampei mwenga amani masu'ba goti
na ndi'la yoti. Ywembe abe pamope na mwenga mwaboti.
17 Nenga na Pauli nimwandikya mwenga nsisingwa gu'no wa kuundi'la
kwa luboko lwangu' namwene. Ayo nga saini yangu' mubalua yangu' yoti,
na nga mwaniandika.
18 Ngu'ngu' ya Bwana witu Yesu Kilisitu ibe pamope na mwenga
mwaboti.

1 Timoteo
Balua Nnongoi ya Pauli kwa Timoteo

1 Balua yi'no ibu'ka kasangu' nenga na Pauli, nanikemilwe panga
nantumilwe wa Kilisitu Yesu kwa amuli ya Nnu'ngu' Nkosopoli witu na
Kilisitu Yesu ywatumwu'bi'lya.
2 Nikuandikya wenga wa Timoteo, wa mwana wangu' wa kakape kwo
pitya muimani yitu. Ngu'ngu', kiya na amani bu'ka kwa Tati' bitu Nnu'ngu'
na Kilisitu Yesu Bwana witu, ibe pamope na wenga.

Makwi'li'ko bu'kana na mayi'gano ga ubu'su'

3 Kati mwanaakulu'bite kaniyenda kunkoa wa Makedonia, panga uyen-
deli igala kukilambo sa Efeso, li'nga wakanikiye bandu yi'gana makowe ga
ubu'su'.
4 Waabakiye panga kanebali'ndi'ndi yaulyana u'mo ya kwai'mbu', no
tengenesa nnu'ndu'ngo wa maina ga kiu'ku'lu'. Makowe go galeta
mataukano na gatuyangatiyali mulyengo lyatupeyilwe na Nnu'ngu' lyo
kosopolya, lyalipalikwa lipangike kwa ndi'la ya imani.
5 Kitumbu sa kukulagya upange likowe lyo yaai li'nga aumini bapendane
kwa mwoyo mpeleteu no binia ganannoga, na imani ya kakape.
6 Lakini balimu bi'ngi' bagalei go no galambuka longela mayi'gi'yo
gabule.
7 Bapala babe balimu ba salya, lakini bene bagatangiteli makowe
gabagayi'gana na kugakong'ondelya.
8 Tutangite panga salya inogite mana kaitumika kati mwaibinilwe.
9 Kai', tupalikwa tanga panga salya ibi'kilweli kwa bandu bene aki, ila
kwa babati'kwana salya, kingayu'wa, bandu bangali kumwisimu Nnu'ngu',
bene sambi, babaakile myoyo na kwa balu' bababulaga abelei babe na
abulagi boti.
10 Salya ibi'kilwe kwa kitumbu sa apege, analu'me babayingilyana bene
na bene, kwa babaayu'bi'lya bandu na kwapi'mi'ya bapange abanda,
abu'su', na babalapa kwa ubu'su'. Salya ibi'kilwe kwa makowe goti
gagakana yi'ki'tyana na mayi'gano ga kweli.
11 Mayi'gano go ga kweli gapatikana mu Abali Inannoga ya utukupu wa
Nnu'ngu' mwene balaka. Abali yo nga yanipeyilwe na Nnu'ngu'.

Sukulu bu'kana na kiya sa Nnu'ngu'

12 Ninsukulu Bwana witu Kilisitu Yesu ywanipei makakala go panga
lyengo lyake, kwa mwanjaa aanibweni nendau'bi'li'ka, ngaanibi'ka mu-
lyengo lyake.
13 Pamope no panga apo pansu'gu' naatikunkupulu Kilisitu na kwatesa
bandu bake kwo panga umbu'ku'su', ila ywembe aanibi'ki kiya kwa
mwanjaa naapangite go kwo kotoka tanga no kotoka u'bi'lya kwangu'.
14 Lakini Bwana witu aanipei ngu'ngu' yake yambone, pamope na imani
na upendo mu Kilisitu Yesu.
15 Likowe li' lya kakape na lipalikwa liyi'ki'ti'lwe muno, panga Kilisitu
Yesu aaisi mudunia li'nga kwakosopolya bene sambi. Mukipi'nga so, nenga
nipi'ti'li'kiye.
16 Lakini kwa kitumbu so, Nnu'ngu' aanibi'ki kiya. Aapangite nyalu'
li'nga kwa ndi'la yangu' nenga nanipi'ti'li'kiye sambi, Kilisitu Yesu apate

laya komeya kwake kwa balu' babaalu'a u'bi'lya no pata ukoto wangayomoka.
17 Nnu'ngu' nga Nkulungwa ywangayomoka na awaali, abonekanali na ntu'pu' ywi'ngi' kati ywembe. Nnu'ngu' apoki isima na utukupu milele na milele, Amina.

Pauli ankong'ondelya Timoteo li'nga aikamuliye imani

18 Wamwana wangu' wa Timoteo, nikukamukiya lilagyo li'no bu'kana na mayi'gi'yo ga ulondoli wa Nnu'ngu' gagaalongelikwe kwa kitumbu sako. Mayi'gi'yo go gakuyangatiye ku'mbwana ngondo inannoga ya lyengo lya Nnu'ngu'.
19 Uyendeli kumwu'bi'lya Nnu'ngu' no panga gaugabona manogau. Bandu bi'ngi' baagakani go, ata kwaikiya pa kwileka imani yabe.
20 Bi'ngi' ba bandu bo nga ki Himenayo na Alekisanda. Bandu bo ninneki Ibilisi li'nga bayi'ganilwe na basomwe kunkupulu Nnu'ngu'.

2

Mayi'gano bu'kana na sala

1 Bai, pangali panga likowe lyolyoti, nilongolya kukulagya panga walu'bi bandu boti kwa kila sampuli ya sala, li'nga Nnu'ngu' apate kwayalya na kwapeya gabapala, bu'kapo unsukulu Nnu'ngu'.
2 Upalikwa kwalu'bya akulungwa na boti babatawala li'nga tutame muamani no tu'lya mumaisa ga kunnyu'wa Nnu'ngu' na nnyendo unannoga.
3 Likowe li' linogite na Nnu'ngu' ywatukosopolile endanapusika nalyo,
4 ywapala bandu boti bakosopolelwe na kuutanga ukakape.
5 Kwa mwanjaa kubile na Nnu'ngu' yumo bai na mwawanikiyi yumo pakati ya Nnu'ngu' na bandu, nembe nga mundu Kilisitu Yesu.
6 Ywembe aaupiyite bwu'mi wake panga mali'po ga kwakombwa bandu boti. Awu' nga ukong'ondeli waatupei Nnu'ngu' kwa nsimu waaubi'i wiso.
7 Nanenga kwa kitumbu so nibi'kilwe panga namwaali, ntumilwe na mwalimu wa bandu bangali Ayahudi muimani na ukweli. Ganilongela ga kakape, niku'pi'yali.
8 Bai, nipala analu'me bababile kila pandu balu'be Nnu'ngu' kabatu'ndu'bi'ya maboko mapeleteu pangali usika wala mataukano.
9 Nyinyonyo, alwawa bawale kati mwaipalikwa. Ipalikwa bainemeke kwo li'ngi'lya na kwa isima, kwenda kwa sampuli mbali'mbali' ya manemeko go tiba ndibe, wala kwa zaabu, wala kwa nyambo au ngu'bo ya bei ngu'lu'.
10 Ila, kwinemeka kwabe kube kwa iyendo yabe inannoga yaipalikwa na alwawa babayi'ki'ti kunkilikitya Nnu'ngu'.
11 Alwawa bapalikwa batame liki no yu'wa pabayi'ganilwa.
12 Kai', ninnyi'ki'ti'yali nnwawa yi'gana wala kuntawala nnalu'me, ila atame liki.
13 Kwa mwanjaa Adamu ngaywatumbwi umbilwa, bu'kapo Awa.
14 Na ywakongilwe no ti'kwana amuli ya Nnu'ngu' aai Adamu lili, ila nnwawa.
15 Lakini ata ikatei alwawa baalu'a papa bana, baakosopolelwa mana bayendeli tamiliya muimani, upendo, upeleteu na kwitawala.

3

Ayi'mi'li'ki mu Likanisa

1 Liyi'gi'yo li' lya kakape, panga mundu mana kapala lyengo lya
uyi'mi'li'ki wa likanisa, aminyikiya lyengo linannoga.
2 Bai, nnyi'mi'li'ki wa likanisa apalikwa abe mundu ywangali sitakilwa
kwa likowe lyolyoti, apalikwali tola matala, mundu ywo li'ngi'lya na
mwene kwitawala, abe ywaisimika, nnogamwoyo, na ywamanyi yi'gana.
3 Kaneabe mundu ywo lobya wi'mbi', kaneapende bulwe, ila abe ywo
liya, ywapenda amani na kaneabe ywapenda muno mbanje.
4 Abe mundu ywawesa kwayi'mi'li'ka wiso bana ba panyumba yake,
li'nga bawese kunnyu'wa na kwaisimu bandu boti.
5 Kwa mwanjaa, manaitei mundu kagayagaya kwiyi'mi'li'ka nyumba
yake mwene, aakombwa buli kuliyi'mi'li'ka likanisa lya Nnu'ngu'?
6 Wala kaneabe mundu ywau'bi'li nambi'yambi' bai, li'nga aakane
kwipuna no tu'mbu'ka muukumu kati Ibilisi.
7 Kai', apalikwa abe mundu ywakong'ondelwa kwa makowe manogau,
ata ba panja ya likanisa, li'nga aakane laumilwa no kola mukitapa sa Ibilisi.

Ayangatiyi mu Likanisa

8 Nyinyonyo, ayangatiyi ba likanisa bapalikwa babe bandu bo isimika.
Bapalikwali yelenganiya makowe pabalongela, wala lobya wi'mbi' ata pala
mbanje kwa ndi'la ya oni.
9 Bapalikwa kwikamuliya imani ya kweli yatuumukuli Nnu'ngu' kwa
mabinio manogau.
10 Ipalikwa kwapekeseni wi'ti', mana ibonekine ntu'pu' likosa ben-
dawesa panga lyengo lya uyangatiyi wa likanisa.
11 Akinayumbo babe bapalikwa babe na isima, kanebabe abai, bapange
makowe kwo li'ngi'lya, na bau'bi'li'ke kwa makowe goti.
12 Ayangatiyi ba likanisa bapalikwali tola matala, na bapalikwa
kwayi'mi'li'ka wiso bana babe na bandu ba panyumba yabe.
13 Ayangatiyi babapanga lyengo wiso bendaisimika, kwa nyo babaa na
makakala ga kwiala abali ya imani yitu mu Kilisitu Yesu.

Iyo ngu'lu' yaiumukulilwe

14 Pamope no panga gapi'tali masu'ba gambone nendaisa, nikuandikya
malagyo ga nambi'yambi' li'nga
15 mana nisi'yite isa, upate tanga nnyendo waupalikwa munyumba
ya Nnu'ngu' kwa bandu babau'bi'lile, nga likanisa lya Nnu'ngu' ywabile
mwu'mi, na lyo nga lipi'pi'li' na nsingi wa kakape.
16 Eloo! Iyo yaiumukulilwe ya imani yitu ngu'lu',
Ywembe aumukulilwe kwa uyi'me wa mundu,
aakong'ondelilwe na Loo Mpeleteu panga mwene aki,
aabonekanilwe na malaika,
aalilwe pakatikati ya bandu ba mataipwa,
Aau'bi'lilwe mudunia,
aau'bu'yilwe kunani kwa utukupu.

4

Balimu ba ubu'su'

1 Bai, Loo Mpeleteu alongela mpu'la panga mumasu'ba ga kuundi'la,
bandu bi'ngi' baaileka imani ya kakape no bi'ngi'ya maloo go ku'pi'ya na
mayi'gano ga masetani.
2 Mayi'gano kati go gabambiyilwa na bandu abu'su' na anapiki, bene
mabinio gagaalabike kati gatiniyilwe na kyu'ma sene mwoto.

3 Bembe baakanikiya bandu kobeka no lya yakulya ya sampuli
nsi'si', pamope no panga Nnu'ngu' aaumbike yakulya yi'lu' li'nga bandu
babamwu'bi'lile no tanga ukweli bapoki na kunsukulu.
4 Kila saumbike Nnu'ngu' kinogau wala sakikanilwa ntu'pu', mana
sapokelelwa kwa kunsukulu Nnu'ngu'.
5 Kwa mwanjaa, kwa ndi'la ya liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' na kwo sali, kilyo
sendapeleteka nnu'ngi' yake.

Ntumisi nnogau wa Kilisitu Yesu

6 Mana waku'mbu'kiye alongo mayi'gi'yo go, waapanga wa ntumisi
nnogau wa Kilisitu Yesu. Kai', waapanga ulelilwe wiso mumayi'gi'yo ga
imani na kugakota goyi'ganilwe.
7 Lakini wikane munomuno u'mo ya kidunia ya kwai'mbu' yangali
maana, ila ukasane bi'ngi'ya gapala Nnu'ngu'.
8 Kwa mwanjaa kwiyobeleka yi'ga ipate makakala kwendapwaika
pasene, lakini kwiyobeleka bi'ngi'ya gapala Nnu'ngu' kubi na pwaila
mumakowe goti ga ukoto wa nambi'yambi' na ga nsimu wawaaisa, kati
mwalagi Nnu'ngu'.
9 Alyo likowe lyo aminika, kai' lipalikwa liyi'ki'ti'lwe mpamo.
10 Natwenga kwa kitumbu sa li', twendakasana kwa mwanjaa tubi'i
liu'bi'lyo litu kwa Nnu'ngu' ywabile mwu'mi, nga nkosopoli wa bandu boti,
munomuno kwa balu' babau'bi'lile.
11 Ago nga mayi'gi'yo gaupalikwa kugalagya na kugayi'gana.
12 Mundu ywoywoti kaneausalawe unsembe wako, ila ube wa mundu wo
yigilwa na babau'bi'lya kwa nnongelo wako na nnyendo wako, upendo na
imani, na upeleteu.
13 Paunili'nda mpaka isa kwangu', witoleye kwasomya bandu Maandiko
Mapeleteu ku'no kawakangamaya myoyo na kwayi'gana.
14 Uku'mbu'ki tumya upo ya kiloo yopeyilwe kwa malobe ga alondoli ba
Nnu'ngu', palu' pawabi'kilwe maboko ga api'ndo ba kanisa.
15 Ukasane kugapanga go kwa mwoyo wako woti, li'nga bandu boti
bakubone mwoyendelya ku'la.
16 Wili'ndi'le wenga wamwene na mayi'gano gako. Mana upangite nnyo,
waalu'a kwikosopolya wamwene na balu' babakupi'kania.

5

Mwaipalikwa kwapangya aumini

1 Kaneunkwi'li'ke nnalu'me nng'oi kwa kunkalipya, ila upalikwa un-
nyangatiye mbolembole kati tati' bako. Wapangi ansembe kati alongobo,
2 na alwawa agoi wapangi kati akinamau' bako, na ai'nja kati alu'mbu'go,
upange nyo kwa mwoyo mpeleteu.
3 Waisimu alwawa awi'li'kwa na asengo babe bangali mundu ywa
kwayangatiya.
4 Lakini nnwawa nng'wi'li'kwa mana abile na bana au asu'ku'lu',
bapalikwa timisa mwapala Nnu'ngu' kwa kwayangatiya abelei babe. Kwo
panga nnyo, baapanga baki'li'bu'ya manogau gabaapangilwe, na nyo
ngamwapendi Nnu'ngu'.
5 Nnwawa nng'wi'li'kwa ywa kakape nga yu'lu' ywalekilwe kisake.
Agabi'i mau'bi'lyo gake goti kwa Nnu'ngu', na ayendelya sali no lu'ba
gapala kilo na muntwekati.
6 Lakini nnwawa nng'wi'li'kwa ywatama mumaisa go minyikiya kila
sakibona, aywo ayomwike waa pamope no panga balo akapu'mwa.

7 Malagyo go wabakiye bandu li'nga baakane pitya bo bi'ka lukoolo.
8 Lakini mundu ywakotoka kwayangatiya alongo ba panyumba yake, aywo aikani imani na nga mmaya kulikoni ywangali u'bi'lya.
9 Nnwawa nng'wi'li'kwa li'nga ayingi mukipi'nga sa awi'li'kwa babayangatiyilwa na likanisa apalikwa aikiye myaka sitini no yendelya bu'ka belekwa, na abe nnwawa ywaatami na nnalu'me yumo mumaisa gake.
10 Abe akong'ondelilwe kwa iyendo yake inannoga kati muuleli wa bana, kwakemya ageni, mwoyo wa kwatumikiya aumini, kwayangatiya babateselwa, na kwitoleya panga ganannoga kwa ndi'la yoti.
11 Lakini kaneuyi'ki'ti kwayingiya alwawa bali' awi'li'kwa mukipi'nga sa awi'li'kwa, kwa mwanjaa maminyikiyo ga payi'ga go pala ku'nda gawesa kwayingya no lekekeya kuntumikiya Kilisitu.
12 Kwa nyo, bailetya ukumu yo ti'kwana lilagano lyabalagine nakwe Kilisitu pabaatumbwile.
13 Kai' pamope na go, baboyolwa na ukata no belabela mumayumba. Kai', akata bai lili, ila abai, bendapekeseni no longela makowe gangali pwaika.
14 Kwa nyo, nipala alwawa bali' awi'li'kwa baku'nde, bapape bana no tunja mayumba gabe, li'nga baakane kwapeya andumu lipala lya kutulongelya maakau.
15 Kwa mwanjaa, awi'li'kwa bi'ngi' bababile balo bali' bayomwike tindigana na kummi'ngi'ya Ibilisi.
16 Lakini nnwawa ywoywoti ywa likanisa mana abile na alongo awi'li'kwa, apalikwa kwayangatiya li'nga kulipu'ngu'ki'ya likanisa kigombo. Kwo panga nya, likanisa liwesa kwayangatiya awi'li'kwa bangali alongo.
17 Api'ndo ba likanisa babayimi'li'ka wiso mengo gabe bapalikwa isimilwa na bapangilwe manogau, munomuno babaitoleya ala no yi'gana.
18 Kwa mwanjaa Maandiko Mapeleteu gabaya, “Kaneumwibe nkano ng'ombe pali'bata ngano li'nga ku'bata.” Kai', gabaya, “Mpangakasi apalikwa li'pi'lwa liposo lyake.”
19 Kaneuyi'ki'ti sitakilwa kwa mpi'ndo wa likanisa mpaka upeyelwe ukong'ondeli wa bandu abi'li' au atatu.
20 Balu' api'ndo babayendelya panga sambi wakalipi ku'no bandu boti ba likanisa kabapi'kania, li'nga na bi'ngi' bayogope.
21 Nikulagya ga nnu'ngi' ya Nnu'ngu', Kilisitu Yesu, na malaika bake Nnu'ngu' panga ugakamwe ga pangali kummawa wala kumpendeleya mundu ywoywoti mumakowe goti.
22 Kaneuyu'ngu'ye kummi'kya moko mundu kwa lyengo lya Bwana, kwa mwanjaa mana ummi'i mwene sambi, mwayangatiyana sambi yake. Wili'ndi'le ube wampeleteu.
23 Tumbulya nambi'yambi', kaneunywe masi' bai, ila unywe na divai pasene kwa kitumbu sa kitamwe sa ndumbo yako na itamwe yi'ngi' yaikokotya kukuauya.
24 Masambi ga bandu bi'ngi' gabonekana ata ukumu ibile balo timya, lakini masambi ga bandu bi'ngi' gatiiyanikwa na gaabonekana nnu'ngi'.
25 Nyinyonyo, iyendo inannoga iiyanikali, na ata yi'lu' inannoga yaiyanikwe yaaumukulwa.

6

Mwabapalikwa abanda kwa angwana babe

1 Abanda boti bapalikwa kwaisimu angwana babe munomuno, li'nga
bandu baakane tukana lina lya Nnu'ngu' na gatuyi'gana.
2 Abanda bababile na angwana Akilisitu kanebaasalawe kwa mwanjaa
bembe alongo babe. Ila baatumikiye wiso muno, kwa mwanjaa bayan-
gatiya aumini ayabe na bendakwapenda.

Mayi'gano ga ubu'su' na utayili wa ukweli

Upalikwa yi'gana no aala makowe ga.
3 Manaitei mundu ywoywoti ayi'gana mayi'gano ga ubu'su' no kana
mayi'gano magolou ga Bwana witu Yesu Kilisitu na galu' gagabu'kana na
gapala Nnu'ngu',
4 ywembe atwi'lya kwipuna wala akitangiteli kili'be, na kipi'li' sake
taukana no kalipyana bu'kana na mayi'gi'yo gabule. Ago galeta bwigu,
bulwe, matukano na maku'pi'ki'yano,
5 na mayu'mano gangali yomoka ga bandu bene malango gagatindigine,
ata balibali ukakape kabisa. Nga balu' babawasa panga dini nga ndi'la yo
tayilika.
6 Kakape kwo bi'ngi'ya mwapala Nnu'ngu' kumpanga mundu apwailike
muno mana yanni'ngana ili'be yabile nayo.
7 Kwa mwanjaa mudunia yi'no tuletikeli kili'be sosoti na tubu'kali na
kili'be.
8 Ila mana tubile na kilyo na ngu'bo yo wala, ituli'ngane.
9 Lakini babapala utayili batu'mbu'ka mumapayilwo no kola mukitapa
sa maminyikiyo maingi ga kilogeloge no sulu, gagaauta mpaka alabika no
langanyika.
10 Kwa mwanjaa penda muno mbanje nga liina lya sampuli ya maakau
maingi. Bandu bi'ngi', kwo minyikiya muno pata mbanje, bailei imani na
kwilumiya bene kwo usunika muno.

Mayi'gano ga ikima kwa Timoteo

11 Lakini wenga wa mundu wa Nnu'ngu', makowe go ugatile. Ila
ubi'ngi'ye aki na mwapala Nnu'ngu', imani, upendo, komeya no gegekeya.
12 Uku'mbwane ngondo inannoga ya imani. Uukamwe ukoto wangay-
omoka wembe ngaukemilwe kwa wo, pauupiyite ukong'ondeli wa kweli
nnu'ngi' ya akong'ondeli baingi.
13 Nnu'ngi' ya Nnu'ngu' ywaipanga yumbe yoti ibe ngoti, na nnu'ngi' ya
Kilisitu Yesu ywaapiyite ukong'ondeli wa kweli nnu'ngi' ya Pontio Pilato,
nikulagya mayi'gi'yo gano.
14 Wikamwe amuli yi' pangali likosa au lukoolo kwa bandu, mpaka
paaisa Bwana witu Yesu Kilisitu.
15 Isa kwake kwapangilwa na Nnu'ngu' kwa nsimu waubi'i mwene.
Ywembe nga Nnu'ngu' mwene balaka na ngatawala kisake, nga nku-
lungwa ywa akulungwa, na Bwana wa mabwana.
16 Nnu'ngu' kisake bai nga ywangali kwembana na kiwo, na atama
pabweya pangali egelya mundu. Kai', ntu'pu' mundu ywamweni, wala
ywawesa kummona. Ywembe nga mwene isima na uweso wangayomoka.
Amina.
17 Wabakiye matayili ba padunia yi'no panga bakotoke kwilumba wala
u'bi'lya utayili wabe waupi'ta bai. Ila bapalikwa kumwu'bi'lya Nnu'ngu',
ywatupeya ili'be yoti pangali li'ngi'lya li'nga twitumi kwo napusika.
18 Kai', walagi panga bapange manogau, na utayili wabe ube wo panga
manogau, babe anogamwoyo no yi'ki'tya tumya mali yabe kiselele na
ayabe.

19 Kwa ndi'la yi', baibi'kya mabi'ko gagaapanga kati nsingi
waukangamile kwa masu'ba gagaaisa. Apo, ngapabaalu'a pokya ukoto wa
kakape.
20 Timoteo, ukamulikiye gaupeyilwe. Kanewiyingiye mumayi'gi'yo ga
mudunia au mataukano gangali pwaika gagabayilwa nga ilimu,
21 kwa kugayi'ki'tya mayi'gano go ga ubu'su', bandu bi'ngi' bayomwike
kwileka imani.
Mwaboti ninnu'bya ngu'ngu' ya Nnu'ngu'.

2 Timoteo
Balua Yenebi'li' ya Pauli kwa Timoteo

1 Balua yi'no niiandike nenga na Pauli, ntumilwe wa Kilisitu Yesu kwa
mabinio ga Nnu'ngu'. Nitumilwe li'nga naabakiye bandu bu'kana na ukoto
watulagilwe kwa kumwu'bi'lya Kilisitu Yesu.
2 Nikuandikya wamwana wangu' waupendilwe Timoteo.
Nikulu'bya ngu'ngu', kiya na amani bu'ka kwa Tati' Nnu'ngu' na kwa
Kilisitu Yesu Bwana witu ibe nawe.

Sukulu na mayi'gi'yo go senga

3 Ninsukulu Nnu'ngu' nywanintumikia kwo binia ganannoga
kati mwabaantumikiye au'ku' bangu'. Kilo na muntwekati
nendakuku'mbu'kya mumalu'bo gangu'.
4 Nigaku'mbu'kya moli gako, na nibile na kilu'lu' so bonagana kai' li'nga
niupulaise muno mwoyo wangu'.
5 Niiku'mbu'kya imani yako ya kakape yayaabile wi'ti' kwa mbuya bako
Loisi na mau' bako Eunike. Niu'bi'lya panga kakape na wenga ubile nayo
kai'.
6 Kwa kitumbu si' nganikuku'mbu'ki'a uutili upo ya kiloo yawipokile
panikubi'ki moko panani yako.
7 Mwanjaa Nnu'ngu' atupeili loo ya bwoga, ila ya makakala, ya upendo
no li'ngi'lya.
8 Kwa nyo, kanewibone oni kong'ondelya makowe ga Bwana witu au
kwa mwanjaa nibile muutabilwe bu'kana na ywembe. Ila, ulu'mbane na
nenga mutabu ya Injili kwa makakala gaupeyelwa na Nnu'ngu'.
9 Ywembe aatitukosopolya, na kutusawa tupange twabandu bake apele-
teu. Aapangite nyo kwa kitumbu sa yendo yitu inannoga lili, ila kwo binia
na kwa ngu'ngu' yake. Aatupei ngu'ngu' yo kwa ndi'la ya Kilisitu Yesu,
kubile balo umbilwa kwa dunia.
10 Na nambi'yambi' ngu'ngu' yo itanganikwe, kwo umukulilwa kwake
nkosopoli witu Kilisitu Yesu ywaalabiye kiwo na kutulaya ukoto wangay-
omoka kwa ndi'la ya Abali Inannoga.
11 Kwa kitumbu sa Abali Inannoga yo nisaulilwe nibe namwaali,
ntumilwe, na mwalimu.
12 Kwa kitumbu so nendaku'su'mbu'lwa, lakini niibonali oni kwa
mwanjaa nintangite ywanimwu'bi'lile. Kai' nitangite panga endawesa
kukili'ndi'la si'lu' saanikamukiye mpaka lisu'ba li'lu' lyo buyangana kwake.
13 Ugakamwe mayi'gano ga kakape gaugayu'wine gapange kili'be so
yigilwa pamope na imani, na upendo mu Kilisitu Yesu.
14 Kwa makakala ga Loo Mpeleteu ywatama nkati yitu, ugali'ndi'le
mayi'gano gano manogau gaukamukiyilwe.
15 Utangite panga bandu boti ba kunkoa wa Asia banilei, nkati yabe
babile Figelo na Helimogene.
16 Bwana aabi'ki kiya alongo ba Onesiforo, kwa mwanjaa akokotyage isa
kuniponwa moli na wala aibwenili oni kunibona nibile muutabilwe.
17 Paaikite Roma bai, aakasine kunipala mpaka paanibweni.
18 Na wenga ugatangite gambone gaanipangile akwo Efeso. Bwana
ammi'ki kiya mulisu'ba lyake lyo buya.

2

Asikali mwu'bi'li'ka wa Kilisitu Yesu

1 Bai wamwana wangu', ube na makakala kwa ndi'la ya ngu'ngu' yatupata kwa Kilisitu Yesu.
2 Ugatole mayi'gano gaugayu'wine kasangu' nnu'ngi' ya bandu bambone, na wenga wayi'gane bandu bawau'bi'lya, li'nga baakombwe kwayi'gana bi'ngi' kai'.
3 Ulu'mbane na nenga mungu'su'mbu' kati asikali mwu'bi'li'ka wa Kilisitu Yesu.
4 Asikali mana abile kungondo, apalikwa abe kuutalu na makowe ga maisa ga kila lisu'ba, li'nga kumpulaisa mpi'ndo wake.
5 Mundu ywoywoti ywasindana ming'ando yo butuka lubi'lo, akombwali pata upo yo sinda mana akotwike koleya salya ya ming'ando yake.
6 Nni'mi ywakasana muuli'mi ngaywapalikwa pata mili'mbu' ya mauno gake.
7 Ugataunikiye ago ganigalongela, na Bwana aakupeya uweso wa kugatanga makowe galu' goti.
8 Unku'mbu'ki Yesu Kilisitu wa lubelekwo lwa Daudi ywayu'yilwe bu'ka kuuwi'li, kati mwaibaya Abali Inannoga yaniala.
9 Bu'kana na go nendaku'su'mbu'lwa ata baa muutabilwe kati nannau, lakini liyi'gi'yo lya Nnu'ngu' litabilwali.
10 Kwa nyo nendakomeya goti kwa kitumbu sa babasaulilwe na Nnu'ngu' li'nga nabembe babe na ukosopoli waubile kwa Kilisitu Yesu, pamope na utukupu wangayomoka.
11 Mayi'gi'yo ga, ga kakape panga,
Mana twaawile pamope nakwe
twaalama nakwe kai'.
12 Mana twaakomeya
twaatawala nakwe.
Mana twaankana
naywembe aatukana.
13 Mana twau'bi'li'ka lili,
ywembe balo aau'bi'li'ka,
kwa mwanjaa akombwali kwikana.

Mpangakasi ywayi'ki'tilwe na Nnu'ngu'

14 Waku'mbu'ki'ye aumini makowe go na kwakwi'li'ka nnu'ngi' ya Nnu'ngu' panga bakotoke taukana bu'kana na mayi'gi'yo. Mitau ntu'pu' pwaila, ila yaalabiya babapi'kania.
15 Ukasane li'nga wilaye panga uyi'ki'tilwe na Nnu'ngu' kati mpangakasi ywangali kwibona oni, ywayi'gana kwa ukakape liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
16 Wibi'ke kuutalu na mayi'gi'yo gabule ga mudunia, kwa mwanjaa ago gaapanga bandu babe kuutalu na Nnu'ngu'.
17 Mayi'gano gabe gendatema kati libanga lya matana. Nkati ya babayi'gana go, babile ki Himenayo na Fileto,
18 babailei kakape kababaya panga uyu'ki witu upite, no alabiya imani ya bandu bi'ngi'.
19 Lakini nsingi wa Nnu'ngu' wauyi'mi wisowiso uandikilwe kwa mayi'gi'yo aga, “Bwana aatangite bababile bake,” na, “Kila ywaibaya ywembe ywa Bwana, auleke ulau.”
20 Muliku'ta kubile na yombo ya samani bai lili, ila na yangali samani, yi'ngi' itumika kwa makowe ga ngama, na yi'ngi' kwa kila lisu'ba.

21 Mundu mana aipeletiye kwa kugaleka malau goti, aapanga sombo
sa ngama no saulilwa, kai' sendapwaika kwa lyengo lya Bwana no yi'ma
wisowiso kwo panga makowe goti manogau.
22 Ugaleke maminyikio malau ga unsembe wako, ukoteye makowe ga
aki, imani, upendo na amani pamope na bandu babankilikitya Bwana kwa
myoyo mipeleteu.
23 Wibi'ke kuutalu na mitau ya kilogeloge yangali maana, kwa mwanjaa
mitau iwesa leta bulwe.
24 Kai' ntumisi wa Bwana apalikwali abe munomo, ila abe nnogau kwa
bandu boti, ywakombwa yi'gana na kwakomeya bandu.
25 Apalikwa kwakwi'li'ka bandu babantaukya, ila kwa ukali'li. Pi'ngi'
Nnu'ngu' aawesa kwayalya galambuka na kwitanga kweli.
26 Bu'kapo bawesa pata malango no ku'su'pu'ka mukitapa sa Ibilisi
saayonjike kwo panga bapange mwapendi ywembe.

3

Masu'ba ga kuundi'la

1 Nambi'yambi' utange panga, masu'ba ga kuundi'la kwalu'a baa na
nsimu wa tabu.
2 Kwa mwanjaa bandu baalu'a kwipenda bene, baapenda mbanje,
baalu'a kwilumba, babaa bene umbu'ku'su', balu'a baa atukani, bangali
kwayu'wa abelei babe, bangali sukulu, bangali kumwisimu Nnu'ngu',
3 bangali kwapenda ayabe, bangali penda awana, abai, bangali li'ngi'lya,
akali', babakana manogau,
4 asongi, kingayu'wa, babaipuna, babapenda muno maminyikio ga dunia
kulikoni kumpenda Nnu'ngu'.
5 Babonekana kati bandu bababi'ngi'ya gapala Nnu'ngu', lakini bagakana
makakala gake. Kwa nyo utame kuutalu na bandu kati bo.
6 Nkati yabe babile babayingya mumayumba ga bandu na kwakonga
alwawa alalo babatopilwe na masambi kabautilwa na maminyikio ga kila
sampuli.
7 Alwawa bo bapala kwiyi'gana kila lisu'ba, lakini bakombwali kuutanga
ukakape.
8 Bandu ba bautaukya ukakape kati mwabantauki Musa ki Yane na
Yambre. Bandu bo malango gabe gatitindigana na imani yabe ipwaikali.
9 Lakini baayendelyali muno, kwa mwanjaa ulogeloge wabe
waabonekana kwa bandu mpu'la, kati mwaubonekine ulogeloge wa
balu' analu'me abi'li'.

Malagyo ga kuundi'la

10 Ila wenga ukoleyite mayi'gano gangu', nnyendo wangu', binia
kwangu', imani yangu', ukomeyi wangu', upendo wangu', na uli'ndi
wangu'.
11 Utangite bandu mwabaniawiye na siki yaniipatike panaabile muil-
ambo ya Antiokia, Ikonio na Lustila. Naatikomea goti, na Bwana Yesu
nganikosopolya mu ago goti.
12 Kakape, boti babamwu'bi'lya Kilisitu Yesu no pala panga maisa gapala
Nnu'ngu' baalu'a ku'su'mbu'lwa.
13 Lakini bandu alau na akongi baayendelya muno panga ulau, baalu'a
kwakonga no kongelwa.
14 Lakini wenga uyendeli tama mu'lu' muukakape wauyi'ganilwe na
kuuyi'ki'tya, kwa mwanjaa utangite wiyi'ganiye go bu'ka kwa nyai.

15 Bu'ka kuunangu'ta, ugatangite Maandiko Mapeleteu. Ago gakupanga
utange panga ukosopoli upatikana kwa kumwu'bi'lya Kilisitu Yesu.
16 Maandiko Mapeleteu goti gaandikilwe kwa ulongosi wa Nnu'ngu' na
gapwaika kwo yi'gana ukakape, kwi'li'ka no goloya mayi'gano, no longoya
bandu batame mumaisa ga aki.
17 Maandiko gano gaapanga bandu ba Nnu'ngu' baibi'ke wiso no timya
kwo panga manogau goti.

4

1 Nikulagya nnu'ngi' ya Nnu'ngu' na Kilisitu Yesu ywaalu'a kwaukumu
akoti na awi'li, na ngaywaalu'a isa tawala abile nkulungwa.
2 Uale liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'. Utame wiso munsimu waupwaika na
wangali pwaika. Ukalipi, ukwi'li'ke na wakangamaye bandu. Upange nyo
ku'no kauyi'gana kwa ukomeyi woti.
3 Nikubakia panga ulu'a isa nsimu wa bandu kugakana mayi'gano ga
kakape, kabapala gabapendi bene no sawa balimu baingi bo yi'gana
gabagapendi kugapi'kania mumakutu gabe.
4 Baakana pi'kania ukakape no koleya u'mo ya ubu'su'.
5 Lakini wenga utame kwo li'ngi'lya mumakowe goti. Ukomeye
ngu'su'mbu', uale Abali Inannoga, na upange kinannoga muutumisi wako
woti.
6 Kwa mwanjaa nibi'ki'lwa wiso kati salaka, no yomoka kwangu'
kuegelile.
7 Nitekasana mumasindano, mwanja niuyomolile na imani yangu'
niikotike.
8 Na nambi'yambi' nipi'kanilya peyelwa taji ya aki. Bwana, nga akimu
wa aki, aanipeya lisu'ba lyo buya kwake. Ayo napeyelwa nenga bai lili, ila
na boti babamwu'bi'lya kwa kilu'lu' paabuya.

Malagyo

9 Ukasane isa kasangu' kiyu'ngu'ya.
10 Kwa mwanjaa Dema agapendi makowe ga padunia, nganileka no
yenda ku Tesalonike. Kreske aayi'i Galatia, na Tito aayi'i Dalmatia.
11 Luka kisake ngaywaaigali nanenga pano. Pawisa ku'no ulongwane
na Maluko kwa mwanjaa endapwaika kwa kuniyangatia mulyengo lya
Nnu'ngu'.
12 Naantumike Tikiko yenda ku Efeso.
13 Pawalu'a isa wanipu'tu'li likoti lyanalilei Tiloa kwa Kalpo, na itabu,
munomuno itabu yi'lu' ya maki'ngo.
14 Alekisanda pundi kipala aanipangi maakau gambone. Bwana alu'a
kunni'pa bu'kana na mwapangite.
15 Wili'ndi'le bu'kana na ywembe, kwa mwanjaa aatigataukya muno
mayi'gano gitu.
16 Panitumbwi kwikengya ntu'pu' mundu ywaaniyi'mile, boti baa-
tinileka. Ninnu'ba Nnu'ngu' kaneabalangili likosa lyo!
17 Lakini Bwana Yesu aabile na nenga. Aanipei makakala go ala Abali
Inannoga li'nga bandu bangali Ayahudi wapate kwiyu'wa. Aanikosopoli
mukiwo, kwa mwanjaa naai kati nibile pankano wa imba.
18 Bwana aalu'a yendelya kunikosopolya mumaakau goti na kunili'ndi'la
mpaka panaaika muukulungwa wake wa kunani. Bwana Yesu akwi'yi'lwe
milele na milele. Amina.

Salamu ya kuundi'la

19 Wapei salamu ki Priska, Akula na alongo ba Onesiforo.
20 Elasito aaigali Kolinto, Tilofimo naanei Mileto kwa mwanjaa aai ntamwe.
21 Uyu'mbi'ti'ke isa kipepwe kibile balo. Eubulo, Pude, Linusi, Klaudia na aumini boti bakupei salamu.
22 Bwana Yesu abe na wenga. Ngu'ngu' ya Nnu'ngu' ibe namwe.

Tito
Balua ya Pauli kwa Tito

1 Balua yi' niandike nenga na Pauli, ntumisi wa Nnu'ngu' na ntumilwe wa Yesu Kilisitu. Nitumilwe kwa kitumbu sa kwayi'gana bandu babasaulilwe na Nnu'ngu' li'nga bapate kumwu'bi'lya no tanga ukakape waulu'a kwalongoya tama maisa magolou,
2 na kwapeya mau'bi'lyo go li'nda ukoto wangayomoka. Nnu'ngu', ywangali longela ubu'su', aalagi ukoto wo kubile balo ata umbilwa kwa dunia.
3 Lakini, munsimu wake Nnu'ngu' aumukwi liyi'gi'yo lyake. Naakamukiyilwe nwaya liyi'gi'yo lyo na Nnu'ngu', Nkosopoli witu.
4 Nikuandikya wa Tito, wamwana wangu' wa kakape muimani ya-tuiu'bi'lya. Nikulu'bya ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' na Kilisitu Yesu, Nkosopoli witu.

Lyengo lya Tito ku Kilete

5 Naakulei kunni'ma wa Kilete li'nga ubi'ke wiso makowe gagaaigile, pamope no sawa api'ndo ba kanisa kwa kila kilambo, kati mu'lu' mwanaakulagile.
6 Mpi'ndo wa kanisa apalikwa kaneabe na lukoolo na mundu, abe nnalu'me wa nnwawa yumo. Bana bake bapalikwa babe babau'bi'lile bangali sitakilwa kwa makowe ga umbu'ku'su' wala kotoka yu'wa.
7 Nnyi'mi'li'ki wa kanisa apalikwa panga mundu ywangali bi'ki'lwa lukoolo kwa mwanjaa akamukiyilwe lyengo lya Nnu'ngu'. Kwa nyo kaneabe mundu ywakwipuna, ywayu'ngu'ya usika, nnobya wi'mbi', mwene nnomo wala pala mbanje kwa ndi'la ndau.
8 Ila abe mundu ywapenda kwapokya ageni wiso, ywapenda panga makowe manogau, mwene ikima, mwene aki, mpeleteu na ywawesa kwiyi'mi'li'ka mwene.
9 Apalikwa kamwa Liyi'gi'yo lya kakape kati mwaliyi'ganilwa, li'nga awese kwakangamaya bi'ngi' kwa mayi'gano ga kakape na kwakalipya balu' babagataukya mayi'gano ago.
10 Kwa mwanjaa babile bandu baingi, muno balu' babau'bi'lile bu'ka mudini ya Kiyahudi, bembe bayu'wali na baaobeya bi'ngi' kwa mayi'gi'yo ga kilalo.
11 Bapalikwa bakanikiyilwe, kwa mwanjaa baaobeya bandu bu'ka nsengo gumo ata wi'ngi' kwo yi'gana mayi'gi'yo gangali palikwa li'nga bapate mali kwa ndi'la ya ukongi.
12 Kwaabile na nnondoli yumo ywabe Nkilete ywaabaite panga,
“Akilete masu'ba goti abu'su',
bapwaikali kati inyama ya mmwitu,
bapendi mila muno
lakini bapendili panga kasi!”
13 Ukong'ondeli wu'no wa kakape. Kwa nyo wakwi'li'ke kwa ukali' li'nga bapate baa na imani yaitimile.
14 Bakotoke pi'kania u'mo ya Kiyahudi yangali maana yoyoti, na malagyo ga bandu babaukana ukakape.
15 Kwa balu' bababile na mwoyo nnogau, kila kili'be kwabe kipeleteu. Lakini ntu'pu' sosoti sakipanga kipeleteu kwa bandu asapu na bangali u'bi'lya Nnu'ngu', kwa mwanjaa malango na myoyo yabe itwi'li usapu.

16 Bembe babaya panga bantangite Nnu'ngu', lakini iyendo yabe ilaya
mpu'la panga bendakunkana. Baatisukilwa, bangali yu'wa, na bangali
pwaika mulikowe lyolyoti li'lu' linogau.

2

Mayi'gano ga kakape

1 Lakini wenga wa Tito, upalikwa kwayi'gana bandu mayi'gano ga
kakape.
2 Waabakiye analu'me agoi bapange makowe kwo li'ngi'lya, babe na
isima na bawese kwitawala bene. Kai', babe ba kakape muimani,
muupendo na muukomeyi.
3 Nyinyonyo waayi'gane alwawa agoi batame mumaisa mapeleteu.
Kanebabe abai au babalobya, ila babe bandu bo yi'gana mayi'gi'yo
manogau.
4 Kwo panga nyo, babe kabaayi'gana alwawa ai'nja kwapenda asengo
babe na bana babe,
5 babe bandu babawesa kwitawala bene, apeleteu, babatunja wiso
misengo yabe, anogau, babaayu'wa asengo babe, li'nga mundu ywoywoti
aakane kulisalawa liyi'gi'yo lya Nnu'ngu'.
6 Nyinyonyo waakong'ondeli na ansembe babe bandu babawesa
kwitawala bene.
7 Nawenga mumakowe gako goti upalikwa ulaye iyendo nogau li'nga
uyigilwe, na kwo laya ukakape na isima mumayi'gano gako,
8 no longela wisowiso pangali bi'ki'lwa lukoolo, li'nga babakutaukya
bapate isika. Kwa nyo baapanga ntu'pu' likowe lyo longela lyalibile lyakau
kwitu twenga.
9 Waayi'gane abanda baayu'we angwana babe mumakowe goti, baapu-
laise na kanebataukane nabo,
10 wala kanebayibe, ila balaye panga au'bi'li'ka, li'nga lyengo lyabe lyoti
lyaapange bi'ngi' bautilwe na mayi'gano ga Nnu'ngu' Nkosopoli witu.
11 Kwa mwanjaa ngu'ngu' ya Nnu'ngu' yaileta ukosopoli kwa bandu boti
ibonekine.
12 Ngu'ngu' yo ituyi'gana kana ulau na maminyikio ga dunia, li'nga tupate
tama mumaisa ga kwitawala, ga aki, na mapeleteu munsimu wu'no,
13 ku'no katulolela lisu'ba lyaliyaliwite lyatuliu'bi'lya, nsimu wawapitya
utukupu wa Nnu'ngu' Nku'lu' na Nkosopoli witu Yesu Kilisitu.
14 Ywembe aipiyite kwa kitumbu situ li'nga atuli'pi leni lya masambi
goti na kutupanga twabandu apeleteu bake, bandu bene kilu'lu' so panga
makowe manogau.
15 Bai, wayi'gane mayi'gi'yo ga, wakong'ondeli bandu na wakalipi kwa
makakala goti. Mundu ywoywoti kaneakusalawe.

3

Maisa ga Kikilisitu

1 Waaku'mbu'ki'ye bandu panga bapalikwa kwaisimu na kwayu'wa
alongosi babaatawala. Mwibi'ke wiso kwa kila lyengo linogau.
2 Waabakiye kanebantukane mundu ywoywoti, kanebayu'mane, ila babe
anogau na atu'lya kwa bandu boti.
3 Kwa mwanjaa twenga twabene nsimu nsi'si' twaabile twaalalo,
twakingayu'wa, twaatikongelwa, na twaatabilwe na maminyikio ga kila

sampuli. Twaatami muulau na bwigu, twaatisukilwa na twenga ngatusukwana twabene na bene.
4 Lakini unogau na upendo wa Nnu'ngu', Nkosopoli witu pawaumukulilwe,
5 aatukosopoli lili kwo pi'tya makowe gitu ga aki gatupangite, ila kwa kiya sake. Aatukosopoli kwa kutupeletea kwo belekwa kai' na kutupanga twayambi' kwa ndi'la ya Loo Mpeleteu.
6 Nnu'ngu' atuulukiye Loo wake pangali li'ngi'lya kwo pi'tya Yesu Kilisitu Nkosopoli witu,
7 li'nga tubalangilwe aki kwa ngu'ngu' yake, tupate panga twaalisi ku'no katuu'bi'lya tubile na ukoto wangayomoka.
8 Mayi'gi'yo gano ga kakape. Nikupala wenga ugakong'ondeli makowe ga, li'nga boti babamwu'bi'lya Nnu'ngu' babe na kilu'lu' so panga makowe manogau. Mayi'gi'yo go manogau kai' gakumpwaika kila mundu.
9 Lakini utame kuutalu na nnomo au mataukyano ga kilogeloge bu'kana na salya au ngolo. Ago goti gapwaikali, kai', gabule bai.
10 Mundu ywayu'mania bandu, unkwi'li'ke mala yimo au ata mala ibi'li', mana aakana kukuyu'wa ulekane nakwe mpamo.
11 Utangite panga mundu kati ywo aulei ukakape, na sambi yake impwatya mwene.

Mayi'gi'yo ga kuundi'la

12 Nibini yenda tama kukilambo sa Nikapoli kwa wu'no nsimu woti wa mbepo, lakini naalu'a kuntuma Atema au Tikiko kasako, mana aikite akwo wenga waabini isa Nikapoli li'nga tukwembane.
13 Ukondamie kunnyangatia Zena yu'lu' mundu wa salya, na Apolo. Waapei ili'be yoti yaipalikwa mumwanja wabe.
14 Ayi' nga ndi'la yaipalikwa bandu bitu baiyi'gane panga makowe manogau, li'nga kwayangatiya apaali mumakowe go imukya. Kwo panga nyo, maisa gabe gaapangali gabule.
15 Bandu boti bababile nanenga pano bendakusalimia. Tumbwelelo, na wenga kai' wasalimie aumini boti babatupenda muimani.
Ngu'ngu' ya Nnu'ngu' ibe pamope na mwenga.

Filemoni
Balua ya Pauli kwa Filemoni

1 Nenga na Pauli na ntabilwe kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu, na Timoteo
nnongo witu, tukuandikya wa Filemoni waupendilwe, wampanga kasi
nnyitu,
2 na kwa dada bitu ywapendilwe Afia, kwa Akilipa ywatuyangatiyana
nakwe ku'mbwana ngondo ya imani, na kwa likanisa lyalikwembana
panyumba yako.
3 Ngu'ngu' na amani bu'ka kwa Nnu'ngu' Tati' bitu na kwa Bwana Yesu
Kilisitu ibe pamope na mwenga.

Upendo na imani ya Filemoni

4 Kila panikulu'bya ninsukulu Nnu'ngu',
5 kwa mwanjaa niyu'wa abali ya imani yako kwa Bwana Yesu na upendo
wako kwa aumini boti.
6 Nilu'ba Nnu'ngu' li'nga imani yaubile nayo wenga na twenga ikuyan-
gatiye tanga muno balaka yoti yatupata nkati ya Kilisitu.
7 Wannongo wangu', utenipulaisa na kunikangamaya muno, kwa
mwanjaa myoyo ya bandu ba Nnu'ngu' ipatike makakala gayambi' bu'kana
na upendo wako.

Lilu'bo kwa Onesimo

8 Kwa nyo, pamope no panga kwa Kilisitu nilu'e wesa baa na amuli yo
lagya galu' gaupalikwa kugapanga,
9 lakini bu'kana na upendo nikulu'ba upange nya. Nenga na Pauli
nambi'yambi' nanng'oi, kai' na ntabilwe kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu,
10 nikulu'ba kwa kitumbu sa mwana wangu' Onesimo, ywanampatike
muimani panaabile muutabilwe.
11 Patumbu ywembe aakupwaikeli, lakini nambi'yambi' akupwaika
wenga na nenga kai'.
12 Pamope no panga nitekumpenda kwa mwoyo wangu' woti, lakini
nambi'yambi' ninki'li'bu'ya kasako.
13 Naapendile ayendeli tama nanenga pano li'nga akamwe lipala lyako
lya kuniyangatiya kwa nsimu wu'no wanibile muutabilwe kwa kitumbu
sa Abali Inannoga.
14 Lakini naapangali likowe lyolyoti pangali kuliyi'ki'tya wenga, li'nga
unogau wowoti waupanga kaneube wa kukuli'ndi'ndya, ila kwo penda
wamwene.
15 Pi'ngi' si'no nga kitumbu so talukana nakwe Onesimo kwa masu'ba
masene bai, li'nga upate baa nakwe kai' milele.
16 Nambi'yambi' kati mmanda bai lili, ila ywembe ywangama pi'ta
mmanda, kati nnongo ywapendilwe kwangu' na kasako muno. Kai',
ywembe kati mmanda bai lili, ila kai' kati yumo ywitu twatubile kwa
Bwana.
17 Bai, manaitei utangite panga nenga nannyino muimani, umpoki
Onesimo kati mu'lu' mwaulu'e kunipokya nenga namwene.
18 Mana aakukosile likowe lyolyoti au unnonga kili'be sosoti, unilonge
nenga.

19 Nsisingwa wu'no wa kuundi'la niandika nenga na Pauli kwa luboko
lwangu', naalu'a kuli'pa. Kai' ntu'pu' kitumbu sa kukuku'mbu'ki'ya panga,
kasangu' wendalongelwa bu'kana na ukoto wako.
20 Tumbwe lelo wannongo wangu', nikulu'ba unipangi likowe li'no kwa
kitumbu sa Bwana Yesu. Uupulaise mwoyo wangu', kati wannongo kwa
Kilisitu.
21 Panikuandikya balua yi'no niu'bi'lya panga kwo yu'wa kwako ulu'a
yi'ki'tyana na nenga, na nitangite panga ulu'a gapanga ata pi'ta gano
ganikulu'ba.
22 Pamope na ago, unibi'ki wiso pandu po ikya, kwa mwanjaa niu'bi'lya
panga kwo bi'ki'lya kwinu, Nnu'ngu' alu'a nibuyanganiya kasinu.

Salamu ya kuundi'la

23 Epafila ywatabilwe pamope na nenga kwa kitumbu sa Kilisitu Yesu,
endakusalimia.
24 Nyinyonyo Maluko, Alisitaliko, Dema na Luka apangakasi ayangu'
bendakusalimia.
25 Ngu'ngu' ya Bwana Yesu Kilisitu ibe pamope na mwenga.